BATTAL-NÂME

HATAY NÜSHASI

(Giriş-İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Doç. Dr. Hüseyin Kürşat TÜRKAN

Editörler

Prof. Dr. Nedim BAKIRCI

Prof. Dr. Halil Altay GÖDE

SERÜVEN YAYINEVİ

BATTAL-NÂME / HATAY NÜSHASI (Giriş-İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Doç. Dr. Hüseyin Kürşat TÜRKAN

Editörler:

Prof. Dr. Nedim BAKIRCI / Prof. Dr. Halil Altay GÖDE

Hatay/2025

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi

Birinci Basım / First Edition • © KASIM 2025

ISBN • 978-625-5749-40-6

© copyright
Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.
The right to publish this book belongs to Serüven Publishing. Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing
Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak
Ümit Apt No: 22/A Çankaya/ANKARA
Telefon / Phone: 05437675765
web: www.seruvenyayinevi.com
e-mail: seruvenyayinevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume
Sertifika / Certificate No: 47083

BATTAL-NÂME / HATAY NÜSHASI (Giriş-İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Doç. Dr. Hüseyin Kürşat TÜRKAN

Editörler:

Prof. Dr. Nedim BAKIRCI / Prof. Dr. Halil Altay GÖDE

Hatay/2025

TAKDİM

Türk halk edebiyatının en önemli ve renkli unsurlarından biri olan destanlar, kökleri derinlere uzanan, halkın tarihini, kültürünü ve değerlerini nesilden nesile aktaran bir miras olmuştur. Bu destanlardan biri de *Battal-nâme*'dir. *Battal-nâme*, bir kahramanın etrafında şekillenen olaylarla halkın kahramanlık, cesaret ve inanç anlayışını yansıtan önemli bir metin olarak Türk edebiyatında kendine yer edinmiştir. Her ne kadar bir epik kahramanlık hikâyesi gibi görünse de Batı kaynaklı destanlara benzer bir yapıyı Türk halkının benimsediği ve geliştirdiği bir örnek olarak da değerlendirilebilir.

Battal-nâme, adını kahramanı olan Battal Gazi'den alır. Battal Gazi, halk arasında ismini duyurmuş ve zamanla pek çok efsaneye ilham kaynağı olmuştur. Gerçekten var olup olmadığına dair kesin bir bilgi bulunmasa da Battal Gazi'nin sembolize ettiği değerler, İslamiyet'in Türkler arasında yayılmaya başladığı dönemde, bu kahramanlık figürünün bir anlamda halkın moral kaynağı hâline gelmesine yol açmıştır. Gazi kelimesi, savaşçı, kahraman anlamına gelir ve Battal Gazi, İslam'ın ilk yıllarında Türklerin direnişini simgeleyen bir figürdür.

Destan, Battal Gazi'nin Bizans'a karşı verdiği mücadeleleri, halkı için gösterdiği kahramanlığı, adalet ve doğruluk anlayışını işler. Bu yönüyle *Battal-nâme*, sadece bir kahramanın öyküsünü değil, aynı zamanda halkın değerlerini, inançlarını ve toplumsal yapısını da gözler önüne serer. Savaşların yanı sıra, kahramanın insanlarla ilişkisi, onun gücünün sadece bedensel değil, ruhsal ve ahlaki boyutlarda da geliştiğini gösterir.

Battal-nâme'nin edebî yönü, onu sadece tarihsel bir metin olmaktan çıkarıp, edebî bir eser olarak da önemli kılar. Çoğunlukla şiirsel bir dille anlatılan bu destanda, halk edebiyatının etkisi barizdir. Aynı zamanda epik türün özellikleri de belirgin şekilde görülür. *Battal-nâme*'nin kahramanı, kötü güçlere karşı duran, her türlü zorluğu aşarak insanları kurtaran bir figürdür. Bu, halkın kahramanlık anlayışını ve adalet arayışını simgeler. Ayrıca, kahramanın hikâyesinin zaman zaman didaktik bir şekilde anlatılması, edebiyatın eğitici yönünü de ortaya koyar.

Destanın içerdiği öğeler, halkın dinî inançları ve halk kültürünü iç içe sunar. Battal Gazi'nin İslamî öğretilerle olan ilişkisi, halkın dini duygularını beslerken, ona olan saygıyı ve sevgiyi pekiştirir. İslam'ın adalet anlayışı, bu destanda güçlü bir şekilde vurgulanır. Kahraman sadece fiziksel olarak güçlü değil, aynı zamanda ahlaki değerlerle donanmış bir figürdür. Bu durum, halkın idealize ettiği bir kahraman tipi oluşturur ve sosyal yapının nasıl şekillendiğine dair ipuçları verir.

Bu destanın bir başka önemli özelliği de içinde barındırdığı sembolizm ve mitolojik unsurlardır. *Battal-nâme*, yalnızca bir kahramanlık öyküsü olmanın ötesinde, halkın psikolojik yapısını, inançlarını ve kültürel normlarını derinlemesine ele alır. Kahramanın karşılaştığı zorluklar, halkın yaşadığı tarihsel ve toplumsal mücadeleleri yansıtır. Her zafer, halkın bir direnişi simgelerken, her yenilgi de toplumun karşılaştığı zorlukları anlatır.

Battal-nâme'nin edebiyat dünyasında önemli bir yere sahip olmasının bir diğer nedeni de halk edebiyatının çok sesli yapısını taşımış olmasıdır. Farklı halkların, farklı zaman dilimlerinde bu destanı kendi kültürel bağlamlarında yeniden şekillendirmeleri, eserin evrensel bir nitelik kazanmasına yol açmıştır. Bu çok katmanlı yapısı, *Battal-nâme*'yi sadece bir dönem ve bir toplumla sınırlı kalmaktan çıkararak, farklı kültürlerin ve zaman dilimlerinin ortak paydası haline getirmiştir.

Bununla birlikte, *Battal-nâme*'nin edebî türleri, biçimi ve dili de büyük bir dikkatle incelenmesi gereken unsurlardır. Eserin dilinde kullanılan üslup, halkın anlayabileceği, onların duygularına hitap edebilecek şekilde seçilmiştir. Hem anlatıcı hem de kahraman halkın dilinden konuşur, bu da eserin halkla olan bağını güçlendirir. Çoğunlukla destan, halkın bildiği kelimeler ve imgelerle şekillenir. Kahramanlık ve mücadele öğeleri, günlük yaşamın içinden alınan örneklerle harmanlanır.

Elinizdeki eser Giriş, iki Bölüm, Sonuç, Kaynaklar, Metin ve Tıpkıbasım'dan oluşmaktadır. Giriş kısmında destan kavramı ve Türk destanları üzerinde durulmuştur.

Birinci Bölümde *Battal-nâme*'nin hem Türkiye'deki hem de Türkiye dışındaki mensur ve manzum nüshaları tanıtılmıştır. *Battal-nâme* üzerine yapılan çalışmalar kitaplar, makaleler, bildiriler ve lisansüstü tezler şeklinde sınıflandırılıp eserler hakkında bilgi verildikten sonra tarihî kaynaklarda Battal Gazi, efsane ve menkıbelerde Battal Gazi ve Hatay nüshasının dil özelliklerine yer verilmiştir.

Çalışmanın İkinci Bölümünde *Battal-nâme*'nin Hatay nüshasında yer alan motifler hayvanlar, renkler, sayılar, masal unsurları, yer adları ve şahıs adları şeklinde ele alınıp değerlendirilmiştir.

Eser; Sonuç, Kaynaklar, Metin ve Tıpkıbasım ile son bulmuştur.

Sonuç olarak, *Battal-nâme* bir kahramanlık destanı olmanın ötesinde, Türk halkının değerlerini, inançlarını ve tarihsel bilinçaltını yansıtan bir kültürel mirastır. *Battal-nâme Hatay Nüshası* adıyla bir eser hazırlayan öğrencimiz Doç. Dr. Hüseyin Kürşat Türkan'ı kutluyor, daha nice güzel eserleri bilim dünyasına kazandırmasını diliyoruz.

Prof. Dr. Nedim Bakırcı

Prof. Dr. Halil Altay Göde

20 Ekim 2025

İÇİNDEKİLER

TAKDİM ..... **I**
ÖN SÖZ **1**
GİRİŞ **5**
BİRİNCİ BÖLÜM **9**
BATTAL-NÂMELER VE HATAY NÜSHASI ÜZERİNE **9**
1. Battal-nâme Nüshaları **9**
1.1. Mensur Yazmalar **10**
1.1.1. İstanbul Arkeoloji Müzesi 10
1.1.2. Akhisar Zeynelzâde Kütüphanesi 10
1.1.3. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma 11
1.1.4. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma 11
1.1.5. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma 11
1.1.6. Fikret Türkmen'in Özel Kitaplığında Bulunan Yazma 11
1.1.7. Ankara Millî Kütüphane 11
1.1.8. İstanbul Arkeoloji Müzesi 11
1.1.9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 11
1.1.10. Ankara Millî Kütüphane 12
1.1.11. Manisa Genel Kitaplığı 12
1.2. Türkiye Dışındaki Kütüphanelerde Bulunan Mensur Yazmalar **12**
1.2.1. British Museum, Rieu Kataloğu 12
1.2.2. Paris Bibliotheque Nationale, E. Blochet Kataloğu 12
1.2.3. Dresten Kraliyet Kitaplığı, H. L. Fleischer Kataloğu 12
1.2.4. Leipzig Şehir Kütüphanesi, H. L. Fleischer Kataloğu 12
1.2.5. Leipzig Şehir Kütüphanesi 12
1.2.6. E. G. Brown, A. Hand-List of the Muhammedan Manuscripts Kataloğu 12
1.2.7. S. Petersburg Kataloğu 12
1.2.8. Hamburg Yazmaları Kataloğu 13
1.2.9. Viyana, G. Flügel Kataloğu 13
1.2.10. C. J. Tornberg, Upsala Kataloğu 13
1.2.11. H. Ethe, Bodleian Kütüphanesi Kataloğu 13
1.2.12. Ettore Rossi, Vatikan Yazmaları Kataloğu 13
1.3. Manzum Yazmalar **13**
1.3.1. Üniversite Kütüphanesi 13
1.3.2. Dehri Dilçin'in Özel Kitaplığında Bulunan Yazma 13
1.3.3. Konya Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı 13

1.3.4. Sivas'ın Karaşar Köyü'nden Rüştü Tecer'in Özel Kitaplığı 13
1.3.5. Elâzığ Nüshası, Mehmet Zeren'in Özel Kitaplığı 14
1.3.6. Tokat Nüshası 14
1.3.7. Sivas Nüshası 14
1.3.8. Hatay Nüshası 14
2. Battal-nâme Üzerine Yapılan Bilimsel Çalışmalar 14
2.1. Kitaplar 14
2.2. Makaleler ve Bildiriler 16
2.2.1. Makaleler 16
2.2.2. Bildiriler 18
2.3. Lisansüstü Tezler 20
3. Tarihte Battal Gazi 21
3. Efsane ve Menkıbelerde Battal Gazi 24
4. Hatay Nüshasının Dil Özellikleri 28
İKİNCİ BÖLÜM 33
BATTAL-NÂME HATAY NÜSHASINDA YER ALAN MOTİFLER 33
1. Hayvanlar 34
1.1. Arslan 34
1.2. At 35
1.4. Bülbül 38
1.5. Deve 39
1.6. Düldül 39
1.7. Fil 40
1.8. Geyik 40
1.9. Koyun 42
1.10. Kuş 42
1.11. Yılan 43
2. Renkler 45
2.1. Yeşil 46
2.2. Siyah (Kara) 47
2.3. Sarı 48
2.4. Kırmızı-Kızıl 49
2.5. Beyaz-Ak 50
3. Sayılar 51
3.1. Üç 52
3.2. Yedi 54

3.3. Kırk 55
4. Masal Unsurları 56
4.1. Ejderha 57
4.2. Peri 58
4.3. Dev 59
4.4. Cadı/Cazu 60
5. Yer Adları 62
6. Şahıs adları 67
SONUÇ 70
KAYNAKLAR 72
1. Yazılı Kaynaklar 72
2. Elektronik Kaynaklar 77
METİN 78
TIPKIBASIM 406

ÖNSÖZ

Türk-İslam kültür tarihinde önemli bir yere sahip olan Battal Gazi, sadece tarihî bir şahsiyet olarak değil, aynı zamanda efsanevi yönüyle de yüzyıllardır halkın gönlünde yer etmiş bir kahramandır. "Battal" kelimesinin Arapça kökenli olması ve "kahraman" anlamına gelmesi, onun destan kahramanı olarak algılanışının dilsel kökenini de ortaya koymaktadır. Her ne kadar Battal, aslen Arap bir komutan olsa da Türkler tarafından benimsenmiş, onların dinî ve kahramanlık anlayışı ile bütünleşerek Türk destan geleneğinin vazgeçilmez bir figürü hâline gelmiştir. Bu yönüyle Battal Gazi, Türklerin İslamiyet'i kabulünde ve Anadolu'ya yerleşme sürecinde ortak bir kahramanlık sembolü olmuştur. Battal Gazi'nin mücadelesi, Müslüman Türklerin Hristiyan Bizans'a karşı verdikleri savaşlarda bir ideal model olarak sunulmuş ve yüzyıllar boyunca canlı tutulmuştur. Bu nedenle Battal Gazi hem halk arasında hem de resmî kültür ortamlarında örnek bir Müslüman komutan ve destan kahramanı olarak anılmıştır. Arap-Bizans, Selçuklu-Bizans ve Osmanlı-Bizans mücadelelerinde kutsal bir ruhla hareket eden Battal Gazi, toplumlara yalnızca bir savaşçı değil, aynı zamanda iman, cesaret ve umut aşılayan bir önder olarak yansımıştır. Bu yönüyle hakkında çok sayıda rivayet oluşmuş ve halk anlatılarının temel taşlarından biri hâline gelmiştir.

Söz konusu destan, yalnızca Anadolu'da değil, Azerbaycan ve Orta Asya Türkleri arasında da büyük ilgi görmüştür. Bunun sebebi, Battal'ın şahsında temsil edilen İslamiyet uğruna mücadele, kahramanlık ve adalet gibi değerlerin bütün Türk dünyasında ortak bir ideal olarak benimsenmesidir. Battal Gazi destanının bu geniş coğrafyada yaygınlaşması, Türklerin İslam dünyasıyla bütünleşme sürecinde kültürel bir köprü işlevi gördüğünü göstermektedir. Seyyid Battal Gazi'nin kişiliği, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde kutlu ve sembolik bir figür olarak ortaya çıkmıştır. VIII. yüzyıldan itibaren folklorik anlatılarda, siyasî, askerî yapılar içinde ve kültürel temsillerde adı geçen Battal Gazi, olağanüstü güçlerle donanmış bir kahraman olarak tasvir edilmiş, zamanla gazi-veli kimliğine bürünerek halkın hafızasında derin izler bırakmıştır.

Anadolu'da ve Osmanlı coğrafyasında Hikâyet-i Seyyid Battal Gazi, Menakıb-ı Gazavat-ı Seyyid Battal Gazi gibi farklı adlarla anılan *Battal-nâme*'nin hem manzum hem mensur nüshaları bulunmaktadır. Bu durum, onun farklı çevrelerce farklı şekillerde işlenerek ve kodlanarak aktarıldığını ortaya koyar. Halk arasında anlatılan hikâyeler, medreselerde veya askerî ortamlarda okunan nüshalar ve yazma eserler, Battal Gazi'nin anlatısının ne kadar güçlü bir şekilde yaşatıldığını göstermektedir. Ayrıca kütüphanelerde ve şahsi koleksiyonlarda çok sayıda nüshasının bulunması, bu destanın yalnızca halk edebiyatı değil aynı zamanda yazılı kültür açısından da değerli olduğunu kanıtlar.

Battal-nâme, yazma eserlerde farklı isimlerle anılıyor olsa da özünde Anadolu'daki Müslüman Türklerin, Bizans ve Hristiyan unsurlarla olan mücadelelerini dinî bir kahramanlık destanı şeklinde aktarmaktadır. Bu eserde Battal'ın menkıbeleşmiş hayatı, halkın gözünden dinî hassasiyetlerle işlenmiştir. Onun Hz. Ali'nin soyundan geldiğine inanılması, esere ayrı bir kutsiyet kazandırmış ve Battal'ı yalnızca bir savaş kahramanı değil aynı zamanda manevî bir önder konumuna yükseltmiştir. Bugüne kadar *Battal-nâme*'nin nüshaları üzerine yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından birçok ilmî incelemeler yapılmasına rağmen elimizde bulunan Hatay nüshası üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Tarafımızca üzerine çalışılan ve ilim dünyasına tanıtılan Hatay nüshası 1340 tarihli olup içerisinde 14 hikâye bulunmaktadır. Çift sütun biçiminde yazılan yazmanın her sayfasında ortama 18-19 beyit bulunmaktadır. Bölüm başlıkları kırmızı mürekkep ile diğer kısımlar siyah mürekkep ile yazılmıştır. 342 sayfa olan yazma harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. Yazmanın genel durumuna bakıldığında bazı sayfalarda hasarlar oluşmuş ve bazı sayfalarda nemden dolayı kararmalar meydana geldiği görülmektedir. Dolayısıyla ilgili kısımların okunması güçleşmiş ve okunmayan kısımlar köşeli parantez […] içinde gösterilmiştir. Hasar gören bazı satırlar 1993 yılında Burhan Paçacıoğlu tarafından üzerine doktora çalışması yapılan *Battal-nâme*'nin Sivas nüshasından hareketle satırlar arasında benzerlik olduğu durumda metin tamamlaması yoluna gidilmiş ve bu kısımlar da yine köşeli parantez içinde […] gösterilmiştir. Ayrıca gerek yazmanın harekeli olmasından gerekse imla özelliklerinden dolayı bazı kelimelerin okunuşunda metne sadık kalınmış kelimeler olduğu gibi okunmuştur: *fidâ* (fedā), *cidâ* (cüda), *bâbik* (bâbek), *malâtıyâ* (Malatya) vb.

Çalışma, "*ön söz, giriş, iki bölüm, sonuç, kaynakça, metin* ve *tıpkıbasım"* bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümü'nde destan kavramı hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından İslamiyet öncesi ve sonrası destanlar kıyaslanarak *Battal-nâme* geleneği ana hatlarıyla ele alınmıştır.

Birinci bölüm'de Battal-nâmelerin Türkiye dışı da dâhil manzum ve mensur yazmalarına değinilmiştir. Yazmalar hakkında bilgiler verildikten sonra çalışmanın konusu olan *Battal-nâme*'nin Hatay Nüshası ile ilgili tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bölümün devamında ilgili konu üzerine yapılmış bilimsel çalışmalar tanıtıldıktan sonra anlatı kahramanı Battal Gazi'nin tarihte, efsane ve menkıbelerdeki yeri açıklanmıştır. İlaveten bu bölümün sonunda ilgili nüshanın dil özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

İkinci bölüm'de elimizdeki Hatay Nüshasında yer alan çeşitli motifler ele alınmıştır. Metinden hareketle tespit edilen hayvanlar, renkler, sayılar, masal unsurları, yer adları ve şahıs adları hakkında örneklerle bilgiler verilerek birtakım tespit ve incelemelerde bulunulmuştur.

İlgili çalışma genel bir değerlendirme mahiyetinde *sonuç ve kaynakça* ile tamamlanmıştır.

Sonuç ve kaynakça bölümü'nden sonra elimizde mevcut olan "*Battal-nâme Hatay Nüshası*"nın transkripti ve Arap harfli orijinal metni verilmiştir.

Bu eser hem edebiyat hem de tarih alanına katkı sağlamayı; ayrıca Anadolu'nun kültürel hafızasında yaşayan bir kahramanı yeni bir kaynak ışığında gün yüzüne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Battal-nâme'nin Hatay nüshasının hazırlanmasında kitap editörlüğünü üstlenerek akademik görüşleriyle ilgili çalışmaya destek veren ve aynı zamanda akademik disiplinimin oluşmasında üzerimde emekleri olan kıymetli danışman hocalarım Prof. Dr. Nedim Bakırcı ve Prof. Dr. Halil Altay Göde'ye, kitabın tashihinde yardımlarını gördüğüm Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer Saz'a, Dr. Ayşe Çelik Kan'a, doktora öğrencisi Rabia Sekitmen'e ve lisans öğrencim Miray Kılıç'a, nüshayı bize ulaştıran Levent Ertan'a ve değerli evlatları Muhammed Fatih Ertan ve Yusuf Taha Ertan'a teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Hüseyin Kürşat Türkan

19.10.2025 / İskenderun

Der-in ‘âlem kesî bî-gam nebâşet
Eger bâşet benî âdem nebâşet

Cihânda ya‘ni âdem bî-gam olmaz
Eger gamsız olur ise âdem olmaz

Bu takdîr ki bu câha sen giresin
Bunda niçe ‘acâ’ibleri göresin

Benim adım bil ki Şâhmerân
Benim leşkerimdir bu cümle yılan

Oğlum Külligin'e...

GİRİŞ

Destan kavramı, âşıklıkta bir şiir türünü karşıladığı gibi "epope" diyebileceğimiz ayrı bir anlatı türünü de karşılamaktadır. Epope/epos olan destanlar, bir milletin köklü geçmişinin nasıl meydana geldiğini, geçirdiği süreçlerle birlikte anlatan bir türdür. Bir milletin tarihinde öne çıkan olayları (savaş, yıkım, doğal afet, vb.), unutulmaz kahramanları, şahsiyetleri destanlarda bulmak mümkündür. Destanlar, birçok yönden diğer anlatı türlerinden ayrılmaktadır ve en başta oluşum itibariyle uzun bir zaman dilimine ihtiyaç duyar. Bu yönüyle destan, üç aşamada vücuda gelir. Birinci aşama milleti etkileyen bir olayın meydana gelmesidir ki buna "çekirdek aşama" da denir. İkinci aşama, meydana gelen olayın zaman içinde sözlü gelenek içinde yayılarak var olmasıdır. Üçüncü ve son aşamada ise söz konusu anlatı ve bununla bağlantılı birçok parça, ozanlar tarafından derlenir ve destan, böylelikle oluşumunu tamamlar. Farklı bilim insanlarının destan üzerine verdikleri tanımlara yer vermek, türün daha etraflıca anlaşılmasına ve bu sayede de kitabın meydana geliş sebebi olan *Battal-nâme*'ye bakış açısının okuyucu tarafından netleşmesine imkân tanıyacaktır.

Destanlar, ulusların yazı-öncesi çağlarında oluşmuş, gelişmiş yapıtlardır. O çağlarda, hem yaradılış ve dönüşümlere, tanrılara ve çeşitli olağanüstü varlıklara, hem de toplumun geçmişine değin bilgileri destanlar verirlerdi. Böylece onların konuları iki kümede toplanır: ***1.*** *Kozmogoni ve mitoloji konuları: evrenin ve yeryüzündeki varlıkların yaradılışları; Tanrılar, tanrımsı varlıklar (Tanrılarla insanların birleşmesinden doğmuş kimseler), dev, ejder, vb. gibi şeytansı kötü-güçleri cisimlendirmiş yaratıklar; bu çeşitli varlıkların kendi aralarında, ya da insanlarla alışverişleri, savaşları.* ***2.*** *Ulusun geçmişindeki önemli olaylar, büyük önderlerin dışta ve içte, toplumun düşmanları ile savaşları, toplumu daha rahat bir yaşama ulaştırma çabaları...* (Boratav, 1995: 36). *Destanlar bir milletin bütün varlığını, elemlerini, kederlerini, sevinç ve coşkunluklarını, kısaca heyecanlarını hareketlendiren bütün duygu ve düşünce yapısını oluşturan zenginlik hazineleridir. Milletlerin millet olma yolundaki çabalarından izler taşır ve bu çabaların hatıraları ile geçmişle gelecek arasındaki zamanı canlı ve taze tutar. Bir çekirdek gibidir; dallanıp budaklanması çiçek ve yaprak açması ürünlerini tazeleme imkânlarına sahip bulunması gibi çekirdeğe has süreklilik ve enerji kaynağı oluş hâli destanlarda da vardır. Bu bakımdan destanlar, milletlerin geçmişlerindeki diri ve canlı emellerin belirli ülküler hâlinde geleceğe aktarılmasında birinci derecede önem taşıyan yazılı veya sözlü belgelerdir* (Sepetçioğlu, 1998: 7). *Destan (epos), bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan "Kahraman-Bilge" şahsiyetlerin menkabevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir. Tarihe bağlı olmakla beraber, tarih sayılmayan; ozanların kopuzlarla terennüm ettiği, cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için bir "yaratma zemini" ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır* (Elçin, 1986: 72). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere bir destan parçasının oluşumu için toplumu derinden etkileyen olay ya da olayların olması gerekmektedir. Yani gelişi güzel sıradan konular, destanların oluşum sürecini tetikleyemez.

Destan; bir millet veya toplumun hayatında derin bir iz bırakmış olaylardan kaynaklanıp; çoğunlukla manzum, bazen de manzum-mensur karışık; birden fazla olayın aktarımına izin veren genişlikte; usta bir anlatıcı tarafından veyahut da ustalardan öğrendiğini aktaran bir çırak tarafından, bir dinleyici kitlesi önünde bir müzik aleti eşliğinde ya da bir melodiyle anlatılan; sözlü olarak anlatılanlardan bazıları yazıya geçirilmiş; bir millet veya toplumu sonuçları bakımından ilgilendiren bir kahramanlık konusuna sahip; dinlendiğinde veya okunduğunda milli değerleri, şahsî değerlerin üstünde tutmayı benimseten sözlü veya yazılı edebî yaratmalardır (Ekici, 2002: 18). *İster boy, ister ulus bazında olsun, ister dar bir alanda, ister geniş bir alan da yaşanmış olsun, ister dışa, ister içe yönelik olsun, toplumun (kabilenin, ulusun) bütün bireylerini doğrudan ilgilendiren ya da etkileyen herhangi bir olayı, ister dar bir alanın, ister çok geniş bir alanın bahadırı olsun belli bir tip ("alp tipi, gazi tipi") etrafında toplayarak anlatan ve "destancı" adı verilen ve uzun bir süre "edebiyatçı" ve "tarihçi" görevini yerine getiren, atlı göçebe yaşam tarzının sanatkârları (ozan, cırav vd.) tarafından destan formuna kavuşturulup müzik aleti eşliğinde ya da herhangi bir müzik aleti kullanılmadan ezgili ve kendine has bir akış ve üslup ile nakledilen, kahramanlık konulu metinlerine destan denir* (Açа, Ekici ve Yılmaz: 2014: 162). Destanlar, manzum veya mensur bir yapıya sahip olmakla birlikte ağırlıklı olarak manzum bir özelliğe sahiptir. Çalışmanın inceleme konusu olan destan parçası da manzum bir yapıdadır. Millî özellikler gösteren destanlar, ait olduğu toplumun kültürel kodlarıyla donatılmıştır.

Yukarıda çeşitli bilim insanlarından aktardığımız bazı destan tanımlarından da anlaşılacağı üzere bir milletin ortak değer yargılarını, yaşam tarzlarını, giyim kuşam biçimlerini, savaş ve mücadele anlayışlarını, olaylar karşısında aldıkları tavırları, var olmaya dair inançlarını, hayat görüşlerini gibi birçok faktörü içinde bulabileceğimiz destanlar, Türk milleti göz önüne alındığında iki ayrı döneme ayrılarak kategorize edilmektedir. İslamiyet öncesi ve sonrası destanlar olarak nitelendirilen bu dönemlerin ana ayrım noktası İslamiyet'in Türkler tarafından kabulüdür. Tabii bu iki ana ayrımın her ikisine de tam anlamıyla dâhil edilemeyen Dede Korkut destanı bir geçiş dönemi (Eski Türk inanç sisteminden İslamiyet'e geçiş) eseridir.

İslamiyet Öncesi Türk Destanları; Alp Er Tunga Destanı, Şu Destanı, Oğuz Kağan Destanı, Ergenekon Destanı, Bozkurt Destanı, Türeyiş Destanı, Göç Destanı.

İslamiyet Sonrası Türk Destanları (Anadolu); Satuk Buğra Han Destanı, Battal Gazi Destanı, Danişment-nâme, Saltuk-nâme.

DESTAN	ORTAK YÖNLER	FARKLI YÖNLER
Satuk Buğra Han Destanı	İslam uğruna mücadele ve İslamiyet'i yayma çabası Keramet sahibi bir hükümdar	Türklerin ilk Müslüman hükümdarını anlatır. Türklerin topluca İslamiyet'i kabulünü işler.
Battal Gazi Destanı	İslam uğruna mücadele Bizans'a karşı savaş Alp-gazi tipi kahraman Gaza ve cihat örgüsü Anadolu ve Balkanlarda etkilidir.	Arap-İslam orduları ile ilişkilidir Anadolu'da Bizans savaşları ön plandadır.
	İslam uğruna mücadele	Türk devlet adamı Melik Danişmend'in

Dânişmend-nâme	Bizans'a karşı savaş Gaza ve cihat örgüsü Anadolu ve Balkanlarda etkilidir.	hayatı etrafında şekillenmiştir. Gerçek tarihî bilgilere dayanır.
Saltuk-nâme	İslami değerler için mücadele Anadolu ve Balkanlarda etkilidir.	Bir alp-eren olan Sarı Saltuk'un kerametleri ve efsanevî olayları etrafında oluşmuştur. Dinî-efsanevî yönü çok güçlüdür.

İslamiyet sonrası Türk destanları, İslamiyet'in kabulünden sonra meydana gelmiş ve çağın gerektirdiğince daha çok dinî kahramanlık ve gaza ruhu etrafında gelişmiştir. Bu dönemde destanlarda kahramanlar sadece savaşçı değil, aynı zamanda İslamiyet'in yayılması için mücadele eden gazi tipleridir. "*İslâmiyet dönemi teşekkül eden destanlarda temel amaç İslâm dinini yaymaktır. Bu dönem vuku bulan eserlerde dine dayalı öğeler ön plana çıkmaktadır. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaştırılmasını gaye edinen destanlardan biri olan Battal Gazi Destanı bu durumu yansıtan örneklerden birisidir*" (Döğer, 2022: 3). İslamiyet'ten önceki Türk destanlarında yer alan motiflerin çoğu İslamî bir renge bürünerek İslamiyet sonrası Türk destanlarında da varlığını korumuştur. İslamiyet'ten önceki Türk destanlarında kahraman, alp tipi olarak karşımıza çıkar ve cesurluk, yiğitlikleri ile anlatılır. İslamiyet'le birlikte bu Alp tipi sadece kahramanlıkları ve yiğitlikleri ile değil aynı zamanda dinî kimlikleri ile de görülmeye başlanmış böylelikle "Alp-Gazi" tipi oluşmaya başlamıştır (Köksal, 1983: 12). Söz konusu tipler, tam olarak cihat algısıyla bütünleşmiş bir yapıda karşımıza çıkar. Destanlardaki bu tipler, Allah'ın rızasını gözeten, düşene el uzatıp yardım eden gerektiğinde toprak ve vatan ülküsü uğruna kılıç çalıp baş kesen ve can vermek için bir an bile tereddüt etmeyen kahramanlardır. Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi'nin menkıbevî yaşam tarzına bakıldığında söz konusu durum daha net algılanacaktır. İlaveten içerisinde destan parçalarının yoğun izleri bulunan Oğuznamecilik geleneğinin bir devamı olan Dede Korkut hikâyelerinin başkahramanı Korkut Ata'nın karakteristik özellikleri de bu minvalde dikkat çekicidir. O, yeri geldiğinde bir veli veya evliyadır. Ama konu vatan toprağı olunca savaşçı kimliği olan bir alp-erendir. Ayrıca Dedem Korkut, İslamiyet öncesi alp-gazi, İslamiyet sonrası veli-eren tipolojisine sahiptir.

"Manaqibi Qazavati Seyyid Battal Qazi", "Hikâyesi Seyyid Battal Gazi", "Manaqibi Seyyid Battal Gazi" ve "Kitab-ı Battal Gazi" gibi isimlerle de bilinen ve Battal Gazi'nin mücadelesini anlatan destan, rivayet veya halk hikâyelerine "Battal-nâme" denir (Özçelik, 2013: 168). Battal Gazi, Türk-İslam destan geleneğinin en önemli kahramanlarından biridir ve onun etrafında şekillenen *Battal-nâme* hem tarihî hem de menkıbevî unsurları bir arada barındıran eşsiz bir eserdir. Ahmet Yaşar Ocak'a göre VIII. yüzyılda Emevîler'in Bizans'a karşı açtıkları savaşlarda "el-Battal" (kahraman) lakabıyla şöhret kazanmış bir Müslüman Arap emirinin Türkler arasında yayılan kahramanlık menkıbelerinin destanlaştırıldığı bir halk hikâyesi olan *Battal-nâme*'nin yazma nüshaları *Menâkıb-ı Gazavât-ı Sultan Seyyid Battal Gazi, Hikâyet-i Seyyid Battal Gazi* gibi isimler taşımaktadır. Hikâyenin yazıya geçiriliş tarihi henüz kesin olarak tayin edilememekle beraber bütün araştırmacıların birleşmiş göründükleri zaman dilimi, XI. yüzyılın sonlarından XIII. yüzyılın başlarına kadar olan 100 yıldan biraz fazla bir dönemdir. Ancak *Battal-nâme*'den bazı kısımlar almış olup 643'te (1245-46) yazıldığı kesin olarak bilinen *Dânişmend-nâme*'de Melik Dânişmend'in Battal Gazi soyuna bağlandığı dikkate alınırsa, eserin meçhul müellifinin kitabını bu tarihten önce yazdığı anlaşılmaktadır. Nitekim

Battal-nâme, Türk destanî edebiyatında XI. yüzyılda *Hamza-nâme* ile başlayıp *Ebûmüslim-nâme* ve *Dânişmend-nâme* ile devam eden, XV. yüzyılda da *Saltuk-nâme* ile son bulan bir zincirin ikinci halkasını teşkil etmektedir (Ocak, 1992b: 206). *Dânişmend-nâme'*de (1244-45) Battal Gazi ve gaza arkadaşları ile ilgili bilgilerin bulunması, bu eserden önce yazıldığını kesin olarak ortaya koymaktadır. *Battal-nâme,* muhtemelen XI-XIII. yüzyıllar arasında teşekkül etmiş, XIII. yüzyılda kaleme alınmıştır. İlk şeklinin mensur olduğu bilinmektedir (Demir ve Erdem, 2006: 25-26). Seyyid Battal Gazi ile ilgili ilk manzum eser ise padişah III. Mustafa döneminde (1757-1774) şair Bekâyî tarafından yazılan el yazması Battal-nâmedir (Küçükcan, 1997: 40).

Pers sınırlarında yaşayan Türkler, İran halk edebiyatını kendi zevk ve anlayışlarına göre biçimlendirirken Mezopotamya ve Suriye uç beyliklerinde de Arap destanlarına göre bir destanî edebiyat meydana getiriyorlardı. Bunun ilk örneği Battal Gazi Destanı'dır. İslamî ideolojiyi benimseyen Türkler, kendi yerli unsurlarını katarak bu destanı oluşturmuşlardır (Köksal, 1983: VI). Battal Gazi destanında Malatya, Amasya, Kayseri, Ankara, İstanbul, İskenderun gibi yer adları geçer. *Battal-nâme* Anadolu dışında yaşayan Türk toplulukları arasında da sevilmiş, yazılıp okunmuştur. Battal Gazi yiğitliğin ve kahramanlığın simgesidir. Destanda bazen mantık dışı olaylar görülse de bunlar halkın Seyyid Battal'a yakıştırdığı kahramanlık hikâyeleridir. Halk, kahramanında görmek istediği özellikleri destan yazılı edebiyata geçirilmeden önce dilden dile dolaşırken eklemiştir. Bundan dolayı Battal Gazi Anadolu'da zengin ve ilginç bir görünümle karşımıza çıkmaktadır. Destan kişileri hem tarihsel hem de destansı nitelikler taşırlar. Bu nedenle Battal Gazi'nin tarihsel kaynaklarda ortaya çıkan kişiliği ile destandaki Battal'ı birbirine karıştırmamak gerekir. Çünkü destanda geçen olayların oluşumundan yazıldığı zamana kadar halk tarafından birtakım değişikliklere uğramıştır (Bars, 2015: 285). *Battal-nâme* Osmanlı döneminde genel anlamdaki vakayi-nâmelerde malzeme olarak da kullanılmıştır. Örneğin Müneccimbaşı, Gelibolulu Mustafa Âlî ve Fındıklılı Süleyman Efendi gibi tarihçilerle Evliya Çelebi, eserlerine Battal Gazi menkıbelerini tarihî olaylar şeklinde almışlardır. Bundan başka Taberî'nin ünlü tarihini Türkçeye tercüme eden Osmanlı müellifleri, eserin Arapça aslında ve Farsça tercümelerinde bulunmadığı hâlde Türkçe nüshalarına bol miktarda Battal Gazi menkıbeleri koymuşlardır. Bunun sebebi, herhalde Türkler arasında büyük bir sevgi ve ilgiye mazhar olan Battal Gazi'nin tamamıyla bir Türk kahramanı sayılmış bulunması olsa gerek (Say, 2009: 30). Osmanlı tarihçilerinin eserlerinde Battal Gazi'nin menkıbelerini tarihi olay gibi aktarmaları, onun destan olmanın ötesinde tarihî bir kaynak olarak görüldüğüne de işaret etmektedir. Aynı zamanda Battal Gazi'nin tarihsel bir çizgiye oturtulması, onun Türkler için simgeleşen bir kimliğe dönüştüğünü gösterir. Battal Gazi'deki kahramanlık ve cihat ruhunun Türk halkındaki yansıması, milli birlik ve dini kimlik inşasındaki olumlu izleriyle dikkat çeker. Battal Gazi efsane ve menkıbelerinin coğrafi olarak çok geniş bir alana yayılması hem akademik hem folklor bağlamında onun farklı kültürel çevrelerle karşılıklı etkileşim içinde olduğunun kanıtıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BATTAL-NÂMELER VE HATAY NÜSHASI ÜZERİNE

Bu konudaki en eski kaynaklardan birincisi *Delhemma-Zelhimme* adındaki Arapça yazılmış *Battal* romanıdır. Halk arasındaki öteki adı "Zatalhimma" da denilmektedir. Arap, İslam Edebiyatı'nın en bariz örneklerinden biri olan bu halk romanı, etkisini Türk Edebiyatı ile Fars Edebiyatı'na yapmış, büyük yankılar meydana getirmiştir. Bu eski kaynak diyebiliriz ki bütün Gazavet-i Battal-nâmelere kaynak olmuştur. Bu eser bu zamanın İslam, Bizans münasebetlerini, çeşitli menkıbe ve efsanelerini destan, masal temlerinin birbirine bağlantısını kanıtlamaktadır (Sarar, 1997: 3). Küçükcan, (1997: 80-81) Battal Gazi üzerine yapılan çalışmaları ve yazılan eserleri üç aşama olarak kategorize etmiştir. Birinci aşama, Cumhuriyetin ilk yıllarını kapsayan dönemdir. Bu dönem yayınları, daha çok efsaneyi merkeze alan (efsane bağımlı) ve bilimselliği olmayan, halk tarzı hikâye ve romanlardan oluşmaktadır. İkinci aşama, söylence yerine Battal Gazi ve külliye konusunda tarihsel gerçeği merkeze alan belgesel nitelikli eserlerdir. Üçüncü aşama ise 1960'lı yılların sonlarında görülmeye başlanan bilimsel çalışmaların ağırlık kazandığı dönemdir.

1. Battal-nâme Nüshaları

Destan kahramanımızın vasfı olan "battal" kelimesi Arapça bir kelime olup "kahraman" anlamına gelmektedir. Türkler tarafından destan kahramanı olarak sevilip sayılan Battal, aslında Arap bir komutan olmakla birlikte Battal'ın gerçek ismi ile ilgili tarihî kaynaklar ortak bir görüşte buluşmaktadır. Battal'ın *Mes'ûdî, Taberî, İbnü'l-Kesir, İbnü'l-Esîr, Ebu'l-Mahâsin ve Sıbt b. el-Cevzî* göre adı *Abdullah*'tır. Fakat künyesi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır; *Ebu'l-Mahâsin*'e göre *Muhammed* olan künyesi *Sıbt b. el-Cevzî* ve *İbnü'l Kesir*'e göre *Ebû Yahyâ İbnü'l Esîr*'e göre ise *Ebû Hüseyin*'dir. *Taberî*'ye göre babasının adı *Amr Ömer*'dir. *Sıbt b. el-Cevzî*'de Şamlı olduğu, *İbnü'l-Esîr* ve *Ebu'l-Mahâsin*'de ise Antakyalı olduğu kayıtlıdır. *İbn Asâkir*'e göre Arap asıllı olmayıp Emevîlerin azatlı kölesidir (Sakaoğlu, 1992: 67). Türkçe *Battal-nâme*, VIII. yüzyılda Emevîlerin Bizans'a karşı yapmış oldukları seferlere katılan "Battal" lakabı ile ün kazanmış bir Müslüman Arap emirinin Türkler arasında yayılan kahramanlık hikâyelerinin destanlaştırıldığı bir halk hikâyesidir. *Battal-nâme*'nin yazma nüshaları *Hikâyet-i Seyyid Battal Gazi, Menakıb-ı Gazavât-ı Seyyid Battal Gazi* vb. isimlerle tanınmaktadır. Hikâyenin yazıya geçiriliş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber, genel olarak araştırmacılar bu konuda XI-XIII. yüzyılar arasındaki zaman diliminde görüş birliğine varmışlardır. Ancak içerisinde *Battal-nâme*'den bazı kısımlar bulunan *Dânişmend-nâme*'nin 1245 yılında yazıldığı göz önünde bulundurulursa, *Battal-nâme*'nin 1245 tarihinden önce yazılmış olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Eserde İstanbul'un hatta Anadolu'nun tamamen fethine dair bir işaretin yer almaması, *Battal-nâme*'nin son biçimini Selçuklular zamanında aldığını göstermektedir (Paçacıoğlu, 1993: 2). *Battal-nâme*, tam olarak tarihsel bir belge değildir; ancak söz konusu eserde tarihsel süreç içerisinde farklı dönemlere ait olaylara değinilmiştir. Gelişim ve yayılma süreci çok uzun olan bu destan parçasının son şeklini Selçuklular zamanında aldığı söylenebilir.

Battal-nâme'de tarihî bir şahsiyet olan Battal'ın menkıbevi hayatı, Anadolu'ya yerleşen Müslüman Türklerin gözünden aksettirilmiştir. Buna göre Battal, Hz. Ali'nin soyundan

Hüseyin Gazi'nin oğludur. Çocuk yaşta dinî bilgileri öğrenmiş ve yenilmez bir cengâver olarak yetişmiş, çok güçlü ve zeki biridir. Abdülvehhab Gazi tarafından kendisine ulaştırılan Hz. Muhammed'in tükürüğünün sayesinde perilerle dostluk kurması, hayvanlara hükmetmesi, devlerle savaşması vb. özelliklerinden dolayı Battal, tam bir destan kahramanı görünümü sergilemektedir. Ayrıca *Battal-nâme*'de gaza ve cihat ruhunun kendini kuvvetli bir biçimde hissettirdiği görülmekte ve Battal'ın, yarı evliya bir karakter olarak sergilenerek tam bir alp-eren tipi olarak anlatıldığı görülmektedir. Bu da bizlere *Battal-nâme*'nin Müslüman Türk gelenek ve göreneklerine göre gelişmiş bir destanî hikâyesi olduğunu açıkça göstermektedir (Paçacıoğlu, 1993: 2-3). Bu minvalde Battal Gazi, savaşçı tipolojinin yanında kutsal bir karakteri de temsil etmektedir. Bu durum ise eseri tam anlamıyla kültür, inanç ve kimlik bileşeni hâline getirmektedir. Dolayısıyla eser, Türk-İslam kültürünün kodlarıyla şekillenmiş bir epik yani kahramanlık anlatı olarak kendisini hissettirir.

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle *Battal-nâme* adıyla bilinen hikâyenin Türklerin destan geleneği içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Battal Gazi Destanı olarak da bilinen bu destanın manzum ve mensur olmak üzere birçok yazması bulunmaktadır. Hasan Köksal tarafından hazırlanan "Battal-nâmelerde Tip ve Motif Yapısı" adlı çalışmada bu yazmalar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir (Köksal, 1983: 8-12). Battal-nâmeler, sözlü kültür ortamında oluşturulmuş, ardından meclislerde okunmak üzere hazırlanmış metinlerle yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu metinlerle manzum ve mensur birçok *Battal-nâme* ortaya çıkmıştır (Çobanoğlu, 2011: 319). *Battal-nâme*'nin bugün bilinen nüshaları arasında yazıldığı döneme ait olanı yoktur. Ancak bütün nüshaların Türkiye'de ve Türkiye dışındaki nüshalardan ibaret bulunmadığı, bilhassa Anadolu'da bazı hususi ellerde de bir hayli tam veya eksik nüshanın var olduğu muhakkaktır. Bilinen en eski nüshalar arasında 840 (1436-37; İstanbul Arkeoloji Ktp., nr. 1455) ve 857 (1453; Akhisar Zeynelzâde Ktp., nr. 234) tarihli iki nüsha zikredilebilir (diğer nüshalar için bk. Köksal, s. 17-20). En mufassal nüshalardan biri olan ilk nüsha mensurdur (Ocak, 1992b: 207). Çalışmanın konusu olan *Battal-nâme*'nin Hatay nüshası nazım şekliyle oluşturulmuştur. *Battal-nâme* ile ilgili mevcut yazmalar aşağıda verilmiştir.

1.1. Mensur Yazmalar

1.1.1. İstanbul Arkeoloji Müzesi

1455 numarada kayıtlı olan yazmanın istinsah tarihi 840 H. olup müstensihin ismi bulunmamaktadır. Yazmanın cildi tamamen dağılmış, baştan on bir sayfası okunmayacak şekilde tahrip olmuştur. Bölüm adları yerine ayrı kıssaya geçerken yarım sayfa boş bırakılarak devam edilmiştir. 458 varak olan yazma tam harekeli rika ile yazılmıştır. Yazmanın aslında sayfa numarası olmayıp sonradan kurşun kalemle yazılmıştır. Her sayfadaki yazılar, çerçeve içerisine alınmıştır.

1.1.2. Akhisar Zeynelzâde Kütüphanesi

Arapça olarak yazılan bu yazma *Menâkıb-ı Battal Gazi* adıyla No:234 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır. 857 H.'de yazılan bu yazma Nacd b. Hişâm al-Haşimi al-Hicazi imzasını taşımaktadır. Eserin tamamı 218 varaktan oluşmaktadır.

1.1.3. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma

İlk sayfası eksik olan yazma No:38 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır "Ezin canib"ler, "Meclis"ler, "Seyyit"ler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Yazmanın yazısı nesih kırması olup, usta bir elden çıktığı intibasını uyandırmaktadır. Yazmada istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgiler bulunmamaktadır.

1.1.4. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma

Müstensihi Hüseyin b. Mustafa olan yazma 1000 H.'de istinsah edilmiştir. No:39 numarada kayıtlı olan yazmanın dilinden eski bir nüshadan istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Eserin yazı türü rikadır.

1.1.5. Cahit Üstelli'nin Özel Kitaplığında Bulunan Yazma

40 numarada kayıtlı olan yazma Şahmeran bölümü ile başlamaktadır. Bu bölümden önce yazmanın bir cildin daha olduğu düşünülmektedir. Dil ve imlâ bakımından oldukça eski olan yazmada hikâye Battal Gazi'nin Kaf Dağı'ndan dönüşüne kadar sürmektedir. Yazmanın sonundaki bu eksiklik de göz önünde bulundurulacak olursa eserin tamamının üç cilt olduğu kanaati hâsıl olmaktadır. Eserin istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

1.1.6. Fikret Türkmen'in Özel Kitaplığında Bulunan Yazma

Nezif isimli biri tarafından 1206 H.'de yazılmış olan yazma (15.5, 22.5 cm ebadlı) siyah meşin kaplı, şirâzeli 199 varaktır. Yazı türü rikadır. İlk varakın birinci yüzü yırtılmış olduğundan sonradan başka bir kâğıtla tamamen yapıştırılmış ve bu yüzde yazı olup olmadığı bilinmemektedir. Varakın ikinci yüzü ise Haza Kitab-ı Seyyid Battal Gazi Rahmetüllâhi Aleyh ile başlamaktadır. İlk kısımda Battal'ın mezarının yapılışına dair menkıbe anlatılıp sonra esas konuya girilmektedir.

1.1.7. Ankara Millî Kütüphane

146/1973 numarada kayıtlı olan yazma kitaplığa 1973'te satın alınmış olup *Seyyid Battal Gazi Menâkıbı* adını taşımaktadır. İstinsah tarihi 1258 H. olan yazma anonim olup yazı türü rikadır. Yazma diğer yazma nüshalarla karşılaştırıldığında müstensihlerin bazı sadeleştirmeler yaptıkları ortaya çıkmaktadır.

1.1.8. İstanbul Arkeoloji Müzesi

1334 numarada kayıtlı olan yazmanın istinsah tarihi 1263 H. olup yazmanın sonunda "sahip ve mâliki: Ahmet Efendi-Derviş Süleyman müştereken" kaydı bulunmaktadır. Meşin kaplı olan eserin baş kısmından bir yaprak eksiktir. Eserin tamamı ise 131 varak, 262 sayfadan oluşmaktadır. Eserin sayfaları kırmızı teshipsiz ve çerçeveli olup yazı türü harekesiz rikadır. Bölüm başlıkları aynı büyüklükteki yazı ile kırmızı renkle çizilmiş çerçeve dışına, yan olarak yazılmıştır. Eserin dili XV. ve XVI. yüzyılların dilini yansıtmaktadır.

1.1.9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

Seyyid Battal Gazi Hikâyesi adını taşıyan No: 1209, 1223, 1249, 1331 numaralarda kayıtlı olan bu eser altı cilttir. Yazma tarihi 1287 H. olan yazmanın dili Türkçe ve yazısı harekeli nesihtir. Yazılar çerçeve içindedir. Yazmanın başında manzum olarak Allah'a dua ve Seyyid Battal Gazi için methiye yer almaktadır.

1.1.10. Ankara Millî Kütüphane

Battal Gazi Menâkıbından Parçalar adını taşıyan No: 829, 1249/1970 numarada kayıtlı olan bu yazma Battal Gazi Hikâyesinin tamamı olmayıp bazı bölümlerini ihtiva etmektedir. Yazı türü rika olan bu yazmanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

1.1.11. Manisa Genel Kitaplığı

1323 numarada kayıtlı olan *Menâkıp-name-i Gaziyan* adını taşıyan bu yazma 357 varak olup yazı türü rikadır. Yazmanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgiler bulunmamaktadır.

1.2. Türkiye Dışındaki Kütüphanelerde Bulunan Mensur Yazmalar

Hermann Ethe, *Fahrten Des Sajjid Batthâl* (Seyyid Battal Romanı) adlı çalışmasının ön sözünde yararlandığı Dresten, Viyana ve Leipzig yazmaları hakkında bilgi verirken bu yazmaların eksik olduğunu ve birbirlerini tamamlayan özelikte olduğunu belirtmektedir. Ayrıca en eski yazmanın Dresten yazması olduğunu da ileri sürmektedir.

1.2.1. British Museum, Rieu Kataloğu

Hikâyet-i Seyyit Battal Gazi'nin Evlad-ı Resûlullah S.A.V. başlığı altında, 263 yk., muhtemelen XVI. yüzyılda yazılmıştır. Yazma, British Museum'da, *Rieu Kataloğu*'nda 214. sayfada Add. 10000 numarada kayıtlıdır.

1.2.2. Paris Bibliotheque Nationale, E. Blochet Kataloğu

Yazma Paris Bibliotheque Nationale'de *E. Blochet Kataloğu*'nda Ancien Fond 318, 338-342 ile Suplement 442-445, 650, 651, 739, 1213 numaralarda kayıtlıdır. Bunların içerisinde yer alan 442 numarada kayıtlı olan Türkçe yazma *Sîret-i Seyyid Battal Gazi* adıyla XVII. yüzyılın ilk yarısında yazılmış olup 238 varaktır. Kırmızı başlıklı ve ciltlidir. Ebatları 20.5x15.5 cm'dir. Aynı kütüphane ve katalogda yer alan 443 numarada kayıtlı olan yazma bir öncekinden eksiktir. Ebatları 14.5x19.5 cm'dir.

1.2.3. Dresten Kraliyet Kitaplığı, H. L. Fleischer Kataloğu

Yazma, Almanya'da Dresten Kraliyet Kitaplığı'nda *H. L. Fleischer Kataloğu*'nun (1831) 15a ve 18a sayfalarında sırasıyla 104 ve 123. numaraları ile kayıtlıdır.

1.2.4. Leipzig Şehir Kütüphanesi, H. L. Fleischer Kataloğu

Yazma, Almanya'da Leipzig Kütüphanesi'nde bulunan *H. L. Fleischer Kataloğu*'nda (1838), 526b ve 538a sayfalarında sırasıyla 284 ve 307/2 numaralarda kayıtlıdır

1.2.5. Leipzig Şehir Kütüphanesi

Yazma, Almanya'da Leipzig Kütüphanesi'nde 218 ve 219 numaralarda kayıtlıdır.

1.2.6. E. G. Brown, A. Hand-List of the Muhammedan Manuscripts Kataloğu

Yazma Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'nde *A. Hand-List of the Muhammedan Manuscripts* adlı kataloğda (1900) 330. sayfada 1475 Da. 6.2 numarada kayıtlıdır.

1.2.7. S. Petersburg Kataloğu

Yazma Rusya'da *S. Petersburg Kataloğu*'nda 321. sayfada kayıtlı olarak bulunmaktadır.

1.2.8. Hamburg Yazmaları Kataloğu

Yazma, Almanya'da *Hamburg Yazmaları Kataloğu*'nda 273 numarada kayıtlıdır.

1.2.9. Viyana, G. Flügel Kataloğu

Yazma Avusturya'nın Viyana şehrinde *G. Flügel Kataloğu*'nda (C, II.) 33. sayfada 801 numarada kayıtlıdır.

1.2.10. C. J. Tornberg, Upsala Kataloğu

Yazma, *Upsala Kataloğu*'nda (1849) 407b numarada kayıtlıdır.

1.2.11. H. Ethe, Bodleian Kütüphanesi Kataloğu

Yazma, *Bodleian Kütüphanesi Kataloğu*'nda, 2. kısım, 1182. sayfada 49 ve 2087 numaralarda kayıtlı olarak yer almaktadır.

1.2.12. Ettore Rossi, Vatikan Yazmaları Kataloğu

Yazma, *Vatikan Yazmaları Kataloğu*'nda (1953), 20. sayfada Vat. Torco 26 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır.

1.3. Manzum Yazmalar

Manzum Battal Gazi destanı olarak yalnız Dârendeli Bakâî'nin eseri bilinmektedir. 1769 yılında Sadrazam Silahtar Mehmet Paşa'ya sunulan eser, Mustafa III (1757-1774) zamanında yazılmıştır. Bu yazma, mensur bir Battal Gazi nüshasının kısmen kısaltılarak nazma çekilmiş biçimidir. Bu eserin Türkiye'deki kütüphanelerde bulunan yazma nüshaları şunlardır:

1.3.1. Üniversite Kütüphanesi

Mevlüt Hamit tarafından istinsah edilmiş bu yazma T.Y. no: 88 numarada kayıtlıdır. Yazma meşin ciltli, şirâzeli ve 196 varaktan meydana gelmektedir. Mısra araları yukarıdan aşağıya kırmızı mürekkeple çizilen yazmanın her sayfasında 17 beyit yer almaktadır. Harekeli nesih ile yazılan yazmanın bölüm başları kırmızı, diğer yerleri siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazı sayfalarında oksitlenme olmuştur.

1.3.2. Dehri Dilçin'in Özel Kitaplığında Bulunan Yazma

6600 beyiti ihtiva eden bu nüsha nesihle yazılmıştır. Müstensihi bilinmediği gibi istinsah edilirken yazmanın dili de bozulmuştur.

1.3.3. Konya Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı

Antalyalı Abdulkerim el-Vehbi tarafından istinsah edilmiş olan bu nüsha 147 sayfadır. Yazmada her bölüm için baş tarafta bir fihrist bulunmaktadır. Yazmanın 118 yıl önce kaleme alındığı bilinmektedir.

1.3.4. Sivas'ın Karaşar Köyü'nden Rüştü Tecer'in Özel Kitaplığı

Hâzâ Kitab-ı Battal Gazi Radiyallahü Anh başlığını taşıyan bu nüshanın müstensihi eserin sonunda şöyle belirtilmektedir: "Temmetü'l-Kitap bi-Avni'l-lahü'ş-Melikü'l-Vehhâb/Harrire bî-kalemi'l-Seyyidi'l-Hacı Hafız Abdurrahman İbn-i Derviş Abdülkadir Babaî-i Sivasî". Yazma deri ciltli, şirâzeli ve nesih yazı ile yazılmıştır. Bir sayfasında ortalama 19-20 satır bulunmaktadır, bu sayı bazen 17-18'e kadar inmektedir. Yazmada sayfa kenarları ve başlıklar genellikle renkli çiçek motifleriyle süslenmiştir.

1.3.5. Elâzığ Nüshası, Mehmet Zeren'in Özel Kitaplığı

Bu yazmanın baş ve son tarafları eksik olduğundan dolayı müstensihi bilinmemektedir. Yazmanın cildi dağınık olup miklep ve şirâzesizdir. Çift sütun olarak yazılan yazmanın satır sayısı 21'dir. Bölüm başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış olan yazmanın yazısı harekeli ve rikadır.

1.3.6. Tokat Nüshası

1815 yılında Tokat'ın Turhal ilçesinde Hüseyin oğlu Halil İbrahim tarafından istinsah edilmiştir. 378 sayfa olan bu yazma harekeli olarak nesih hattıyla yazılmıştır (Paçacıoğlu, 1993:4)

1.3.7. Sivas Nüshası

1793 yılında istihsah edilen bu yazma 174 varak olup 345 sayfadan meydana gelmektedir. Her sayfasında ortalama 17-21 beyit yer alan bu yazmada 6460 beyit bulunmaktadır. Yazma deri ciltli, şirâzeli olup ve harekeli nesih yazı ile yazılmıştır. Yazmanın sayfa kenarları ve konu başlıkları çiçek motifleriyle süslenmiştir. Yazma Eski Anadolu Türkçesi'nin dil özelliklerini taşımaktadır (Paçacıoğlu, 1993:4)

1.3.8. Hatay Nüshası

Çalışmada ele alınan Hatay nüshası, bugüne kadar yapılan çalışmalarda sözü edilmemiş yeni bir nüshadır. 1340 tarihli yazmanın içerisinde bulunan 14 hikâyenin sonlarında yazana, yazdırana, okuyuna ve dinleyene dua edilen kısmında Sivas adının geçmesi, bize yazmanın Sivas coğrafyasında yazılmış olma ihtimalini düşündürmektedir. Çift sütun biçiminde yazılan yazmanın her sayfasında ortalama 18-19 beyit bulunmaktadır. Bölüm başlıkları kırmızı mürekkep ile diğer kısımlar siyah mürekkep ile yazılmıştır. 342 sayfa olan yazma, harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. Yazmanın genel durumuna bakıldığında şirazesi dağılmış olup bazı sayfalarında hasarlar oluşmuş ve yine bazı sayfalarında nemden dolayı kararmalar bulunmaktadır. Bu nedenle ilgili kısımların okunması güçleşmiştir. Okunamayan kısımlar köşeli parantez […] içinde gösterilmiştir. Hatay nüshasının dil özellikleri ve söz varlığı incelediğinde 1993 yılında Burhan Paçacıoğlu tarafından üzerine doktora çalışması yapılan *Battal-nâme*'nin Sivas nüshası arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır. Ancak Hatay nüshası söz varlığı, dil özellikleri, imlâ özellikleri ve içerisinde yer alan 14 hikâyenin sırası bakımından Sivas nüshasından büyük farklılıklar arz etmektedir.

2. Battal-nâme Üzerine Yapılan Bilimsel Çalışmalar

2.1. Kitaplar

1. Hermann Ethé, 1871'de "*Die Fahrten des Sajjid Batthâl"* adıyla iki ciltlik eser yayımlamıştır. Bu eser Battal Gazi ile ilgili yapılmış en eski tarihli eserdir.

2. Füruzan Gediz tarafından derlenen ve 1945 yılında Akün Yayınları tarafından İstanbul'da yayımlanan "*Battal Gazi: Alp Aslan'ın Cenk Hikâyeleri*" adlı eser, Alp Aslan dönemine ait cenk (savaş) hikâyelerini bir araya getirerek, Battal Gazi kahramanlığı ve savaş anlatılarını tarihî ve edebî açıdan değerlendirmektedir.

3. Muhiddin Aslanbay'ın 1953'te "*Seyitgazi'nin Tarihçesi ve Seyyid Battal Gazi'nin Hayatı ve Bazı Menkıbeleri*" adlı eseri, Seyitgazi ilçesinin tarihî gelişimini ve bölgenin manevi kahramanı Seyyid Battal Gazi'nin hayatı ile menkıbelerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Eskişehir Kardeşler Matbaası tarafından yayımlanan bu çalışma hem tarihî hem de kültürel

açıdan önemli bilgiler sunarak, Seyyid Battal Gazi'nin Anadolu'daki etkisini ve halk arasındaki yerini ortaya koymaktadır.

4. Yorgos Dedes'in "*Battal-nâme: Introduction and English Translation* Turkish Transcription, Commentary and Facsimile (Part 1: Introduction and English Translation)" adlı eseri, 1996 yılında Harvard Üniversitesi'nin Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü tarafından Cambridge, Massachusetts'te yayımlanmıştır. Kitap, "*Sources of Oriental Languages and Literatures*" adlı akademik serinin 33. cildi olup, "*Battalname: Introduction and English Translation* Turkish Transcription, Commentary and Facsimile (Part 2: Turkish Transcription, Commentary)" ise 34. Cilttir. Eserin editörlüğünü Şinasi Tekin ve Gönül Alpay Tekin yapmıştır.

5. İlyas Küçükcan'ın "*Nacolea'dan Seyitgazi'ye Seyyid Battal Gazi Külliyesi ve Vakfi*" adlı eseri, 1997'de Seyyid Battal Gazi Vakfı Yayınları – 5 tarafından basılmıştır. Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nin tarihî, kültürel ve mimari özelliklerini detaylı şekilde inceleyen bir eser olma niteliği taşır.

6. Sadık Efe, Çorum'un Bayat ilçesinde bulduğu, eski ve yıpranmış bir cönkü inceleyip "*Battal Gazi Destanı (Cönk)*", adıyla 2006 yılında Özkale Matbaacılık vasıtasıyla yayımlatmıştır.

7. Necati Demir ve **Mehmet Dursun Erdem** tarafından hazırlanan "*Battalname (Eski Türkiye Türkçesi)*" adlı eser 2006 yılında Hece Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Yazarlar, *Battal-nâme*'yi öncelikle farklı başlıklarda değerlendirip, Eski Türkiye Türkçesi ile de metni vermişlerdir.

8. Yağmur Say tarafından hazırlanan ve 2009 yılında Eskişehir Valiliği tarafından yayımlanan "*Türk-İslam Tarihinde ve Geleneğinde Seyyid Battal Gazi ve Battalname*" adlı kitap, Seyyid Battal Gazi kimliğinin oluşumu, gelişimi ve *Battal-nâme* geleneğini ele almakta; ayrıca Anonim *Battal-nâme*'nin hem transkripsiyonunu hem de orijinal metnini içermektedir.

9. Ahmet Güzel, 2012'de Kitap Dünyası tarafından yayımlanan "*Battal Gazi; Tarihî-Edebî -Menkıbevî Kişiliği*" adlı eserinde Battal Gazi hakkında o güne kadar yapılan araştırma ve incelemelere yönelik değerlendirmelerine yer vermiştir.

10. Mustafa Özçelik tarafından kaleme alınan "*Battal Qazi*" adlı eser, 2013 yılında İstanbul'da Nar Yayınları, 2016 yılında ise Bakü'de Davam Naşriyyat-Poliqrafiya Evi tarafından yayımlanmış; Türk dünyası edebiyatı serisinin 2 numaralı kitabı olarak basılmıştır. 1. Bölüm Battal Gazi'nin hayatı 2. Bölüm Battal Gazi'nin şahsiyeti, 3. Bölüm Battal Gazi'nin mübarezeleri 4. Bölüm Battal Gazi Külliyesi 5. Bölüm Edebiyatta Battal Gazi başlıklarını oluşturur.

11. Muhammet Nurullah Cicioğlu tarafından yazılan "*Orta Asya Battalnâmelerinden Seyitbatal Çomogu*" adlı eser, 2016 yılında Konya'da Kömen Yayınları tarafından yayımlanmış olup, Orta Asya'daki Battal-nâme geleneğini ve Seyyid Battal anlatılarını ele almaktadır. Eser üç bölümden oluşur. İlk bölümde *Battal-nâme* geleneğinin Orta Asya'daki yayılışı ele alınır. İkinci bölümde destandaki içerik ve motif değişimleri incelenir. Üçüncü bölümde ise destandaki sözlü anlatım unsurları değerlendirilir. Kitabın sonunda destanın tam metni yer alır.

12. Emine Güzin Azemoun'un "*Sözlü Gelenekte Yaşayan Battal Gazi Anlatmalarını İçeren Yazmanın Günümüz Alfabesine Aktarılması ve Tip-Motif Yönünden İncelenmesi*" adlı eseri, 2017 yılında Ankara'da Akçağ Yayınları tarafından yayımlanmış olup, Türk halk edebiyatı alanında geleneksel Battal Gazi anlatmalarının günümüz alfabesine aktarılması ve tip-motif analiziyle derinlemesine incelenmesini sunan kapsamlı bir çalışmadır.

13. Haydar Şahin ve **Fatima Özcan**, 2024'te Baraka Kitap tarafından yayımlanan "*Seyyid Sultan Battal Gazi Gazavat-ı Rum*" adlı eserlerinde ilgili konudaki el yazması kaynakların tercümesini ve akademik notlarla sunumunu yapmışlardır.

14. Cengiz Yıldırım, Battal Gazi hakkında güncel bir çalışma ortaya koymuştur. 2025'te İtalik Yayınları tarafından yayımlanan "*Seyyit Hüseyin Gazi ve Oğlu Battal Gazi*" adlı eserinde Tarihî kaynaklar ve akademik yayınlar ışığında baba-oğul soy bağı ve efsanevî anlatıları üzerinde durarak iki şahsiyet arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir.

2.2. Makaleler ve Bildiriler

Battal-nâme üzerine yapılan çalışmalar sadece kitaplar ve tezlerle sınırlı kalmamıştır. Hem Türkiye'de hem de yurt dışında *Battal-nâme* üzerine çeşitli makale çalışmaları yapılmış, bilimsel toplantılarda tebliğler (bildiriler) sunulmuştur. Bunun yanı sıra mevcut literatür incelendiğinde *Battal-nâme* üzerine yapılan akademik çalışmaların sayıca oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum bizlere eserin Türk kültür ve edebiyat tarihi açısından taşıdığı öneme rağmen yeterince derinlemesine incelenmediğini göstermektedir. Aşağıda *Battal-nâme* üzerine yazılan makaleler ve sunulan tebliğler sıralanmıştır:

2.2.1. Makaleler

1. Aday, Selma; Solmaz, Erhan (2023). Kazak Sahası Battal-nâmelerinin İlk Örneği: Kıssa Seyit Battal. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75, s. 207-220.

Kazak edebiyatında yazılmış ilk *Battalnâme* örneği olan "Kıssa Seyit Battal" incelenip eserin dil, içerik ve kültürel özellikleri analiz edilmiştir.

2. Arak, Hüseyin (2006). Alman Halk Kahramanı Kral Rother ile Türk Halk Kahramanı Seyyid Battal Gazi'nin Tarihsel Gerçekliği. *Millî Folklor,* 18, s. 47-57.

Alman halk kahramanı Kral Rother ile Türk kahramanı Battal Gazi'nin tarihsel kökenleri ve benzerlikleri karşılaştırmalı olarak ele alınır.

3. Arak, Hüseyin (2010). Türk destanı Battal Gazi'de Yer Alan Motifler. *Eskiyeni-Aylık Şehir Kültürü Dergisi*, s. 50-67.

Battal Gazi Destanı'ndaki geleneksel destan motifleri (kahramanlık, rüya, savaş vb.) analiz edilmiştir.

3. Bars, Mehmet Emin (2015a). Türk Kültüründe Rüya ve Battal Gazi Destanı'nda İşlevleri. *International Journal of Language Academy*, *3* (1), s. 73-93.

Türk destan geleneğinde "rüya" motifinin anlamı ve *Battal Gazi Destanı*'ndaki işlevleri değerlendirilmiştir.

4. Bars, Mehmet Emin (2015b). Battal Gazi Destanı'nda Düşman Kahraman Tipi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 3 (12), s. 264-277.

Destandaki "düşman kahraman" karakter tipleri ve bu karakterlerin destandaki rolü incelenmiştir.

5. Bars, Mehmet Emin (2015c). Türk Destan Kahramanı Tipi Bağlamında Battal Gazi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (36), s. 7-20.

Battal Gazi, Türk destan geleneğinde "ideal kahraman tipi" açısından değerlendirilmiştir.

6. Bars, Mehmet Emin (2015d). Battal Gazi Destanı'nda Biçemsel ve Anlamsal Dönüşümler. *The Journal of Academic Social Science Studies,* (34), s. 285-297.

Destanın farklı varyantlarında görülen üslup ve anlam değişiklikleri analiz edilmiştir.

7. Cicioğlu, Nurullah (2013). Kazak Türkçesiyle Yazılmış Olan Battalnâmelerin Tespiti ve Tınışlıkoğlu'nun Battalnâmesi Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 26, s. 109-125.

Kazak Türkçesindeki Battalnâmeler belirlenmiş, özellikle Tınışlıkoğlu'nun Battalnâmesi ayrıntılı olarak incelenmiştir.

8. Dal, Sevgi (2019). Malatya'da Sürdürülen Bir Anlatı Geleneği: Battal Gazi Destanı. *Folklor Akademi Dergisi*, *2*(2), s. 311-322.

Malatya yöresinde sözlü olarak yaşatılan Battal Gazi anlatı geleneği belgelenmiş ve kültürel yönü değerlendirilmiştir.

9. Demir, Necati; Erdem, Mehmet Dursun (2006). Türk Kültüründe Destan ve Battal Gazi Destanı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 1, s. 106-159.

Türk destan geleneğinin genel özellikleri açıklanmış, *Battal Gazi Destanı* bu bağlamda incelenmiştir.

10. Erdem, Mehmet Dursun; Dağ, Betül (2017). Battâl-nâme'nin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt. 1, Sayı. 1, s. 24-35.

Battalnâme'deki ahlakî ve dinî değerlerin eğitim açısından nasıl kullanılabileceği ele alınmıştır.

11. Husing, Georg (1913). Zur Rostahmsage–Sajjid Battal. Der Islam, 4(2-3), s. 217-240.

İran destan geleneğindeki Rüstem efsaneleri ile İslami-Türk kahramanlık geleneğindeki Battal Gazi anlatıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

12. Gümüştepe, Pamuk Nurdan; Ayaz, Berna (2018). İslami Dönem Türk Destanlarında "Kötülüğün" Masal Unsurları ile Temsili: Battalnâme Örneği. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, Cilt. 11, Sayı. 22, s. 77-97.

Battalnâmeler'de yer alan kötülük olgusu, masal metinleri üzerinden ele alınarak incelenmiştir.

13. Köksal, Hasan (2010). Battal Gazi Hakkında. *Eski Yeni*, s. 56-58.

Battal Gazi'nin tarihî kimliği ve destan kahramanlığı üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

14. Özçelik, Mustafa (2010). Seyyid Battal Gazi, *Eski Yeni*, s. 44-40.

Battal Gazi'nin kişiliği, İslami misyonu ve halk edebiyatındaki yeri özetlenmiştir.

15. Polat, İrfan (2017). Maaday-Kara Destanı ve Battal Gazi Destanı Üzerine Mukayeseli Bir Okuma. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (59), s. 367-388.

Türk ve Altay destan geleneğini temsil eden iki destan (Maaday-Kara ve Battal Gazi) motif ve yapı açısından karşılaştırılmıştır.

16. Rahimova, Aybeniz (2023). Oğuz Türklerinin Dini ve Kahramanlık Destanı "Battal Gazi Destanı". *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt. 134, Sayı 264, s. 129-142.

Oğuz Türklerinin dinî-mitolojik anlatı geleneğinde *Battal Gazi Destanı*'nın yeri incelenmiştir.

17. Sakaoğlu, Saim (1979). Bakaî'nin Battâlnâme Adlı Eserinin Nüshaları. *Eski Şehiri Anma Günleri Dergisi*, 2 (5), s. 12-15.

Bakaî'ye ait *Battal-nâme*'nin farklı el yazması nüshaları tanıtılmıştır.

18. Sakaoğlu, Saim (1992). Battal-nâme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 40, s. 67-74.

Battal-nâme'nin tarihî gelişimi, varyantları ve halk kültüründeki etkileri değerlendirilmiştir.

19. Ulutürk, Yasemin (2018). Türk Romanında Destanî Bir Kahraman: Battal Gazi. *Anasay,* Sayı. 4, s. 37-46.

Modern Türk romanlarında Battal Gazi figürünün nasıl uyarlandığı incelenmiştir.

20. Yılmaz, Mehmet (2011). Battal-nâme, Sasonlu Tavit ve Digenis Akritas Destanlarındaki Kahramanların Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbına Göre Değerlendirilmesi. *Folklor/Edebiyat,* Cilt 17, Sayı. 67, s. 89-104.

Üç farklı destandaki kahramanlar, Lord Raglan'ın "geleneksel kahraman kalıbı"na göre karşılaştırılmıştır.

2.2.2. Bildiriler

1. Acaroğlu, Türker (1988). Battal Gazi ve Türkçe "Battal-nâme"ler Kaynakçası (1948-1988). *III. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu-Tebliğler*. Malatya: İnönü Üniversitesi, s. 12-28.

1948–1988 yılları arasında Battal Gazi ve Battalnâmeler üzerine yayımlanan makale, tez, kitap ve bildirileri bibliyografik olarak derlemiştir. Türkçe *Battal-nâme* araştırmalarının gelişimini belgeleyen bir kaynakça çalışmasıdır.

2. Arısoy, Süleyman (1978). Myth'leşen Seyyit Battal Gazi Gerçeği. *Eskişehir II. Battal Gazi Bilimsel Semineri Bildiriler*. Eskişehir Kültür Müdürlüğü Yayınları, s. 48-53.

Battal Gazi'nin tarihî bir kişilikten efsanevî bir kahramana dönüşüm süreci anlatılmıştır. Halkın inançları ve menkıbeleşme süreci üzerinde durulur.

3. Cengiz, M. Ali (1986). Bilinmeyen İki Battalname. *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler:* İnönü Üniversitesi Yayınları. s. 132-139.

Daha önce literatürde yer almamış iki farklı *Battal-nâme* nüshası tanıtılır; içerik, dil ve motif özellikleri bakımından değerlendirilir.

4. Cunbur, Müjgân (1987). Battal Gazi'yle İlgili İki Eski Kaynak ve Birkaç Beyit. *II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu-Tebliğler:* İnönü Üniversitesi, s. 86-92.

Battal Gazi'yi konu alan eski yazılı kaynaklardan iki örnek ve bunlardan alınan beyitler analiz edilerek destanın erken dönem izleri ele alınmıştır.

5. Dadan, Ali (2017). Battal Gazi'nin Fetihleri. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildirileri*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 108-113.

Battal Gazi'nin fetih faaliyetleri, tarihî kaynaklar ve destan anlatıları üzerinden incelenir. Kahramanın Anadolu'daki İslamlaşma sürecine katkısı vurgulanır.

6. Deniz, Rasim (1998). Kayseri'de Bulunan Yazma Manzum "Battalnâme" ve İçinde Geçen Bazı Destanî Motifler. *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler*. İnönü Üniversitesi Yayınları.

Kayseri'de tespit edilen manzum bir *Battal-nâme* yazması tanıtılmış ve içindeki kahramanlık, mucize, rüya gibi destan motifleri çözümlenmiştir.

7. Güzel, Ahmet (2018). Battal Gazi, Tarihî, Edebî ve Menkıbevi Kişiliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Seyyid Battal Gazi Sempozyumu Bildiriler*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 17-48.

Battal Gazi'nin tarihî şahsiyeti, edebî kimliği ve menkıbevî yönü üç boyutlu olarak incelenmiştir. Kahramanın hem tarih hem de halk inancındaki yeri değerlendirilmiştir.

8. Halıcı, Fevzi (1977). Seyyid Battal Gazi. *Eskişehir I. Seyyid Battal Gazi Bilimsel Seminer Bildirileri.* Eskişehir. s.33-36.

Battal Gazi'nin tarihî kökeni, İslamî kahramanlık anlayışıyla ilişkisi ve Anadolu halk kültüründeki etkisi genel hatlarıyla ele alınmıştır.

9. İvgin, Hayrettin (1987). Battal Gazi'nin Alpliği ve Şahsiyeti. *II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler. İnönü Üniversitesi,* s. 157-159.

Battal Gazi, Türk destan geleneğindeki "alp tipi" açısından değerlendirilmiştir.

10. Karahan, Abdülkadir (1978). Menkıbelerde ve Edebiyatta Seyyid Battal Gazi. *Eskişehir II. Seyyid Battal Gazi Bilimsel Semineri Bildiriler*. Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, s. 15-22.

Battal Gazi figürünün menkıbe ve edebî eserlerdeki yansımaları karşılaştırılmış, halk inancı ile edebî üretim arasındaki etkileşimleri gösterilmiştir.

11. Kaya, Doğan (1987). Battal Gazi Destanındaki Beldeler ve Tabiat Parçaları. *II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu-Tebliğler.* İnönü Üniversitesi, s. 160-162.

Battalnâme'de geçen şehirler, coğrafi mekânlar ve doğa tasvirleri incelenmiştir. Bu unsurların destandaki sembolik işlevlerine değinilmiştir.

12. Kırzıoğlu, M. Fahreddin (1977). Doğu-Serhaddimiz'de Battal-Gazi Kitabı'nın Okunma Geleneği ve Tesirleri. *Eskişehir I. Seyyit Battal Gazi Bilimsel Semineri.* Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, s. 61-85.

Doğu Anadolu'daki köylerde *Battal-nâme*'nin halk arasında nasıl okunduğu, bu okuma geleneğinin dinî ve sosyal etkileri ele alınmıştır.

13. Köksal, Hasan (1992). Anadolu Türklerinde Fütuhat Meselesi ve Battal Gazi Destanı. *Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu*. Fırat Üniversitesi Yayınları. s.201-223.

Battal Gazi Destanı, Anadolu'da "fetih ideali"nin edebî bir yansıması olarak değerlendirilmiş; gazâ anlayışıyla bağlantısı tartışılmıştır.

14. Okumuş, Ejder (2018). Battal Gazi ve Toplumsal Hafıza. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildiriler.* Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Battal Gazi'nin Türk toplumundaki kolektif hafızada nasıl yaşadığı, halk anlatıları ve ritüeller aracılığıyla incelenmiştir.

15. Önder, Ali Rıza (1987). Battal Gazi Kayseri'de. *I. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul. s. 19-25.

Battal Gazi'nin Kayseri ile olan ilişkisi, bölgede onun adına anlatılan hikâyeler, türbe kültü üzerinden açıklanmıştır.

16. Özen, Kutlu (1986). Sivas Yöresinde Battal Gazi ve Onun Silah Arkadaşları ile İlgili İnanışlar. *I. Battalgazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler*, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları. s.84-85.

Sivas bölgesindeki halk inanışlarında Battal Gazi ve arkadaşlarına atfedilen menkıbeler incelenmiş; yerel inanç motifleri derlenmiştir.

17. Sarar, İsmail Ali (1997). Edebiyatımızda Seyyid Battal Gazi. *Seyyid Battal Gazi Bildiriler.* Eskişehir: Sarar Yayınları. s.36-38.

Battal Gazi'nin klasik ve modern Türk edebiyatındaki temsilleri değerlendirilmiş; özellikle halk hikâyeleriyle bağlantıları vurgulanmıştır.

18. Tolasa, Harun (1977). Battal Gazi Destanı Geleneğinin Türk Halkı Arasında Doğuşu. *Eskişehir I. Seyyid Battal Gazi Semineri Bildiriler*. Eskişehir Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, s. 103-115.

Battalnâme geleneğinin Anadolu'da nasıl ortaya çıktığı, hangi tarihî ve dinî şartlarda geliştiği açıklanmıştır.

19. Tuğrulca, Orhan (2018). Battal Gazi Döneminde Malatya. *Seyyid Battalgazi Sempozyumu Bildiriler.* Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 49-57.

Battal Gazi'nin yaşadığı kabul edilen dönemde Malatya'nın sosyo-kültürel, siyasî ve askerî yapısı anlatılmıştır.

2.3. Lisansüstü Tezler

1. Cemil Gülseren, 1979 yılında İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde hazırladığı "*Darendeli Bakâî'nin Manzum Gazavat-ı Seyyid Battal Gazisi*" başlıklı yüksek lisans tezinde manzum olarak yazılan *Battal-nâme* hakkında incelemelerde bulunmuştur.

2. Hasan Köksal'ın 1983 yılında hazırladığı "*Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı*" adlı doktora tezi, 1984 yılında "*Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı*" adıyla kitaplaştırılmıştır. Tez, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmış ve Türk halk anlatılarındaki tipoloji ile motif unsurlarına odaklanarak değerlendirme yapılmıştır. Battal-nâmelerde yer alan karakter tipleri ve anlatılarda kullanılan motif yapıları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

3. Hüseyin Arak'ın 1994 yılında hazırladığı "*Alman Halk Romanı Kral Rother ile Türk Halk Romanı Seyyid Battal Gazi'nin Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Bu tezde, Kral Rother ve Battal Gazi halk romanları karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelenmiştir.

4. Georgios S. Dedes'in 1995 yılında Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü'ne sunduğu doktora tezi olan "*The Battalname: An Ottoman Turkish Frontier Epic Wondertale*", Osmanlı Türkçesiyle yazılmış *Battal-nâme* epik anlatısının özgün transkripsiyonunu, İngilizce çevirisini ve kapsamlı yorumlarını içermektedir. Çalışma, Battal Gazi hikâyelerinin sınır boyu kahramanlık anlatılarındaki rolünü ve İslami dönüşüm sürecindeki işlevini akademik bir perspektifle ele almaktadır.

5. Yağmur Say'ın 1999 yılında hazırladığı "*Seyyid Battal Gazi Külliyesi*" adlı doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Bu çalışmada, külliyenin tarihî ve kültürel önemi, kuruluş süreci, kuruluşunda rol oynayan şahsiyetler ile iktisadî, sosyal, dinî ve siyasî yapısı ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

6. Abdullah Deveci'nin 2000 yılında hazırladığı "*Seyyid Battal Gazi Külliyesi*" adlı yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Seyyid Gazi Külliyesi'nin tarihî, mimarî ve işlevsel yönleri ele alınmıştır. Konumu itibariyle stratejik bir noktada bulunması, külliyenin dinî bir merkez hâline gelmesini sağlamıştır.

7. Abdulkadir Çolak'ın 2006 yılında hazırladığı "*Türabî'nin Manzum Battalnamesi (Battal Gazi Destanı)*" adlı yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Bu çalışmada, Türabî'ye ait *Battal-nâme* dil özellikleri ve kültürel unsurlar açısından incelenmiş, eser çeviri yazı yöntemiyle hazırlanmıştır. Tez, Malatya halk kültürünü ve mahallî söyleyiş biçimlerini yansıtması bakımından önemlidir.

8. Gamze Kaya'nın 2011 yılında hazırladığı "*Battal Gazi Destanı'nın (343–675) Çeviri Yazısı ve Metin Sözlüğü*" adlı yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Battal Gazi Destanı'nın siyer derkenarındaki 343–675. sayfalarının aslına bağlı olarak çevirisi yapılmıştır.

9. Mert Şen'in 2020 yılında hazırladığı "*Conversion and Ghazi-King Identity in the 1436–7 Anonymous Battalname*" (1436–7 Anonim Battalnamesi'nde Din Değiştirme ve Gazi-Kral Kimliği) adlı yüksek lisans tezi, Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, 15. yüzyıla ait anonim *Battal-nâme* metnindeki din değiştirme anlatıları analiz edilmiş; bu anlatılarda yer alan gazi ve gazi-kral kimliği kavramları incelenmiştir.

10. Merve Nur Alboğa'nın 2020 yılında hazırladığı "*Battal Gazi Hayatı ve Tarihi Şahsiyeti*" adlı yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Battal Gazi'nin hayatı, kahramanlıkları, menkıbevi şahsiyeti ve bu bağlamda öne çıkan motifler, askerî faaliyetleri ve İslâm dinine olan hizmetleri anlatılmıştır.

11. Emine Ölmez'in 2021 yılında hazırladığı "*Battal Gazi Destanı'nda Kadın Tipi ve Kadın Eğitimi*" adlı yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Battal-nâmelerde ve bu metinler etrafında gelişen anlatılarda kadının toplumdaki yeri, üstlendiği roller, aldığı eğitim ve geçirdiği değişimler incelenmiştir.

12. Mustafa Metin'in 2022 yılında hazırladığı "*Türk Kültüründe Battalname Kültü*" adlı doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, *Battal-nâme*'nin Türk halk kültüründeki yeri, yayılımı ve etkileri ele alınmıştır. Tezde ele alınan yazma eser, Alex Olrik'in Epik Yasaları'na göre incelenmiş ve Türk kültüründe Battal-nâme kültünün sosyal boyutu İşlevsel Halkbilimi Kuramı, bireysel boyutu ise Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında incelenmiştir.

13. Tuğçe Döğer'in 2022 yılında hazırladığı "*Battalname Destanı ile Battal Gazi Filmlerinin Tip ve Motif Ekseninde Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Battal Gazi Destanı tip ve motif ekseninde değerlendirilip, 1970'li yıllarda Yeşilçam döneminde çekilen Battal Gazi filmleri de aynı bağlamda incelenerek karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır.

14. Özlem Alkan'ın 2024 yılında hazırladığı "*Türk Halk Kültüründe Battal Gazi Destanı ve Destanın Arketipsel Tahlili*" adlı yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmıştır. Tezde, Battal Gazinin Türk halk kültüründeki yeri incelenmiştir. Malatya, Eskişehir, Elâzığ ve Ankara illerinde Battal Gazi ve destandaki diğer kişilerle ilgili halk anlatıları derlenmiş, Battal Gazi Destanı ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Battal Gazi'nin, bilinmezlere korkusuzca yaklaşan bir kahraman olması yönüyle destan, Campbell'ın "Monomit Kuramı" doğrultusunda "Ayrılma – Erginlenme – Dönüş" başlıkları altında arketipsel semboller açısından incelenmiştir.

3. Tarihte Battal Gazi

Battal Gazi'nin tarihî kaynaklardan ulaşıldığı üzere Anadolu topraklarında İslamiyet'in yayılmasında büyük rol oynaması, halkı zulme karşı koruması ve birçok savaşta kahramanca savaşması öne çıkan hususlardandır. Ancak onu asıl unutulmaz kılan, halk arasında kuşaktan kuşağa aktarılan *Battal-nâme* adlı destandır. Bu destanda Battal Gazi, sadece bir savaşçı değil; adaleti temsil eden, zalimlere karşı direnen, bunların yanında mücadeleci ruhunu aşk

olgusuna da sirayet ettiren bir destan kahramanıdır. Destanın yanı sıra hakkında birçok efsane de oluşmuştur. Efsanelerde devlerle savaşması, kaleleri tek başına fethetmesi, sihirbazlara karşı koyması onun sosyal yönüne temas eder. Battal'ın öne çıkan özelliklerinden imanı ve dürüstlüğü de onun bireysel yönüne vurgu yapar. Battal Gazi'nin hikâyesi, yüzyıllar boyunca meddahlar tarafından anlatılmış, tiyatrolarda canlandırılmış, romanlara ve filmlere konu olmuştur. Battal Gazi'yi salt bir savaşçı olarak görmemek, aynı zamanda dini inanç boyutuyla da ele alarak onun manevi kahraman rolünü göz ardı etmemek gerekir. Bu yönüyle Battal Gazi'nin Seyitgazi'deki türbesi, zamanla önemli bir ziyaret yeri hâline gelmiş, Alevi-Bektaşi ve Sünni geleneklerinde farklı şekillerde saygıyla anılmış hem inanç hem de kültür tarihinde mühim bir mertebeye erişmiştir.

Battal Gazi'den bahseden Ya'kûbî ve Taberî'den başlayarak Evliya Çelebi'ye gelinceye kadar Mes'ûdî, İbn Asâkir, İbnü'l-Esîr, Sıbt İbnü'l-Cevzî, İbn Şâkir el-Kütübî, İbn Fazlullah el-Ömerî, Zehebî, İbn Kesîr, Gelibolulu Mustafa Âlî gibi pek çok kaynakta tarih ve menkıbe iç içedir. Bu malzemeye dayanarak Battal Gazi'nin tarihî şahsiyetini ortaya koymak oldukça zordur. Mevcut rivayetler tarihî tenkide tâbi tutulup menkıbeler bir kenara bırakılınca Battal Gazi hakkında elde çok az ve yetersiz bilgi kalmaktadır (Ocak, 1992a: 204-205). Tarihte biri Emevîler Dönemi'nde yaşamış Abdullah el-Battal diğeri de Abbasiler Dönemi'nde yaşamış olan Cafer el-Battal olmak üzere iki şahsiyet vardır. Tarihî kaynaklardan hareketle Abdullah el Battal'ın Arap, Cafer el-Battal'ın ise Türk olma ihtimalinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında Emevîler Dönemi'nde yaşamış Abdullah el-Battal ile Abbasiler Dönemi'nde yaşamış Cafer el-Battal adında iki kahramanın varlığını ortaya koymaktadır. Bu iki kahramanın ortak özellikleri ise Battal lakaplarıdır. Kaynaklarda bu iki kahramanın tek bir kahraman gibi gösterilmesi bu kahramanların hayatlarına dair bilgilerin karışmasına neden olmuştur (Metin, 2022: 7-8). Battalın soyu, ailesi, anne ve babası üzerinde fikir ayrılıkları meydana gelmiştir. Birinin babasının adı Ömer olarak bilinirken diğer Battal'ın babasının adı Hüseyin Gazi olarak bilinir.

Seyyit Battal Gazi'nin yaşadığı zamanı tarihî kaynakların verdikleri malumatlardan öğreniyoruz. Onun Emevîler devrinde Mesleme komutasında İstanbul'u kuşatan Arap ordusunda bulunduğunu ve birinci plânda işler başardığını her iki taraf tarihleri de kaydetmektedir. Bu kuşatma Milâdî 717'de başlamış ve 718'de kaldırılmış olarak gösterilmektedir. Aynı kaynaklar Milâdî 718-740 arasında yapılan ve Bizans imparatoru (Leon III)'un zamanına rastlayan Akroynon muharebesinde Battal Gazi'nin şehit düştüğünü de ifade etmektedir. Bu tarih Hicrî 122'ye denk gelmektedir. Şehadet tarihini Hicrî 121 ve Milâdî 739 gösteren kaynaklar da vardır. Fakat Milâdî 740, Hicrî 122 tarihleri üzerinde duranlar daha çok ve daha inandırıcıdır (Aslanbay, 1953: 45). Emevî ordusunun Anadolu topraklarına ve İstanbul'a karşı düzenlediği seferler sırasında kahramanlığı, cesareti ve bilgeliği ile öne çıkan Battal Gazi hem ordu hem de halk arasında çok tanınan ve sevilen bir komutan hâline gelerek bir "destan kahramanı" olur. İstanbul'un fethi, Müslümanlar için büyük bir idealdir. Türk halkı da Battal Gazi'yi bu ideal uğruna Anadolu'ya gelmiş ve bu hedefi gerçekleştirecek bir kahraman olarak görür. Böylece Battal Gazi, Anadolu coğrafyasındaki kahramanlıklarıyla Türkler tarafından da çok sevilip benimsenir ve destanlaşarak halk hikâyelerinin başkahramanı hâline gelir (Özçelik, 2013: 17-18). Battal Gazi'nin yalnızca Emevîler ve Abbasîler döneminde değil, Selçuklular ve hatta Osmanlılar döneminde bile yaşadığına dair iddialara rastlanmaktadır. Öyle ki, bazı rivayetlerde onun Alaaddin Keykubad

döneminde yaşadığına dair bilgiler bile bulunmaktadır. Bu rivayetlerde Battal Gazi'nin Alaaddin Keykubad zamanında sınır komutanlarından biri olduğuna inanılır. Düşünülmektedir ki Battal Gazi, Türklerin Anadolu'ya yerleştiği dönemlerde hatta daha önceki zamanlarda Bizanslılarla çeşitli savaşlar yapmış ve bu savaşlarda kahramanlığıyla ün kazanmış bir şahsiyettir (Özçelik, 2013: 21). Evliya Çelebi'ye göre Seyyit Battal Gazi Horasanîdir. Horasan'dan gelme bir Türk ailesine mensup bulunduğuna işaret ettiği görülmektedir (Aslanbay, 1953: 45). Battal Gazi hakkında iki farklı etnik kimlikten söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, onun Arap kahramanı olduğu yönündedir. Öyle ki hakkında bilgi veren kaynakların bir kısmı, onu Emevîlerin Bizans'a (Rum'a) karşı başlattığı mücadelede ün kazanmış bir Arap kahramanı olarak kabul etmektedir. Ebu'l-Muhassin ve İbnü'l-Esir, onu Antakyalı; Sibt İbnü'l-Cevzi ise Şamlı bir Arap olarak tasvir eder. Ahmed Rıfat da Battal Gazi'yi Antakyalı bir Arap emiri olarak gösterir (Özçelik, 2013: 25). Battal Gazi'nin ölüm şekliyle ilgili de farklı görüşler vardır. Küçükcan'a göre (1997: 19) bunlardan yaygın olan görüşe göre Seyyid Battal Gazi, Akrenion çarpışmalarında bugün metfun bulunduğu Seyitgazi/Üçler tepesindeki Mesih kalesi önünde şehit düşmüştür. Bir diğer görüş ise Battal Gazi efsanesinin Afyon varyantına aittir. Buna göre Battal Gazi, Afyon yakınlarındaki Akrenion çarpışmalarında üstün yararlıklar gösterdikten sonra yaralanarak Bizans imparatoru III. Leon'a esir düşmüştür. Onu tanıyan Leon, iyileşmesi için çaba harcamıştır ama Battal Gazi dönüş yolunda Seyitgazi önlerinde vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine de bugünkü külliyenin yer aldığı Üçler Tepesi'ne İslâmî gelenekler yerine getirilerek defnedilmiştir.

Türk milletinin Battal Gazi'yi kendi kahramanı hâline getirmesinin oldukça haklı sebepleri vardır. Çünkü Battal Gazi'nin mücadele ettiği yer, Anadolu topraklarıdır. Rum diyarını Anadolu'ya çevirip burayı bir Türk-İslam yurdu yapmak; Hz. Peygamber'in bir ufuk olarak işaret ettiği İstanbul'a sahip olarak oradan İslam dinini Batı'ya yaymak amacı, Türkler tarafından benimsenmiş ve bu uğurda asırlarca mücadele verilmiş bir idealdir. Bu açıdan bakıldığında, Battal Gazi'nin Arap asıllı olsa bile Abbasîler dönemiyle ilişkilendirilerek Türkleştirilmesi ve Selçuklu döneminde hakkında destanlar oluşturulması anlaşılır bir durumdur. Bu nedenle Battal Gazi, daha çok bir "Türk kahramanı" olarak kabul edilmiş ve Arap kültüründe "kahraman" anlamına gelen "Battal" unvanıyla değil, Anadolu savaşçılarına uygun bir lakapla "Battal Gazi" olarak anılmıştır (Özçelik, 2013: 30). Aslanbay, (1953: 40) Battal'a verilen "Gazi"lik unvanının, onun muharebe meydanlarında gösterdiği emsalsiz şecaat ve kahramanlıklarla kazanıldığını; Seyyidliğinin de Peygamber sülalesine mensubiyetiyle ilişkilendirildiğini ifade eder. Say ise, (2009:15) Anadolu'yu fethetmiş bir Türk kahramanına dönüşen Battal Gazi'ye muhtemelen XIII. yüzyıl ya da XIV. yüzyılda bir de "seyyidlik" payesinin uygun görülerek peygamber soyuna bağlandığını, böylece daha XIII. yüzyılda gerek halk gerekse Bizans sınırındaki gaziler arasında "Gazi Evliya" olarak kutsanmaya başlanan Seyyid Battal Gazi'nin aynı dönemde başta Kalenderiler olmak üzere Alevi ve Bektaşiler arasında da yaygın bir külte konu teşkil ettiğini belirtir. Öte yandan Battal'a verilen "Seyyid" ön adı, sadece Peygamber soyundan gelmeyi kastetmez. "Bu kelimeye Peygamber soyundan gelen kimse, Müslüman olmayan savaşçı veya efendi gibi manalar yüklenmektedir. Battal adının da onun asıl adı olmadığı ve Abdullah, Ebu Yahya, Ebu Hüseyin, Ebu Muhammed, Cafer gibi adların zikredildiği kaynaklar mevcuttur (Say, 2009: 14-15). Alboğa, (2020: 18-19) Battal Gazi'nin ismi üzerindeki karışıklığın nedeninin VIII. asırda yaşamış olan Abdullah el-Battal'ın

kahramanlıklarının da içinde yer aldığı *Zatülhimme* adlı eserin sonraki yüzyıllarda yanlış aktarımı olduğunu ifade eder.

Seyyit Battal Gazi hem dinî hem siyasî hem de toplumsal dinamiklerin bir arada yaşatıldığı bir kahraman modelidir. Dolayısıyla Battal'ın tarihî, efsanevî ve menkıbevî kişiliklerinin anlatıldığı coğrafyanın geniş bir alana yayılması, buna bağlı olarak da anlatıların çok çeşitli olması bize bu kahramanın ne denli köklü olduğunu gösterir. Uzun tartışmalara neden olan "Battal Türk müdür, Arap mıdır?" sorunsalı da tam olarak bu yüzdendir. Titizlikle hazırlanan tarih kitaplarında karşılaşmaktayız ki Battal'ın yaşadığı devir ve coğrafya hakkındaki tespitler birbirinden farklılık arz eder. Anlatılagelen kimi efsane veya menkıbe onun geçmişini Malatya'ya götürürken kimisi de Antakya'ya götürür. Buradan anlaşılmaktadır ki Battal Gazi, kollektif bir yaratım olarak zihinlere yerleşmiştir. Bars'a göre (2015: 73-106) Battal Gazi'nin tarihî ve menkıbevî kişilikleri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Tarihî kişilik olarak Battal, Emevîlerin VIII. yüzyılda Bizans'a karşı açtıkları seferde ün kazanmış Abdullah adlı bir Arap kumandanı olarak kabul edilebilir. O, Emevî ordularında görev almış ve 715-740 yılları arasında Hıristiyanlarla yapılan savaşlarda bulunmuştur. Menkıbevî kişiliği ise bundan farklıdır. Menkıbevî kişilik olarak, Anadolu serhatlerinde İslamiyet için mücadele eden Türk alperenleri arasında doğmuş bir destanın kahramanıdır. Türk kültürü için asıl önemli olan Battal'ın menkıbevî kişiliğidir. Destan, VIII-XI. yüzyılları arasında meydana gelen Müslüman-Hıristiyan mücadelelerinden kesitler taşır. XI. yüzyıldan itibaren de halk muhayyilesinde oluşmaya başlar.

3. Efsane ve Menkıbelerde Battal Gazi

Battal-nâme esas olarak Battal Gazi'nin Anadolu'da Hristiyanlarla (Rumlar, Ermeniler ve diğerleri) yaptığı savaşları konu edinmekle beraber, bunlarla ilgili menkıbeler büyük çapta eski Türk inançlarından ve İran peri masallarından alınan motifler ve sahnelerle süslenmiştir. Bunlar ayıklandığı zaman geri kalan savaş menkıbeleri ise VIII. yüzyıldaki Emevî-Bizans mücadeleleri devrinden XI. yüzyılda Anadolu'da Türk fetihlerinin sürdüğü dönemlere kadar uzun bir zaman diliminin hâtıralarını taşır. Bu savaşlarda merkez saha genellikle Malatya ve yöresidir. Savaşlar eserde siyasî bir mücadele değil bir din savaşı (İslâmiyet-Hıristiyanlık mücadelesi) hüviyeti taşır (Ocak, 1992b: 206). Asıl kaynağını Arap kültüründen alan Seyyid Battal Gazi gerçeğinde, çoğu kez efsane ve tarih birbirine karışmıştır. Efsane yanı ağır basan söylenceler Emevîler döneminde başlamış, ardından da Abbasiler döneminde devam etmiştir. Öte yandan siyasî ve askerî ilişkilerle bağlantılı olarak Bizans kültürüne geçmiş, oradan da Haçlı seferlerine atlamıştır. Yedinci yüzyıldan başlayarak onuncu yüzyıl boyunca 300 yıl yoğun olarak devam eden ve dinsel yanı ağır basan Bizans-Arap savaşlarının kendine özgü efsane ve destanlar yaratması da elbette kaçınılmazdır. Türklerin Anadolu'ya yayılma döneminde doğudan ve batıdan gelen söylenceler, kültürlerin etkileşmesinin kaçınılmaz sonucu olarak yeni bir Battal Gazi kimliği yaratmış ve Anadolu'ya yayılarak halkla birlikte canlılık kazanmıştır (Küçükcan, 1997: 38). *Battal-nâme*'nin İslamiyet'ten sonra meydana gelen ilk destan olmasından dolayı destanda Battal Gazi olağanüstü özelliklerle donatılmış kahramanlığının yanı sıra dini kimliği de ön plana çıkan bir kahramandır. Savaşlarda daima halifenin ve İslam ordularının yardımına koşan ve tek başına düşmanla başa çıkan bir kahraman olmanın yanı sıra peygamber soyundan gelen "kutsal kanı" taşıyan bir kahraman olarak destanda karşımıza çıkar (Yılmaz, 2021: 426). Battal Gazi bir nevi İslam'ın savunucusu,

gözü kara bir yiğit, tek başına düşmanların karşısına çıkabilecek cesarette bir kahramandır. Onun peygamber soyundan geldiğine olan inanç, manevî gücü ve kutsiyetine sebep olan önemli ölçütlerdendir. Bu noktada Battal Gazi'nin karakteristik özelliklerine dini bir görev de eklenmiş olur.

Battal Gazi'nin adı etrafında daha ilk kaynaklardan başlayarak bir menkıbeler silsilesi oluşmuştur. Onun Rum seferlerindeki maceraları Taberi'den başlayarak Arap tarihçilerinde ve Bizans kroniklerinde ya birbirinden nakledilmek suretiyle ya da birbirini tamamlayacak şekilde anlatılmıştır (Çolak, 2006: VIII). Battal Gazi'nin menkıbevî şahsiyeti Anadolu Türkleri arasında da kendisini kuvvetle ortaya koymaktadır. Onlar bu Müslüman Arap kumandanını asıl hüviyetinden çıkarıp klasik bir Türk alpı şeklinde düşünmüşler ve *Battal-nâme*'yi muhtemelen XI. yüzyılın sonlarıyla XIII. yüzyılın başları arasındaki dönem içinde bu anlayışa göre teşekkül ettirmişlerdir (Ocak, 1992a: 205). Battal Gazi'yle ilgili menkıbelerin XI.-XIII. yüzyıllar arasında yazıya aktarıldığı tahmin edilmektedir. Bu menkıbeler yazıya aktarılana kadar, sözlü olarak anlatıldığı süreçte, Battal Gazi'nin tarihî kişiliği tamamen unutulmuş ve o, Türk destancılık geleneğinin de etkisiyle, bir destan kahramanına dönüştürülmüştür. Battal Gazi, Türk olmamasına rağmen, onun menkıbeleri İslâm adına verilen mücadeleleri anlattığı ve konusu yeni Türk yurdu olan Anadolu'da geçmesi sebebiyle Türkler tarafından benimsenmiş ve destanlaştırılmıştır (Cicioğlu, 2016: 5). Arap vakayi-nâmelerinde anlatılanların çizdiği Battal Gazi portresinin geniş ölçüde Türk kaynaklarının tasvir ettiği portreye benzediği hemen dikkati çeker. Arap vakayi-nâmelerine göre o, Hristiyanların çok korktuğu bir cengaverdir. Anneler yaramazlık yapan çocuklarını onunla korkuturlar, çocuklarına onun kim olduğunu öğretmek için kiliselerinde portresini bulundururlar (Ocak, 1992a: 204-205). Battal Gazi, sadece bir destan kahramanı değildir. Onun etrafında gelişip anlatılan menkıbelerin çokluğu, onu bir "veli" kalıbına da sokmaktadır. Bir veliye mahsus olan kerametler, genellikle olağanüstü ölümle sonuçlanan kutsal mezar anlayışı, kerametlerle dolu anonim anlatıların yaygınlığı gibi nitelikler Battal Gazi'nin bir veli tipinden uzak olmadığını kanıtlamaktadır. Nitekim Battal Gazi etrafında çok sayıda efsane/menkıbe oluşmuştur. Ayrıca Battal Gazi'yle ilişkisi olduğuna inanılan yer veya nesnelere kutsallık atfedilmiş, onlar etrafında halk inancına bağlı farklı uygulamalar oluşagelmiştir. Bu bağlamda bir Battal Gazi kültü oluştuğu dahi söylenebilir. Say'a göre (2009: 9) külte konu olan kimliklerin (kutb, veli) ait oldukları toplumun sosyal, dinsel ve ahlaki değerlerinin tamamının veya bir kısmının temsilcisi ve simgesi olduğuna inanılır. İkinci aşamada söz konusu topluluk, ona yüklediği görev ile temsil yetkisini verdiği bu simgesel varlığı kendi topluluğu ile özdeşleştirir. Simgeleşen ve söz konusu toplum ile özdeşleşen kimlik ancak veli olacak ve bu süreç de aynı zamanda beraberinde yeni yeni ilavelerle "kült"ü oluşturacaktır. Üçüncü aşamada o veli, o topluluk için artık bir insan değil, olağan ve olağanüstünün bir arada bulunduğu, inanılan değerler bütününün toplamıdır. Bu kavramatiğe ve sürece en iyi örnek hiç kuşkusuz Battal Gazi ve kültüdür.

Battal Gazi ekseninde efsane ve menkıbelerin oluşumuna elbette *Battal-nâme* çok büyük etkendir. Battal Gazi'nin dinî/veli yönü bizzat destanın içinde kendini zaten hissettirir. "Battal-nâme'ye göre Seyyid Battal Gazi'nin Cafer adıyla dünyaya geleceğini Hz. Peygamber'e Hz. Cebrail müjdeler. Hz. Peygamber, yanında bulunan Abdülvehhab Gazi'ye bazı emanetler verir ve Cafer (Battal Gazi)'e ulaştırmasını ister. Abdülvehhab Gazi, emanetleri alıp Cafer

(Battal Gazi)'in doğmasını bekler" (Demir ve Erdem, 2006: 63). Bu kısım *Battal-nâme*'de şöyle anlatılır:

"*...O anda Cebrail, âlemlerin Rabbinden haber getirir: '—Ya Resulullah! Hak Celale ve Âlâ Hazretleri sana selâm etti ve şöyle buyurdu: "Benim sevgili kulum Ahmed ve peygamberim Muhammed Aleyhisselam mübarek gönlüyle Rum diyarına meyletti. Ben de o beldeyi ümmetine nasip ettim. Oranın kiliselerini yıkarak yerine mescitler, medreseler inşa edecekler. Peygamberliğin hükmü tamamlandığında, iki yüz yıl sonra bir yiğit dünyaya gelecek. Uzun boylu, güzel yüzlü, sarışın olacak. Senin soyundan olacak ve Malatya'da doğacak. Adı Cafer olacak. Pehlivanlıkta Hz. Hamza'ya, azamette Hz. Ali'ye benzeyecek. Zekâda Ömer ve Ümmiye'den üstün olacak. Hayatta tek başına yürüyecek, dört kitabı da bilecek. Yüksek sesle bir şey okuduğunda kuşlar gökten yere düşecek. İşte o Cafer, Anadolu'yu fethedecek. İstanbul'un kapısını da o açacak. Peygamberimin mübarek gönlü hoş olsun*" (Özçelik, 2013: 34).

Alp-eren tipi diyebileceğimiz Battal Gazi'nin doğumu İslam âleminde müjde olarak görülmüştür. Dolayısıyla kahramana yönelik farklı halk inançlarının şekillenmesinde bir beis yoktur. Özellikle "Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, Alevi şairleri arasında Battal'a büyük değer verilmiş onun için mısralar, şiirler söylenmiştir. Hatta Battal'ın efsanevî yaşantısı Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli kitabına kadar girmiştir. Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli *Velayet-nâmesi*'nde 7-73 sayfalarda Hacı Bektaş'ın Seyyit Gazi'ye gelerek mezarını ziyaret ettiğini, Battal Gazi'nin mezarının Sultan Alaeddin'in annesi Ummuhan Sultan tarafından yapıldığını Hacı Bektaş'ın yol boyunca olan serüvenleri anlatılmaktadır. Hacı Bektaş, Hünkâr'ın Seyit Battal Gazi'nin mezarı başında "esselamü aleyküm suyum başı" dediğini, cevap olarak "aleyküm selam ilim şehrim" diye karşılık verdiği, Hünkâr'ın Seyyit Battal Gazi'nin başında bir taşı ısırdığı, o taşın hâla burada bulunduğu yazılıdır" (Sarar, 1997: 5).

Demir ve Erdem'in (2006: 63) *Battal-nâme*'den alıntıladıkları aşağıdaki parçada da Battal'ın destanî ve efsanevî kişiliği ortaya konur.

"*Hüseyin atından aşağı indi, mağaraya girdi. Bir iki adım ileri yürüdü, sarı bir at gördü. Eyeri ve dizgini üzerinde, bir süngü onun önünde yere dikilmiş büyük bir gürz bir tarafına sıkıca bağlanmış. Hüseyin onu gördü, hayran oldu. Bunun gibi bir at acaba burada ne yapar?" dedi. Atı yakalamak için ileri yürüdü. At önüne geldi, bir çifte salladı. Hüseyin geri sıçradı. Atı yakalamak için neyi denediyse başaramadı, atı tutamadı. Mağara köşesinden bir ses geldi: 'Ya Aşkar! O yiğide itaat et. Henüz vakit dolmadı. Dolunca ben buradan çıkacağım. Seni Hakk Teâlâ Cafer'e gönderdi. Cafer gelecek, yeryüzünde savaşlar yapacak, âlemi küfür karanlığından kurtaracak. O yiğide itaat et ve boyun eğ.' dedi. At bu sesi işitince bir yerde durdu. Hüseyin Gazi her tarafa baktı, hiç kimseyi görmedi. İleri yürüdü, onun yularını eline aldı. Süngüyü yerden çekti, çıkardı. Gördü ki bir yazı var: 'Bu süngü senindir. Başka bir tarafında gördü ki Âdem Peygamber'in iki bölük saçı, Davud Peygamber'in zırhı, İshak Peygamber'in zırhlı örtüsü. Emirü'l-müminin Hazret-i Hamza'nın bütün silahları orada hazır. Her bir aletin üstünde ne olduğu ve kime ait olduğu yazılı idi. Hüseyin Gazi mutlu olup sevindi. Kendi atına bindi, Aşkardivzade'yi yedeğine aldı, yola çıktı. Yolda kendi kendine mırıldanıyordu: 'Ya Rabbi! Cafer kimdir ki bunun gibi at ve bunlar gibi savaş aletleri ona verilsin.' diye düşünür iken uykusu geldi. Attan aşağı indi. Atı bağladı. Kendisi yattı, uyudu. Rüya gördü. Yaşlı birisi geldi: 'Ya Hüseyin! Müjdeler olsun sana, Cafer senin oğlundur. Onun*

dünyaya gelmesine az bir zaman kaldı. Bütün Rum'u Müslüman memleketi yapacak. Daha önce pehlivanların hiçbirinin yapamadığı işleri başaracak.' dedi"

Battal Gazi'nin doğumu kadar evliliği hakkında da rivayetler ortaya çıkmıştır. "*Rivayete göre; Battal, bir gaza esnasında Anadolu şehirlerinin etrafından birinde iken bir bakla tarlasına girmiş ve o bakladan çokça yemiştir. Fakat bu biraz sonra kendisinde ishal yapmış ve hastalığa sebep olmuştur. Buna rağmen hasta halinde atma binmiş, fakat hastalığı artınca atının boynuna sarılmış ve yoluna devam etmiştir. Yalınız vaziyette olan Battal, gözünü açtığı zaman kendini manastırın önünde görmüştür. Orada manastırda bulunan kadınlar onu görünce atından indirmişlerdir. Battal manastırda üç gün kalmıştır. Fakat bu sırada Rum komutanlarından birisi- bunu duyarak manastıra gelmiş ve Battal'ı sormuştur. Hâlbuki Battal bir kadının evinde bulunuyor ve kadın onu saklıyordu. Kadınlar Battalı görmediklerini söylemişlerdir. Bunun üzerine Rum komutanı manastırdan ayrılmış ve Battalı aramak için başka yere gitmiştir. Battal ise bunu duyunca atma binerek o komutanı takip etmiş, yalnız başına ona hücum ederek onu öldürmüş ve tekrar, başını alarak o manastıra dönmüş ve o başı kadınlara göstermiş ve o kadın da bilâhare Battalın zevcesi olmuştur ki; Battal'ın çocuklarının da anasıdır*" (Aslanbay, 1953: 47).

Battal Gazi'nin doğumu kadar ölümü hakkında da rivayetler oldukça çeşitlidir. Fakat ekseri onun Eskişehir Seyitgazi civarında şehit olması ve mezarının da orada bulunması üzerinedir. Tarihsel kaynaklar ve araştırmacıların görüşleri dikkate alındığında farklı yorumlarla karşılaşılır. Küçükcan'a göre (1997: 26-27), ölümünden yaklaşık 450 yıl sonra bir rüya ile ilintili olarak Kutluca adında bir çobanın ifadesine bakıp mezarın Battal Gazi'ye ait olacağını kabullenmek ya da iddia etmek ancak efsane ile açıklanabilir. Çünkü: biliyoruz ki VIII. yüzyılın 2. yarısı ile IX. yüzyıl, Bizans imparatorluğunun yeniden güçlendiği ve İç batı Anadolu başta olmak üzere Anadolu'nun büyük bölümünü tekrar ele geçirdiği dönemdir. Böylesi bir gelişim içinde, bu yörede kalıcı bir İslâm yerleşmesinden söz edilemeyeceği açıktır. Hâl böyle iken Battal Gazi gerçeğinin, kendi kültüründen olmayan bir toplum içinde sağlıklı olarak yaşayıp Çoban Baba'ya kadar ulaşacağını iddia etmek, inandırıcı görünmemektedir. Üstelik Çoban Baba kimdir? Yöredeki yerleşik olabileceğini kabul edeceğimiz Müslüman halktan biri ise, bu yörede Müslümanlığı kabul etmiş toplulukların Bizans'a rağmen yaşadığını, yaklaşık 450 yıllık süre boyunca da destanın kuşaktan kuşağa geçerek Çoban Baba'ya ulaştığı belki kabul edilebilir. Erkoçlu da (2014: 79) Battal Gazi'nin şehit düşmesi ve mezarının bulunabileceği yerler ile alakalı görüşlerini ileri sürmüştür: Taberi onun 122/740 yılında bir grup Müslümanla birlikte Rum topraklarında şehit edildiğini nakletmekte, fakat şehit edildiği yer hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Müslüman Bizans ilişkilerinde bir dönüm noktası olduğu anlaşılan ve meşhur komutan Battal Gazi'nin de 122/740 yılında şehit düştüğü bu savaşın, bu coğrafyada olduğu mezkûr kaynaklara göre kesin gözükmektedir. Bu savaşta şehit düşen Battal Gazi'nin komutanı Malik b. Şebib'e atfedilen mezarın ya da türbenin varlığı bugün biliniyor, fakat aynı savaşta şehadet şerbetini içen Battal Gazi'nin, Malik'in kabrine yakın bir yerde mezarı tespit edilememiştir. Hâlbuki kaynaklarımıza göre aynı savaşta şehit düşen meşhur komutan Batral'ın da mezarının da buraya yakın bir yerde olması gerekmektedir. Görülen bir rüya sonrasında yapılan keşifle, I. Gıyaseddin Keyhusrev'in meşhur komutan için yaptırdığı türbe ile Battal Gazi'nin türbesinin Malik b. Şebib'in türbesinin yanında ya da yakınında olabileceği fikri unutulmuş gibi görünmektedir. Sonraki dönemlerde bu türbeye yapılan yenileme ve ilaveler ile de Battal Gazi'nin türbesinin daha

sonra bu şekilde anılacak olan Seyyid Gazi'de olduğu genel kabul görmüş, tescillenmiş ve böylece yaygınlık kazanmış olmalıdır. Topraklı (2014: 88), Hüseyin Dede Türbesi'nin Battal Gazi'ye ait olabileceğini öne sürmüş ve büyük İslam gazisi, Ebu'l-Hüseyin el-Battal'ın türbesinin bu tarihi mezar olabileceğini ve bu türbenin, savaş meydanına yakınlığı da düşünüldüğü zaman Seyitgazi'deki türbeye nazaran daha makul bir yer olduğu için, belki de Seyitgazi'deki türbenin, daha sonra yaşamış olan başka bir Battal'a ait olabileceği üzerinde durmuştur. Battal Gazi'nin birçok farklı yerde mezarının bulunabileceği ihtimali onun tarihte var olan bir kahraman olma özelliğinin yanında halkın ortak hafızasında destansı bir kahraman olarak şekillenmesiyle de ilgilidir. Farklı bölgelerde ona ait olduğuna inanılan mezarların/türbelerin olması halkın, Battal'ı kendi yöresine ait kılma isteğidir. Aynı zamanda bu durum, Battal Gazi'nin halk üzerinde kurabildiği manevi hâkimiyetin de işareti olabilir. Halkın onunla kurmak istediği manevi bağ, onun her yerde yaşatılmak istemesinin de bir sebebidir. Halk anlatılarında ve özellikle efsane ve menkıbelerde sözü edilen çoklu mezar durumuna tesadüf etmekteyiz. Halka mal olmuş böyle şahsiyetlerin birçok farklı yerde mezarının bulunması ya da böyle olduğuna inanılması, ilgili şahsiyetlerin halk için artık sade bir kahraman değil bir ideal haline dönüşmesindendir. Battal Gazi de Türk halkı için, ölümsüzleştirilen kültürel bir simgedir.

4. Hatay Nüshasının Dil Özellikleri

Eserin dil özelliklerinden hareketle Türk dilinin hangi tarihî dönemine ait olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Türk dilinin tarihî dönemlerinin dil özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Buradan hareketle Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özellikleri[1] ile çalışmamıza konu olan eserin dil özellikleri karşılaştırılarak eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğu tespit edilmiştir:

1. Eski Anadolu Türkçesi'nin Eski Türkçe ve onun devamı sayılabilecek Karahanlı, Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinden ayrılan en önemli özelliklerinin başında */k-/ > /g-/* tonlulaşması gelir. Eski Anadolu Türkçesinde söz başındaki tonsuz damak ünsüzü k- tonlulaşarak */g-/*'ye dönüşmüştür. Metnimizde */k-/ > /g-/* değişmesi gerçekleşmiştir; *geçüp* (1), *gün* (1), *gördi* (1), *geyik* (1), *gözlerine* (1), *gice* (3), *gönlümüz* (6), *gündüz* (13), *gölgesinde* (29), *gümüş* (48), *geldi* (51), *gözümden* (52), *getürem* (53), *göğsü* (55), *gizlenüp* (57), *gezer* (63), *göçer* (63), *giydirip* (75), *göndürelüm* (94), *gülüp* (100), *gösterem* (113), *görüşüp* (134), *gök* (155), *gitmek* (214), *gemi* (282), *gün* (306), *gösterüp* (308) vb.

2. Eski Türkçedeki kelime başı */b-/*'ler Eski Anadolu Türkçesinde dudak ünsüzleri arasındaki geçişten dolayı */v-/*'ye dönüşmektedir. Metnimizde kelime başı */b-/ > /v-/* değişmesi gerçekleşmiştir; *varup* (1), *virdi* (1), *var* (1), *vardı* (51), *virmez* (53) vb.

[1] Ayrıntılı bilgi için bakınız;

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili-Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. Ötüken Yayınları, İstanbul.

Ercilasun, A. B. (2011). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.

Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. TDK Yayınları, Ankara.

Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli- Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. TDK Yayınları, Ankara.

Timurtaş, F. K. (2005). *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*. Akçağ Yayınları, Ankara.

3. Eski Türkçedeki kelime ortası /-b-/'ler Eski Anadolu Türkçesinde dudak ünsüzleri arasındaki geçişten dolayı /-*v*-/'ye dönüşmektedir. Metnimizde kelime ortasında /-*b*-/> /-*v*-/ değişmesi gerçekleşmiştir; *sevindi* (2), *yavuz* (33), *karavaşın* (41), *yalvarıp* (47), deve (44), *kılavuz* (60), avuç (263) vb.

4. Eski Türkçedeki kelime sonundaki /-b/'ler Eski Anadolu Türkçesinde /-v/'ye dönüşmektedir. Metnimizde kelime sonunda /-*b*/ > /-*v*/ değişmesi gerçekleşmiştir; *av* (1), *ev* (6) vb.

5. Eski Türkçe ve onun devamı olarak gelişen Karahanlı, Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerindeki kelime başındaki /*t*-/'ler Eski Anadolu Türkçesinde genellikle tonlulaşarak /*d*-/'ye dönüşmüştür. Metnimizde kelime başında /*t*-/ > /*d*-/ değişmesi gerçekleşmiştir; *didi* (1), *dörüt* (1), *delü* (3), *düş* (3), *döndü* (9), *dili* (19), *düşdü* (24), *düğün* (42), *dırnağı* (46), *dirdiler* (51), *dökülür* (52), *düşüp* (52), *dün* (57), *diri* (78), *depretdi* (100), *dinleyenler* (175), *direk* (192), *ditredi* (240), *denizden* (279) vb.

6. Eski Türkçenin kelime ortası /-*d*-/ ünsüzü Karahanlı Türkçesinden itibaren önce sızıcılaşarak /-*ḍ*-/ olur. Harezm Türkçesinden itibaren bu ünsüz akıcılaşmaya başlar ve tarihî metinlerde hem /-*ḍ*-/'li hem /-*y*-/'li kullanımları görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde ise bu ünsüz /-*y*-/ dönüşmüştür. Metnimizde kelime ortasında /-*d*-/ > /-*ḍ*-/ > /-*y*-/ değişmesi gerçekleşmiştir; *geyik* (1), *uyku* (5), *ayak* (6), *kuyruğuna* (12), *ayruk* "başka" (27), *yayak* (70), *kuyudan* (75), *gayguların* (130), *ayırma* (174), *kuyruğu* (213) vb.

7. Eski Türkçenin kelime sonundaki /-*d*-/ ünsüzü Karahanlı Türkçesinden itibaren önce sızıcılaşarak /-*ḍ*/ olur. Harezm Türkçesinden itibaren bu ünsüz akıcılaşmaya başlar ve tarihî metinlerde hem /-ḍ/'li hem /-y/'li kullanımları görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde ise bu ünsüz /-y/ dönüşmüştür. Metnimizde kelime sonunda /-*d*/> /-*ḍ*/ > /-*y*/ değişmesi gerçekleşmiştir; *giydi* (5), *koyayum* (25), *kıydı* (168), *uyudu* (335) vb.

8. Eski Türkçede *bol-* biçiminde kullanılan fiil, Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz düşmesine uğrayarak *ol-* biçimine dönüşmüştür. Metnimizde de *bol-* fiilinin *ol-* biçiminde kullanıldığı görülmektedir; *olmadı* (2), *olmuş* (29), *olmaz* (29), *olunca* (50); Bunun yanı sıra *su* sözcüğünde de son seste *b* düşmesi görülmektedir. Sözcük *sub*> *suw*> *su* biçiminde bir değişme göstermiştir. Sözcüğün Eski Ana Türkçesinde *su* biçiminde kullanımı genel olarak yaygındır; *su* (4) vb.

9. Eski Türkçede *keltür-* ve *oltur-* biçiminde kullanılan sözcükler, Eski Anadolu Türkçesinde iç sesde ünsüz düşmesine uğrayarak *keltür-*> *getür-* "getirmek"; *oltur-*> *otur-* "oturmak" biçimine dönüşmüştür. Metnimizde sözcüklerin *otur-* "oturmak", *getür-* "getürmek" biçiminde kullanıldığı görülmektedir; *otururdı (4)*, *getürdiler* (8), *oturmışdı* (52), *oturmayam* (300) vb.

10. Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin sonundan bulunan kalın ve ince /g/ler Eski Anadolu Türkçesinde erimiştir. Metnimizde örnekleri yaygındır; *ulu* (3), *katı* (4), *kapuya* (9), *kamumız* (11), *kuru* (61), *ölüyi* (78), *diri* (78) vb.

11. Eski Türkçede ikinci ve daha sonraki hecelerin başında bulunan bulunan kalın ve ince /g/ler Eski Anadolu Türkçesinde erimiştir. Metnimizde örnekleri bulunmaktadır; *yazanı (*10), *öldüren* (14), *kıran* (14), *olunca* (6), *gelince* (58), *gerek* (54), *bıçak* (47) vb.

12. Eski Türkçeden itibaren Türkçenin tarihî dönemlerinde yaygın olarak kullanılan *+lXg* isimden isim yapma eki Eski Anadolu Türkçesinde *+lU* olmuştur. Metnimizde de örnekleri yaygın olarak bulunmaktadır; *adlu* (2), *giyimlü* (2), *korkulu* (2), *kutlu* (16), *türlü* (28), *sahralu* (54), *kıymetlü taş* (40), *atlu* (50), *sakallu* (79), *yüzlü* (79), *heybetlü* (81), *yideklü* (101), *bağlu* (166), *bahtlu* (312) vb.

13. Eski Türkçeden itibaren Türkçenin tarihî dönemlerinde yaygın olarak kullanılan *–(X)g* fiilden isim yapma eki Eski Anadolu Türkçesinde *+U* olmuştur. Bazen ek düzdür. Metnimizde de örnekleri bulunmaktadır; *katı* (4), *kapı* (8), *kuru* (61), *ölüyi* (78), *kuyu* (191), *pusuya* (265) vb.

14. Eski Anadolu Türkçesi döneminde belirtme hâli eki *+g* erimiş, /g/den önceki yardımcı ünlü sadece düz şekliyle /g/'nin yerini almıştır. Metnimizde belirtme hâl eki olarak yardımcı ünlünün düz biçimleri yaygın olarak kullanılmaktadır; *kemendi* (1), *eri* (1), *zırhı* (2), *yazı* (4), *taşları* (34), *haberi* (48), *kızı* (50), *râzımı* (52), *gazâyı* (52), *atamı* (53), *sünüyi* (55), *oğlumı* (67), *ölüyi* (78), *himmetinizi* (104), *efhâmı* (122), *hekimi* (128), *anamı* (285), *sözi* (295) vb.

15. Ayrılma hâl eki olarak Orhun Türkçesinde bulunma hâl eki kullanılmaktadır. Eski Uygur Türkçesinden itibaren *+dIn* ve *+dAn* biçimlerinde görülmeye başlayan ek, Türkçenin tarihî dönemlerinde *+dIn* biçiminde kullanımı yaygınlaşmıştır. Ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise ayrılma hâli eki *+dIn*'ın yerini *+dAn* almıştır. Metnimizde ayrılma hâl eki olarak *+dAn* kullanılmıştır; *önünden* (1), *kılıçdan* (3), *yaradan, neslinden* (4), *'azâbından* (10), *cenkden* (24), *burcundan* (50), *gözümden* (52), *nirden* (53), *bundan* (54), *sakalından* (73), *tanrıdan* (108), *ağzından* (181), *kalkandan* (249) vb.

16. Eski Anadolu Türkçesinde teklik 1. şahıs eki *-vAn(In), -vAm, -Am, -In* biçimindedir. Metnimizde ise teklik 1. şahıs eki olarak *-Am* ekinin kullanımı yaygındır; *benem* (3), *isterem* (6), *varam* (11), *gidem* (12), *olmuşam* (25), *neylerem* (50), *meftûniyem* (52), *olmuşam* (52), *gelmişem* (52), getürem (53), *Müslimânem* (53), *Battâlam* (55), *korkaram* (58), *gösterem* (113), *oğluyam* (113), *kuluyam* (119), *inanmazam* (184), *kuluyam* (184), *bilürem* (202), *kızıyam* (211), *turmazam* (244), *varmazam* (244), *gemicisiyem* (275), *peygamberem* (316) vb.

17. Eski Anadolu Türkçesinin yaygın gelecek zaman eki *-IsAr*'dır. Metnimizde örnekleri bulunmaktadır; *olusar* (2), *idiser* (2), *kalısar* (19), *olusardır* (153), *geliser* (295) vb.

18. Eski Anadolu Türkçesinde çokluk 1. şahıs eki *-Vuz* ve *-Uz* biçimindedir. Metnimizde çokluk 1. şahıs eki olarak *-Vuz* ve *-Uz* eklerinin kullanımı bulunmaktadır; *gidevüz* (33), *idevüz* (33), *olmuşuz* (59), *oluruz* (53), *gelürüz* (64), *gelmişiz* (125), *bilmeziz* (136) vb.

19. Eski Anadolu Türkçesinde bilinen geçmiş zamanda *-DımIz*'ın yerini *-dUk* almıştır. Metnimizde *-dUk* ekinin kullanımı yaygın olarak bulunmaktadır; *olduk* (18), *bulduk* (18), *bilmedik* (19), *iderdik* (78), *gördik* (96), *getürdik* (96), *ısmarladık* (238), *bulduk* (272) vb.

20. Eski Anadolu Türkçesinde "olmak" anlamındaki *er-* fiilinin sonunda bulunan */r/* düşmüş, */e/* daralmış ve fiillerin birleşik çekimi ile isim çekimi, bu değişimin sonucu olarak ortaya çıkan *i-* fiilinin uyuma giren şekilleriyle yapılır olmuştur. Metnimizde *i-* fiilinin kullanımı yaygın olarak bulunmaktadır; *almış idi* (1), *kâfir idi* (3), *yok idi* (17), *var idi* (37),

karındaşlar idi (41), *dilber idi* (53), *saklar idi* (88), *gice idi* (108), *altun idi* (129), *ataları idi* (192), *yağar idi* (226), *boş idi* (333) vb.

21. *-AcAk* sıfat-fiil eki Eski Anadolu Türkçesine mahsus sıfat-fiil eklerinden biridir. 15. yüzyıla kadar seyrek olarak kullanılmış, bu yüz yıldan sonra gelecek zaman eki görevini de üstlenmiştir. Metnimizde *-AcAk* sıfat-fiil ekinin kullanımı bulunmaktadır; *konacak* (21), *sınacak* (27), *olacak* (67) vb.

22. Eski Türkçedeki *-GınçA* zarf-fiil ekinden gelişen *-IncA* zarf-fiil Eski Anadolu Türkçesinde hece başındaki */-g/*'nin düşmesiyle bu biçimi almıştır. Eski Anadolu Türkçesinde *-IncA* zarf-fiil ekinin kullanımı yaygındır. Metnimizde de *-IncA* -zarf-fiil ekinin kullanımı yaygın olarak bulunmaktadır; *görünce* (2), *olunca* (6), *gelince* (58), *bilince* (58), *geçince* (64), *varınca* (64), *okuyunca* (78), *görmeyince* (96) vb.

23. Eski Türkçe dönemindeki *-pan/-pen* biçimindeki zarf-fiil eki Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait eserlerde *-uban/-üben, -ubanı/-übeni, -ubanın/-übenin* gibi biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Metnimizde de *-uban/-üben* zarf-fiil ekinin örnekleri bulunmaktadır; *kesüben* (133), *tutuban* (158), *görüben* (280) vb.

24. Eski Türkçeden itibaren Türk dilinin tarihî dönemlerinde *ur-* "vurmak" biçiminde kullanılan fiil, Eski Anadolu Türkçesinde kelime başında ünsüz türemesine uğrayarak *vur-* "vurmak" biçimine dönüşmüştür. Metnimizde de *ur-* "vurmak" fiilinin *vur-* "vurmak" biçimi bulunmaktadır; *vurdu* (15, 23)

25. Eski Anadolu Türkçesinde en yaygın geniş zaman ve şimdiki zaman sıfat-fiil eki olan *-An* eki, Eski Türkçedeki *-gAn* ekinin Oğuz Türkçesindeki gelişimi sonucu bu biçimi almıştır. Metnimizde *-An* sıfat-fiil ekinin kullanımı yaygın olarak bulunmaktadır; *okuyanı* (10), *dinleyeni* (10), *yazanı (*10), *öldüren* (14), *kıran* (14), *işidenler* (19), *koparan* (21), *gören* (35), *kırılanın* (51), *oturanların* (58), *görenler* (63), *diyen* (82), *kalan* (92), y*azdırana* (102), *kazan* (119), *inen* (138), *kıran* (198) vb.

26. *-dUk* sıfat-fiil eki Eski Türkçeden itibaren Türk dilinin tarihî dönemlerinde rastlanan bir sıfat-fiil ekidir. Oğuz ağızlarına ait bir ek olduğu düşünülmektedir. Ekin diğer sıfat-fiil eklerinden ayrılan en önemli özelliği çekim eklerini alabilmesidir. Metnimizde de ekin kullanımı yaygındır; *dilediğiniz* (14), *bilediğiniz* (14), *geldiğin* (60), *olduğun* (60), *tutulduğın* (94), *saldığın* (110), *öldüğün* (127), *olmadığım* (236) vb.

27. Eski Türkçede yönelme hâl eki *+gA/+kA* ekiyle yapılmaktadır. Oğuz grubu lehçelerinde ekin başındaki /g/ ünsüzü sistematik bir şekilde eriyerek düşmesi sonucu ek */+A/* biçimini almıştır. Eski biçim, Oğuz grubu lehçeleri dışındaki lehçelerde günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Yönelme hâl eki Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ünlü ile biten tabanlara + *(y)A*, ünsüzle biten tabanlara ise *+A* biçiminde gelmektedir. Metnimizde yönelme hâl eki olarak *+A* eki yaygın olarak kullanılmıştır; kullanılmıştır: *mağaraya* (1), *düdüle* (1), *size* (5), *cehenneme* (15), *kimseye* (20), *gülşene* (51), y*abana* (52), *lisâna* (52), *kiliseye* (53*), anlara* (60), *yağıya* "düşman" (115*), kapuya* (214), *Kaysere* (220), *balçıka* (246) vb.

28. Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan iyelik ekleri Türk dilinin diğer dönemlerindeki iyelik eklerinden çok farklı değildir. Ancak bu dönemde iyelik ekleri yaygın bir özellik olan dudak uyumu dışında kalmıştır. İyelik ekleri Eski Anadolu Türkçesi döneminin genel

yuvarlaklaşma eğilimleri doğrultusunda birinci ve ikinci şahıslarda yardımcı ünlüleri yuvarlak olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü şahıslarda ise düz ünlülü olarak görülür. Eklerin bu şekilde kullanımı metnimizde yaygın olarak kullanılmaktadır; *suçum* (47), *oğluyum* (49), *'ömrüm* (58), *borcum (*61), *gönlüm* (125), *elüm* (267); *oğlun* (120), *kalasını, cümlesini* (1), *anası* (6), *sûreti* (122), *gözleri* (146), *serveri* (271); *gönlümüz* (6), *anamuz* (64), *dînimüz* (145), *ulumuz* (273); *atanuz* (192), *üstünüzden* (55); *atlarından* (120) yaşların (147), *beglerinin* (284), vb.

29. -*ken* zarf-fiil eki Eski Uygur Türkçesi dönemi metinlerinden itibaren görülmeye başlayan bir zarf-fiil ekidir. Bu dönemde *er-* ek fiiliyle birlikte kullanılan bu ek zaman içinde ekleşerek (*er-ken > ir-ken > i-ken > ken*) başka fiillerle de kullanıldığı görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait metinlerde kullanımı yaygın olan bir ektir. Günümüzde zarf-fiil eki olarak sadece Oğuz grubu lehçelerinde görülmektedir. Metnimizde de ekin kullanımı yaygın olarak bulunmaktadır; *dir iken* (40), *gider iken* (49), söyler *iken* (59), *uyur iken* (61), *gâfil iken* (84), *iner iken* (134), *oturur iken* (151), yatur iken (184), *girmiş iken* (245), *savaş ider iken* (327) vb.

30. -*Icak* zarf-fiil eki Eski Anadolu Türkçesinin ilk dönemlerinde ortaya çıkan eklerden biridir. 18. yüzyıla kadar Osmanlı Türkçesinde kullanılan bu ek yerini zamanla -*IncA*'ya bırakmıştır. Metnimizde de -*Icak* zarf-fiil ekinin kullanımı bulunmaktadır; *işidicek* (81, 100), *göricek* (87), *diyicek* (91) vb.

Eser, bütünüyle Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Yukarıda verilen dil özelliklerinden hareketle çalışmamıza konu olan eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğu düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

BATTAL-NÂME HATAY NÜSHASINDA YER ALAN MOTİFLER

Motif, Fransızca bir kelime olup aslı Latince "*motivum*"dur (Alptekin, 2002: 113; Şimşek, 2001: 156). Bu kelimenin her sahada (musikî, resim, el sanatları, edebiyat, vb.) değişik anlamları vardır. Ancak resim, musikî ve el sanatlarındaki motifle edebiyattaki motif oldukça farklıdır. Hatta anlatmaya dayalı türler dediğimiz destan, fıkra, masal, efsane ve halk hikâyesinde bile motif birbirinden farklıdır (Alptekin, 2002: 113). Motiflerin halk anlatılarına göre şekillenmesi olağan bir durumdur. Bir motif, temel yapı taşları saklı kalmak koşuluyla halk anlatısı olarak karşımıza çıkabilecek hemen hemen her türde yer alabilir.

Thompson, motifin tanımını şu şekilde yapar: "*Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan, masalın en küçük unsurudur. Bu kuvvete sahip olabilmesi için kendisinin dikkati çekebilen olağanüstü niteliklere sahip olması gerekir.*" (Sakaoğlu, 1999: 15). Max Luthi ise motifi şöyle tanımlamaktadır: "*Kendisini gelenekte koruma gücüne sahip olan hikâye etmenin en küçük unsurudur.*" (Sakaoğlu, 1999: 15; Alptekin, 2002: 113). Motif üzerine çalışma yapan bir başka araştırıcı ise Arthur Christensen'dir. Christensen, motifin tanımını şöyle yapmaktadır: "*Canlılıkları ile kendilerini kabul ettiren tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidaî fikir silsilelerinden yeni terkiplerine girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır.*" (Sakaoğlu, 1980: 24). Vesselovski ise motifi; "*Hikâyelerin parçalanmayan en küçük parçasıdır.*" diye tarif eder (Günay, 1978: 226; Alptekin, 2002: 114; Şimşek, 2001: 156). Halk anlatmalarında motif çalışmasıyla derleme yapılan bölgenin veya ülkenin kültürü ile ilgili bilgiler de tespit edilir (Bakırcı, 2006: 73-74). Motiflerle ilgili çalışmalar içersinde en hacimlisi Stith Thompson'a aittir. Thompson'ın, "*Motif Index of Folk-Literature*" adlı eseri altı ciltten meydana gelmektedir. Birinci ciltte bir giriş kısmı vardır. Burada; çalışmanın amacı, motiflerin niçin alfabetik sıralandığı, kullanılan materyaller ve *Index*'in nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgiler verilmiştir (Thompson, 1955-1958: 9-58). *Motif Index*'in ilk beş cildi, anlatmaya dayalı türlerde yer alan motiflere, altıncı cilt ise dizin kısmına ayrılmıştır. Motifler, konularına göre A'dan Z'ye kadar alfabetik sırayla verilmiştir. Her motif grubu bir harfle gösterilmiş, daha sonra her motif kendi içinde alt guplara ayrılmıştır. Bu motifleri şöyle sıralayabiliriz:

A. Mitolojik Motifler

B. Hayvanlar

C. Yasak

D. Sihir

E. Ölüm

F. Olağanüstülükler

G. Devler

H. İmtihanlar

J. Akıllılar ve aptallar

K. Aldatmalar

L. Kaderin ters dönmesi

M. Geleceğin tayini

N. Şans ve talih

P. Cemiyet

Q. Mükâfatlar ve cezalar

R. Esirler ve Kaçaklar

S. Anormal zulümler

T. Cinsiyet

U. Hayatın tabiatı

V. Din

W. Karakter özellikleri

X. Mizah

Z. Çeşitli motif gupları (Bakırcı, 2006: 74).

Thompson'ın, "*Motif Index of Folk-Literature*" adlı eserinde motifler, 23 ana başlık altında verilmiştir. Söz konusu motiflerin alt başlıkları ise ilgili çalışmada detaylı olarak verilmiştir. Bu minvalde *Battal-nâme*'nin Hatay Nüshası, motif bağlamında çok çeşitli ve zengin bir özellik arz etmektedir.

1. Hayvanlar

1.1. Arslan

Hayvanların kendilerine özgü birtakım özellikleriyle çeşitli kişilere, olaylara ya da nesnelere benzetimi, tüm Dünya'da olduğu gibi Türk tarihinde ve kültüründe de önemli yeri olan bir durumdur. Türklerin kullandığı hayvan sembollerinden bazıları, onların geçmişteki inançları olan Gök Tanrı dini ve Türk töresiyle ilgiliyken, bazıları da Türklerin sonradan çeşitli yollarla etkisinde kaldıkları veya doğrudan doğruya benimsemiş oldukları Hıristiyanlık, Budizm, Maniheizm gibi dinlerle ilgilidir. Aslan; güç, kuvvet, hâkimiyet, hükümranlık ve hükümdarlığı sembolize eden bir simge olarak kullanılmıştır. Kimi zaman bir hükümdarın bizzat kendi adı olarak ya da kimi zaman ünvan olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2019: 20). Aslan, figürleri ve onların sembolik olarak kullanışı daha ziyade Budizm yoluyla girmiştir. Altaylarda Pazırık kurganlarından kazılarla çıkarılan eserler üzerinde aslan figürlerine rastlanması bu sembolizmin Türklerde daha erken devirlerden itibaren tanındığını gösterir. Özellikle hayvan mücadele sahnelerinde zafer kazanan olarak kullanılan aslan; savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret sembolü olarak ele alınmıştır. Bununla beraber bu eski devirlerde aslanın alplık, yiğitlik, hükümdarlık ve hatta tanrı sembolü olduğu da söylenir. Aslan sembolizminin Türk kültüründe yaygınlaşması, Maniheist ve Budist tasavvurların, bu

dinlerin kabulü nedeniyle Türk topluluklarına girmesi sonucunda gerçekleşmiştir. Böylece Türklerin alplık sembolleriyle birleşen Budizm ve Maniheizm aslan sembolizmi, olduğu gibi İslamiyet'ten sonraki döneme aktarılmış, bu kez daha ziyade hükümdarlarla ilgili bir sembol hâline gelmiştir. Yaygın olan sembolizmi ise yiğitlikle alakalıdır (Çoruhlu, 2019: 127-128). Hayvan mücadele sahnelerinde aslan gök unsuruna uygun olarak zafer kazanan konumdadır ve iyi-kötü, aydınlık-karanlık gibi kavram çiftlerinden olumlu olan tarafa karşılık gelmektedir. Dolayısıyla birçok hayvan için geçerli olduğu gibi aslan da savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret simgesi olmuştur (Çoruhlu, 2002: 136). Aslan figürü gücü, cesareti ve savaşçı özellikleri nedeniyle devlet, hanedan ve hükümdar sembolü olarak görülmüştür. Bu doğrultuda hükümdarlara aslan sözcüğünü içeren hitap biçimleri gelişirken, ünvan, ad veya sıfat olarak "aslan" ismine sıklıkla rastlanmaktadır. Bir kişinin iyiliği ve güvenilirliğini ifade etmek için halk dilinde aslan gibi sözcükleriyle ifade edilmektedir. Özellikle Türk kültürü içerisinde erken dönemlerden itibaren Osmanlı dönemine kadar aslan ibaresi bir hitap ve benzetme aracı olarak kadınlar için de kullanılmıştır (Tuncer, 2012: V). Türk kültüründe hayvan sembolleri ilk etapta Gök Tanrı inancı ile ilgiliyken zamanla benimsedikleri diğer dinlerle ilişkilendirilmiştir. Aslan figürünün Türk kültürüne girişi özellikle Budizm ile görülmeye başlamıştır. Aslan, güç ve kuvvetin sembolü olarak kullanılmıştır. Hükümdarlara ad ve ünvan olarak verilmiş, aynı zamanda alplık, yiğitlik ve hükümdarlık kavramlarıyla özdeşleştirilmiştir.

Türklerde uzun saçın yaygın olmasıyla aslan yelesi arasında sembol bakımdan ilgi kurulmuştur. Çin kaynaklarında bazı Türk hükümdarlarının aslanlı tahtta oturduğu yazılmaktadır. Türk sanatında kanatlı aslan tasvirleri göğe ait unsur olarak İslamiyet'ten sonraki Türk sanatında, İslamiyet'ten öncekinin izinde gelişmiştir. (Çoruhlu, 1999: 149-151). Aslan figürü bayrak ve sancaklarda da kullanılmıştır. Bunun nedeni, aslanın cesaretin ve savaşçılığın simgesi olarak görülmesidir. Türk kültüründe aslanın yelesi ve postu yiğitlik simgesi olarak kabul edildiğinden Türklerde uzun saç yaygındır. İslamiyet'in kabulünden sonra Türk sanatında aslan figürü önceki dönemlerin izinde devam etmiştir. Aslan Anadolu'da koruyucu bir güç sembolü olarak görüldüğünden kale ve saraylarda kullanılmıştır. Battal Gazi'de aslan sözcüğü güç, kuvvet, hâkimiyet gibi sembolik anlamları karşılar nitelikte yer alır:

"*Çün işitdi bu sözü Ca'fer hemân*

Sıçradı yirinden ***arslan*** *gibi pehlüvân*" (12/15)

"*Kulağı fil kulağına benzer anın hemâne*

Pençesi ***arslan*** *pençesine benzer nihâne*" (213/2)

1.2. At

Türk mitolojisinde ve destanlarında cet/ata, koruyucu/hami, bilge ve yol gösterici gibi pek çok fonksiyonu olan at, Türk masallarında başlı başına bir masal tipi olmamakla birlikte birçok masalda asıl kahramanın gerçek dostu ve yardımcısı olarak yer alır. At, insan gibi konuşarak kahramanı zor durumlardan kurtarır (Bakırcı, 214: 41)

Türkistan'ın batı kesimleri genel olarak bozkırlarla kaplıdır. Bu bozkırlarda şiddetli bir kara iklimi hüküm sürer. Coğrafya şartları ile iklim özellikleri bu yerlerde hayvan yetişmesi için elverişli şartlar hazırlamıştır. Bundan dolayı ilk devirlerden itibaren bu topraklarda

yaşayan milletlerin hayatında hayvanın ehemmiyeti büyük olmuştur. Türkler, ilk yurtlarında yaşadıkları coğrafyanın imkânları içinde kendilerine en faydalı hayvanın at olduğunu görürler. Atın ehlileştirilmesinin Türklerin maddî ve manevî hayatına tesiri büyüktür. Bunun ilk şeklini Türk vesikalarının en mükemmel örneklerinden olan Göktürk Yazıtlarından itibaren görmek mümkündür. At, maddî ve askerî kudret dışında edebiyatın, sanatın teşekkülünde de önemli yer tutmuştur. Yuğlarda, şölenlerde, sünnetlerde, evlenmelerde, yer ve insan adlarında, oyunlarda, efsanelerde bu tesiri görürüz. At, güzelliği, tenasübü, kuvveti, sürati, sabrı ve insancıl özellikleriyle Türklerin gönüllerini fethetmiştir (Elçin, 1997: 518-519). Durmuş'a göre (2021: 2) at, bütün tarih boyunca Türklerin hayatında önemli bir yer tutmuştur. Bütün yazılı kaynaklarda verilen bilgiler, arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkarılan buluntular ve yüzey araştırmaları sonucunda belirlenen tasvirler Türklerin hayatında atın ne derece özel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu itibarla Türkler atlı kültürün oluşturucusu ve yayıcısı oldukları gibi, bu kültürün geliştiricisi olarak da tarihte yerlerini almışlardır.

Şamanist törenlerde at, şamanın gökyüzüne çıkacağı bineği ve kurban hayvanı olarak önem kazanmıştır. Şamanın davulu da hemen hemen her zaman at olarak nitelendirilmiştir. Çoğu kere de Gök Tanrı'nın (yeni derlenmiş efsanelerde baş tanrı sayılan Ülgen'in) sembollerinden biri olarak önem kazanmakta ve zaten kurban olarak da ona sunulmaktadır. At aracılığıyla şaman yeraltına veya öteki dünyaya geçebildiği için, aynı zamanda ölümün de sembolü olmuştur. At, şamana göğe çıkma imkânı verdiği için çoğu kere kanatlı olarak düşünülmüştür. Sieroszewski'nin derlemesinde şamanın göğe çıkması için hazırladığı düzenekte beyaz at yelesinden yapılmış çelenklerin ağaçlara asıldığı anlatılmaktadır. Yine bu düzenekle ilgili olarak bazı Türk toplulukları tanrıların, atlarını, dünyanın eksenini oluşturan ve yukarı demir kazık denen kutup yıldızına ulaşan kazığa bağladıklarını anlatırlar. Buryatlar, Solbon yıldızını (Çolpan/Zühre, Çobanyıldızı) erkek sayıp at sürüsüne sahip olduğuna ve bu yıldızın atların koruyucusu olduğuna inanıyorlardı (Çoruhlu, 1999: 155). Dünya modelinde atlar ışıklı ruhların simgesi, beyaz at ise Tanrı'nın simgesidir. Mitolojide atın sudan çıkan aygırdan türemesi ve kanatlı gök atların varlığı mitolojik anlatılardan yola çıkarak atın dünya modelinde kozmosun simgesi olduğunu gösterir. At; bedeniyle yere, ayaklarıyla dört yöne, başı ile semaya atıf yapmıştır (Bayat, 2011: 65- 66). Mitoloji ve rintlerde atın tuttuğu yer ise çok başkadır. Tam ve tipik anlamıyla bir ölüm hayvanı ve ruh göçürücü olan at, şaman tarafından çeşitli bağlamlarda esrimeye, yani mistik yolculuğu mümkün kılan "kendinden-çıkışa", ulaşmak için kullanılır. Bu mistik yolculuğun ille de yeraltına doğru yapılması şart değildir; "at" şamanın havada uçmasını, göğe çıkmasını da sağlamaktadır. Ata dayalı mitolojide yeraltına değil ölüme ilişkin karakter ağır basar; at ölümün mitsel bir görüntüsüdür ve bu nedenle esrime mitolojisinin ve tekniklerinin içine alınmıştır. At öleni öbür dünyaya taşır; "düzey atlamayı", yani bu dünyadan başka dünyalara geçişi gerçekleştirir ve bu yüzden, aynı zamanda erkekliğe giriş anlamı taşıyan bazı katılma/sırra-erme törenlerinde de birinci planda rol oynamaktadır (Eliade, 1999). Türklerin hayatı hep at üzerinde sürdürüldüğünden, atla ilgili yüksek bir kültür oluşmuştu. Ata yön vermek, ondan yararlanmak, çok iyi binebilmek, at üzerinde savaşabilmek kabiliyetleri küçük yaşlardan itibaren Türklerin hayat tarzı hâline gelmişti. Bu itibarla atı en iyi tanımak ve ondan en üst derecede yararlanabilmek mümkün olabilmişti. At dörtnala giderken, dört bir yana yay gerip ok atabilme kabiliyeti ancak bu sayede mümkün olabiliyordu. Hatta atın dörtnala gittiği ve dört ayağının yerden kesildiği anda yay gerip ok atabilme sayesinde hedef şaşırmadan isabet kaydediliyordu.

Süvariliğin en üst derecesi bu şekilde hedefi vurabilmekti. Onun için Türkler çok mahir at binicisi ve at üzerinde yay gerip ok atıcısı olmuşlardı (Durmuş, 2016'dan aktaran Durmuş, 2021: 2). Kurtarıcı/yardımcı sembolü olarak kullanılan at, sahibi zor durumda kalınca ona yardım ederek tehlikelerden korumaktadır. At sürülerinin (yılkı) sayılamayacak kadar çok oluşu ve at direklerindeki atların bağlanacağı yerlerin sayısının fazla olması zenginliği sembolize etmektedir. Verilen bu sembolik değerlerin dışında at; yiğitlik, alplık, güç, kuvvet, hediye, olağanüstülük, konuşma, besin kaynağı, giyim, geçiş ritüeli, habercilik, don değiştirme, renk, vb. gibi çeşitli sembolleri de ifade etmektedir (Duman, 2024: 69).

At, kahramanın başarıya ulaşmasında en etkin güçtür. Sahibini korur, ona yol gösterir ve onu tehlikelere karşı uyarır. Destanlarda da yer alan bu atlar, son derece süratlidirler, göz açıp kapayıncaya kadar dağları dereleri aşarlar. İnsan gibi anlayışlı ve duygulu olup kuş gibi havada uçabilme özelliklerine de sahiptirler (Gültepe, 2015:592-59'dan aktaran Akbaba ve Akbaba, 2019: 1993). Kahraman ile aynı gün doğan atı kader birliğini sembolize etmektedir. Kahraman, bu yoldaşlığı sadece bu dünya için değil ölümünde sonrası için de olacağına inanmaktadır. Atın kahramanla aynı gün doğmasına paralel olarak, aynı gün öldüğü de görülmektedir (Kalenderoğlu, 2006: 112). Kahramanlar kendi sağlıklarına ve beslenmelerine önem verdiği kadar canından aziz bildiği atları için de aynı titizlikle onlara büyük önem vermektedir. Atlı-göçebe kültürün getirdiği birikimden dolayı Türkler atını en iyi şekilde besleme ihtiyacı duymuştur. Bakım ve beslenmesi iyi olmayan atın başarılı olması ve kahramanı başarıya ulaştırması mümkün değildir (Duman, 2024: 36). At, tarih boyunca Türkler için önemli bir yere sahip olmuştur. Maddi güç, askerî alan, edebiyat ve sanatta etkili olan at; yuğlarda, şölenlerde, düğünlerde, sünnetlerde, oyunlarda ve efsanelerde de yerini bulmuştur. Güzel görünüşü, gücü, hızı ve insana yakınlığıyla Türklerin sevgisini kazanmıştır. At, Şamanist törenlerde şamanın göğe çıkmak için bindiği hayvan olarak görülmüştür. Bu yüzden atın kanatlı olduğuna inanılmıştır. Türk halk anlatılarında da atın yeri her zaman ayrı olmuştur. Anlatılarda at, kahramanın can yoldaşı, koruyucusu ve yol göstericisidir. *Battal-nâme*'nin Hatay nüshasında at, bir beyitte zenginliğin gücün ve ihtişamın göstergesi olarak kullanılırken bir başka beyitte de düşmanın atıyla birlikte bertaraf edilmesi konu edilerek kullanılır:

"***At*** *ile kendin hâka garkı itdi anı*

Girmedi meydâna kimse budur cânına kıyan olan" (253/18)

"*Ol punarın etrafi gül-'izâr*

Bir yüz ***at*** *otlar anda nâmıdâr*" (262/1)

1.3. Balık

Balık, Türk mitolojisinde ve inançlarında önemli bir yere sahiptir. Efsane ve destanlarda çeşitli durumlarda balığa sembolik anlamlar yüklenir. "Verbitskiy'in derlediği Altay yaradılış destanında önemli bir yeri olan balık Türk kozmolojisinde gök gürültüsü unsurunun hayvan biçimli timsalidir. Özellikle göl ve nehir kıyılarında yaşayan Türk topluluklarında bereket, refah ve bolluk timsali olarak görülmüştür. Evlilikte de mutluluk ve üremenin simgesidir" (Çoruhlu, 2002: 144). Güney Sibirya'da anlatılan Türk destanlarında ise dünyanın altında kırk boynuzlu bir öküz ve Kıro-Balak adlı büyük bir balığın var olduğu

anlatılır. Bu mitolojik hayvanlar zaman zaman yeryüzünde yaşayan insanlardan kurban olarak çocuk istemişlerdir. Ataman ismindeki bir Şaman ise atmış kadar çocuğu bağlayarak hazırlamış; dünyayı taşıyan öküz ve balığa kurban etmiştir. Yakut Türkleri inancında da "duygu balıga" denen mitolojik bir balıktan bahsedilir. Bu balık "ölüm balığı" olarak da bilinir. İnanışa göre bu balığın ağzı, gırtlağının altında, gözü ise ensesindedir (Akçicek ve Canyurt, 1993'ten aktaran Kayalı, 2016: 215). Özellikle su kenarında yaşayan topluluklar için bereket ve bolluğun simgesi haline gelen balık, anlatılarda yardımcı ruh olarak görülmüştür. Bazı inanç ve efsanelerde (Altay yaratılış efsanesi) dünyayı balıkların taşıdığı düşünülür. *Battal-nâme*'de balık, dinî bir boyutta yer alarak Hz. Yunus kıssasına atıfta bulunulmuştur:

"*Ol didi kim* ***balık****ların [şeyhî] benem*

Yunusa söyleyüp saklayan benem

Turdu karnımda kırık gün ol ulu

Tesbîh ile toldu karnım toptolu" (212/1-2)

1.4. Bülbül

Bülbül, Türk edebiyatının güzel sesli, güle olan aşkıyla bütünleşmiş, aşkın ve sabrın timsali olan manevi yönüyle pek çok dizeye girmiş bir kuş türüdür. "Aslı Farsça olan bülbül kelimesi sonradan Arapçaya da girmiştir" (Sarıtaş, 2020: 354). Bülbülün güzel sesinin kökeni, dinî bir mahiyet kazandırılarak bir Sivas efsanesinde şöyle anlatılır: Hz. İbrahim, ateşe atılınca, bülbül ateşi söndürmek için gagasıyla su taşır. Diğer kuşların, gagasının küçük olduğunu, kocaman ateşi söndüremeyeceğini söylemelerine rağmen devam eder. Onlara elinden gelenin bu olduğunu, ateşi söndüremese bile bu uğurda yanacağını söyler. Bu olaydan sonra bülbüle ödül olarak güzel sesi verilir (Kaya, 2007: 137'den aktaran Keçeci, 2018: 22). Doğu edebiyatlarında önemli bir yeri olan bülbül güllerin açtığı günlerde daha canlı öttüğünden gül ile arasında muhayyel bir aşk ilişkisinin var olduğu kabul edilmiş, bülbül âşığa, gül de mâşuk veya mâşukaya benzetilmiştir. Aralarındaki bu ilişki mecazi aşk olarak kabul edilmiş, gülün aşkı ile tutuştuğu için bülbüle "şeydâ" (çılgın) ve "zâr" (ağlayıp inleyen) sıfatları verilmiştir. Yine bu anlayışa göre bülbülün güle yaklaşmasını önleyen en büyük engel gülün dikenidir. Ancak bülbül dikeni de gülün hatırı için hoş görmektedir. Bülbülün üstlendiği bu âşık rolü zamanla bazı şairlerin şiirlerinde tasavvufi bir mahiyet kazanarak değişime uğramıştır. Bülbül ilahî aşkla yanan can ve ruhun timsali olarak sembolleştirilmiştir. O bu dünyada veya ten kafesinin içinde uzak kaldığı ezeli gül bahçesinin hasretiyle feryat eden bir Hak aşığıdır (URL-1). Dolayısıyla bülbül, tasavvufî bir yön kazanarak insanın yaratıcısına duyduğu sevgi ve özlemi de ifade etmeye başlamıştır:

"'*Aceb mi 'âşıka gözden seylâb ider ise dîl hûnı*

Niçe zâr itmeye ***bülbül*** *saçar ise ol gülâbını*" (223/18)

"*İrişdi nev-bahâr ayı oldu şeydâ*

Figâna başladı ***bülbül*** *oldu şeydâ*" (255/15)

1.5. Deve

Deve, Orta Asya Türk mitolojisinde kahramanlık simgesi olarak görülür. Özellikle erkek develer (buğra) kahramanlar tarafından bir töz olarak kabul edilmiştir (Çoruhlu, 2002: 146). Şamanist Altay inancında savaş tanrısı Kızagan Tengere'nin bineği kırmızı yularlı bir erkek devedir. Altaylı kamlar, deveyi böyle tasvir ederek ona hükümdarlıkla özdeş bir sembol verirler (Çoruhlu, 1999: 165-166). Deve; Doğu-Kuzey geleneği içerisinde yer alan bazı Altaylılar (Tölöslerin ve Munduslar) tarafından hayvan-ata olarak görülmüştür. Ancak zamanla bu mitin daha baskın diğer mitler karşısında zayıflamaya başladığı söylenmektedir (Roux, 2005'ten aktaran Feratan, 2023: 135). Şamanların manevî yolculukları sırasında kullandıkları davullarının üzerinde deve resimlerinin yer alması ve sembolik binitlerinin "bura" olarak adlandırılması önemli bir husustur. Bu ismin Türk kültür hayatında develerle ilişkilendirilmesi devenin eski Türk inanç sitemlerinden Şamanizm de sembolik bir ulaşım aracı olduğunu ifade etmektedir (Acaloğlu, 2018: 21). Türkler ilk dönemlerde Şamanların ongun olarak değerlendirdikleri ve sihirsel yolculuklarında ulaşımda faydalandıklarını kabul ettikleri deveyi kurban ritüelleri ve ölü için sunulan kurbanların dışında tutmuşlardır (Roux, 2011'den aktaran Alptekin, 2021: 229). Öyle ki İslamiyet'ten önceki Türk kültür hayatında devenin ongun olarak itibar görmesi beraberinde bazen bir ata bazen de koruyucu ruh simgesi olarak kabul edilmesine vesile olmuştur.

İslamiyet'ten sonraki minyatürlerde deve çoğu kere alegorik olarak kullanılmıştır. *Kelile ve* Dimne'deki bir hikâye bu konuyla ilgilidir. Bu hikâyede dünya nimetlerine kapılıp, ahireti feda eden bir insan tasvir edilmektedir (Çoruhlu, 2002: 147). Türkler binek, et, süt ve derisinden faydalanılan hayvanları genel olarak iyilik, bereket, güç ve kahramanlık sembolleriyle özdeşleştirirken bazen aynı hayvanı, sürüngenler başta olmak üzere, kötülük ve uğursuzluk sembolü olarak betimlemişlerdir. İlk devirlerde birçok sembolle özdeşleşen deve, Erlik'le birlikte yeraltının hatta ölümün sembolü hâline gelmiştir (Alptekin, 2021: 242). Orta Asya Türk Mitolojisinde erkek deve kahramanlık simgesi olarak kabul edilmiştir. Şamanların manevî yolculuklarında kullandıkları davulların üzerinde deve olması onun sembolik bir ulaşım aracı olduğunu gösterir. Deve aynı zamanda Türk-İslam devletlerinde zenginliğin ve gücün sembolüdür. *Battal-nâme*'de deve, bu gücün ve zenginliğin ispatlanması üzerine sayıca çok ve cinsinin en iyilerinden seçilmiştir. Hem somut bir zenginlik göstergesi hem de sembolik anlamda yücelik ve bağlılığın işaretidir:

"*Yüz kıvırcık* ***deve*** *yüz at hem siyah*

Yüz dahı ak ***deve*** *virsin bil ey şâh*" (203/2)

1.6. Düldül

Düldül, Mısır Hükümdarı Mukavkıs'ın, hicretin 6. yılında (627) Hz. Peygamber'e gönderdiği değerli hediyeler arasında yer alan katırdır. Bu katıra hızlı yürüyüşü ve çevikliği dolayısıyla "kirpi" anlamında Düldül ismi verilmiştir. Boz renkli katırın erkek veya dişi oluşu konusunda kesin bir kayıt bulunmamaktadır. Konuyla ilgili Türkçe literatürün hemen hepsinde "beyaz renkli dişi katır" ifadesi kullanılmışsa da Arapça kaynaklardaki rivayetlerde Düldül'ün erkek olduğu ifade edilmiştir (URL-2). Hz. Ali'nin savaşlarda ve özellikle savaş başlamadan önce yapılan mübarezelerde düşmanlarını kılıcı Zülfikâr ve bineği Düldül'ün de maharetiyle alt ettiği belirtilir. Dolayısıyla edebî metinlerde Hz. Ali'ye ait "Zülfikâr" adlı kılıç

ile meşhur "Düldül" âdeta ayrılmaz birer parçadır. Düldül, dinî-destanî Türk halk hikâyelerinin en yaygınlarından biri olan Hz. Ali cenklerinde mühim bir yer tutar. Bu hikâyelerde Hz. Ali'nin önemli bir yardımcısı ve insana yaklaşan anlayışı ile adı çok sık geçer. Kâfirlerle yapılan savaşlarda olağanüstü yetenekleri ve sürati düldülün diğer bir özelliğidir (URL-3). İlgili nüshada da mağarada görülen bir atın, güzelliği ve heybeti yönünden Düldül'e benzetilmesi söz konusudur:

"Ol dahı mağâraya girdi ol zemân

Gördi bir at turur anda sîm-i eyer

Düldül*e benzer hemân ol eyer ile feres*

Çok ta'accüb eyledi ona ol pür-hüner" (1/9-10)

1.7. Fil

İslamiyet'ten önce fresklerde, İslamiyet'ten sonra ise minyatürlerde filin av sahnelerinde ve savaşlarda binek hayvanı olarak yer aldığı görülür (Çoruhlu, 2019: 141-145'ten aktaran Duman, 2024: 156-157). Buda bir fil terbiyecisine benzetilir; insanların terbiyesiyle uğraşır. Buda, ıstıraba katlanabilen, hiçbir şeyden korkmayan yalnız bir fil olarak kabul edilir. Eski Jataka hikâyelerinde fil bayramından, file ibadet edildiğinden (muhtemelen Hint mitolojisindeki fil başlı, hikmetin ve sağduyunun tanrısı Ganeşa ile ilgili olarak), bazen bir filin uçabildiğinden vs. bahsedilir (Çoruhlu, 2002: 148). *Battal-nâme*'nin ilgili nüshasında fil, manevi gücü ve yüceliği temsilen Hz. Ali'nin savaştığı bir anı betimlerken görülür. Ayrıca deve figürünün değerlendirmesinde olduğu gibi filin de zenginlik ve gücün simgesi olarak hediye sunulması dikkate değer bir noktadır. Çünkü o dönemin siyasi ortamında deve, fil gibi hayvanların hediye olarak verilmesi, bir saygınlığın ve otoriter gücün göstergesi olmuştur:

"*Kırık tokuz gün ak* ***fil*** *üstünde 'Ali*

Cenk eyledi gice gündüz ol velî" (218/15)

"*Hem ak* ***fil*** *ile biraz mal cem' eylediler*

Anı halifeye hediyye göndürdiler" (222/19)

1.8. Geyik

Eski Türklerde bazı hayvanlara kutsiyet atfedilmiştir. Bu hayvanların kutlu hayvan olarak kabul edilmesinde, hayvanların soyundan gelme anlayışının olduğu görülmektedir. Türk milleti, hayatında önemli bir yere sahip olan hayvanlara daima anlaşılması zor kutsiyetler yüklemiş ve bu kutsiyetler doğrultusunda hayvanlarla olan ilişkisinde, kendisine yardımcı olacağına inandığı kurallar topluluğu oluşturmaya çalışmıştır. Türkler, kimi zaman sürülerine ve kendilerine saldıran kurtla, kimi zaman kendisine yoldaş olan atla, kimi zaman da avlamak için karşısına çıkan en uygun hayvan olan geyikle ilgili inanmalara sahip olmuşlardır (Karadavut ve Yeşildal, 2007: 103). Simgesel boyutta geyiğe yüklenen bu kutsallık onu dokunulmaz kılmaktadır. Pek çok anlatı metninde de geyiği avlayanların başına kötü felaketlerin geldiği belirtilmektedir. Bunun en tipik örneği "Alageyik" efsanesinde görülmektedir (Sezer, 2022'den aktaran Yiğit, 2023: 80). Türk mitolojisinde geyik; güzellik, sevimlilik, fedakârlık ve merhamet gibi değerleri simgelemektedir (Roux, 2011: 151). Doğa ile

insan arasındaki kuvvetli bağı temsil eden geyik, Türkler nezdinde kutsallaşmış bir figürdür. Bu nedenle birçok alanda ve durumda sembolik olarak geyiğe rastlamaktayız. Çoruhlu (1999: 158-159) bu noktada geyiğin köklerinin mezolitik devre kadar inen en erken sembollerinden biri olduğunu, Gök ve Yer unsurlarına bağlı olarak diğer birçok hayvanla benzer özellikler gösterdiğini belirterek Şaman törenlerinde kullanılan (biçimine girilen) hayvan ata veya ruhlardan biri olduğunu ifade eder. Bu nedenle geyik, şaman elbisesinde veya davulu üzerinde (simgesel olarak veya ona ait bir parçayla) görülebilirler. Aslı Kahraman Çınar'a göre ise, (2016: 180) Altay Türk destanlarından da bildiğimiz geyik, yer ruhu olarak kabul edilmektedir. Orta Asya Türklerine göre geyik büyülü bir hayvandır ve yalçın kayalar arasında bir görünüp bir kaybolur. Alageyik ise yeryüzünün ruhu olarak görülmektedir. Geyik şamanın ikinci ruhudur, şaman dualarında geyik göksel bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Geyik öldüğü zaman onun şaman olduğuna inanılmaktadır. Bazı Türk kültürlü boylarda ölen şaman için dikilen heykelin başına geyik boynuzu konulmaktadır.

Türk kültüründe geyik gerek İslamî kıssalarda gerekse velilerin hayatları hakkında anlatılan menkıbelerde ve efsanelerde yer aldığı şekliyle kutsal bir varlıktır. Bu menkıbe ve efsanelerde velilerin geyik donuna girmeleri, çeşitli şekillerde geyiklere hükmetmeleri, geyiklerin kişilerin Müslüman olmaları veya velayet sahibi olmalarında kılavuzluk vazifesi görmesi, geyiklerin sahipsiz ve yalnız kalmış çocukları sütleriyle beslemesi, geyik avlayanların başlarına hazin olaylar gelmesi, geyiğin kutsallığını meşru bir zemine oturtur (Kumartaşlıoğlu, 2015: 139). Geyik, avcıyı peşi sıra sürükleyen gizemli bir avdır. Genelde sakin ve iyi huylu hayvan olarak bilinse de kendine zarar veren kişiye uğursuzluk getirebilmektedir. İnsandan kaçar, peşinden sürüklediği insanı dermansız bırakır. Tenha yerlerde yaşar. Avlayan iflah olmaz, avlanmış geyiğin gittiği ev tarumar olur, yerinde ot bitmez. Bedduası avcının soyuna da etki eder (Aytaş, 2012: 161-162). Geyik anlatmalarda yol göstericiliği simgeler. Geyik, insanlara hem maddî hem manevî yol gösteren bir hayvan olarak bilinir ve çoğunlukla bir yere ya da sevgiliye giden yolu gösterir (Gürbüz, 2016: 45). Türkler tarafından kahramanlara yardım eden, kurtarıcı ve yol gösteren geyik için bu özellikler Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle de devam etmiştir. Dede Korkut Hikâyelerinden Kam Püre Bey'in Oğlu Bamsı Beyrek Boyu'nda, sevgiliye yolu gösteren geyiğin, doğduklarında beşik kertmesi yapılan Beyrek ile Banı Çiçek'i karşılaştırmasında "Nagahandan Oğuzun üzerine bir sürü geyik geldi. Bamsı Beyrek birini kova gitdi. Kova kova bir yere geldi, ne dörgü? Sultanum gördü, gök çayırun üzerine bir kırmızı otağ dikilmiş, Bakdı gördü, bu otağ meğer Bay Bican kızı Banı Çiçek otağıyımış ki Bamsı Beyrek beşik kertme nişanlusu adahlusuyıdı" (Gökyay, 2007: 63) örneği verilebilir. *Battal-nâme*'de de geyiğin bir anda ortaya çıkması ve yol gösterici bir figür olarak yer alması söz konusudur:

"*Ol zeman anın ardına düştü pehlivân*

Varup ol ***geyik*** *bir mağâraya girer*" (1/8)

"*Bir iki gün tağda gezdi ol nâgehân*

Çıka geldi anın önüne bir ***geyik*** *hemân*" (2/16)

1.9. Koyun

Orta Asya Şamanist Türk toplulukları koç, koyun ve dağ keçisini göksel unsurlar arasında görerek, onlara kurban vasfı yüklemiştir. Bu hayvanlar kimi zaman yer tanrısının hayvanı olarak da kabul edilerek matem törenlerinde kurban unsuru olarak yer almışlardır. Örneğin, Hun Türkleri bahar aylarında gerçekleştirdikleri törenlerde Gök tanrısı Ülgen'e at, Yer tanrısı olarak gördükleri Erlik'e ise koyun veya dağ keçisi kurban ederlerdi. Yine Hun Türklerinin ölü gömme geleneklerinde ölen kişilerin cinsiyetlerine göre mezar taşları dikilirdi. Erkeklerin mezar taşı koç motifleriyle, kadınların ise koyun motifleriyle donatılırdı (Diyarbekirli, 1972'den aktaran Feratan, 2023: 148). Bereket, bolluk, zenginlik sembolü sayılan koyun ayrıca Türklerin kullanmış olduğu 12 Hayvanlı Türk Takviminde yer almış, zamanın da sembolü olmuştur. Turan, (2009: 104) "koyun yılı" ile ilgili şu bilgileri aktarır: Bu yılda nimetler bollaşır, insanlar iyilik ve hayra mütemayil olurlar; yağmur çok yağar gerçi fitne ve karışıklık çıkarsa da çabukça sükûn bulur ve asayiş yerine gelir. Bu yılın ilkinde doğan güzel yüzlü, rızkı bol, yüce himmetli olur; ortasında doğan vefasız, düşman ve az çocuklu olur; sonunda doğan ebleh ve kısa ömürlü olur. İlgili nüshada koyunun yer aldığı beyitler, insanlar için önemli bir geçim kaynağı olması yönüne vurgu yapar. İyi bir beslenme, neslin devamı için önemli bir etkendir. Aşağıdaki beyitte de görüleceği üzere özellikle koyun etiyle beslenildiğinde Battal gibi kahraman ve yiğitlerin ortaya çıkacağı yorumlanır:

"*Ol otu yir bir* ***koyun*** *ey ahî*

Ol ***koyun****ın etin yirse bir âdem dahı*

Ol ***koyun*** *etinden biline şehvet gele*

Ol şehvetden yine bir Battâl gele" (242/4-5)

1.10. Kuş

Kuş, Türklerde Gök Tanrı'nın idaresindeki bir varlıktır ve kutsaldır. Bundan dolayı da kuş, insan için uğurlu bir canlıdır ve insana iyilik sağlayan bir yanı vardır. Diğer yandan kuş, Şamanizm inancı içerisinde ölen birinin ruhu olarak değerlendirilir, "ölen kişilerin ruhlarının bir kuş olarak göğe uçmaları, Türklerde oldukça yaygın bir düşüncedir." (Ögel, 2010'dan aktaran Sever, 1999: 86). Orta Asya'da Türklerin yaşam alanlarında çeşitli kalıntı ve buluntularda kuş figürünün oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Özellikle bunların mezar kalıntıları olması, Türk halk inanışlarında kuşa bir anlam yüklenildiğini göstermektedir. Orta Asya Türk devlet ve boylarının dinî inanışlarında etken olan "gök tanrı" inancı ile kuş figürüne yüklenen anlam arasında bir bağlantı kurulmuş ve gökte uçmaları sebebiyle Tanrı, Tanrı'nın temsilcisi ve koruyucu ruh olarak görülmüşlerdir. Eski Türk boylarının kutsal sembolleri, hep doğan ve kartal türünden kuşlardır (Ögel, 1995: 593). Masallarda yarımcı rolünde bulunan kuşlar kahramana verdikleri iki tüy-telek ile üstlerine düşecek göreve hazır olduklarını belirtirler (Göde ve Çelik Kan, 2022: 101). Masallarda izinden gidilen, kılavuz olan hayvanlar arasında kuşlar da vardır. Bir bakıma bu hayvanlar zor durumdaki kahramana yardım etmek için yol göstericidir. Masallarda kuşun yol göstericiliğini temsil ettiği örneğe Azerbaycan masallarından Sihirli Su masalında kuş ağacın üstünden yaşlı adamı çağırır. Yaşlı karısıyla onu takip etmesini söyler. Yaşlı adam ve karısı kuşu takip ederek güzel bir yere gelirler. Kuş onlara sihirli suyu gösterir. Yaşlı çift bu sihirli suyu içince genç olurlar (Çetinkaya, 2019: 155-156).

Türklerde Göktanrı'ya olan inancın etkisiyle göğün ve göğe yakın olanların kutsallığı malumdur. Kuşların da göğe doğru yükselebilmeleri onlara manevî anlamlar yüklenmesine neden olmuştur. "Öteki" âlemlerle ilişkisi olduğu düşünülen kuşlar bir noktada haber verici ve rehberlik edici rollerde varlık bulmuştur.

Genellikle kuşlar ruhun sembolü olarak görülmüştür. Cenneti de temsil eden bu hayvanlar, şamanın biçimine girdiği ve şamanı koruduğu düşünülmüştür. Kuğu, kaz, ördek, sülün, saksağan, turna, karga, tavus, güvercin ve bıldırcını bu grupta sayabiliriz. Bunlardan bıldırcın, yiğitliği; sülün, güzellik ve iyi şansı; saksağan, iyi haberi; turna, ölümsüzlüğü ve uzun hayatı; altın veya kırmızı karga, güneşin; karakarga, şeytanın ve kötülüğün; ördek (Budist devirde), mutluluk ve refahın; tavus, güzellik ve şerefi; güvercin, uzun hayatı; kaz, erkeklik ve başarının sembolü olmuştur. Kaz ve kuğu gibi kuşlar Türklerde ayrıca kut ve beyliğin timsali olmuştur (Çoruhlu, 2002: 151-153). Kuşların görünüşleri, davranışları ve tabiat unsurlarıyla olan ilişkileri onlara yüklenen anlamlarda etkili olmuştur. Kuşlar, renklerine göre uğurlu ya da uğursuz olarak da değerlendirilmiştir. Renklerin sembolik anlamları da bu noktada etkili olmuştur. *Battal-nâme*'de kuşlar renklerine göre tasavvufi bağlamda değerlendirilebilir. Ak kuş imanı temsil ederken karakuş inkârı temsil etmektedir:

"*Bir* ***ak kuş*** *çıkdı ağzından anın bil*

Gelüp bir ***kara kuş*** *girdi anın ağzına simâ*

İmânımdır gördiğin ***ak kuş*** *benim bil*

Ki ***kara kuş*** *oldu küfür bana ebkâ*" (181/1-4)

Aşağıda verilen beyitte kuş, tasavvufî mahiyette maneviyata ulaşmada nefs ve gönlü temsilen yer almaktadır. İnsanlara ithafen yükseklere çıkmak istemeyen, kendini aramayan, uçma hevesinde olmayan bir kuşun (insanın) tuzağa da düşmeyeceğini, aslında ancak hedefe ulaşmak isteyenin zor imtihanlarla karşılaşacağını ifade etmektedir:

"*Dâmını sayyâdın içinde olur bu* ***kuş*** *cümle ey cân*

Hiç ana olmaz ana giriftâr bunda tayyâr olmaya" (175/12)

1.11. Yılan

Genel olarak şeytani varlıklar arasında yer alan yılan, anlatmalarda hem olumlu hem de olumsuz yanlarıyla ortaya çıkar (Bakırcı, 2015: 200). Altay Yaratılış efsanesinde yılan, kötülük ilahı ve ruhu olan yeraltı tanrısı Erlik'in sözüne aldanan bir hayvan olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılan ve köpek, yenilmesi yasaklanan daldaki meyveleri korumakla görevliydiler. Erlik, ilk insanlar olan Törungey ve Eje'yi, yasak meyveyi yemeleri için kandırır. Yaratıcı Ülgen bu işin sorumlularını arar. Hepsi suçu birbirlerinin üzerine atarlar. Bu nedenle hepsi cezalandırılır. Ülgen yılana, şimdi sen Könnös (Şeytan) oldun. Kişiler sana düşman olsun, vursun, öldürsün, der. Ayrıca Altay mitolojisinde vücudu baştan aşağıya yılanlarla sarılı olan Erlik, elinde kırbaç yerine yılan tutar (Ceylan, 2016: 39). Türk mitolojisinde ak ya da gök renk Gök Tanrıyı, kara renkse yeri ve yeraltı tanrısı Erlik'i temsil eder. Erlik bazı şaman dualarında karayılandan bir kamçıya sahip olarak tanıtılmaktadır (Çoruhlu, 2002: 158). Yılan, şaman ve kamlarla ilgili bir semboldür ve şamanın yardımcısı olan hayvan biçimindeki ruhlardan birini temsil eder. Tunguz şamanlarının ayin sırasında sürünmesi bu duruma örnek olarak

verilebilir. Ayrıca şamanın elbiseleri arasında yılan tasvirleri de yer almaktadır (Çoruhlu, 2019: 278). Yılan hem bu dünyayı yani yaşamı hem de öbür dünyayı yani ölümü görebilen nadir varlıklardandır. Yer altındayken ölüler ve ölümle birlikte olan yılan yer üstüne çıktığında yaşayanlar ve yaşamla birlikte olur. Böylelikle iki dünyanın sırlarına vâkıftır. Bu durumdan ötürü de dünyadaki tüm topluluklarda sağlık tanrısı denilince akla hep yılan ya da yılana bağlı ortaya çıkan figürler gelmektedir (Yeşildal, 2018: 428). Öte yandan bazı şamanlar yılan biçimine girerler. Tören esnasında onun hareketlerini taklit ederler. Bu nedenle şaman elbiselerinde yılana işaret eden nesneler de yer alır. Altay şaman elbiselerinde bazen yılanın başı ve çatallı kuyruğu belirgin bir şekilde gösterilmiştir. Yutpa adı verilen bu çatalkuyruklu, dört ayaklı yılan, yeraltı canavarını temsil eder. Şamanın külahının ön kısmında da birkaç sıra yılanbaşı yer alır. Ayrıca şaman davulunun derisi içinde diğer tasvirlerle birlikte yeraltı denizinde yaşadığı varsayılan bir yılan resmi bulunmaktadır (Çoruhlu, 2002: 158). Yılan, yaratılış inancındaki yerine bakıldığında, hayatın başlangıcını ifade eder. Eski çağlardan beri üremenin, doğurganlığın, verimliliğin bir motifi olarak görülmüştür. Yeraltı ve toprak ile olan bağı nedeniyle, yılan yeryüzündeki bereketin ve tarımın verimliliğinin devam ettirilmesinde en önemli unsur olarak düşünülmüştür. Toprağın verimliliği temasının belirginliği, yılanın yer altının hâkimi olan tanrısal güçlerle yakınlığıyla doğrudan ilgilidir (Naskali, 2014'ten aktaran Deniz ve Kalkan, 2021: 2336). Zehirin aynı zamanda panzehir gibi kullanılması ve hayat vermesi dolayısıyla yılan Sümer, Eski Mısır, Eski Yunan ve Eski Türk kültürlerinde şifa verici özelliğe sahip kabul edilmiştir. Yılan yerin altından, hayat ağacının köklerinden yeryüzüne çıkan ve ona ait bütün sırları bilen bir varlık olarak daima hayat ağacı ile özdeşleştirilmiştir (URL-4). Yılan olumlu ve olumsuz anlamlarda zıtlığın da sembolü olmuştur. Bir yandan korkunun ve kötülüğün simgesiyken bir yandan da şifa verici ve koruyucu özelliklere sahiptir. Yılanın deri değiştiriyor olması yeniden doğuşu simgeler. Bu nedenle ölüm ile yaşam arasında da farklı bir bağ kurabilmektedir. *Battal-nâme*'nin ilgili nüshasında yılan; kurtarıcı, koruyucu bir figür olarak yer almaktadır. Yılan, düşman tarafından esir edilen Battal'ın, düşmanların yemeklerini zehirleyerek kurtulmasına vesile olur:

"*Bunu dir iken ağaç başından bir* ***yılan***

Aşağı indi ol zemân ol ***yılan***

Kazanların yanına vardı ***yılan***

Cümle ta'âmı zehirledi anda ***yılan***" (240/7-9)

Yılan, nüshada aynı zamanda yılanların şahı olarak nitelendirilen Şahmeran'ın Battal Gazi ile karşılaştığı bir sahnede de geçmektedir. Mitolojik bir figürün İslamî kahramanlıkla bir araya getirilmesi, *Battal-nâme*'nin İslamiyet ekseninde destansı ve masalsı unsurlarla donatılmış olduğunu göstermektedir:

"*Münevver oldu câh yılan gözünden*

Geldi bir ***ejdehâ*** *ki* ***şâh-bâzı***

Başında var bir tepsi içinde anın bir yılan

İderler cümle yılanlar andan ihtirâzı" (247/5-6)

"*Benim adım bil ki* ***Şâhmerân***

Benim leşkerimdir bu cümle yılan" (247/13)

2. Renkler

Türk tarihinin en eski devirlerinden başlayarak, çeşitli renklerin sembol anlamlarından başka, manevî ve millî anlamlar da kazandığını görüyoruz. Hatta, Türkler Müslüman olduktan sonra da İslâmiyet öncesinde uzun yüzyıllar kendi hayatlarında manevî ve millî motifler olarak rol oynamış olan bazı renklerin, Müslümanlar tarafından da kullanılmış olması sebebiyle, giderek bu renkleri dinî motif olarak da algılamaya başlamışlar, bu yüzden; o renklerin İslâmiyet öncesinde millî hayatlarında oynadıkları rolü yer yer unutarak, sadece İslâmî dönemin renkleri gibi algılamışlardır (Genç, 1999: 9). Eski inanç sistemlerini taşıma kapasiteleri, sembolik anlam taşıma güçleri ve hatırda kalıcı olmaları dolayısıyla renkler ve onların adı olan sözcükler bir toplum veya milleti kültürel miraslarını aktarmada önemli bir role sahiptir. Zaman içinde anlamlarında bazı değişmeler meydana gelse de bir milletin yaşam tarzı ve inançlarıyla ilgili en eski evren ve dünyaya yönelik algıları renklerin adı olan kelimelerin kök anlamlarında taşıdıkları görülür. Farklı kültürlerde olduğu gibi, Türk kültüründe de renkler farklı anlamları taşıma yanında sembol olarak da kullanılmaktadır. Renkler başlangıçta bir inanç sisteminin temel unsurlarını yansıtan ritüellerde kullanılan semboller olarak kullanılırken, daha sonraları gerçek veya sembolik anlamlarıyla sözlü ve yazılı edebiyata taşınmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Nerede kullanılırsa kullanılsınlar, renklerin bir toplumun erken dönem dünya algılarını kök anlamlarında her zaman korudukları görülür. Türk kültüründeki en eski renklerden biri "al" rengidir. Al rengi, Türklerin en eski inanç sistemlerinde ve törenlerinde kullanılmıştır. Bazen belli varlıkları olumlu olarak ifade eden, onları tanımlamada bir sıfat olarak kullanılırken, bazen de kötü varlıkların adı olarak kullanılmıştır (Ekici, 2016: 103). Asırlar boyunca atlarıyla göçebe bir hayat sürerken tabiatla iç içe yaşamış olan Türk insanı toprağın, "yeşil", "boz" ve "sarı renginden, "gökyüzünün mavisinden, "atların kımızından ve ateşin renginden" payına düşeni aldığı görülmektedir. Tabiat, bozkırın bazen çok uzun süren bazen de hızla akıp geçen mevsimlerine şahit olurken günlük hayatını dinsel törenlerin, savaşların, bayramların ve kutlamaların rengine can olduğu görülmektedir. Türklerin göçebe hayatını besleyen renk dünyası, beslediği sözlü edebiyatta yoğun olarak içeriğinde işlemiştir. Türklerin geleneklerinden örf ve adetlerine hatta kılık-kıyafetten; günlük yeme-içme alışkanlıklarına kadar pek çok kültürel malzemeyi içermekte olan destanların içerisinde renklerin çağrıştırdığı anlamlar hakkında çok önemli bilgiler verilmektedir (Kavasoğlu, 2021: 60). Nerimanoğlu, etnolojik ve kültürel manada Türk kültüründe renk kavramını ortaya koyabilmek için Eski Türkçe döneminden başlayarak mitolojiye, efsanelere, destanlara, hikâyelere, ilk yazılı kaynaklardan Köktürk Yazıtlarına, Yenisey Yazıtlarına, Uygur ve Karahanlı dönemi eserlerine başvurmak bir zorunluluk olarak ortaya çıktığını, bu nedenle Oğuz Kağan, Dede Korkud, Köroğlu, Manas, Koblandı/Koolandı Batır, Maaday Kara gibi Türk dünyasını yakından ilgilendiren çeşitli destanları dikkate almak gerektiğini belirtir (1996: 64-65). Türk kültüründe renk kavramını yeterli bir şekilde ortaya koyabilmek için çeşitli coğrafi unsurlar, kıyafetler, kullanılan eşyalar da etnolojik, sosyolojik ve kültürel mânâda bizim için önemlidir. Çünkü, Türklerin renklerle ilgili davranışları, eski çağlardan günümüze kadar günlük hayatlarına, ayinlere, savaşla ilgili çeşitli uygulamalara, kültürel dokuya; bayram törenlerine ve merasimlere, kullanmış oldukları çadır, bayrak, elbise vb. araç ve gereçlere, Türk dünyasının millî bayramlarından Nevruz kutlamalarına doğrudan yansımıştır (Seyidov,

1988: 33). Türk kültüründe temel renkleri ifade eden sözcüklerin eski Türk inanç sistemi olan Gök Tanrı inancından kaynaklandığını belirtmek gerekir. Örneğin "Gök", "Sarı", "Ak" ve "Kara" renk adlarının hepsi Gök tanrı inancıyla ilgilidir. "Al" renk adının da aynı inanç sisteminden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bir temel renk olarak kabul edilsin veya edilmesin, al renk insan yaşamı için vazgeçilmez olan bütün unsurlarda, ateşin sıcağı olan alevde, güneş ışığında ve kanda görülür. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, ortak Türk kültüründe al renk, Tanrısal bir ışık ve ısıdan gelen ve de dokunduğu varlık ve nesneleri dönüştüren bir unsur olarak düşünülmüştür (Ekici, 2016: 104).

Battal-nâme'nin ilgili nüshasında çeşitli renklerin kullanıldığı görülür. Bu renklerden büyük bir bölümünün sembolik manada çağrışımsal anlamlarıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Elimizdeki nüshada yer alan başlıca renkler şunlardır: "Ahmer, Ak, Altın rengi, Alur, Beyaz, Esmer, Hamra, Kan rengi, Kapkara, Kara, Kızıl, Pas, Reng-i Ahmer, Reng-i sâz, Sarı, Simsiyah, Siyah, Turuncu, Yeşil, Zer". Görüleceği üzere metinde kullanılan renklerden bir bölümü ana renk iken diğer renkler ara renk veya pekiştirme yoluyla yapılan renklerden ibarettir. Bazı renklerin de farklı ifadelerle aynı rengi karşıladığı ve ifade ettiği bilinmektedir. Bu minvalde örneğin "ahmer" olarak kastedilen renk, Arapçadaki et rengi anlamına gelen al, kızıl veya kırmızı rengini karşılar. Metin içerisinde bu tür kullanımlar da görülmektedir. Özellikle eserde geçen renkleri, Türk kültüründeki anlam karşılıklarını kısaca belirttikten sonra eserde yer aldığı şekilleriyle örneklendirmekte yarar vardır. Bu sayede yukarıda da yer verildiği gibi renklerin destanlardaki kullanımını görmek, ilk başta etiyolojik bağlamda birtakım cevaplara kılavuz olacaktır.

2.1. Yeşil

Bir taraftan "kök (gök)": "göğermek" fiilinde olduğu gibi bir anlamı, diğer taraftan "mavi=gök" anlamı taşımaktadır. "Kutsallık", "bereket", "ümit etmek", "sevinç ve niyet" bildiren bu kelimenin kökünde "yaş (=ıslak)" olması nedeniyle "bolluk ve rahatı" sağlayan bereketin sembolü olmuştur. Türk mitolojisinde "iyilikler" ilahî Ülgen'in "koruyucu ruhu" olarak bilinen yedi oğlundan birinin adı "Yaşıl (yeşil) Kağandı" ve bitkilerin yetişip büyümesini sağladığına inanılmaktaydı. 9. yüzyılda Kırgız Türkleri "yeşil" kumaştan bayrak yapmışlardır. Böylece "yeşil" bir yerde egemenlik sembolü de olmuştur. Sonraki yüzyıllarda Müslümanlıkta da "yeşil" kutsal bir renk olarak kabul edilmiştir (Kavasoğlu, 2021: 68-69). En eski dönemlerde büyük çoğunluğu hayvancılıkla geçinen ve dolayısıyla göçebe hayat yaşayan Türklerin doğrudan doğruya ekonomik hayatlarının temelini teşkil eden hayvan sürülerini otlağa çıkarmak ve sürülerin yavrularını elde etmek itibariyle otların yeşerme zamanı Türklerin hayatında çok büyük rol oynamıştır. Aynı şekilde yerleşik Türkler de toprağın işlenmesine ve tohum ekilmesine müsait hale gelen havaların başlangıcını, yeni bir yılın başlangıcı, hayatın da yeniden başlaması olarak değerlendirmişlerdir. O yüzden de yeşil renge ayrıca büyük bir önem vermişlerdir (Genç, 1999: 28). Nasıl Türk mavisi rengini gökten (doğadan) alıyorsa, Türk toplulukları için yeşil de rengini doğadan alır. Başka bir deyişle, mavi denince daha çok gökyüzü akla geliyorsa, yeşil deyince de genellikle ağaç ve orman akla gelmektedir. Gök ve yer kavram çiftleri nasıl birbirini bütünlüyorsa, aynı şekilde mavi ve yeşil de birbirini bütünlediğinden Türk mitolojisi ve kültürüyle ilgili eski metinlerde zaman zaman bu iki renk birbiri yerine kullanılmıştır. Demek ki yeşil renk gerektiğinde mavi (gök mavisi) yerine kullanılabilir. Nitekim Uygur devrinde daha önce söylediğimiz gibi doğunun rengi mavi

bazen yeşil olarak söylenir. Öte yandan özellikle İslamiyet'ten sonraki Türk mimarisinde göğü simgeleyen kubbelerde en çok firuze diye anılan mavi-yeşil karışımı rengin kullanılması anlamlıdır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi yeşil daha çok yer kavramı içine girer ve genel olarak orman kültü daha özel olarak da ağaç kültü ve dolayısıyla Dünya Ağacı ve Hayat Ağacı kavramlarıyla ilgilidir (Çoruhlu, 2002: 191-192). *Battal-nâme*'de de yeşil renk, İslamî bir perspektif sunar.

"***Yeşil*** *elvâna yirler bâğa benzer*

Niçe bâğ ola kim uçmağa benzer" (78/18)

"*Gördü mihrâbında bir seccâde*

Yeşil *rengi nûrı var anda aşikâr*" (79/8)

2.2. Siyah (Kara)

Türkiye Türkçesinde en koyu rengi karşılamak üzere siyah ve kara olarak iki sözcük bulunmaktadır. Bunlardan kara Türkçe olup, Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri olan Orhon Yazıtlarından beri kullanılagelmektedir. Siyah ise Farsçadan dilimize geçmiş olup Türklerin Anadolu'ya gelmeleri ve İslâm dinini kabul etmeleriyle birlikte kullanılmaya başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında; siyah renk adı kara renk adına göre daha yeni olduğundan, kara renk adının anlam alanının siyah renk adına oranla daha geniş olması beklenmektedir (Bayraktar, 2004: 57). Kara renk çoğunluk olumsuzluğu simgeleyen bir renktir. Bu durumun kökenini mitsel döneme kadar götürmek yanlış olmayacaktır. "Ezeli karanlık, boşluk, ölüm karanlığı, tahribat, üzüntü, büyü, kötülük ya da ölümle ilgili mitlerde yer alan tanrılar, karmaşa ortamı, şeytan vb. gibi pek çok şey kara renkle birlikte ifade edilmiştir. Kara Türklere çok paralel mitlere ve inanışlara sahip olan Çinlilerde de karanlık, ölüm, kuzey, kara su gibi anlamlara sahiptir" (Çoruhlu, 2002: 183). Türk mitolojisindeki kara ruhlar meselesi, bu rengin olumsuz kullanımının en belirgin örneklerinden birisidir. Altay inançlarında tös denilen ruhlara rastlanmaktaydı. Bunlar aru (temiz, arı) ve kara (habis) olmak üzere iki kategoride değerlendiriliyorlardı. Yer altı Tanrısı Erlik de bu kara tös grubunda yer almaktaydı. O, büyük kara ruh idi. Kara çamurdan yapılmış sarayında oturuyordu. Hatta kızları da dokuzu eşit karalar olarak adlandırılıyordu. Kuzey Asya Türk mitolojisinde gökyüzünde yaşadığına inanılan Şamanlar için "Kara Demirciler" ifadesi buna bir örnek oluşturmaktadır (Toker, 2009:101). Dolayısıyla kara rengin, Türk kültürü ve mitolojisinde kötülük, uğursuzluk ve yeraltı ile özdeşleşmesi söz konusudur. Hem tabiatın hem inanç sistemlerinin de etkisiyle kara, olumsuzluğun simgesi hâline gelmiştir.

Türklerde kara renk genellikle şu anlamlarda kullanılmıştır: 1. Kuzeyde olan bir yer (şehir, ırmak, göl vs.) ya da kuzeyde yaşayan bir topluluk. 2. Şiddet, güç ve yoğunluğu ve gerçeği vurgulamak için. 3. İyi ya da iyilik ilkesinin karşısında olumsuz ya da kötü olan ilkeyi belirtmek için. Yas, ölüm gibi insanın hayatında meydana gelebilecek üzüntü verici hususlardan ifade etmek için. 4. Olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmeden iki farklı şeyi belirtmek için (Çoruhlu, 2002: 183). Eski Türklerdeki Şaman inancına göre yeraltı tanrısı Erlik, bütün felâketlerin, kıtlıkların, hastalıkların sebebidir ve "kara" renkle adlandırılmıştır. Çok farklı manalarda ve oldukça fazla kullanılan ve tüm Türk Lehçelerinde geçen bir renk olduğu anlaşılmaktadır. "Kara" renk ve kelimesi Devlet Teşkilatı'nda, adlarda, yas durumlarında,

hastalık tanımlamalarında, yön ve coğrafya tasvirlerinde, utanç itaatsizlik manalarında ve onursuzluk, kötü ruhların ifadesinde kullanılmakta olduğu görülmektedir. Bahtsızlık ve kader rengi olarak yoksulluk manasında, düşmanca kötü tutum ve kötü niyetli davranışların ifadesinde, hayvan ve bitki adlarının belirtilmesinde de sıkça kullanıldığı görülmektedir. "Kara", "karakaş, kara göz" gibi olumlu kullanımlar yanında "kara haber, kara cahil, kara kış, kara yer" gibi olumsuzluk anlamları da taşımaktadır. "Kara", Orhun Yazıtlarında yağız olarak belirtilmekte ve "üstte mavi gök, altta yağız yer" şeklinde geçmektedir. Dolayısıyla "kara" toprak olarak ortaya çıkmaktadır. Kara yani "siyah" renk diğer toplumlarda olduğu gibi, Türkler arasında da "matem alameti" olarak kullanılmıştır. Kitabelerinde olsun, Dede Korkut'ta olsun, "kara" renk bir yas, bir acının karşılığı olarak bilinmektedir. Bu yüzden facialar ve ölümler sonrasında "karalar" giymek, ağıt yakmak gibi yas âdetleri bütün Türk coğrafyalarının geleneksel kültüründe yaşamış ve yaşamaktadır. Dede Korkut'ta da yas evinden söz edilirken, "Karalı göklü otag" (karalı yeşilli çadır veya ev) denilmekteydi. Türkçemizde bugün bile kullandığımız "kara haber", "kara ölüm", "ölüm bir kara devedir, her kapıya çöker" vb. tür kullanışlar yüzyılların ötesinden günümüze aktarılan sözlü kültür ürünlerindendir (Kavasoğlu, 2021: 66-67). *Battal-nâme*'de özellikle yas durumlarında kara renk ile karşılaşmaktayız:

"*Cümle yârenler* ***karalar giydiler***

Çünki oğlanları bu ahvâlı tuydılar" (110/11)

Kara rengin sadece Türk kültüründe değil başka milletlerde de benzer anlamlara geldiğini aşağıdaki beyitlerde görmekteyiz:

"*Ulu kâfirler putu ol zemân işitdiler*

Cümle ***siyâh*** *câme giyüp yas tutdılar*" (49/1)

"*Rûm vilâyetine irdi imdi bu peyâm*

Yas tutup ***kara giydiler*** *cümlesi temâm*" (49/2)

Bu beyitte ise karanın yine dinî bir simgesel anlam taşıdığı görülür. Puta secde etme eyleminin kara çamurdan bir giysiyle karşılanması söz konusudur.

"*Düşinde gördü bir pûta secde ider ol*

Kara *balçıkdan ton giyüp oldu melül*" (177/13)

2.3. Sarı

Merkezin hâkimiyet ve gücü ifade eden "sarı", tarihte Türklerin sıkça kullandığı renklerden biridir. Bu anlayış Türklerin en eski inançlarından olan Şamanizm'den kaynaklandığı bilinmektedir. Gerçekten de hayır ilahî Ülgen'in altın kapılı sarayı ve altın tahtı, Türklerde hep "sarı renk (altın sarısı- sırma rengi)" ile ifade edilmiş ve Ülgen'in tahtı nasıl devletin, ülkenin ve dünyanın merkezinde olarak algılanmışsa da tıpkı onun gibi "sarı" renk de dünyanın merkezinin sembol rengi olmuştur. Bu yüzden "Türk sarısına" "altın sarısı" denilmekteydi. "Altın sarısı" destanlarda hâkimiyet sembolü olarak kullanılmıştır. Kültürümüzde "sarı" aynı zamanda felaketin, kötülüğün, hastalığın, yabancılığın, düşmanlığın ve nefretin simgesi olarak da bilinmektedir (Kavasoğlu, 2021: 69). Türk kültüründe de tıpkı

Avrupa ve diğer kültürlerde olduğu gibi altın rengi ile anlam bağdaşması içerisine girer. Oğuz Kağan'ın oğullarının altın bir yay bulması devlet yapısı bakımından hükümdarlığın merkezî gücünü ortaya koyar. Oğuz Kağan'ın altın bir kemere sahip olması da aynı anlamla açıklanabilir (Bayat, 1993: 53). Sarı rengin güneşi, gücü, ululuğu temsil etmesi *Battal-nâme*'de Battal Gazi'nin sancağı (bayrağı) üzerinden sembolleştirilmiştir. Bu sancağın renginin sarı olması tesadüf değildir. Battal'ın ilahî kaynaklı manevî gücü elinde bulundurduğunun bir göstergesidir.

"*Hemân bir toz olur peydâh gözükdü bir* ***sarı*** *'alem bir ile*

Gelür Seyyîd-i Battâl gör imdi ne hâletler ider icâd" (197/1)

2.4. Kırmızı-Kızıl

Türklerde al ile kızıl renkler birbirlerinden farklı olup, al renk koyu turuncuya yakın, ateş alevi rengine benzer bir renkti. Kızıl ise, açığa yakın parlak kırmızı renk anlamında kullanılıyordu. Ama, uzun tarihî süreç içinde zaman zaman bu renkler birbirlerinin adı ile ve birbirlerinin yerine de kullanılır hâle gelmiştir (Genç, 1999: 16). Eski Türklerde saygı duyulan ateş, kırmızı renkle temsil edilmiştir. Tanrıça Umay'la ilişkisinin olup olmadığı tartışılan al ruhu, al karısı, albasan gibi hamilelere ya da lohusalara musallat olduğu varsayılan ve Türk dünyasının her yerinde bugün de yaşayan bu mitin al renkle ya da ateş rengiyle ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ögel'e göre Türkler kırmızı sözcüğünü orta çağdan itibaren kullanmaya başlamışlardı ve kırmızı yerine en çok kızıl sözcüğünü tercih ediyorlardı. Kırmızı daha çok kanla kıyaslanıyordu ve düğün ve gerdek rengiydi. İnsan vücudu tarif edilirken kırmızı ya da al renkten söz edilmekteydi. Selçuklulardan beri Türkmenler kırmızı başlık, kırmızı bayraklar kullanıyor, Osmanlılarda olduğu gibi çoğu kere hükümdar otağı kırmızı olarak betimleniyordu. Kırmızı rengin bayraktaki ifadesi daha çok kızıl bayrak ya da günümüzde kullandığımız gibi al bayrak şeklindedir. Kırmızı aynı zamanda savaşın ve zaferin rengidir (Çoruhlu, 2002:187). Türklerin en eski inançlar ile ilgili olarak onlarda "Al Ruhu" veya "Al Ateşi" adları verilen bir "ateş tanrısının" veya "hamî (=koruyucu) bir ruhun" varlığı olarak bilinmektedir. İşte Türklerin en eski devirlerinden beri "Al bayrak" kullanmalarının bu "Al Ateş kültürü (=inancı)" ile bağlı bir gelenek hâline geldiği anlaşılmıştır (Kavasoğlu, 2021: 70). Bu renk güneşin ve tüm savaş tanrılarının rengidir. Eril hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili birtakım hususları ifade eder. Onun bu genel anlamları Türklerdeki anlamlarına uygundur. Merkezin (yaşanılan anavatanın) güneyini ifade eden bu renk Türk kültürü ya da mitlerinde hem gök ve hem de yer unsuruyla ilgili çeşitli alanlarda karşımıza çıkarlar. Bu söz konusu rengin ya da renklerin olumlu ve olumsuz anlamlar içerdiğine işaret eder. Ancak her iki çeşit anlamda kuvvet, güç, iktidar, şiddet, yoğunluk ifade eder (Çoruhlu, 2002:186). *Battal-nâme*'de birçok yerde kızıl renk geçmektedir. Bunların hepsi aynı anlamı karşılamaz, farklı anlamları simgeler. Örneğin aşağıdaki beyitte kızıl renk, kan ve ölümün simgesi olarak yer alır:

"***Kızıl*** *kana garkı oldu ak sakal*

Dâr dibine getürdi anı ol dalâl" (165/18)

Bir diğer kızıl kullanımını aşağıda verilen beyitte görüyoruz. Kızılın bu beyitteki simgesel anlamı dini bir içerik sergiler. Kızıl burada yüceliğin ve manevi gücün simgesi hâlinde görülür:

"*Ağacın altında iki* ***kızıl*** *altundan kubbe var*

Çün namâzın kıldı Seyyîd zikir ile Kur'ân olur" (282/17)

Aşağıdaki beyitte ise kızıl renk, bir erkeğin yüzünü betimlerken kullanılmıştır. Kızılla birlikte nurlu ifadesinin de birlikte yer alması, kızılın olumlu bir anlamı simgelediğini gösterir. Dolayısıyla kızıl burada manevi bir ışık, samimiyet, canlılık gibi anlamları karşılar:

"*Hem bakdım beni indiren bir gökçek er*

Bir ***kızıl*** *yüzlü kişi yüzü nurlu er*" 310/12

2.5. Beyaz-Ak

Türk kültür ve tarihinde de beyaz rengin kullanımına sıkça rastlanmaktadır. Beyaz rengin, Türklerin en eski inançlarından olan Şamanist dönemle ilgili bazı manevî inanmalardan kaynaklanan ululuk, adalet ve güçlülük anlamları kazandığı görülmektedir. Şöyle ki Türk Şamanizminde Ülgen, hayır ilahıdır. Şaman dualarında ona Beyaz (Parlak) Hakan vb. şeklinde hitap edilir (İnan, 1987: 412–413). Mitolojik anlamda Tanrı Ülgen'e yaratma ilhamını veren dişi ruh, Ak Ana olarak anılır. Dolayısıyla bilgelikle eşdeğerdir. Ak şamanlar iyi ruhlarla bağlantıya geçtiği bilinen kişilerdir. Tanrı Ülgen ile bağlantı kurduklarına inanılır. Bunlar göksel figürlerle/iyi ruhlarla ilgilidir (Özdemir, 2022: 438). Altay Türklerinde cennette, sütle dolu bir göl veya denizin varlığından bahsedilmektedir. "Süt gibi ak gök" denmekte, muayyen ayinlerde Akkoyun kesilmekte, Tanrının beyaz dağda oturduğu, üç basamaklı gümüş merdivenle oraya çıkıldığı, ak'ın cennet anlamına geldiği ve cennette oturanların renginin ak olduğu, göğün üçüncü katında "süt-akgöl" 'ün bulunduğu ebekuşağına "ak yol" dendiği, Tunguzlarda Kutsal dağın etrafının süt ile çevrili olduğu bilinmektedir. Tanrıların da rüyada beyaz giysiyle göründükleri şeklinde bir inanç vardır (Toker, 2009: 62-63). Şüphe yok ki, bugün Türkiye'de yaygın olarak kullandığımız "yüzü ak" ve "alnı ak" ifadeleri de ak'ın Türk manevî ve millî hayatında kazanmış olduğu adalet, doğruluk, temizlik, arılık, haklılık, yücelik ve güçlülük anlamları ile bağlı bulunmaktadır (Genç, 1999: 13). Beyaz rengin dünya genelinde çeşitli mitoloji ve kültürlerden doğan en genel anlamları aydınlık, ışık, güneş, hava, saflık, temizlik, iffet, masumiyet, sadelik, mükemmellik, kutsallık, kurtuluş, ruhsal yetkinliktir. Beyaz bir elbisenin giyilmesi, saflık, temizlik ve iffete işaret ettiği kadar ruhun beden üzerindeki zaferini de gösterir. Beyaz renk, Türk mitolojisi ve kültüründe en yaygın olarak yer bulan bir renktir. Aslında onun bu yaygınlığı muhtemelen gök renginin yerine geçerek onu ikinci planda bırakmasından kaynaklanmış olmalıdır. Bu belki de Gök Tanrı kavramının yerini birçok Türk topluluğunda görülen Ülgen'in almasıyla ilgili olabilir; yani aslında ikinci derecede bir tanrı olan Ülgen daha sonra Gök Tanrı'nın yerini almıştır. Bu nedenle beyaz, mavi yerine ya da mavi (gök mavisi) gibi Gök Tanrı'nın ya da Ülgen'in rengi sayılmıştır. Dolayısıyla yaradılış esnasında Ülgen'e ilham veren peri ya da ruhun adı da Ak-ene/ana'dır (Çoruhlu, 2002: 190). "Ak" rengi, Türklerin en eski inançlarından olan Şamanist dönemiyle ilgili olarak bazı manevî inanışlarından kaynaklanarak ululuk, adalet ve güçlülük anlamları kazandığı görülmektedir. Bu yüzden "ak" renk için "baş renk" de denilmektedir. Altay Türkleri

arasında iyilikler ilahî olan Ülgen'i temsil eden "ak" cennet anlamına gelir. Dede Korkut'taki "ak âlemler" sözü bu bayrağın ululuğunu görkemini, ihtişamını işaret etmektedir. Batı Türklerinde "aksakal" deyimindeki "ak" sözü yaşlılığı, büyüklüğü, bilgeliği göstermektedir. Anadolu'da aksakallı dediğimiz zaman yaşça büyük, yaşlı, saygın, güvenilir, deneyimli, kişiler aklımıza gelmektedir. Günümüzde hâlen kullandığımız "alnı ak", "yüzü ak", "alnının akıyla" vb. Kalıplaşmış sözlerimiz, deyimlerimiz bize bu eski gelenek kalıntılarından aktarılmıştır. "Aklık" temizliktir, yüceliktir, ululuktur. Yaşlılık, tecrübe ile donanmış bir kocalıktır, büyüklüktür. Devletin ululuk, adalet ve güçlülüğünün bir sembolüdür. Devlet büyüklerinin özellikle savaşlarda giydikleri kıyafetleri "ak" rengidir (Kavasoğlu, 2021: 65-66). *Battal-nâme*'den alınan aşağıdaki beyitlerde bir pirin ak sakallı olması yer alır. Ak rengin kutsallığının ve manevî çizgide bulunmasının pirler, dervişler, yaşlı zatlar üzerinden simgeleştirilmesine örnek teşkil eder.

"*Bunu diyüp uyudum ey şîr*

Gördüm geldi vâkı'amda bana bir pîr

Yüzü anın münevver hem sakalı ***ak***

Elinde kâse-yi billûr hem var burâk" (339/14-15)

Ak renk yukarıda da detaylarıyla belirtildiği gibi birçok olumlu anlamı simgeler. *Battal-nâme*'de özellikle daha çok dini anlamda ak rengin kullanıldığını görmekteyiz:

"*Abdulvehhâb uyandı dinle râz*

Çeşmeden abdest alup kıldı namâz

Düşinde halâs ider kendin Battâl

Ana ***ak*** *ton giydirdi düşinde Battâl*" (177/14-15)

3. Sayılar

Kültürlerin kendine has sahip oldukları bazı inanç ve uygulamalar çeşitli sembollerle veya sayılarla gizemini korumuştur. Renkler, sayılar, semboller; sadece renk, sadece sayı veya sadece şekilden ibaret değildir. Sayılar her kültürde içerisinde taşıdığı birtakım gizli anlamlara sahiptir. Bu durum sayılar üzerinden bir sembolizm ve mistisizmin ortaya çıkmasına neden olmuş, edebiyat, folklor, mimarî, müzik, din ve inanışlarda etkisini göstermiştir. Türk mitolojisi başta olmak üzere Türk kültüründe yer alan özellikle üç, beş, yedi, dokuz, kırk gibi sayılar, Türk dünyasında ortak birer sayı motifidir ve her birinin bu kültüre haiz kişilerce anlamı bilinmektedir. Türkler farklı coğrafyalarda hüküm sürmüş olsa da sahip olduğu geleneklerini, inançlarını ve kültürlerini korumayı her daim başarmışlardır.

Varlıkları nicelik yönünden, zaman ve mekân üzerinde konumlandıran sayı sistemleri, farklı kültürlerde çeşitlilik göstermelerine karşılık temelde evrensel geçerliliğe sahip anlamlar taşırlar. Sayıların ortaya çıkışıyla, insanın düşünce mekanizması arasındaki ilişkiden hareketle anlam kazanan sayı sembolizmi, sayıların sadece matematiksel işlemlerde değil, aynı zamanda ruhsal yaşantının alanı olan iç dünyamızın ifade şekli olarak da önem kazandığını gösterir. Batıl inançlardan bilimsel çalışmalara kadar pek çok alanda karşımıza çıkan sayılar, matematiğin yanı sıra sosyal bilimlerde de başvurulan bir kaynaktır. Hikâye ve romanlarda,

olayların meydana geliş süreleri veya varlıkların sayısı sembolik düzlemde sorgulanması gereken ayrıntılardır. Kitab-ı Mukaddes'e göre evrenin altı günde yaratılmış olması, sınıflandırma sayısı olarak üçün kullanılması, iki sayısının bölünmeye ve uyumsuzluğa işaret etmesi gibi örnekler, sayıların sembolik anlamlarına göndermede bulunan tanımlamalardır (Yılmaz, 2011: 51). Her kültürde sayıların kutsal olduğu ve onların insanları etkilediği düşünülür. Bazı sayılar hayata başarı ve mutluluk getirirdi, bazıları şanssızlık getirebilirdi. Sayılara yüklenen bu anlamlar geçmişten günümüze gelenek olarak yaşamaya devam eder. Türklerin sayılara ilişkin inançlarının izleri masallarda, hikâyelerde, destanlarda, efsanelerde, atasözlerinde, deyimlerde vb. türlerde görülebilmektedir. Türk kültüründe taşıdığı anlamlara göre bazı sayılar "kutsal" olarak kabul edilmektedir. Kutsal sayılan mitolojik sayılar içinde "bir", "üç", "dört", "beş", "altı", "yedi", "dokuz" ve "kırk" en yaygın olanlarındandır (Torebekkyzy, 2021: 82). Türk kozmolojisine bağlı ikincil derecedeki unsurlarda da bazı sayılar sıklıkla yinelenir. Nitekim dünyanın eksenini temsil ettiği kabul edilen ve yeraltından çıkarak, yeryüzü ve gökyüzünün en üst katlarına kadar ulaşan Dünya Ağacının dokuz dallı olduğunun söylenmesi önemlidir. Şaman ya da kam dokuz gök katını içeren bu dallara çıkmak için ağacın yedi ya da dokuz çentiğini ya da budağını (ki bunlar engellerdir) kullanır; örneğin Yakutlar kurban sunmak için dokuz çentikli bir ağaca tırmanır, bunun bir modelini de yurdun (çadırın) içinde bulundururlar. Muhakkak ki ayin, tören ve bayramların bir Türk topluluğundaki başlangıç ve icra ediliş tarihleri, kökeni mitolojik uygulamalara kadar giden bir önem arz eder. Hsiung-nularda (Asya Hunlarında) genel olarak kurbanların sunulduğu tarihin beşinci ay olduğu belirtilir. Göktürklerde ise yılın bu döneminde sadece göğe ve yere kurban sunulduğu bilinmektedir. Söz konusu devirde atalara kurban sunma başka tarihte yapılırdı. J. P. Roux'un belirttiğine göre Karaşar'da atalara kurban sunulması töreni yedinci ayın yedinci gününde yapılmaktaydı. Hayvan takvimine göre (ilk ay 21 Ocak-21 Şubat arası kabul edilirse) beşinci ay muhtemelen 21 Mayıs-21 Haziran arasında bulunan süredir. J. P. Roux, atalara kurban sunmanın başladığı tarihi ortalama 5 Haziran, yani yaz dönümü olarak belirler. Bu hesaba göre yedinci ay 5 Ağustos'a denk gelir. İlginç olan husus Kül Tigin mezar külliyesinin açılış töreninin Kül Tigin'in ölümünden sonraki yılın (732) yedinci ayının 27. gününde yapılmış olmasıdır (Çoruhlu, 2002:196-198). Bu bağlamda Türk topluluklarında dini tören ve ayinler salt inanç kapsamıyla değil sayıların kutsallığı ve tabiatın döngüsüyle uyum içinde olmayı da amaç edinmiştir. Örneğin 7 ve 9 sayıları yer-gök ile iletişim ve ilişki kurma işlevini üstlenirken belirli birtakım tarihler, söz konusu tören ve ayinlerin mitolojik yönünü güçlendirmiştir.

3.1. Üç

Türk halk kültüründe, çok eski dönemlerden bu yana "3" sayısına kutsal ya da uğurlu kabul edilen birtakım anlamlar yüklenmiş gerek dinî hayatta gerekse günlük yaşamda gerçekleştirilen birtakım pratiklerde bu sayının söz konusu manevî anlamlarından yararlanma yoluna gidilmiştir. Anadolu'nun pek çok köşesinde karşımıza çıkan yatır ve ziyaretler çevresinde üç kez dönmek, üç defa okuyup üflemek, herhangi olumsuzlukları defetmek için tahtaya üç kez vurmak, isteklerin yerine gelmesi için Fatiha'yla beraber üç ihlas okumak, hastalıklardan korunmak için ocağa üç kez gitmek vb. uygulamalara sıkça rastlanmaktadır. Aynı şekilde halk anlatılarında ve özellikle de masallarda padişahın üç kızının ya da üç oğlunun olması, üç gün üç gece yol gidilmesi, sınava tabi tutulan kahramana üç soru sorulması, sonuç kısmında gökten üç elma düşmesi; âşıklık geleneğinde âşık adayının

gördüğü rüyada pirin elinden üç bade içmesi; dinî inançlara göre dünyanın "gök, yer ve yer altı" olmak üzere üç bölümden oluşması, gayb âleminde beşler, yediler, kırklar ile beraber üçlerden söz edilmesi vb. şeklinde sıralayabileceğimiz pek çok halkbilimi ürününde bu rakamın kullanıldığı ve kendisine özel bir anlam yüklendiği görülmektedir (Çıblak Coşkun, 2013: 74). "Kâinatın dikey dünya modeli"nde "yer, yer üstü ve yer altı" olmak üzere üç katlı dünya; "yatay dünya modeli"nde "yukarı, orta ve aşağı" olmak üzere üç dünya tasavvuru mevcuttur (Beydili, 2005: 489). Saim Sakaoğlu, üçleme kurallının en çok kullanıldığı anlatı türünün masallar olduğunu belirtir. Masallarda üç sayısı kardeşlerle (üç kız, üç erkek), zamanla (üç gün üç gece), tabiatüstü varlıklarla (üç dev, üç peri kızı, üç başlı dev), hayvanlarla (üç karga, üç katır, üç eşek), yiyecek ve içeceklerle (üç yumurta, üç ekmek, üç karpuz, üç tas su), insanlarla (üç arkadaş, üç kör, üç yardımcı, üç hoca, üç cezalı), eşyalarla (üç kırbaç, üç çatal-kaşık, üç bağ çubuk, sarayın önündeki üç taş, üç altın), iş yapmayla ilgili (üç ağır şart, üç işe gönderme, üç işi aynı anda yapma, üç nâra atma, üç defa saplama, hendeğin etrafını üç defa dolaşma) vd. olarak üç sayısı kullanılır (Sakaoğlu, 1999: 67). Bir sembolik değer olarak baba-anne ve çocuk şeklinde kutsal bir birleşim ve onun sonucu olan çocuğu ifade ettiği gibi beden-can-ruh üçlemesi şeklinde insanı sembolize etmek için de kullanılmıştır. Sembolize edilen üçlü yapı ilk Türk inançlarında gök-yer-yeraltı üçlemesi ve üçlü tanrı düşüncesiyle kutsallık kazanmış; eski Mısır, Sümer, İran ve Yunan mitolojisinde de üç tanrı formuyla bu yerini korumuştur. Bu tanrı üçlemesi semavî olan Hristiyan inancında *"Baba-Oğul-Kutsal Ruh/Meryem"* üçlemesine dönüşmüştür (Bozkurt ve Bozkurt, 2012: 721). Masallarda genellikle 3 insan, hayvan ya da eşyadan söz edilir. Bir kural olarak, üçüncü ve en küçük kız ya da erkek çocuk sonunda şans yüzüne gülendir (Çizmeli Kedi'de olduğu gibi). Bir Alman masalında kız, nereye hapsedildiğini evdeki 3 hayvana sorar. Yoldaki yerlerin ya da istasyonların üç katlı yinelenişleri de masallarda çok yaygındır ve çoğu kez kahramanların 3 arzusu vardır: kural olarak üçüncü arzu, ilk iki arzunun düşüncesizce kullanılmasının izlerini yok etmek için kullanılır. Benzer yapılar üçüncü katılımcının ya zekâsıyla ya da aptallığıyla diğer ikisine üstün geldiği şakalarda a bulunur. Olaylar 3 gün 3 gece, bazen 3 ay ya da 3 yıl sürer. Kimi aman kahramana 3 içecek süt, su ve şarap- sunulur ve birisini seçmesi söylenir. Bu motif Muhammet'in göksel yolculuğuna dair popüler İslamî öykülere bile girmiştir (Schimmel, 2000: 93). Türk destanlarında da kahramanın üç farklı yola girmesi, üç farklı imtihandan geçmesi, üç seçimden birini tercih etmesi gibi durumlarda üç sayısının kullanım alanlarını görmekteyiz. Kahramanın manevî ve fizikî yolculuğunda ona eşlik eden sembolik değerlerden birinin de sayılar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İncelenen *Battal-nâme*'de de üç sayısına birçok kez rastlanmaktadır. Zaman, çocuk sayısı, yaş gibi unsurlar üç sayısı ile nicellik kazanmıştır.

"*Müslimânlar artlarınca* ***üç*** *gün gitdiler*

Kimin kırıp kimin esîr ittiler" (28/5)

"*Kayserin* ***üç*** *kızı var idi hemân*

Her birisi hüsni ile şâh-ı hûbân" (39/17)

"*Çünki girdi* ***üç*** *yaşına ol civân*

Kim nazar kılsa ana sanur idi beşer" (2/11)

3.2. Yedi

İslam en baştan beri 7'nin öneminin farkında olmuştur. Kur'an'a göre Allah cenneti ve dünyayı 7 katlı yaratmıştır. Hac sırasında, Mekke'deki Kabe'nin çevresinde dönmek demek olan tavaf 7 kez yapılmak zorundadır. Safa ve Merve durakları arasında 7 şavt, gidiş dönüş yapılır ve haccın sonunda Mina yakınlarında her defasında 7'şer taşla olmak üzere 3 defa şeytan taşlanır. Gelenek, "askıya alınmış" 7 methiyeyi, *muallakat'ı*, İslamiyet öncesi Arap şiirinin hazineleri olarak korumuştur (ama bu şiirler yuvarlak bir sayıyla başlayabilirler). Buhari'nin aktardığı bir hadis'e (gelenek) göre 7 büyük günah vardır. Hristiyanlığın ilk dönemlerinden beri bilinen 7 Uyurlar Kur'an'da da (18:21) ortaya çıkar ve "Sekizincisi köpekleri olan" bu dindar gençlerin adları hem İslam'ı hem de Doğu Ortodoks Kilisesi geleneğinde çoğu kez çok güzel bir kaligrafiyle yazılmış olarak nazarlıklarda kullanılır. Sure 15:87, büyük bir olasılıkla iki kere vahyedilmiş olan "Fatiha"'nın 7 ayetine gönderme yapan 7 mathani'den, "İkiye çoğaltılmış olanlar" dan söz eder. Kur'an'ın surelerinin pek çoğunun başında bulunan Arap alfabesinin gizemli, bağlantısız harfleri arasında hm bileşimi 7 kez gözükür; bu daha sonra habibi Muhammad, "Sevgili Muhammed'im" anlamında yorumlanmıştır. Selam (barış) sözcüğü de 7 kez ortaya çıkar. Kur'an'ın 7 içsel özelliğinden bahseden ilk hadislerden biri, daha sonra gizemci metinlerde ve Şii esoterik yorum biliminde çok vurgulanmıştır. Kur'an'ın ezberlenişinin 7 doğru biçimi vardır ve Mekke'ye hacca gidilirken hacı adayı belirli bir yerde 7 kez "Allahu ekber" (Allah her şeyden büyüktür) diye haykırır. "Fatiha" da hiç geçmeyen Arap alfabesinin 7 harfi daha sonra büyüde ya da sihirli karalerin yapımında kullanılmıştır (Schimmel, 2000: 159-160). Bütün güneydoğu Sibirya'da en genel gök tasarımı göğün 7 kat olduğunu söyler. Bunun yanında Orta ve İç Asya'da 9 gök küre, 16, 17, 33 gök katı düşünceleri de yaygın olarak karşımıza çıkar. Bazen bu durum karışık bir hâl alır; örneğin Altaylılar hem yedi gökten hem de 12, 16 ya da 17 gökten bahsederler. Bunun dışında çeşitli devirlerdeki metinlerde 8 cennet, 12, 30, 33 gök katı, 99 âlem ya da gök, 18000 âlem gibi sayılarla göklerin ya da gök katlarının ya da farklı dünyaların nitelendikleri görülür. Teleütlerde en yukarıdaki gök katında Tengere Kayra Han oturmakta olup, onun altındaki üç katta, onda sudur etmiş Bay Ülgen on altıncı katta, Kuzugan Tengere (çok kuvvetli tanrı) dokuzuncu katta, Mergen Tengere (her şeyi bilen tanrı) güneşin bulunduğu yedinci katta oturur. Görüldüğü gibi göğün en yüksek katında gök tanrının ya da daha sonra onun yerini alan başka bir tanrının bulunması bu tanrının bütün diğer tanrıların üstünde olduğuna işaret ediyor. Bu da belki İslam öncesi dönemde 1 sayısının ifade ediliş şekli olabilir. Her şeyin yaratıcısı olan bir tanrı vardır, o da gök tanrıdır, yani göğün kendisidir. Bazı metinlerde gök tanrının oğul ya da kızlarının sayısından bahsedilir. Orta ve Kuzey Asya'daki Türklerde ve komşularında gök tanrının yedi ya da dokuz oğlundan söz edilir. Bu ifade onların oturduğu 7 ya da 9 gök küresi ya da katı olduğunu gösterir (Çoruhlu. 2000: 195). Dinî ve mitolojik anlamlara sahip sayılardan biri olan 7 sayısı, Türk halk anlatılarında da geniş bir yelpazede yer bulur. Kozmik düzenin bütünlüğünü simgeleyen 7 sayısı, kutsal olmanın yanı sıra ona yüklenen anlamlar aracılığıyla anlatı estetiğine de yardımcı olur. *Battal-nâme*'de 7 sayısı tek beyitte geçmektedir. 7 sayısı, burada zulmün boyutunu gösterebilmek ve destansı havayı devam ettirmek için tercih edilmiş olsa gerektir:

"*Kayserden almış idi* ***yedi*** *kez ol haraç*

Hiç kimesne bulmadı ana aslâ ilâç" (1/2)

3.3. Kırk

Halk edebiyatından tasavvufa, deyim ve atasözlerinden halk inançlarına kadar birçok alanda kullanılan kırk sayısı, bu yönüyle araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Sayının niçin yaygın bir şekilde kullanıldığı sorusunun cevabı olarak akla ilk gelen düşünce, dinsel inanışlara bağlı olan ya da başka bir ifadeyle dinsel değerler yüklenen sayı ve simgelerin hayata yansımasıdır. Bu inanışlar insanların günlük yaşamda yaptığı birçok pratikle hayata geçer. Bir işi yapmakta nazlanan ya da o işi yapmak istemeyen kişiye "kırk dereden su getirdin" denir. Zamanını kendi evinden çok başkalarının evinde geçirene "kırk evin kedisi" benzetmesi yapılır. Bir iş için çok kimseyle görüşülürse "kırk kapının ipini çekmek" deyimi kullanılır. Bir şeyin defalarca yapıldığını ifade etmek için yine kırk sayısı imdada yetişir. Bir kimsenin acınacak hâlde, güç koşullar altında olduğunu belirtmek için "kırk öksüzle bir mağarada mı kaldı" ya da eldeki paranın çok az olduğunu açıklamak için "kırk parasız", "kırk param yok" gibi deyimler kullanılır. Birbirinden farklı birçok işle uğraşanlara "kırk tarakta bezi olmak", bir zaman diliminin uzunluğunu belirtmek için "kırk yılda bir", "kırk yıl", "kırk saat", "kırk yılın başı" gibi tanımlar kullanılmaktadır (Güvenç, 2009: 86-87). 40, büyük sayılar arasında en büyüleyici sayı olarak Orta Doğu'da, özellikle de İran ve Türkiye'de yaygın biçimde kullanılır. Saf bilimsel açıdan bu sayı, kadim Babil'de de gözlemlendiği gibi Ülker'in 40 gün boyunca gözden yok olmasıyla ilişkilidir. Bu aynı zamanda yağmurlu mevsimlerin süresidir. Bilindiği gibi Nuh Tufanı'na neden olan yağmurlar da 40 gün sürmüştü. İslami gelenekte 40'ın önemi hem Kur'an'dan hem de ilk vahyini 40 yaşlarında alan Hazreti Muhammet'in sözlerinden açıkça anlaşılır. Yahudi-Hıristiyan geleneğinde olduğu gibi bu sayı yas vaktiyle ya da sabırla beklemeyle bağlantılıdır. Örneğin popüler gizemci gelenekler Tanrı'nın Âdem'in çamurunu 40 gün yoğurduğunu ileri sürerler. Dünyanın sonu yaklaştığında Mehdi 40 yıl yeryüzünde kalacaktır. Yeniden dirilişte gökler 40 gün boyunca dumanla kaplanacaktır ve ayrıca dirilişin 40 yıl süreceği düşünülür. Yahudilikte ve İslam'da, 40 gün arınma dönemidir: doğumdan sonra kadınlar 40 gün yataktan çıkmazlar. Hıristiyan gelenekte 2 Şubat'taki Hazreti Meryem Yortusu, Meryem'in İsa'nın doğumunu izleyen loğusalığının bittiği ve gerekli arınma ayininin tamamlandığı anlamına gelir. Böyle ayinlerin, yine 40 gün süren İslamî yas dönemlerinden sonra da gerekli olduğu düşünülür. Arınmanın daha modern biçimi, adının da işaret ettiği gibi 40 gün süren karantinadır. Arınma İslamî gelenekte başka bir rol onar, kurban edilecek hayvanların kesilmeden önce 40 gün özel bir yemle beslenmesi gerekir; ayrıca saç ve tırnakların 40 günde bir kesilmesi öğütlenir. Böyle önemli bir sayının yuvarlak sayı olarak da kullanıldığını söylemek bile gereksiz. Müslüman folklor baştanbaşa 40'lı gruplarla doludur. 40 sütunlu saraylar, 40 atlı kahramanlar; masallarda bir batında 40 erkek ya da 40 kız çocuk doğuran anneler. Kahramanlar 40 macera ya da sınama yaşarlar, 40 düşman öldürürler ya da 40 hazine bulurlar (Schimmel, 2000: 265-268). Türk halk anlatılarında yer alan 40 sayısı da sıradan bir sayı değildir. Kutsallığı, bireysel ya da topluluk gücünü, tamamlanmışlığı ispatlamayı ve zaman zaman abartıyı simgeler. Manas Destanı'nda Manas'ın 40 çoru vardır. Dede Korkut Hikâyelerinde kahramanlar yanında 40 yiğidi ile anılır. 40, diğer sayılarda olduğu gibi kutsallığı da simgelese de aralarında güç ve çokluğu ifade eden en çok kullanılan sayılardan biridir. *Battal-nâme*'nin Hatay Nüshası'nda üç beyitte 40 sayısı tespit edilmiştir. Bu beyitlerde 40, kişi sayısı bakımından gücü, tamamlanmışlığı göstermesi bakımından da zamanı sınırlayarak anlatıma beklenen estetik boyutu kazandırmıştır.

"*Râvî itti râviler Ahmed itti* ***kırk*** *eri ol gün zebûn*

Niçesin itti giriftâr kaldılar bendân ile" (22/6)

"*Pes buyurdı Şem'ûn ol dem* ***kırk*** *keşiş getürdiler*

Nâme yazup ilçi göndürdi ol zemân ruhbanları" (32/18)

"'*Azâb ider bana üç gündür temâm*

Bugün henüz olacak ***kırk*** *gün temâm*" (166/1)

4. Masal Unsurları

Destanlar, tarihî olayların ve kahramanlıkların milli ögelerle yansıtıldığı bir türdür. Aynı zamanda ait olduğu milletin hayal dünyasını da yansıtır. Bu nedenle destanlarda masal unsurlarına da rastlanabilir. Bu unsurlar dev, peri, cin, cadı, ejderha, kanatlı at gibi olağanüstü varlıklar olabilirken doğaüstü güçlerin devreye girdiği mucizevî olaylar da olabilir. Sözü edilen olağanüstü varlıklar destanda kahramanın aşması gereken engellerin sembolü gibidir. Kahramanın bu kötücülleri yenmesi aslında kendsini ispatlaması ve gücünü sergiyebilmesi anlamına gelir. *Battal-nâme*'deki Seyyit Battal Gazi, Dede Korkut anlatılarındaki Salur Kazan, Kanturalı, Basat gibi kahramanlar bir destan parçası içinde kötücül varlıklarla savaşan ve sonunda zafer elde eden bir masalsı olay örgüsüne dâhil olurlar. Sadece kötücül olağanüstü varlıklar değil tam tersi kahramana yardım eden figürler de zaman zaman masalsı özellikler taşır. Yol gösterici dervişler (pirler), koruyucu ve aydınlatıcı rüyalar, sihirli özelliklere sahip hayvanlar vb. kahramanın yolculuğunda ona rehberdir. Bu tür masal unsurları ise milletin hafızasında yer alan umudu ve duanın gücünü temsil eder. Ayrıca dinleyici için de ümit vaad eden bir atmosfer sergiler. Destanlarda zorbalığa direnme, kötü durumdan kurtulma, yeniden doğuş gibi durumlar için savaşmak kaçınılmaz olur. Bu savaşın baş figürü olan destan kahramanı birçok olağanüstü davranışlar da sergiler. Tek başına bir grup düşmanı yener, yaraları çabuk ve mucizevî ürünlerle iyileşir (serçe parmağının kanı, annenin sütü vb.), cansız varlıklarla konuşabilir. Bu mucizevî durumlar kahraman için sıradanlıktan ayrılmanın da bir göstergesidir. "*Battal Gazi Destanı'nda pek çok masal unsuru göze çarpmaktadır. Battal Gazi vahşî hayvanları kendisine hizmet ettirir, Hz. Hızır'la beraber hareket eder. Okuduğu dualarla zorlukların üstesinden gelir. Perilerle dostluk kurar, onlardan zaman zaman yardım alır. Ejderha ve cadılarla mücadele eder. Kafdağı'na ve Hindistan'a gider, göz açıp kapayıncaya kadar çok uzak yerlere ulaşır. Ateş onu yakmaz. Büyülü bir güce sahiptir. Efsanevî kahramanların silâhlarını kullanır. Bu özellikleriyle Battal Gazi Destanı, destandan masala geçişin en güzel örneklerinden biridir*" (Bars, 2015: 293). Böyle olağanüstülükler sergileyen bir kahraman yarı kutsal ve idealize edilmiş figürlere dönüşür. Masal unsurları sadece destanlara hareketlilik katmak için yoktur. Bu unsurlar milletin değer yargılarını anlamlandırmada ve aktarmada da işlev görürler. Kahramanın bir devi bir ejderhayı yenmesi, kötü olanın iyi olan karşısında dayanıksız kalacağını ve yenileceğini gösterir. Dolayısıyla destanlardaki masal unsurlarının birçok farklı görevi vardır. Edebî katkılarının yanı sıra ahlakî içerikli mesajlarıyla da masalların en önemli görevlerinden birini destanın içine yerleştirmiş olur.

Birçok bilim insanı tarafından hikâye etmenin en küçük parçası olarak tanımlanan motif unsuru, çoğu zaman değişmeceli yapıyı üzerinde bulunduran ve anlatının akış sürecini belirleyen etkenlerden birisidir. Söz konusu akış süreci; anlatıcının psikolojik durumu, çevre

ve dinleyici tutumları ile şekillenmektedir (Çelik Kan ve Göde, 2023: 378). Öz be öz halka ait olan halk anlatılarında zengin bir motif kadrosu yer alır. İşte bu motifler, söz konusu anlatılara sirayet ederek kimi zaman milli kimi zaman da evrensel niteliklerle karşımıza çıkar. *Battal-nâme*'nin elimizdeki Hatay nüshasında da zengin bir motif içeriği vardır. İlgili motifler arasında yer alan "Kafdağı, peri, dev, ejderha, cadı, vb." gibi unsurlar her ne kadar hayal ürünü olarak görülse de onlar, ait olduğu toplumun bilinçaltını yansıtırlar. Söz konusu bilinçaltında ise korku, özlem, hasret, kin, mutluluk, vb. duygular yer almaktadır. İşte bu özelliklerin birleşimiyle anlatılar, öğreticiliğin yanında estetik özellikler de kazanır. Sonuç olarak destanlarda yer alan masal unsurları anlatıyı edebî bir çizgide desteklerken milletin kolektif hayal gücünü de yansıtır. Geçmiş ile gelecek arasında mitin ve gerçekliğin kurguladığı bir atmosfer sunar. Bu sayede destanlar bir milletin hafızasında yer bulan sıradan anlatmalar olmaktan ziyade o milletin inançlarını, değerlerini, kimliğini ve varlığını yansıtan eserlerdir.

4.1. Ejderha

Halk anlatılarında ve dinî metinlerde yer alan ejderhalar, kimi zaman tanrıları kimi zaman da şeytanları ya da kötü ruhları temsil etmektedir. Bu durum ejderhanın tarihsel süreçte pek çok kez fonksiyon değiştirmesini sebep olmuştur. Ejderhanın suyun koruyucu olması yani kaosu, kosmosa dönüştürmesi insanoğlunun zihninde ya da milletlerin mitinde kaos-kozmos; kozmos kaos korkularına sürüklemektedir. Bundan dolayı da ejderha tarihî süreç içinde hem iyi hem de kötü olarak kendine yer bulmaktadır (Nazlı, 2023: 33). Ejderha bütün dünyada Çin mitolojisi ve sanatına ait olarak kabul edilirse de aslında Çin'e paralel olarak Türk mitolojisi ve sanatında da büyük yer tutmuştur. Söz konusu masal hayvanı, "gök ve yer-su" unsurlarına bağlı olarak geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Türklerde özellikle erken dönemlerde bereket, refah, güç ve kuvvet sembolü olarak kabul edilmiş bu efsanevî yaratık, Ön Asya kültürleriyle ilişkiye geçildiğinde bu anlamları zayıflamış ve daha çok "alt edilen kötülüğün sembolü" olarak algılanmıştır (Çoruhlu, 1999: 141-143). Ögel, (1995: 561) ejderha figürünün Ortasya'ya Türkler ile geldiğini belirtir. Büyük olasılıkla Türkler ejderha figürünü ve onunla ilgili tüm tasarımları Çinlilerden ödünç almışlardır; ona takılan eski isim, luu adı bunun bir kanıtıdır. Bazı gruplar bu tasarımların oldukça etkisinde kalmış olmalı ki, bugün bile Türkiye'de hâlâ Çin düşünce tarzına uygun söylenceler bulmak mümkündür. Kimi grupları ise ejderha fazlaca ilgilendirmemiştir; onlar fabllarda geçen ve yabancısı oldukları bu hayvanın yerine, özellikle On iki Hayvanlı Takvimde görüldüğü üzere, başka hayvanlar koymuşlardır. Özbekler, Azerbaycanlılar, Türkmenlerin bir bölümü ve Sinkiang Uygurları ejderhanın yerine balığı, Hakaslar ise kertenkeleyi koymuşlardır. Kaşgarlı ise ejderha sözcüğünü (Arapça) timsah olarak tercüme etmektedir; Batı Türk dünyasında ejderhaya ilişkin tasarımlar, büyük klasik kültürlerden olan İran ve Yunan kültüründen etkilenmiştir. Böylece spesifik bir tasarım oluşmuş ve bunu da aynı şekilde spesifik bir isim olan evren sözcüğü karşılamaktadır. Müslüman Türk kültüründe daha iyi gözlemlediğimiz farklı özelliklerinin yanı sıra, ejderhanın yılan familyasından olduğu anlaşılmaktadır. O, yılanların kralı olup, görevi insanları yutmaktır. Rutubet ve yer altı dünyası ile ilişki içindedir. Buna rağmen -bugüne kadar görülmedik bir şekilde- kışı yerin altında geçiren ejderha ilkbaharda dışarı çıkar ve yazın göğe yükselir. Yani ejderha "iki değerlikli", kışın yerin altında yaşayan bir hayvan ve yazın en sıcak döneminde hüküm süren tanrısal bir hayvandır (Roux, 2011: 67-68). Türklerin ejder veya ejderha diye adlandırdıkları hayvan, Farsça "azidsaka" sözcüğünden türemiştir. Bu hayvan bazı metinlerde evren diye adlandırılır. Ejdere, epik metinlerde, şövalye

romanlarında ve sözlü aktarımın masal, efsane, şarkı vb. farklı türlerinde rastlanır. Genelde çok iri bir yılan olarak tasvir edilir; Kaşgarlı Mahmud'un sözlüğünde (11. yüzyıl) ve Dede Korkut Kitabı'nın bir bölümünde yedi başlı ejderi öldürdüğü için övünen Hazen adlı kahraman da onu bir yılan olarak adlandırır. Ejderin yedi başlı bir canavar biçiminde gösterilmesi veya ağzından ateş çıkarabilme gücüne sahip olması Türklerde, farklı halklarda da rastlandığı gibi, ejdere verilen diğer özellikleridir. Ejder, masallarda su kaynaklarının koruyucusudur; halkın su ihtiyacı onun emrindedir ve ondan su alabilmek için, ona kurban olarak insan götürülmelidir (çoğunlukla bir bakire). Başka yerel efsaneler de onu, doyurulması için düzenli olarak küçükbaş hayvan sunulması gereken saygıdeğer bir varlık olarak tasvir eder. Efsane ve epik metinlerde mağarada yaşadığı belirtilir. Savaşçı kahramanlar ve kutsal kişiler ejder tarafından ya hapis tutulur (Sarı Saltuk) ya da korunur (Ahi Evren, sepicilerin koruyucu evliyası) (Boratav, 2012: 66). Mücadele ve zaferin simgelerinden birisi olan ejderha, halk anlatılarında kötülüğün ve zor engellerin sembolüdür. Kahraman onunla mücadele ederek kendi iç dünyasındaki tehditlere de meydan okur. İç ve dış tehditlerin korkusuyla yüzleşerek kahramanlığını kanıtlar. Aşılması zor engelleri ejderhayı yenerek atlatır:

"Gördim ki çıraklar oldu ol zemân peydâh

Yılanlar var ki kuş gibi anların âvâzı

Sanasın kim her birisi bir ***ejderhâ****dır*

Gelüp anlar bana itdiler kim ey İslâm ser-firâzı" (247/1-2)

4.2. Peri

Peri motifi, halk anlatılarında kahramana yol gösteren ve yardım eden bir silüette karşımıza çıkar. İlgili motif genel olarak iyilik, güzellik ve yardımseverliği temsil eder. Periler kadın cinsiyeti ile tasavvur edilir. Onların güzellikleri dillere destandır. Anlatı kahramanları, perilerden ilham alır. Aslında periler, bir nev'i kahramana yol gösteren onu kötülüklerden koruyan görünmez bir gücü ifade eder. Bazı anlatılarda perilerle evlenildiği de görülür. Boratav, (1984: 81) bu hususta; "kahramanların perilerle evlenmesi motifi de bir masal unsurudur ve bizim destanlarımıza da girmiştir. Bunun bir misaline Köroğlu'nda tesadüf ediyoruz. Özbek rivayetinde, Köroğlu'nun ilk dört karısı Peri Kızlarıdır; her birini kahraman bir yerden kaçırmıştır. Hatta bunlardan bir tanesinin, Ağa-Yunus-Peri'nin kanatları vardır. İvaz darılıp gidince bu Peri teessüründen Çembilbili terke karar verir, Kaf Dağı'na gitmek için kanatlarını düzeltip uçmaya hazırlanır. Battal Gazi'nin de oğullarının peri kızlarıyla evlenme macerası vardır. Keza Elif ile Mahmud hikâyesinde, Mahmud'un sevgilisi mazul bir peridir; sarayında oturur, Mahmud gider, birçok maceralardan sonra onu almaya muvaffak olur. Nihayet Dede Korkut'taki Tepegöz, Peri Kızı ile bir çobanın izdivacından hasıl olmuş bir mahluktur" yorumunu getirir. *Battal-nâme*'de periler ve cadılar Battal'ın yiğitlerini kaçırmıştır ve bunun üzerine bir mücaddele kalıbı oluşturulur. Periler tarafında kaçırılma Anadolu'da da bir korku ögesidir.

"*Didi Seyyîd-i Battâl ana kim ey it kanıya oğlanlarım*

Didi kim aldı anı câzûlar ol ***peri*** '*özür olur*" (285/9)

4.3. Dev

Devlerin çok farklı betimleyici özellikleri vardır. Dede Kokut hikâyelerinde de karşımız çıkan dev, gözü tepesinde olan ya da yedi başı olan bir çehreye sahiptir. Onunla mücadele etmek çok zordur. Her babayiğidin harcı değildir. Devler, iktidarı ve sonsuz gücü temsil eder. Acımasızdır. Halk anlatılarında ona kimi zaman canlı hayvan kimi zaman da insanlar sunulur. "Büyük devlet kurmuş olan Türklerde, Hunlarda, Göktürklerde ve Oğuz destanında, devlere veya olağanüstü yaratıklara rastlamıyoruz. Halk masallarında ise durum biraz daha başkadır. Bazı dev motifleri, bütün Türk kavimlerinde müşterektir. Çok eski çağlardan beri gelirler. Büyük bir bölümü de dış tesirlerle girerler. Türk masallarında görülen Ön Asya Türklerindeki devleri de iki bölümde toplamak gereklidir: 1) "Demon"1ar, kötü ruhlar ve bazan da şeytanlar idi. Bunlar çeşitli donlara girerler. 2) Devler ise (riese, giant), dünyada bulunan yaratıkların, normal boy ve büyüklüklerinin çok üstünde düşünülmüş, ruhlardır" (Ögel, 1995: 561). Bazı Türkçe kaynaklarda Yelbegen veya Celbegen olarak isimlendirilen dev, Soğd dilinde Yek olarak kullanılıp, Mâni mezhebinde şeytan karşılığı olarak kullanılır. Yek, Türklerin İslamiyet girmesinden sonra da devam etmiş, *Kutadgu Bilig*'de şeytan yerine kullanılmıştır (Yücel, 1998: 38). Dev; Altay sahasında Yelbegen/Celbegen ismiyle anılırken Uygur, Özbek, Kazak, Kırgız, Kırım, Kazan vd. sahalarda Yalmavuz/ Celmoğuz/ Yalmagız/ Calmavız/ Celma guz isimleriyle anılır. Yelbegen ve Yalmavuz, Anadolu sahasında görülmemekle birlikte Türk dünyasında yaygın olarak bilinmektedir. Karaçay-Malkar Türklerinin Nart anlatılarında ise devin karşılığı olarak Emegen kullanılır. Bunların yanında Türk mitolojisinde yer alan bazı demonik varlıklar da doğrudan değilse bile dolaylı yoldan devlerle ilişkilidir (Özdemir, 2022: 62). Devler genellikle destan kahramanın macerasında ona bir engel olarak ortaya çıkar. Ancak bazen zarar vermek yerine kahramana yardımcı olarak başarısına katkıda bulunur. Devler, iyi ya da kötü olsun, destan kahramanına yardım etsin ya da etmesinler görünüşleri itibari ile olağanüstü iri ve korkunç, davranışları yönünden insanın yaratılışına ters özellik gösterirler ve çoğu zaman birbirlerine benzerler. Bu benzerlik onların; fiziksel özellikleri, yaşadıkları yer, yaşama biçimleri, yemeleri içmeleri gibi özellikleridir. Öncelikle devlerin en belirleyici özellikleri anatomileridir (Şahin, 2020: 13). Destanın sembolik muhtevasında pek çok olağanüstü varlığın yer aldığı görülür. Bunlar içerisinde ise devlerin özel bir yeri vardır. Çünkü devler, destanın kurgusuna doğrudan etki eden, olayların akışına yön veren, zıtlık-bütünlük prensibi dâhilinde muhtevanın zenginliğine katkı da bulunan, mitolojik ve sembolik bir değerdir. İnsan ruhunda gizli kalmış gizemlerin taşıyıcısı olan devler, destanlarda açığa çıkan müthiş bir potansiyel barındırmaktadır (Özdemir, 2022: 244). Devlerin destan kahramanı karşısında belirli fonksiyonları vardır. Bunlar: 1. Kahramanın fiziksel olarak güçlü olduğunu göstermek. Çünkü devler çok iri ve güçlü olmalarına rağmen destan kahramanı onları fiziksel olarak da yener. 2. Kahramanın cesur ve yiğit olduğunu göstermek. Çünkü destan kahramanı, kendinden kat kat büyük olan, insan eti ile beslenen, oldukça acımasız ve insanoğluna düşman olan bu yaratıkların karşısına korkusuzca çıkar ve onları yener. 3. Destan kahramanının ne kadar akıllı olduğunu göstermek. Destan kahramanı çoğu kez devleri fiziksel güç ile değil aklı ile yener. Bu da bize destan kahramanının ne kadar akıllı olduğunu gösterir. Gücünü, cesaretini ve aklını devleri yenerek gösteren kahraman, erginlenmesini böylece tamamlar. Dolayısıyla devler destan kahramanının erginlemesini gerçekleştirmesinde en önemli aktörler olarak destanlarda karşımıza çıkar (Şahin, 2020: 22). Perinin cinsiyetinin aksine dev, erkek olarak düşünülür. Bu nedenle ona sunulan insanlar, genellikle bakire kızdır.

Onların meskeni yeraltı su ve kuyularıdır. Sınırsız güce sahip olan devler, Dede Korkut hikâyelerinde olduğu gibi birçok farklı halk anlatılarında akıl ve cesaret ile yenilir. Bu mücadele sonunda devi alt eden kişi, halk kahramanı statüsüne erişir. Böylelikle idealize edilmiş tipi temsil etme yetkisine sahip olur. *Battal-nâme*'de dev, 43 kere geçer. Mücadele edilen bir figür konumundadır. Kadın ve atmış arşın uzunluğunda olarak tasvir edilir:

"*Gördi Seyyîd* ***dîv*** *şeklidir ol karı*

Hem yalınçak geldi ol zemân âşikâr

Seyyîd-i Battâlı görüp güldü karı

Didi ben sana olurdım yâ Battâl intizâr" (190/13-14)

"*Sahrânın içine girdi ol Battâl*

Bir ulu ***dîv*** *yatur gördü Battâl*

Altmış arşın kaddi var anın temâm

Bir ulu od yakmış anda ol zalâm" (194/3-4)

4.4. Cadı/Cazu

Türk destanlarında yerli olarak görülen bir kocakarı, cadı motifi vardır (Ögel, 1995: 565). Cadı, Farsçadaki *'ğādū'* sözcüğünden türetilmiş olan sözcük, Türkçede vampirin batılı inançlardaki bazı özelliklerini de alarak "hortlak" ve "hayalet" anlamında kullanılır. Ölü, erkek veya kadın olsun, canice bir yaşam sürdüğü veya kötü olarak yaratıldığı için cadıya dönüşür. Cadılar kötü icraatlar yapmak üzere mezarlarını terk ederler ve yaşayanların arasına katılırlar. Cadı ile eş anlamlı kullanılan bir sözcük de *hortlaktır*: hortlamak eylemi bir ölüden bahsedildiğinde "geri dönmek" anlamında kullanılır. Bu düşünce, İslam öncesi eski bir inancın izi olmalıdır. Ölülerin, yaşayanların dünyasını ziyaret etmeleri bu olumsuz ve "kötü niyetli" anlamı dışında da kullanılır: ölülerin hatırlandığı yılın belli günleri, onların ruhlarına gönderilmek üzere düzenlenen ortak yemekler bu anlamdadır. Efsanevi anlatımlara göre, cadının berbat özelliklerinden biri de ölülerin etinden beslenmesidir. Cadının geceleri yeni defnedilen ölülerin cesetlerini mezarlarından çıkartıp özellikle akciğer ve karaciğerlerini yediğine inanılır. Bazı yorumlarda ise, yaşayan cadıların olabileceği düşünülür. Cadı bu durumda iki yaşam sürdürür; gün boyu diğer insanlar gibi yaşar, geceleri de ölümsüzlük yemek üzere mezarlıklarda dolaşır (Boratav, 2012: 46-47). Halk anlatılarında cadı motifi de sıklıkla karşımıza çıkan bir figürdür. Kötülüğü ve fenalığı temsil eder. İlgili motif, hilekârlık özelliği gösteren bir yapıya sahiptir. Yasaklı bilgilerin sahibidir. Cinsiyet bağlamında kadın olarak tahayyül edilir. Gizemli ve karmaşık bir görünüme haiz olan cadı figürü, kötülüğe karşı alınması gereken tedbirleri ihtiva eder. Ayrıca İslamî boyutta kötücül güçlerin temsilcisi konumunda da görülür. Cadıların büyü ile anında zarar verebilme ve karşıdakini etkisiz hâle getirebilme özelliklerini ilgili destanda Müslüman bir asker üzerinde rastlarız.

"*Bir* ***câzû*** *meydâna girdi hemân*

Bir yigit girdi Müslimânlardan ol zemân

Cazû *bir efsûn okudu ol zemân*

Ol yigidin eli bağlandı hemân" (262/15-16)

Destanda cadı, büyük mücadeleler edilen güçlü bir kötücül varlıktır. Yemeği, devlerin şahının kızı olması, cadının gücünün olağanüstü varlıklardan kaynaklandığını gösterir.

Oğlanların isteyü ol bunda gele

Ol zemân bunda bir ulu ***câzû*** *ola*

Ta'âmı ola dîvin şâhların kızı

Gelüp ol dîvi bula işit sözi (193/1-2)

4.5. Kafdağı

Motifler arsında yer alan Kafdağı, yüceliği ile yüksek idealin simgesidir. Dolayısıyla halk anlatılarında Kafdağı mükemmelliğin, yüceliğin ve varılacak en üst merhalenin simgesini temsil eder. Bu minvalde ilgili motif, kahramanın kendi sınırlarını aşarak mükemmeliyetçi bir yapıya ulaşmayı da ifade eder. Halk anlatılarında karşımıza yoğun olarak çıkabilecek motifler arasında yer alır. Battal Gazi'nin Kafdağı'ndan gelmesi onun efsanevî niteliklere haiz olduğunu gösterir:

"*Revâyı idi Seyyîd-i Battâl ol zemân*

Kûhü ***Kâf****dan geldi işit nihân*" (294/3)

Kafdağı, olağanüstü varlıkların yaşadığı efsanevi masalsı bir dağdır. Cinlerin oradan gelmesi, anlatının olağanüstü atmosferini güçlendirmektedir:

"*Didi ki biz üç yüz altmış cinniyüz*

Kâf*dan tağından geldik sünnîyüz*" (112/2)

Sonuç olarak ilgili motiflere genel olarak bakıldığında temelde fantastik öğeler gibi görünse de ciddi bir işleve sahip olduğunu burada söylemekte yarar vardır. Bu işlevler arasında kültürel unsurların kuşaktan kuşağa aktarılması ayrı bir öneme haizdir. Bununla birlikte anlatını dilini kurup şekillendirme özelliği de vardır. Bu dilin içerisinde ait olduğu toplumun idealleri, kaygıları, beklentileri, arzuları, dünya algılar, gelenek ve görenekleri mevcuttur. İşte tam da bu nedenle halk anlatılarını sadece eğlendirici unsur görmek doğru değildir. Bu anlatılar, aynı zamanda ait olduğu toplumun kültürel kodlarını, bellek ve hafızayı, ahlakî eğitim sitemini ve dil eğitimi gibi sayılabilecek onlarca işlevi yerine getirme görevi görür. Kuşaklar arası aktarımı kolaylaştıran bu unsurlar, sosyo-kültürel bilgi kodlarını soyuttan somuta, basitten karmaşığa indirgeyerek öğrenilen bilgiyi kalıcı hâle getirir. Böylece birey, içinde yetiştiği toplumun kurallarını sadece kuru bilgilerle değil anlatılardaki motifler aracılığıyla öğrenir ve öğrendiklerini de toplumsal normlar huzurunda uygular. Doğumdan ölüne kadarki süreçte geçiş dönemlerine doğrudan ve dolaylı olarak bağlı olan yüzler inanç ve uygulama vardır. Doğumla başlayıp evlilik ve hatta ölümden sonra bile devam eden uygulamalar (misafir, aile, akrabalık, cinsiyet algısı, yardımseverlik, evlilik, çatışmalar, vd.) bu motifler aracılığıyla aktarılır. Bu aktarım sayesinde insanlar, reel dünyada ifade etmekten kaçındıkları söylemleri güvenli liman olarak adlandırılabileceğimiz halk anlatmalarında rahatlıkla dile getirebilir. Bu minvalde motifler malum olacağı üzere anlatıcıdan anlatıcıya,

bölgeden bölgeye hatta yöreden yöreye temek bağlam özellikleri sabit kalmak koşuluyla farklı yan anlamlar kazanabilir. Kazanılan bu yeni anlam evreni, metnin bağlam merkeziyle alakalıdır. Tabiki bu metinlerin icrasındaki performans süreçleri de göz ardı edilmemelidir. Halk anlatısının performans anında bir motifin farklı özellikleri ortaya çıkabilir. Örneğin ejderha motifi performansa bağlı olarak kimi zaman dış kimi zaman da içi mücadeleyi temsil edebilir. Bu bağlamda halk anlatılarının çok katmanlı bir özellik gösterdiği unutulmamalıdır. Halk anlatılarına bakıldığında peri motifi bir yandan yardımı diğer yandan imtihanı temsil edebilir. Aynı şekilde cadı motifi de yasal bilginin yanında tehlikeyi ihtiva edebilir. Böylece halk anlatılarındaki motifler, birçok farklı işlevi yerine getirme özelliğine sahip olur.

Motiflerin bağlamsal düzlemdeki anlamları elbette sabit değildir. Zaman içerisinde bu motiflere yeni anlamlar yüklenmesi hayatın olağan akışındandır. Üzerinde durulan motiflerin sadece halk anlatmalarında olduğunu düşünmek de büyük bir yanılgıdır. Motifler halk anlatmalarının yanında işlevsel yapıda farklı anlam çehrelerine bürünerek popüler kültüre ait olan roman, sinema, reklam, tiyatro, vd. gibi çok farklı platformlarda karşımıza çıkar. Bu şekilde motifler kendini yenileyerek güncellemiş olurlar. Bu güncelleme neticesinde kültürel hafıza ve sosyo-kültürel kimlik kendini yeni mecralarda da ifade etme imkânı bulur. Geçmişle kurulan bu köprü sayesinde geleceğe yönelik yerinde kararlar alınabilir. Burada üzerinde durulması gereken noktalardan birisi de söz konusu motiflerin masallarda karşımıza çıkan unsurlar olması ile birlikte destani bir metinde de karşılaşılması dikkat çekici bir durumdur. Bu durum, halk anlatmalarının sadece çocuklarla ilgili olmayıp yetişkinlerle de ilgili olduğunu bir defa daha kanıtlamaktadır.

Battal-nâme'nin Hatay nüshasında yer alan motifler, toplumun kahramanlık algısının yanında inanç ve değerler sisteminin içselleştirildiğini gözler önüne sermektedir. Söz konusu nüshada Battal Gazi'nin motiflerle desteklenen kahramanlıkları bize bu mücadelenin bireysel olmadığını İslamî cihat algısı güdülerek Allah'ın yardımıyla bütün Türk-İslam dünyasıyla ilintili olduğunu göstermektedir. Masal kahramanlarındaki bireysel algı, elimizdeki bu destan parçasında toplumsal kahraman algısına dönüşmüştür. Metinden de anlaşılacağı üzere savaşçı bir kimliğe ve kişiliğe sahip Battal Gazi'nin mücadelesi "iman ve küfür" arasındaki bir özelliğe sahiptir. Elbette bu mücadele sadece siyasî ve askerî değildir. Mücadele "iman ve küfür" düzleminde olduğu için düşmanların insanların yanında "dev, cadı, ejderha, peri, vb." gibi motiflerle de bezenmesi tespitlerimiz arasındadır. Destan parçasının kahramanı Battal Gazi, zafere giderken bu olağanüstü engelleri de aşmıştır. Her biri çok ayrı ve zor olan engeller aşıldıkça mücadele azmi şahlanmış ve kahramanın yolculuğu zafere doğru yol almıştır. Daha önce de zikrettiğimiz gibi bu zafer bireysel olmayıp bir ülkü uğruna kazanılmıştır. Bu durum da destanın kahramanlık ve kutsallık boyutunu pekiştirmektedir. Bu motifler ışığında destan kahramanı Battal Gazi, tarihsel algı ve mitolojik yapının bir kaynaşması olarak hem dinî hem millî kahraman tipolojisini temsil eder.

5. Yer Adları

Battal-nâme'nin Hatay Nüshası, yer bağlamında da zengin ve çeşitli bir içeriğe sahiptir. Bu doğrultuda nüshadan tespit edebildiğimiz yerler, çalışmada tablo ile gösterilmiştir. Söz konusu yerlerin adı verildikten sonra türü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Akabinde yerlerin kısa açıklaması yapıldıktan sonra söz konusu yerin geçtiği beyitin ilk olarak metin, ikinci olarak da beyit numarası verilmiştir.

Yer Adı	Tür	Açıklama	Örnek Beyitler
Acem	Gerçek/Tarihi Bölge	Eski metinlerde İran coğrafyası için kullanılan genel ad.	Seyyîd-i Battâl bî-nişândır ey hümâm Hem ʻAcem milkini zabtı itdi ol zülâm (295/5)
Aklan	Tartışmalı / Kurgusal	Bir ada olarak geçer.	Vezir didi kim bil ey şâh vardır bir cezire kim anda Anın adı durur ʻAklân işit sözümü ey hân (258/9)
Ammuriyye	Gerçek /Tarihî şehir	Yahya adlı bir casusun soyu/memleketi olarak geçer.	Var idi bir câsûs Yahyâ anın adı Hem ʻAmmuriyye neslinden idi (4/13)
Ansur	Tartışmalı/Gerçek	Malatya yakınlarında Buzluk Köyü'nde bulunan Ansır kaya mağaraları olabilir.	Ol didi kim şehr-i ʻAnsurdan oluram Atamın adı Çaşdur bilürem (276/15)
Bahr-ı Umman	Gerçek	Umman Denizi/Hint Okyanusu.	Bir gemiye girüp ol yilken açar Çünki Seyyîd Bahr-ı ʻUmmânı geçer (319/18)
Baltân	Tartışmalı / Kurgusal	Seyyid Battal'ın uğradığı şehirlerden biri.	Şehri Baltâna düşer ol çeri Görüp anı giri geldi din eri (309/13)
Cebel dağı	Gerçek / Efsanevî	Dağ ismi, efsanevî anlatılarda önemli.	Cebel tağı eteğinde mukâbil oldular anlar Esâtûra nâme yazdı kim idem sana anı ifşâ (257/6)
Çin	Gerçek	Ülke olarak geçer.	Meydâna girdi ol zemân zengî Çin ʻAbdulvehhâba bir ok atdı zengî Çin (249/4)
Erciyes	Gerçek	Kayseri civarında dağ.	Erciyes tağına çünki vardı Yahyâ Niçe yüzbin çeri gelmiş gördü Yahyâ (242/15)
Firengin	Gerçek	Metinde "Firengin padişahı" olarak geçer. Avrupa/Batı kastedilmektedir.	Sercâ'il çünki oldu meydâna râhi Ol idi Firengin padişâhı (36/5)
Harcen	Tartışmalı / Kurgusal	Etrafı çöl olan bir şehir olarak geçer.	Nâme yazdı ilçiye aldı anı ol Harcen şehrine geldi ol dem ol (106/5)
Hicâz	Gerçek	Suudi Arabistan'daki Mekke ve Medine bölgesi.	Şiʻir-i Seyyîd-i Battâl-ı Gâzi Erenler Şâhı Merdi Ol Hicâzı (336/6)
Hindistân	Gerçek	Güney Asya'da bir ülke.	Didi hâtun Hindistândan ak fil Getürsin anı ola altun hâlhâlı (202/19)
Horâsan	Gerçek	İran ve Afganistan bölgesi.	Horâsandan gelüp Müslim virüp bu mülki evlâda Yezîdin cümlesin kırdı komadı nâmı şânında (328/4)
Hurzemî	Gerçek	Horasan civarı, eski tarihî coğrafya.	ʻAlîyi göndürür ol dem kim oldur Hurzemî Şâhı On iki bin kişi alup yola ʻazmi eyledi ol hân (82/19)
İslambol	Gerçek	İstanbul'un eski adı.	Kıssayı ve gazâ Seyyîd-i Battâlın halife İle İslâmbola varup Güzende câzûnın helâkı (255/14)

Kafdağı/ Kûh-ı Kâf	Kurgusal / Efsanevî	Efsanevî dağ, epik anlatıda önemli.	Di ki Kûh-ı Kâfdan geldi bir râhib 'Acâ'ib İncîl okur hem garâ'ib (91/18)
Kâfiristân	Kurgusal / Efsanevî	"Kâfirler ülkesi", epik ve metaforik kullanım.	Kâfiristândan gelür idi ana harâc Hem hediyye gelür idi altun dibâc (201/10)
Kal'a-yı kevâkibe	Tartışmalı / Kurgusal	"Yıldızlar kalesi" anlamı, epik anlatı.	Bir gemi bulup hemân anda gitdiler Kal'a-yı kevâkibe ol zemân yitdiler (232/7)
Karaman	Gerçek	Türkiye'de şehir.	Karaman Mağribi dirler var idi bir er Yüz yaşında idi ol mel'ûn kefer (244/8)
Karavân	Tartışmalı / Kurgusal	İki yüz bin askeri olan bir Şahın memleketi olarak geçer.	Çıkup geldi Karavân şâhı bil İki yüz bin leşkeri vardır dinlegil (235/7)
Kılman	Tartışmalı / Kurgusal	Malatya'ya yakın bir şehir olarak geçer.	Malâtıyâ gelür iken kurtulup hemân Bir şehir var idi adı anın Kılmân (65/2)
Mağrib	Gerçek	Batı İslam dünyası, genellikle Fas-Cezayir-Tunus bölgesi.	Seyyîde çok du'âlar eylemiş dinlegil Mağrib sultânıyam dimiş şöyle bil (260/12)
Malatya	Gerçek	Türkiye'de şehir.	Didi ki ne ister isen virem sana Oldular bunlar Malâtıyâ şehrinden yana (65/12)
Medine	Gerçek	Suudi Arabistan'da şehir.	Bir niçe gün anda kaldı anlar Medineye varup mücâvir oldu anlar (85/16)
Mekke	Gerçek	Suudi Arabistan'da şehir.	Ol halifenin kızın göndürdi hem Mekke şehrine gitdi Seyyîd ol dem (326/14)
Mısır	Gerçek	Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan bir ülke.	Bunda vardır bir Mısır adlu vilâyet Anın pâdişâhıdır işit hikâyet (216/8)
Musul	Gerçek	Irak'ta şehir.	Musul kâdısını Seyyîd ol zemân istedi Var Esâtûra söyle didi (259/9)
Rûm	Gerçek	Bizans / Anadolu bölgesi.	Ne Battâlı kor bu kişi ne kor beni Tamâmet zabt idiserdir Rûm ilini (265/4)
Sâminiyye	Tartışmalı / Kurgusal	Etrafı surlarla çevrili bir vilayet olarak geçer.	Adı Sâminiyye etrâfı anın hisâr Hem binâ eylemiş anı Sâmî sivâr (69/12)
Semerkand	Gerçek	Özbekistan'da şehir.	Toz içinden çıkdı yüz bin 'alem İsmâ'il-i Semerkandî şâhı hem (134/12)
Seylâk	Tartışmalı / Kurgusal	Bir dağın ardında yer alan şehir olarak geçer.	Bir şehir vardı adı Seylâk ol âgâh Adı 'Asced anda vardır bir pâdişâh (271/2)
Sivas	Gerçek	Türkiye'de şehir.	Şehr-i Sivâsın cümle ehl-i imânın Rahmetin ile yarlığa vir amânın (290/16)

Şâm	Gerçek	Suriye'de şehir.	Bu savaşı ider iken anlar ol zemân Şâm yolundan halife geldi hemân (300/11)
Tantaniyye	Tartışmalı / Kurgusal	Seyyid'in uğradığı bir şehrin adı.	Birine didi ki nedir bu şehrin adı Ol didi ki Tantaniyye bunın adı (204/16)
Tarsus	Gerçek	Türkiye'de şehir.	Emir 'Ömer buyurdu Tarsus şâhı Yidi bin er ile girdi ol pâdişâhı (249/10)
Tifliz	Gerçek	Gürcistan'da şehir.	Geldi Tifliz şâhı anı bulur Çok fesâdlar işleyüp anda kalur (292/14)
Tûr-ı Sînâ	Gerçek	Hz. Musa'nın vahiy aldığı yer.	Bir tecelli kalbe itdi bu vücûd oldu helâk Yâ tecellî itdi kalbe Tûr-ı Sînâ yine ma'mûr mıdır (319/3)
Ummân	Gerçek	Seyyid Battal'ın uğradığı şehirlerden biri.	Vardı 'Ummân şehrine ol nâmdâr Gördi kim şehri 'azîm muhkem hisâr (320/1)
Velâniyye	Tartışmalı / Kurgusal	Metinde şahının adı Vakkas olan bir şehir olarak geçer.	Birine didi ki bu şehirden vir peyâm Bunın adı Velâniyyedir imdi hümâm (309/14)
Zengibâr	Gerçek	Doğu Afrika'da ada.	Bu yana Bâbik kaçdı gör anın kahrını Varup hisâr itdi Zengibâr şehrini (303/12)

Nüshada yer alan mekânlar, yukarıdaki tablo haricinde "*ülke, şehir, tarihî-dinî-kutsal-doğal-mitolojik*" yerler bağlamında da inceleme ve tahlile tabii tutulmuştur.

Ülke/Bölg	Şehir/İl	Tarihi/Dini Şehirler	Kutsal/Dini Mekanlar	Doğal Yerler	Mitolojik/Efsanevi Yerler
Çin	**Bağdât**	**Mekke**	**Mescid**	**Cebel Dağı**	**Kal'a-yı kevâkibe**
Hindistân	**Malatya**	**Medine**	**Tûr-ı Sînâ**	**Erciyes**	**Karavân**
Horâsan	**Musul**	**İslambol (İstanbul)**		**Kafdağı**	**Sahıtı**
Hurzemî	**Sivas**	**Ammuriyye (Amorium)**		**Kûhü Kâf**	**Sâminiyye**
Irak	**Tarsus**	**Ma'muriyye**		**Bahr-ı Ummân**	**Velâniyye**
Mağrib	**Semerkand**	**Ansur**			**Tantaniyye**
Rûm	**Tifliz**	**Harcen**			**Mûştarana**
Şâm	**Seylâk**	**Hicaz**			**Kaziyye**
Ummân	**Karaman**				**Kılman**
Zengibâr					**Aklan**
Kâfiristân					**Akratıs**
Firengin					**Baltân**
					Künkâr
					Rumıyan

Elimizdeki yazma eserden hareketle tespit edilen mekânlar, ilgili tabloda verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere mekânlar, Orta Çağ İslam dünyasındaki Irak, Şam, Umman, Malatya, Musul, Sivas, Tarsus, Karaman, vd. gibi gerçek yani reel mekânların yanında efsanevî ve mitolojik algıya dayanan ütopik yerlerden mevcuttur. Yine bu bağlamda Bağdat, Semerkand, Mekke, Medine gibi ilim, irfan, ticaret ve dinî merkezler yer almaktadır. Anlatının haritasına bakıldığında Cebel ve Erciyes dağlarının yanında Umman denizi gibi doğal yerler vardır. Bu durum, o dönemde yaşayan insanların hem somut yani gözlemlenebilir dünyayı hem de dinî yani kutsal kabul edilen rivayetleri aynı haritada bir araya getirdiklerini gözler önüne sermesi bakımından dikkat çekicidir. İlaveten Kafdağı, Kal'a-yı Kevâkibe gibi efsanevi yerlerin de aynı metinde yer alması, coğrafî bilginin inanç ve kültürel anlatılarla iç içe geçtiğini gösterir. Metinde yer alan söz konusu mekânlar, o dönem insanının coğrafi algısını ve zihniyet dünyasını anlamamıza yardımcı olur.

Metinde geçen ve tabloda verilen yerler, sadece İslam coğrafyacılarının değil seyyahların ve tarihçilerin de dünyayı nasıl tasavvur ettiklerine dair birtakım veriler sunar. Tabloya dikkat edildiğinde Irak, Horasan, Çin, Hindistan gibi yerler, çok geniş bir coğrafyayı ifade eder. Bu yerler bir yandan İslam coğrafyasını öte yandan bu coğrafyaya komşu olan

ülkeleri belirttiği için sınır algısını da oluşturur. Bu algı, İslam coğrafyasındaki insanların sınır komşularıyla olan sosyo-kültürel yapıları analiz etme fırsatı verir. İlgili yerler, sadece siyasî otoriteyi değil aynı zamanda bilim, kültür ve ticaret merkezlerini de temsil eder. Bu durum ise bizlere İslam coğrafyasının hem sınır hem uzak komşuları ile dinî ve kültürel bağlamda kavramsal olarak bütünleştiğini gösterir.

İlaveten ilgili tabloda verilen Bağdat, Musul, Semarkand, Tifliz, Sivas, Malatya, Seylâk, Karaman gibi şehirlerin Türk-İslam medeniyeti için önemli merkezler olduğunu vurgulamak gerekir. Örneğin Bağdat, Abbasi halifeliğinin hem başkenti hem ilim merkezidir. Sivas, Malatya, Tarsus, Karaman gibi yerler ise stratejik açıdan öneme sahip noktalardır. Yani bu şehirlerin ilgili anlatıda olması İslam dünyasının sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasî merkezlerinin tahayyüllerdeki haritayı ortaya koyması bakımından önemlidir.

Mekke, Medine, İstanbul, Semerkand, Irak, Şam gibi yerler, aynı zamanda kutsiyet atfedilen dinî mekânlardandır. Bilhassa hac ibadetinin yapıldığı Mekke ve Medine'nin yanında İstanbul'un metinde "İslambol" ifadesiyle anılması fetihle ilgili bir mevzudur. Malum olacağı üzere İstanbul'un fethinden sonra İstanbul, İslam dünyasının siyasî ve dinî merkezlerinden biri olmuştur.

Mekânlar arasında doğal olarak nitelendirebilecek "Erciyes Dağı, Cebel Dağı, Bahr-ı Umman" gibi yerlerin yanında özellikle Kuh-u Kaf yani Kaf Dağı'nın yer alması dikkat çekici bir durumdur. Efsanevî ve mitolojik kökenlere de dayandırılabilecek söz konusu yer, karşımıza başta masal olmak üzere farklı halk anlatılarında çıkmaktadır. Bu vesile ile mekânlardaki söz konusu birleşimler, gerçek ve efsane karışımını oluşturur. Yani söz konusu mekânların bir bölümü bu dünya ile ilgiliyken diğer bölümü mitolojik algıyla ilgilidir. Bu durum halk inanışları ile mitolojik yapıların karışımının bir göstergesidir.

Sonuç olarak mitolojik ve efsanevî yerler başlığına dikkat edildiğinde "Kal'a-yı Kevâkibe, Karavân, Sâminiyye, Aklan, Akratıs, Baltân" gibi yerler, bir nevi İslam dünyasının hayal coğrafyasının gücünü ve genişliğini yansıtmaktadır. Bu güç ve genişlik, aynı zamanda efsanevî coğrafya tasavvurunu da ifade etmektedir. Söz konusu efsanevi coğrafya ise halk tahayyülünde şekillenen halk anlatılarında (masal, destan, efsane, hikâye, vd.) karşımıza çıkar. Sözün özü bu anlatıda yer alan mekânlar hem gerçek hem hayali ürünlerin bir sentezi bağlamında dünya tasvirini içeren bir belge niteliğindedir. Dolayısıyla zengin bir içeriğe sahip olan kültürel bir belgedir.

6. Şahıs adları

Battal-nâme'nin diğer yazma nüshalarında olduğu gibi Hatay Nüshası da kahraman kadrosu ve tipolojisi bağlamında zengin özellikler ihtiva etmektedir. Çok yönlü farklı özellikleri olan kahramanlar, ilgili tabloda "*Dinî – İslamî, Mücadeleci – Savaşçı, Tarihî – Efsanevî, Felsefî – Akademik, Mitolojik – Fantastik, Kadın*" şahıslar bağlamında değerlendirilmiştir. Söz konusu tablo, aşağıda gösterilmiştir:

Dinî ve İslâmî Kahramanlar	**Abdû'l-mü'min, Abdurrahmân, Abdül melik, Abdul-vehhab, Abdülselam, Ahmed-i Hicazı, Ahmed-i Turran, Ahmet, Aişe, İbrahim, İsa, İsmail, İslâm, İsrafil, Azrail, Ebu Bekir, Ebul Fettah, Ebul Müslim Horasani, Cebrail, Dâvud, Ebu Bekir, Fâtıma, Hasan, Hüseyin, Rabia, Hamza, Hâlid, Hâşim, Hızır, Hızır İlyas, İbn-i Said, İbn-i Hâşim, İbn-i İbrâhim, İbn-i Sabah, Muhammed İbn-i Fellâh, Muhammed Mustafa, Muhammed, Mûsâ İbn-i Cu'de, Mûsâ, Müslim, Peygamber, Resul, Yahya İbn-i Mansur, Yahya, Zeynep**
Mücadeleci ve Savaşçı Kahramanlar	Battâl, Seyyîd-i Battâl, Seyyîd-i Battâl Gâzi, Battâl-ı Gâzi, Gâzi Mustafa, Seyyîd-i Gâzi, Pehlivan, Gâzi, Kasım, Kâsûra, Kılıç, Tâhir, Tâlût, Tavâbık bin-i Ma'di, Şeyh, Şimşar, Tâmûs, Târik, İskender-i Zülkarneyn,
Tarihî ve Efsanevî Şahıslar	Firavun, Nemrut, Kâribân, Zül Celal, Karaman Mağribi, Kays, Kayser, Zeynep, Târık, Kâpûs, Mâhı Pirûz, Mâhîyâr, Me'cüc, Memlân, Mesîh, Fırdûs, Firenk, Hâdûs
Felsefî ve Akademik Şahıslar	Eflatun, Aristoteles, Şahmerân, İbn-i İbrâhim, İbn-i Sa'id, İbn-i İsmail, Şah-ı Kişmiş, Şahmerân
Mitolojik ve Fantastik Şahıslar	Şahmerân, Hâlâs, Hızır, Şimşar, Azrail
Kadın Şahıslar	Fâtıma, Rabia, Zeynep, Asuman, Şirin, Şehraz, Hâlim

Halk anlatılarının temel yapı taşlarından birisi de şüphe yoktur ki kahraman kadrosudur. Anlatının içerisinde yer alan kahramanlar, olayın akış seyrini belirler. Söz konusu kahramanlarda metnin ve dönemin dil özelliklerine göre vasıflar peyda olur. Kahramanlar kimi zaman sıradan çoğu zaman da olağanüstü özelliklere haizdir. Bu minvalde halk anlatılarında tip veya tipoloji diyebileceğimiz şahıs kadrosu yer alır. Anlatılarda kahramanların cinsiyetleri de toplumun algısal kültürel kodlarını belirleme aşamasında önemli bir süreci teşkil eder. Türk halk kültüründeki halk anlatılarında İslamiyet öncesi ve sonrası olarak nitelendirilebilecek metinlerde kadın ve erkek kahramanların durumu ve seyri malum olacağı üzere değişkenlik gösterecektir. Oğuznamecilik geleneğinin bir uzantısı olan Dede Korkut Hikâyelerinde kadın kahramanların ön planda olduğu ve ok atıp kılıç kullanabilen savaşan güreşen nişanlısını tutsaklıktan kurtarabilen meziyetlere sahip olduğu görülmektedir. Bilhassa İslamiyet öncesi halk anlatılarında kadının yeri ve gücü net olarak görülebilmektedir. Söz konusu kadın tipolojisi, erkeğinin olmadığı meclislerde de söz hakkına sahip olan misafir ağırlayan ve uğurlayan bir üst kimliğe sahiptir. Türk kültüründe Türk kadını kutsaldır. Ona saygı duyulur. Önünde diz çökülür. Dedem Korkut'un ifadesiyle evin direğidir. Ve yine Gökalp'in asil Türk kadınıyla ilgili "Kadın yükselmezse alçalır Vatan, Samimi olmaz onsuz bir irfan." ifadesini kullanır. Kadının Türk kültüründeki yeri ve önemini ifade edecek sayısız örnekler vardır. İslami dönemden sonraki halk anlatılarına gelindiğinde kadın tipolojisinin metindeki konumlarında az da olsa birtakım değişiklik olmuştur. Söz konusu durum elimizdeki *Battal-nâme*'nin Hatay nüshasında da görülmektedir. Kahraman tipolojisine bakıldığında ataerkil bir yapıya paralel olarak daha çok erkek kahramanların ön planda

olması dikkat çekicidir. Kahraman kadın tipinde ciddi bir azalma tespitlerimiz arasındadır. Nüshada yer alan kadın kahramanların İslamî terminolojide yer alan isimler olduğu görülmektedir.

Battal-nâme'nin Hatay nüshasında yer alan kahramanlar "Dinî ve İslâmî Kahramanlar, Tarihî ve Efsanevî Şahıslar, Felsefî ve Akademik Şahıslar, Mitolojik ve Fantastik Şahıslar, Kadın Şahıslar" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Nüshada tespit edilen isimler, ağırlıklı olarak İslam medeniyetine ait kişi veya kişilerdir. Dinî ve İslâmî Kahramanlar başlığı altında yer alan peygamberler, halifeler, sahabeler, evliyalar, vd. ait olduğu toplumun kutsal değer ve hassasiyetlerini ifade eder. Kahramanlar arasında ehl-i beyt mensupları da bulunmaktadır. Bu durum ise İslam dünyasında dinî şahsiyetlerin önemli rol oynadığını gösterir. *Mücadeleci ve Savaşçı Kahramanlar* başlığındaki kişiler, İslamiyeti Anadolu'da yayan ve kahramanlık destanlarında isimlerine rastlanılan temsilcilerdir. Söz konusu isimler, sadece kahramanlık destanlarında olağanüstü özelliklere haiz kişiler olmayıp gaza anlayışıyla Türk-İslam ülküsünü idealize eden gazi eren yani alp erenlerdir. Bu olgu, bizlere kahramanlık algısının toplumsal ve dinî bir kimlik kazandığını gösterir.

Söz konusu tabloda yer alan *Tarihî ve Efsanevi Şahıslar* başlığında mitolojik düşman tipleri karşımıza çıkar. Bu noktada Nemrut ve Firavun gibi isimler zulmün simgesidir. Onlarla ilgili Kur'an'da da anlatılar mevcuttur. İlaveten Me'cüc, Memlân gibi tipler ise dinî kimliğin korunmasında temsil görevi gören kahramanlardır. Bunların yanında İslam medeniyetinin siyasî aktörlerinden görülebilecek Kayser ve Mağribi gibi temsilciler de bulunmaktadır.

Battal-nâme'nin Hatay nüshasında yer alan kahramanlar arasında Antik Yunan medeniyetine ait düşünürlerin de bulunması dikkat çekici bir diğer hususdur. *Felsefî ve Akademik Şahıslar* başlığındaki isimlere dikkat edildiğinde İslam dünyasının hem dinî şahsiyetlerle hem felsefî ilimleriyle beslendiği açıkça görülmektedir. Bu başlıkta dikkat çeken bir diğer husus ise Şahmeran'dır. Malum olacağı üzere Şahmeran ile ilgili Anadolu'nun birçok farklı yerinde olmakla birlikte özellikle güneydoğu Anadolu bölgesinde farklı efsaneler ve inançlar mevcuttur. Bu durum bizlere halk inançlarıyla felsefik algının aynı potada birleşimini göstermektedir.

İlgili tablonun son başlığında ise *Kadın Şahıslar* bulunmaktadır. Söz konusu kadın figürler, kadın algısının önemini vurgulamaya yöneliktir. Şirin, Şehraz, Asuman gibi efsanevi karakterlerin yanında Hz. Fatıma, Hz. Aişe ve Hz. Zeynep gibi dinî şahsiyetlere de yer verilmiştir. Bu yaklaşım hem dinî hem kültürel olgunun iç içeliğini ifade eder. Nüshada kadın tipolojisine yer yerilmesi yine kadın algısıyla ilgili olup kadının sadece kapalı mekânda değil dış mekânda da etkili olduğunu kanıtlar. Bu durum da bize sadece erkek tipolojisi üzerine kurulu olmadığını, anlatıların kadın erkek ekseninde güç bulup anlam kazandığını belirtir.

SONUÇ

Sosyo-kültürel bağlamda Battal-nâmeler, destan geleneğinin önemli bir kolunu teşkil eder. Söz konusu eserlerden hareketle inceleme konumuz olan Hatay Nüshası, efsanevî, tarihî ve mitolojik olgulara sahip zengin bir eserdir. Destan dilinin özelliklerine sahip olan eser, genellikle lirik ve çoşkulu bir yapı arz etmektedir. Belirgin lirizmin yanında, kullanılan dilin çağına göre son derece açık, yalın ve anlaşılır olması da dikkat çekici bir husustur.

Battal-nâme'nin Hatay Nüshası'nda masal unsurları da yoğun olarak bulunmaktadır. Olağanüstü olay, kahraman ve motiflerle bezeli olan eserde "*cinler, periler, cadılar, devler, vb.*" yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu minvalde Battal Gazi'nin kahramanlığı ve mücadele algısı hem tarihî hem de hayali bir yapıya sahip olur.

Nüshada dikkat çeken yönlerden birisi de eserin coğrafi mekân çeşitliliğidir. Coğrafi bağlamda öz be öz Türk yurdu olan Anadolu karşımıza çıkar. Anadolu'nun bir uçtan diğer uca birçok ili, ilçesi ve bölgesi metinde yer almaktadır. İlgili eserde uzak diyar olarak nitelendirilebilecek yerlerin yanında hayalî ve fantastik olan masal ülkeleri de görülmektedir. Bu durum mekânsal bağlamda reel, hayalî ve fantastik yer algısının iç içeliğini bizlere göstermektedir. Coğrafî mekân olarak karşımıza dinî yerler de yoğun olarak çıkmaktadır. Bu durum, ilgili nüshanın Türk-İslam ülküsüyle örülü bir Anadolu destan kültürünün yansıması olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Yine eserde yer alan hayvan motifleri de dikkat çekicidir. Söz konusu hayvanların bazılarında kültürel olguya bağlı olarak erklik özelliği mevcuttur. Şamanizmin etkisiyle oluşan bu erklik, kutsal özellikler ihtiva etmektedir. Örneğin at, yiğidin ya da kahramanın en yakın yoldaşıdır. Kiziroğlu Mustafa Bey anlatısında malum olacağı üzere Köroğlu ve Kiziroğlu'nun atları da beyleri gibi mücadele etmiştir. İlaveten metinde yer alan diğer hayvanlar (aslan, kurt, kartal, vd.) da tabiat ile bütünleşildiğinin bir sembolüdür.

Anlatıya akıcılık, derinlik ve hız katan unsurlardan birisi de şüphesiz renklerdir. Renkler, metni tek düzelikten çıkarıp sembolik anlamlar içeren metaforlardır. Metin içerisinde her rengin farklı anlamları karşılaması tespitlerimiz arasındadır. Bu minvalde sayıların da sembolik metafor özellikleri unutulmamalıdır. Türk – İslam kültürü için önemli bir yeri olan sayılar, inançtan geleneğe, kutsiyetten hayale kadar geniş çaplı bir yelpazede farklı özellikler arz etmektedir. Özellikle metin içinde kullanılan sayıların bir bölümünün (üç, beş, yedi, kırk, vd.) rastgele kullanılmadığını da ifade etmek gerekir. Formülistik sayılar olarak nirelendirebileceğimiz söz konusu rakamların büyüsel, dinsel, fantastik ve sembolik anlamlara haiz olduğu bilinmektedir. İşte bu özelliklerden dolayı *Battal-nâme*, sadece bir savaş ve kahramanlık destanı değil aynı zamanda masal unsurlarını içerisinde yoğun olarak bulunduran halka mal olmuş bir anlatıdır.

Halk anlatılarında olay ve zamanın yanında mekânlar da önemli bir işleve sahiptir. Elimizdeki Hatay nüshası mekân bağlamında değerlendirildiğinde ciddi bir coğrafi zenginlik göze çarpmaktadır. Bu zenginlik içerisinde kutsal olarak görülen dinî mekânlar, İslamî yapının parçası olarak kabul gören yerlerdendir. Söz konusu mekânlar, destan kahramanlarına eşlik ederler. İlgili yerler, kimi zaman bir mücadele alanı iken kimi zaman da dinî vecibelerin yerine getirildiği alanlardan ibarettir.

Battal-nâme'nin Hatay Nüshası, kahraman kadrosu bağlamında da dikkat çekici özelliklere sahiptir. Kahraman kadrosu bağlamındaki karakterler, reel veya hayalî bir özellik içermektedir. Söz konusu karakterler, bilhassa destan kahramanı Battal Gazi'nin etrafında teşekkül eder. Karakterler kimi zaman yardımcı kimi zaman da düşman tipi ile karşımıza çıkar. Yine şahıslardan dinî, tarihî, efsanevî vb. karakteristik özelliklere sahip olan kişiler de vardır. Şahıs kadrosundaki zengin yelpaze, söz konusu destanın anlam genişliği ve derinliğini ortaya koymaktadır. Battal Gazi, mücadelesini Allah rızasını gözeterek yapar. Destan parçasında yer alan dualar ve dinî ifadeler, esere İslamî bir kimlik kazandırır. İlgili kimlik, eserin dil özelliğini de şekillendirmektedir. Alp ve eren kimliğiyle vuku bulan destan, bu yönüyle kahramanlık ideolojisinin yanında İslam'ın yayılmasını da aracılık eden bir eser kimliğini temsil eder.

Battal-nâme geleneğinde oluşturulmuş destan parçaları ahlakî ve dinî içeriğin birleşenidir. Battal Gazi, adaleti temsil eden ve sağlayan bir alperendir. Karakteristik özelliklerinin başında sadakat, adalet, fedakârlık ve kahramanlık gelir. İlgili değerlerin bir araya gelerek özümsenmesi Battal'ı Battal yapmaktadır.

Sonuç olarak *Battal-nâme*'nin Hatay Nüshası için zikredilen unsurlar genel olarak değerlendirildiğinde söz konusu eserin destanî özellikler gösteren kültürel bir hazine olduğu anlaşılmaktadır. Battal-nâmeler, halkın tahayyülünde hem gerçek hem de masalsı yapıların birleştiği, içerisinde yoğun olarak kahramanlık ve inanç unsurları barındıran halk anlatmalarıdır. Söz konusu eserde, motif zenginliklerinin yanındaki dil özellikleri onu, Türk-İslam kültürünün tanınması, anlaşılması ve yayılması bağlamında önemli bir başucu eserlerinden birisi yapmıştır. Sanatın birçok dalında (sinema, tiyatro, roman, öykü, hikâye vb.) karşımıza çıkan Battal-nâmeler, kültürel aktarımda önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Değişen ve gelişen teknoloji bağlamında Battal-nâmelerin yeniden ele alınarak yediden yetmişe herkese hitap edecek hâle getirilmesi elzemdir. Türk-İslam ülküsünün kültürel kodlarıyla bezeli söz konusu eser, bilgisayar ve yapay zekâ destekli mecralarda da özellikle çocuklar için oyunlar başta olmak üzere çocukların ve yetişkinlerin ilgisini çekebilecek platformlara taşınması gerekir.

KAYNAKLAR

1. Yazılı Kaynaklar

Acaloğlu, A. (2018). "Türk Deveciliğinin Kökenleri ve Kültürel Boyutları I: Arkaik Sanat ve Mitoloji*".* (ed. Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), *Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler Kitapçığı Sosyal Bilimler*, C. I, İzmir: Selçuklu Belediyesi, s. 17-26.

Açа, M., Ekici, M., Yılmaz, A. M. ve (2014). "Anonim Halk Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* (ed. M. Öcal Oğuz), Ankara: Grafiker Yayınları, s. 133-238.

Akar, Ali (2018). *Oğuzların Dili-Eski Anadolu Türkçesine Giriş*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Akbaba, Y., ve Akbaba, C. (2019). "Huban Arığ Destanı Üzerinden Hakaslar ve Hakasların Düşünce Dünyası". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi,* 6(4), s. 1985-2009.

Akçiçek, E., ve Canyurt, M. A. (1993). *Anadolu'da Balık ile İlgili İnançlar ve Halk Hekimliği Uygulamaları.* Doğu Anadolu Bölgesi I. Su Ürünleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Erzurum.

Alboğa, M. N. (2020). *Battal Gazi Hayatı ve Tarihi Şahsiyeti,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.

Alptekin, A. B. (2002). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Alptekin, M. (2021). "Türk Mitolojisinde Hayvan Sembolizmi Çerçevesinde Deve". *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), s. 236-244.

Aslanbay, M. (1953). *Seyyit Battal Gazi'nin Hayatı ve Bazı Menkıbeleri*. Eskişehir: Kardeşler Matbaası.

Aytaş, G. (2012). "Türk Kültür ve Edebiyatında Geyik Motifi ve Haza Destan-ı Geyik". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 12, s. 161-170.

Bakırcı, N. (2006). *Niğde Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin).* Niğde: Niğde Yüksek Öğretim Vakfı Yayınları.

Bakırcı, N. (2015). "Eflâtun Cem Güney'in "Masallar" Adlı Kitabında Yer Alan Metinlerde Mitolojik Unsurlar", *Türük Dergisi*, 2 (4), s. 37-52.

Bakırcı, N. (2015). "Ignacz Kunos'un Derlediği Masal Metinlerinde Yer Alan Mitolojik Unsurlar Üzerine Bir İnceleme", *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 6 (20), s. 183-210.

Bars, M. E. (2015). "Biçemsel ve Anlamsal Dönüşümler: Battal Gazi Destanı'nda". *The Journal Of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 34, s. 283-295.

Bayat, F. (1993). *Oğuz Epik Geleneği ve Oğuz Kağan Destanı*. Bakü: Sabah, Azerbaycan İlimler Akademiyası.

Bayat, F. (2011). *Türk Mitolojik Sistemi II.* İstanbul: Ötüken.

Bayraktar, N. (2004). "Kara ve Siyah Renk Adlarının Türkçedeki Kavram ve Anlam Boyutu Üzerine". *Dil Dergisi*, S. 126, s. 56-76.

Beydili, C. (2005). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük.* Ankara: Yurt Kitap Yayınları.

Boratav, P. N. (1984). *Köroğlu Destanı.* İstanbul: Adam Yayıncılık.

Boratav, P. N. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı.* İstanbul: Gerçek Yayıncılık.

Boratav, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi: Oğuzların, Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi.* Ankara: Bilgesu Yayınları.

Bozkurt, K., ve Bozkurt, H. (2012). "Sayıların Gizemli Dünyası: Kültür ve Edebiyatla Sayı Sembolizmi". *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), s. 717-728.

Ceylan, N. (2016). "Yağlıca Kalesi'nde Yılan Figürü ve Türklerde Yılan Simgesi". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, s. 409-421.

Cicioğlu, M. N. (2016). *Orta Asya Battalnâmelerinden Seyitbatal Comogu*. Konya: Kömen Yayınları.

Çetinkaya, B. (2019). *Azerbaycan Nağılları (Hoy) 1-2 (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Çelik Kan, A., ve Göde, H. A. (2023). Yusufeli Masallarının Performans (İcra) Kuramına Göre İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(*60*), s. 369-385.

Çıblak Coşkun, N. (2013). "Tahtacılarda Üç Sayısı ve Üçleme". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 56, s. 73-92.

Çobanoğlu, Ö. (2011). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çolak, A. (2006). *Türâbî'nin Manzum Battalname'si: İnceleme/Metin* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Çoruhlu, Y. (1999). *Türk Mitolojisinin ABC'si.* İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Çoruhlu, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları.* İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Çoruhlu, Y. (2019). *Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi 1-2.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Demir, N., ve Erdem, M. D. (2006*). Battalname.* Ankara: Hece Yayınları.

Döğer, T. (2022). *Battalname Destanı ile Battal Gazi Filmlerinin Tip ve Motif Ekseninde Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul.

Duman, O. (2024). T*ürk Dünyası Destanlarında Hayvan Sembolizmi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Durmuş, İ. (2016). *Türk Kültürüne Giriş.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Durmuş, İ. (2021). Türk Kültür Çevresinde At. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), s. 1-12.

Ekici, M. (2002). "Destan Araştırma ve İncelemelerinde Kullanılan Bazı Terimler Hakkında-II". *Milli Folklor*, 54, s. 11-18.

Ekici, M. (2016). "Türk Kültüründe Al Renk". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* 16(2), s. 103-107.

Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin, Ş. (1997). "Türklerde Atın Armağan Olması". *Halk Edebiyatı Araştırmaları,* 2, s. 518-524.

Eliade, M. (1999). *Şamanizm* (çev. İ. Birkan). Ankara: İmge Kitabevi.

Erçilasun, A. B. (2011). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Erkoçoğlu, F. (2014). "Hamideli Tarihi Coğrafyası ve Battal Gazi'nin Hayatına Dair Bazı Notlar". *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 65-82.

Feratan, M. (2023). *Türkiye Sahası Türk Halk Danslarında Hayvan Sembolizmi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.

Genç, R. (1999). *Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı-Kırmızı-Yeşil*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Göde, H. A., Çelik Kan, A. (2022). "Anadolu Masallarında Tüy ve Kıl Motifi Üzerine İnceleme". *Dr. Mehmet Özçelik armağanı*. (ed. H. A. Göde, Sagıp Atlı, Hakan Acar, Nezih Tatlıcan). Konya: Palet Yayınları.

Gökyay, O. Ş. (2007). *Dedem Korkudun Kitabı.* İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: TDK Yayınları.

Gültepe, N. (2015). *Türk Mitolojisi.* İstanbul: Resse Yayınları.

Günay, U. (1978). "Masallarda Değişen Motifler ve Tesirleri". *Türk Kültürü*, s. 226-230.

Gürbüz, D. Ö. (2016). "Ritüelden Tiyatroya Geyik Motifi ve Geyikler Lanetler Oyunu". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 31, s. 436-451.

Güvenç, A. Ö. (2009). "Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 41, s. 85-97.

İnan, A. (1987). *Makaleler ve İncelemeler.* Ankara: TTK Yayınları.

Kahraman Çınar, A. (2016). "Bozkır Kültür Çevresinde Geyik İnancı ve Geyik Kurbanı". *Journal Of Hıstory And Future*, C. 2, S. 1, s. 178- 189.

Kahraman Çınar, A. (2016). "Bozkır Kültür Çevresinde Geyik İnancı ve Geyik Kurbanı". *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 2(1), s. 178-189.

Kalenderoğlu, İ. (2006). "Nogay Destanlarında At Motifi". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 21, s. 97-117.

Kalkan, H. ve Deniz, Ö. (2021). "Yılan Figürü ve Sembolizm". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), s. 2328-2344.

Karadavut, Z., ve Yelşildal, Ü. Y. (2007). "Anadolu Türk Folklorunda Geyik". *Millî Folklor,* 76, s. 102–112.

Kavasoğlu, R. B. (2021). *Renk.* Ankara: İksad Yayınevi.

Kaya, M. (2007). *Mitolojiden Efsaneye Türk Mitolojisinin Türkiye'deki Efsanelerde İzleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Kayalı, Y. (2016). "Hint ve Türk Mitolojilerinde Balık Motifi". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 58, s. 252-265.

Keçeci, B. B. (2018). *Âşık Şiirinde Hayvan Sembolizmi,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli-Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: TDK Yayınları.

Köksal, H. (1983). *Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kumartaşlıoğlu, S. (2015). "Geyik Boynuzlarının Yatırlarda Şifa İçin Kullanımı". *Milli Folklor Dergisi,* 107, s. 137-148.

Küçükcan, İ. (1997). *Nacolea'dan Seyitgazi'ye Seyyid Battal Gazi Külliyesi ve Vakfı*. Eskişehir: Seyyid Battal Gazi Vakfı Yayınları.

Metin, M. (2022). *Türk Kültüründe Battalname Kültürü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Nazlı, A. (2023). *Türklerin Kayıp Kültü Ejderha*. Konya: Kömen Yayınları.

Nerimanoğlu, K. V. (1996). "Türk Kültüründe Renkler"*. Nevruz ve Renkler* (ed. Sadık Kemal Tural, Elmas Kılıç). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 13-23.

Ocak, A. Y. (1992a). "Battal Gazi". *İslam Ansiklopedisi*. C. 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 204-205.

Ocak, A. Y. (1992b). "Battalname". *İslam Ansiklopedisi*. C. 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 206-207.

Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi (Cilt II).* Ankara: TTK Yayınları.

Özçelik, M. (2013). *Battal Qazi.* İstanbul: NAR Yayınları.

Özdemir, S. D. (2022). *Türk Halk Anlatılarında Dev Motifi.* Çanakkale: Paradigma Akademi.

Öztürk, Ş. (2019). "Türk Kültüründe Aslan". *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 2(2), s. 18-39.

Paçacıoğlu, B. (1993). *Battal-Name (İnceleme-Metin-İndeks),* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Roux, J. P. (2005). *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar* (çev. A. Kazancıgil, L. Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Roux, J. P. (2011). *Eski Türk Mitolojisi* (çev. M. Yaşar Sağlam). Ankara: Bilge Su Yayıncılık.

Sakaoğlu, S. (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Sakaoğlu, S. (1992). "Battal-Name". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 40, s. 67-74.

Sakaoğlu, S. (1999). *Masal Araştırmaları.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Sarar, İ. A. (1997). *Seyyit Battal Gazi Bildiriler* (2. Baskı). Eskişehir: Sarar Yayınları.

Sarıtaş, U. (2020). ""Bülbül" İmgesi Üzerinden Türk Şiirindeki Geleneksel İmgenin Değişimine Karşılaştırmalı Bir Bakış". *International Journal Of Filologia*, 4, s. 350–362.

Say, Y. (2009). *Türk-İslam Tarihînde ve Geleneğinde Seyyid Battal Gazi ve Battalname*. Eskişehir: Sistem Ofset Matbaacılık.

Schimmel, A. (2000). *Sayıların Gizemi.* İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Sepetçioğlu, M. N. (1998). *Karşılaştırmalı Türk Destanları*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.

Sever, M. (1999). "Türk Mitolojisinde Kuşlar". *Milli Folklor Dergisi,* 42, s. 83-88.

Seyidov, M. (1988). "Gök, Ak ve Kara Renklerinin Eski İnançlarla Alakası". (Çev. Orhan Yavuz). *Türk Dünyası Araştırmaları*, C. 26, S.52, s. 33-52.

Sezer, M. A. (2022). "Geyik Avı ile İlgili İnanışlar: Alageyik ve Geyikler Lanetler Örneği"*. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), s. 97-105.

Şahin, Ö. (2020). "Türk Destanlarındaki Devlerin Genel Özellikleri ve Türk Mitolojisi ile İlişkileri". *Yeni Sey Dili ve Edebiyat Dergisi*, 1(1), s. 11-24.

Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması* (C. II). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Thompson, S. (1955-1958). *Motif İndex Of Folk Literature* (Vol. 6). Indiana University, USA.

Timurtaş, F. K. (2005). *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Grameri-Metin-Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Toker, İ. (2009). "Renk Simgeciliği ve Din: Türk Kültür Yapısı İçinde Ak-Kara Renk Karşıtlığı ve Bu Karşıtlığın Modern Türk Söylemindeki Tezahürleri Üzerine". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 50(2), s. 93-112.

Topraklı, R. (2014). "Battal Gazi'nin Türbesi Nerede?". *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, S. s. 83-92.

Torebekkyzy, L. (2021). "Türk Halk Kültüründe ve Edebiyatında Yedi Sayısı". Çeşm-İ Cihan: *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* 8(1), s. 82-91.

Tuncer, A. (2012). *Anadolu Türk Sanatı Döneminde Aslan Figürü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Turan, O. (2009). *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi.* Ankara: Ötüken Yayınları.

Yeşildal, Ü. Y. (2018). "Bir Arketip Olarak Yılan". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C., 6 S. 13, s. 420-431.

Yılmaz, B. (2021). "İslami Dönem Türk Destanlarında Kahramanın Kutsanması- Kutsallaşması (Battalname- Danişmendname- Saltıkname)". *Yılmaz Önay Armağan Kitabı* (ed. M. Öztürk, İrfan Polat), İstanbul: Kitabevi, s. 425-462.

Yılmaz, E. B. (2011). "Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Bilig,* 56, s. 45-56.

Yiğit, E. (2023). "Türk Kültüründe Geyik ve Geyikle İlgili İnanış ve Efsaneler: Kastamonu-Karabük Örneği". *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(14), s. 376-399.

Yücel, A. (1998). "Masallarda Dev ve Yaratılış Destanındaki Benzerleri". *Milli Folklor,* 10(39), s. 38-45.

2. Elektronik Kaynaklar

URL-1. https://islamansiklopedisi.org.tr/bulbul (Erişim Tarihi: 28.08.2025).

URL-2.https://islamansiklopedisi.org.tr/duldul#1 (Erişim Tarihi: 29.08.2025).

URL-3.https://islamansiklopedisi.org.tr/duldul#2 (Erişim Tarihi: 29.08.2025).

URL-4.https://islamansiklopedisi.org.tr/yilan (Erişim Tarihi: 29.08.2025).

METİN

1

ʻÂlim idi Hasan dahı oldu şevher
Hüseyn gürbüz er idi ol şîr-i nâr
Kayserden almış idi yedi kez ol haraç
Hiç kimesne bulmadı ana aslâ ilâç
Almış idi anın on iki kalasını
Havfî eder idi anda olan cümlesini
Râvî eder çünki vefat etdi ol dem Ziyâd
Oğlu Nuʻmân yerine tahta geçüp oldu bünyâd
Hüseyni Gâzi av avlar idi müdâm
Atlanup yine ol bir gün ava gider
Kûhu şâma toğru gitdi ol gâzi
Gördi anda bir ʻacâ'ib âhû gezer
Vardı âhî katına atdı kemendi
Gördi turmaz âhû önünden kaçar
Ol zeman anın ardına düştü pehlivân
Varup ol geyik bir mağâraya girer
Ol dahı mağâraya girdi ol zemân
Gördi bir at turur anda sîm-i eyer
Düldüle benzer hemân ol eyer ile feres
Çok taʻaccüb eyledi ona ol pür-hüner
Didi kim neyler bu mağârada imdi bu at
Böyle diyüp haylî tefekkür ider
Gördü ol atı tutmak istedi
Vardı anın yanına gördi kim ol deper
Bir âvâz geldi kim ya ʻaşkar sâkin ol
Bu er ile git kim sana biner hem Caʻfer
Hüseyn Gâzi işitdi ol ünü
Dörüt yana bakdı görmedi hergiz eri
Vardı ʻaşkarın yanına tutdı anı
Gördi kim bir sünü var üstünde muʻteber
Gördi var anda bir bokça içinde anın
Moyı âdem zırh-ı dâvûd hoş püser
Aldı ʻaşkarı ol dem ol pehlüvân
Malâtıyânın yoluna toğru gider
Didi ya rabbi kimdir ol Caʻfer ʻaceb
Fikr ider iken anı ol sâhib-i nefer
Gözlerine uyku gelüp uyudu
Gelüp bir pîr düşüne virdi haber

2

Ol didi kim beşâretler olsun sana
Senin oğlun olusar dir ol pür-hüner
Bu sünü ile zırhı ‘aşkar anın
Rumı feth idiser ol pây-ı ser
Çünki uyandı şükür idüp kıldı sücûd
Aldı anları ol dem ol şehre irer
Geçti bunın üzerine bir zemân
İrdi oğlu Nu‘mana ölüm irdi şâd
Oğlu Emir ‘Ömer oldu ol zemân şâd
Geçüp tahta halka virdi çok sîm ü zer
Hem Hüseyni Gâzinin bir gulâmı var idi
Tavâbil adlu hem dilâver pehlüvân idi
Girdi içeri Tavâbil oldu şâdımân
Oğlun oldu diyü Hüseyni Gâziyi muştular
Pes sevindi halkı da‘vet eyledi Gâzi
Şehrin halkı gelüp toldu cümle yazı
Yediler ol ni‘metleri cümle ol zemân hâssı ‘âm
Ol Gâziye çok du‘âlar itdiler temâm
Gördüler bir mahbûb oğlandur anı
Bunın adı Ca‘fer olsun didiler anı
Çünki girdi üç yaşına ol civân
Kim nazar kılsa ana sanur idi beşer
Şöyle mahbûb oldu anın hüsni bî-bedel
Yok idi ancılayın dünyâda bir beşer
Hüseyni Gâzi yine bir gün turur
Tavâbile söyler anı ol dem getür
Didi ki bunda ben turayım ben ne âvâre
Varup gideyim ben yine bir şikâre
Binüp atına çaldı kılıç biline
Toğru gitdi ol Ma‘muriyye yoluna
Bir iki gün tağda gezdi ol nâgehân
Çıka geldi anın önüne bir geyik hemân
Hâltası altun hem atlas anın çulu var
Anı görünce didiki budur şikâr
Didi şimdi bunu diri tudayım
Oğlum Ca‘fere anı ileteyim
Vardı anın üstüne atdı kemend
Turmadı kaçdı cerân ana olmadı bend

3

Sürdi atın düştü anın ardına
Çünki erişdi ol Ma‘muriyye yurdına
Bir tepenin üstüne oldu sivâr
Gördi kim bir kal‘a ulu üstü-vâr
Kal‘anın önünde haymeler cümle kurulu
Kal‘ası muhkem key ‘imâret hem ulu
Hem giyimlü leşker kırık bin kadar
Ma‘muriyye şâhı imiş anlar ‘ayân
Ulusının adı Mihribâ’il idi
Evsâtının adı Mihran Hân idi
Ol birinin adı Şâmeseb idi
Üçü dahı kâfir idi anlar bî-meseb idi
Bunlar imiş meğer Kayserin kayınları
Ol şâhlar idi dîn hâ’inleri
Mihribâ’ilin imiş ol cerân
Gören ol cerânı olur idi hayrân
Görüp cerânı kakıdı murdâr kilâb
Didi kim kovdu ise bunu ey hubâb
Tiz getürin imdi bana anın başını
Şimdi kütâh eylen bana anın işini
Ol çeriler tiz atlanup ana vardılar
Bir depenin üstünde ol gâziyi buldılar
Didiler kim sen delü misin ey kişi
Niye eyledin cerâna böyle işi
Ol didi kim Hüseyni Gâzi bilün benem
Ehl-i islâmın ser-firâzı benem
Ana söylen cerânı virsün bana bu dem
Yoksa kendine dünyâyı tar idem
Korkdu kâfirler anı çünki eyle gördiler
Pâdişâha varup haber virdiler
Pes buyurdı lâ‘în bindi çeri
Var idi ârâste kırık bin leşkeri
Gördi bunlar Hüseyni Gâzi pehlüvân
Didi ki ne gâfil bulundum bu zemân
Korkulu düş gördüm idi bu gice
Görelüm alnımıza yazılan niçe
Bir kılıçdan ġayrı yok idi bir âleti
Çünki Hüseyni Gâzi gördi işbu hâleti

4

Na‘re urup cümle kıldı ol gâzi
Kırdı ol kadar kâfiri kan ile toldı yazı
Şöyle kırdı kâfirleri ol pehlüvân
Bozdu safları dökdü tenleri akdı kan
Akdı kanlar su gibi cereyân ider
Kâfirlerin ciğerin biryân ider
Urdular kendine oldu ol dem zahim-dâr
Çok kan akdı yaradan oldı gazi nâçâr
Ol arada şöyle cenk itdi katı
Hüseyni Gâzinin kalmaz tâkatı
Diledi kim çıka çeriden bir dem eğlene
Cenge gele biraz yine ol dinlene
Ol dem anın üstüne kemendi atdılar
Giriftâr oldu Hüseyni Gâziyi şehîd itdiler
Cânın bağışladı mevlâya ol
Dâhil oldu cenneti a‘lâya ol
Atın tutamadılar ol zemân çeri
Geldi kal‘asına ol kâfir leşkeri
Ol yanadan cümle Müslimânlar leşkeri
Teşvîş idüp otururdı her biri
Gördiler bir at gelür pes anlar turdılar
Cümlesi ol ata karşu vardılar
Gördiler kim ‘aşkar olmuş kara kan
Her birisi kıldılar anda âh ile zâr
Var idi bir câsûs Yahyâ anın adı
Hem ‘Ammuriyye neslinden idi
Emir ‘Ömer didiki ana var sen ol yana
Hem bu işde haberin getür sen bana
Bu işleri kim işlemişdir ne ‘aceb
Kim şehîd itmişdir bunu ne sebeb
Gitdi Yahyâ İbn-i Mansûr bir zemân
Gelüp yine haber virdi anlara ‘ayân
Didi ki Ma‘muriyye şehrine etmiş sefer
Ser-güzeştin virdi cümle haber
Ağladılar cümle yârenler âh itdiler
Yas tutup câme siyâh itdiler
Nâme yazıp Bağdâda gönderdiler
Halifeye bu ahvâli bildirdiler

5

Ol dahı ağladı yas tutup temâm
Ehl-i Bağdâd karak giydi birbir ya‘ni nekkâd
Nâme yazup virdi ilçiye anı
Didi ki Emir ‘Ömere götüreyim hem ziyâde
İlçi alup nâmeyi oldu revân
Virdi Emir ‘Ömere anı ilçi ol zemân
Nâmeyi ilçi elinden ol zemân aldılar
Okuyup mefhûmın ol zemân bildiler
Nâmesinde yazmış ki gâfil olmanız
Düşmânı hirgiz uyur sanmanız
Semti kayser yana bir iş gelse imdi size
Nâme yazup ilçi göndürin imdi bize
Dönüp söyledi Emir ‘Ömer hemân
Didi ki ya kavim bir pehlüvân var mıdır bu zemân
Şimdi ser-leşker ola bize ol hemîn
Tâ kim Ca‘fer yiğit olana değin
Pes ulular her biri ol zemân söylediler
Şimdi ‘Abdü’sselâm olsun didiler
Büyüsün Ca‘fer yiğit olsun yine
Atasının mansûbın olsun yine
Emir ‘Ömer ana didi ki ser-leşker olasın bu zemân
Görelüm ne gösterir bu çarhı nihân
Geçdi bunun üzerine hayli zemân
On yaşına vardı Ca‘fer pehlüvân
Kaddi pâk kendisi rûyı oldu güzel
Şöyle dilber oldu nâs içinde bî-bedel
Başladı ol ‘ilmi mu‘tâd itmeğe
Cehdi idüp ol dörüt kitâbı yâd itmeğe
Şöyle ‘âlim oldu ‘ilmi içinde lâ-nazîr
Şöyle merdân oldu halk içinde nerre-şîr
Bahs ile mülzem kılur ol ‘âlemleri
Cenk ile makhûr kılur ol zâlimleri
Hem oldu ol dahı anlara imâm
Ana uydular cümle Müslimânlar temâm
Şöyle hutbe okurdu ki hüsni hûb
İşiden ağlar idi ger taş olsa kulûb

6
[Niçe ʻâlim olmaz ol er dört kitâb hem] yâd ola
Niçe merdân olmaz ol er Rüsteme üstâd ola
[Didiler yârânleri kim büyüdin] oldun hem yiğit
Atanın mansûbın algil gide gam gönlümüz âbâd ola
Didi Caʻfer anlara mansûb almak vakti değil ey hubâb
Bir hüner göstermeyince bana mansûb yâd ola
Didi anlar kim hüner didikleri ancak budur imdi bu zemân
İlmi içinde remzi içinde sana kim endâm ola
Evlerine vardı Caʻfer âhı kıldı ol ağladı
İşidüp didi anası bu niçe âhı efgân ola
Didi ki atam mansûbın isterem şâhdan bugün
Niçe ser-gerdân olalum gayrıya ol îrâd ola
Anası ana didi kim ey oğul heves itme sakın ana
Çokdur anın malı kavmi ana hem istimdâd ola
Cümle hala'ik andan bana dir dinlemezler sözünü
Korkaram hacîl olasın hem sana bir kem ad ola
Mescide varup namâzın kıldırdı ol imâm
Didi şâh bir sözüm var dilerem ifâd ola
Didi Emir ʻÖmer ana kim söyle sözünü niçe dir
Didiler cümle ulular bu niçe merdân ismi şân ola
Didi Caʻfer anlara atamın mansûbın isterem bugün
Dilerem bana viresiz gamlı gönlüm şâd ola
Turdı ayak üzerine söyledi ol zemân ʻAbdü'sselam
Didi ki dünyâ yüzünde bu niçe âdem zâd ola
[Sen]in ancak oldur işin medresede yazup okumak
Ata binüp mansûb almak sana istibʻâd ola
Söylediler ol cemâʻat hem iki taraf oldılar
Gördi Caʻfer uzadı söz hem arada fesâd ola
Vardı evlerine Caʻfer sordı lâlasına Mihribâ'ili
Didi kim ol bir pâdişâhdır kâfiri hem bî-dâd ola
Maʻmuriyye şâhıdır ol sakın gitme ol yana
Bir zarar gelince sana dünyâda andan ne dad ola
Gece olunca sabır kıldı gördü hem cenk yarağın
Didi bir iş idem ki ʻâleme ol destân ola
[Gel]di anası didi ona kanda gidersem bu gece
Didi ana kim ey mâder-i müşfikim himmetin bana ziyâd ola
[Bindi] gitdi subh olunca yitdi hemân bir kalʻaya ol
Karşu geldi ana Şemmâ sâhib ol bünyâd ola

7

Aldı evlerine gitdi ol mihmân eyledi pes anı
Didi ana mâcerâsın birbir ya‘ni nakkâd ola
Hem ta‘âm getirdi ol dem Şemmâs ikisi de anı yidiler
Didi Ca‘fer hamdü’lillâh ni‘metin hem ziyâde ola
Didi Ca‘fer Şemmâsa niçe bildin beni sen hâlini di bana
Söyle sözünü göreyim sana bu dem i‘timâd ola
Didi Şemmâs düşde gördüm Resulullâh bu gice
Söyledi ki hâlini bana inan imdi i‘timâd ola
Ol yana aradılar Ca‘feri bulmadılar Müslimânlar pes anı
Didiler kim kanda gitdi bî- ‘aklı hem evlâd ola
Çün sabâh olduğun vakit Ca‘fer itdi elvedâ
Didi Şemmâs ana kim dest-gîrin lebi’l mirsâd ola
Gitdi yola bir niçe gün çıka geldi ana imdi bir sivâr
Didi kendi özüne ol zemân bu niçe ‘ayyâr ola
Ca‘fer didi ki kimsin nirdensin imdi ey yiğit
Didi Ca‘fer ana Çin ilinden gelürem ismimiz Hannâd ola
Atamın adın sorar isen Kanâtûsdır ey yiğit
Sen dahı gel Müslimân ol tâli‘in küşâd ola
Ol lâ‘în kakıdı ol zemân didi Ca‘fere benim adım Şâmeseb
Kurtulamazsın elimden sana bugün kim imdâd ola
Hamle kıldı birbirine atdı gürzün ol kâfir Ca‘fere
Dutdu Ca‘fer anı bir kuş gibi anı sen niçe sayyâd [ola]
Urdı anı yıkdı Ca‘fer çıkdı göğsünin üstüne
Görür gelmez imâna kesdi anın başını budur sayyâd [ola]
Çıkdı andan bir tağ başına gördi muazzam şehri ol
Bir ulu kal‘a önünde leşkeri var kırık bin kadar [ola]
Birine didi Ca‘fer bu leşker kimin ola ne aceb
Ol didi ki Mihribâ’ildir harâb itdin Malâtıyâyı [‘azmi ola]
Şehre geldi Ca‘fer gördi bir bâğ girdi ol bâğın içine
Çevre etrâfı gülistân goncası hem anın ifrâd [ola]
Bâğın ortasında bir taht var çıkdı tahtın üstüne
Hem akar suları firâvân sanasın kim ol efrâd ola
Uyudu tahtın üstünde geldi begler ile hem şâh
Didiler anlar birbirine bu imdi niçe imdâd ola
Mihribâ’il gördü anı didi ki kimdir bu ‘aceb civân
Kim yüzü bedîr aya benzer bu meğer şehzâd [ola]
Uykudan uyandı gördü Ca‘fer ol dem Mihribâ’il
Turup hizmet kıldı ana bil ya‘ni üstâd [ola]

8

Didiler anlar Ca'fere kim niredensin imdi ey yiğit sen
Didi ki Çin ilinden oluram geldim kapınıza hizmet ziyâde ola
Şâh didi ana hele şimdi hoş geldin ey yiğit
Cümleden seni a'lâ kılayım hem rıf'atın ziyâde ola
Hem şarâblar getürdiler ol dem didiler kim nûş it sen ey civân
Didi Ca'fer vardır 'ahdım benim bu bana ib'âd ola
Ben sizlere sâki olayım aldı câmı pes ol destine
Nûş idenler ol şarabı 'akıbet ber-bâd ola
Mihribâ'il aldı anı gitdi hem ol bâğ içine
Ol lâ'în el sundu Ca'fere sanki bu Şîrîne Ferhâd ola
Bâğı halvet gördü Ca'fer hemân bir muşta urdu ana
Yaktı yüzünin üstüne kâfiri sanki bir cerâd ola
Kendin bildirdi ana Ca'fer didi ki tez imân getür kâfir
Yoksa kurtulmazsın elimden gerekse ejderhâ ola
Gördi gelmez imâna kesdi Ca'fer anın başını
Gelmedi ol kâfir imâna gör niçe ol 'inâd ola
Begler ol dem çığırdı Ca'fer birbir şâh ister diyü
Kesdi cümlesinin başını sankim hûb cellâd ola
[Cümle] işlediği anın mu'cizât-ı Mustafâ
Ümmetin vir salavât ama şefâ'atçın ol ola
Kesdi on dörüt beglerin başını
Çün kütâh eyledi cümlesinin işini
Bir gulâmı var idi anın adı Eflâhûn
Gel gidelüm şâh ister bugün senü
Vardı bağın içine gulâm gördi başı
Didi kimsin niye itdin bu işi
Didi bilmedin mi beni imdi ya gulâm
Müslimân ol imdi söyle tevhîd-i kelâm
Yoksa cânından vücûdını yad idem
Müslimân ol ki canını âzâd idem
Hüseyni Gâzinin oğlu Ca'fer benem
Didi gulâm imdi bana eyle bu dem kerem
Kerem eyle cânım bağışla ya pehlüvân
Parmağın kaldırıp oldu gulâm Müslimân
Ol gün anda subh olunça kaldılar
Şah Şâmeseb mel'ûnın başın dahı aldılar

9

Dün buçağında yola ʻazmi itdiler
İkisi başı alup Malâtıyâya getirdiler
Ol yana hâli bildi anın leşkeri
Ağlayup kara giydi anların ekseri
Bâğ içinde leşkeri ol dem kaldırdılar
Nâme yazıp bu ahvâli kaysere bildirdiler
Aldı ilçi nameyi oldu ol zemân revân
Virdi nâmeyi kaysere okudu ʻayân
Atdı tahtından kendin ağladı özünü
Âhı kıldı yırtıp anda ol yüzünü
İşidenler cümle hayrân oldular
Yas tutup Rûm ehli giryân oldılar
Çünki Caʻfer Malâtıyâya geldi yakın
Atasının bir bâğı var idi anda hemîn
Ol baş ile gulâmı anda kıldı nihân
Kendi evlerine oldu Caʻfer revân
Kapuya geldi ol dürr dânesi
Gördi feryâd idüp ağlar anın anası
[Yüzün] anası görüp şâd oldu anı
Didi kanda idin ey cânım cânı
[…] ki beni yakdın firâkın nârına
Bu niçe zemândır mâ'ilem senin didârına
Lâlası görüp şâd oldu Caʻferi
Didi ki kanda idin ey dîn serveri
Cümle yârenler görüp anı şâd oldular
Rûma gittiğin bilüp duʻâ kıldılar
Pes Emir ʻÖmer didi ki imdi ey nâm-dâr
Rûma varmışsın haber vir âşikâr
Didi Caʻfer anlara Rûma ben eyledim sefer
Maʻmûriyye şâhına buldum ben buldum zafer
Yolda katl eyledim hem anın kardaşını
Kesdim anda Mihribâ'ilin başını
Dahı kesdim on dörüt beglerin başını
Hem kütâh eyledim anların yaşını
Bir kulu var idi anın oldu Müslimân
Aldım anı başları oldum revân
Dinledin sözün cümle ʻAbdü'sselâm
Şöyle güldü kim yaʻni oldu şâdikâm

10

Güldüğine bakup cümle hayrân oldılar
Oturanlar bakup cümle bile güldüler
Döndü yine söyledi ol dem ʻAbdü'sselâm
Niçün söylersin ya Caʻfer herze kelâm
Eğer Mihribâ'il gark olur ise kanına
Yüz senin gibi âdem varmaz anın yanına
Ol senin işin değül ya civân
Ben bilürem muhakkak bu sözlerin yalan
Didi ki ya Caʻfer bu sözlerin sadık değil
Didi Caʻfer bana yalan demek layık değil
Tavâbile didi ki imdi yürü var
Getür başları olsun imdi âşikâr
Çünkim getürdiler başları bildiler
Cümlesi şâdı hurrem olup tahsîn kıldılar
Didiler kim şimdi kamumız sana kul
Velâkin ʻAbdü'sselâm oldu melûl
Asdılar başları burc üstüne hem
Nâme yazdılar halifeye anlar ol dem
Vardı ilçi nâmeyi virdi halifeye hemîn
Okudu nâmeyi halife-i rûy-ı zemîn
Bildiler bu hâli cümle şâdân oldılar
Cümle ehl-i Bağdâd handân oldılar
Ol halife virdi ol zemân nâmeyi
Virdi cümle beglere hilʻat ile câ[meyi]
Caʻfere çok dilâverlik eyledi
Nâme içinde çok nasihatler söyledi
Hem didi kim Kayser gelür ise ol yana
Nâme yazıp göndürin siz bana
Gelip ilçi nâmeyi virdi anlara ol zemân
Emir ʻÖmer okuyup mefhûmın bil ʻayân
Her birisi hilʻatın ol dem aldılar
Ehl-i İslâm cümle handân oldılar
Bu hikâyet burada oldı temâm
Hem dırâz olmadan hatim oldı kelâm
Okuyanı dinleyeni yazanı ey hudâ
Dilerim ki eyle bizleri ʻazâbından cüdâ
Yazanı yazdıranı ya zü'l-celâl
Dü cihânda hirgiz görmeye asla melâl

11

Fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilât
Bin günâhın ʻafv ider bir salavât
Kıssa-i Kayserin râbiʻn bozulup kaysere haber
Olup ʻazîm-i leşker ile gelüp Ahmedî Turrân İslâm
Bu hâli bildi nâz ehli fenânın bunda kârı ne
Ferağat eyledi cehli ana cehlin hem medârı ne
Sana olmasun hemrâh seni mahzûn ider her-gâh
İrer mihnete nâ-gâh gidersin tamu nârına
Fenâ oldur seni ʻayyâr zîrâ mekr itdi ol mekkâr
Musâhib olmasun ey yâr bu dünyânın bî-ʻârına
Sana evvel olur hem dem olur sonra ʻadüvvu kem
Sakın aldanmağıl bir dem bu cihânın ʻitibârına
Nasihat al bu şeydâdan ferâgat gel ehl-i dünyâdan
Irak ol bu sevdâdan nedir kendini yârına
Terevvuʻ kıl mevlâya ki müştâk ol teʻâlâya
Girdisin ʻadn-ı aʻlâya varırsın hak civârına
İlâhî lütfu ʻizzet kıl bize fazlın ile rahmet kıl
Kamumız ehl-i cennet kıl varalum ber-karârına
Tapukdan kılma istihrâc bu cerhim cerrâha muhtâç
Bugün itmez isen istilâc kalur bu yare yarına
Dilerem ki ʻazâb itme bize ya rabbi hisâb itme
Kıyâmetde ʻitâb itme bakânın hem tebârına
Velî mahlas bakâyıdır velâkin ol fenâ ider
Şu dem pendin bakâyıdır varam ibkâ diyârına
Muhakkakdan rivâyetdir rivâyet bir gazâvâtdır
Velî bir hûb hikâyetdir diyelüm maʻnidârına
Çün ol vakit eyledi Caʻfer Maʻmuriyye şehrine sefer
Hem itdi ʻaleme envâr irer zulmet nehârına
Atasının kanın aldı Malâtıyâ şehrine geldi
Kamu kâfir hased kıldı ol Caʻfer nâmıdârına
Çün işitdi anı Şemʻûn bî-gâyet oldılar magbûn
ʻAzîmet eyleyüp mahzûn gelir Kayserin barına
ʻArâkıl Kayserin ey cân biş oğlu var idi merdân
Sana anı idem tibyân ki varıma anın iftikârına
Biri Şemʻûn biri Şemmâs biri Kostantin-i Şernâs
Biri Râmîn idi ey gönli pas ol âgâh anın şümârına
Biri Râbiʻ idi dildâr didiler bizde kalmadı ʻâr
Bilerem ki varam ay yâr ol Caʻfer nâ-bekârına

12

Didi Râbi‘ ki ben gidem görem ki anlara nidem
Malâtıyâyı harâb idem ekem şa‘rı-şi‘ârına
Atası didi ki ey oğul bu işe eylegil gayret
Ezelden böyledir ey yâr gider sayyâd şikârına
Ana koşdu kırık bin ad kamusu şir-i nâr
‘Azîmet kıldı çün ol tuğyan girüp yolun gubârına
Var idi anın yanında iki pehlüvân
Didi Kayser anlarda kim siz dahı olun revân
Birisinin adı İbriyânûs
Birinin adı idi Kibriyânûs
Turmadılar yollarına gitdiler
Çünki anlar Malâtıyâya yitdiler
Nâme yazdı kâfir Emir ‘Ömerden yana
Nâmesini hem beyân idem ben sana
Didi ki istikbâlimize turasız
Tutup ol Ca‘fer’i bana viresiz
Ve hem didi yıllık virin bize siz harâc
Yoksa katl iderem sizi bi ‘ilâc
Geldi ilçi nâmeyi çün aldılar
Okudular mefhûmın bilup mahzûn oldılar
Başın götürüp söyledi ‘Abdü’sselâm
Didi ki dinlen sözüm ey hâssı ‘âm
Mihribâ’il bizler katl itmedik
Ma‘muriyye şehrine bizler hîç gitmedik
İşbu oğlan başı kesmiş durur
Ejdehânın kuyruğuna basmış durur
Bu ‘adâdır anın bugün virsin cevâb
Yoksa ne vardır bizlere ey şeyhi şâbb
Çün işitdi bu sözü Ca‘fer hemân
Sıçradı yirinden arslan gibi pehlüvân
Nâmeyi ol pâre pâre eyledi ol
İlçiye birkaç kelaci söyledi ol
Nâme yazdı kim bu işi ben itmişem
Ma‘muriyye şehrine ben ol zemân gitmişem
Yine ben ana tenhâ varıram bilesin
Her ne gelür ise elinden kılasın

13

Didi ʻAbdü'sselâm ana ey hümâm
Hiç dimezsin bana eylik bu dem ihtimâm
Didi ki Caʻfer ben sığınmışam hudâya müdâm
Vire murâdım benim hak teʻâlâ temâm
Bunu didi eve vardı ol zemân ol
Cenk yarağın temâmet gördi ol
Şol otuz altı bölük sâz-ı silâhı
Giyüp zırh-ı dâvûdı buldu ol felâhı
Tîğ-ı dahhâkı hamâ'il itdi ol müdâm
ʻAşkara binüp yağıya gitti ol dem
Geldi şehrin kapusuna yine geldi ol şîr
Kapuyı açdırdı cebren ol dilîr
Tâ kim sabâh olunca gitdi ol
Gelüp Şemmâs didârına yitdi ol
Ol yanadan Müslimânlar cümle geldiler
Mescid içinde namâzı cümle kıldılar
Didiler kim Caʻfere noldu ne sebeb
Mescide gelmedi bugün noldu ne ʻaceb
Ol kapuçılar didiler kim gördik Caʻferi
Kâfire gitdi ol dîn serveri
Emir ʻÖmer didi ki tiz anı döndürin
Tiz getürin bu dem tiz anı getürin
Didi ʻAbdü'sselâm anı sen söyleme
Korkdu kaçdı ol yağıya gitdi dime
Çünkim Tavâbil işitdi bu sözü
Hışım idüp hûna döndü anın gözü
Didi ki kaçmaz ol yiğit sâdık durur
Hem anın neslinde kaçmak yok durur
Taʻn idersin yok işin senin hemân
Ne hüner gösterdin bunca zemân
Hem senin devletin anın mensûbı
Niçün kaçdı dersin ol mahbûbı
Ben dahı giderem didi hemân ol nâmıdâr
Varup bindi atına urdu süvâr
Cuʻdenin var idi dörüt oğlanları
Gice gündüz Caʻferin ol yârenleri
Biri Mûsâ biri anın hem Ahmedi idi
Biri Süleymân ve biri Muhammed idi

14

Ca‘ferin gitdiğin ol dem bildiler
Anlar dahı artlarınca râhî oldılar
Çünkü ilçi ol zemân Râbi‘a virdi haber
Kakıp bindi anın ile cümle nefer
Görüp Şemmâs karşu geldi Ca‘fere
Hem çok ikrâm eyledi ol gâzi servere
Didi ki yalnız gitme bu dem çoktur çeri
Var imiş kırık binden artık leşkeri
Didi Ca‘fer ana kim himmetin ile giderem
Hak yolunda cânı kurbân iderem
Ger şehîd olur isem ‘izzî devlet benem
Ger gâzi olur isem ‘izzet benem
Hemân bunlar bu sözde iken nâgihân
Kûsu harbi ile toldu cihân
Tiz çıkardı ‘aşkarı bindi ol yakın
Karşılayup kâfire vardı ol hemîn
Bir depenin üstüne oldu intizâr
Gördi ki karşudan kopdu bir ulu gubâr
Toz yarılup çıka geldi kırık bin er
Cümlesi saf bağlamışlar ey mu‘teber
Didi Râbi‘ Tâlmûsa kim var ana
Kimdir ol tiz haberin getür sen bana
Gelüp Tâlmûs didi ana kim niredensin ey civân
Korkma sözün toğru söyle ‘ayân
Didi Ca‘ferki dilediğiniz oğlan benem
Kasdıma diş bilediğiniz oğlan benem
Mihribâ’il ile Şâmesebi öldüren
Benem on dörüt begleri cümle kıran
Didi Tâlmûs ana sen bir civân olasın
Korkmayup bu işleri niçe kalasın
Didi Ca‘fer yardım ider ise bana hudâ
Rûmı müslimân idem ey kâfir ben gedâ
Kayseri Rûmı bî-cân idem
Kiliseleri yıkıp cümle virân idem
Kakıp kâfir at saldı Ca‘ferden yana
Hamle kılup kılıç urdu ol kâfir ana
Ca‘fer anın kılıcın men‘ eyledi
Geldi nevbet Ca‘fere gör ki kâfire neyledi

15

Tîğ-i dahhâk ile çaldı ol zemân anı
Koltuğu altından iki böldü ol dem anı
Âferin itdi ana Şemmâs ol zemân
Kıldı kâfirin leşkeri âhı figân
Cumhur adlu var idi bir kâfir dahı
Anı dahı depeledi ol zemân ol sahî
Ol Râbi‘ kakıp oldu nâ-çâr
Kibriyânûsa didi ki var ana ey yâr
Var şol oğlanın başını getür bana
Kibriyânûs kendi ol Ca‘ferden yana
Tağa benzer kaddi kâmeti anın güyâ
Beş yüz batmandan gürzü var elinde sanki kaya
Görüp Ca‘fer hamle kıldı ol ere
Heybet ile gürzin urdu kâfir Ca‘fere
Karşu virdi gürzüne kalkanın ol
Bir zarar gelmedi bir kılına Ca‘ferin ol
Pes kakdı kâfirin gözleri döndü kana
Yine hamle kıldı ol genç arslana
Yine vurdu gürzün Ca‘fere kâfir hemîn
Tuttu anın gürzüne Ca‘fer iki elin
Na‘re urdu Ca‘fer çaldı kâfirin başına
Kim tayanur ol şîrinin savaşına
Kibriyânûs karşu virdi ana kalkanını
Beyni dağılıp akdı hem anın kanı
Canı cehenneme gitdi çünkü anın
İbriyânûs görüp yanına geldi anın
Hamle kılup kılıç urdu Ca‘fere ol
Ya‘ni bildire gücünü Ca‘fere ol
Kılıcın men‘ eyledi anın Ca‘fer dahı
Yine hamle eyledi ol kâfir bir dahı
Urdu gürzün Ca‘fere ol heybet ile
Anı dahı men‘ eyledi Ca‘fer san‘at ile
Geldi nevbet Ca‘fere tuttu anı
Kuşağından tutup atdı anı
Kâfiri aldın atından ol destine
Bir eli ile tuttu anı başı üstüne
Çünki tutdu anı ol gonca gül lalesi
Çıka geldi ol zemân Tavâbil lâlası

16

Cu‘denin oğlanları cümle geldiler
Gördüler Ca‘feri cümle hayrân oldular
Cümlesi şükür eylediler hemân bârîye
Atdı Ca‘fer kâfiri ol zemân yukarıya
İner iken iki biçdi kâfiri ol
Çünki küfrin kilidin açdı ol
Ol Tavâbil ile Cu‘denin oğlanları
Du‘â kıldılar Ca‘fere cümle yârenleri
Kimse gelmedi anın ol zemân meydânına
Didi kim ki kıyar ise gelsün cânına
Gördü gelmez depti kalbe ol dilîr
Sanki girdi gam ortasına nerre-şîr
Şöyle kırdı kâfirleri ol zemân civân
Akdı kanlar su gibi oldu ol zemân revân
Ol yanadan çünki İslâm leşkeri
Şâh katında otururlar idi cümle varı
‘Abdulvehhâb didi ki dinle ya Emir ‘Ömer
Üstümize gelüp kâfir eyledi sefer
Fidâ olsun dîn yolunda bizim başımız
Karşu vardı ba‘zı karındaşımız
Evde oturmak revâ değil bize
Ne buyurursanız mutî‘ olduk size
Emir ‘Ömer didi ki ana pîr bu dem bu sözin
Toğru nur hem kutlu nur anın yüzin
Pes nidâ kıldı cümle yârenler geldiler
Dahı biş bin kişi ol dem hâzır oldılar
‘Abdulvehhâb alup gitdi bin eri
‘Abdü’sselâm alup gitdi bin eri
Bin kişi ile ‘Ali oldu revân
Kuşanup gayret kuşağın ol zemân
Bin er ile ‘Abdulvehhâb irdi ol dem
Na‘re urup kâfire girdi ol dem
Anın ardınca irdi ‘Abdü’sselâm
Bin er ile kâfire girdi ol temâm
Anın ardınca irdi hem ol ‘Ali
Bin er ile kâfire girdi ol ‘Ali
Gördü Râbi‘ itdi cümle Müslimân
Hem biner biner gelüp virmezler amân

17

Korkdu cânı anın ol dem âh eyledi
Çağırıp leşkerine ol söyledi
Kim bu leşker bugün bize nola didi
Lâtı Menât sizden uzak ola didi
Gelüp hamle eyledi Emir ‘Ömer hemân
Toğdu bu zulmetden ol nuru kamer
Gördü Ca‘fer Müslimânlar cümle turur
Cenk içinde çığırıp Ca‘fer na‘re urur
Na‘resinden anın zehreler çâk oldu
Mü’min kâfir cümle vehim-nâk oldu
Zîrâ bunın gibi na‘re âvâzı
İşidildiği yok idi dinle râzı
Birbirine tokundu ol çeri
Düşüp öldü atından anların ekseri
Kankı kalbe uğradı ise ol nâmıdâr
Safları bozup ider idi târı mâr
Şöyle kesdi başları ol pehlüvân
Sankim döker yaprağın mihricân
Bir kez at saldı ol Râbi‘in üstüne
Cenk içinde âhı tutmak kasdına
Görüp Râbi‘ korkdu anın cânı
Pes çağırdı leşkerine koymayınız bu oğlanı
Okçuları toğru vardı ol leşkere
Aldı Ca‘feri Râbi‘ urdu ol dem yire
Depeledi ol zemân ol ‘alem-dârı
Sındı leşker gördiler cümle bu hâli
Geldi bağladı Tavâbil ol Râbi‘i
Görüp kaçdılar kâfirlerin tâbi‘i
Müslimânlar artlarınca anların gitdiler
Kimin kırıp kimin esîr itdiler
Karşu geldi Şemmâs ol zemân anlara
‘İzzet ile ikrâm eyledi ol yârenlere
Şemmâsı bildirdi Ca‘fer anlara söyledi
Müslimândır diyü Şemmâs ta‘rif eyledi
Şemmâs ile görüşüp oturdılar
Kayserin oğlu Râbi‘i ortaya getürdiler
Didi Ca‘fer ana kim ya Râbi‘i ol imdi Müslimân
Rûzı kıldı hak ana oldu Müslimân

18

Parmağın kaldırıp didi ki ol şehâdet
Müslimân oldu Ca‘fer hak kıldı ‘inâyet
Müslimânlar işidüp cümle şâd oldılar
Kamusı Ca‘fere çok du‘âlar kıldılar
Didiler kim mutî‘ olduk sana kamu
Hizmetinde devleti bulduk kamu
Pes turu gelüp söyledi ‘Abdulvehhâb
Didiki dinlen sözüm ey şeyhi şâbb
Pes resûlullâh cemâlin görmüşem
Hizmetinde niçe yıllar turmuşam
Cebrâ’il gelüp peygambere bir gün söyledi
Ca‘ferin vasfın anlara tibyân eyledi
Ne işittim ise resûlullâhdan anları
Bu yiğitde gördüm cümle nişânları
Dahı nâme virdi işde anın nâmesi
Nâme-yi hazret-i Osman hâmesi
Çünki resûlin nâmesin anlar gördiler
Cümle ayak üzerine anlar turdılar
Dimâğa virdi reyhân misk-i ‘anber
Meşâm eyledi nâme ol zemân mu‘attar
Cümlesi didiler es-salâvat ile selâm
Âline eshâbına dahı cümle temâm
Okudılar nâmesini resûlın dinlediler cân ile
Nâmesine müstemi‘ ol yâd idelüm sana zübân ile
Şöyle yazmış nâmesinde ey benem ümmetlerim
Cebrâ’il söyledi bana bî-emri ol sübhân ile
Didi ki senden iki yüzyıl sonra gele hem bir yiğit
Boyu uzun adı Ca‘fer olusardır ulu [nişân ile]
Sağ yüzünde ola bir hâl hem neslin ola ol civân
Rûmı Müslimân ide ol civân hem [merdân] ile
Kiliselerin yıka cümle mescid yapa yirine
Ehl-i zünnârı mürdi [helâk eyleye] ol zemân nâlân ile
Şehr-i Malâtıyâdan gele ola ana tâbi‘ olasız
Tâ […] olasız hûri-yi gılmân ile
Râzîyam Ca‘fer işinden siz dahı ona tâbi‘ olasız
Tâ kim yarın cem‘ olasız ol güzel şân ile

19

‘Abdulvehhâbı kamuşam vire ana ağzım barını
Kalısar ol vaktedin ol ulu nişân ile
‘Abdulvehhâb turdu ol dem gösterdi hem gerdânını
Didi ki gördünüz mi bunu siz olmaya ol nihân ile
Didiler kim her dem görünürdü ol ne nesnedir bu ‘aceb
Bilmedik nolduğun anın kalmışız bizler gümân ile
Didi ki bu oldur resûlin ağzı yarı bilesiz
Girdi Ca‘ferin ağzına bar kaldılar cümle hayrân ile
Vardı karşusına Ca‘fer çıkdı ‘Abdulvehhâbın ağzından
Ca‘fere virdi ol barı hedâye geldi armağan ile
Çünki yutdı anı Ca‘fer hâsıl itdi on iki ‘ilmi temâm
Yitmiş iki dili bildi ol söyleşürdi ol zübân ile
Didi ki bil ya Ca‘fer selâm itdi ol resûlullâh sana
Rûmı feth idesin cümle kalmaya tuğyân ile
Müslimânlar tahsîn itdiler ol zemân Ca‘fere
Didiler kim handân olasın da’imâ akrân ile
Nâmeyi bâzû-bendi idindi Ca‘fer ol zemân
Cümle tahsîn itdiler ana ol zemân itminân ile
Kalkıp andan ehl-i İslâm Malâtıyâya geldiler
Karşu geldi ulu kiçi esfelü hem a‘yân ile
İki yüzer şehîd olmuş bâkısı sağ geldiler
Gitdiler hep yirli yirine oldular şâdân ile
Ol halifenin taksimine iki yüz at virdiler
Virdiler yidi yük altun râhi hem erkân ile
Cu‘deye virdiler anı alup Cu‘de ol zemân
Vardı Bağdâd şehrine görüşdüler ol mihmân ile
Didi Ca‘fer mâcerâsın niçe cenk olduğun
İşidenler şâd oldular kaldılar cümle handân ile
Virdiler Cu‘deye hedâye Ca‘fere yârenlere dahı
Beglere dürlü hedâye virdiler cümlesine elvân ile
Atasının mansûbın virdi Ca‘fere ol dem halife
Hem Hüseynin imâmesin virdi anda bî-noksân ile
Ol Muhammed Hanîfenin kılıcın virdi ol zemân ana
Oldular bu şâzılıkda bunca zemân ihsân ile
Geldi Malâtıyâya Cu‘de vardılar karşu çün ana
Lendühâ gürzün virdi Ca‘fere hem ol zemân ile
Hem emânet hil‘atını virdiler ol zemân yirlü yirine
Gördü ol dem anı ‘Abdü’sselâm kaldı ser-gerdân ile

20

Kaysere haber olup Ahmedi Turran ile
‘Azîm-i leşker ile Kayserin geldiği cenk
Ol yana çünki leşkeri sınğın geldi Kaysere
Vardılar Kayser katına zâr ile ve hem efgân ile
Didiler kim bizi kırdı Ca‘fer hem oğlun oldu Müslimân
Aldı cümle malımızı genci hânı mâl oğlan ile
Çün işitdi anı Kayser atdı tahtından kendini
Ağladı bir niçe gün kaldı bu giryân ile
Yimedi bir lokma ta‘âm dahı söylemedi ol kimseye
Geldiler ulu vezirler buluşup ulu şân ile
Didiler kim leşker direlüm kırsınlar cümlesin temâm
Niçün ağlarsın dünü gün bunça hân ile
Var idi bir veziri ‘ammisi oğlu pehlüvân idi
Adı Ahmed idi anın merdi ve merdân ile
Yüz bin er koşdu ana didi ki imdi ya pehlüvân
Ol vilâyeti harâb eyle tâ kim kala virân ile
Haç-ı peyker ‘âlemini virdi Kayser ol zemân Ahmede
Virdi dahı nusret haçını gitdiler cümle kâfirler ihsân ile
Ulu oğlu Şem‘ûna koşdu elli bin kişi
Elli bin eri alup gitti Şem‘ûn ol fermân ile
Hem dahı Sercâ’il lâ‘îne virdi elli bin eri
İki vezir bile gitti Firîdun hem Mihrân ile
Yolda Ahmedi bulup anlar gittiler yollarına
Bir çeri oldu kim ol dinilmez ol lisân ile
Görüp anı Yahyâ İbni Mansûr tiz gitti Malâtıyâya
Söyledi anı Emir ‘Ömere buluşup hem der-bân ile
Didi kim iki yüz bin er geldi bilesinçe Ahmed pehlüvân
Geldi Kayserin oğlu Şem‘ûn Şāmeseb nâ-tüvân ile
Tiz nidâ kıldı münâdi hâzır on bin er
Gördüler cenk yarağın gitdiler cümle ihsân ile
Çıkdı bir tağın başına Ca‘fer gördü bî-had leşkeri
Şöyle yir yüzü tutulmuş câhili tuğyân ile
Didi ki Ca‘fer ya rabbi kıl ‘inâyet mahv idem bu leşkeri
Ya bu kâfire vir hidâyet pür ola onlar hem imân ile
Bu münâcâtı idinçe Cu‘de geldi hem anın oğlanları
Didiler kim ne kılalım bunça leşkeri taban ile
Bunları gördü çeriler hemân atlarına bindiler
Turur Ca‘fer hamle kılmak istedi cevlân ile

21

Geldi lâlası Tavâbil didi ana kim sabır eyle bugün ya pehlüvân
Bir konacak yir bulalım tâ olalum anda biz mesken ile
Emir ʻÖmer dahı geldi komadılar anlar ol zemân Caʻferi
Didiler kim niçe varalum ol kâfire bunca az Müslimân ile
ʻAbdulvehhâb didi ki hendek keselüm tağ eteğin
Bir iki yirden koyalum kapuyı hem merdübân ile
Maslahat gördüler anı tağ eteğin hendek kesdiler
Kapusında turdu ve Cuʻde oldu anda pâsibân ile
Ol yanadan Kayser oğlu ilçi göndürdü müslimânlara
Geldi ilçi nâmesin virdi okudular anı divân ile
Şöyle yazmış nâmesinde nâr-ı nûrdan sonra
Hem yidi yıllık virin harâcı ya Emir ʻÖmer imkân ile
Hem Muhammedin yüzün gördüm diyen pîri virin bana
Hem aralık yirde fitne koparan oğlan ile
Hem halifeniz dahı gelsün karşusına Kayserin
Yoksa cümle harâb idem Kaʻbenizi eyvân ile
Çün işitdi anı Caʻfer sıçradı yirden arslan gibi
İlçinin kesdi burnu kulağın tâ gide ahzân ile
Didi ki var söyle Şemʻûn didikleri kelpe kim
Rûmı Müslimân idem ben bî-emr-i sübhân ile
Kayserin başın kesüp hem kiliselerin yıkam
İşbu resme sözler ile göndürir hicrân ile
Varup ilçi söyledi Şemʻûna cümlesin anladı
Cânına od düşüp yandı ciğeri hem biryân ile
Çün sabâh oldu bindi leşker yürüdüler cümleten
Meymene meysere oldu cümle kâfirlerin pehlüvânları ile
Müslimânlar dahı gelüp mukâbil oldular ol zemân anlara
Cuʻde varup girdi meydâna bunça imtihân ile
Ol yana girdi meydâna bir kâfir depeledi Cuʻde anı
Girdi meydâna İlpâs adlu bir kâfir öldürdü sinân nişân ile
Kakıdılar Şemʻûn ile Şemmâs Sunbâta sende var
Didi atın hamle kıldı Sunbât ol tîği bürrân ile
Cuʻdeyi yıkdı atdan girdi Cuʻdenin oğlanları
Atasını boşladı kâfir cenge turdu Süleymân ile
Birkaç kılıç urdu kâfire kesdi bir karış dahı anı
Turmayup kaçdı önünden oldu çün revân ile
Girdi meydâna Firidûn urdu ana dahı bir kılıç
Defʻ itdi kılıcın kâfir yıkdı Süleymânı atdan bî-dermân ile

22

Tiz karındaşı irişip kurtardı Süleymân ol dahı
‘Ali İbn-i Sa‘id girdi meydâna hemân ol devrân ile
Kâfire urdu bir kılıç ol iki pâre eyledi
Depeledi yidi kâfiri ol hem dahı Şimşâr ile
Ehl-i küffâr korkdu ol zemân girdi Ahmed pehlüvân
Urup gürzün yıkdı atından dimezem yalân ile
Girdi ‘Abdü’sselâm ol dahı hayli cenk eyledi ol zemân
Urdu gürzün ahmed ana kuvveti kübrân ile
Düşdü ‘Abdü’sselâm yıkıldı atından ol zemân
İrişip kurtardı kulları anı hemân ihvân ile
Râvî itti râviler Ahmed itti kırk eri ol gün zebûn
Niçesin itti giriftâr kaldılar bendân ile
Gelmedi meydânına geldi leşkerin sağ yanına
Hayli âdem yıkdı atından ol gün hem pâsıbân ile
Dönüp yine hamle kıldı leşkerin sol yanına
Niçe âdem yaralandı esferi hem â‘yân ile
Dönüp gitdi kendi leşkerine karşu geldiler cümle kâfir
Üstüne saçı saçdılar her biri mercân ile
Haymesine geldi Ahmed geldi Şem‘ûn ile Şemmâs
Geldiler cümle ulu begler oldular hep yârân ile
Döndü Ahmed didi şâha sabır eyle olsun sabâh
Götürem sana ol pîr ile dahı şol oğlan ile
Ol yanadan Müslimânlar katı mahzûn oldular
Kıldılar ahşam namâzın zikri hem Kur’ân ile
İrte oldu ve girdi meydâna ‘Abdulvehhâb hem
Kendin bildirip adın söyledi ol dehân ile
Karşu geldi Ahmed ana sünüsin atdı hemân
‘Abdulvehhâb redd kıldı anı hemân bî-ziyân ile
‘Abdulvehhâb sünü atdı ana anı def‘ eyledi
Geçdi on hamle aradan ol yüzü nûrân ile
Kakıdı Ahmed atdı gürzün ‘Abdulvehhâba
Gürzü göğsüne tokundu almadı anı kalkan ile
Kana gark oldu ol nâ-tüvân yıkıldı atından
Emir ‘Ömer kendin bildirdi söyledin ol pâyân ile
Dönüp didi Ahmed ana kimsin ey şâh bugün sen
Emir ‘Ömer bildirdi kendi özün cenge başladı ol beyân ile
Gördü ‘Abdü’sselâm anı vardı Ca‘ferin katına
Didi ki Emir ‘Ömer niçe ider çok acı kelace ile

23

Çok kelaci söz ile söyledi ol ʻAbdüsselâm
Dönüp söylemedi ana herze ol dem ile
Rivâyet itdi Râvî Ahmed savdı anın cenk âletin
Geldi nevbet kendine hamle eyledi ol izʻân ile
Gürzün atdı Ahmed ana değdi at başına
Caʻfer kalmaz karârı vardı meydâna ol yârân ile
Heybet ile naʻre urdu zehreler çâk eyledi
Sandılar sûr uruldu ol zemân bî- emr-i sübhân ile
Mü'min kâfir bu ünden cümle bî-hûş oldular
Kopdu bir ün ol zemân toldu cihân beyne'l-arz âsimân ile
Kendin düşürdi Ahmed geldi gördü bir nev-civân
Bahri içinden sanki ol kişi dürrü yâkut mercân ile
Bürkaʻın aldı Caʻfer gördü kim bir nev-civân oğlan
Didi kim bir er gelmedi mi leşkerinde bu kadar insân ile
Kim senin gibi civânı virdiler bugün cenk etmeye
Niçe cenk idesin benim gibi bugün arslan ile
Didi ki benem bugün Hüseyini Gâzinin oğlu bilesin
Ger nazarda küçük isem ağıram men mizân ile
Didi Ahmed ana bende seni ister idim cenk itmeğe
Hamle kılup sünü atdı Caʻfere ol destân ile
Çaldı Caʻfer sünüsin anın pâre pâre eyledi
Görüp Ahmed anı kakıdı çeşmi toldu kan ile
Urdu bu kez ana gürzin karşu virdi arkasın
Bir zarâr gelmedi ana ol hikmet-i rabbân ile
Müslimânlar tekbîr itdi söyledi söyledi ol zemân ʻAbdulvehhâb
Didi ki hem-râh olasın da'ima tevfîk-i rabbân ile
Didiler Şemʻûn ile Şemmâs kim ola bugün bu nâmidâr
Bunca gürze karşu virdi arkasın ol meyyân ile
Yine gürzün urdu Ahmed karşu virdi ana destini
Aldı gürzün Ahmedin elinden kaldılar cümle seyrân ile
Geldi nevbet Caʻfere çünki hamle eyledi ol zemân ana
Ahmede gürzün vurdu ol kuvvet hemân edyan ile
Pâyidâr olmadı ana kalkanı kana garkı oldu Ahmed
Ol dem atından yıkıldı bunca ism-i şân ile
Müslimânlar tekbîr itdi cümle tahsîn ittiler ana
Didiler niçe cenk ide her insân canına kıyan ile
At başın çekdi Caʻfer Ahmede at çekdiler
Kalkıp Ahmed bindi ata her insân ile

24

Didi ki ben gafil bulundum şimdi cenkden dönelüm
İrte olunca yine cenk idelüm senin ile bile
Döndüler cenkden ikisi Müslimânlar cümle şâz oldular
Ca‘fere karşu vardılar râhına ve hem erkân ile
Ol yanadan ehl-i küffâr cümle gam-nâk oldular
Vardı Ahmed çadırına ‘aklı ile kendisi perişân ile
Çünki gice irdi gitdi Ca‘fer kâfirden yana
Câmesin tebdîl kıldı Rûmiyân hem kaftân ile
Vardı Şem‘ûn çadırına anda gördü Ca‘fer Ahmedi
Oturmış zer kürsü üzerinde kendine uyan ile
Dembedem Ca‘feri söyler erlikin ve hem mahbûblığın
Didi ki çok cenk eylemişem her şîr-i cihân şâh ile
Görmemişem şu cihânda bunculayın bir çapık nerre- şîr
Hiç kimesne cenk idemez bu şîr-i cihân ile
Didiler kim sen çok döğüşdün sana olmaz garîm
Didiki Ahmed toğrusun direm dinmez yalan ile
Geldi Ahmed haymesine kendi ol cenk yarağın
Binüp atına gitdi ol gitmez ol kimesne ile
Didi Ca‘fer bir görelim kanda gider bu gice
Bileyim anın işin ben tâ kim ola ol ‘ürfân ile
Düşdü Ahmedin ardına geldi sahrâya Ahmed
Geldi bakça içine buluşur ol bağ-bân ile
Girdi Ahmed bâğ içine girdi Ca‘fer hem dahı
Gördü bir tahtı var bâğ içinde fevkâne ile
Oturmuş bir tahtı üstünde bir kız sanki mâhitâb
Hem yanar önünde şem‘âdan sîm ü zer ile
Girdi tahtının altına Ca‘fer penhân itdi kendini
Çıkdı ol tahtın üstüne Ahmed buluşur cân ile
Didi kız ana kim ey şîr niçün giç geldiniz
Didi Ahmed ana kim oturdık haymede biraz yârân ile
Varup ol kız getürdü ol dem bâde âletin
Ahmede sundu anı kız bâdeyi hem sayvân ile
Didi Ahmed beni yıkdı cenk içinde bir yiğit
Anın ‘ışkına içem ben tâ kim olam sekrân ile
Didi kız ana kim yıkdı seni medhi eyledi ol Ca‘feri
Ca‘ferin vasfın hâlin söyledi olalar kâmirân ile
Ne kadar medhi eyledi ise cümlesin dinledi Ca‘fer
Didi Ca‘fer ki bu Müslimân ola tevfîk-i rabbân ile

25

Didi kız ana mukâbil olmaz sana cenk içinde Rüstem-i zâl
Hüsni ile enbâz sana başda Yusuf-ı Ken'ân ile
Bir iki bâde içinde sıçradı Ca'fer anda hemân
Vardı Ahmedin yanına çıkdı Ca'fer merdübân ile
Didi Ahmed ana kim söyle kimsin imdi ey civân
Didi Ca'ferem benim 'ışkıma içdin bâde-yi devrân ile
Ben seni düşmân sanurdım yâr imişsin sen bana
'Işkıma nûş eyledin bana olmadın 'inâd ile
Müslimân ol tevhîdi söyle cânını eyle halâs
Olasın yarın müşerref hûri hem gılmân ile
Didi Ahmed bunda ne gezersin didi Ca'fer Ahmed
Didi ki beni kanda anarlar ise hâzıram ben bürhân ile
Didi Ahmed Ca'fere hele şimdi hoş geldiniz merhabâ
Bunda ger güleş tutalım ikimiz hem 'uryân ile
Sen beni yıkarsan ben olayım imdi Müslimân
Ben seni yıkar isem gir dînime olmağıl 'inâd ile
Râzî oldılar onlar tutdu Ahmed Ca'ferin kuşağından
Anda güleş tutdu Ahmed ol güzel oğlan ile
Tutdu Ahmedi Ca'fer yıkdı Ca'fer ol dem Ahmedi
Çıkdı göğsünün üstüne tutdı anda gürân ile
Didi Ca'fer Ahmede gel imâna didi Ahmed ana ol zemân
Er ola dönmez sözünden olmuşam peymân ile
Kalkdı Ca'fer ol zemân telkin itdi oldu Ahmed Müslimân
Kız dahı geldi imâna oldular anlar şâdımân ile
Varup Ahmed aldı câmeyi sundu Ca'fere şarâb
Didi içmezem anı harâmdır sâbit-i Kur'ân ile
Çün işitdi anı götürdü bizim âletin ol
Gördü dürlü ta'âmı yidiler anlar şükrân ile
Didi Ahmed Ca'fere kim gönlün olmasun melûl
Sana bir mahlas koyayum ben yâd ola ol ism-i şân ile
Didi Ca'fer Ahmede söyle sözünü göreyim ya pehlüvân
Sana mahlas ola Seyyîdî Battâl biline ta ol izhân ile
Didi Battâl Ahmede sana Ahmedî Turrân mahlas didi
Şâd olup güldiler anlar Ahmedî Turrân ile
Ahmedî Turrân didi Battâla şimdi var sen leşkerine
Ben dahı varam çerime olalum hem evtân ile

26

İrte meydâne yine cıkasın sen
Halk içinde beni atdan yıkasın
Yine bunda şehâdet söyleyim
Gör ki küffâra sonra ben neyleyem
Çün bu kavle râzî olup gitdiler
İkisi de haymesine ol dem yitdiler
Vardılar haymelerine dün içinde
Vali Ahmedî Turrân kaldı kin içinde
Gitdi gice oldu çünki sabâh
Gitti zulmet geldi nûr oldu sabâh
Girdi Battâl meydâna didi cevlâna gel
Didi ki ya Ahmed bugün meydâna gel
Gördü Ahmed cenge geldi ol şîr-i nâr
Sürdü atın meydâna geldi Ahmedî şîr-i nâr
Didi Battâl ana kim ya Ahmed turmadın mı peymânına
Cenge geldin yine kıydın cânına
Didi Ahmed ana gice serhoş idim
Yok idi ‘aklım başımda medhûş idim
Sünüsin Ahmed Ca‘fere havâle eyledi
Çaldı anı Battâl pâre pâre eyledi
Ayağı ile urup yıkdı Ahmedi
Hançeri Ahmedin boğazına kodı
Gözün açup Ahmed didi ki el-amân
Seyyîd-i Battâl üstünden kalkdı hemân
Kodu Seyyîdin kademine Ahmed serini
Söyledi Ahmed Turrân şehâdet sözüni
Gitdi ata Ahmed gitti kâfirden yana
Didi ki siz kulak tutın imdi bana
Sizden dönüp oldum Müslimân
Şimdi oldu adım Ahmedî Turrân
Siz dahı imâna gelin imdi ey kefer
Yoksa elimden kurtulamaz imdi bir nefer
Şem‘ûn anı işidüp âh-ı zâr eyledi
Görün Ca‘fer Ahmedi câzûladı
Turur imdi çok müdârâ eyleniz
Katı söz dimeniz müdârâ eyleniz
Var idi bir veziri anın adı Şehlâz
Gelüp didi Ahmede ki ey şîr-i bimâr

27

Başına ne geldi varup uydın sâhire
Seni câzûladı Battâl imdi zâhire
Gel senin ile şâh katına varalum
Lât-ı Menât ile mümtâz olalum
Kakıdı Ahmed ana tuttu anı
Kesdi başın kâfire toğru attı anı
Şem‘ûn görüp bunu âh-ı efgân eyledi
Gördü Matrân kâfir ‘azm-i meydân eyledi
Didi ya Ahmed sana noldu ki vardın
Bir bölük açların dînine girdin
Anı depeledi Ahmed ol gün kılıç ile
Hiç mukâbil olmadılar Ahmede güç ile
Ahmedî Turrân ol gün pür civân
Öldürdi ol gün yüz bölük pehlüvân
Kimesne gelmedi anın ayruk meydânına
Dönüp cenkden geldi Battâlın yanına
Didi destûr virgil ya pehlüvân kalbe varam
Kendim kâfir çerisine imdi uram
Virdi destûr ana Battâl vardı kâfir kalbine
Korku gelmez ol şîrin kalbine
Gördü anı hamle eyledi ‘Abdulvehhâb
Cümle Müslimân hamle eylediler şeyhi şâbb
Ehl-i İslâm kâfire çünki girdiler
Meydân içinde kâfiri kırdılar
Şöyle cenk oldu ol gün vasfı muhâl
Olmadı ancılayın dünyâda bir kıtâl
Yuvalanup top gibi başlar ayakda
Kuvvet kalmadı atlılarda hem yayakda
Erenler ünü toldu cihâna bil katı
Bir gün bir gice oldu bu cenk katı
Ehl-i küffâr çok idi hem mü’minler az
Sınacak oldu Müslimânlar itdi ihtirâz
Seyyîd-i Battâl didiki ey hayy-ı Zü’l-celâl
İşbu cenge mü’mine verme melâl
Ki bu cenge ben sebeb oldum bugün
Kılma nâs içinde ya râbbi beni ser-nigûn
Bunu böyle dir iken ol Battâl
Gör ki yenler ol hudâ-yı bî-zevâl

28

Kıl teferrüc imdi hikmet-i yezdâna bak
Gel bu işlerde san‘at-ı sübhâna bak
Esdi savurdu kum gubâr
Toldu kâfirin gözlerine âşikâr
Sındı kâfirler görmez oldu gözleri
Sanki zulmet oldu anların gündüzleri
Seyyîd-i Battâl ‘alemdârı ahtardı
Sındı kâfir leşkeri bu hâli gördi
Müslimânlar artlarınca üç gün gitdiler
Kimin kırıp kimin esîr ittiler
Kırdılar ol cengde yitmiş bin kefer
Hem esîr ittiler yitmiş bin nefer
Ol esîrler cümle Müslimân oldılar
Müslimânlar cümle handân oldılar
Şem‘ûn ile Şemmâsın malın haymesini
Virdi Battâl Ahmedî Turrân cümlesini
Gâzilere ol malı taksîm itdiler
Kalkup andan Malâtıyâya gitdiler
Karşulayup geldi ehl-i şehrin cümlesi
Gittiler hanesine anın cümlesi
Halifenin taksîmin çıkardı ol zemân
Aldı Cu‘de oldu Bağdâda revân
Vardı halifeye virdi çünki haber
Sergüzeştin didi cümle muteber
Çünki âgâh oldu cenkge fethine
Dahı hayrân oldu Seyyîdin mehdine
Bu haberi göndürdü Şâm iline
Düşdü Seyyîdin mehdi halkın diline
Cu‘deye virdi halife hil‘at ile ‘izzeti
Virdi beglere halife türlü hil‘atı
Gâziler Cu‘deye karşu geldiler
Cümle begler hil‘atın aldılar
Bu gazâyı burada hatim eyledim
Bu kelâmı tapunızda hem söyledim
Hak te‘âlâ kıldı ‘inâyet bana ahzân ile
Bu gazâyı burada söyledim evzân ile
Ya ilâhi eyle tevfîkini bize rif‘atını
Dest-gîr ol cehâletden bahr-ı ‘amîkini

29

Cümle imân ehline kılma sen ‘itâb
İtme kıyâmetde yarın ‘azâb ile hisâb
Vâlideyne râhmetini kıl sen penâh
Sâkin eyle ‘arşın gölgesinde ya ilâh
Akraba ile ahibbâya ya zü’l-celâl
Kıl müsekkin cennetde itme sen melâl
Bakâyinin seyyi‘âtın afv kıl
Cüz’iyyâtın külliyâtın afv kıl
Hem ‘azâb itdirmegil yarın nîrân ile
Kıl mu‘azzez ya ana yarın ihsân ile
Sana kılmışdır ol hamd u senâyı
Bakâyî vir ana olmuş fenâyı
Sığınmışdır sana virgil bakâyi
Tapugda deste beste kulun bakâyi
Bu kitâbı okuyanı yazanı ya ‘azîm
Lâ-hisâb olalar uçmakda hem mukîm
Ta şefî‘ ola sana ol ‘âlî zât
Vir salâvât afv ola bu seyyi’ât
Kıssa-i Zeynep nikâhı ile
Şem‘ûn ile Şemmâs zikri oltur?
Nev-bahâr oldu çün fesih oldu bu şitâ
Esdi canân ilinden bâd-ı sabâ
Geldi bülbül güle eyledi hemân hitâb
Saçdı gül üstüne çünki gül-âb
Gördü bülbül saçılmış âbu hayât
Saçıldı bülbül dilinden kondu nebât
Düşdü ‘ışkı cânına itme bî-hass
Söyledi gonca gûne gûne ol hidâs
Bu ‘ışk-ı dil şehrine düşer dîbâc
‘Âşık-ı şeydâ kılur olmaz ana ‘ilâc
Şâd olup ol bülbül açınca cenâh
Düşdü nâle buldu az ‘ışkı felâh
Geldi pâyîz esdi mihr-i cân-ı bâd
Soldu gonca oldu bülbül nâ-murâd
Fâni bülbül gülden aldı ol lizâz
Kanı gül kim bu ‘ışkdan aldı şâz
Kanı bunca size zârı güli-zâr
Kanda gitdi bunca efgân ile zâr

30

Sen bu fâni ‘ışka isrâf itme zâr
Ta olasın dü cihânda sen ser-firâr
Olmaya gülde zerrece reng-i pâs
Dü cihânda olasın şâh-ı nâs
Ey bakâyî döşe sen bu beyte bir firâş
Bir sözin var ise anı eyle fâş
Söyle bir sözün işitsün ‘âmı hâss
Bend-i gussadan bula gönli halâs
Pes akıtdım bir serây içinde hıyâz
Nûş idenler bula tâ matlubdan ‘ivâz
Râvîler söyledi bunu böyle ihtilât
Müstemi‘ ol kim tâ bula gönlün hem neşât
Bir gazâvatdır olasın tâ makaldan ikâz
Dinle imdi râzımı sen ta bulasın inkâz
Emir ‘Ömer Seyyîd ile ol bil ittibâ‘
Gitdiler bir sahrâya ikisi de pür şecâ‘
Bir niçe kez gezdiler sahrâyı hem tağ
Geldiler bir su kenarına etrafı bâğ
Seyyîd-i Battâl suya girdi bî-hilâf
Geçdi suyi gördü bâğ olmuş eltâf
Yüce divarı var anın âfâka
Gördü kapu var olmuş anın ittifâka
Gördü bir bâğ kim irmez ana hem idrâk
Misâli bulunmaz anın böyle bir emlâk
Çok bisâtin ile nebât uçmağa
Arasında su akar zülâle benzer
Bülbül-i şeydâ ider efgân ile zâr
Hem açılmış gonca güller ider bülbül-i zâr
Vardı bâğın bir yanına ol ulu
Gördü anda vardı bir serây sevgülü
Oturmış bir kız anda sanki mâh
Gördü Seyyîd ol kızı sanki mâh
Gördü Seyyîd oturur hüsn-i pây
‘Âşık oldu kıza kıza ana hem rây
Gördü bir kız kim manzarada seyrân ider gülşenleri
Hüsni ilinde şâh olupdur hûr ider ol cânları

31

Bilmedi kimin kızıdır ol ‘âşık oldu ana cân ile
Tuttu hem gönlünin zülfünü mürg-ı perişân ile
Dâyesine didi ol kız bu yiğit kimdir ‘aceb
Didi ki bir ulu pehlüvândır havıf ider andan küfrânları
Senin ‘ammin oğludur budur Seyyîd-i Battâl adı
Niçe kâfiri depeledi dökdü ol niçe kanları
Dâyesine didi ol kız sırrımı sakın kimseye
Görelüm ne kılur ol bu serâylar ile eyvânları
Döndü didi Seyyîd kimindir bu kasır ile bâğ
Emir ‘Ömer didi ana ‘ammin Hasanın hem meskânları
Lâkin anın bir kızı vardı Zeynep hatun pür-kemâl
Lâ-nazîrdir hüsni içinde anlarındır emkânları
Artdı Seyyîdin ‘ışkı ana şehri içine geldi ol
Geçdi kırık gün aradan kalmaz anların imkânları
Emir ‘Ömer didi kim düşde gördüm hazret-i peygamberi
Ya Emir ‘Ömer sen ol anların zâminleri
Ben Hasanın kızın Seyyîde eyledim pes nikâh
Çün uyandı Emir ‘Ömer cemî‘ ider ol yârenleri
İşidüp anı Hasan şâd oldu itdiler toyı düğün
Buldular bu zahme ‘ışkı dermân sabır ile yârenleri
Vardı bir âdem hemen dem meclise geldi Hasan
Söylediler cümlesi anda itdiler hemân tibyânları
Râvîler itdi râvî otururlar idi anda Müslimânlar
İki câsûs geldi ol dem söylediler nihânları
Birinin adı İbrâhim birinin adı Mûnzer idi
Didiler geldi cümle kâfirin hem tuğyânları
Didi Mûnzer geldi Şem‘ûn Ma‘muriyye şehrine
Başına cem‘ eyledi bunca kâfirin tuğyânları
Cümle biş yüz bindir anlar gelmeğe kasdı itdiler
Geldi andan gayrı bilmem niçedir anların pâyânları
İbrâhim didi ki vardım İslâmbol şehrine ben
Kaysere kıldılar şikâyet kâfirin mihrânları
Didi leşkeri cem‘ idelüm kıralum anların cümlesini
Yoksa Battâl harâb ider bunca şehristânları
Ahmed ile oğlunu ol gün eylediler Müslimân
Cenk içinde depeledi niçe şâh ile pehlüvânları
Virdi dörüt oğlunu Kayser koşdu ana bî-hadd leşkeri
Didi ki kırın anları ka‘beye değin cümle Müslimânları

32

Seyyîd-i Battâlın başını kim getürür ise anı bana
Nısf-ı milkimi virem cümle hânı malları
Emir ʻÖmer didi ki kançıra geldi şimdi ol çeri
Didi ki Maʻmuriyye şehrine geldi kâfirin tuğyânları
İşidüp anı Battâl tiz münâdîler kıldı nidâ
Gördiler cümle cenk yarakların cân-fişânları
Geldi ol zemân yiğirmi bin Müslimân on binin aldılar
On binin şehirde kodular tâ kim olalar pâsibânları
Geldiler tağ eteğine girdiler ol hendeğe
Kapusında turdu Cuʻde tâ kim ola ol derbânları
Râvî ider ki çün Zeynep hatun oldu Battâldan cidâ
Cândan yandı ol nigâr eyledi âh ile efgânları
Geldi Battâlın katına ol hatun didi niçün geldiniz
Didi ki deldi cânımı ey yâr firâkın suzânları
Virdi Battâl ana bir hayme müsekken oldu çün ol hatun
İrte oldu geldi leşker cümle dîn düşmânları
Geldi bî-hadd leşker garık olmuş ol kâfirler âhına
Geldi Şemʻûn ile Şemmâs cümle anın akrânları
Bu yanadan geldi Ahmedî Turrân Seyyîd-i Battâl katına
ʻAbdulvehhâb ile Tavâbil geldiler Seyyîdin yârenleri
Geldi on adı belli pehlüvân toksan kişi aldılar
Gitdiler kâfirden yana karşuladılar anda sinânları
Ol yanadan Şemʻûn işe Şemmâs yüz bellü pehlüvân
Seçdi ol dem bin eri kim ola cümle imtihânları
Var idi anın adı bellü pehlüvân Meylân idi
Koşdı anı ol dahı karşuladı hemân anları
Ahmedî Turrân yitişdi ana hamle kıldı ol kâfire
Bile hamle kıldı yüz ad binüp aldılar kalkanları
Kırdılar hemân üç yüzünü yidi yüzü kaçdılar
Gâziler sağ geldi cümlesi olmadı ziyânları
Kakdı Şemmâs Meylâya sünü lâʻnet eyledi
Çok kelacı sözler ile kıldı imtinânları
Didi ki karşu turmadın bin er ile üç yüz ere
Pehlüvândır diyü iderler sana imdi bühtânları
Didi Meylâ ana kim ey şâh bilür misin hod Ahmedi
Cümlemizi kıldı pür- kan eyledi bu dem meydânları
Pes buyurdı Şemʻûn ol dem kırk keşiş getürdiler
Nâme yazup ilçi göndürdi ol zemân ruhbanları

33

Bir vezirin bile koşdu itdi ol kavme söylegil
Vireler her yıl harâcı hem dürlü al armağanları
Vire Battâlı bana ol yoksa nâr-ı nûr hakkı içün ben
Cümlesin öldürem yıkaram hem eyvânları
Her savaşda ne aceb nâme yazup göndürürler
Ya katı havflarından ola ya budur erkânları
Çünkü ol zemân keşişler nâmelerin virirler
Okuyup çünki bildiler mefhûmı ile lisânları
Seyyîd-i Battâl kakıp görki anlara neyledi
Nâmelerin pâre pâre eyledi
Vezirlerin bil burnu ile kulakların
Kesüp atdı yabana anda ulakların
Urdular keşişler ol zemân kırık nişân
Didi ki var Şem‘ûna bunu eyle beyân
Geldi ilçi cümle gam-nâk oldular
Şem‘ûn ile Şemmâs vehimnâk oldular
Didi Şem‘ûn bunlar yavuz kavimdir katı
Her birinin şîrden artıkdır imdi heybeti
Cenk içinde cânımıza kıyarlar
Korkarım ki nâmısımız ile bizi sınarlar
Maslahat oldur ki geri dönüp gidevüz
Bir zemân bu cengi biz terk idevüz
Didi Şemmâs ana sen herze söyledin
Niçün gidersin sen bu cenkde neyledin
Bu sözü dir isen seni öldürürem
Sonra kendim yağıya ururam
Yavuz ad ile olmadan şâh-ı cihân
İyü ad ile ölmek yeğdir bî-gümân
Pes buyurdu leşkere yürürler hemâne
Kûs-ı harb çalındı ol zemâne
Gördü Şemmâs Müslimânları sarp yirdedir
Kâfirleri kırmağa sarp yirdedir
Var idi Sercâ’il adlu bir la‘în
Virdi ana biş bin kişi ol hemîn
Gitdi Sercâ’il tağın sol yanına
Geldi Nemrûd adlu bir kâfir şâh yanına

34

Virdi biş bin kişi ana ol dalâl
Gitdi tağın sol yanına ide kıtâl
Ol kâfirler hamle kıldılar Müslimânlara
Müslimânlar dahı hamle kıldılar kâfirlere
Bir ‘acâ’ib savaş oldu anda bil katı
Görse şîr alur idi andan heybeti
Müslimânlar tağdan yuvalar idi taşları
Taş ile pek kâfir kırarlardı başları
Ol gün itdiler anda çok kıtâl
Oldu ahşam ehl-i küffâr cenkden infi‘âl
Ol dün gitdi geldi subh ider
Mûsâ İbn-i Cu‘de meydâna gider
Girdi Sunbât meydâna bu kez
Girüp hamle kıldı merdâne bu kez
Urdu Mûsâya kılıcın ol kilâb
Kılıncın mani‘ eyledi ol merdân-ı şâbb
Kıldı Mûsâ anda Sunbât zebûn
Hile düzdü oldu çünkü ser-nigûn
Didi Sunbât Mûsâya ben oluram Müslimân
Didi Mûsâ kâfire kim tiz getür imân
Didi ki şimdi leşkerime varam ben
Sonra gelüp İslâma girem ben
Dönüp Sunbât leşkerine yürüdü
Didi Şem‘ûn ama kim ne zahmın var idi
Er diledi yine Mûsâ pehlüvân
Girdi Târûn adlu bir kâfir meydâna hemân
Anı dahı depeledi meydânda ol civân
Gelmedi meydâna kimesne ol zemân
Geldi Mûsâ Müslimânlardan yana
Cümle mü’minler du‘â itdiler ana
Mûsânın bir oğlu var idi ol didi
Adı Muhammed gürbüz pehlüvân idi
Girdi meydân içine er diledi
Şem‘ûn ile Şemmâs kakıp söyledi
Didi ki var meydâna eyle imdi kârı-zâr
Yoksa seni öldürürem ey nâ-bekâr
Girdi Sunbât meydâna hamle eyledi ol ere
Kılıç urdu kim ya‘ni Müslimânı öldüre

35

Anı men‘ itdi Muhammed anda bî-ziyân
Atdı Muhammed kâfire gürzün karşu virdi kalkanını
Kesdi kılıç zırhı ile anın kalkanını
Kaçdı Sunbât kurtardı hemân cânı
Anı görüp sünnîler şâd oldılar
Muhammede çok du‘âlar ol zemânlar kıldılar
Tâhir-i Antâkî dirler girdi ol
Muhammede bir kılıç ile urdu ol
Kılıcın men‘ idüp vardı ana
Kuvvet ile gürzün urdu Muhammed ana
At ile kendin pür-kan eyledi
Gördü Şem‘ûn leşkerine söyledi
Ehl-i kâfir hamle eylediler Müslimânlara
Hem Muhammedin çevre yanın aldı bak anlara
Hamle kıldı ol zemân Ahmedî Turrân
Cümle İslâm leşkeri yürüdiler pîri civân
Gördü bu ahvâli anda ol Seyyîd-i Gâzi
Çıkarıp na‘re urdu ol merd-i hicâzi
Bir uğurdan kâfire girdi anlar
Kılıç ile kâfiri çaldı anlar
Sanki girdi koyun içine şîri kavgan
Kesdiler başları çıkdı cân akup kan
Ol gün ahşam olunca oldu savaş
Rengi ahmer oldu kâfir kanından kara taş
Müslimânlar sağ selâmet giri döndüler
Cemâ‘at olup namâzlarını kıldılar
Ol yanadan kâfirler perîşân oldular
Ağlayup her biri nâlân oldular
İki leşkerden karakollar gezdiler
Leşkeri gözleyüp her biri subhı olunca turmadılar
İrte olunca münevver oldu cihân
Bindi Şem‘ûn atına meydâna vardı hemân
Bilesinçe anın yüz kulu var idi
Her birinin ellerinde bir ‘alem var idi
Yidilür idi iki yüz bin yidek at
Ol ‘azîmet gören alur idi ‘ibret
Pehlüvân istedi ol cevlân eyledi
Bindi Ahmed ‘azm-i meydân eyledi

36

Gördü Şem‘ûn geldi Ahmedî Turrân
Korkdu cânı gitdi meydândan hemân
Gitdi ol dem geldi çerisinden yana
İki leşker görüp güldüler ana
Ana Şemmâs çok kelacı söyledi
Yüzüne tükürüp lâ‘net eyledi
Diledi kim kendisi cenge gide
Sercâ’il komadı anı cenk ide
Sercâ’il çünki oldu meydâna râhi
Ol idi Firengin padişâhı
Kameti tağ pâresine benzer hemîn
Görüp hayrân oldu ana mü’min
Didi ki ya Ahmed revâmı sana varasın
Bir bölük açların dînine giresin
Sen idin Kayserin baş pehlüvânı
Niçe terk eyledin anın gibi şânı
Kakıyıp Ahmed at saldı andan yana
Şebdesin havâle eyledi ana
Gürze karşu virdi Ahmed kalkanını
Döküp pâre pâre itdi ol kalkanını
Değdi ana at dahı oldu garka hûn
At yıkılup öldü Ahmed ser-nigûn
Sünnîler at çekdiler Ahmede anlar
Meydân içinden Ahmedi götürdi anlar
Ol gün meydân içinde Sercâ’il
Eyledi çok mü’minleri horı zelîl
Seyyîd-i Battâl çünkü ana yakın
Na‘re urdu kâfir oldu hem cünûn
Yine ‘aklın başına cem‘ eyledi ol
Ne kişisin diyü söyledi ol
Didi ki Seyyîd-i Battâlım bil imdi sen
Kâfiri katil edici kattâlım ben
Çünki Seyyîd-i Battâlı bildi ol lâ‘in
Şebdesin havâle kıldı hemîn
Seyyîd anın şebdesin men‘ itdi çün
Kendi şebde lâ‘ine itdi çün
Sercâ’il kalkanın karşu tutar
Geçdi kalkanından yüreğine batar

37

Ol lâ‘in düşüp urdı tamuya cân
Gördü anı Şemmâs kıldı âh eyledi figân
Sünniler tekbîr idüp bir pehlüvânı Nemrûd-ı nâm
Anı dahı öldürdü Seyyîd-i Battâl bi’t-temâm
Sünnîler tekbîr idüp cümle şâd oldılar
Seyyîd-i Battâla çok du‘âlar kıldılar
Girdi meydâna ol gâzi serveri
Bir saatte öldürdü bin eri
Bir pehlüvân var idi İslâmbol begi
Pehlüvân idi Kayserin makbûl begi
Anı dahı öldürdü ol pehlüvân
Gördü kâfirler anı kıldılar âh ile figân
Didi Şemmâs bende hamle kılayım
Şunları görmeyem bende tanım olayım
Gördü Seyyîd geldi bir hûb er nev-civân
Libası başından ayağa olmuş zer hemân
Didi Seyyîd ana kim bildir bana sen seni
Didi ki Kayserin oğluyam bil imdi beni
Niçe niçe beglerim yok eyledin
Sen bu Rûmda fitneyi çok eyledin
Hamle kıl didi Battâl ana gel imdi sen
Tâ kim anların yanında kendini bul imdi sen
Hamle kılup Seyyîde ol vardı çün
Seyyîde şebdesin atdı anda çün
Seyyîd-i Battâl men‘ vardı çün ana
Ayağı ile bir kezin urdu Seyyîd ana
Urdu sadrına atdı anı geri
Yidi adım atından atdı anı geri
İnüp Seyyîd anı tutup bağladı
Gördü karındaşı Şem‘ûn anı ağladı
Bir uğurdan hamle kıldı kâfirin cümlesi
Bî-ziyândır şîre gamnâkî hamlesi
Seyyîd-i Battâl kâfire hamle eyledi
Tiğ-i dahhâkı kâfire çalıp gör ki neyledi
Şöyle kırdı kâfiri ol dilâver
Pür-kan eyledi meydân içinde server
Dökdü kanı kesdi niçe ol başları
Dökdü yire sad-ı hezârân leşkeri

38

Kâfirleri katil ider idi ol Battâl
Anın içün didiler Battâla kattâl
Safları yardı ol zemân ol pâkî zât
Hâç-ı peyker ‘alemine sürdü ol at
Hâç-ı peyker ‘alemine vardı ol
‘Alemdârı urup ahtardı ol
Gördüler ‘alemdârı kaçdı kâfir çerisi
Malların koyup kaçdı her birisi
Anları sünnîler üç gün kovdular
Bu gazâyı burada böyle savdılar
Kırdılar kâfiri anlar giri geldiler
Hem ganîmet malın cümle aldılar
Seyyîd-i Battâl taksîm itdi ol leşkere
Çok du‘âlar itdiler anlar ol servere
Çünki Şemmâs ol zemân tutdu Battâl
Götürüp ol zemân mahbûs itdi Battâl
Kafasından anı bağladı Battâl
Bekçiler koyup haymesine gitdi Battâl
Gitdi bekçiler ganîmet aldılar çün
Haymede Şemmâs yalınuz kaldı çün
Dün içinde halvet gördü kâfir kendini
Turup üzdü ayağının ol bendini
Seyyîdin haymesine vardı kâfir hemîn
Seyyîdi bulmadı anda ol lâ‘in
Bağladı Zeynep hatunın elin ayağın
Alup gitdi Ma‘muriyye şehrine anı lâ‘in
İrte oldu bekçiler haymesine vardılar
Haymede Şemmâsı kaçmış gördiler
Kankı yana gittiğin bilmediler
Hem hâdimler Zeynep hatunu bulmadılar
Bildiler Şemmâsın alup gitdiğin
Dün içinde böyle hîle itdiğin
Kıldı Seyyîd câmesin tebdîl hem
Ma‘muriyyeden yana gitdi Battâl ol dem
Gitdi ol üç gün âşikâr
Av etin pişürmeğe yakdı nâr
Gördi ki karşudan ruhbân gelür
Gördü Mûnzer câsûsdur anı bilür

39

Didi ki gördün mü yolda Şemmâsı sen
Didi Mûnzer ki yolda gördüm Şemmâsı ben
Bendi urmuş Zeynebin eline
Gitdi ol şimdi Maʿmuriyye yoluna
Turup Seyyîd atına bindi hemîn
Çünkü Maʿmuriyye şehrine vardı yakın
Bir kişi bulup didi ki virgil haber
Şemmâs geldi mi Harcana vir haber
Didi pîr kim ne kişisin digil sen
Şemmâsın leşkerindenem didi Seyyîd ben
Müslimânlar bizi kırdı ol gün temâmet
Hemân ben kurtulup geldim işde selâmet
Pîr didi ki Şemmâsı gördüm geldi ol
Gelüp bunda atasını buldu ol
Adı Zeynep acâ'ib hûblardan imiş
Bî-gâyet ol mahbûblardan imiş
Virdi küçük kızına Kayser anı
Saklaya ol Mâhı Pîrûz duhter anı
Hem didi ki Kayser ben leşker ile ana varayım
Muhammedîleri varup cümle kırayım
Battâlın derisin yüzdüreyim
Yidi iklimi ana cümle gezdireyim
Seyyîd-i Battâlı alup gitdi ol
Seyyîdi ol gice mihmân itdi ol
Gitdi gice Kayserin serâyına ol pehlüvân
Gördü yanar serâyında şemʿa ʿayân
Oturur Kayserin ulu hanları
Çevre yanında oturur anın oğlanları
Yanında oturur cümle begler kamu
Seyyîdin erliğin söyler anlar kamu
Geldi andan bir pencereye ol pür-hüner
Gördü anda yanar şemʿalar ey muteber
Kayserin üç kızı var idi hemân
Her birisi hüsni ile şâh-ı hûbân
Ulusının adı Ketâyûn idi
Evsâtının adı Hümâyûn idi
Mâhı Pîrûz idi küçüğün adı
Zeynep hatunun ama ısmarladı

40

Pişgâhında Ketâyûn oturur
Anın yanında ol Hümâyûn oturur
Söylerler idi Seyyîdin erliğin
Medhi iderler idi hem anın mahbûblığın
Mâhı Pîrûz otururdı bir kürside
Sâfı altun altun idi kürside
Oturur Zeynep hatun ana yakın
Bir varâk çıkardı koynundan hemîn
Ol kâğıdda Seyyîd-i Battâlın sûreti
Var idi yârenlerinin cümle heybeti
Didi kız düşde gördüm peygamberi
Bilesinçe hem gâzilerin serveri
Seyyîdin yanında cümle yârenleri
Peygamber buyurdı hem anları
Götürün uçmağa bulsunlar felâh
Ben didim ki beni kıl ya resulullâh birine nikâh
Bana didi ki kırık günü say görünce
Pencereden kim iner ise ol gice
Ol olsun senin erin ey hümâm
Ben saydım bugün kırık gün temâm
İmdi peygamberdir ol yalan değil
Yukarıda kim var ise insün ol
Seyyîd-i Battâl bu kelâmı anda dinledi
Ne didi ise cümlesini anladı
Böyle dir iken pencereden ol iner
Mâhı Pîrûz gördi ki geldi yüzü kamer
Görüp Seyyîdi anlar kaldılar tana
İkiside karşu vardılar ol dem ana
Mâhı Pîrûz gördü anı sanki cânın virür
Artdı ‘ışkı sanki cân anı görür
Getürüp dürlü ta‘âmı anlar yidiler
Birbirine tiz gidelüm imdi didiler
Mâhı Pîrûz getürdi anda çok kumaş
Sîm i zer ne var ise kıymetlü taş
Ol serâyda her ne kim var ise aldılar
Şehrin içinden at bulup getürdiler
Getürüp ol malı cümle yükletdiler
Kendiler dahı ata binüp ol zemân gitdiler

41

Dâyeler çün bildiler bu hâlı ol zemân ʻayân
İtdiler bu ahvâli Kaysere ol dem beyân
İşidüp anı Kayser efgân zâr eyledi
Pes üç oğluna ol zemân söyledi
Didi varın alın otuz bin eri
Şöyle olsun kim kamu gürbüz eri
Kim getürür ise Battâlı bugün bana
Taç ile tahtım virem cümle ben ana
Aldı üç oğlu anın otuz bin eri
Seyyîdin ardınca gitdi cümle varı
Çünki irte olunca gitdi Battâl
Varup bir punara yitdi anda Battâl
Aldılar abdesti kıldılar namâzı
İtdiler hamd ile çok niyâzı
Gördüler kim bir toz oldu peydâhh
Çıka geldi otuz bin kişi nâ-gâh
Hem geldi önlerince Şemmâs lâʻin
Didi ki ya Battâl uş irdim yakın
Mâhı Pîrûz didi ki Seyyîde ya emir
Sen teferrüc eylegil ey dilîr
Gör ki karavaşın ne kılur ey cân
Sürdü atın kâfir çerisine ʻayân
Çünki kâfirin girdi ol savaşına
Sünü ile urdu ol karındaşına
Şöyle urdu sünüsin ata
Yidi adım atından gitdi öte
Gördü Şemmâs itdi leşkerine firâr
Girdi Kostantin bu kez meydâna ol
Anı dahı gürzi urup yıkdı hemân
Gördi Râmîn anı hamle kıldı hemân
Ata ana bunlar bir karındaşlar idi
Kim sever idi birbirin bunlar yoldaşlar idi
Didi Râmîn ana sen niçe rây eyledin
Kim bu işde bizi halka rüsvây eyledin
Mâhı Pîrûz kâğıdı gösterdi ana
Didi bir bir hâlin kaldı Râmîn tana
Râmîn işidüp gör ki neyledi
Müslimân olup ʻarz-ı imân eyledi

42

Seyyîdin pâyına sürdü yüzlerin
İndi Seyyîd öpdü anın gözlerinden
Gördü Şemmâs bu hâli oldu melûl
Leşkerine bakup söyledi ol
Bir uğurdan hamle eylediler katı
Mahı Pîrûz üstüne sürdiler atı
Turup Zeynep hatun kılıç aldı eline
Hamle kıldı ol dahı kâfir cengine
Gördü anı Seyyîd bir katı naʿre urur
Sanki bir koyun içine bir şîr girür
Birbirine urdu ol leşkeri
Şöyle kim kan götürdi ol leşkeri
Varup ahtardı ʿalemdârı ol hemân
Sınıp kâfir leşkeri kaçdılar revân
Bin esîr ile bin at aldılar
Dönüp andan Malâtıyâya geldiler
Şâdı handân oldu yârenler ol gün
Hem itdiler yidi gün toy düğün
Seyyîd-i Battâl Mâhı Pîrûzı aldı hem
Cümlesi bu şâdınlıkda kaldı hem
Hem ganîmet kimde var ise virdiler
Halifenin taksîmin göndürdiler
Virdiler anda yüz kılıç ile yüz at
On yük altun yüz kemeri ol zât
Halifenin taksîmin hazır itdiler
Râmîn ile ʿAbdulvehhâbı yoldaş itdiler
Halifeye bu hâli ol zemân yâd itdiler
Ehl-i Bağdâdı cümle şâd itdiler
Şâd olup Seyyîde hilʿatlar virür
Hem nevâhıtlar idüp iyü atlar virür
Virdi ulu beglere hilʿatlar temâm
Geldiler Malâtıyâya ey hümâm
Cümle begler hilʿatın aldılar
Bu gazâyı burada hatim kıldılar
Okuyanı dinleyeni yazanı ya ilâh
Rahmet eyle mahşerde ana hem penâh
Yazanı yazdıranı ya mecîd
Dilerim ki cehennemden eyle anları baʿîd

43

Ger diler isen bulasın oddan necât
Mustafânın ruhuna virin salâvât
Zikr-i kıssa-i ʻAbdü'sselâmın göne kaplanup
Seyyîd-i Battâlın halâs eylediği cenkdir
Eyâ ey şâh-ı dîn serveri benem olan ol şefaʻât ile
Veyâ ey ʻâleme rehber şefiʻ olan şefaʻât ile
Çün sensin efdal âdem senin içün halk oldu bu dünyâ
Sana yüz tuttu bu ʻâlem çün geldin risâlet ile
Bu ʻâlem cümle müstağrak kalupdu bu zulmetde
Cihânı nûra garık itdin irişdin bu kemâlet ile
Anlar kim oldılar mağrûr ʻinâyet itmedi Mevlâ
Sana ümmet olan buldu behişt cennette rahât ile
Sen ol bir şems-i zâhirsin cihânı ki eyledin nûr
Sen ol şâh-ı risâletsin vasfi olmaz kemâlet ile
Okudum çünki levlâki hem itdim dersimi tekmîl
Muharrir olsa insi cin yazılmaya nihâyet ile
Senin vasfın beyân itmek değil mümkin hiç
Niçe sultân-ı aʻzamsın bilindi kırâʻat ile
Bilindi çünki vasfı olmaz ol dildârın kemâlâtı
İşit imdi bir hikâyet kim beyân idem makâlet ile
Rivâyet itdi Râvî niçe bir kıssa-i Battâl
Sana anı beyân ide ʻayân olsun rivâyet ile
Çün aldı mansûbın Seyyîd niçe cengi fetih itdi
Görüp ʻAbdü'sselâm anı olur ana ʻadâvet ile
Didi ʻAbdü'sselâm ol dem varup bir hüner gösterem
Kamusı ana yüz tuttu ki kaldım ben rezâlet ile
Çıkup ol bir gice [git]di varup Tarsus şehrine
Muhammed Şâh idi anda olurdu anda ʻadâlet ile
Ulu beg idi Yahyâ gelüp Nasrı Hayât ile
Ebu Bekir dahı geldi oturdılar hep ikâmet ile
Hemân ʻAbdü'sselâm anda şikâyet kıldı Battâldan
Niçesi oldu ahvâli didi bir bir şikâyet ile
Didi Nasrı Hayât anda ki sende bir hüner göster
Ulu âʻyân ola tâbiʻ sana cümle irâdet ile
Didiler kim vardır İslâmbolda bir keşiş anın adı Maktûl
Anı bir vech ile öldür nihân ol şecâʻat ile
Veyâ ol kandili sındır yanar ʻİsa zemânından
Veyâ ol maʻbûdı kır kim bu küffâra ihânet ile

44

Dahı anda var bir put düzülmüş sâfi altun
Derûnı misk-i ‘anberden toluptur seyyi’ât ile
Getür ol putu bize halifeye virelüm anı biz
Sana mansûbını virsün olasın şecâ‘at ile
İşidüp bunu ol miskîn libâsın eyledi tebdîl
Hemân ‘azm-i Rûm itdi yola girdi ol hamâkat ile
Kaçan İslâmbola yitdi varıp bir gice kasdı itdi
Bilindi tutdılar anı ruhbânlar kabâhat ile
Götürüp Kaysere anı buyurdu eylen işkence
Didi ‘Abdü’sselâm anı bir bir niçün geldiğin cehâlet ile
Getürüp bir ham deve gönü anı bağladı yaş göne
Dikip etrâfını kodu bunu kâfir siyâset ile
Dahı bir zencirin ucunu deyrin kubbeye berkitdi
Birin kal‘a divârına bağladı anı ol hiyânet ile
Meyâna bağlayup anı havâya asa kodular
İder efgân ile zâr kılur anda felâket ile
Çün oldu ıssı hem sıkdı gön anı katı
Tutar âhı semâvâtı kalurdı bu derd-i akat ile
Mü’ekkil bin kişi bekler idi anı gice gündüz
Kalup ‘Abdü’sselâm anda ol efkâr-ı nedâmet ile
Var idi anda bir baytar Müslimân idi ol
Kaçan bir zuhûr itse iş haber iderdi nihâyet ile
Adına Mahkî dirler idi görünce iş bu ahvâli
Sürüp Malâtıyâya geldi ol haber virdi fasâhat ile
İşidüp bu ahvâli yârenler biraz ağlaşdılar ol dem
Didi Seyyîd gidem bende halâs idem ‘inâyet ile
Hemân yarağın gördü Battâl mübeddel câmesin giydi
Gelüp yanına Şâmmasın görüşdiler sadâkat ile
Ol gün anda karâr itdi alup bile gitdi
Kaçan kim İslâmbola yitdi görür şehri ‘imâret ile
Silâhın sakladı atın varup şehre ol girdi
Görür bir ulu şehr-istân değildir ol harâbât ile
Meyânında Ayâsofu hemân bir ulu kal‘aya benzer
Ki dörüt yüz ulu ruhbân oturmışlar cihâlet bile
Gördiler Seyyîdi ruhbânlar kamusı karşu geldiler
Alup Maktûle getürdiler görüşdiler nedâmet ile
Didi ki kandan gelürsin ey cân didi ki beyt-i mukaddesten
Adım Şâmil dahı ‘ilmi temâm itdim kitâbet ile

45

Didi Maktûl ana karındaşım oğlu yiğirmi senedir anda
Didi Seyyîd benem uş geldim sana ziyâret ile
Çün işitdi anı Maktûl hemân gözlerin öpdü
Ol gice sohbet itdiler görüşdiler melâhat ile
Kamusun bahis ile yindi birin söyletmedi aslâ
Sabâh oldı ‘Arâkıla haber oldu beşâret ile
Didiler kim bir ‘aziz gelmiş hemân kendisidir nâr-ı nûr
Didi Kayser yarak eylen görüşelüm nezâket ile
Gelür Şem‘ûn ile Şemmâs dahı Matrân ile Milâd
Bunlar idi ulu kâfirler olurlar idi dalâlet ile
Binüp Kayser dahı bile Ayâsofiya cümle geldiler
Hemân ki Seyyîdi gördiler anda katı korkdılar be-gâyet ile
Teni titretmek tuttu elin öpmekde vardılar
Elin virmedi çün Seyyîd yinin virdi işâret ile
Didi Seyyîd Kaysere kim var muhabbet dünyasında kim
Gelüp ol kâfirler cümle görüşdüler cehâlet ile
Dahı Seyyîd biraz va‘z-ı nasihat itdi anlara
Çıkup minbere oturdu okudu biraz ayet incîl ile
İşidüp ol ruhbânlar figân idüp ağlaşdılar
Dahı Kayser ile ulu begler ağladılar melâhat ile
Dahı altun tabaklar ile cevâhiri saçdılar ana
Didiler kim bize himmet kıl bu erzân-ı kerâmet ile
Ki bir oğlan olup peydâh niçe beglerim öldürdü
Niçesin Müslimân itdi harâb idüp şehri harâbat ile
Refîk it himmetin bize varalum anıŋ cengine biz
Varup Battâlı öldürem yıkam şehrin harâbat ile
Didi Seyyîd-i Battâl anlara sizindir fırsat-ı fevt itmek
Yinin öpdi Kayser Battâlın dahı çok istimâlet ile
Alup getürdi serâyına çün eyledi ana ikrâm
Hemân ol gün eyledi mihmân niçe dürlü ziyâfet ile
Dönüp Seyyîd keşişler Ayâsofiya geldiler
Ol gice anda yatdılar uyudılar niçe sa‘at ile
Hemân Seyyîd gice kalkup gördiği şehri ki halvet
Varup ‘Abdü’sselâma ol görür nezâret ile
Havâ yüzünde zencirin hem ortasında asmışlar
Kurumuş gön katı sıkmış tükenmiş kadd-ı tâkat ile

46

Âvâzı dahı çıkmaz anın bil muhakkak
Havâya asa koymuşlar anı bil mu‘allak
Didi ki ey hudâ bana eyle ‘inâyet
Halâs idem bunu ben sağ selâmet
Bunu dir iken hemân bir kişi geldi
Düşüp ayağına ol Seyyîdi bildi
Didi ki kimsin bildir bana sen seni
Didi ki Mahkî Hindîyem bil imdi beni
Didi Seyyîd ana kim sen beni niçe bildin
İrişip bu gice yanıma geldin
Didi ki senden ol vakit oldum cüdâ
Bu gice çok zârılık kıldım ben sana
Hem resulullahı düşde gördüm gice
Vasf-ı hâlin didi bana ol niçe
Didi ki var yardım eyle sen imdi ana
Ben şefâ‘at idem didi ol bana
Didi Seyyîd niçe tedbîr idelüm
Hem halâs idüp bunu alup gidelüm
Didi Mahkî sen alemsin bu işde
Hevâ yüzünde asılmış bugün işde
Buyurdu kırık uzun ağaç getürür
Birbirine bağlayup anı ol götürür
Dahı çok at dırnağı aldılar
Yüzün bıçakı misâli kıldılar
Bağladı ağaç ucuna gör niçe
Hem dahı karagu idi gâyet ol gece
Ol bekçiler bin erler idi
Cümlesi serhoş uyurlar idi
Kesdi Seyyîd cümlesinin başını
Vardı zencir katına gör işi
İpe bağladı ol ağacın ucunu
Dırnak ile sürüdü ol ağacunu
Kesdi zincir ipini indi ol yire
Kapup ‘Abdü’sselâm kodu ol yire
Bir ucunu kesüp anı dahı aldılar
Mahkîn evine alup anı geldiler
[İttifâkı] Mahkîn evinde ey cân
Bir havız var idi safi mermerden ‘ayân

47

Zeytun yağın toldurdular ana temâm
İçine kodular ‘Abdü’sselâm ey hümâm
Tâ kim biraz yumuşaya gön ana varalar
Gönü yarup ‘Abdü’sselâmı çıkaralar
Geldi Seyyîd Ayâsofiyaya ol yine
Şol evvelki yirine yatdı ol yine
İrte oldu düşdü şehre gulgule
Görüp bekçileri itdiler cümle velvele
Didiler kim bu gice yine gelmiş Battâl
Hem bekçileri yine katil itmiş ol kattâl
Alup gitmiş yine ol ‘Abdü’sselâmı
Didiler Kaysere anlar bu kelâmı
Kanda gittiğin ol zemân bilmediler
Aradılar şehrin içinde bulmadılar
Didi Maktûl keder oldu yine bize
Gör ki Battâl yine keder itdi bize
Didi Seyyîd anlara kim ben kitapda bulmuşam
Niçe er olduğun anı ben bilmişem
Müslimân idiser dir Rûmı ol temâmet
Kiliseleri yıkup ide harâbat
Ağladı ol didi çün bu sözü
Keşişlerin yaş ile toldu gözü
Ol yana ‘Abdü’sselâm bil ey ahî
Kaldı bir hafta yumuşadı gön dahı
Gördiler anı gön sıkmış katı
Nefesi çıkar velâkin yok tâkatı
Yardı anı Seyyîd gönden çıkardı
Bir deri kalmış velî ol nefes virür
Ağzın açdı anın bıçak ile
Şerbet idüp yidirdi badem yağı ile
Geçti üç gün ‘aklın ol düşürür
Geldi ‘Abdü’sselâm Seyyîdin ayağına yüz urur
Yalvarıp çok ‘özür itdi ana
Sen bu iyüliği itdin ya pehlüvân bana
Hak katında zâyi‘ olmasun hemân
Suçum bağışla benim ya pehlüvân
Kaçan kim bir gedâ bir suçu işler
Ulular fazıl idüp anı bağışlar

48

Seyyîd ana istimâlet eyledi
Gönlüne hoş kelacı ol zemân söyledi
Hemân ‘Abdü’sselâmdan ol ‘adâvet
Gidüp geldi ana çok sadâkat
Turup bir gice ol sultân-ı gâzi
Vardı Maktûl katına dinle râzı
Bu boğazından tutdu anı ol gâzi
Didi ki Maktûl neylersin beni ey hicâzi
Didi ki Battâl Gâzi benem getür imân
Gördü gelmez başın kesdi hemân
Depeledi ol dörüt yüz ruhbânları
Ol kandil yanardı ‘İsadan beri
Yanar idi rûz-ı şeb anı kırdı
Dahı altun gümüş ne var ise aldı
Âb u ma‘bûdların Seyyîd ol gice
Ol put kızıl altun idi gör niçe
Yitmiş batman idi gör altun temâm
Aldı anı Mahkîn evine geldi imâm
Cümlesin Mahkîne virüp ol putu aldı
Gice vedâ‘ idüp hisâra geldi
Hem kemendi atup aşağı indi ol
İki at bulup birine bindi ol
Birine ol putu berkitdi anlar
Tutup Malâtıyâ yoluna gitdi anlar
Çün sabâh oldu kâfirler bu hâli bildiler
Ol Ayâsofiya içine girdiler
Gördiler kim cümlesi ölmiş yatur
Ol keşişler kana garkı olmış yatur
Sınıp Âb u Ma‘bûdları bozulmuş
Ol Ayâsofu içi kan ile tolmuş
Dahı putun gitdiğin bildiler
Kaysere tiz bu haberi virdiler
Çün işidüp yire urdu tâcını
Bulmadı aslâ bu derdin ‘ilâcını
Gice gündüz Kayser feryâd ider
‘Aklı başına gelür gâhî gider
Yidi gün feryâd idüp ol söylemedi
Yas-ı mât tutup gözün açmadı

49

Ulu kâfirler putu ol zemân işitdiler
Cümle siyâh câme giyüp yas tutdılar
Rûm vilâyetine irdi imdi bu peyâm
Yas tutup kara giydiler cümlesi temâm
Ol zemân Seyyîd vardı bir mişeye
Düşdü ‘Abdü’sselâm bir endîşeye
Gider iken iki bölük oldu yol
Ağladı ‘Abdü’sselâm oldu melûl
Didi Seyyîd ana kim niçün ağlarsın digil
Vasf-ı hâlini bana şerhi eylegil
Didi ki bu yol bir kal‘a yoludur
Niçe kal‘a niçe hem ol kal‘a olur
Hem Tefânûş bu kal‘anın şâhıdır
Bir kızı var kim cümle hûblar mâhıdır
Bir nazarda oldum ben ana mübtelâ
Yoluna çok çekdim dahı belâ
Didi Seyyîd ana bu yerde tursan hemân
Kendi kal‘a yoluna oldu revân
Gördü kim karşudan bir muhkem hisâr
Sulu yirler acâ’ib güli-zâr
Hem vardır on iki bin kadar çeri
Geldi kal‘a yolundan ol dîn serveri
Ol Tefânûş Seyyîde bakar
Gelüp cümle ruhbânlar ana karşu çıkar
Seyyîde didi kimsin digil sen
Didi ki dâz dâz keşişin oğluyum ben
Tefânûş didi ki Battâl olmayasın
Sakınıp bir hile ile bu yire gelmeyesin
Beni kime benzedirsin didi ol
Biraz İncil ayetin okudu ol
Döndü yine geldiği yola gider
Ol keşişlerin cümlesi feryâd ider
Didiler kim böyle bir ‘aziz hiç gelmemiş
Bu şehir bünyâd olalı uğramamış
Niçün yıkdın hatırın ey şâh bunın
Ayağına düşdü Tefânûş anın
Seyyîd-i Battâla çok ‘özürler itdi ol
Seyyîdi alub serâya gitdi ol

50

Gice olunca ol sohbet itdiler
Çünki uyudu cümle kâfir serhoş yatdılar
Seyyîd-i Battâl uyandı göre imdi işini
Tefânûşun kesdi ol zemân başını
Kırık ulu ruhbânları cümle öldürür
Hem şehirden çıkup ol dem yürür
Ol gice gördü ki bir kavga olur
Şehrin içinde çok atlu gelür
Birisine didi ki bu gavga ne olur
Kim bu leşker kandan gelür
Ol didi kim Mihriyânûş Tefânûş zâdedir
Târıyûndân gelür bu şehre oldır
Gördü kim bir hâdim pür-hüner
Didi Battâl ana kim tur sana bir sözüm var
Mihriyânûşdan gelürem ben hemân
Nevrûzû Bânûya bir sözüm var nihân
Didi hâdim ki ol görünmez neylerem
Bana söyle ana varup söyleyem
Vardı hâdim Seyyîdin yanına tuttu anı
Kal'a burcundan aşağı atdı anı
Çıkup serây üstüne atdı kemend
Gördi kim bir kız yatur kaddı belend
Varup yanına uyardı ol dem anı
Gördü kız kim bir âdem korkdu cânı
Gördü Battâl çağırmak istedi
Epsem tur ben Seyyîdem didi
Gördü ol kız ağladı
Ağzına tiz yağlığın bağladı
Tiz aşağı inip ol kızı aldı
Bindirüp bir ata revân oldı
İrte 'Abdü'sselâma vardı hemân
Görüp 'Abdü'sselâm kızı oldu şâdımân
Gördü ol kim bir ulu toz peydâh olur
Mihriyânûş kendisi çıka gelür
On iki bin var çerisi çıka gelür
Cümlesi ol Seyyîd-i Battâlı bilür
Bunlar ol kızı bir ağaca sardılar
Ol leşkere anlar karşu geldiler

51

Mihriyânûş karşu geldi ol zemân Seyyîde
Sünüsin havâle kıldı ol Seyyîde
Seyyîd anı men‘ idüp ana vardı
Kılıç ile kâfire çaldı
Kılıca karşu virdi kalkanını ol
Kesüp anı iki pâre itdi ol
Kaçdı kâfirler çünki anı gördiler
Kırılanın cümle malın dirdiler
Yine yollarına çün gitti anlar
Malâtıyâ şehrine çün yitti anlar
Ulu kiçi cümle karşu geldiler
Görüp yârenler anı cümle şâd oldılar
Ne ki oldu cümlesin ‘Abdü’sselâm
Didi bir bir tana kaldılar cümlesi temâm
Nevrûzû Bânû oldu ol zemân Müslimân
Aldı ‘Abdü’sselâm anı oldu şâdımân
Getürüp ol malı dahı aldılar
Bir zemân bu hâl üzre kaldılar
Şöyle kadar söylediler Battâlı hâkezâ
Vir salâvât peygambere hatim olsun bu gazâ
Okuyanı dinleyeni yazanı yaz ol makâl
Cümlesine rahmet eyle yâ zü’l- celâl
Bulmak ister isen behişt içinde makâm
Vir Muhammede salâvât ile hem selâm
Zikr-i gazâ-ı Mihrânın helâk
Ve Seyyîd-i Battâlın ger yıktı Kayserin selâmı
İrişdi nev-bahâr ayı hemâne
Açıldı gonca güller kâmurâne
Bu gülşenden esen bâd-ı sabâlar
Sanasın ki virdi uçmakdan nişâne
Görünce bülbül-i şeydâ hem bu hâli
Gelüp gülşene kondu şâdımâne
Temâşâ eyledi gonca açılmış
Katı mahzûn olup başlar figâne
Figân idüp ol efgânî seherde
İder ‘âşıkları her dem ol divâne
Didim bülbül nedir bu zâr ile feryâd
Bana bildir anı ki düşdüm ben gümâne

52

Bilürsin bu gülün meftûniyem ben
Bu râzımı getürürsin imdi lisâna
Didi ki ben olmuşam bundan haberdâr
Ki gelmişem senin ile imtihâna
Didi ki maksûdını bana ‘ayân it
Ki terk idem makâmım ola lâle
Zibâsı gâyet bir gûne irmez
Kurur yaprağın atarlar anın yabana
Senin ‘ışkın dahı olur mecâzî
Pâyîz ile hemân mihri-câne
Benim ‘ışkım hakikat yok nihâyet
Gözümden kan dökülür hem dâne dâne
Düşüp garık olmuşam deryâ-yı ‘ışka
Ne hâcet zevrak ile pâyıdâre
Göre idim ol dîl-ârânın cemâlin
İderdim cân kurbân ben ol hûbâne
Niçe eylese pür-nûr olurdu bu dîl
Ki hâcet kalmaz idi şems-i tâbâne
Eğer kılmaz ise ol nûrdan tecellî
Yiter idi âhını yidinci âsümâne
Didim bülbül bu sözin ki muhakkak
Sanasın ki saçılmıştır dürr-i dâne
Hemân geldi mecâziden ferâgat
Hemân hakikat buldu mecâziden âşiyâne
Bu râzıma didiler dürr ile yiktâ
Velî bilmez bunu halk-ı zemâne
Bilindi bu söze olmaz nihâyet
İrişdi imdi bu hikâyet bu zemâne
İder ise hak ‘inâyet bu gazâyı
Müstemi‘ ol kim getüreyim anı lisâna
Oturmışdı Tarsusın ululları
Söz açıldı dilâver pehlüvâne
Fülân hoş pehlüvândır didiler
Ki gıbta iderler idi anlar ‘ayâne
Didi Nasrı Hayât kim bu zemânda
Ki Seyyîd gibi er gelmedi cihâna
Var idi bir kişi hem adı Medhor
Didi ki alma Seyyîdi sen lisâne

53

Henüz atasının kanın almamışdır
Ki öldürdü ikisi ol nâgihâne
Ol kim gâyet pehlüvândır adı Mihrân
Niçin öldürmedi kaldı ol bu zemâne
Muhammed İbn-i Felâh anı çünki işitdi
Severdi ol Seyyîdi sâdıkâne
Didi ki ben Seyyîdin ‘ışkına anı
Depeleyem ya getürem anı imâne
Binüp gitti atına ol niçe gün
İrişdi ol bir kiliseli mekâne
Yidi kapusu var idi anın temâmet
Akar suları çok idi anın şükûfâne
Görüp suyı abdest aldı ol
Hem namâzı kılup fârig oldu ol
Çünki deyrin tâmına kıldı nazar
Gördü anda bir acâ’ib kız gezer
Dilber idi şöyle hüsni lâ-nazîr
Muhammede didi kız kimsin ey dilîr
Nirden geldin söyle bana ‘ayân
Dahı tiz binüp atına git revân
Her kim bu kiliseye anı tutarlar
Öldürüp hem başın kesüp atarlar
Didi Muhammed kim ben Müslimânem bil beni
Kız didi ki Muhammeddir adın anı
Didi Muhammed beni sen bildin niçe
Didi ol kızı kim vâkı‘a gördüm gice
Ol Resulullah bana virdi haber
Vasf-ı hâlini söyledi cümle mu‘teber
Mihriyâ’il kızıyam ben bî-gümân
Atamı öldürdü Battâl ol zemân
Bunda çokdur pâdişâhlar kızı
Çün Muhammed işitdi anda bu sözi
Didi söyle imdi Mihrân kandadır
Kız didi ki şol tağın ardındadır
Kırık kul ile şikâre gitti ol
Turma git yoksa virmez amân ol

54

Muhammed didi ki Mihrânı bugün ben
Öldürür isem benim olasın sen
Kız didi ki efkâra salma sen beni
Kim Resulullâh sana virdi imdi beni
Velî öldüremezsin bil sen anı
Gelüp Seyyîd öldürse gerek nihânı
Vidâ‘ idüp olur tağa revâne
Varır bir ulu sahralu ol mekâne
Bir kızıl hayme kurulmış gördü anda
Av etin pişirmeğe yakmış nâr anda
Hayme içinde Mihrân oturmış
Karşusında kırık gulâm ile turmış
Muhammedi görüp Mihrân kakıdı
Bir kuluna var tiz şunu öldür didi
Gelüp kul şebdesin atdı ana
Muhammed men‘ idüp gör ki nitdi ana
Bir çalışda kâfirin işin itdi temâm
Geldi birbir öldürdü yidi gulâm
Gördü Mihrân anı âh eyledi
Cümleniz varup öldürin didi
Otuz er cümle hamle eyledi
Tekbîr idüp gör ki Muhammed neyledi
Kırdı yiğirmi eri saçdı anı
Giri kalanı görüp kaçtı nihânı
Bakup bu hâli bildi anda Mihrân
Atına binüp karşu vardı ana Mihrân
Şöyle ejdehâ gibi sürdü atın
Çünki Muhammed gördü anın heybetin
Muhammed ümidin kesdi cânından
Didi ki ben bunın ile cenk idem bundan
Hem yorulmuş idi hâcet eyledi
Elin kaldırıp münâcât eyledi
Çünki Muhammed eyledi bu niyâzı
Çıka geldi ol Battâl-ı Gâzi
Gördi ki Mihrân olmış Muhammede mukâbil
Turup oldu anda seyrâna mâ’il
Sünüsin atdı Mihrân Muhammede hemâne
Muhammedi atdan atdı ol yabana

55

Depeleye başın kese sürdü atı
Gördü Seyyîd na‘re urdu ol dem bir katı
Çünki yakın geldi anın âvâzı emîn
Ditredi hem âsümân ile ol dem zemîn
İşidüp ol lâ‘in oldu herâsân
Serâsime olup kaldı herâsân
Didi ki elin çek ya lâ‘in imdi sen
Cenk iderem senin ile bugün ben
Didi kâfir ana anın aldığın sen dahı
Elindeki sünüyi atdı Battâla derhâl
Anı men‘ idüp Seyyîd görki nitdi anı
Ayağı ile urup görki nitdi anı
Ol lâ‘in yıkıldı başı üstüne
Çıkdı Seyyîd anın göğsü üstüne
Didi ki Battâlam gel imdi ol Müslimân
Ol lâ‘in herzeye başladı hemân
Kesdi başın anın dahı aldılar
Cem‘ idüp malın bir yire geldiler
Cümle kızlar gelüp Müslimân oldılar
Kırık esîr var diyü ana haber virdiler
Çıkarup anları azâd eyledi
Virdi kızları cümle şâd eyledi
Mihrânın var idi bir oğlu Alyûn adı
Müslimân oldu adın İlyâs kodı
Karşu geldi cümle Tarsusın ululları
Görüşüp şehre getürdiler anları
Niçe gün Seyyîde hizmet kıldı anlar
Mihmân idüp hürmet kıldı anlar
Anlar otururlar idüp sohbeti
Gördiler bir gavga kopdu kapudan katı
Geldi bir kâfir şehri ‘imâret eyledi
Adı Sunbât idi çok hasâret eyledi
Niçe şehirleri ol eyledi harâb
Kim kimesne virmedi ana cevâb
Didi Seyyîd varup anı öldürem
Üstünüzden şerrin kaldıram
Nâme yazup Malâtıyâ’ya gönderdi
Vasf-ı hâlin nâme içre bildirdi

56

Emir ‘Ömer anı okudu ol zemân hemân
Cümle yârenler işidüp oldu şâdımân
Anda üç yüz adı bellü pehlüvân
Ata binüp oldular Tarsus şehrine revân
Bu yana gör ki Tarsus şâhı nitdi
Yüz eri alup kâfire toğru gitdi
Yitdiler kâfire gice yarusu
Yatur idi kâfirin cümle çerisi
Leşkeri dörüt bahşı idüp at saldılar
Na‘re urup ceng-i harbi çaldılar
Çünki uyanup kâfirler birbirin kırdılar
Ata binüp ol kâfirler karşu vardılar
Hemen dem na‘re urdu Seyyîd-i Gâzi
Na‘re urdu ol merd-i hicâzî
Şöyle kırdı kâfirleri kan götürdi leşkeri
Birbirin şöyle kırdı kâfirin ekseri
İrte olunca ‘azm-i cenk itdiler
Sunbâta yitişip Battâla gör ki nitdiler
Urdu bir darp ana düşdü yire
Gulüvv idüp kulları kapdı ‘aklın dire
Turmayup şâhların kapdılar
Kal‘aya girüp kapusın yapdılar
Ehl-i kâfirden kırılmış on bir er
Malların silâhların cümle aldılar
Geldi Seyyîd hisâra çevre bakar
Gördü ki kal‘a içine bir su akar
Tiz çıkarıp libâsın girdi suya
Akup su ile düşdü kuyuya
Çıkıp sudan şehrin içine gider
Su sovuk idi geldi bir karı nider
Meğer ol karının bir oğlu olmış nihân
Oğluna benzetdi Battâlı karı hemân
Karı didi Battâla ey cânım cânı
Kanda idin firâkın aldı beni
Didi Battâl ana kim ey mâdârı cânım
Hasta idim kalmadı dermânım
Üşüdüm beni eve götür yakın
Geldiğim kimseye dime sakın

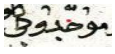
57

Evine getürüp ol döşek kodu
Seyyîd-i Battâl biraz yatup uyudu
Uyanup Battâl ana karnım aç didi
Karı ta‘âm getürüp Battâl yidi
Virdi esvâb ana taşra çıkdı ol
Gelüp Sunbât serâyına bakdı ol
Sunbât içmiş çok laflar urur
Bir karagu yirde Battâl gizlenüp turur
Sabır kıldı dün yarusı oldu
Sunbâtın yanına Battâl geldü
Gördü başı üzere bir kılıç turur
Aldı anı Battâl Sunbâta varur
Çünki uyandı didi ki kimsin sen
Didi ki Seyyîd-i Battâl Gâziyem ben
Müslimân ol satun al başını
Yoksa şimdi temâm idem yaşını
Gördü gelmez ol kâfir imâne
Ağzına bağladı yağlığın hemâne
Hisâr kapusına anı götürdü
Pâsubânlar kamu ser-hoş yaturdı
Sunbâtı kal‘a önünde asdı ol
Pâsubânların cümle başın kesdi ol
Kapuyı açup ol dahı na‘re urdu
Müslimânlar işidüp kal‘aya yürüdü
Ol gice eyledi cengi oldu sabâh
Kal‘ayı fetih eyleyüp buldu felâh
Malâtıyâdan geldi üç yüz pehlüvân
Bu hâli görüp oldılar cümle şâdımân
Bir niçe gün anda ârâm idüp turdılar
Malâtıyâya gelüp karâr kıldılar
Râvî ider bir gün İslâm serveri
Oturup cem‘ ider ol yârenleri
İder idi sohbeti anda ol yâd
Kapudan bir bir eyledi feryâd
Didi Battâl ana kim feryâd noldu sebeb ne
Beyân eyle bana anı bunda tâleb ne
Didi pîr Seyyîde kim dinle ey dilâvâr
İki oğlum var idi dilâvâr

58

Biri Muhammed idi biri Sa‘îd
Ga’ib oldu ikiside nâ-bedîd
Korkaram ‘ömrüm nâ-temâm ola ya pehlüvân
Ol hasiret kıyâmete kala ‘ayân
Şöyle feryâd idüp ağladı ol
Oturanların cümlesi oldu melûl
Seyyîd-i Battâl didi ana dur ben gelince
Gelürem anların hâlin bilince
Bindi ata Ağca kal‘aya geldi ol
Ol gice Şemmâs ile kaldı ol
Didi Şemmâs ana kim kanda geldin sen
Didi ki pîrin oğlunu isterem ben
Didi ki anlar kal‘a-yı Muştırâna gitdi ol
Şâhı Şem‘ûn oğlu Gadbândır ol
Yavuz mel‘ûndur kanda bir sünnî bilür
Öldürüp anı ya dutsak kılur
Çünki Seyyîd aldı Şemmâsdan haber
Muştırâna eyledi ol ‘azm-i sefer
Revân olup vardı ol Muştırâna
Cümle mahluk bir tağa olur revâne
Birine didi Battâl ki virgil bana peyâm
Ki dirülüp bu tağa gider hâss u ‘âm
Didi ki bunlar bugün kiliseye giderler
Varup ‘işret anda iderler
Gelür anda Şem‘ûn oğlu Gadbân
İdiserdir sünnî esîrleri kurbân
Kaçan kim bu sözleri işitdi anda Battâl
Kiliseye varup yitdi anda Battâl
Gördü kim ak mermerden kilisenin yapusı
Kal‘a gibidir temürden anın kapusı
Kurulmuş haymeler sâyibân ile
Oturur anda Târiyûn Gadbân ile
Turup Battâl gice olunca gözledi
‘Aşkarı varup bir yirde ol gizledi
Geldi gice vardı hemân Seyyîd
Kemendi atup içeri girdi Seyyîd
Girdi içeriye ol dilîr
Geldi zindân kapusına gördü temür

59

Ol esîrler ider idi anda âh-ı zâr
Dirler idi bizler olmuşuz bunda giriftâr
Dirîgâ yarın bizleri kâfirler ‘itâb ile
Öldürür bizleri ol ‘azâb ile
Didi Seyyîd ya ilâhi kıl sen bana ‘inâyet
Halâs idem bunları ben sağ selâmet
Yapuşup kapuyı kopardı ol dem
Esîrlerin yanına geldi ol dem
Yitmiş iki kişi olmış idi esîr
Aldı bendin anların ol dilîr
Zindân içinden anlar azâd oldılar
Seyyîdi bilüp anlar şâd oldılar
Gelüp hisâra kemendi atdılar
Çıkup andan yollarına gitdiler
Ol yana Gadbâna çünki haber olur
Atan Şem‘ûn geldi diyü gelür
Bilesince yüz otuz bin er cem‘ olur
Geldi şehre diyü atan haber gelür
İşidüp anı Gadbân ana karşu varur
Atasın ol kiliseye anın ile gelür
İrte oldu geldi zindâncı koca
Didi ki esîr halâs olmış bu gice
Didi Şem‘ûn ki bu yine Battâlın işi
Yoksa bu yire gelemez aslâ bir kişi
Bu sözü söyler iken kâfir Battâl hemân
Karşusında hâzır idi Battâl ol zemân
Didi ki Battâlı öldürdiler bil ey şâh
Bu söz Şem‘ûna hoş geldi nâgâh
Çünki Battâl bu kelâmı anda söyledi
Bin kızıl altun ana ikrâm eyledi
Didi Şem‘ûn ki Malâtıyâyı harâb idem
Şâm ile Hicâzı oda yakam
Böyle diyüp ‘ıyş u ‘işret itdiler
Ol cümlesi ser-hoş olup yatdılar
Ol gice Gadbânı Seyyîd götürdi
Ol esîrlerin yanına getürdi
İrte Şem‘ûn Gadbânı istedi
Didi Seyyîd ki Gadbân şikâre gitti didi

60

Hem kılavuz oldu Seyyîd anlara
Çıka geldi kâfir ile Seyyîd esîrlere
Şem‘ûnı çünki ara yire aldılar
Cümle kâfirleri anlar pâre pâre kıldılar
Gadbânın başın dahı kesdiler
Gice varup ol çeriyi basdılar
Didi Seyyîd ki benem Battâl-ı pehlüvân
Sa‘îd didi ki benem Ahmedî Turrân
Muhammed didi ki benem Ahmedî Hicâzî
‘Abdü’sselâm didiler ol gâzi
İrte olunca kâfirler birbirin kırdılar
Şem‘ûn ile Gadbânı ölmiş gördiler
Hem kırdı kâfirler birbirin anlar ekseri
Malların koyup kaçdı anda her biri
Alup cümle malı kiliseden çıkdı anlar
Kal‘asını yıkup oda yakdı anlar
Ganî oldu anlar ganimet malına aldılar
‘Azmi idüp Malâtıyâya geldiler
Malâtıyâya geldiler anlar selâmet
Kocaya oğlunu virdi Seyyîd temâmet
Didiler Kaysere Battâlın yine geldiğin
Oğlanı alup hâli niçe olduğun
Çünkü Kayser bu haberi anda yine işitdi
Feryâd idüp ‘aklı başından gitdi
Yas tutup feryâd eyledi hem âh
Veziri Akratıs didi ki bil ey şâh
Bir kızım var didi ana ol vezir
Dahı beyza câzûdan misâli lâ-nazîr
Didi ki tâcir resminde anı getüreyim
Başın kessin katına getüreyim
Didi Kayser ana kim olur ise bu sözi
Ben dahı oğluma alam didiğin kızı
Var idi anda Yemliha adlı bir cühûd
Kırık yük altun alup bilâ gitdi cühûd
Ol kıza çok armağanlar virdiler
Tâcir resminde Malâtıyâya göndürdiler
Vardı Malâtıyâ şehrine ol bezirgân
Virdi ulu beglere ol çok armağan

61

Seyyîdin gönlüne ol kız hoş gelür
Gice gündüz kız ile ol sohbet kılur
Uyur iken Seyyîd bir gice kız fırsat bulur
Çekdi hançeri Seyyîdin üstüne gelür
Uyandı Seyyîd hemân bilüp öldüre kızı
Müslimân olup kızı didi tevhîdi sözi
Ol Yahudî koyup kaçdı malını
Gelüp Kaysere didi cümle ahvâlini
Melûl oldu hemân işitdi sözi
Didi ki var imiş borcum virdim kızı
Ol yana Seyyîd ile cümle yârenlar temâm
Oturur idi bir kişi gelüp virdi selâm
Emir ʻÖmer didi ki ey ʻAbdurrahmân
Niçün gelmediniz bunca zemân
Ol didi ki İslâmboldan gelürem
Kayserin hâlinden âgâh oluram
Temâm üç aydır ağlayup kıldı feryâd
Tutup gam gönlünü itmedi azâd
Alyun adlu var idi anda bir pehlüvân
Gelüp aldı yiğirmi bin er hemân
Yapdı deryâ kenârında ol bir makâm
Gelür Battâl diyü begler her subhı şâm
Müslimân bulur ise ol başın keserdi
Ağaçlar dikdirip anı yüce asardı
Şimdiye değin öldü iki bin Müslimân
Öldürüp başların kesdi hemân
Bende geldim ki Seyyîd ol yana gitmeye
Ol yana hiç ʻazm-i sefer itmeye
Çünki işitdi bu sözü ol nâmıdâr
ol yana ʻazmi idüp oldu süvâr
Geldi Şemmâsa bunu virdi haber
Didi ki döngil ya Seyyîd eyle hazer
Müşkîl işdir Rûma yalınız gitme sen
Didi Seyyîd elbetde giderem ana ben
Revân olup irişdi ol araya
Vardı Seyyîd deryâ kenârı ile adaya
Görür kim başlar ağaç üzere asılmış
Kimi kuru ve kimi taze anların kesilmiş

62

Özü köyündü anı gördü ol hemân
Bakdı bir er çıka geldi anda nâgihân
Ayağın öpdü çün geldi ol nihânı
Muhammed İbn-i Felâh imiş gördü anı
Didi Seyyîd ana bunda neylersin hemîn
Muhammed didi ki işitdim ki bu lâ‘in
Müslimânlara ider imiş bu dürlü ‘azâb
Kendin bulamadım ey ‘âlî- cenâb
Gelmiş idim ki ‘ömrin idem anın kütâh
Bunu dir iken bir kişi geldi anda nâ-gâh
Didi ki ana Seyyîd kimsin digil
Didi ki Alyûn atası benem söylegil
Alyûn atası Dehyân bugün benem
Bunca bu işleri idüp İslâmı kıran benem
Muhammed aldı destûr ol kâfire varur
Urdu gürzün anı atdan ahtarur
Çıka geldi Dehyânın oğlu Alyûn
Urdu gürzün Muhammede oldu zebûn
Tağıldı kalkanı anın ol yıkıldı
Gördü Seyyîd ana hamle kıldı
Gürzün götürüp Seyyîde urdu
Tutup Seyyîd gürzün elinden aldı
Aldı gürzin elinden Seyyîd hemân
Göğsüne çıkdı Seyyîd ol zemân
Didi ki söyle resuli hem birdir hudâ
Gördü kılmaz kabul imânı kesdi başın cidâ
Turdu Dehyân kılıcın eline alur
Hamle kılup Seyyîdin üstüne gelür
Tîğ-i Dahhâkı karşu tutdu ana ol
Kılıcın iki pâre itdi hemân ol
Çalup iki pâre itdi ol Dehyânı
Kesdi başın anın Muhammed akdı kanı
Ol ağaca başları asdılar nâ-gâh
Gördü Seyyîd bir toz oldu ol zemân peydâh
Alyûnın leşkeri anda çıka geldiler
Görüp Seyyîdi anlar cümle hamle kıldılar
Seyyîd-i Battâl hamle kıldı nage[han]
Katı cenk eyledi kâfir ile ol pehlüvân

63

Görenler oldılar ol cengi vehim-nâk
Herâsân oldu kâfirler sehim-nâk
Çıka geldi Tarsusın serverleri
Sancak altında cümle ululları
Ol kâfirleri cümle kırdılar
Gelüp ol serâya cümle oturdılar
Gelüp ol İslâmın başın defin itdiler
Ol serâyları oda yakup gitdiler
Dönüp Seyyîd ol Muhammed İbn-i Felâh ile
Gider iken ağladı Muhammed âh ile
Didi Seyyîd ana kim niçün ağlarsın bugün
Didi ki ağladığım Mihrîyâ'ilin kızı içün
Öldü ol sağ olun siz ya pehlüvân
Velâkin bu tağda ben gezer iken nâgihân
Burada ider idim ben bunda şikâr
Geldi ol zemân dört atlu bir güzel nigâr
Ol kızı görünce ben divâne oldum
Gitti 'aklım yine kendime geldim
Çünki Muhammed bu sözü anda söyledi
Geldi ol dörüt atlu gör ki neyledi
Gelüp sünüsin atdı Muhammede hem
Muhammedi atından indirdi ol dem
Görüp bu hâli kakıdı anda Seyyîd
Varup ana didi ki kişisindir Seyyîd
Didi ki Yahyâdır adım direm bu dem sana
Müslimânem ne kişisin sen digil bana
Didi benem Battâl ol âgâh pehlüvân
İşidince ayağın urdu anın 'ayân
Bin ev ile kabâ'illerden oluruz
Konup göçer aşâ'irlerden oluruz
Çünki Yahyâ didi anda bu sözi
Ol yiğidin gördü köyündeki kızı
Seyyîdi götürüp mihmân eyledi ol
Virdi kızın Muhammede ulu ihsân eyledi ol
Muhammede anı eyledi Seyyîd 'akd-ı nikâh
Aldı anı Muhammed buldu zevk-ı felâh
Yidi gün anda kaldı Battâl
Sonra Muhammed kaldı gitdi Battâl

64

Râhı oldu Malâtıyâ şehrine revân
Görüp yârenler anı oldılar şâdımân
Bir niçe gün geçince Yahyâ gelür
Malâtıyâ şehrinde ol mihmân olur
Çünki Kayser bu haberi aldı ol dem
Cânın saldı ateşlere ol dem
Çok ağladı havf itdi Kayser
Seyyîde bir nâme yazı anda Kayser
Didi ki iki şehrin hâsıl al
Dahı gelüp bu Rûma itme sen kıtâl
Zirâ ki iderlerdi Seyyîdden ihtirâzı
Ekin etmez oldular kâfir kışı yazı
Bir yana gitmez oldu Seyyîdden kârıbân
Cümle vilâyet kahtı olup didiler el-amân
Virdi Seyyîde Kayser hil‘atlar dîbâc
Armağan diyü virur idi her yıl harâc
Seyyîd-i Battâl bu kavle râzı olur
Gitmedi Rûma bu hâl üzede kalur
Râvîler didiler kim Battâl ol dahı
Oturmışdı cümle yârenler ey ahî
İki yiğit gelüp eylediler anda figân
Biri Kâsım biri Mansûr idi ol zemân
Didiler kim biz Müslimânlanuz sana gelürüz
Şehr-i İskenderîden oluruz
Ma‘sûm iken öldü bizim atamız
‘Ammimizi vasî kıldı bizim anamuz
Büyüdik şimdi virmez ol malımızı
Geldik sana hükm eyle ahvâlimizi
Bize bunda meded eyle didiler
Bunu diyüp katı çok ağladılar
Gördü Seyyîd bu ahvâli kemîne
Nâme yazdı ol şehrin hâkimine
Didi ki sana varınca bu iki civânı
Alup viresin bunların malını
Virmez ise sen bilürsin didi ol
Çünki nâmeyi yazdı hâkime ol
Nesi var ise malların virdi ol
Alup anı anda kaldılar ol

65

Savaş itdi bühtân itdiler
İkisin ol dem zindâna atdılar
Malâtıyâ gelür iken kurtulup hemân
Bir şehir var idi adı anın Kılmân
Ol kâfirler bunları hemân gördiler
Tutup Kaytûr katına eletdiler
Görünce Kaytûr hemân iki civânı
Buyurdu tiz zindâna kodılar anları
Meğer bir kızı var imiş geldi ol
Kâsımı görünce ‘âşık oldu ol
Vardı anın yanına nâz itdi ol
Dîne da‘vet idüp niyâz itdi ol
Kâsımı çıkardı ol dem hem dîninden
Didi atasına kalkıdı anın yanından
İşidüp bu hâlı gördi Kaytûr
Kızın Kâsıma virdi Kaytûr
Buyurdu Mansûru hoş tutdılar
Anı dahı Kâsım gibi itdiler
Kaytûr anda Seyyîdi çok söyledi
Kâsıma dürlü şikâyet eyledi
Didi Kâsım öldürür isem Seyyîdi
Bana niçe nesne virin ya şâh didi
Didi ki ne ister isen virem sana
Oldular bunlar Malâtıyâ şehrinden yana
Varup ‘ammisinden kıldılar Seyyîde şikâyet
İşidüp kakıdı Seyyîde anda be-gâyet
‘Aşkara süvâr olup binüp gitti
Şehr-i Kılmâna ol yakın yitdi
Varup bir yirde ârâm itdi Battâl
Uykusu gelüp yatdı anda Battâl
Anın silâhın ol dem anlar aldılar
Kaçuban Kaytûra anlar geldiler
Bu hâli Kâytura i‘lâm itdiler
Buyurdu çok çeri alup gitdiler
Çünki Battâla yitişdiler anlar hemân
Uyandı Battâl uykudan ol zemân
Didi ki ol kâfirler itmiş bu hileyi
Getürmişler bana bunda bu belâyı

66

Uşdu dörüt yanından kâfir üstüne
Battâlı ya‘ni tutmak kasdına
Kalkdı Seyyîd hemân na‘re urur ol
Birisin tiz atından ahtardı ol
Ata binüp kâfire vardı ol hemân
Elli altmış kâfir öldürdü ol zemân
Gördü kâfiri anı tîğı bârân itdiler
Niçe harbe ile niçe oklar atdılar
Çok yaradılar Seyyîdi oldu zahimdâr
Kanı çok akdı oldu zahimdâr
Zîrâ yok idi anın cenk âlâtı
Gördü kâfirler işbu hâleti
Dörüt yanından kemendi atdı kâfir
Zahimdâr idüp Seyyîdi tutdı kâfir
Tutup Seyyîdi kâfirler Kaytûra gelür
Gördü Kaytûr Seyyîdi hayrân olur
Didi ki hâyif senin gibi pehlüvân
Girmeye ol benim dînime ‘ayân
Didi Seyyîd ana kim sen dahı gel ol Müslimân
Bula cânın cehennemden amân
Çok sözü ko didi Seyyîd ana
Kim şöyle hudâ buyurmışdır bana
Gerekdir ki bu Rûmı idem ben cümle Müslimân
Kiliseleri yıkup idem cümle virân
Didi ol zemân Kaytûr bunu öldürün
Kurtula Rûm ehli hâlin ana bildirin
Geldi cellâdlar anın işin ide temâm
Bir veziri var idi adı anın Hâm
Şâh didi ki sen öldürme bunu
Kaysere vir kim ol öldürsün anu
Ulu düşmânıdır aldı anın malını
Ko ol öldürsün bile hâlini
Hem Kayserin oğulların öldürdi ol
Bunın oğulları gelüp ider sana kıtâl ol
Seyyîdi zindâna koydu hemân ol
Kaysere bir nâme yazdı ol zemân ol
Gördü Kaytûr düşde idüp hâb
Kıyâmet kopmuş hem yevme’l-hisâb

67

Evliyâlar enbiyâlar geldiler anda temâmet
Gelüp isterler anlar Muhammedden şefa‘ât
Velâkin Kaytûru anlar kovarlar idi
Resulullâh ana ya Kaytûr dir idi
Seyyîd-i Battâl oğlumı sen eyle halâs
Hem Müslimân ol kim gide gönlinden pâs
Tâ kim sana şefa‘ât idem hemân
Uykudan uyandı Kaytûr ol zemân
Ol yana dahı Mansûr düş görür
Uyanup ol Seyyîdin yanına gelür
Öpdü pâyın çok ‘özürler eyledi
Hem Resuli düşinde gördiğini söyledi
Didi Seyyîd ki bu takdîr-i gerdigâr
Hak te‘âlanın olacak işleri var
Kalkup andan Kaytûra gitdiler
Yukarı çıkıp ana seyrân itdiler
Gördü Seyyîd kim Kaytûr ol zemân seyreder
Firâş üstüne oturmuş fikir ider
Uyanup başın kaldırdı Kaytûr
Yukarıda Seyyîdi gördi Kaytûr
Ol dem didi Kaytur ama ey kân-ı vefâ
Veya ey cedd-i Muhammed Mustafâ
Gel imdi Seyyîd-i Battâl-i Gâzi
Beni kurtar itdim ihtirâzı
Seyyîd indi yukarıdan ol dem hemân
Kaytur ayağına düşüp oldu Müslimân
Şehrin halkı cümle Müslimân oldılar
Cümle kalkup Malâtıyâya geldiler
Karşu geldi cümle yârenler ol zemân dahı
Şâd olup görüşdü anlar dahı
Halifeye itdiler bunu ol dem beyân
İşidüp halife oldu şâdımân
Seyyîde Kaytûra virdi dahı hil‘at
Dahı tahsîn idüp çok itdi ‘izzet
Bu kez Kaytûr idüp bir şehri bünyâd
Fıratın yanında Kaytûrı âbâd
Bu haberi çünkim Kayser işitdi
Yakasın çâk idüp yırttı

68

Ehl-i Rûm oldu bunda cümle vehim-nâk
Katı korkup çün oldılar sehim-nâk
Bu yirde çün hatim oldu bu kıssa
Dırâz olmadı hatim oldu bu kıssa
Bu ‘abdi ‘âciz olan Veli ibni İbrâhim
Sen selâmet vir kıyâmetde ana seyyâlim
Âbâ ecdadımı yarlıka ya hudâ sen
İki cihânda şefa‘atdan itme cidâ sen
Bu kitâbı okuyanı dinleyeni müste‘ân
Lâ-hisâb ola uçmakda ol revân
Dinleyene rahmet eyle ya celîl
Yazanı itme kıyâmetde sen zelîl
Rahmet eyle yazdırana bî- nihâyet
Kamumız bulsun uçmakda melâhat
Tâ ki bâkî ola cennetde hem hayât
Vir salâvât Mustafânın ruhına bulasın
Zikr-i kıssa-yı gazâ-yı mağirib
Ve Seyyîd-i Battâlın dehşet ile cengi
Gel ey bülbül çün fesih oldu zemistân
Bu bâğ içinde vardır bir gülü handân
Bu gülşene nazar eyle olma gamnâk
Bi-gâyet müntehâdır ana yitmez hem idrâk
Hârı bulunmaz ra‘na goncadır
Niçe gonca ra‘na a‘lâ goncadır
Hem şitâ eyyâmı solmaz anın goncası
Bâkîdir hiç fenâ olmaz goncası
Bu gülşeni görenler oldılar ana mecnûn
Goncalar oldular rengine meftûn
Ne değdi mihricân ana ne zâle
Hemân ‘âşık olup var ana eyle zâle
Ne rakîbi var anın ne hârı var
Ana aftâde ol eyle zârı var
Anın hüsnine hiç olmaz nihâyet
Velî ‘ışkına sabrı anın gâyet
Zibâsı müntehâdır anın gülzârı var
Tahammül eyle ‘ışkına anın var
Bakâyî hemân terk itti cânı
Zirâ cânın viren bulur cânânı

69

Budur râzı çün hakikat müntehâsı
‘Ukûl irmez bulunmaz anın intihâsı
Bilinmez niçedir ol sırr-ı hakikat
Bu râzımdır hemân dürrü hakikat
Bu esrâra bidâyet olmaz ey yâr
Bu güftâre bidâyet olmaz ey yâr
Demişdir râvîler Seyyîdin gazâsın
Müstemi‘ ol kim bulasın Hak rızâsın
Mu ‘cizât-ı Mustafâdır cümle temâm
Ver salâvât ana kim hatim ola bu kelâm
Hem ta‘âm ider bir gün Seyyîd-i Battâl
Aldı lokma düşdü elinden derhâl
Hatunına dönüp yüzün didi ol
Gâliba habis olmışdır evlâdı resul
Bunlar bu sözde iken anda kelâm
Bir pîr ile Tavâbil geldi içeri ol dem
Didiler ey gâziler sultânı Battâl
İşit kim niçe oldu bu ahvâl
Bir cühûd tâcirem mâlûm bî-şimâr
Cihânı cümle gezmişem ne kim var
Gezmişem cihânı ben cümle temâmet
Yitmiş sene mağribde gördüm bir ‘acâ’ib vilâyet
Adı Sâminiyye etrâfı anın hisâr
Hem binâ eylemiş anı Sâmî sivâr
Dahı Fırdûs anın şâhıdır ol
Hem cühûdlar hâkimi şâhıdır ol
Kanda bir Müslimân bulur ise ol kilâb
Gece hapis ider gündüz ‘azâb
Çok kumâşım var idi vardım ana
Aldı malım bahâsın virmedi ol bana
Çok idi mal ile taşım benim
Var idi zî-kıymetlü taşım benim
Pâdişâhın var imiş bir kızı duhteri
Taşlara bakmağa geldi ol peri
Yok idi hüsnine anın nihâyet
‘Âşık oldum kalmadı bende tâkat
Bu hâl üzere üç sene kaldım anda
Dahı bir kişi var ya server anda

70

Zindân içinde olmuş ol esîri
Varup ol yire söyledim bu sırrı
Ol didi kim sana virem bir haber
Var Malâtıyâ yoluna eyle sefer
Andadır Seyyîd-i Battâl pehlüvân
Varup ana hâlini eyle ʻayân
Dahı söyle ana kim bir kişi âlî resul
Yitmiş yıldır zindân içinde yatur ol
İki kişi vardır anda bil ey dilber
Biri sıddîk nesli olmuş esîr
Hem biridir esîr olanın nesli ʻÖmer
Söz budur sana ey yüzü kamer
Kırık yük altun vireyim sana harç idesin
Kızı bana virüp kalʻaya gidesin
Ben dahı olayım ol vakit Müslimân
Çünki işitdi bu sözleri pehlüvân
Tiz vedâʻ idüp yola anlar girdiler
Deniz kenârına ol zemân geldiler
Bir punar üstüne kondu hemân
Hem çıka geldi bir arslan nâgihân
Nazar kıldı bunlara heybet ider
Yine dönüp geldiği yola gider
Gördi kim geldi yine bir taş var başında
Dağ yemişi koymuş ol zemân başında
Geldi arslan yine Seyyîde temâmet
ʻAşkarı virdi Seyyîd arslana selâmet
Kaldı yayak anlar çünki bahre vardılar
Tâcir ile bir kimiye anda girdiler
Geldiler birkaç bezirgânlar dahı
Yoldaş oldular bunlar ol dem dahı
Bir cezireye kimileri çıka gelür
Gitdi anlar Seyyîd ile tâcir kalur
Ol adada Seyyîd kaldı bir zemân
Gördi ki geldi gürbüz pehlüvân
Birine didi Seyyîd nire gidersiz
Bu silâh ile nire ʻazmi idersiz
Ol didi kim Malâtıyâya varsam gerek
Seyyîd-i Battâlı varup görsem gerek

71

Didi Seyyîd ki sana nitdi ol Battâl
Ol didi kim niçe oldu işit ahvâl
Ol Firdûsın pehlüvânı bil benem
Adım Sencâr merd-i meydân bil benem
Her gice düşde görür imiş Battâlı
Boğazına yapuşur imiş kattâlı
Hem şâh İslâmı ‘arız ider imiş
Dürlü işkence idüp ana gider imiş
Bana didi ki eğer öldürür isen Battâlı
Virem kızım ile sana hânı malı
Didi Seyyîd ki ana harâcı virdi Kayser
Elinden ‘âciz kaldı anın Kayser
Didi Sencâr Seyyîde kim anı gördün mi sen
Niçe er dir anı gördün mi sen
Didi Seyyîd kim anı gördüm gürbüz dir
Şöyle heybetlü kim kaçar andan nerre-i şîr
Yüz senin gibi er olmaz ana harîf
Kanda kaldı kim sen olasın ana harîf
Meydân içinde olmazam ana ben harîf
Sen dahı gel gerü dön ey harîf
Didi Sencâr Seyyîde sen kim olasın
Benim gibi eri korkmayup lisânına alasın
Didi Seyyîd ana kim bilmedin sen seni
Gel berü bildireyim sana imdi seni
Seyyîdin kuşağından tuttu Sencâr
Kakıdı niçe kuvvet itdi anda Sencâr
Yirinden kaldıramadı tutdu anı
Urdu Seyyîd umruk ile atdı anı
Çıkdı göğsüne aldı hançeri hemân
Didi ki Battâl Gâziyem getür imân
Gelmedi imâna kesdi başın akdı kan
Gördü yoldaşı Sencârın kurudu cân
Ol didi kim Bağdâddan gelmişem ey deyir
Bunda oldum esîr Müslimânım ey deyir
Hem Sa‘îd imiş adın söyledi
Hem dahı tevhîd-i imân eyledi
Yine geminin içine anlar girdiler
Yilken açup ol gemiyi sürdüler

72

Didi tâcir Seyyîd kim Sâminiyye bu hisâr
Bunda üç yüz altmış altı kal‘a var
Dahı biş bin köyü vardır dinlesen
Seyyîd-i Battâl Sa‘îde didi ol zemân
Didi ki ya Sa‘îd sensin imdi Müslimân
Tiz gidip Firdûsa söyle ‘ayân
Di ki Battâlı Sencâr öldürüpdür
Başın kesdi sana alup gelüpdür
Sa‘îd didi varup ana bu peyâmı
İşidüp şâd oldılar kâfirler temâmı
Donatdılar şehri ol zemân serâser
Karşu çıkdılar Seyyîde anda pây-ı ser
Çünki Seyyîdi gördi kim Firdûs gelür
Sencârın başın eline alur
Geldi şâhın önüne başı kodu
Hemişe düşmânın başı böyle didi
Didi ki ya niçün yüzüne tuttun nikâb
Didi ki zahim vardır iderem hicâb
Ol vakit Battâl ile ile eyledim savaş
Yüzüme urup oldu hurdu-hâş
Seyyîdi alup hemân anda gitdiler
Sencârın konağına anı iletdiler
Firdûs serâyı halvet eyledi
Bir gice Seyyîdi da‘vet eyledi
Didi Firdûs ana ya Sencâr nidelüm
Çok çeri cem‘ idüp Şâm’a gidelüm
Tâ kim Kayser gitmeden ana ben gideyim
Ol iklimi temâmet ben zabtı ideyim
Bakup Seyyîd serâyı halvet görür
Ol nikâbın Battâl yüzünden alur
Görüp Seyyîdin Firdûs hayrân olur
Heybetinden ‘aklın ol yavı kılur
Didi ki kimsin görmedim ben seni
Didi Seyyîd ki düşde gördin beni
Gördüğün baş Sencârın başı
Benem Battâl Müslimân ol ey kişi
İşidincek oldu lâ‘în serâsem
Müslimân olmadı kaldı kâfir serâsem.

73

Sakalından tutdu ol zemân anı hemân
Kesdi başın anın akdı kan
Çıkdı tahtın altından anda bir civân
Öpdü Seyyîdin elin ol zemân
Didi ki ben yatur idim ey dîn serveri
Düşde gördüm ben hazret-i peygamberi
Didi bana sen dahı ol anın önünde Müslimân
Bu gazâda sen ana yâr ol ey civân
Didi Seyyîd ana kim ol esîr olanları
Şâh ister diyü tiz getür anları
Di ki şâh düş gördü bu gice korkulu
Esîrleri kurbân idiserdir ol ulu
Çünki işitdi bu sözü uhde hemân
Vardı zindâncılara ol pehlüvân
Bu vechile götürdü biş bin esîr
Hem silâh virdi anlara nerre-i şîr
Didi Seyyîd kendin esîrler anı bildiler
Yüz yire koyup Seyyîde çok du'âlar kıldılar
Didi Seyyîd ol civâne ey merdân
Var getür ulu begleri sen 'ayân
Varup uhde okudu ulu begleri
Getürdi birbir ulu ol sekleri
Geldiler birbir serâya girdiler
Pâdişâhların ölmiş gördiler
Seyyîd anlara 'arız-ı imân eyledi
Gördü olmaz cümle bî-cân eyledi
Bu nev'ile sabâha değin pehlüvân
Ol kâfirleri kırıp dökdü kan
Kimi Battâlı görüp havfından öldü
Râvî ider kaçan kim irte oldu
Serây tamına çıkdı Battâl Gâzi
Ezân okuyup kıldı cemâ'at ile namâzı
Halâ'ik çünkim bu ezânı işitdiler
Taşra çıkup kendiler gitdiler
Gördiler kim kesilmiş şâhların başı
Dahı yatur ulu beglerin leşi
Ol yana Seyyîd-i Battâl aldı biş bin eri
Taşra çıkdı ol dîn serveri

74

Çağırdı kim benem bugün Battâl-ı Gâzi
Erenler şâh-ı İslâmın ser-firâzı
Hem esîrleri halâs itdim bî-gümân
Siz dahı gelüp olun cümleniz Müslimân
Kesmişem işde Firdûsın başını
Kütâh itdim cümle beglerin yaşını
Müslimân olmaz iseniz ey kefer
Halâs olmaz elimden benim bir nefer
Çünki işitdiler ol halâ'ik bu cevâbı
Kamusı feryâd itdiler şeyh-i şâbbı
Seyyîd-i Gâzi kılıcın aldı ele
Vay ana kim karşusına gele
Şöyle kırdı anda kâfirleri bî-hisâb
Sanki koyun içine girdi kassâb
Ki bir gün bir gice oldu anda savaş
Reng-i ahmer oldu anda olan kara taş
Şehrin halkı didi anda cümle el-emân
Seyyîd-i Battâl didi ki getürin imân
Müslimân olup siz bulun selâmet
Kiliseleri yıkup itdiler cümle harâbât
Mescidi medrese yapdı fil-hâl
Geçüp tahta oturdu Seyyîd-i Battâl
Didi Seyyîd-i Battâl bir evlâd-ı resul
Esîr olup bunda mahbûs olmış ol
Didi uhde bu tahtın altında ey yâr
Gördü taştan bir pencere var mukaber
Tahtı kaldırdı ol şîr-i nâr
Ayak merdübân var anda âşikâr
Varup gördü kim bir pîr oturmış
Yüzü nûru zülmeti ol dem götürmiş
Vücûdu misk-i 'anber reyhâna benzer
Hem önünde Mushaf-ı şerîf var ey yâr
Didi ki hoş geldin ey Seyyîd-i Gâzi
Uyudum bu gice kıldım ben namâzı
Düşde gördüm ben Hazret-i Muhammedi
Dü cihân fahr-i ceddim Ahmedi
Bana didi ki oğlum Battâl gelür sabâh
Kurtulup bu mahbûsluktan bul felâh

75

Varup Seyyîd ol pirîn ol dem elini
Didi ol pîre niçe oldu ol ahvâlini
Yitmiş yaşında esîr oldum didi
Yitmiş yıldır bunda kaldım didi
Adı ‘Âsım idi yüz kırk anın yaşı
Didi ki vardır mahbûs iki kişi
Biri ‘Avfadır Ebu Bekir neslidir ol
Hem biri Tâhir adlu ‘Ömer aslıdır ol
Anları dahı Seyyîd kuyudan getürür
Libâslar giydirip tahta götürür
Mescid içre hutbe okur hemân
Dîn-i İslâm şartın itdi beyân
Bu hâli bildi mağribde olanlar
Figân idüp zârı kıldı anlar
Râvî didi bunda bir hoş rivâyet
Diyem bir bir sana anı ben nihâyet
Bu Firdûsın iki oğlu var imiş
Pehlüvân gürbüz erler imiş
Biri anın Hârût birinin adı Câlût
Dahı vezirin adı idi Kâlût
Köylüler çünki bu hâli gördiler
Kalkup andan şehrin içine vardılar
Bu şehir muhkem inlü hisâr
Kapusın yapdılar anın temür idi
Geldi Hârût şehri hisâr eyledi
Gice olunca anda karâr eyledi
Çıkdı Battâl şehirden gice yarusı
Yatur idi cümle kâfir çerisi
Na‘re urup otuz kez sürdü atın
Yahudüler gördü anın heybetin
Karanu idi hem anda turdu kâfir
Yağı sanup birbirin kırdı kâfir
Sabâh olunca kırıldı on bin kâfir
Bu ahvâli gördü anda ol kâfir
Didiler kim hile itdi yine bize Battâl
Gice gelüp bize gör ki nitdi Battâl
Buyurdu leşkerin saf eyledi
Girdi meydâna Câlût lâf eyledi

76

Didi ey Battâl niçün geldin gice
Şimdi gel gösterem sana erlik niçe
Depdi atın girdi meydâna pehlüvân
Didi Câlût ne kişisin di imdi ‘ayân
Didi ki gûşende-yi Firdûs ol âgâh
Câlût anı işidüp eyledi âh
Seyyîde sünüsin havâle itdi ol
Anın sünüsin men‘ itdi Battâl ol
Gördiler kim urdu Battâl anın sinesine
Düşdü kâfir atın üstüne
Gördü kâfirler itdiler feryâd cümle
Kamusu kıldılar Seyyîde anda hamle
Leşkeri birbirine urdu anda Battâl
Niçe kâfirleri kırdı anda Battâl
Niçe başları kesdi anda akdı kan
Oldular anın heybetinden hirâsân
Vardı cenk içinde ol Hârûta
Hamle kıldı Seyyîd ol zemân Hârûta
Bir iki hamle aradan geçdi çün
Zebûnluk gösterüp Battâl kaçdı çün
Gördü Hârût ki Battâl oldu zebûn
Ardına düşdü anın ol cünûn
Tâ kim bir halvet mişeye vardı ol
Gördi Seyyîd kim geldi kâfir ardından ol
Yitdi Hârût didi ana kim ey ‘ayyâr kişi
Öldürem seni ey mekkâr kişi
Meğer Rûmda yok imiş bir pehlüvân
Mağribi sen Rûm mı sandın hemân
Dönüp Seyyîd bir sünü urdu ana
Şöyle kim itdi atından iki yana
İndi atdan başın kesdi ol
Kendi atının yanına asdı ol
Sünnîler ol başı gördiler
Figân idüp ol hisâra girdiler
Didi Seyyîd leşkere imdi turın
Hisâr idüp şehrin içine girin
Seyyîdi her kim görür ise Hârût sanurdı
Yatdı Seyyîd dün yarusı uyandı

77

Gördü bekler kendin iki civân
Didi Seyyîd anlara kim olun Müslimân
Battâlım didi anlar çünki işitdiler
Seyyîdin elin öpüp şükr itdiler
Müslimân idik olduk esîr
Şâm vilâyetinden idik olduk esîr
Didi Seyyîd ki Tâlûtın okun beri
Getürdiler anı girdi içeri
Gördü Battâlı sıçradı cân başına
Kim tayanur ol şîrin savaşına
Sıçrayup boğazından tutdu anı
Kesdi başın Battâl akdı kanı
Cümle begleri ol bir bir çağırdı
Cümlesinin haymâde boynun urdı
İki civânı iki yanına aldı ol
Toğru hisâr kapusına geldi ol
Na‘re urup çağırdı ki kanı ‘Âsım
Kapuyı açup anı bildi ‘Âsım
Şâd olup didi ‘Âsım ana ya pehlüvân
Başı görünce ödümiz sındı hemân
Didi ki er olan hile bile dimişler
Erlik ondur tokuzu hile dimişler
İrte oldu çağır Seyyîd-i Gâzi
İşidenler vehme düşdüler bu âvâzı
Didi ki depeledim bu gice ben Hârûtı
Niçe begler ile Tâlûtu hem Câlûtı
Gel imdi siz de Müslimân olun
Kılıcımın korkusından kurtulun
Çünki ol leşker anı işitdiler
Kaçup deryâ kenarına gitdiler
Buldılar gemilerin anda temâm
Çıka geldi Hızır ‘aleyhi’s-selâm
Didi ki yâ kavim niçün kaçarsız
Gemiler ile bu deryâyı geçersiz
Didi anlar kim Battâl bizi kırar
Hızır didi ki niçün Battâl sizi kırar
Didiler kim bize Müslimân olun dir Battâl
Kıyâmetde bâkî devleti bulun dir Battâl

78

Hızır didi anlara dönin siz yine
Hak dîn anın dînidir dönin dîne
Didiler kim mucizât gösterdi Mûsâ
Dahı ölüyi diri kıldı idi ‘İsâ
Anlara ikrâr iderdik didiler
Ağlaşup bundan ne gördik didiler
Hızır didi ki varın ana siz bile
Söyleyiniz ölüyi diri kıla
Çünki işitdiler Hızırdan böyle kelâm
Seyyîdin katına vardılar cümle temâm
Didiler Seyyîde kim imdi pehlüvân
Niçün bizleri kırıp virmezsin amân
Didi Seyyîd anlara gelün Müslimân olun
Dü cihânda siz şâdı handân olun
Didiler kim ölüyi diri kılın siz
Görüp anı Müslimân olalum biz
Seyyîd anlardan çünki bu sözü işitdi
Turun imdi diyü ‘Âsıma gitti
Didi Battâl ana yâ ‘Âsım bir du‘â olur mı
Hiç ol du‘â okuyunca ölüyi diri kılur mı
Didi ki İlyâs katında bir du‘â var
Kim okursa ölü dirilür aşikâr
Didi Seyyîd ki kanda bulam ben anı
Didi ‘Âsım şol adada anın mekânı
Şimdi ol adaya gitmek gerek
Velî kırık gün oruç tutmak gerek
Didi Seyyîd anlara kim bunda turın siz
Bana kırık gün mühlet virin siz
Ben dahı Allahıma yalvarayım
Hele şimdi şol adaya varayım
Zevrâk ile ol adaya revân olur
Bir cezireye ol çıka gelir
Ol adada gör ki bir mürgi-zârı
Sovuk suları vardır gülizârı
Yeşil elvâna yirler bâğa benzer
Niçe bâğ ola kim uçmağa benzer
Dahı savma‘a mermeden anın yapusı
Halkası altundan gümüş kapusı

79

Seyyîd-i Battâl abdest aldı anda
Oruç tutup namâzın kıldı anda
Ekil ü şurb itmedi anda ol gâzi
Namâz kılup Hakka itdi ol niyâzı
Çünki kırık gün seher vakti oldu
Hızır İlyâs hemân çıka geldi
Ak sakallu şöyle nûrlu yüzlü
Gözler görmez hem nûrlu yüzlü
Öpdü Seyyîd anın elin hem ayağın
Ol öpdü Seyyîdin gül yanağın
Didi ki bilürem yine geldin bana
Ol du'âyı öğredeyim imdi sana
Çünki ol kapuya yakın vardılar
Kapu açıldı içeri girdiler
Gördü mihrâbında bir seccâde
Yeşil rengi nûrı var anda aşikâr
Virdi İlyâs bu seccâdeyi Seyyîde dahı
Yâdigâr olsun sana dir ey ahî
Ezân okudu Seyyîd-i Battâl ol mekânda
Namâz kıldılar ikisi Hızır ile mekânda
Didi Seyyîde kim ey nûr-ı didem bu vilâyet
Müslimân oldılar cümle temâmet
Seyyîde çok nasihatlar itdi ol
Yum gözünü didi ana ol
Yumdın gözün yine açdı pehlüvân
Gördi ki ne mescid var ne Hızır 'ayân
Ta'accüb kıldı hem geldi ana bir sadâ
Kim murâdın hâsıl eyledi ol hudâ
Secde-yi şükr eyleyüp ol yire geldi
Sünnîler görüp anı handân oldı
Didiler iki kişi ölüpdür ey cân
Biri oğlan biri kızdır yâ pehlüvân
İkisin dahı Firdûs öldürdi dir
İkisin dahı bize diri kıl dir
Virdi âdem geldi ol leşkerler temâm
Didi ki söylen ölüyi diri kılam
Cümlesi ol tağa revân oldılar
Ol şehîdlerin kabrin buldular

80

Örtdü seccâdeyi anların üstüne hemân
Okudu du‘âyı Seyyîd-i Battâl ol zemân
Cümlesi âmin didiler anda hâss u ‘âm
Çünki du‘âyı Seyyîd-i Battâl itdi temâm
Yir yarıldı hudânın hikmeti ile
İki kişi çıkdı Hakk kudreti ile
İkisi de ‘arz-ı imân eyledi
Hem şehâdet sözlerin söyledi
Ol leşker anı işitdiler
Küfri terk idüp cümle Müslimân oldılar
Seyyîde didi anlar kim ey erenler şâhı
Ol du‘âyı yine oku bir dahı
Bu fenâ dünyâda niçe turalum biz
Yine ol bâkî cihâna varalum biz
Cümlesi anın mücizât-ı mustafa
Vir salavât anın rûhına bula cânın safâ
Okudu çün du‘âyı ol vefât itdi bunlar ey cân
Yapıldı üstüne kubbe ziyâret oldular elân
İki yüz elli bin âdem gelüp imân getürdiler
Yüz altmış kal‘anın halkı yedi yüz ulu şehristân
Dahı biş bin köyün ehli Müslimân oldılar cümle
Görüp bu hâli sünnîler kamusı oldular handân
Cühûd tâciri okudu imân-ı ‘arzı eyledi ana
Hemân sözün kabul idüp getürdi ol dahı imân
Kızı ‘akdi nikâh idüp hemân tâcire virdi ol
Getürdi kırık yük altun ol Seyyîde virdi bî-noksân
Alup ol altunu Seyyîd hemân gâzilere virdi anı
Bu kez ‘Âsıma didi ki bu şehristâna ol sultân
Didi ‘Âsım ki ‘ahdi itdim bu zindândan olam ihrâc
Medineye varup anda mücâvir olam anda ey merdân
Abdü’lmü’mini pes Seyyîd halife eyledi çün anda
Alup malı ganimetler gemiye geldi ol zemân kamu yârân
Kuruya çıkdı pes Seyyîd hemân bir na‘re çakırdı
İşidüp Seyyîdin ünün mişeden çıkdı ol arslan
Bakup Seyyîdi bildi ol varup ‘Aşkarı getürdi ol
Bilesince yidi yüz at getürdi oldu şîr-i kaffân

81

Didi bu atları ana musahhar eyledim ey merdân
Du‘â eyledi Seyyîd ana vidâ‘ idüp gider arslan
Ol ata bindi mü’minler gemiye yükledüp kumâş
Revân olup girdiler yola gözükdü bir ‘aceb hisâr elân
Var idi yüz bin leşkeri anın şâhına Bahtiyâr dirler
Yok idi idi şefkati aslâ yavuz mel‘ûn ulu düşmân
Kodu mü’minleri Seyyîd yalınız kal‘aya gitdi ol
Gördü kim bir süri hınzîr yanında bir dahı çoban
Varup çobana sordı kim bu kal‘a niçe kal‘adır
Didi ki Hıssın Belenki dirler var imdi olmagıl nâdân
Çobanı öldürüp Seyyîd giyer esbâbını anın
Tonuzları sürüp vardı kal‘aya girdi ol yayan
Didiler kâfirler kim niçün tiz geldin didi Seyyîd şol tağda
Biraz mü’minleri gördüm size idem anı tibyân
İşidüp ol kavim anı guluvv eylediler anda cümle
İşidüp Bahtiyâr anı katı gülüp olur şâdân
Didi ki adım işidicek korkusından yatmaz Battâl
Çobanı istedi ol dem geldi Seyyîd çünki yayan
Görür kim bir heybetlü kâfir oturmış tahtın üstünde
Otuz iki eriş kaddı önünde gürzü var girân
Didi ki kanda gördin sen Müslimânları ey çoban
Didi ki şol tağın ardında olurlar anda hem pinhân
Didi kâfir kullarına kim varın getürin anları imdi bana
Çıkup leşker revân oldu çün halvet kaldı ol tuğyân
Bakup Seyyîdi gördü ol didi ki sende varsana ey çoban
Didi Seyyîd sözüm vardır didi gel söyle imdi pinhân
Varup gürzün aldı ol didi ki ben Seyyîd-i Battâlım
Gel imdi Müslimân ol kim gide bu şirik ile küfrân
İşidüp Bahtiyâr anı elin kılıca urdu ol
Urup gürzü ana Battâl öldürdü kâfiri elân
Hemân taşra çıkar Seyyîd katı na‘re urdu Seyyîd
Elin kılıca urup Seyyîd keser başları akdı kan
Yıkup ol kal‘ayı Seyyîd Malâtıyâya revân oldu
Sana bu kez bu cânibden rivâyet idem ey akrân
Didiler kâfirler kim Battâl oldu ol zemân mağribde
Var idi anda bir kâfir Şâmeseb adlu bir tuğyân
Yüz bin virdi ana kâfir dahı Sercâ’ili koşdu
Didi ki Malâtıyâyı harâb eyle ne pîr kala ne bir civân

82

Dirildi cümle yârenler didi Abdulvehhâb ey cân
Varalum biz feth-i cibâle olalum anda biz fevkân
Hem ol yir bir mübârekdir kaçan itsek kıtâl anda
Sıyup kâfirleri cümle olurduk anda biz şâdımân
Bu sözü maslahat gördiler hemân on bin Müslimân ile
Kamusı ol tağa çıkdılar dirilüp şâbb ü nâtüvân
Hemân bir toz olur peyda irişdi ol zemân kâfir
Gelür yüz kişi ol dem ‘alemler gûna- gûn elvân
Buyurdu Şâmeseb mel‘ûn bunlara nâme yazdılar
Bana mutî‘ olun didi size virem dahı amân
Dahı peygamberi gördüm diyen pîri virin imdi anı bana
Sizi yoksa harâb idem ne pîr kala ne bir civân
Dahı yokdur Seyyîd-i Battâl varup mağribde ölmişdir
Ya ilçiye virdi ol alup ilçi olur revân
Okuyup Müslimânlar anı be-gâyet hışım itdiler anlar
Kulağın burnun kesüp göndürdiler elçi-yi ahzân
Görüp Şâmeseb mel‘ûn kakıp atına bindi
Hemân meydâna girdi ol idüp cevlân ile devrân
Girüp hem Ahmedî Turrân bi-gâyet cenk itdiler elân
Yıkıldı Ahmedin atı bile hem Ahmedî Turrân
Girüp lâ‘în atdı kemendin yıkıldı Ahmedî Turrân
Götürdü kulları Ahmedi gâziler oldılar perişân
Girüp ‘Abdulvehhâb ey cân giriftâr eyledi
Girüp Cu‘de esîr oldu lâ‘în ol gün alur meydân
Sözümi iktisâr idem ki kırık mü’min esîr oldu
Bu kez hamle ider İslâm olurlar anda hem imtihân
Görünce leşker-i küffâr kamusı hamle itdiler
Katı cenk eylediler anda idemez vasfın anın lisân
Virüp cânı kalup tenler kesüp başı dökdüler kanlar
Şöyle cenk itdi merdânlar görenler oldılar hayrân
Sınup kaçtı mü’minler handeğe girdiler anlar
Kamusı geldi Malâtıyâya oturdılar anda derbân
Emir ‘Ömer halifeye hemen-dem nâme yazdı kim ey hân
Ki Seyyîd kaldı mağribde hem oldu anda bî-nişân
Niçesi oldu ahvâli yazup göndürdiler âdem
Halife işidüp anı gönil şehri olur virân
‘Alîyi göndürür ol dem kim oldur Hurzemî Şâhı
On iki bin kişi alup yola ‘azmi eyledi ol hân

83

Bu yana Şâmeseb mel‘ûn esîr olanları ol dem
Mantûşa virdi bin er Kaysere göndürdü elân
Biraz at virüp ol gitdi kendi Malâtıyâya yitdi
Gelüp şehri hisâr itdi katı kahdı oldu bî-erzân
Birinin tâkatı kalmaz katı bunaldı mü’minler
Görürler râhî Bağdâddan ‘Alî irişdi nâgehân
‘Alî buyurdu küffâra birer ok attı her âdem
Kırıldı on iki bin kâfir çün itdiler tiğ-i yârân
Buyurdu yine ‘Alî kılıç çalup yürüdiler
Kırıp yiğirmi bin kâfiri nusret virdi ol yezdân
Hisârdan gitdi kâfirler görüp şâd oldu mü’minler
‘Alîye karşu geldiler görüşüp esfel ü a‘yân
Ol gün oldu mihmân anda sabâh oldu gice gitdi
‘Alî meydâna ‘azmi itdi er istedi idüp cevlân
Hemen-dem öldürdi ‘Alî toksan er girer Şâmeseb mel‘ûn
‘Alî karşu varır ana katı cenk itdi ol şirân
Bir gün bir gice anlar cenk itdiler almadılar birbirin
Çün gelüp anda Emir ‘Ömer ‘Alîyi eyledi mihmân
Velî Seyyîd içün anlar katı mahzûn oldılar
Gice gitti sabâh oldu toğup hûrşîd-i tâbân
Bu cânibden dahı Mantûş esîrleri alup gitdi
Bunlar Seyyîdi ‘arz idüp iderler âhı ile efgân
Dirîğa bizleri Kayser görünce hiç amân virmez
Muhâldir Seyyîdi görmek diyüp anlar ider girân
Hemân bir toz olur peydâh içinde sancağ-ı İslâm
Görüp bu hâli yârenler kamusı oldılar şâdımân
Didi anları kim bu gelen Seyyîd ola idi
Bizi bundan halâs idüp ‘inâyet eylese sübhân
Görünce bunları Seyyîd ta‘accüb eyledi anda
Hemân bir na‘re urdu kim tutar ardı âsimân
Çün gördü Battâlı Mantûş diledi kim kaçup gide
Hemen-dem irişdi ana çalar tiği ol dem sanki pârân
Yidi yüz kâfiri kırdılar hem üç yüzü kaçdılar
Düşürüp malların aldı hem genci hânı mân
Görüp anı yârenler cümle ağlaşdılar
Bendin aldı Seyyîd vasfı hâlin söyleşdiler

84

Ol yana çünki meydâna girdi ‘Alî
Şâmeseb ile cenge turdu ‘Alî
‘Alî ile cenk ider kâfir ol gün

Hîle düzdü Şâmeseb oldu zebûn
Yâ ʻAlî dir zebûn oldun niçün sen
Leşkerini gözedirsin niçün sen
ʻAlî didi ana kim sen niçe er olasın
Benim gibi eri sen zebûn kılasın
Didi yâ ʻAlî leşkerine söylegil
Kaçmasunlar yirlerinde kavil eylegil
ʻAlî dönüp leşkerine bakdı hemîn
Kılıç çeküp çaldı anı ol lâʻîn
Bir budu yire düşdü anın âşikâr
ʻAlî âh itdi didi ana kim ey nâ-bekâr
Gâfil iken çalınur mı pehlüvân
Kulları geldi ʻAlînin nâgihân
ʻAlîyi şehre alup anlar gitdiler
Müslimânlar gâyet perişân oldılar
Müslimânlar âh idüp kıldılar figân
Gördiler kim bir toz oldu peydâh nâgihân
Çıka geldi Seyyîd-i Battâl-ı Gâzi
ʻAşkara binmiş ol merd-i hicâzî
Esîrlerin cümlesi anın ile gelür
Görüp yârenler anı şâdımân olur
Bin kişi yoldaşı var anın bildiler
Beşâret idüp anda nakkâreler çaldılar
Toğru meydân içine girdi Battâl
Şâmeseb berâber geldi ana fi'lhâl
Didi ki ana adın ne ol didi ki Şâmeseb
Ol didi kim benim adım bî-meseb
Didi Seyyîd ana kim beni bildin mi bu dem sen
Didi ol kim bilürem Battâlsın sen
Didi ki beni bildin imdi bî-gümân
Terk eyle küfri getür imdi imân
Lâʻîn didi Battâla şuna bak anı görür
Bir kesük âdem budu yirde turur
Didi Battâl ana söyle bu bud kimin
Didi lâʻîn ana kim ʻAlî-yi Hurzemin

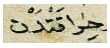
85

Çağırıp ʻAlîyi istedi Battâl
Müslimânları ʻAlîyi getürdiler fi'lhâl
Aldı Seyyîd budu yirine kodu
İlyâs duʻâsın üstüne okudu
Hemân sağ oldu Hak kudreti ile
Evvelki gibi oldu ol hikmet ile

Kalkup öpdü Seyyîdin hem elini
Şâmeseb gördü anın ahvâlini
Didi lâ‘în ana câzû imişsin sen
Keserem başını yâ Battâl imdi ben
Sünüsin Seyyîde atdı ol hemân
Anın sünüsin men‘ itdi pehlüvân
Kılıcın aşağıdan çaldı ol
Ortasından iki pâre böldü ol
Müslimânlar bu hâli çünki gördiler
Hamle idüp cümle kâfire girdiler
Gördi kâfirler kim öldü pehlüvânları
Turmayup kaçdılar geri kalanları
Üç gün üç gice Müslimânlar dahı
Kırdılar kâfirleri aldılar malı ganimet ey ahî
Malı cem‘ idüp bir yire geldiler
Halifenin taksîmin aldılar
‘Âsım ile Tâhir niçe gün turdı anda
Halifenin taksîmin aldı anda
‘Âsıma Tâhire ‘Avfa ol malı virir
Anları çünkim halifeye göndürir
Bunları görünce halife şâd olur
Bunlara çok lütuf ile ‘izzet kılur
Seyyîdin fethin didiler oldu âgâh
Vây ile oldu cümle işidenler nâgâh
Bir niçe gün anda kaldı anlar
Medineye varup mücâvir oldu anlar
İlâhî rahmetin erzânı kıl sen
Kamu dertlere dermânı kıl sen
İlâ yarlığa Veli İbni İbrahim kulunı
Yidi tamudan hıfız eyle veli kulunı
Dahı vâlide ile âbâ ecdâdımızı
Dahı akrabâ ile ehibbâmızı

86

Dahı du‘â emânet idendir karındaşımızı
Rûzı mahşerde sen bahîl itme cümlemizi
Hem âmin diyenleri yarlığa ya rabbü’l-‘âlemîn
Dü cihânda kimseye muhtâç itme yâ mu’in
İrişdi bu meclis hem intihâya
Rahmet eyle yarabbi yazana bir nihâya
Yazanı yazdıranı okuyanı yarlığa kirdigâr
Okuyana rahmet eyle anda bî-şimâr
Dinleyenler görmeyeler aslâ ‘azâb

Bunda hatim oldu bu meclisü'l-kitâb
Ger sever isen Muhammed Mustafayı
Salavât vir kim bulasın uçmakda safâyı
Zikr-i kıssa-yı kelb İbn-i Sabahın
İslâm ve Kayserin helâk olduğu
Kulak tut kim bu esrârı makâlâtdan idem tibyân
Velî fehim eyle anı letâfetden idem tibyân
Kanı râz ehli kâmil kim kapusında olam bende
Kanı bir merd-i ma'nâ kim firâsetden idem tibyân
Nedir bu 'âşıkı ma'şûk nedir 'ışk-ı rabbânî
Sana anı beyân idem nezâketden idem tibyân
Budur 'âşıkı ma'şûka muhabbet eyleye hasbî
Aka gözlerinin yaşı kemâletden idem tibyân
Nişânı budur ol 'ışkın çiker hûnun döke gözden
Fenâyı sevmeyüp aslâ 'adâvetden idem tibyân
Figân idüp ol ma'şûkın cemâline ola müştâk
Bu kez 'ışkı 'ayân idem beyânatdan tibyân
Ol bir ulu sultân nedir gönil sahrasına konmuş
Vücud şehrine hükm ider kemâlatdan idem tibyân
Bi-gâyet hışma müyâldir idüp dil şehrini ihrâk
Zirâ kim tabî' nârıdır idem tibyân
Gönil şâhı mu'allâdır vücud ana musahhardır
Dahı 'ışkı anı bendi itmiş bu hâletden idem tibyân
Bu bir sırr-ı ilâhîdir kimesne idemez idrâk
Bu esrâra nihâyet yok rivâyetden idem tibyân
Rivâyet söyledi Râvî geldi çün Seyyîd mağribden
Didiler Kaysere bir bir bu hâletden idem tibyân
Didiler Kaysere anda 'Alînin hâli nolduğın
İşidüp ağladı anı Kayser cehâletden idem tibyân
'Acebdir didi bu Battâl nübüvvet da'vâ kılmazsa
Yıkıldı âyine-yi 'isâ harâbâtdan idem tibyân

87

Var idi bir vezir anda adına Mihâyâ'il dirler idi
Şaha didi sözüm vardır nihâyetden idem tibyân
Didi Kayser nedir sözin didi vezir hükm itdiğin yire
Buyur kim nâme yazsunlar kitâbetden idem tibyân
Kamu derbendi bağlayup rûzı şeb gözlesin leşker
Kimi bulursa öldürsün kaliletden idem tibyân
Ola kim bilmedikleri âdemi anı zindâna koysunlar
Mübâzâ kim gele Battâl şecâ'atdan idem tibyân
Bu sözü işidüp Kayser hemendem nâme yazdılar
Ki oğlu Şemmâsı göndürdi 'azîmetden idem tibyân

Dahı Sunbata hem Kelbi Firudini anda ʻAcemâya
Dahı Kalûnû Kuddise dalâletden idem tibyân
Ve Tekfûru şâha Kelibâyâ hemendem nâme yazdılar
Kamudan bendi bend idüp nezâretden idem tibyân
Bunlar dahı çeri alup kamu yolları anda bağlayup
Yasak olduk katı anda ihânet idem tibyân
Kuru her derbende bin âdem kuru yollara bin er
Kuru her derbende çok leşker bu garetden idem tibyân
Kim âdem göndürdi Şemmâse ki Battâl kanda giderse
Bana bildir didi anı nihânetden idem tibyân
Bin altun göndürür ana bu Şemmâs Müslimân idi
Severdi Seyyîd-i Battâlı sadâkatdan idem tibyân
Didi Râvî bu cânibden oturmışdı kamu yârenler
Gelür Mûnzer haber virdi fesâhatdan idem tibyân
Didi Kayser kodu leşker kamu derbendi bağladı
Kimesne bir yana gitmeye Rûma ikâmetden idem tibyân
Bu hâli göricek geldim sizi bundan idem âgâh
Ki Seyyîd-i Battâl gitmeye ol yana şikâyetdem idem tibyân
Didi Seyyîd ki bilin hudânın hikmeti vardır elân
Mübeddel itdi esbâbın melâhatden idem tibyân
Gelüp yârenleri anın didiler kim gitme ol yana ey cân
Ol gice geldi Şemmâsa mülâkatdan idem tibyân
Didi Şemmâs bana Kayser bin altun eylemiş ikrâm
Al imdi bunu harcı eyle sahâvetden idem tibyân
Didi ki bir Rûma ʻazim itme didi değil mümkin
Sabâh olup revân oldu selâmetden idem tibyân
Kalûn Kalʻasına geldi otuz bin kişi beklerdi
Dahı yollarda çok leşker bi-gâyetden idem tibyân

88

Gelür bir tağa ol dem hemendem geldi ana bir atlu
Sünüsin Seyyîde atdı mehâbetden idem tibyân
Menʻ idüp ol eri tutdu atından aldı deste
Görür kim Mûsâ bini Cuʻde ʻayânatden idem tibyân
Didi Seyyîd ana kim niçün geldin didi ki sen geldin ey gâzi
Yârenler perişân oldu nedâmetden idem tibyân
Didiler kim revâ mıdır rûzı şeb cenk ide Battâl
Kamumız istirâhatde bu râhatdan idem tibyân
Bunu dir iken on er gelür biri Abdul-vehhâbı ey cân
Birisi Ahmedî Turrân cemâʻatden idem tibyân
Muhammed Eflâhûn ile gelür Nasrı Hayât Yahyâ
Gelür on ad adı bellü rıfkâtden idem tibyân
Didi anlar kim yâ Seyyîd yolda biz bir karı gördük

Bizi ol bunda getürdi kerâmetden idem tibyân
Bunda Seyyîd diyü bizi aldı ol
İşbu yire gelince gâ'ib oldu ol
Bunu dir iken hemân geldi Tavâbil
Selâm virdi du'â kıldı Tavâbil
Didi Seyyîd ana kim getürdi seni
Yolda gelüp niçe buldun sen beni
Didi ki geldim gördüm işbu leşkeri
Geçdim geri döndüm ben ey dîn eri
Bir karı çıka geldi önümden nâgihânî
Didi gel gidelüm bunda cihânın pehlüvânı
Didi Seyyîd imdi niçe idelüm biz
Didi yârenler cenge gidelüm biz
Sürüp Kayser leşkerine vardılar
İki yüz bin kişi gözler gördiler
Seyyîd ol dem yârenleri saklar idi
Mubâza kim bir keder gele didi
Muştarâna geldi yârenler dahı
Elli bin âdem gözler imiş ey ahî
Kamusı Seyyîd-i Battâl korkusından
Bunlar bekler idi ol sâl korkusından
Didiler bu yukarda turalum bugün biz
Sonra kâfire uralum kendimizi biz

89

Yatup anda yârenler hâba vardı
Seyyîd gusül itmeğe âba vardı
Soyunup esbâbın suya taldı
Ol dem gelip leşker ile çıka geldi
Bu Kelb İbn-i Sabahın ol pehlüvân
Dahı ser-leşkeri dir sen bil anı
Gördü turdu bir at anda simî eyer
Bir sünü var anda suya girmiş bir er
Didi Kelb Seyyîde kim ne kişisin digil sen
Didi Seyyîd Kelbin leşkerindenem ben
Didi ki Battâla benzersin virmem amân
Müslimân gibi güsul idersin 'ayân
Ok atdılar ana buyurdu ol nâ-bekâr
Gördü Seyyîd suya taldı bahrî-vâr
Aldı Seyyîdin atı ile tonun lâ'în
Geldi yârenlerin üstüne hemîn
Hak kudreti ile çün bunlar gâfil olur
Uyur iken Kelb leşker ile gelür

Cümlesin bağlayup kâfir getürdi
Birin söyletmeyüp anları Kelbe getürdi
Didi ki ben leşker ile vardım ey şâh
Suya girmiş Battâlı gördüm ey şâh
Tîğ-i barân itdim öldü ol zahimdâr
Şimdiye değin belki ölmüşdir ol er
Bunları tutup ol alup geldi
Bakup Kelb Ahmedî Turrânî bildi
Didi niçün dînini terk idesin
Revâ mı ki câzûya uyup gidesin
Gir dînime yine varayım Kaysere yâ pehlüvân
Hem vilayetini sana vire yâ pehlüvân
Yoksa şimdi başını kesdirem yakîn
Didi Ahmed ana kim herze dime yâ lâ‘în
Ben dahı dînimi bulup oldum Müslimân
Sen dahı gir dînime getürgil imân
Canını oddan halâs it didi ol
İşidüp Kelb bunu kakıdı ol
Hem didi ki öldürün tiz bunları
Geldi vezir komadı anları

90

Didi evvel Kaysere bildiresin bunları
Kaysere kim ol öldürsin anları
Didi ki Battâlın ne mal‘ûmdur işi
Gayet ile pehlüvândur ol kişi
Bir gice gör ki gelür öldürür sizi
Ne pîr kor ne civân kor ne birimizi
Anları zindâna getürdiler anda hemân
Oğlunu bile aldı Kelb ol zemân
Kırık er ile aldılar bir zevrakı
Seyyîdi bulmağa gitdi ol şakî
Çün Seyyîd taldı suya ey ahî
İrte olunca gitdi anda ol sahî
Bir kiliseye vardı ol dîn eri
Kapusın açup girdi ol içeri
Ol kilisede biraz ta‘âm buldu ol
Anı yiyüp bir mağaraya geldi ol
Geldi ol dem zevrak ile kırık kişi
Kendin pinhân idüp kaldı gör işi
Arayup Seyyîdi teftiş itdiler
Mağaraya gelüp yine anda gitdiler
Biş kişi ol mağarada kaldılar

Bâde içüp ‘ayşa meşgul oldılar
Biri didi ki ol sultanın ‘ışkına
Bâde içerem ol pehlüvânın ‘ışkına
Bunlar didiler kim kimdir ol sultân olan
Ol didi kim Battâldır merdân olan
Bunlar sünnî misin ana didiler
Ol lâ‘înler anı bağladılar
Ol didi kim ey Seyyîdin tanrısı sen
Kıl meded katı zebûn oldum bugün ben
Seyyîd-i Battâl bunu bu hâlde gördü
Hemen-dem bunların yanına geldi
İki kişi boğazından tutdu ol
Dört kişiyi bî-cân itdi ol
Öpdü Seyyîdin ol pâyını
Didi ki kimsin öldürdin hâini
Didi Seyyîd ana içdin ‘ışkıma kadeh
İşidüp mü’min ol buldun felâh

91

Birinin esbâbını hem aldı ol dem Seyyîd
Mağara içinde kaldı anda Seyyîd
Bu yana hemân Kelb ol kiliseye gelür
Cümle ruhbânlar ile ‘ıyşa meşgul olur
Didi Seyyîd imdi ana yâ yiğit Kelbe var
Söyle Kelbe kim imdi âşikâr
Di ki sudan çıkdı bu dem bir er
Şöyle Battâla benzer ol er
Kanda dir ise bu mağarada digil
İmdi tiz varup sen bu sözü söylegil
Varup yiğit Kelbe anı ol zemân söyledi
Kelb andan ‘azmi mağara eyledi
Kanı diyicek hemân turdu Battâl
Başına bir kılıç ile urdu Battâl
Kırık gulâmın anın ol dahı öldürür
Kan ile ol mağarayı ol toldurur
Dahı Şem‘ûn Kelb İbn-i Sabah
Müslimân olup buldu kılıçdan felâh
Seyyîdin pâyın öpdü ol civân
Adın anın İsmâ’il kodu Seyyîd ‘ayân
Ahar yiğidin adın Ahmed kodu
Kalkup andan kiliseye ol yürüdü
Bir piyâde bulup ol dem ana bindiler
O kiliseden yana anlar vardılar

Ol keşişler bunlara çünki bakdılar
Haber almak içün ana karşu çıkdılar
Ol keşişler cümle kırık erler idi
Ulularına Kays dirler idi
Müslimân olun diyü anlara söyledi
Gördü olmaz cümle bî-cân eyledi
Kırık keşişleri cümle öldürdiler
Varup yine Battâl ile gemiye girdiler
İsmâ'ile didi Seyyîd ki yâ civân
Tiz atan katına ol imdi revân
Di ki Kûh-ı Kâfdan geldi bir râhib
'Acâ'ib İncîl okur hem garâ'ib
Kutubdur malın ol savt-ı edâya
Kays anı size göndürdi hedâya

92

Varam ama şâyet halk rûzı kıla
Müslimân olup dalâletden kurtula
Çünki İsmâ'il atasına vardı bî-dâd
Külâhın yire urup eyledi feryâd
Didi ki bundan giden yârenler kanı
Kays ile Kelb noldu cümlesi kanı
Didi noldu anlara didi kırdı Battâl
Beni dahı bu yana göndürdü bu dem Battâl
Ben anın dînine girdim yalandan
Hemân ben oldum bâkî anlardan kalan
Sûretin ruhbân gibi itdi bu dem
Didi ki turman irişdi bu dem
Oğlandan Kelb bu sözü işitdi
Elli bin er alup ana karşu gitdi
Gördü Seyyîd anı Ahmede söyledi
Gör imdi kâfir bize hile eyledi
Atasına varup itmiş şikâyet
Velâkin Hak te'âlâ bize ider 'inâyet
Kelb didi ki ana yâ Battâl-ı 'ayyâr
Böyle ruhbân olmadan ne hilen var
Ya'ni beni helâk idüp gidesin
Bu vilâyeti temâm zabtı idesin
Nâr-ı nûr altında şimdi ben seni
Öldürem çâre yokdur seni
Didi Seyyîd şöyle vehhâm olursın
Kimi görsen anı Battâl sanursın
Nirem benzer benim Battâla ey yâr

Kûhu kâfdan geldim ben âşikâr
Biraz İncîl okur Seyyîd ‘ayân
Gördüler ruhbânlar kıldılar figân
Didiler kim kanda Battâl-ı kattâl-ı ‘ayyâr
Bu nâr-ı nûr kendisidir âşikâr
‘İsâ hakkı içün yıkma bunun hâtırın
Ayağına düşdü cümle ruhbânlar birbirin
Oğlan anda katı feryâd eyledi
Bu Battâldır inanman ana didi
Didi Seyyîd oğlan delüdir ana
Gemide neler itdi bu oğlan bana

93

Suya atmak istedi ol kendini
Sar‘a vardır inanman anın an-dînî
Didi oğlan Battâldır bî-nihân
İnanman ey keşişler bu Battâldır ‘ayân
Keşişler didiler oğlana çok söyleme
Bu Battâl diyü buna iftira eyleme
Başların açup cümle ana vardılar
Seyyîde çok ‘özürler eylediler
Kimesne oğlanın sözüne inanmadılar
Bu ruhbândır diyü Battâl sanmadılar
Seyyîd anlara ma‘rifet çok söyledi
Nevha idüp bunlar efgân eyledi
Didiler kim Battâl degildir sahih
Bir ‘azizdir kim kendisi hemân mesih
Kiliseye geldi ruhbânlar dahı
Minbere çıkdı ol zemân ol sahî
Hemân İncîl okudu anda nice âyât
Çok ağladı anda ruhbanlar bî-gâyet
Didi oğlan keşişlere siz ana inanman
Seyyîd-i Battâl budur ruhbân sanman
İnanmazsanız bana bir er versün bugün
Kays ile ruhbânları görsün bugün
Budur Battâl bunlar öldü ise ger
Ben yalanım bunlar sağ ise ger
Vezir didi şâha işbu oğlan
Yalan söz söylemedi bu oğlan
Varsun kiliseye bizden birkaç nefer
Bir sa‘atde gelüp bize versün haber
İşidüp Kelb bir kişi saldı hemân
Ol keşiş hâli gördü ‘ayân

Geldi gözü yaşı ile tolmuş anın
Yüzü rengi za‘ferân olmış anın
Kelb didi ki söyle tizcek hâl
Didi ruhbân ne ki gördi ise ahvâl
Kelb ile ol kırık gulâmı söyledi
Keşişlerin öldüğün vasfı eyledi
Kelb işidüp tiz kemendi atın didi
Kırık kişiyi tutın didi

94

Çok nasihat itdi anlara Seyyîd
Hem tefekkür eyledi ol zemân Seyyîd
Fikir ider iken ol zemân yârenleri
Bu gice kurtaram dir iken anları
Kırık kişi hemân kemendi atdılar
Gâfil iken Seyyîdi tutdılar
Getürdiler anı Kelbe didi ki turın
Bunu söyletmen boynun urun
Tiz bunun işin bir dem bitürin
Rûm içinden şerrin götürin
Kılıç çeküp geldi cellâdlar ol dem
Görki neyler lebi’l mirsâd ol dem
Didi vezir ana ey şâh sen bu işi
Kaysere çok işler itdi bu kişi
Sehil düşmân değil kim öldüresin
Gerekdir kim bunu sen Kaysere göndüresin
Gerek öldürsün gerek itsün ‘azâb
Sen öldürsen olur sana ‘ikâb
Seyyîdi zindâna kodular anda ‘ayân
Kaysere bir nâme yazdı hemân
Devletinde Battâlı tutdum
Zindâna koyup anı mahbûs itdim
Buyurur isen anı sana göndürelüm
Yâhûd bunda anı öldürelüm
Çünki Seyyîd zindân içine girdi
Figân idüp yârenler anı gördi
Ümîdimiz sen idin ey kâmıkâr
Sende bizim gibi oldun giriftâr
Didi Seyyîd anlara kâ’îrub olman melül
Gaybe muntazır olalum başımıza ne gelür ol
Ol yana çünki ilçi gitdi Kaysere
Varup İslâmbolda yitdi Kaysere
Bildi çünkim Battâlın tutulduğın

Dahı on er ile mahbûs olduğın
Tâcın yukarı atup rakkas eyledi
Nâme içinde çok cevâblar söyledi
Didi Battâlı getürin göreyim
Çok ‘azâb ile anı ben öldüreyim
Bu yana râvîler bir söz söyledi
Meger bir gice Kelb ‘işret eyledi

95

Oğlu yatmış idi anın ol dem dizine
Uyanup çıkardı gözet sözüne
Atası didi ana kim ey oğul hâlin ne
Katı korkdun bu resme ahvâlin ne
Didi ki düşde gördüm bir ejdehâ yana
Kasdı kıldı bana ben kaçaram bu yana
Çağırdı kim babana söyle ey civân
Küfrü terk eyleyüp olsun Müslimân
Babası didi ana kim ey oğul bu hayâlet
Cümle Battâlın havfından oldu hâlet
Yine dizine uyuyup ol oğlan
Bu kez kasdı kılup geldi bir arslan
Kaçdı oğlan didi ki atana söyle
Küfri terk eyleyüp Müslimân olsun böyle
Didi babasına oğlan sehimnâk
Didi babası oğluna korkdu Battâldan sehimnâk
Yine yatdı geldi ana bir kaplan dahı
Hamle kıldı oğlana kaçdı oğlan dahı
Didi ki atana söyle Müslimân olsun bu dem
Yoksa kendin serây ile yudam
Çün oğlan uyanup çıkırdı katı
Atasına söyledi oğlan bu heybeti
Kelb bu sözleri işidüp vehhâm olur
Tiz âdem göndürüp cümle ruhbânlar gelür
Nüsha yazup oğlanı vaftiz itdiler
Gice irişdi kamusı anda yatdılar
Uyuyup Kelb uyandı hem esende
‘Acâ’ib rüyâ gördü ol zemânda
Rüyâsında gördü bir toz karşudan oldu peydâh
Ziyâsından belürsiz oldu ol mâh
Kıbleden yana bir şevk-ı envâr
‘Âlemi tutdu bûy-ı misk-i ‘anber
Münâdîler nidâ kıldı hemendem ey cân
İrişdi Seyyîdi muhteri aram ‘ayân

Budur sadri bedri sâhib-i mü‘cizât
Mefhar-ı ‘âlem Seyyîdi şâhı ibni âdem kâ’inât
Sadri saffa mâh-ı kubbe ol vefâ
Sahibi’ş-şer‘î ya‘ni Muhammed Mustafa

96

Yitmiş iki bin ferişteler cümle yâ ahî
Yüz yigirmi dörüt bin peygamber cümle dahı
Sağ eline livâ-yı hamdı ol almışdı ol
Hem Burâka binmiş idi ol
Gördü bu hâli Kelb İbn-i Sabâh ol dem
Varup ayağın öpdü peygamberin hem
‘Arz-ı imân idüp ol tevhîd eyledi
Hem resûlullâh ana nevâhıtlar eyledi
Adın anın ol dem Ebu Bekir kodu
Seyyîdi benim oğlum anın hâlin didi
Çıkar zindândan sen anı eyle halâs
Müslimân ol kim kalmaya kalbinde pâs
Getürsün hem cümle beglerin imân
Bunu diyüp geçdi kendi ol zemân
Uyanup oldu gönlinde oldu nûr-ı işrâk
Şöyle ditre vücudu anın sanki yaprak
Begler ile cümle kulları cem‘ eyledi
Niçe rüyâ gördi ise anı söyledi
Didiler kim cümlemiz gördik bu gice biz
Hem anın önünde getürdik imân biz
Bu ahvâli görüp ol divâne oldu
Hemân yirinden kalkup zindâna vardı
Çünki varup zindân içine girdi
Seyyîdin pâyına düşüp yalvardı
Seni bildim ey gâziler sultânı Battâl
Bağışla suçumu bildim işti hâl
Didi resûlullâhı görmeyince
Hem adın Ebu Bekir olmayınca
Resûlullâhı görmeyince bana inanmadınız
Hem benim dînim hak dîn sanmadınız
Çok ‘özürler eylediler ol yârenlere
Harîr câme giydirdi hem anlara
Çok beglerin ol zemân okudu
Gelüp anlar şâha bu sözü didi
Biz resûlullâh önünde getürdik imân
Elli bin âdem ol zemân oldu Müslimân
Niçe begler niçe ehli ol vilâyet

Müslimân olup buldular selâmet

97

Bu kez gazâvat-ı külliyetden sana diyem ey cân
Velî evzân ile anı bu sohbetden diyem ey cân
Oturmış idi Seyyîd-i Battâl bilesince kamu yârân
Ebu Bekir dahı begler bu ülfetden diyem ey cân
Gelür Kayserden ol ilçi Ebu Bekre virür nâme
Nâmesin alup çâk itdi bu heybetden diyem ey cân
Didi Ebu Bekir ben Müslimân oldum didi ilçi ki ben dahı
Muhammedi düşde gördüm bu rağbetden diyem ey cân
Ebu Bekir didi Kayser niçe tedbîr ider şimdi
Didi ilçi sana bir bir musîbetden diyem ey cân
Kelibâde koşdu yüz bin er Malâtıyâya gitdi ol
İrişdi ola şimdi ol bu keyfiyyetden diyem ey cân
Bu cânibden Malâtıyâya haber oldu kim uş Battâl
Tutuldu cümle yârenler bu gafletden diyem ey cân
Bu kez Kayser Kelibâde yüz bin çeri virmiş
Malâtıyâyı harâb ide bu nisbetden diyem ey cân
Gelüp câsûs bunu didi Emir ‘Ömer ile cümle yârenler
İşidüp zârı kıldılar bu firkatden diyem ey cân
Perişân oldu yârenler münâdîler nidâ kıldı
Gelür kariyeler şehre ri‘âyetden diyem ey cân
On bin gâzi cem‘ oldu beyân idem bu cânibden
İşidüp bu sözü Seyyîd bu himmetden diyem ey cân
Ebu Bekire vidâ‘ idüp Kelibâde revân oldu
Çeriye geldi bir gice bu sîretden diyem ey cân
Kamu leşker uyurlar idi Kelibâde katına geldi Seyyîd
Görür kim mest olup yatur bu ‘işretden diyem ey cân
Görür kim bir hûb yiğit didi ki Seyyîd şâyed ola mü’min
Anı öldürmedi ey cân bu şefkatden diyem ey cân
Nâme yazdı kim Battâlım bu gice gelmişem sana
Seni öldürmedim ey cân bu muhabbetden diyem ey cân
Gerek kim olasın mü’min kılıçdan emîn olup
Çün uyandı Kelibâd ol hem bu da‘vetden diyem ey cân
Dönüp ol Malâtıyâya geldi hemân bir na‘re çakırdı
Sünnîler Seyyîdi bildi bu dehşetden diyem ey cân
Kamusı karşu geldiler didi Seyyîd kamu hâlin
İşidüp şâzz olur anlar bu şâzılıkdan diyem ey cân
Kelibâde nâmeyi gördü kamu beglerin dirdi
Didi anlara bu hâlı bu da‘vetden idem ey cân

98

Dirîğa didiler anda halâs olmak muhâl andan
Giriftâr-ı kazâ olduk musîbetden diyem ey cân
Bu yana Seyyîd-i Battâl duhâ hengâmın küffâre çaldı
İrişip na‘re urdu kim bu heybetden diyem ey cân
Sanasın kim sûr urdular kıyâmet kopdu sandılar
Niçeler deli oldular bu cünûnetden diyem ey cân
Hem üç kez na‘re urdı kim didi ki ben Seyyîd-i Gâziyem
Gice vardım Kelibâde bu mürüvvetden diyem ey cân
Seni öldürmedim gice tâ kim Müslimân olasın diyü
Gel imdi Müslimân ol kim bu şeri‘atdan diyem ey cân
İşidüp Kelibâdânı sağa sola düzdi leşkeri
Kibriyânûs girer meydâne bu sıkletden diyem ey cân
Didi Battâla yâ Battâl ol zindândan niçe çıkdın
Meger bir ulu câzûsın ta‘zimatden diyem ey cân
Sünüsin atdı Battâla anı men‘eyledi Battâl
İki pâre ider anı bu kudretden diyem ey cân
Depeler yüz yiğirmi bin er zuhur vakti çün irişdi
Malâtıyâdan çeri geldi bu kesîretden diyem ey cân
Emir ‘Ömer gelür ol dem bilesince hem on iki bin er
Görüp Seyyîd varır karşu bu hürmetden diyem ey cân
Seyyîdin erliğin anlar görüp du‘â eylediler ana
Yine meydâna girdi ol bu ma‘rifetden diyem ey cân
Buyurdu ol Kelibâd hem on iki bir er hamle kıldılar
Katı cenk eyledi Battâl bu hakikatden diyem ey cân
Sındı bu heybetden Kelibâd çünkim anı gördü hem
Kamusı kıldılar hamle ‘azîmetden diyem ey cân
Katı oldu kıtâl anda anı gözler görmedi aslâ
Hemen bir toz olur peydâh tarîkatden diyem ey cân
Gelür yüz bin çeri ol dem kamu dîn düşmânı kâfir
Sühel ile Tefânûş hem bu sûretden diyem ey cân
Târiyûnı hemendâmı Rûm begleri geldiler cümle
Bunlar hamle kılup cümle bu haysiyetden diyem ey cân
Ulu savaş olur anda ki vasfı idemez anda vassâf
Niçeler kana garkı oldu bu san‘atdan diyem ey cân
Niçeler oldular makhûr var niçeler oldular mağrûr
Niçeler oldular ma‘mur ganîmetden diyem ey cân
Katı na‘re urup Battâl döker yaprak gibi başlar
Kırıldı elli bin kâfir bu tahrîrâtdan diyem ey cân

99

Bi-gâyet çok idi kâfir Müslimânlar bunaldılar
Ebu Bekir çıka geldi bu ‘azîmetden diyem ey cân
Yanında elli bin âdem hemân tekbîr getürdiler
Girip kâfiri kırdılar tasdîkâtden diyem ey cân
Bu kez gayret itdi sünnîler bi-gâyet itdiler pür-hâş
Bozup sâflarını cümle bu husûmetden idem ey cân
Sınacak oldu kâfirler irişdi ol zemân Kostantin
‘Arâkıl Kayserin oğlu bu zürriyyetden diyem ey cân
Savaşdan döndiler kâfir varup Kostantine anlar
Şikâyet kıldılar Battâldan bu zilletden diyem ey cân
İşidüp anı Kostantin atasına yazup nâme
Didi kim yitiş imdi bu sür‘atden idem ey cân
Bizi yoksa kırıp Battâl fesâda virdi dünyâyı
Müslimân eyledi Kelbi bu rikkatden diyem ey cân
Altun gümüş kimde var ise cümlesin aldı
Bu resme nâme yazıldı bu nisbetden diyem ey cân
Alup ilçi anı gitdi varup Kaysere çün yitdi
Çün alup okudu anı Kayser bu hazûnetden diyem ey cân
Başından tâcın atdı katı giryân olup anda
Dahı oturmadı tahta bu ‘uzletden diyem ey cân
Hemân cem‘ eyledi leşker binüp Kayser revân oldu
Sana imdi bu cânibden sahiyyetden diyem ey cân
Savaş itmediler üç gün leşkeri kaldırdılar cümle
Ki ya‘ni pâk ola meydân bu sefiletden idem ey cân
Binüp dördünci gün sağa sola kodu leşkeri
Girüp ol Ahmedî Turrân anın bahtından diyem ey cân
‘Akârib adlu bir kâfir girüp cenk eyledi anda
Anı öldürdü çün Ahmed sarihatdan diyem ey cân
Didiler râvîler kim ol gün Ahmed depeledi bin kâfiri
Girmedi meydâna kimse bu havfiyyetden diyem ey cân
Kelibâd girdi meydâna hemen cenk eyledi anlar
Almadı birbirin anlar bu dikkatden diyem ey cân
Bu kez anlar birbirinin kuşaklarından tutdılar
‘Arâkıl Kayser irişdi bu şöhretden diyem ey cân
İki yüz bin dahı dörüt yüz ‘alemi var idi anın
Yidilür bin iki yüz bin at saltanatdan diyem ey cân
Anın tahtın fil üstüne kurmuşlar
Yanınca bin iki yüz kul bu rütbeden diyem ey cân

100

Görüp Rûm begleri cümle yire yüz kodular anlar
Şikâyet idüp ağlaşdılar mahzûnetden diyem ey cân
Didi Kayser kanı leşker didiler kim karşuda anlar
Didiler kim sünnîler anda kalîletden diyem ey cân
Didi anlar kim bu leşker Ebu Bekir çerisidir
Seyyîdin leşkeri azdır hamiyyetden diyem ey cân
Didi Kayser şu denlü leşker ile varmadınız
Niçün ol kavmi cümle kırmadınız
Tutup Battâlı siz bana virin imdi
Neler idem bu kavme görin imdi
Ol yana Ahmedî Turrân ile hem Kelibâd
Birbinin kuşaklarından tutdılar ey zâd
Ahmedî Turrân çok kuvvet eyledi
Almadı Kelibâd gör ki neyledi
Ahmedi eline aldı ol lâ'în
Leşkere yakın geldi ol lâ'în
Kuşağın kesüp Ahmed yire indi
Kelibâd kalkıp gözü kana döndi
Seyyîd anı görüp hemân meydâna vardı
Kelibâd çünki Seyyîd-i Battâlı gördi
Korkdu meydândan kaçup gider
İki leşker gülüp ana seyrân ider
Sürüp atın ana yitdi Seyyîd
Ya'ni kuşağından tutdu Seyyîd
Başının üstüne tutdı anı hemân
Battâl-ı Gâziyem getürgil imân
Görüp Kayser bu hâli didi bu kişi kimdir
Bunun gibi işi iden bugün midir
Didiler kim cümle begleri kıran ey hân
Battâlı işidicek Kayserden akdı kan
Seyyîd-i Battâl anı havâya atdı
Olmadı Müslimân inerken iki pâre itdi
Görüp Kayser bunu hamle itdi kendi
Hâç-ı peyker 'alemin depretdi kendi
Çünki ol deryâ gibi leşker erenler
Kamu Seyyîde at saldı anlar

101

Kalkanın karşu virdi ana Battâl
Na're urup ortalarına girdi Battâl
Keser başları oldu kanlar sebil gibi revân

Gözün yaprak döker gibi anda eşcâr ‘ayân
Öyle olunca cenk eyledi pehlüvân
Şöyle kırdı kim gövdeleri götürdü kan
Kasdı kıldı ‘alem diyene ol vâre
Hâç-ı peyker ‘alemin ol ahtere
Gördi Kayser kim Seyyîd olmuş divâne
Safları yarup geldi ol hemân
Cânı korkup ditretme tutdu
Ne tursız ya kavim diyü efgân itdi
Kemendi atanlar gelüp ana yitdi
Niçe ok ile zenberekler atdı
Çünki keşşâf kalkanın tutdu Seyyîd
Kayserin tahtına yitdi ol dem Seyyîd
Çünki Kayser gördi kim geldi Battâl
Binüp ata kaçup gitdi Kayser fi’lhâl
Varup Seyyîd sünüsin tahta urdu
Yabana atup tahtını kırdı
‘Alem-dârı iki pâre eyledi çün
Sındı leşker kaçmaya yüz tutdu çün
Müslimânlar artlarınca vardılar
Üç gün üç gice anları kırdılar
Ganîmet malların aldı anlar
Malâtıyâya dönüp geldi anlar
Halifenin humsın çıkardılar
Bâkısın gâzilere virdiler
Kayserin dahı tâcı ile tahtların
Dahı hem dört yüz yideklü atların
Cümlesin Ebu Bekre virdiler
Ebu Bekri Bağdâda göndürdiler
Halifeye virdi taht ile anı
Halife şâd olur görünce hâlini
Seyyîdin fethin bildi halife
Şâm iline nâme yazdı halife
İşidüp Şâm ilü cümle şâd oldılar
Seyyîd-i Battâla çok du‘âlar kıldılar

102

Cenduvâl sünüsin Seyyîde virdi ol
Ebu Bekri yine Malâtıyâya göndürdü ol
Gelüp sünüyi virdi Seyyîde ol alur
Cümle mü’minler bu şâdılıkda kalur
Ol yanadan ilçi göndürdi Seyyîde Kayser
Baruşup hem harâcı virdi ana Kayser

Niçe tuhfe göndürir ana her yıl harâc
Çünki böyle buldu bu derde ilâc
Ebu Bekir vardı yirine hemân
Bu kıssa irişdi âhirine bu zemân
Bu kitâbı okuyan bulsun felâh
Ya ilâhi vir necâtı ana bulsun felâh
Dinleyene rahmet eyle yâ fettâh
Cennet-i aʿlâda nûş ide ol akdâh
Bunu yazanı yâ rabbi eyle ilhâh
Cennet-i firdevse girsin ol iftitâh
Yazdırana açsunlar hem cenâh
Görmeye aslâ ʿazab ile hem kıbâh
Günâhkâr olan bu ʿabd-i ʿâciz velî
Kıyâmetde zelîl itme sen velî
Vâlidesine akrabâ ile yarlığa
Koyma anları hem cehennem ʿazabı darlığa
Amîn diyen cemaʿâtın cümlesini
ʿAfv eyle günâhların ednâ ve aʿlâsını
Bakâyî oldu çünki bunda şerrâh
Kıl anı dü cihân içinde ıslâh
Ger diler isen olasın ehl-i salâh
Vir salavât Muhammede ola uçmağa miftâh
Zikr-i gazâ-yı ʿazim Seyyîdin giriftâr ve başına gelen
Kaziyye ve Kayserin helâk olup halifenin geldiği
Dilâ ehemmi nevmi olmaz anı saydı eylemiş âftâde
Bu luʿbin gâyetin bilmez ki terk idüp bula ebkâ
Bilürsin sen gibi rengi ider çün sen gibi rengi
Ki terk eyle sen gibi rengi bulasın gevher-i mesnâ
Bilürsin müntehâsı yok fenâdır ol bekâsı yok
Ferâgat kıl vefâsı yok bulasın bihter-i ʿukbâ
Maʿârif anı yâr itmez anın içün iftikâr itmez
Velî sana söz kâr itmez çün ol didiler âʿmâ

103

Taʿâ kıl ʿaklını dirdi bunun renci devâ derdi
Bu dermân içre hem derdi bulan cânım ider ehyâ
Budur renci budur bârı budur gevher budur yârı
Ki fethi olmaz budur yâra meğer hakk eyleye aʿtâ
Ki bunda hiç hayât olmaz hayât üzere memât olmaz
Bikir dir seyyibât olmaz ana meyil itmegil katʿâ
Sevenler olmaz bu dünyâyı maʿmûr niçeler oldular mağrûr
Niçesin eyledi bu dünyâ makhûr niçesin eyledi ahfâ
Sana kurmuş bir dal ol seni ider berdâr ol

Sana hiç olmadı yâr ol elinde şerbet-i mevtâ
Dîdem fethi olmadı kandan beni ider ol cândan
Âh elinden bu dünyânın ben kanı kime idem şekvâ
Ne takâtı kaldı bu yirde ne râhat kaldı bu yirde
Ne ‘akıl kaldı bu serde bâkâyî oldu buna şeydâ
‘İnâyet eyle yâ Allah bî-hakkı ol habîbullâh
Ki kurmuş dâmını billâh ki düşer ana ednâ gerek a‘lâ
Rahmet eyle yâ ilâhî sen bize ol penâhı sen
Ki göster toğru râhı sen görelüm biz dahı tûbâ
Husûsâ ehl-i dârende kamusı bî- nevâ bende
Rahmet eyle ey hudâvende bulalar cennet-i me‘vâ
Çün sensin ‘âlimü’l-cebbâr çün sensin hâfız-ı settâr
Çün sensin kâşifü’l-esrâr kamumız çiker-i ednâ
Bizi sitir eyle yâ settâr bizi mağrifet eyle yâ gaffâr
Nasip eyle görelüm dîdâr budur ol maksad-ı a‘lâ
Çün bu dünyâ vefâsızdır bunın derdi çok vefâsızdır
Bunu sanma cefâsızdır fenâdır bu cefâ ma‘na
Meğer kim ‘avni ide Mevlâ bir gazâvat idem sana evlâ
Kamudan bu ola evlâ işit imdi sen kavli ez akvâ
Var idi bir hikâyet hem okunur nesir ile gazâvat hem
Komayayım bir bir rekâket hem anı mevzûn idem sana cân
Didi râvîler akvâl oturmış idi Seyyîd-i Battâl
İrişdi bir kişi derhâl ider ey şîr-i hemtâ
Bir oğlum kaldı Harcanda anı görmüşem zindânda
Bir yiğit var dahı anda Cu‘denin oğlu durur Mûsâ
Didi bunlar bana ey cân var itmegil ihmâl Malâtıyâya
Haber vir bizi Seyyîd-i Battâla halâs ide bizi Mevlâ
Tokuz kişi hem altmış yıl esîr olmuş anda bil
Târiyûn adlu şâhı var bil yavuz mel‘ûn katı eşkâ

104

İşiden kaldılar tana didi Seyyîd varam ben ana
Refik idin himmetinizi bana getürem anları cem‘â
Câmesin tebdîl kıldı ata binüp revân oldı
Kaçan kim Harcenegeldi anın etrafı hep sahrâ
Gice oldukda anda turdu gice olunca şehre girdi
Ki yüce kal‘ası var anı gördü çâre yokdur katı bâlâ
Hem üç bin kişi pâsıbân olurlar anda didebân
Yine tağa gider elân işit kim ne kılur sonra
Gice gitdi sabâh oldu hemân bir bölük kâfile geldi
Ana Seyyîd nazar kıldı gördi kim Çin leşkeri eşkâ
Şâh-ı Çin oğlunu salmış Târiyûnun kızın almış
Nâmızâd itmeye gelmiş getürmüş ana mal ile kumâş cem‘â

Çünki Seyyîd anları gördü kamu leşkerin kırdı
Kamu malların aldı gider tağa olur tenhâ
Kodu kendi adın Sehrâb yolları kesdi ol mehtâb
Târiyûna gelüp bir şâbb haber virüp ider şekvâ
İşidüp bu sözü kâfir bin kişi eyledi hâzır
Hem oğlunu itdi anlara nâzır göndürdü anları cem‘â
Görüp Seyyîd hemân vardı kamu leşkerin kırdı
Târiyûnun oğlunu gördü tutup gitdi anı illâ
Biri gelüp didi ey şâh oğlunu tutdu ol âgâh
İşidüp Târiyûn itdi âh çok ağladı çeküp belvâ
Var idi anda bir er hem Mâhiyâr adlu ol azlem
Elli bin er koşup ol dem anı göndürdi ol tekmilâ
Katı na‘re urup ey yâr bunları kıldı târımâr
Dahı mürdü oldu Mâhiyâr komadı cenk ider aslâ
Kaçdılar bâkı kalanlar Târiyûna geldiler anlar
İdüp âhi efgânlar didiler cümle vâveylâ
Bu hâli Târiyûn bildi elli bin pehlüvân aldı
İki yüz bin ad dahı geldi bi-gâyet çok oldu kübrâ
Bu cânibden diyem sana binüp ‘azmi eylediler ana
Kulak tut imdi sen bana gör imdi hikmet-i sırrâ
Yine Seyyîd tağa geldi Târiyûnun oğlunu aldı
Abdest alup namâz kıldı gör imdi niçedir ol eşkâ
Hemen-dem Târiyûn ol tağa geldi
Namâz içinde ol Seyyîdi buldı
Görüp Seyyîd bozmadı ol namâzı
Giriftâr olmağa oldu ol râzı

105

İki yüz kişi ol dem ana vardılar
Namâz içinde kemendi atup anı tutdılar
Târiyûn leşkeri anı ol zemân gördiler
Eline ayağına bend urdılar
Anda hem oğlunu buldu Târiyûn
Yine dönüp serâyına geldi Târiyûn
Diledi ki Seyyîdi öldüre hemân ol
Bir kişi Seyyîdi bildi hemân ol
Târiyûna didi ki değildir işbu şehrâb
Bu Battâldır degülem bunda ben kezzâb
Târiyûn didi Seyyîde kim digil sen
Söyle toğru öldürmeyem seni ben
Didi Seyyîd kim budur toğru akvâl
İyü bildi bu âdem benem Seyyîd-i Battâl
Bu cevâbı işidüp şâd oldu ol

Seyyîdi zindâna koyup geldi ol
Nâme yazdı Kaysere ol nâ-bekâr
Ki Battâlı itdim devletinde ben giriftâr
Buyurur isen bunda boynun urayım
Yoksa anı alup sana varayım
İlçi alup nâmeyi revân olur
Dinle imdi bunların hâli niçe olur
Çünki Seyyîd girdi zindâna nâgâh
Mûsâ İbn-i Cu'de kıldı katı âh
Didi Mûsâ Seyyîde kim yâ pehlüvân
Sen idin bizim ümîdimiz 'ayân
Sen dahı bu hâle girdin didi ol
Çok ağlayup hem oldu melûl
Didi ki yâ Mûsâ kayırma bunu sen
Bunun gibi işleri çok görmüşem ben
Seyyîdin elin öpüp pîrler gelür
Seyyîd anlara çok nevâhıtlar kılur
İlçi varup Kaysere söyledi cevâb
Tâcın atdı yukarıya ol mirdâr kilâb
Şâd olur ilçiye virdi çok mâl
Didi ki nâr-ı nûr devletinde tutdı Battâl
Nâme yazup didi ki şehir önüne çıkasın
Dahı anda bir ulu od yakasın

106

Oda yak anı görenler kalsun tana
Hem külünden bir avıç göndür anı bana
Külünden gözlerime süreyim
Sonra niçe pehlüvânlar direyim
Ne Bağdâdı koyam ne ben Hicâzı
Oda yakam yansun cümle şehri yazı
Ne bir sünnî koyam ne halifesini
Yakam anın oda ben cümlesini
Nâme yazdı ilçiye aldı anı ol
Harcen şehrine geldi ol dem ol
Ol yana zindân içinden virem sana haber
Hem bekçi kodu ana beş yüz nefer
Didi Seyyîd anlara benim içün olman melûl
Benim içün buyurmışdır ol resûl
Gerekdir ki Rûmı fetih idem ben temâmet
Kiliselerin yıkup idem ben cümle harâbat
Kilise yirine mescid yapalar
Bunlar mü'min olup Hakka tapalar

Bir âvâz virmiş idi ana rahmân
Bir kez okusa ol cehir ile Kur'ân
İşidenler ağlar idi anda bi-gâyet
Anın savtına yok idi nihâyet
Hem biraz okudu Kur'ân ol çün
Katı ağlaşdı işiden anı çün
Ol bekçiler anı çün işitdiler
Cümlesi Târiyûn katına vardılar
Didiler kim şehâ ol pehlüvânın
Ölümden korkusu yokdur anın
Bir 'acâ'ib âvâz ile şi'r ider
Kim işidir ise 'aklı başından gider
Meger Târiyûnın bir kızı var idi
Katı dilber 'acâ'ib dildâr idi
Meğer bir gün serây tamına gitdi
Seyyîdin âvâzın ol kız işitdi
İşidüp bî-hûş oldu ol ser-firâz
Kız didi kim ya dâye kimdir bu âvâz
Dâyesi didi kim bu Battâlın ünü
Tutup atan zindâna kodu anu

107

Kızın adına dirler idi Gülendâm
Kendisi gonca idi ol Gülendam
Didi dâyesine getür imdi sen ta'âm
Görelüm niçe yigitdir ol hümâm
Ta'âmı zindâna getürdi ol kız
Çünki zindânın içine girdi kız
Seyyîdi görünce hemân bî-hûş olur
'Akıl gitdi başından med-hûş olur
Yek nazarda mübtelâ oldu kız ana
Didi ki işde ta'âm getürdüm sana
Didi Seyyîd ana kim Müslimân ol ey güzel
Tâ kim ta'âmını yiyem senin ey güzel
Didi kız Seyyîde kim ol Battâl mısın
'Âlemi katil idici kattâl mısın
Belî didi kız didi kim gel dînime gir
Bu zindândan halâs merdânı şîr
Seyyîd-i Battâl ana didi kim ey murâdı nigâr
Bunın gibi söz bana eylemez imdi kâr
Atasına gelüp kız didi ki ey perî
Niçün zindâna kodın şunın gibi eri
Da'vet itsen dînine girse hemân

Hem sana arka ola ol pehlüvân
Didi ki ‘âlimdir dîne girmez ol
Değme kimseye gönil virmez ol
Didi kız şimdi varayım ben ana
Dîne girer ise ne virin bana
Didi ki ana virem seni ey cân
Kız utanup atasından zindâna vardı hemân
Yâ yigit didi yine kız Seyyîde ol
Gir dînime al beni imdi kabul
Didi Battâl kıza çok söyleme
Öyle işi sen bana teklîf eyleme
Hemân kız Seyyîdin yanına vardı
Kolların anın boynuna saldı
Koymadı anı Seyyîd feryâd eyledi
Şimdiki hâlde murdârsın didi
Müslimân ol kim sen pâk ola
Sonra gel kolunu boynuma tola

108

Didi ol kız kim hakdır benim dînim
Niçün kaçarsın fenâmı oldu âyînim
Didi Seyyîd kim dîn Muhammedin dîni
Şimdi fesih oldu ‘İsânın dîni
Kız didi ki sözünü eyle isbât
İste tanrıdan gelsün sana sumât
Ya ben anı görüp olam Müslimân
Bileyim senin dînin hakdır bî-gümân
İşidüp anı münâcât itdi Seyyîd
Elin kaldırıp hâcât itdi Seyyîd
Didi ki sana malûmdur ey girdigâr
Kızın katında beni itme sermesâr
Gör imdi sen niçedir kudret-i hakk
Ol divâr yarıldı az hikmet-i hakk
Seyyîdin önüne geldi ol zemân ta‘âm
Kokusundan mu‘attar oldu hassı ‘âm
Ol ta‘âmdan şöyle lezzet buldu kız
Kokusından dahı hayrân oldu kız
Ol ta‘âmdan dahı bâkı kalanı
Zindân ehline virdi Battâl bil anı
Yine gâ’ib oldu ol sini ey cân
Serâyına varup kız oldu hayrân
Yine bu râvî nesirden diyem evzân ile ben anı
Bu kez manzûmı kasrından sana fetih idelüm bir bâb

Bu yana Seyyîd-i Battâldan haber virem sana ahvâli
Bu zindândan nolur hâli sakın itmegil anı a‘ceb
Hem anda bir demur buldu külüng imiş anı bildi
Ayağı bendini aldı halâs itdi anı ya rabb
Lagım eyledi zindânda açar bir pencere anda
Çıkar taşra siyâbende karanu gice idi mehtâb
Eline bir ip aldı kızın serâyına geldi
Kızın penceresinden bakdı yatup ider hâb
Kapusın koparur ol kızın yanına geldi ol
Bakup ol mâhı gördü ol sanasın kim mâhtâb
Vakı‘â görür idi oldılar ana söyler idi peygamber
Didi ki it gönlünü envâr Müslimân ol hûdâya tap

109

Seni virem Seyyîd-i Battâla bir oğlun dünyâya gele
Anın adı Beşîr ola başın ucundadır ol şâbb
Uyandı uykudan işidin siz sübhânallâh didi kız
Bakup Seyyîdi gördü tiz ayağın öpdü ol ahbâb
Hemen-dem dîne girdi ol zindâncı çağırdı ol
Çok altun virdi ana ol dimeye sırrını bevvâb
İşidüp şâd oldılar bunlar zindân kapusına geldiler
Yârenlerin bendin aldılar halâs itdi bu kez girdâb
Var idi bir kâfir anda boğazın tutdu zindânda
Ki cânı kalmadı adı Tende ana giydirdi çün esbâb
Çün ol kâfiri öldürdi esbâbın ana giydirdi
Ana demürin urdu ya‘ni Battâl sana kezzâb
Virür yârenlere andı sırrın dimedir kendi
Dimeye kimesne bu fendi alamıdı bu işden isticâb
Yârenler çün halâs oldu kızın yanında ol kaldı
Sabâh olunca ilçi geldi okundu nâme-yi kilâb
Dimiş ki nâme vara sana oda yak kala tana
Hediyye vir külün bana sürem yüzüme san kül-âb
Gülendâm didi ki fi’lhâl meger öldü ol Battâl
Katı hasta idi derhâl ne ekl iderdi ne eşrâb
Ki bu sözü beyân itdi gelüp zindâncı ol yitdi
Esîrler bu gice gitdi didi ol eyledi ‘itâb
Târiyûn didi ki turun bu zindâncıyı öldürin
Kabilesin oda urun çün ile eyledi ‘ikâb
Didi kız ana varam şimdi zindâna ben girem imdi
Seyyîd-i Battâlı görem imdi şâyet olmuş ola i‘râb
Hemendem kız atası ile zindâna vardılar
Zindân içinde ol leşi buldılar
Hemân ol kız atasına söyledi

Didi ki nârı sana yardım eyledi
Seyyîd-i Battâl ölmiş uş yatur leşi
Zirâ hasta idi dün ol kişi
Târiyûn şâd oldu bildi anın öldiğin
Bildi anın gâyet hasta olduğun
Didi ki bu kişiyi isterem bugün ben
Yoksa kalan esîrden nisterem ben

110

Şehrin önüne bir ulu od yakar
Ulu genci ol zemân seyrâna çıkar
Leşin ayağına bir ip dakdılar
Sürüyüp ol odın içine bırakdılar
Külünden göndürdi Kaysere armağân
Çünki gördü Kayser ol külü ‘ayân
Şâd olup külü yüzüne sürdü ol
Dörüt yanadan çok çeri dirdi ol
Nâme yazdı yidi iklim şâhına
Leşker alup geldiler anın yanına
İşitdi Rûm ehli cümle ol gün
Târiyûnın Battâlı oda saldığın
Cümle şâd oldılar anda kavm-i kıbâh
Ya‘ni Battâldan buldular anda felâh
Bu haber çünkim Malâtıyâya gider
İşidüp yârenler cümle efgân ider
Didi kim hâ’if ola Battâl nâzenîn
Ol sahî ‘âlem kerem issi ol yakîn
Oda yaka anı ehl-i küffâr
Böyle diyüp kamusı eyledi zâr
Cümle yârenler karalar giydiler
Çünki oğlanları bu ahvâlı tuydılar
Ağlaşup cümle medhûş oldılar
Kara giyüp cümle siyah pûş oldılar
Ehl-i Zeynep hâtun çün işitdi hikâyet
Zehresi çâk olup öldü ol sâ‘at
Anı defin itdiler yârenler ol zemân
Seyyîd içün ağlaşdılar bir zemân
Bu kâli dinle ey cân bu râzıma eyle tasdîkât
Kanı fehim eyleyen ‘irfân saçam bunda meknûnât
Halife işidüp anı katı mahzûn olur cânı
İder zâr ile efgânı yas tutdu kamu mahlûkât
Halife nâmeler virdi Müslimân şâhların dirdi
Bağdâdın önüne turdu haymeler kurdu tekmîlât

Didiler kim kankı yana Kayser ‘azmi ider şimdi
Direlüm biz dahı çok er ol yana sürelüm at

111

Bu yana Kayser ol kilâb çeriler cem‘ itdi bî-hisâb
Dirildi cümle şeyhi şâbb kim ide anları nakliyât
Bu yana ol Seyyîd-i Battâl turur kızın yanında derhâl
Kaldı bir yıl çün oldu sâl ağladı mahzûnât
Gülendâm didi ki ey cân nedir bu efgân ile zâr
Niçe fikri itdin ey merdân bana söyle nedir hâlât
Didi Seyyîd ana kim ey nigâr niçün itmem âhı zâr
Bir yıl oldu temâm ey yâr ne cenk itdim ne bir tâ‘at
Gülendâm didi ki ey yâr atamı istedi Kayser
Bu dahı virdi çok leşker varacak ana bu evkât
Anın ile bile gitgil unutma beni ey pür-dîl
Dahı hamlîm yakındır ey can mübâzâ ola zürriyyât
Pazûbendi çıkardı şehver var idi anda dörüt gevher
Gülendâma didi ki al imdi sakla bunu ey zât
Eger oğlun olur ise tiz bağlayasın koluna siz
Boynuna bağla olur ise kız çün itdi bunu tasvirât
Ol gün gitdi sabâh oldu Târiyûn leşkerin aldı
Kaysere ‘azimet kıldı çün gitdi ehl-i menhiyyât
Gülendâm çün anı gördi Seyyîdin atını virdi
Silâhın cümle giydirdi vidâ‘ ider ol mahbûbât
Binüp ata gitdi Battâl çeriye yakın yitdi Battâl
Birine sordı Battâl kimdir bu giden mevcûdât
Ol kişi didi ki Kostantin leşkeri
Şimdi cem‘ eyledi yüz bin çeri
Meşveret eyledi Kayser-i Rûm
Kamu leşkeri dirdi şâh-ı Rûm
Malâtıyâyı harâb idüb gideler
Ka‘be kapusına değin harâb ideler
Cümle Müslimânları hep kıralar
Cümle vilâyetlerin oda uralar
Geçdi andan yoluna gitdi ol
Bir bölük leşkere dahı yitdi ol
Birine didi ki kimindir bu çeri
Ol didi kim şâh-ı Şem‘ûnın leşkeri
Ol dahı anın gibi virdi cevâb
Ol kişiyi tutdu merdân-ı şâbb

112

Sakalın yoldu anın ol zemân
Burnun kulağın kesdi anın hemân
Didi ki biz üç yüz altmış cinniyüz
Kâfdan tağından geldik sünnîyüz
Her birimiz sanki bir Seyyîd-i Battâl
Var bu sözü Kaysere söyle fi'lhâl
Hemân ol kişi cân atup gitdi
Varup Kaysere bunu takrîr itdi
Çün işitdi anı Kayser oldu perişân
Vezir didi ana kim 'âlîşân
Senin atan var idi 'Abdü'lmelik
Çok çeri cem' eyledi ol melik
Yine varup anları kıramadı
Bozuldu bu işi başaramadı
Vezirden bu sözü işitdi Kayser
Kamu şâhların defter itdi Kayser
Yidi iklim şâhları cümle geldi
Temâm yüz kerre yüz bin leşker oldı
Râvîler didiler bunda bir rivâyet
Ol gazâyı hem itdiler hikâyet
Eğer bu atlu sürse kırık gün atın
Bulmaz idi ol leşkerin nihâyetin
Var imdi leşkeri eyle sen hisâb
Gör niçe ruhsat buldu ol kilâb
Kudretine yokdur anın nihâyet
Hikmetine olmaz anın gâyet
Bir kuluna bu kadar ni'met virür
'Âsi olur kendine anı görür
Kulak tut kim bu esrârı bu yirde kıl ihdâs
Budur ol dürr ile gevher bunu sanma makâl ihdâs
Çün Seyyîd halvete vardı siyah rengi kendine virdi
Gelüp yol üstüne turdı ider ya'ni cidâl ihdâs
Ol gice anda kaldı sabâh namâzın kıldı
Târiyûnın oğlu geldi didi kavmi dalâl ihdâs
Oturmış gördü bir A'rab gürbüz ol bir şâbb
Sen kimsin didi ey ahbâb çün didi su'âl ihdâs

113

Didi Seyyîd ana kim ey yâr benem bil ehl-i zengibâr
İşitdim ki ol Kayseri bî-'ar ider imiş kattâl ihdâs
Ben dahı geldim ki ey şevher tutar ise beni Kayser

Gösterem ana kimdir er saçam bunda zülâl ihdâs
Kusûra didi kim ey ahsen Târiyûnun oğluyam ben
Benim katımda tur sen tutam ben seni hoş itme ibhâs
Anın gürzün aldı ol anı kırık kez çevirdi ol
Yine kendine virdi ol sakın olmağıl inhâs
Yayın aldı dahı Battâl çeküp kırdı anı fi'lhâl
Yoluna gitdi ol derhâl velî yok bunda bir ib'âs
Kusûra kakıdı ol dem didi tiz öldürün bu dem
Kulları yörüdü ol dem bi-gâyet itdiler ihdâs
Çünki gördü bunları Seyyîd dönüp bunları kırdı Seyyîd
Dökdü kanları Seyyîd 'inâyet kıldı ol müstegâs
Ol dem elli bin kâfiri öldürdi çün
Kaçdı Kusûra bu hâli gördü çün
Seyyîd İslâmbol yolun tutup gitdi
Hem anda ol leşkere seyrân itdi
Kâfir leşkeri tağı taşı almış
Bir zerre hâli yir anda kalmamış
Geldi bir mağaraya Seyyîd-i Battâl hemân
'Aşkarı mağarada itdi ol pinhân
Hemân kendi özün sâkî düzdü ol
Kırbâ alup su ile leşkeri gezdi
Gündüz ol leşkerin içinde gezerdi
Kanda bir pehlüvân var ise sizerdi
Gice varup öldürir idi anı nihân
Öldürir idi her gice altmış bin pehlüvân
Gördü Kayser bu hâli 'âciz kalur
Târiyûn okudu yanına gelür
Didi Kayser henüz bir cenge varmadın
İslam toprağına varup girmedin
Kendi toprağımızda bu denlü şâh
Bilmedik kim bu işi kim itdi âh
Ol lâ'înler ittifâk eylediler
Meşveret ile görki neylediler

114

Ne kadar leşker var ise ol zemân dirdiler
Birbirine anları kefîle virdiler
Cümle kâfir birbirine kefîl olur
Seyyîd-i Battâl aralarında kalur
Kimse kefîl olmaz ana ol zemân bildiler
Alup Seyyîdi Kaysere getürdiler
Didiler Kaysere kim cümle bu dem bu işi
Kimesne kefîl olmaz ana itmiş bu kişi

Gördü Kayser Seyyîdi hoş sâkîdir
Hem siyah rengi var munakkaş sâkîdir
Sâkîlik âletin düzmüş ‘ayânı
Gören yüz yıllık sâkî sanur anı
Hem altundan idi anın elinde tâsı
Beglere su ulaşdırdı anda tâsı
Yine ol tâsı yirine kodu ol
Âvâz biraz İncîl okudu ol
Didi ki kırık yıldır senin leşkerinde
Sâkîlik iderem ben bu çerinde
Kefîl virdiler imdi anlar bana
Didi Kayser ben kefîl oldum sana
Du‘â idüp yine ol gice leşkere varup
Hindin pâdişâhı geldi anı görür
İki karındaş idi Seyyîd anları görür
Bu kez yüz seksen bin dilâver öldürür
Ulusının adı Şehrâb idi
Küçüğinin adı Sehrâb idi
Yüz ulu mengûş fili var idi anın
Her birinin üzerinde kal‘a vardı anın
Hem çerisinin pehlüvânların gören kaldı tana
Karşu vardı Kayser ol zemân ana
İrişip gice ile Seyyîd vardı ana
İki yüz ulu beg öldürdi bak ana
Bu fehim eylemez her cân benim bil sâhib-i dibâc
Bu kimdir dürr ile mercân kanı bu yoldan alan bâc
Kayser bu hâli gördü kamu beglerin dirdi
Didi uş bulmuşam derdi bana eylen bugün ‘ilâc

115

Yağıya varmadın bir dem kırıldı leşkerim her dem ol
Katı çok ağladı ol dem yire urdu kırıldı tâc
Didi beglerine ne turursız Battâl öldü görürsiz
Dahı kimden sakınursız uyan bu işde gözün aç
Buyur leşker kamu gitsün Malâtıyâyı harâb itsün
Cihânı ana tar itsün olalum biz dahı ihrâç
File tahtın berkitdi çıkup üstüne oturdı
Önünden leşkeri gitti temâm olmadı ol emvâc
Dimişdir bunda râvî ey dilber oturdu yidi gün Kayser
Önünden leşkeri gitdi sanasın bahr ile emvâc
Didiler bu kadar insan kimesne cem‘ itmedi elân
Bu kadar var mıdır insan tuyûru mûr ile deccâc
Çün câsûs anı gördü hemân Malâtıyâya geldi

Yârenlere Yahyâ haber virdi ağladı ayay ile hallâc
Didiler nola imdi Battâl şimdi sağ ola idi Battâl
Ne işler kıla idi Battâl dirîğa olmuşız muhtâc
Emir ‘Ömer kariyyeleri ol zemân göçürdi
Kimin şehre kimin tağa kaçurdı
Halifeye bir ilçi göndürdü ol dem
Ki Kayser geldi yitdi ulaş bu dem
Halife dahı binden ol ziyâde
Çeri cem‘ eyleyüp oldu âmâde
Tokuz yüz bin kişi dirmiş idi
Kamu leşkere çok mal virmiş idi
Vardı ilçi halife-yi zemîne
Gelüp halife kondu Malâtıyâ yakınına
Emir ‘Ömer Seyyîdin hep yârenleri
Karşu vardılar halifeye Seyyîdin oğlanları
Seyyîdin oğlanları yârenleri dahı
Kara giymişler idi anlar ey ahî
Halife çün onları gördü ey yâr
Ağlayup halife Seyyîd içün eyledi zâr
Seyyîd içün ol leşker serâser
Figân itdiler kamusı anda berâber
Figân itdi kamu leşker anda temâmet
Sankim kopdu anlara ol gün kıyâmet

116

Halife anlara ol zemân ikrâm eyledi
Virdi hil‘at anlara in‘âm eyledi
Râvîler ider Seyyîd-i Battâl pehlüvân
Sâkî sûretinde idi ol pehlüvân
Haymeye vardı ol gice
Niçe kâfirleri kırdı ol gice
Bu işi kim itdiğin bilmediler
Çok aradılar anı bulmadılar
Gönil gamdan azâd olsun sun ey sâkî bana akdâh
Bu Kaysere teşnîler gelsün içüp pür-câm bulma felâh
Değildir bu şarâbı kim içen ‘ışkın şarâbı kim
Bu kimdir ‘ışkın şarâbı kim diyemez medhin anın meddâh
Çün ‘işret eyledi ol zemân Kayser geldi cümle begler
Virüp anlara hil‘atlar çün oldu kâfirlere nassâh
Bunlar çok eyledi lâfı didiler kıralum safı
Ki terk idelüm insâfı ki kurtulmaya bir fellâh
Gelüp bir er didi ey şâh sünnîler geldi ol âgâh
Çün Kayser oldu hem âgâh okudu biş nefer akbâh

Birisi Akratıs meydân biri Kalûn biri ʻAklân
Birisi Kostantin mağbun biri Câlut ile kubbâh
Didi Kayser turun imdi Malâtıyâya varın imdi
Kamu sünnîleri kırın imdi kimsede kalmaya ervâh
İki yüz bin er aldılar hemendem râhî oldılar
Hemân bir yire geldiler müşâvere itdiler efsâh
Didiler şimdi kim vara Muhammedîleri varup göre
Gelüp bize haber vire bize hem ide ilhâh
Didi Seyyîd varayım ben sünnîleri göreyim ben
Gelüp size haber vireyim ben bunu didi oldu râh
Bir halvet yire geldi gice olunca anda kaldı
Gelüp leşkere ne kıldı kulak tut şimdi şerrâh
Kapûsın haymesine girdi katı serhoş gördi
Yağlığın ağzına sardı niçe fetih ide gör fettâh
Alup bir tağa vardı ol zemân bir ağaca sardı
Yine leşkere girdi varır Kostantine mellâh
Kapûs bu hâli görir selâm itdi kendisi yağıya gitdi
Bu gice ol savaş itdi didi gelsün alup silâh

117

Çün Kostantin işitdi çerisin alup gitti
Kapûsın kavmine yitdi sanasın kim açdılar ecdâh
Tiz Kapûs leşkerine geldi Battâl
Görki anlara neler kıldı Battâl
Didi ki ne gâfil bunda tursuz
Muhammedîler geldi hod anları görürsiz
Gulüvv idüp bunlar leşkere karşu geldiler
Ol leşkere cümle atlar saldılar
Sen gör imdi niçe cenk oldu gice
Düşdü kâfirler toprağa ol gice
Çağır Seyyîdi kim benem ʻAbdulvehhâb
Bir yanına dahı geçdi ol hubâb
Yine çağırdı kim benem ʻAbdü’s-selâm
Kırdı kâfirler birbirin anda temâm
Dün buçağında çok savaş itdiler
Subh olunca anlar birbirin kırdılar
Seyyîd-i Battâl ider idi cümle gâzileri yâd
Kapûs öldü diyü eyledi feryâd
Didi Kâlûn Kapûsı kim öldürdi
Didi Seyyîd öldüren şundadır
Didi Kâlûn Seyyîde anı göster bana
Didi ki gel gösterem anı imdi sana
Alup Kâlûnu ol leşkerden çıkardı

Gider iken gögsüne yumruk urdı
Bağlayup anı dahı Kapûsa geldi
Ol ağaçdan dahı Kapûsı aldı
Görüp Şemmâs leşkerine kakıdı
Bildi Şemmâs Seyyîdi taşra çıkdı
Görüşüp Şemmâs mahzûn itdin didi bizi
Oda yakdı didiler Târiyûn sizi
Siyah pûş oldular anda temâmet
Hamdülillâh sizi gördik selâmet
Didi ya Şemmâs sakla benim sırrımı
Kimseye dime sakın benim sırrımı
Bu kâfirleri anda kuyuya saldılar
Ta‘âm yiyüp ikiside anda kaldılar

118

Yine Battâl dönüp Şem‘ûna geldi
Leşkerin içinde Şem‘ûnı buldı
Virem âbu hayât sana dime bu zülâle sen infisâh
Tut imdi gûşını bana dime bu akvâle sen infisâh
Didi Şem‘ûna bil ey şâh Kâlûn Kapûs yok oldılar nâgâh
Belürsüz oldılar âgâh dime bu ahvâle infisâh
Senin ile varalum biz anların hâlin görelüm biz
Sünnîleri kıralum biz dime bu ahvâle infisâh
Didi biz anları kanda bulalım ya niçe varup anları görelüm
Didi gel bunda varalum dime ben ikbâle infisâh
Gider Şem‘ûn ider ülfet ‘aynine gelmedi dehşet
Görür Seyyîd kim yir hâlvet dime bu ikbâle infisâh
Hemân gürzün ana urdu bağlayup ol yola girdi
Yine Şemmâse ol vardı dime bu kıtâle infisâh
Bu yana dinle ey şevher ki cenk itdi gice leşker
Kırıldı niçe bin er dime bu ahvâle infisâh
Sabâh oldu görürü bî-dâd ada yirde yokdur yâd
Kamusı eyledi feryâd dime bu eşgâle infisâh
Varup Konstantine derhâl Kâlûn Kapûs didiler fi’lhâl
Müslimân oldılar fi’lhâl dime bu ef‘âle infisâh
Bu Konstantin işitdi çün katı zârîlık itdi çün
Binüp şikâre gitdi çün dime bu eşkale infisâh
Hemân Seyyîd bile gitdi gice olunca karâr itdi
Gice irişdi gör nitdi dime bu ihmâle infisâh
Kulların kırıp geldi bu kez Kostantını aldı
Bunu ol kuyuya saldı dime bu idhâle infisâh
Yine dönüp yola girdi Battâl
Bu kez ol Akratısa vardı Battâl

İki yüz er ile ol bile geldi
Anlar Seyyîdi görüp görki ne kıldı
Didi Seyyîd şâha kanda gidersin
Bu leşker ile nire ʻazmi idersin
Akratıs didi kim olasın
Gelüp bu dem benden haber alasın

119

Didi Seyyîd Kayser kuluyam ben
Adım Akkuş katı makbulam ben
Akratıs didi ana kim serverler kanı
Kanda gitdi bilmezem anları kanı
Kaysere ben yarın niçe cevâb vireyim
Şimdi varup sünnîleri kırayım
Didi Seyyîd ana kim leşkerini iki böl
Bir câsûs göndürelüm çeriyi görsün ol
Nâgihân varma imdi sen ana
Korkaram bir ziyân gelür imdi sana
Didi kim var sen câsûslığa digil
Didi Seyyîd ben varıram imdi ana bil
Dahı iş bu yirleri ben ziyâde bilürem
Bunda tur sen yine ben sana gelürem
Hemân bir tenhâ yire vardı Battâl
Gice olunca anda turdı Battâl
Gelüp Akratısa didi kim ey şâh
Leşker-i İslâmdan oldum âgâh
Cümle leşker Malâtıyâda oturur
Velâkin Ahmedî Turrân şunda turur
Hemân bilesince gelmiş ʻAbdulvehhâb
Hem otuz bin eri vardır itdim hisâb
Leşker iki iki böl imdi anlara varalum
Müslimânları varup bu gice kıralum
Buyurdu ol leşkeri bahşi olur
Ol zemân Târiyûn oğlu ile gelir
Gel ey bülbül bu gülşene niçe gör idem ben feryâd
Benem bir mürşid-i maʻna idem bunda ben irşâd
Bu sözü dir iken ol şehver Târiyûn geldi ol eşrâr
Hem oğlu ile kırık bin er geldiler kamu bî-dâd
Ana dahı ʻayân itdi bu sözleri beyân itdi
Küfür kasrın virân itdi ider imân anı bünyâd
Hemendem didin Târiyûn evvel siz dökün hûn
Kılayım ben dahı şeyhûn didi Seyyîd ana ey şehzâd
Senin ile varalum biz sünnîleri kıralum biz

Kamusın katil idelüm tiz cihânda kazan bir ad

120

Akratısa dir ki Seyyîd bunda kal sen dir gider Seyyîd
Bile hem kırık bin er alup gider Seyyîd olur ib'âd
Didi Târiyûna bunda tur sen oğlun ile gidem ben
Ne mikdâr leşkeri varup görem ben dir ol a'dâd
Târiyûn bunu işitdi Seyyîde âferin itdi
Alup Seyyîd anın oğlunu gitdi olur leşkerden ib'âd
Gider iken anları tutdu Battâl atlarından aldı Battâl
Ellerin bendi itdi Battâl sanasın kuş tutar sayyâd
Târiyûn didi ki ey akrân bana di kimsin ey merdân
Niçün bendi itdin bizi ey cân bu dem eyledin berbâd
Didi ki Battâlım ol âgâh oda yaktın beni nâgâh
Diri kıldı yine beni Allah bizi oddan idüp azâd
Benem sâkî sûretinde su viren
Hem gice varup bunca begleri kıran
Târiyûn bu sözleri çünki işitdi
Dili tutulup 'aklı başından gitdi
Seyyîd anları ol zemân bir ağaca sardı
Yine Akratısın yanına vardı
Didi ki Târiyûn ider anda savaş
Müslimânlar katı çokdur sen dahı ulaş
Şimdi yüz bin çeri alup varalum
Leşkerin yüz binin dahı sonra alalum
Ger lâzım olur ise ben yine gelürem
Leşkeri alup Muhammedîleri varup kırayum
Hemendem yüz bin kişi aldılar
Târiyûn kavmine yakın geldiler
Didi Seyyîd budur sünnîler leşkeri
İmdi kaçurman tiz kırın anları
Akratısın leşkeri anlara hamle kıldılar
Seyyîd atın çeküp bunlara vardı gördiler
Didi ki yâ kavim niçün gâfil turursın
Uş Muhammedîler geldi hoş görürsin
Cümlesi kılıç çeküp at saldılar
Akratısın leşkerine karşu geldiler
Şöyle oldu anda ol gice kıtâl
Ol savaşın vasfın itmek muhâl

121

Geldi Seyyîd bâkı kalan leşkere
Feryâd idip söyledi yüz bin ere
Müslimânlar çokdur sizde varınız
Cümlesini varup bu gice kırınız
Ol çeriler çün işitdiler bu kâli
Varup anlar dahı kıldı kıtâlı
Karanı gice idi cenk itdi çeri
Müslimân sanup birbirin kırdı kâfiri
Didi Seyyîd benem Ahmedî Turrân
Abdul-vehhâbem dir yine ol hemân
Yine çağırdı benem ‘Abdü’sselâm
Kırdı kâfirler birbirin anda temâm
Irakdan Seyyîd seyrân iderdi
Velî kâfirler pür-kan iderdi
Şu resme cenk olur ol gice ey cân
Didiler kim ol gövdeyi götürdi kan
Ol gice kırıldı yitmiş bin nefer
Sabâh oldu dinle imdi sen haber
Virem ‘ışkın şarâbını bu pür-câmı görüp ol şâzz
Alup dilber nikâbını bu endâmı görüp ol şâzz
Görür Akratıs ey cân kırılmış elli bin tuğyân
Ara yirde yok Müslimân bu bednâmı görüp ol şâzz
Atdılar anda cümlesi zâr bize Akkuşdan oldu ey yâr
Arayup bulmadılar anı deyyâr bu azlâmı görüp ol şâzz
Akratıs nâme yazdı hem anı Kaysere göndürdi ol dem
Diyem sana anı bu dem bu kelâmı görüp ol şâzz
Didi Kostantin Şem‘ûn dahı Kapûs ile Kâlûn
Hem oğlu ile Târiyûn bu emrâmın görüp ol şâzz
Bu altı begler ol âgâh belürsiz oldılar nâgâh
Niçe cenk oldu hemrâh bu a‘zâmı görüp ol şâzz
İlçi göndürür çün ana kulak tut imdi sen bana
Bu cânibden diyem sana bu makâmı görüp ol şâzz
Gördi Seyyîd ki sabâh oldu ağaçdan bunları aldı
Şemmâsın katına geldi bu encâmı görüp ol şâzz
Kuyuya anları atdı Malâtıyâ şehrine gitdi
Sabâh vaktinde ol yitdi bu hengâmı görüp ol şâzz

122

Varır Malâtıyâya ey cân okudu anda hem ezân
Âvâzın işitdi her cân bu efhâmı görüp ol şâzz
Tavâbil Seyyîdin ünün işitdi
Bî-hûş olup serinden ‘aklı gitdi
Segirdip geldi Seyyîdin yanına ol
Ağlayup düşer hem ayağına ol
Kandasın dir yâ emirü’l-mü’minîn
Ki bizi yakdın firâkınla sen hemîn
Seyyîd ana virmedi aslâ cevâb
Tavâbil bakdı anın yüzüne ey hûbâb
Gördi ki Seyyîde benzer anın sûreti
Dahı kaddı kâmet ile hem sîreti
Seyyîde benzer velâkin bu siyah
Tavâbil ağlayup itdi anda âh
Didi Seyyîd niçün ağlarsın ey cân
Niçün yanıma gelince eyledin efgân
Tavâbil didi ki kimsin digil sen
Niye geldin söyle imdi sen
Didi Seyyîd-i Battâl ki cinniyem ben
Kâf tağından gelürem sünnüyem ben
Kâf tağından işitdim ki Kayser lâ‘în
Bî-hisâb leşker dirmiş ol yakîn
Kasdı kılmış ol cümle Müslimânlara
Ka‘beye değin kırıp zulûm ide anlara
Üç yüz altmış cinnileriz bizler temâm
Sizlere yardıma geldik ey hümâm
Niçün sen beni görünce ağlardın
Firkât nârına cânını tâğlardın
Tavâbil didi kim bizim bir sultânımız
Var idi gâyet ile pehlüvânımız
Sana benzer idi anın hüsn-i cemâli
Târiyûn oda yakdı dinle anı
Velâkin ol ak idi sensin siyah
Anın içün ağlaram itdim âh
Didi Seyyîd kim ki toğdu ol anadan
Olsa gerek sen olma sakın nâdân

123

Kayserin leşkeri geldi şimdi bî-hisâb
Kanı sizin leşkeriniz vir cevâb
Eyâ ‘ışk ile meşhûr senin içün kurmuşam ber-dâr

Veyâ ey salb olan mansûr gel imdi olalum ber-dâr
Tavâbil didi ana kim ey hemrâh halife geldi ol âgâh
Oturmış taşrada ol şâh şehre girmedi bil ahbâr
Hemendem şehre girdiler Müslimânlar anı gördiler
Ayağına yüz urdılar didiler kandasın ey yâr
Gördiler kim bir habeş insan kamusı oldılar hayrân
Didiler kim kadîrdir ki ol sübhân yarada böyle bir didâr
Emir ‘Ömer imâm oldu sabâh namâzın kıldı
Hemendem bir câsûs geldi haber virdi bil ey dil-dâr
Gelüp câsûs didi ey cân temâm bin kerre yüz bin tuğyân
Kırılmış bu gice kâfirler köp ‘ayân Müslimân yok bu arada deyyâr
Didi Seyyîd ki ol küffârı cinniler kırdı sen bil anı
Gör imdi sen ol merdânı niçe dürler ider îsâr
Yine Seyyîd gider ol dem Müslimânlar sevindi hem
Didiler kim bize bu dem ‘inâyet eyledi settâr
Malâtıyâ leşkeri geldiler kâfiri ölmiş gördiler
Cümle Müslimânlar ol yire geldiler oldılar kâfire intizâr
Bu yana ol ilçi gitdi varup Kaysere ol yitdi
Çünki Kayser anı işitdi ider âh ile ol zâr
Şâhı mevzûn didi ana kim ey şâh
Niçün eyledin böyle agıd ile âh
Ben varup begleri cümle bulayım
Malâtıyâyı harâb idüp geleyim
Ana koşdu Kayser üç yüz bin er
Kamusı Malâtıyâ şehrine geldi küffâr
Gelmiş idi Müslimânlar ey perî
Elli bin leşkeri ile Malâtıyâ serveri
Gördiler kim geldi tuğyân leşkeri
Demüre garkı olmışlar cümle ‘isyân leşkeri
Sağa sola düzdi leşkeri kefer
Müslimândan girdi meydâna bir er

124

Hem adı İbrâhim idi cevlân eyledi
Girdi ‘Aklân adlu kâfir gör ki neyledi
Didi zehre ile gelüpsiz
Kayser gibi şâha düşmân olursız
Bilürsiz oda yandın serveriniz
Ana karşu turur var mı biriniz
Yidi iklim ‘ahdi eyledik biz
Ka‘beye değin kıracaklar siz
Didi İbrâhim leşkere sığınursınız siz
Yardım ider hakka sığınurız biz

Hamle kıldı anlar birbirine ʻayân
İbrâhim çaldı kılıcın ana ol zemân
Ol kâfiri İbrâhim iki pâre ider
Kâfirden öldürdi yidi nefer
Eyâ ey bedel-i mahbûb bu mevzûn kasra gel it nâz
Veyâ ey ʻâşık-ı mahbûb bu kasra geldi ol mümtâz
Çün Akratıs anı gördü kakıp meydâna kirdi
Gürzü İbrâhime urdu şehîd oldu ol serfirâz
Sühel girdi şehîd oldu lâʻîn çün meydânı aldı
Temâm kırık eri zebûn kıldı ider mü'minler ihtirâz
Didi Akratıs işidin siz câzû beyzâ oğluyam biz
Ki yağı siz olasız bizim gibi ola hem serfirâz
Çün hamle kıldı Tavâbil sen kimsin ey gâfil
Tavâbilim didi sen bil Seyyîdin lâlası şehbâz
Şu resme cenk ider aʻzam on yidi hamle geçdi hem
Kakıdı Akratıs ol dem kuşağından tutdu hemçü bâz
Elinden alup gitdi hem çeriye yakın yitdi hem
Hemân bir naʻre işitdi katı geldi ol âvâz
Ditredi arzı âsımân zehreler çak oldu elân
Berk-ı hatıf gibi merdân işitdi anı şîr-i hicâz
Didi ki yâ lâʻîn anı bırak yoksa dökem kanı
Müslimânlar ol merdânı kamusı görüp oldu şâzz
Didiler kim bu Battâldır velâkin bu siyâh eşkâl
Didiler baʻzılar kanı Battâl bu söz olur mecâz

125

Emir ʻÖmer didi ki bu cinnidir ol
Yardım ider kâfire kîndir ol
Bana gönlüm dir ki bu Battâl
Meger kim sûretin değişti fi'lhâl
Çünki Akratıs anın naʻresin işitdi
Divâne olup ʻaklı başından gitdi
Elinden Tavâbil bırakdı ol
Çün Tavâbil Seyyîde bakdı ol
Gördi ki cinni yiğitdir ol hemân
Malâtıyâ şehrinde görmişdi ʻayân
Didi ana yâ pehlüvân söylegil
Seni görince derdim artdı şöyle bil
Didi Seyyîd cinniyem işit sözi
İşbu tağda olur mekânımız bizi
Hem gazâya gelmişiz bil ol âgâh
Tavâbil işidüp anı eyledi âh
Yârenlere geldi Tavâbil fi'lhâl

Didi yârenler bu Seyyîd-i Battâl
Tavâbil didi ki su'âl itdim ben anı
Cinnidir tağda imiş anın mekânı
Bu sözü dir iken ol Akratis
Çıkdı meydân içinden hem Akratis
Hâm adlu bir lâ'în meydâna girdi
Seyyîd-i Battâl ile cenge turdı
Kuşağından tutdı ol Hâmı
Alma gibi yukarı atdı ol Hâmı
İner iken tîğ-ı dahhâkı çaldı ol
Ortasından anı iki böldü ol
Yüz yigirmi kâfiri ol şîr-i nâr
Bir darb ile öldürdü ol er
Müslimânlar şâd oldılar hemâne
Tekbîri ünü irişdi âsımâne
Çün kâfir leşkeri gördiler bu heybeti
Görüp korkdılar bu dehşeti
Didiler kim bu kim tağdan geldi
Mesîhin yüzü suyun yire sandı
Çağırdı kim Seyyîd anlara ey kavm-i dalâl
Gelsün meydâna biraz idelüm kıtâl

126

Gördi gelmez kimse atından indi
Kolanın berkidip yine atına bindi
Kendisin kâfir leşkerine urdu gâzi
Şöyle kırdı kâfiri toldu yazı
Kankı safa sürse atın nâmıdâr
Cümle kâfiri ider idi târımâr
Sağından girüp solundan çıkardı
Müslimânlar anın cengine hep bakardı
Müslimânlar anın cengine bakardı
Kâfirleri bölük bölük yıkardı
Çün ahşam oldu cenkden döndü hem
Seyyîdi atın tağa sürdü ol dem
Bî-gâyet şâd oldu Müslimânlar ey yâr
Velâkin katı gamnâk oldu küffâr
İki yanadan karakollar bekler idi
Leşkeri hıfız içün bekler idi
Getürdim şol zülâli kim anı hiç içmedi câmı kâs
Getürdüm şol melâli kim komadı dilde reng-i pâs
Kaçan dün yarusı oldu gelüp Seyyîd hamle kıldı
Kâfir leşkerine taldı çün meydâna sürüp efrâs

Benem Şem‘ûn didi vardı Muhammed dînine girdim
Ki Kostantini öldürdüm kıraram sizi bî-iltimâs
Kâfirler işidüp anı kırarlar birbirin pinhânı
Şöyle kırdı kâfirler birbirin nihânı kırıldı yüz bin nâs
Sabâh oldu gice gitti kamusını hamle itdi
Seyyîd ‘alemdâra yitdi başın kesdi bî-iltimâs
Sınıp küffâr ey cân kırılmış elli bin tuğyân
Ganîmetler alup ol cân dahı çok at ile libâs
Bu küffârlar sınıp kaçdı varup Kayser kan saçdı
Kamusı bu sözü açdı didiler zâr-ı infikâs
Didiler kim Şem‘ûn vardı Muhammed dînine girdi
Dahı oğlunu öldürdi bizi bizi kırdı bî-iltimâs
Bu sözü çün Kayser işitdi kendin tahtından atdı
Başından hem ‘aklı gitdi bu korkudan bî-iltimâs

127

‘Aklı başına anın çünkim gelmedi
Çok ‘ilâc itdiler ana çâre olmadı
Didiler kim bir hekim olsa idi
‘Aklın başına getürse idi
Hazır idi anda Seyyîd-i Battâl
Kendü özin bir hekim düzdi fi’lhâl
Bârıgâhın yanına geldi ol
Kâfirler anı gördiler hemân ol
Didiler Seyyîde kim ey kâmı mekâr
Kayser-i Rûma sen ilâc eyle ey yâr
‘Aklın başına getür anı görelüm
Tâ ki sana çok altun virelüm
Seyyîd Kayserin yanına vardı
Koynu içinden biraz yağ çıkardı
Sürdü Kayserin başına gövdesine temâm
Yüzün örütdü ve anın ol imâm
Birazdan ‘aklın başına dirdi
Hemendem elin yüzüne sürdi
Sakalı geldi anın tamâmen eline
Kibriği döküldü bak anın hâline
Çehresinde kalmadı anın bir kılı hemân
Ne saç kaldı ne sakal sanki bir oğlan
Didi beglerine imdi bana noldu
Bu resme iş başıma geldi
Didiler kim Kostantının öldüğün işitdin
Bî-hûş olup kendini tahtan atdın
Başına gelmedi ‘aklın ey yâr
Getürdik sana bir hekim ide tımâr

Ne itdi ise ol hekim itdi sana
Didi Kayser anı getürin imdi bana
Hekimi bulmadılar ol zemânda
Seyyîd-i Battâl hazır idi anda
Vardı Seyyîd bir murtâd hekim buldu
Çağırdı hekim Seyyîdin yanına geldi
Didi Seyyîd ana kim bir hekim geldi uş
'İlâc itdi Kaysere oldu ol hoş
Kayser ister anı şimdi vire ana mal
Kaçup gitmiş hekim dinle kâl

128

Şimdi gel senin ile ana varalum
Bu hekim itdi ilâc diyü ana haber virelüm
Velî ol tarîk ile ola sehim-nâk
Sana verir ise bana eyle iştirâk
Râzı oldu hekim Battâl anı aldı
Kayserin bârıgâhına ol geldi
Varup Battâl hekim buldum didi
Hem anı sana alup geldim didi
Hemân nikâbın yüzünden aldı
Hekimi okudu Kayser yanına geldi
Didi sen mi eyledin bana tımâr
Belî didi ben itdim sana tımâr
Didi buna tımâr idin siz dahı
Hemân tutdılar hekimi ol dem ey ahî
Ben degülem diyü çok zârılık itdi ol
Değül mümkin anı berdâr itdi ol
Ol hekimi çünki berdâr itdiler
İşit imdi ehl-i küffâr nitdiler
Yine bu nakli tasvîre niçe nakş itdi gör nakkâş
Bu kez bu nazmı tahrîre niçe sırlar olur gör fâş
Didi râvî Kayser ol dem çıkırdı beglerin hem
Didiler kim gidelüm bu dem cenk idüp keselüm baş
Bu yana Müslimânlar hem hendeği kazdılar ol dem
Ki sitir olmak içün ol dem hendek oldu tağı taş
Bu işi çün temâm itdi halifeye biri gitdi
Didi ki Kayser-i Rûm yitdi gel imdi sen dahı ulaş
Çün işitdi bunu Müslimânlar yarağın gördiler anlar
Çün yola girdi merdânlar bu cânibden diyem kardaş
Müslimânlar turur eyâ şevher toldu dörüt yüz bin er
İrişdi ol zemân küffâr kamusı kâfir-i kallâş
Ki Sercâ'il idi başı Târiyûnın karındaşı

Yüz bin er idi yoldaşı çün ol gün olmadı savaş
Anın ardınca bil anı gelür Târıkı Mihrânî
Temâm yüz bin yoldaşı var bil anı bilmedi sen sâş
Gelür ardınca ol sâkî Süleymân-ı Antâkî
Ki yüz bin kişi ilhâkı bilesince ayâ yoldaş

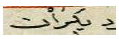
129

‘Akârub adlu ol kâfir temâm yüz bin eri vardır kâfir
Çün geldiler itmegil inkârı sanasın dâne-yi haşhaş
Anın ardınca geldi Sühel kefer
Anın dahı var idi yüz bin nefer
Niçe begler geldiler anda bî-hisâb
Bölük bölük kondular ehl-i kilâb
Kamusı saf tutup çaldı nakkâre
Şol kadar geldi kâfirler gelmez şimâre
Anın ardınca Kayser geldi ey yâr
On iki bin çift nakkâresi var
Şöyle tutdu anın âvâzı ‘âlemi
Bilesince hâç-ı peyker ‘alemi
‘Alemlerin ortasında ol gelür
Bin iki yüz at önünde yidilür
Kamusı altun idi eyer uyan
Velî makhûr olur ana uyan
Bin mengûş fili var idi anın hem
Gönden kal‘a var idi üstünde hem
Her birinin içinde var idi otuz kişi
Zenberek atmakdır anların işi
Ulu begler sağı solda gelür
Anın şöhretin gören hayrân olur
Bir depenin üstüne çıkdı Kayser
Müslimândan yana bakdı ol zemân Kayser
Bir bölük kavimdir turmış anlar
Arkaların bir tağa virmiş anlar
Kamusı tekbîr tehlîl ider
Şöyle kim âvâzı çok yire gider
Niçe cânsuz kavimdir gelmiş anlar
Cenk idüp bana düşmân olur anlar
Şimdi gice oldu buyura idim
Şol tağı anların üstüne çevire idim
Gelüp çün kondu leşkerler temâmet
Ki tağ taş toldu leşker ile temâmet
Geçdi gice çün oldu sabâh
Ata binüp her birisi giydi silâh

130

Alaylar saf bağlayup turdu anlar
Bu cânibden dahı cümle Müslimânlar
Cümle tekbîr ü tehlîl anlar getürdi
Gayguların gönilden götürdi
Didiler kim nidelüm biz Allah ‘ışkına
Hem dahı ol resûlullâh ‘ışkına
Dîn yoluna virelüm cümle başımızı
Kütâh idelüm bu yolda yaşımızı
Kayser tahtın file berkitdi
Üstüne çadır günlük tutdı
Oturup çok saf bağladı Kayser
Târiyûnı anup ağladı Kayser
Didi şimdi Târiyûn bunda ola idi
Sünnîlere niçe işler ol kıla idi
Akratıs didi ki ey şâh sağ ol
Târiyûn içün ağlayup olma melûl
Şimdi ben kulun yağıya varayım
Cümlesin tutup sana getüreyim
Velî bu ma‘nâya benem olan ‘irfân ey eşhâs
Kanı bu bahr-ı mesnâya benem ‘irfân olan eşhâs
Bu sözü dir iken ol azlem irişdi leşker-i İslâm
Ki Memlân leşkeri a‘vâm temâm yüz bin digil enkâs
Kamusı ok atar anlar savaş içre döker kanlar
Görür kâfiri merdânlar ki tağı taş tutmuş ‘âs
Buyurdu kavmine Memlân üçer ok atar her merdân
Ki yüz bin kâfir-i tuğyân kırıldı didi ol kassâs
Görüp Kayser didi feryâd didi ol dem hem bî-dâd
Didiler kim geldi uş imdâd perişân oldılar harrâs
Müslimânlar anı gördü kamu karşulayup vardı
Bunlar halifeyi sordı didi geldi uş ol eşhâs
Bu kez bir toz olur peydâh ki Nu‘mân leşkeri ol âgâh
Yüz ‘alem bir ile ol şâh irişdi nice ‘âmı hâss
Bu hâli Rûsinî gördü hemendem meydâna girdi
Er isteyüp atın sürdi ider cevlân ile rakkâs
Bu yana var idi bir er ‘Ali bin-i Beşîr dirler
Ki vardı meydâna ol er niçe cenk eyledi eşhâs
Kakıdı Rûsinî yitdi ‘Aliye gürzünü atdı
Anı ol dem şehîd itdi verir cân sıddîk ile ihlâs

131

Kâsım cenge girer ey cân zahımdâr oldu ol merdân
Girüp Ziydin oğlu Nu‘mân ya‘ni kim ide ol kassâs
‘Aceb cenk eyledi ol
Yigirmi dörüt hamle geçdi aradan ey cân
Kakıdı ol lâ‘în meydâna vardı
Nu‘mânın başına gürzünü urdı
Kalkanın tutdu ana Nu‘mân berâber
Pâre pâre oldu kalkan anda serâser
Gürzün ucu anın başına değdi ey yâr
Başı üç şakk olup oldu zahmıdâr
Görüp anı atın saldı kulları
Götürüp aldı Nu‘mânı anda kulları
Ol gün meydânı tutdu ol lâ‘în
Niçe mü’minleri şehîd itdi lâ‘în
Niçesin şehîd itdi Rûsinî
Ahşam oldu cenkden döndü Rûsinî
Cümle Müslimânlar melûl oldılar
Şehîd olanların namâzın kıldılar
Ol yana Kayser oldu şâdı handân
Beglerin katına cem‘ itdi elân
Buyurdu Rûsinîye hilatler virir
Her birisi ser-hoş olup lâflar urur
Beyân idem sana anı ider ise feyzi ger feyyâz
İşit kim idelüm tibyân velî itme san igmâz
Sabâh oldu çün Eşvâkı girer meydâna bir şâkî
Ki Süleymân-ı Antâkî er isteyüp idüp garrâz
Sühel oğlu varır ‘Osmân ana gürzin urur elân
Lâ‘îni yıkdı ol merdan velî itmedi inkıbâz
Hemendem atı yıkıldı lâ‘în fırsândını buldı
Omuzından anı çaldı zahım irişdi bulup emrâz
Bu kez ‘Âsım hamle kıldı hemân ol kâfire vardı
Kuşağından anı çaldı ya‘ni ide ol ikbâz
Üzüldü kuşağı ey cân kaçup gitdi hemân elân
‘Akârub adlu bir tuğyân gelüp ol ider garrâz

132

Sünü atdı ana geldi ‘Âsım kalkanın deldi
Hemân ‘Âsım yaralı oldu kanı çok akdı bulup emrâz
Görür ‘Âsım ol tuğyânı kılıç çeküp çalar anı
İki bölüp akar kanı niçe gördiler bulup emrâz
Kâfirlerden girdi İshâk âdemi

Müslimânlardan girdi Mûsâ Hurzemi
Didi Mûsâ ana kimsin digil sen
Didi İshâk Küfe şehrindenem ben
Didi Mûsâ ana ey kâfir bunu al
Bir ok atdı kâfire Mûsâ fi'lhâl
Gitdi atının karnı altına lâ'în
Savdı Mûsânın okuna hemîn
Ol lâ'în kendi okun ana atar
Geldi ok Mûsânın göğsüne batar
Arkasından çıkdı ol şehâdet söyledi
Rûh-ı pâkin hakka teslîm eyledi
Emir 'Ömer diledi kim hamle kıla
Komadı Memlân anı cenge gele
Didi ki sen halife yirinde turgıl
Ki leşker cenk eylesün buyurgıl
Kendi hamle itdi yayın çıkardı
Kâfire bir ok ile şöyle urdı
Kalkanından geçdi kâfirin hemân
Arkasından çıkdı anın ol zemân
Cânın tamuya virdi ol âgâh
Kayser anı görüp eyledi katı âh
Memlân anda öldürdi yitmiş eri
Perişân oldu kâfirlerin her biri
Buyurdı Kayser on bin cenk ider fil
Memlânın üstüne saldı anı bil
Hurzemi leşkeri var idi çok
Emir 'Ömer buyurdı atdılar ok
Kâfirleri yine giri döndürdiler
Niçe kâfirleri ok ile urdılar
Buyurdı yine Kayser elli bin nefer
Memlânın üstüne saldı ol kefer

133

Emir 'Ömer buyurdu hem on iki bin er
Hurzemi leşkeri hamle itdiler kâfire ey yâr
Cenk ider iken gör kazâ-yı âsimân
Memlânın atı yıkıldı nâgihân
Ortaya alup kemendi atdı anlar
Cem' olup Memlânı tutdu anlar
Hûrzemi leşkeri anı ol zemân gördiler
Dönüp Emir Ömerin yanına geldiler
Getürdüm nazm-ı mesnâdan bu gevheri kırât kırât
Bu kez kasr-ı ma'nâdan sana idem anı kırât kırât

Var idi bir kâfir anda ider cevlânı meydânda
Didi ki tutuldu Memlânda kimin içün olursız şât
Vardı çün Ahmedî Turrân niçe cenk eyledi ey cân
Tutar ol kâfiri elân ki hiç yok bunda ahlât
‘Alem altına çün yitdi lâ‘în anda hile itdi
Kuşağın kesüben gitdi anın ismi idi Sekrât
Girer meydâna Tekfûr Şâh İslâmbol mâliki eşbâh
Gelüp Ahmed ana nâgâh katı cenk itdiler ifrât
Ana Kayser gör ki nitdi yüz kemendârı eri hâzır itdi
Savâş içinde bunlar Ahmede yitdi oldular ana sullât
Savaş ider iken ol zât kâfir fil sürdi ol at
Kemendin atup ol mahlûkât Ahmedi tutdılar şettât
Getürdiler ol Turrânı ki Memlânın yanına anı
Görür mü’minler ol hânı perişân oldılar eshât
Tavâbil girdi ey manzûm aceb cenk eyledi meşhûr
Kakıdı anda ol Tekfûr niçe gör itdi ihtilât
Urup gürzün ez bâlâ atından yıkıldı lâle
Sanki sûr urdılar câna irişdi sâ‘ at-ı eşrât
Emir ‘Ömer görüp anı eyledi âh
Didi ki ol cinni irişdi nâgâh
Vehimnâk oldılar kâfirler temâmet
Didi Kayser buna na‘re hikâyet
İrişdi berk-ı hâtıf gibi Battâl
Ki Tekfûra sünüsin atdı Battâl

134

At ile kendi itdi garka hâk
Görüp anı Kayser oldu vehimnâk
Hemân Rûsinî Balgarî geldi
Seyyîde sünüsin havâle kıldı
Men‘ idüp sünüsin kâfire urdı
Arkasından çıkup kâfirin göğsünü yardı
Sünü ile başı üzere anı götürdi
Hurdı idüp çevirdi yire urdı
Bir lâ‘în dahı meydâna girdi ol zemân
Anı dahı atından kapdı Seyyîd hemân
Çaldı anı iner iken iki pâre ider
Gördi anı Kayser ‘aklı başından gider
Çağırıp er istedi ol pehlüvân
Kimesne girmedi meydâna gördi ‘ayân
Kılıç çeküp sağa sola vardı ol
Elli altmış kâfiri öldürdi ol
Yine er istedi kimse gelmedi

Havfı idüp kimsede zehre kalmadı
Didi Kayser ki yok mu bir er ana vara
İşbu nâ-bekâr cinniyi öldüre
Bunu dir iken kopdu bir ulu gubâr
Şöyle toz kim tutdu göğü âşikâr
Toz içinden çıkdı yüz bin ʻalem
İsmâʻil-i Semerkandî şâhı hem
Müslimânlar ana karşu vardılar
Görüşüp halifeyi ana sordılar
Didi kim uş halife geldi nâgâh
Bunu dir iken bir toz dahı oldu peydâh
Elli bin er ile geldi pehlüvân
Adı Caʻfer idi şâh-ı Şirân
Anın ardınca geldi elli bin er
Menevçer adlu şâh-ı Kilân şevher
Geldi ardınca pehlüvân-ı Hindî
Elli bin eri var idi merdân-ı Hindî
Lendü neslinden idi ol pehlüvân
Ne kıssa-yı dırâz idelüm biz hemân
Râvî eydir leşker-i İslâm ʻayân
Geldiler bölük bölük pîri civân

135

Eyâ gaflet makâmında gel imdi olan istikâz
Veyâ rifʻat merâmında idenler nefsini ikâz
Çün Kayser gördü bu hâli unutdu kîl ile kâlı
Ki zerre kalmaz mecâli anı bendi eyledi aglaz
Yine bir toz olur peydâh tutdu tağları nâgâh
Halife geldi ol âgâh bu sözü ile ihtifâz
Resûlın sancağı ey yâr dahı sancağı çâr-ı yâr
Bilesince gelür âşikâr bu râzıma sen ol huffâz
Bu ayet anda yazılmış sanma ki bir harfi bozulmış
Sağı solında düzülmiş ki bin yüz müfti-yi vaʻâz
Nasrün minellahi vefethun karib
Ve beşşiril mü'min ya Muhammed
Hafızlar sûreti hem zibâ okurlar innâ fetehnâ
Mü'ezzinler didi câna salavâtü vesselâmü elfâz
Ki dört bin merdi ser-firâz gider önünce sanma az
Ki bunlar cümle tîr-endâz işidüp bunda ol huffâz
Sağı solunda ey cân gider bin kişi merdân
Götürmiş gürzünü ey cân elinde itmiş ihtifâz
Demür cibbe giyerlerdi anlar
Dilâvâr kamusı pehlüvânlar

Götürür idi halifenin tahtın fil
Kurulmuş haymeler üstünde bil
Yaşıl atlas tutulmuş sâ'ibânlar
Görüp cümle hayrân oldu anlar
Oturmış üstünde halife
Tavâbık bin-i Ma'di hem halife
Üç yüz altmış cenk ider fil dahı
Yidilür idi bin yidi yüz at dahı
Kamusı altun eyer uyanlu at
'Arabî Rûm atlu düzenlü at
Bu üslûb bu secâ'at ile hemîn
Geldi ol halife-yi rûy-ı zemîn
Emir 'Ömer gâziler ile çünkim gördiler
Piyâde oluben ana karşu vardılar

136

Yüz yire koyup görüşdüler ol dem
İstimâlet eyledi halife anlara hem
Seyyîd-i Battâl meydân içine girdi
Gelen leşkeri ol görürdi
Ol yana çün Kayser anı gördü
Bî-hûş olup 'aklı kanı kurudı
Bu râzıma saçam dürler bilenler ide anı intifâ'
Niçesi fâş olur sırlar velî ol ana istimâ'
Halife bakdı seyrânda Seyyîdi gördü meydânda
Er isteyüp turur anda didi kim bu ola seccâ'
Didiler kim cinnidir ol bize geldi sünnîdir ol
Kâfirlere kinnidir ol velî olur bize hem şeffâ'
Savaş içinde ana bir dem mukâbil olmaz Rüstem
Hünerler gösterir her dem kırar şâhlar ile etbâ'
Katı çapıkdır bu şîr-i nâr bizi sitir eyledi bu er
Bu olmaz ise bizi Kayser kırardı bilâ icmâ'
Hemân bu Seyyîde benzer na'resi kâmeti peyker
Hem altında atı 'Aşkar velâkin hep siyah envâ'
Ki şol tağdan iner ey cân kesüp başlar döker kan
Yine ahşam olur merdân gider tağa ider vidâ'
Halife bu hâli bildi elinden tutup du'â kıldı
Görüp bir er anı geldi dedi Seyyîde ey neffâ'
Size şâh çok du'â kıldı Seyyîd çün anı işitdi
Halife yüzün tutdu atından indi bî-nizâ'
Yire yüz kodu elân şu resme eyledi cevlân
İki leşker olur hayrân niçeler oldular tammâ'
Yitmiş iki dürlü gösterdi hüner

Görmemişdi birisi böyle bir hüner
Müslimânlar didiler kim bu hünerler
Cümlesi Seyyîdindir hünerler
Siyahdır bilmeziz ki bu ne hâlet
Siyahlığı bize virir hayâlet
Halife didi ki kâdirdir ol settâr
Sûret-i Battâl yaradır bir er

137

Ol yana er istedi Seyyîd-i Battâl
Didi ki er gelsün idelüm kıtâl
Var idi Kayser katında bir eri
Adına dirler idi Kargaz Livâri
Atdı Seyyîde sügüsin men‘ itdi Seyyîd
Kapdı atından anı ol zemân Seyyîd
Bir eli ile başı üzere anı çevirdi
Götürüp ol kâfiri yire urdı
Hurdu olup tamuya virdi cânı
Hamle kıldı Seyyîd kâfire gördiler anı
Anın ardınca hamle kıldı Kârûn
Seyyîd-i Battâla karşu geldi Kârûn
Anı dahı bağlayup tutdu Seyyîd
Müslimânlara virdi anı Seyyîd
On yidi adı bellü pehlüvânları
Müslimânlara virdi Battâl anları
Hem anlardan gayrı seksen eri
Helâk itdi ol gâziler serveri
Bu fâni beyt-i zulmetde yakdım bunda bir çerâğ
Bu kez bu kasr-ı vahdetde ‘imâret eyledim bir bâğ
Vehimnâk oldu ol eşrâr kimesne gelmedi deyyâr
Görür kim gelmedi küffâr urur canlarına hem tâğ
Hemân bir na‘re urdu ol kâfir içine girdi ol
Anları şöyle kırdı ol kondu kâfir leşine zâğ
Ne yire varsa öldirir ol kâfirleri tağıtdı ol
Şu resme kırdı ol gelenler yanına kalmadı sağ
Kırıldı niçe bin azlem bunlara virmedi ârâm
Gidüp çün gün olur ahşam yine ‘azmi eyledi tağ
Görüp Kayser tana kaldı halife çok du‘â kıldı
Çün Seyyîd ol tağa irdi anda ahşamı çâğ
Emir ‘Ömer didi ki varın ol yiğidi bulun
Benim yanıma getürin bu Battâldır dimen siz lâğ
Giderler bir niçe kişi aradılar tağı taşı
Bulmadılar anı gör işi çün oldular ferrâğ

138

Ol yana Seyyîd-i Battâl tağa geldi
Ahşam namâzı ile yatsuyı kıldı
Varup bir yirde yatdı ol gice
Andan atın pinhân itdi ol gice
Piyâde olup kâfire gitdi Battâl
Varup Kayserin çadırına yitdi Battâl
Gördü Kayseri tahtı üzerinde oturur
Altun kürsü üstünde lâf urur
Turur Ahmedî Turrân ile Memlân
Siyasetde elleri bağlu ey hân
Dir ki Kayser tiz öldürin bunları
Komaz vezir öldürmeğe anları
Dir ki vezir bunlar ölse görürler
On yidi begleri anda öldürürler
Didi Kayser ol tağdan inen kişi
Ne kişidir ol böyle itdi işi
Ben sanurdım ki Seyyîd-i Battâl öldü
Bu hod andan biş biter oldu
Bu kez râzımı ya‘kut benem gevhere hem oldum sarrâf
Kanı ‘âr iden gâfil bu dürden alalar asdâf
Çün Seyyîd anları gördi çadırın yanına vardı
Kayserin yanına girdi işitdi kim ne ola sarrâf
Şehâ didi ki bu iki erleri bilür misin bunları
Bana ısmarla anları idem işkence-yi isrâf
Cezâlar idem anlara pinhân disünler kimdir merdân
Gelüp sana diyem bu an sözüni itmegil itlâf
Didi Kayser al imdi git bunlara çok cezâlar it
Çün alup gitdi sen işit çeriden çıkdı kalbi sâf
Anları halvet yire geldi elleri bendini aldı
Bunlar görüp tana kaldı didiler kim olsa eşrâf
Didi Ahmedî Turrâna ol dem yüzüme bak bir dem
Bildi Battâlı Ahmed hem gider ‘aklı bî-ihtilâf
Gelür ‘aklı başına fi’lhâl didi düş mü ya bu hayâl
Didi Seyyîd benem Battâl getür ‘aklını başına ol keşşâf
Benem ol begleri kıran ki küffâr içine giren
Yine ahşam tağa varan işit bu sözi eltâf
Bunlar Seyyîdi bildiler ayağına yüz urdılar
Görüşüp anda turdılar işit niçe oldu evsâf

139

Varup Seyyîd getürdi iki at
Anları bindirdi atlara ol pâk-i zât
Didi Seyyîd varup söylen anlara
Selâm idin cümle olan yârenlere
İnşaallâh ben dahı yarın gelem
Meydân içinde kendimi ‘ayân kılam
Bunları göndürdi ol zemân vardılar
Çünki İslâm leşkerine girdiler
Nedenlü var ise ulular ey şâbb
Otururlar idi halife katında hep
Hemân bir kişi Ahmedî Turrânı gördi
Segirdip halife katına geldi
Didi ki beşâret olsun sana ey cân
Ahmedî Turrân ile Memlân geldi ey hân
Bu râzım dürler içindeki lü’lü’dür bi’l-ittifâk
Sadefdir dürler içinde sankim bu bir evrâk
Çün geldi Ahmedî Turrân bilesince dahı Memlân
Didi ki âgâh ol ey hân sağdır Battâl mutlâk
Ki şol tağdan inen ol cinniyem diyen ol
Siyah renge boyanan ol bizi ol eyledi i‘tâk
Didi ki ben bunda turayım sabâh olunca varayım
Ki meydân içine gireyim beni görsün kamu ‘uşşâk
Bize buldu iki at bizi göndürdi ol tekmilât
Selâm itdi size ol zat dahı yârenlere ilhâk
Tavâbil didi ki ey merdân bu söz girçek midir elân
Didi Ahmed değil yalan bî-hakkı hâlıkü’l-rezzâk
İşidüp bunu yarenler şâzılık itdiler anlar
Uyamadı ol merdânlar olup şâz bulup eşvâk
Ol yana dinle nitdi Battâl
Vardı Kayserin yanına fi’lhâl
‘Âlem ağyârdan olmış idi hâli
Kayser uyur idi dinle makâlı

140

Hemendem çadırın ardını yardı
Uyur iken Kayserin yanına vardı
Dâr-ı hûşber virüp ‘aklın aldı
‘Aklı gitdi Kayserin gör ne kıldı
Omuzuna alup gitdi Kayseri
Anı bir tağa çıkardı dîn eri
Bir ağacın başına bağladı ey yâr

Biraz sirke burnuna koydu ol er
‘Aklı geldi gözün açdı hemâne
Yüzüne kamçı ile urdu ‘âşıkâne
Yüzüne urdu anın bir iki kac
Didi imdi yâ lâ‘în gözin aç
Görüp bu hâli Kayser eyledi feryâd
Didi ki söyle kimsin ne murâd
Yidi iklim şâhı Kayserem ben
Ne kişisin niçün döğersin beni sen
Didi Seyyîd ana ben ‘İsâyem bil yâ lâ‘în
Didi Kayser ana kim yâ ‘İsâ gice gündüz hemîn
Senin yoluna viriridim baş ile cân
Niçün döğersin beni ey ‘âlihân
Didi Battâl ama yâ lâ‘în bî-dîn sen
Ne işler işledin benim yolumda sen
Bunca kullarım sana virdim yâ lâ‘în
Cümlesin kırdırdın yakîn
Şöyle urdu kamçıyı ana cânın yakar
Kayserin feryâdı göklere çıkar
‘Âkıbet Kayser didi ki yâ mesîh
Bana bir yol göster olam ben melih
Çıkmayam gayrı toğru yoldan ben
Hem rızân ola imdi bana sen
Sözüm dinle ey cânâ katı fehim eyle kıl idrâk
Saçılmış bundan dir dâne velî sen olmagıl şekkâk
Didi Seyyîd ana ey küffâr seni öldürirdim bu an
Velî sen ölsen ey tuğyân bu kullarım olur ihlâk
Dilerim ki seni bu dem bağışlayam suçunu hem
Sana iyülük idem a‘zam bulasın zahmın tiryâk

141

Ki şol tağdan inen kişi ider meydânda çok işi
Bilür misin ol kallâşı Seyyîd-i Battâldır ol çâllâk
Didi Kayser ki ol öldü Târiyûn ateşe saldı
Didi yok ölmeyüp geldi ölmedi anda istihlâk
Senin leşkerine giren sâkî olup su viren
Gice çok begleri kıran kamusın iden ol pâk
Dahı hekim sana geldi saçı sakalını yoldı
Kaşı kirpiğini yoldı seni ol eyle ihlâk
Anın ölümi ey yârân senin elindendir ey merdân
Sabah öldür anı dök kan sinesini kıl ihlâk
İrte kendin kılacakdır ‘ayân
Korkma anı öldür sen hemân

Seni ister ana varmaz isen
Anın cengine girmez isen
Benim katımda olur çok kusûrın
Yirin kalmaz katında nâr-ı nûrın
Didi Kayser ana yarın ben varayım
Emrini tutup anı ben öldüreyim
Çünki bu vaʻdeyi itdiler anda temâm
ʻAklın başından aldı yine imâm
Alup arkasına Kayseri götürdi
Varup tahtın üstüne yaturdı
ʻAklı geldi başına Kayser turdı
Gövdesinde kamçı yirin buldı
Şöyle kim olmış vücûdu simsiyah
Beglerin çağırdı geldiler cümle kıbâh
Didi ne kıldı gice ʻİsâ bana
Didiler söyle kıldı ise ʻİsâ sana
Beni dördüncü kat göğe çıkardı ol
Bana hem çok kamçı ile urdu ol
Hikâyeti itdi anlara ol temâm
Didi ki Battâl imiş tağdan inen hem
Bana emr-i ʻİsâ oldu öldürem anı
İrte meydân içine gire görem anı
Vücudu kapkara olmış gördiler
Cümle begler ana hayrân oldılar

142

Vir salavât ol Muhammede sen ana
Tâ ki söyleyem bir bir kelâm sana
Bu mevzûn hünkâra ey cân akıtdım çeşme-yi zülâl
Bu kez bu vech-i dildâre kodum bu nokta-yı hoş kâl
Sabâh oldu çün ey dildâr kûs-ı harbi çalındı ey yâr
İki leşker tağa bakar gele yaʻni ol pür-kemâl
Hemendem geldi ol merdân girip meydâna elân
Şu resme eyledi cevlân idemez naklini nakkâl
Müslimânlardan yana at saldı yüzünden pür kaʻin aldı
Didi bî-çâreniz geldi işidin bunda hoş kâl
Beni hem Târiyûn tutdı götürüp ateşe atdı
Külümü armağan itdi velî sakladı mevlâ
Hemendem eyledi geldi yârenlere selâm virdi
Emir ʻÖmer anı bildi zerrece kalmadı hiç mecâl
Görüşüp turmadı bir dem Tavâbil geldi ol dem
İki oğlun görüp ol dem görüşdiler fi'lhâl
Biraz ağlaşdılar anlar ʻalem altına vardılar

Emir ‘Ömer didi kim var halifenin du‘âsın al
Didi Seyyîd ana işit sen tehî dest varmam ana ben
Yârenler döndüler andan beşâret itdiler işit kâl
Kâfirler oldular vehimnâk didi Kayser anlar ol işrâk
Anı ben iderem ihlâk bu gün olur bilin kıtâl
Zirâ ki ‘İsâ buyurmuşdır ol zemân bana
Hem öldürin dimişdi Battâlı bana
Seyyîd-i Battâl hemen meydâna geldi
Kanı Kayser diyü ana çağırdı
Diledi Kayser ol dem meydâna gire
Komadı begleri anı Battâla vara
Didiler kim yoluna ölelüm bu dem biz
Hemenden sonra cenge giresin siz
Bu iş içün bize virdin vilâyet
Şimdi sürersin meydâna at
Didi Kayser beni anı öldüreyim
Gayri kimse öldüremez anı göreyim

143

Girdi Târûn adlu bir kâfir hemân
Seyyîde geldi ol zemân kaltabân
Didi Battâla câzû gine mi geldin
Şimdi seni isterem imdi bildin
Berâber gelüp sünüsün Battâla atdı
Men‘ idüp Seyyîd-i Battâl anı tutdı
Eski biz gibi çünki itdi anı hâk
Kaysere karşu atdı anı kalbi pâk
Bu kez Gâpûş meydân içine girdi
Kılıcın çeküp Battâla urdı
Tîğ-i Dahhâk ile anı çaldı Battâl
Hem anı iki pâre itdi Battâl
Rüstem-i Zâl oğlanlarından bir er
Girdi meydân içine ol ol nâ-bekâr
Birbirine hamle kıldı anlar ey sahî
Geçdi birkaç hamle aradan ey ahî
Seyyîd İslâma da‘vet itdi anı
Gelmedi İslâma gürzü urdı ana ‘ayânı
Kalkanı olmadı ana pâyidâr
Beyni dağılıp cânı çıkar
Râvî eydir ol gün gâzi serveri
Depeledi ol gün yüz altmış eri
Müslimânlar şâd olup ana bakar
Tekbîr âvâzı âsimâna çıkar

Halife Seyyîdi içün kıldı du‘âlar
Eylediler hak te‘âlâya hamdı senâlar
Gel ey ‘âşık budur mahbûb niçe hûbdur zibâ endâm
Gel ey tâlib budur matlûb bu râzıma sen ol huddâm
Bu kez Gâhûn ana vardı Seyyîdin cengine girdi
Varup karşusına turdı niçe süzdi ol [azlem]
Didi Battâla yâ ‘ayyâr kim niçe öldürdin şâhlar
Senin gibi bin hizmetkâr turur kapusunda çok [‘âm]
Anların intikâmın ben alayım şimdi senden
Gürzün urdı ana kim elân ya‘ni virmeye ana [ârâm]
Ana karşu elin tutdı hemendem havâya atdı
Resûlulâh medhi itdi idüp salavât ile [selâm]

144

Dönüp başına çaldı lâ‘în hurdı-hâş kıldı
Fili dahı helâk oldu katı şâd oldılar İslâm
Çağırdı kim kanı Kayser işitdi bunu ol eşrâr
Hemân meydâna ‘azmi ider olur begler ana ilzâm
Bile hem on iki bin kul yidekler tutdılar yol
Rikâbınca anın niçe ulu geldi kâfirler kamu azlem
Didi Battâla yâ Battâl seni öldürem ya kâttâl
Zirâ ‘İsâ olup nakkâl haber virdi işit ol ârâm
Dînime gir gel imdi sen olasın sağa esen
Seni ser-leşker idem ben idem sana gûnegûn ikrâm
Didi Battâl ana yıkarsan beni sen
Sen ne dirsen tutam anı ben
Eğer ben seni ider isem bugün zebûn
Benim dînime girer misin yâ Kayser bugün
Râzı oldu bu kavle anlar ol zemân
Gelüp Kayser sünüsin atdı Seyyîde hemân
Men‘ idüp Seyyîd-i Battâl ana vardı
Ayağı ile anın göğsüne urdı
Yidi adım atından gitdi geri
Çıkdı göğsüne ol dîn serveri
Sakalın eline aldı Seyyîd ol dem
Didi ki yâ Kayser hâlini gördin mi bu dem
‘İsâ olup seni ağaca saran
Turup kamçı ile karşunda uran
Cümlesini ben işledim bil ey dâlâl
Müslimân ol kim gide senden melâl
Yine Kayser ol evvelki gibi dahı sen
Mutî‘ olmayanı öldürem ben
Didi Kayser Müslimân olmazam ben

Kesdi başın virdi tamuya cân
Kim sever ise Muhammed Mustafâyı
Salavât virsün bula ol safâyı
[…] ol lâ-yezâliden içen olur ebed sekrân
Gören nûr-ı cemâlinden kalur medhûş ebed hayrân

145

Çün kesdi Kayserin başın kütâh eyledi yaşın
Döker kâfir yaşı ile başı velî İslâm olur handân
Alup Seyyîd başı gitdi halife katına yitdi
Ayağı altına atdı didi her-bâr böyle ola düşmân
Halife indi filden hem görüşdiler ol dem
Seyyîdi görmemişdi hem du'â itdi ana sultân
Sünüye dikdiler başı ey cân kaldırdılar anı elân
Nakkare çalıp handân kamusı oldu şâdımân
Bu hâli gördi tuğyânlar tağılacak oldılar anlar
Çağırdı ol zemân ulu begler cem' oldılar elân
Didiler kim yâ kavim noldu tutalum bir Kayser öldü
Kayser ile niçe şâhlar geldi bilesince kamu yârân
Ki bizler içün ey yâr birbirimiz gelmedi deyyâr
Dînimüz içün idelüm 'âr savaş idüp dökelüm kan
Bu sözü işidüp anlar karâr itdi küfrânlar
Ki Kantâr adlu bir küffâr var idi bir ulu düşmân
Girer meydâna ol fi'lhâl berâber geldi ana Battâl
Didi ki ey câzî-yı kattâl sana hiç virmem amân
Helâk itdin şunın gibi şâhı sen
Alayım senden anın intikâmın ben
Hamle kılup gürzin atdı ana hemân
Seyyîd-i Battâl anı men' eyledi ol zemân
Bu kez Seyyîd-i Battâl ana hamle kıldı
Gürzün urdu ana kalkanı dağıldı
Filine dokunup yıkıldı fil dahı
Atından indi Battâl andan ey ahî
Seyyîd-i Battâl Kantârı yire urdı
Bağlayup 'alem dibine anı getürdi
Hamle kıldılar ana iki yigit hemân
İkisi dahı iki yanından ol zemân
Seyyîdi orta yire çünki anlar aldılar
Kimi gürzi kimi kılıç ile ana çaldılar
Gördi Seyyîd nevbet virmezler anlar hemân
Hemân ikisin tutdı Seyyîd bî-gümân
İki ejdehâ gibi ol pehlüvânı
Atlarından alup gitdi gör anı

146

Bunlar idi meger ez zengi-yi ‘ayyâr
Kuşakların kesdi bunlar ey yâr
Düşüp yire kaçdı gitdi ol zemân
Kakıp yitdi bunlar Battâl pehlüvân
Gürzin bunlara Seyyîd çaldı
İkisin dahı ol dem helâk eyledi
Gazânın ibtidâsından didim sana ben ey ulu
Diyem sana bu kez nihâyetinden kalmaya sende arzû
Görüp Rûm leşkeri ey yâr niçeler oldılar târımâr
Gulüvv idüp kamu küffâr hamle kıldılar ey ulu
Görüp anları hamle ider İslâm savaş içinde ârâm
Kırıldı şol kadar azlem muhâldir vasfı anın hû
Şu resme kesdiler başlar ki meydân içi leşker
Kızıl yâkut olur taşlar ‘aceb cenk oldu kim tatlu
Ki üç gün üç gice ey cân savaş eylediler elân
Bunaldı cümle Müslimânlar bi-gâyet çok idi ‘adû
Meded istediler mü’minler yorulmış idi anlar
Zirâ çok idi kâfirler kamusu eyleyüp gulüvv
Hûdânın hikmeti ile esdi bir yil
Ki toz kopardı meydânda sen anı bil
Kâfirin gözüne koydu tozları
Hiçbirinin görmez oldu gözleri
Gözlerin açmayup anlar kaçdılar
Cânların kurtarıp cümle maldan geçdiler
Müslimânlar artlarınca vardılar
Üç gün üç gice kâfiri kırdılar
Her biri esirler tutdılar
Hem ganîmet malın çok aldılar
Bu yirde olmuşam nakkâl ki nakil idem sana ey şâh
İşit imdi nedir akvâl diyem ger ‘avn iderse Allah
Gazâdan döndüler ey cân gelüp Şemmâse hep yârân
Gelüp oldılar ana mihmân halife dahı bî-eşbâh

147

Didi Battâl ki bil ey şâh bu Şemmâs Müslimândır ol âgâh
Halife çün olur âgâh du‘â itdi ana bî-iştibâh
Halife tahtın ol dem kurup olurdı ol ekrem
Ulu begler kamu şâhlar oturdılar cümlesi hemrâh
Bir altun kürsi kurdılar ana oturdı Seyyîd-i Battâl
Didi Şemmâse var fi’lhâl çıkar mahbûsları ez-çâh

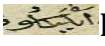
Kâfirleri çıkardı ol hemân kuyuya girdi ol
Alup Seyyîde vardı ol bunlardan imdi ol âgâh
Biri Kostantin-i Mel‘ûn biri Kâsûra biri Şem‘ûn
Biri Kalûn biri Kalûn biri Kâpûs biri Târiyûn idi hem âh
Didi Seyyîd turın imdi bunları görin imdi
Kamusını kırın imdi idin yaşların kütâh
Meger bir kâdı var idi anda ey yâr
Halife iderdi ana i‘tibâr
Bağdâdın kâdısı idi ol bil ‘ayân
Velâkin kâfir idi bil anı pinhân
Adı ‘Ukbe kâdı idi bil ‘ayân
Didi Seyyîde ki dinle yâ pehlüvân
Bu gice bunları ben alup gideyim
Bunlara çok nasihatler ideyim
Bu gice şâyet olalar Müslimân
‘Ukbeye virdi anları pehlüvân
Alup evine getürdi anları ‘Ukbe
Anlara ta‘âm getürdi anda ‘Ukbe
Didi ki Mesîhe taparam bilürsiz
Ki zünnâr kuşanuram görin siz
Benim dostum idi ol Kayser dahı
Harâca keserem sizi ben ey ahî
Bu Kostantine hep gelün siz
Benim işlerime âgâh olun siz
Bunlara bir iş kılayım ben
Kayserin intikâmın alayım ben
Kaçan bir iş zuhûr ider ise ‘ayân
Çok çeri cem‘ eylen atlu yayan
Cem‘ olup Malâtıyâya varın siz
Amân virmen kamusını kırın siz

148

Bunları alup gitdi ol kâdı
Varup Seyyîde çok itdi kâdı
Gazânın intihâsıdır işit ey kâmet-i lâla
Bu dürler müntehâsıdır diyem bu gevhere lâla
Gelüp ‘Ukbe kâdı didi ey yâr bil imdi ey kâmikâr
Nasihat eyledim küffâr kabul itmediler aslâ
Harâca kesdim ey yâr sana mutî‘ olsun her-bâr
Sözinden çıkmasunlar deyyâr harâcı virsünlar tekmilâ
Ana râzı olur Battâl işit ‘Ukbeyi sen fi’lhâl
Getürdi begleri derhâl çün virdi anlara mehlâ
Bu Kostantin rüşşâd idenler Kayser oldu şâd

Esîrleri idüp azâd ana virir budur kavlâ
Sünnîleri anda ey şîr azâd eylediler bir bir
Çün böyle eylediler tedbîr ki cenk olmaya aslâ
Çün Kayser revân oldu halife leşkerin aldı
Malâtıyâ şehrine geldi oturdı anda ol kavlâ
Ulu begler gelüp destûr aldı hem
Kamusı gitdi halife kaldı hem
Râvî eydir Seyyîd-i Battâl ey ahî
Târiyûna yazdı bir nâme dahı
Şöyle yazdı nâme varınca sana
Kızın Gülendâmı göndür sen bana
Yoksa idem bu cihânı sana tar
Vardı ilçi Harcane ey kâmikâr
Okudu çün Târiyûn oldu melûl
Hâtunına varup söyledi anı ol
Gülendâma itdiler bunı beyân
İtdiler bu ahvâli kıza ʻayân
Didi kız râzıyam Battâl od ise yanam
Virmez ise yavuz sanur sana hem
Gazâyı eyledim ihtâm işitdik çünki bî-hemtây
Savaşa oldu çün encâm beyân idem sana ey pây

149

İşidüp Târiyûn vardı kızın cihâzın gördi
Niçe hâdim ile kızı virdi karavaşlar ki hemtây
Kızın göndürür aʻzam yanınca niçe begler hem
Gelürler Malâtıyâya ol dem olurlar anda reh-nümây
Kamusı karşu geldiler alup şehre getürdiler
Kızı Seyyîde virdiler çün itdiler düğün alây
Hem andan toğdu bir evlâd Beşîr diyü kodular ad
Temâm oldu bu ey ʻubbâd değülem bunda ben hây
İlâhi okuyanları yarlığa cümle anları
Ki cennetde mekânların buluben olalar sâhib cây
Veli bin-i İbrâhim kulu ki yarlığa ya Rab ezbet kulunı
Ki göster cennetde ana didârını vâlideyni ile hem akrabâyı
Şehr-i Sivâs ile kulunı yarlığa cümle asgari ve kebîri
Rûz-ı mahşerde sen zelîl itme cümlesini göreler cennetime ey
Dilerem yazana mevlâ ʻazâb itme anlara aslâ
Bulalar cennet-i aʻlâ dü cihânda olalar hem pây
Dinleyene yâ ilâhi vir cennetde anlara penâhı
Şefiʻ eyle Resûlullâhı kıyâmetde dimeye vây
Yazdırana yâ sübhân behişt içinde vir evtân
Dahı ibâd ola niran da mahşerde rûy-ı cây
Bekâ-yı rahmetin ister likâ-yı rağbetin göster

Didârı vahdetin ister kuru bir yirde ‘akli hem rây
Ger istersin bekâyı sen bulasın tâ likâyı sen
Sever isen Mustafâyı sen salavât vir ana ey ehl-i rây
Zikr-i kıssa-yı ‘Ukbe kâdının helâk olup
Seyyîd-i Battâlın cenk eyleyüp kızı getürdiği
Ey güzel vassâf-ı hüsnin oldu bu ‘âlem serteser
Şems-i nûrdan şems aldı toldu bu ‘âlem serteser
Aldılar deryâ içinde katreyi anda meddâh olan
Katreyi vasfi itdi vassâf toldu ‘âlem serteser
Niçe katredir kim ana benzemez bahr-ı muhît
Bu makâmdadır tahayyür kaldı bu ‘âlem serteser
Çünki sensin bu tarîk-i müstekime reh-nümây
Sana uyan ol hûdâyı buldu bu ‘âlem serteser
Şân-ı pâkine didi lemma halaktü ol hûdâ
Niçe sultân olduğını bildi bu ‘âlem serteser
Senin içün yaradıldı bu zemini âsimân
Çârı ‘anasırdan vücuda geldi bu ‘âlem serteser

150

Çünki sen sâhip livâsın rahmetenlil‘âlemînsin
Bu sebebden eşk-i çeşmin sildi bu ‘âlem serteser
Ki sensin ol mefhâr-ı ‘âlem hem şefî‘al müznibin
Yüz tutup sana teveccüh kıldı bu ‘âlem serteser
Bu zulmetde cemâlin nûrın görem diyü ol
Hûnı seylâb itdi rûyı buldu bu ‘âlem serteser
Ey bakâyî sanma anın ‘âşıkı sensin hemân
Dâm-ı ‘ışka düşüp tutuldı ‘âlem serteser
Çünki bilindi vasfı olmaz bu kemâl
Kodu vassâf bunda hemân kîl ü kâl
Bunda râvî rivâyet söyledi
Bir ‘acâ’ib bir hikâyet eyledi
Bu hikâyet niçedir dinlesen
Tâ ki ihyâ ola bunda cânın anla sen
Râvî eydir bir gün ol Emir ‘Ömer
Malâtıyâ serveri ol nûr-ı kamer
Bir gün itdi ‘acâ’ib toyı düğün
Halifeyi da‘vet eyledi ol gün
Ol da‘vete geldi ol halife
‘Ukbe kâdıyı bile alup geldi halife
Bağdâdın kâdısı idi ol ‘Ukbe
Lâkin uğrundın tutar idi ‘Ukbe
Kimesne kâfir olduğun bilmez idi
Ana kimesne hiç gümân gelmez idi

Çünki düğüne geldi ‘Ukbe hemân
Seyyîde bir lokma virdi anda bî-gümân
Bir dahı Tavâbile virdi anı işit
Var idi anda ‘Abdurrahmân adlu bir yigit
Ebu Bekir nesli idi ol civân
Virdi bir lokma ana dahı kâfir ‘ayân
Zehir katup virmiş idi nihân
Üç serverler bilmeyüp yidiler ‘ayân
İki günden sonra gitdi halife
Seyyîde çok du‘âlar itdi halife
Halife Bağdâda gitdi çünkim ol
Râvîler niçe rivâyet itdi ol

151

Bilki ağu yidi türlü olurdı
Biri bir yılda ol alurdı
Biri üç aylık kim kırık günlük biri
Biri bir haftalık biri bir demlik biri
Ol ağu kim virmişdi Seyyîde lâ‘în
Ki kırık günde alur idi anı hemîn
Oturmışdı cümle yârenler hemân
Tavâbil sarardı anda nâgihân
Şişdi a‘zâsı şehâdet söyledi
Cânın ol dem hakka teslîm eyledi
Feryâd itdi yârenler gördi anı derhâl
Katı çok ağladı ana Seyyîd-i Battâl
Defîn idüp anın namâzın kıldılar
Kabirden cümlesi evlerine geldiler
Anın ardınca ‘Abdurrahmân ey ahî
Titredi a‘zâları şişdi ol dahı
Şehâdet söyleyüp cânın virdi ol
İşüdüp cümle yârenler oldılar melûl
Didiler cümlesi bu zehir imiş
Kim virdi ‘acâ’ib zehir imiş
Cümlesi hayrân oldılar bu hâle temâm
Geçdi birkaç gün aradan ey hümâm
Bir iki gün oturur iken Seyyîd hemân
Ditredi a‘zâları şişdi ol zemân
Çünki gördi Seyyîd kendi hâlini
Ağladı görüp ol ahvâlini
Didi ki uş zehir virmişler bana
Âh eyledi kaldılar cümlesi tana
Ey dirîğa didi bu Müslimânları

Helâk olur ayak altında kalanları
Eli ayağı şişdi anın hemendem
Saçı sakalı döküldü cümle ol dem
İtdi yârenler cümle feryâdı figân
Didiler cümle anda şâbbı nâ-tüvân
Emir ‘Ömer nâme yazdı ol zemân
Halifeye göndürdi nâmeyi ‘ayân
Zehir virmişler Battâla tiz
Biraz tiryâk göndürin ana siz

152

İlçi andan Bağdâda varup bunu söyledi
Cümlesi işidüp efgân eyledi
İlçiye tiryâkı virüp halife gitdi hemân
Götürüp tiryâkı ‘Ukbe işitdi ‘ayân
İki kuluna didi ki varın imdi ana
İlçiyi öldürüp tiryâkı getürin bana
İki kul varup ilçiyi öldürdiler
Getürüp tiryâkı ‘Ukbe kâfirine virdiler
Halife katı gamnâk oldu kaldılar
Didi kim itdi bunu diyü perişân oldılar
Didi ‘Ukbe zehir değil anı bil
Halife didi ki nedir ol söylegil
Didi ‘Ukbe Kayser gibi ol hânı
Bî-bahâne ile öldürüp dökdü kanı
Anın içün bu iş sanma ana az
Katı geldi ululara işbu râz
Didiler kim hây ne söz didiğin hemîn
Niçe hândır dîn düşmânı ol lâ‘în
Turup ‘Ukbe gör ki neyledi ol dem
Araya bir söz katdı ol dem
Kalkup andan kendi evine geldi
Nâme yazup gümân ilçiye virdi
Şöyle yazdı ki âgâh olun siz
Zehir virdim Battâla öldü ol tiz
Tiz çeri dirüp Malâtıyâya gelin
Kayserin intikâmın anlardan alın
Hiç amân virmen kamusın kırın
Dîniniz yolunda merdâne turın
Nâmeyi aldı ilçi çünki anlara vardı
Okudu Kayser ol zemân anı bildi
Beglerin cem‘ idüp gör ki nitdi Kayser
Anlara hâli ma‘lûm itdi Kayser

Didi ki yakdı oda Târiyûn ölmedi
Yine dirildi hiç ana zarâr gelmedi
Mübâzâ yine dirile ol ey yâr
Bu cihânı ideser sonra bize tar
Didi Kayser evvel bir câsûs göndürelüm
Niçe hâlin evvel anın cânın bildirelüm
Vâkî‘ ise varalum bu dem biz ana
Bir câsûs göndürelüm andan yana

153

Vardı câsûs gördü anın hâlini
Kaysere varup didi Battâlın ahvâlini
Didi ölmiş Tavâbil ile ‘Abdurrahmân
Ol dahı şişmiş sular akar revân
Şimdi değin ölmüşdür ol hemîn
Çünki bu ahvâli tuydu Kayser lâ‘în
Yüz bin er hâzır eyledi ol zemân
Malâtıyânın üstüne gitdi kâfir ‘ayân
Ol yana bu hâlde Seyyîd-i Battâl
Feryâd idüp yanar idi katı hâl
Didiler kim halife niçün ne ‘aceb
Ki tiryâk göndürmedi ne sebeb
Dirîğa Battâl olusardır helâk
Ağlaşup iderlerdi yaka çâk
Ki Yahyâ ibn-i Mansûr geldi nâgâh
Didi kim ne tursunız olun âgâh
İşitmiş Seyyîdin hâlin Kayser hemendem
Yüz bin âdem cem‘ eylemiş geldi bu dem
Çünki işitdi bunu yârenler hemân
Baş kâ’ine tuş oldılar ol zemân
Hazır oldu on iki bin Müslimân
Şehri berkidip oturdılar hemân
Muhammed ibn-i Fellâh anı gördi
Bir ağacın dibine gelüp turdı
Didi bu ağaç katında ben turayım
Seyyîdin öldüğün ben göreyim
Ben dahı kendim idem helâk
Çünki bu tedbîri eyledi ol zât-ı pâk
Gördi gelür karşudan bir karı hemân
Almış omzuna bir seccâde ol zemân
Ayağında bir na‘lin vardır ‘ayân
Bir ‘asâ tutmış elinde ol hemân
Hem bir elinde anın bir şûşe var

Hem Muhammed ibn-i Fellâha selâm virdi ey yâr
Didi ki gel Seyyîd katına varalum
Niçedir anın hâlin görelüm
Muhammed işidüp anı şâd olur
Karıyı alup Seyyîdin katına gelür

154

Haber oldu karıyı işitdiler
Gelüp ol hâtunı ziyâret itdiler
Seyyîdin katına geldi karı
Elin kaldırup du'â kıldı karı
Gözün açdı Battâl ol zemân
Ol karı şûşeyi Battâla virdi hemân
Hemendem ahsurup istifrâk ider
Ol ağu çıkdı taşra gider
Kendin devşürdi Seyyîd oldu hoş
Bir dahı alup şûşeyi kıldı nûş
Tazelendi ciğeri gör anda hikmeti
Zerrece kalmadı anın ol dem zahmeti
Şûşede bâkı kalan su hemîn
Yüzüne gözüne sürdü ol yakîn
Niçe hikmet gösterir ol lâ-yezâl
Yine saçı sakalı bitdi der-hâl
Gönlü isteyüp hem yidi ta'âm
Gelüp elin öpdüler cümle hâssı 'âm
Karının elin öpüp turdılar
Söyle sen kimsin didiler
Didi karı ki işidin sözi
Benem Astafâ-yı Zâhidin kızı
Çok zemândır mücâvirem işit sen
Resûlullâhın türbesinde ben
Bugün sabâh türbeden geldi âvâz
Yâ râbi'a şûşeyi al dinle râz
Götür oğlum Seyyîd-i Battâla anı
Ağzına koy şifâ bula cânı
Hem zehirden kurtulup bula halâs
Alup anı geldim işde hâs
Şimdi 'azmi idem gerek didi ol yana
Didi Seyyîd nola ey hâtun sana
Hizmet itsem sana ölünce ey perî
Bunu dir iken gâ'ib oldu karı
Kanda gitdi dir iken anı hemân
Geldi yüz bin er ile Kayser 'ayân

155

Seyyîd-i Battâl çünkim işitdi
‘Aşkara binüp ana karşu gitdi
Bir depenin üstüne turdı
Hemendem ‘ışk ile bir na‘re urdı
Sanasın kim gök gürledi katı
Aldı bu na‘reden ol zemân heybeti
Bir na‘re urdu ol bir dahı hemîn
Çağırdı kim eyâ Kostantin lâ‘în
Zehirden öldü Battâl diyü vardın
Cenge geldin yine leşker mi dirdin
Atana göndürem şimdi seni ben hemâne
Çün işitdi bu sözü kâfir nâgihân
Didiler kim dirilmiş Battâl yine hemâne
Yine uğradık kazâyı âsimâne
Bildiler kim Battâl ölmedi
Birinin benzinde aslâ kan kalmadı
Ol yana Seyyîd-i Battâl hamle kıldı
Ol iki bin kişi ardınca geldi
Kâfirin içine anlar dahı girdiler
Niçe kâfirleri anlar kırdılar
Kesdi Seyyîd ‘alemdârın başını
Sındı kâfirler kaçdı gör işini
Ol Ebu Bekir gelür imiş anda hemân
Ana düş oldu kâfirler nâgihân
Ol gün kâfirleri anda kırdılar
Artlarından dahı anlar geldiler
Ol kâfiri şöyle kırdı anlar
Meydân içi toldu kanlar
İki bin kişi ol Kostantin lâ‘în
Kaçdı kırıldı kalanı hemîn
Malların devşürüp aldı Seyyîd
Kamu dervişlere bahış kıldı Seyyîd
Ebu Bekir görüşdü ol zemân
Didi ki işitdim seni yâ pehlüvân
Hastadır diyü çünkim oldum âgâh
Hamdüllâh sizi hoş gördüm âgâh
Bildiler Seyyîdi oldu anın hâli hoş
Kayserin leşkerin kırdılar uş

156

Ehl-i Bağdâd şâd oldu cümle ol dem
‘Ukbe me‘lûn kin bağladı hem
Halife Seyyîd içün oldu şükrân
Ehl-i Bağdâdı da‘vet itdi ol hân
Hem niçe ululara hil‘at virür
Dahı dervişlere malı ni‘metler virür
‘Ukbe kâdı fırsat buldu halifeye hemân
Zehir virdi halifeye ol zemân
Bir zemân renci hasta oldu halife
‘Âkıbet zehirden öldü halife
Oğlu Müslimi halife itdiler
Dört yana nâme yazup tağıtdılar
Ya‘ni olan hatibi yire ol hutbeyi
Müslim adına okuyalar ol hutbeyi
Malâtıyâ halkı hutbeyi bildiler hümâm
Yâs u mât oldılar cümle temam
Didi Seyyîd haber vire bileyim ben
Halifenin zahmetin söyle sen
Didi ilçi haber vireyim ben anı
Zehir virmişler halifeye bil anı
Çün ilçi bu haberi virdi ana
İşidenler kaldılar cümle tana
Didi Seyyîd bizim aramızda bir
Var bir münâfık eyleyür böyle tedbîr
Hem didi ki yâ ilahel‘âlemîn
Anı rüsvây eylegil yakin
Rivâyet itdi râvîler sana andan virem ahbâr
Meğer kim bir gün kamu yârân oturmuşlardı kim varı
Didi ‘Abdulvehhâb ey cân Fırâtın kenârında
Ki yapdım bir makâm anda varalum ol yire ey yâr
Emir ‘Ömer didi ol dem tehî dest varmayalum biz
Birer nesne alalum hediyye ola ol ey dildâr
Ki kırık yük hınta uş benden virem yağ dahı kırık batmân
Dahı Cu‘de didi benden hediyye sana şol mikdâr
Yârenler hâllu hâlince hediyye virdiler ana cümle
Didi Seyyîd-i Battâl nesnem yokdur benim bu dem deyyâr

157

Velâkin bir şikâr idem elime her ne girer ise
Abdul-vehhâbın olsun ol çün eyle eyledi ikrâr
Binüp atına revân oldu şikâre gitdi ol gâzi
Eline nesne girmedi gezer birkaç gün ol dildâr
Bir ağaç dibine vardı inüp abdestin aldı
İki rek‘at namâz kıldı uyudu anda ol gülizâr
Hemen bir at ünü geldi uyandı ol zemân Seyyîd
Görir kim bir bölük leşker gider yoluna ol eşrâr
Meğer kim Kayserin var idi üç kızı ey yar
Birin Seyyîd almışdı Âhı Pirûz adlu ol gülizâr
Ketâyûndır biri ay cân biri dahı Hümâyûndır
İşit sana beyân idem ki bu zulmetde bunu envâr
Hümâyûn adlu kızın şâh-ı Çin oğluna virmiş
Adı Hüsrev idi anın bil imdi itmegil inkâr
Gelür Hüsrev dahı ol dem ki dörüt bin kişi cem‘ ider
Alup gider idi ol kızı metâ‘i mal eyle bî-şimâr
Çün Seyyîd anları gördi yolun üstüne turdı
Alup giderdi ol kızı ider kız âh ü zâr
Didi korkar idim andan yine uş uğradım ana
Buyurdı leşkerine Hüsrev ider hamle cem‘-i küffâr
Katı na‘re urup Seyyîd hemendem eyledi ol hamle
Yıkup Hüsrevi bağladı çerisi oldu târımâr
Didi kız ana kim yâ Battâl bizim ile kanı ‘ahdin
Savaş itmem diyü bize ki ikrâr eyledin muhtâr
Didi Seyyîd koyundan hiç tamâ‘ı kesemi arslan
Kişi kendi turur iken hem ala ni‘meti ağyâr
Didi kız ana ey cân gel imdi götürme bizi bu dem sen
Sana çok mal vireyim ben kılma bizi sermeser
Didi Seyyîd ana sen kimsin didi Kayser kızıyım ben
Bu Çin şâhının çün aldı Seyyîd andan istihbâr
Hemendem anları aldı Malâtıyâya revân oldı
Gider iken bir yire kondu yemişleri vardır ez-eşcâr
Meğer ol tağın yemişleri alur imiş âdemin ‘aklın
Yiyüp bî-hûş olur Seyyîd atından düşdü kâmikâr
Bakup kız Seyyîdi bildi Hüsrevin bendin aldı
Didi Hüsrev öldürem anı komadı kız idüp efkâr
Didi kim yoldaşları vardır mübâzâ kim gele anlar
Bizi öldürir anlar bu resme eyledi iftikâr

158

Tutuben Seyyîdi ol dem ağaca bağladılar muhkem
Atın tonun silâhın hep alup gitdi ol mekkâr
Gelür ‘aklı başına görür Seyyîd tutmış yemiş kendin
Görür bir sürü at otlar yanınca iki çoban var
Gelürler ol iki çoban didiler Seyyîde sen kimsin
Niçün bağladılar seni haber vir imdi bize âşikâr
Didi Seyyîd gelüp gördüm biraz âdem şarâb içer
Oturdum ben dahı içdim katı mesti oldum bed-kâr
Beni ağaca bağlayup kaçup gitmiş dahı anlar
Gülüşdiler dahı anlar didiler Seyyîde ki tekrâr
Didiler kim sen delüsin ki ağaca sara koymuşlar
Hemendem kesdiler bendin Müslimân olun ey füccâr
Bunlar feryâd ider ol dem ikisin dahı öldürdi
Kızın ardınca gitdi ol bu söze eyle i‘tibâr
Bunlar dahı bir su kenârında ta‘âm yirlerdi ey cân
İrişdi ol zemân Battâl görüp kız ider efkâr
Kız dahı alup ol dem Malâtıyâ yoluna ol gitdi
Bu cânibden haber virem işit ey yüzü akmer
Yârenler cem‘ olup bir gün hemân ‘Abdulvehhâba vardılar
Velâkin gelmedi Seyyîd kamusı oldılar ana intizâr
Hemân Seyyîd çıka geldi kamu şâzz oldu yârenler
Bakup ol kızı gördiler güzeldir ol bî-bedel nigâr
Didi Seyyîd bu kızı ben halife içün almışam
Hemân bir kaç hâdim düzdi anı göndürdi esrâr
Hemân kız vardı Bağdâda bi-gâyet hûb idi dildâr
Halife çün alup katı şâzz oldu ol hünkâr
Bu yana kız vardı Bağdâda bir ilçi göndürdi Seyyîde Kayser
Dimiş Hümâyûnu göndür dahı Hüsrevi bil ey ‘ayyâr
Çeri cem‘ eylerim yoksa kırarım cümlenizi ben
Halifenizi öldürem sana idem cihânı tar
Okudu nâmeyi Seyyîd katı gülüp oldu şâzz
Nâme yazdı hemân kendi ilçiye virdi ol nâmıdâr
Şu resme yazdı kim ey bî-dîn er isen gel sefer eyle
Ne aldı ise atan benden ziyâde al sen ey bî-‘âr
Alup ilçi revân oldu okudu çün nâmeyi Kayser
Didi beglerine birbir dirildi cümle ehl-i nâr
Didiler kim atan dahı bu işe bulmadılar çâre
Sefer idüp hacîl olma budur söz sana iktisâr

159

Bunlar bu sözde iken hemân bir naʻre irişdi
Nâme göndürmiş ol ʻUkbe kâdı okudılar izhâr
Dimiş kız karındaşın halife katına geldi
Anı göndürmeğe sana ki fırsâd isterem her-bâr
Dahı bunların içine ki bir fitne bırakam ben
Birbirine düşerem sana olam ben imdi beşşâr
İşidüp anı Kayser hemendem bir nâme yazdı kim
Atam sensin benim bugün sana tutdum ümîdim hem-vâr
Zirâ halkın içinde ben bi-gâyet sermesâr oldum
Katı gayret ile sen bir iş ider isen ey pür-kâr
İrişdi ʻUkbeye nâme tefekkür eyledi melʻûn
Didi kim ne tarîk ile kızı idem ben şikâr
Dahı Müslim halife hem severdi ol kızı gâyet
Harâmdan çıkmazdı taşra niçe eyyâm ol bahtiyâr
Meğer bir gün ava gitdi halife
Kızı ʻUkbeye ısmarladı halife
Bir iki gün şikâr itdi halife
ʻUkbe melʻûn şâd oldu nâgâh
Bir gice fırsât buldu anda ʻUkbe
Kızı Kaysere göndürdi ʻUkbe
Yanınca iki hâdim bile gitdi
Varup İslâmbolda Kaysere yitdi
Bilüp bu hâli karşu geldi Kayser
ʻUkbenin nâmesine bakdı Kayser
Ol yanadan gör imdi nitdi ukbe
Yakasın çâk eyledi ʻUkbe
Figân idüp ol melʻûn eyledi âh
Didi ey Müslimânlar âgâh olun âh
Severdi bu kızı Seyyîd-i Battâl
Virdiğine pişmân oldu Battâl
Abdul-vehhâbı göndürdi bu kızı
Uğurlayup alup gitdi işidin siz
İşidüp ehl-i Bağdâd gör ki neyledi
Her biri Seyyîde bir söz söyledi
Katı feryâd idüp ağlar ol kilâb
Dir halife gelince niçe virem cevâb

160

Bunu dir iken ol dem halife
Varup ana feryâd eyledi ʻUkbe
Didi ki yâ halife-yi rûy-i zemîn

Gör ki bana niçe oldu bil yakın
Kızı severdi Battâl bil ey hân
Abdul-vehhâbı göndürmiş ey hân
Kızı uğurladı ol Abdul-vehhâb
Halife çün işitdi böyle cevâb
Derûnına hemân od düşüp yandı
Kakıdı kim gözleri kana döndü
Nâme yazdı Emir ‘Ömere ol dem
İlçi alup nâmeyi Malâtıyâya gitdi hem
Şöyle yazdı nâme içinde sana
Abdul-vehhâbı bağla göndür bana
Malâtıyâ şehrine ilçi geldi
Nâmeyi Emir ‘Ömere ilçi virdi
Emir ‘Ömer okudı nâmeyi hemân
Benzinde kalmadı anın kan
Temâm itdi nâmeyi anda ol temâmet
Didi Seyyîd ‘aceb bu ne hikâyet
Didiler kim semi‘nâ ihsân anın
Biz mutî‘yiz emrine fermân anın
Râvî eydir Seyyîd bile gidüp Bağdâda vardılar
Halifenin serâyına girdiler
Biri gelüp ‘Ukbeye didi fi’lhâl
Abdul-vehhâb ile geldi Seyyîd-i Battâl
Halifeye gelüp ‘Ukbe söyledi
Ol hâ’inler işde geldiler didi
Pâdişâhların hânedânına
Kasdi idüp yine gelürler yanına
Sen sakın inanmagil sözlerine
Söyleme bir söz bakup yüzlerine
Ki bağlasunlar Abdu’lvehhâbı bu dem
Serây içine Seyyîd girmesin bu dem
Ki cellâdlar işidüp Seyyîde vardı
Didiler kim halife şöyle buyurdı
Bağlayup götürelüm biz iş bu pîri
Yol yokdur sana girmeğe içeri
Bu sözi işitdi Seyyîd hemân
Kakıp hışmı toldu anın kan

161

‘Abdulvehhâbın elin eline aldı
Toğru halifenin katına geldi
Yüz yire koyup ana virdi selâm
Yüzüne bakmadı anın ol imâm

Seyyîde itmedi aslâ ol iltifât
Seyyîd-i Battâl didi ana ey ʻalî zât
Resûlullâh yirinde tursun ey şâh
Bana bildir suçum nedir bilem günâh
Ne suç itdim bileyim günâhım ben
Niçün nâ-hakk yire zulûm idersin sen
Didi halife ki revâmı yâ Battâl sana
Ki hıyânetlik idesin sen bana
Niçün kızı uğurlayup gidersin
Benim hânedânıma böyle kasdı idersin
Seyyîd-i Battâl didi ki hâşâ ve kellâ
Haberimiz yokdur bizim bu işde aslâ
ʻAbdulvehhâb didi ki ben peygamberin
Mübârek yüzün gördüm ol serverin
Bunın nişânından didi ol bana
Oğlum didi peygamber buna
Benim dahı ʻömrüm olmuşdır temâm
Hıyânetlik itmedim ben ya imâm
ʻUkbe didi uğurladın kızı sen
Anı Battâl severdi bilürem ben
ʻAbdulvehhâb anda yine ey ʻabbâd
Haberim yok diyü itdi yemîn yâd
ʻUkbe didi halifeye imdi yâ emîn
Böyle dimek ile iş olmaz yakın
ʻAbdulvehhâbın buyur iki elin
Bağlayup boynun ursunlar yakın
Tâ ki bu gizli iş ola âşikâr
Hem halife dahı buyurdı eyle ey yâr
Bağladılar anı bî-dâdlar ey cân
Kılıç çeküp geldiler cellâdlar ol zemân
Görüp Seyyîd-i Battâl karâr itmeyüp geldi
Kılıcı cellâdın elinden aldı

162

Şehâ didi ibtidâ ʻisyânın anın
Sâbit eyle baʻde dök kanın anın
ʻUkbe melʻûn feryâd idüp itdi âh
Didi sana kılıç çekdi bil ey şâh
Şimdi katlı helâldir bil sen anı
Didi Seyyîd çekmedim kılıç hâşâ anı
Zâlim elinden aldım kılıcı ben
Biraz sâkin ol imdi yâ ʻUkbe sen
Bileyim ol kızın ahvâlini ben

Didi ‘Ukbe Seyyîde gâyet ‘ayyârsın sen
Gâyet ile severdin bu kızı
‘Abdulvehhâb uğurladı işit sözi
Giriftâr eyledin bu dem beni belâya
Didi Seyyîd ‘Ukbeye düşme hileye
Bilürsin bu kızın ahvâlini sen
Hûdâya sığınıp bulayım anı ben
Bana mühlet virin kırık gün varayım
Kızı bulup katına getüreyim
Kırık güne değin getümez isem kızı
Suçluyam her ne dilersen kılun bizi
Bigendiler ulular bu cevâbı
Zindâna koydular Abdû’l-vahhâbı
Seyyîd-i Battâl kırık gün mühlet aldı
Revân olup Malâtıyâya geldi
Yârenlere haber virdi bunu hemân ol
İşiden bu işlere oldılar melûl
Didi himmetinizi bana eylen yoldaş
Hûdâ bu gizli işi ide fâş
Câmesin tebdîl idüp oldu revân
Birgün gitdi Seyyîd-i Battâl ol zemân
Bir kişi gider gördi anı ol sahî
Hem elinde var idi süpürge halbur dahı
Gider iken yoldan çıkdı ol gider
Seyyîd-i Battâl ulaşdı ana ol nider
Didi Seyyîd ana Müslimânsın işitsen
Ki câsûssın bilürem seni ben
Didi hâşâ değülem ben Müslimân
Buğda almağa geldim köyden hemân
Yalan söyleme diyü urdu ana Seyyîd
Başına anın kılıç ile urdı Seyyîd

163

Kasdı kıldı öldüre işit anı
Ol didi ki öldürme beni işit nihânı
Tâ kim toğrusun söyleyem sana ben
Kayserin câsûsıyam işit sen
‘Ukbeye nâme götürürem ben işit anı
Süpürge içine komuşam ben anı
Virdi Battâla okudu çün anı
Nâme yazmış sana idem beyânı
Şöyle yazmış ki kız karındaşımı
Bana gödürmişsin ol yoldaşımı

Anın içün eyledim bir evi bünyâd
Deniz içinde yapdım anı ben âbâd
Hezârân Battâl gelür ise bulmaz yol
Ol evin semtine gelmez aslâ ol
Çün okudu anı Battâl didi ana
Dahı ne haberin var ise di bana
Ol didi kim bilmezem gayrı bir haber
Didi Seyyîd ana beni bildin mi sen ey kefer
Seyyîd-i Battâlam ben sen ol Müslimân
Ol lâ'în feryâda başladı hemân
Çaldı anı iki pâre eyledi
Gitdi bir kaç gün gör ki neyledi
Sabâh vaktinde gördi gider bir kişi
Bir ağaç götürüp gider gör işi
Seyyîd-i Battâl hemân ana vardı
Müslimânsın diyü ana sordı
Ol didi kim hâşâ değülem Müslimân
Didi Seyyîd toğrusın söyle hemân
Yoksa iki pâre idem seni hemân
Ol didi kim ilçiyem bilgil 'ayân
'Ukbe kâdıdan gelürem işbu dem
Götürürem Kaysere nâme bu dem
Didi Seyyîd nâmeyi göster imdi bana
Battâlın başın gösterem sana
Çıkarup nâmeyi virdi ana derhâl
Okudu ol nâmeyi Seyyîd-i Battâl
Şöyle yazmış ki kızı sakla ey yâr
Ol yana gitdi Battâl-ı kattâl-ı 'ayyâr

164

Kırık güne değin getürmez ise kızı
Başı şart olmuşdır dinle sözi
Ol kızı sakla bi-gâyet ey ahî
Altı âyât İncîl yazmış ol dahı
Dimiş kızın boynuna bağla hemîn
Battâlın şerrinden ola kız emîn
Okudu ol nâmeyi Battâl temâm
Didi ki var yoluna git imdi yâ gulâm
Ol didi kim nâmesiz kanda gidem ben
Kanı göster bana Battâlın başın sen
Başın açdı hemân ol pehlüvân
Didi Battâlın başın gördin mi 'ayân
Didi ki bu baş senin başın bî-misâl

Didi Battâl ana beni bildin lâ-mahâl
Müslimân ol didi ana olmadı hemân
İki pâre itdi Seyyîd anı ol zemân
Ol ilçinin sûretine girdi ol
İslâmbol şehrine geldi ol
Vardı Kostantinin katına ol
'Ukbenin nâmesin virdi hemân ol
Hemân ol nâmeyi Kostantin aldı ol
Okuyup mefhûmın bildi ol
Didi ki Battâl ol kızı kanda bula
Meğer ölümini isteyü ol kele
Bin altun Seyyîde virdi Kayser
Alup Seyyîdi oturdı Kayser
Bu ilçiyi götürin ol yire yâ gulâm
Görsin imdi niçe sarıbdır ol makâm
Hem dahı bu âyât İncîli alsın
Kızın boynuna asup gelsin
Bir piyâde bulup gulâm ile gitdiler
Çünkim kız kulesine ol dem nitdiler
Yukarıdan asdılar gün merdübân
Çıkdı Seyyîd kızın yanına hemân
Gördi tahtı üstüne düşmiş dîbâc
Kız oturmış başında kıymetlü tâc
On karavaşlar elin bağlayup turur
Vardı Seyyîd nâmeyi kıza virür

165

Okudu kız didi İncîl âyâtın
Öpüp başına kodu kız gayetin
Hemendem hâdime bir yumruk urdı Seyyîd
On karavaşın öldürdi Seyyîd
Hem kızın dâyesi Müslimân oldı
Ol kızı bağlayup anda kaldı
Varup Seyyîd iki sandık buldu
Cevâhir simi zer ne var ise aldı
Gice oldu aldı dâyeyi kızı
İki at buldu Seyyîd dinle sözi
Hemendem Seyyîd yola râhî olur
On iki günde Malâtıyâya gelür
Gördi yârenler anı şâzz oldu gayet
Ne oldı ise Seyyîd itdi hikâyet
Vasf-ı hâlin cümlesin virdi haber
Tana kaldı işiden cümle serteser

Didi halifeye hem yârenlere
Zehiri ol virmişdir kamu anlara
Didi Seyyîd çok itdi ol zulûmı
Benim elimde olur inşaallâh anın ölümi
Ol yana çün otuz yidi gün oldı
Seyyîd Battâl gelmedi Bağdâda diyü noldı
Didi ‘Ukbe kaçdı gelmez ol Battâl
Bellü bilkim bu işi ol işitmişdir ol kattâl
‘Abdulvehhâba cezâlar kılalum
İkrâr itsün kızın hâlin bilelüm
Sonra boğazından asalum biz anı
Sen bilürsin didi ana halife anı
‘Abdulvehhâbı tiz ‘Ukbe getürdi
Hem üç gün ana ağaç ile urdı
Ağaç zahmın yidi ol hemendem
Şerha şerha oldu vücûdu hemendem
Dikdiler meydâna bir dâr ağacı
‘Abdulvehhâbı getürdiler anda bî-ilâcı
Kızıl kana garkı oldu ak sakal
Dâr dibine getürdi anı ol dalâl
‘Abdulvehhâb didi ki olun âgâh
Bana bühtân itdi ‘Ukbe nâgâh

166

‘Azâb ider bana üç gündür temâm
Bu gün henüz olacak kırk gün temâm
Bu günlük sabrı eylesün ol kıbâh
Eğer Seyyîd-i Battâl gelmez ise sabâh
Hâtırından ne geçer ise itsün ol
Ol halâ’ik bu sözi kıldılar kabul
‘Ukbe kâdı didi ki bunu asın tiz
Bunlar bu sözde iken işidin siz
Gice Seyyîd resûlullâhı düşde gördi
Hem ayağına düşüp ana vardı
Didi resûlullâh yâ ciger-gûşem uyan
Bağdâda var sen ‘alemdârımı hemân
‘Ukbe kâfir itmesün anı helâk
Uyandı uykudan ol zât-ı pâk
Tiz kızı dâyeyi alup gitdi ol
Namâz vaktinde Bağdâda yitdi ol
Gördi Seyyîd dirilmiş cümle ehl-i Bağdâd
Dâr ağacı dikilmiş hem anda bî-dâd
‘Abdulvehhâbın eli bağlu hemân

Boğazına kemendi dakmışlar ʻayân
Ki dâr ağacının dibine gelmiş
Kızıl kan ile toza müstagrak olmış
Görüp Seyyîd bu hâli âh eyledi
Didi ki ol melʻûn gör ki neyledi
Hemân ol depenin üstüne durdı
Katı haykırıp bir kez naʻre urdı
Bağdâdın üstüne turdı
Cümlesi Seyyîd ile kızı gördi
Halifeye geldi ʻUkbe ol zemân
Didi ki Battâlın işi oldu ʻayân
Kızı alup bunda ol getürdi
Katlanamadı ʻAbdulvehhâba ol getürdi
Kendi getürdiği oldu hem isbât
Sana kasdı itdi bunlara virme necât
Seyyîd-i Battâl meydân içine girdi
ʻAbdulvehhâbı dâr dibinden aldı
Elin çişdi ʻAbdulvehhâbın geldi hem
Seyyîdin elin öpdü ʻAbdulvehhâb ol dem
Ağlayup didiki kâfir-i bî-dîni gör
Neler eyledi bana sen anı gör

167

Meger bu işi ol itmişdi gör nihânı
Didi Seyyîd ol itmişdir bil sen anı
Münâfık kâfir imiş bil anı sen
Gör imdi bil neler idem ana ben
Halife katına geldi çünki Seyyîd
Yire yüz kodu selâm virdi Seyyîd
Didi yâ halife-yi rûy-ı zemîn
Niçün ol bir kâfire uyarsın hemîn
Ol ʻazîz pîr kim resûlullâh yüzün
Görüp meclisinde işitmiş hem sözün
Şunın gibi eyledin hûrı zelîl
Yarın senden sorıncak bunu celîl
Niçe cevâb viresin mevlâya sen
Dîn yolunda başı cân oynadım ben
Bir lâʻîne sen uyarsın hâkezâ
Benim yârime sen eyledin çok cezâ
Varup getürdim İslâmboldan kızı
Halife işitdi ol dem böyle sözi
Başın aşağı saldı halife
Didi Seyyîd ana söyleyem sana yâ halife
ʻUkbe itmiş bu işleri olun âgâh

Kızı dahı bu göndürmiş bil ey şâh
Senin atana bu virmişdir bil zehri
Bu sözleri çün işitdi ol it kebiri
Figân idüp didi ʻUkbe ey Müslimân
Bana niçe iftirâ ider bu kişi bu zemân
Pâdişâha ol hıyânet eyledi
Kızı uğurlayup kendisi alup gitdi
Görür kim helâk olur ʻAbdulvehhâb
Kızı yine bunda getürdi budur cevâb
Bari bil suçunu ʻözir eyle bu dem
Pâdişâhın pâyına düşelüm bu dem
Suçunu bağışlasın yine sana
İtme bu fuzûllâğv önden sona
Didi Seyyîd ana kâfir gör bî-dîn
Utanmayup niçün tutarsın gizli dîn
Hak teʻâlâ kâdirî kayyûmî celîl
Diledi ki seni rüsvây ide şöyle bil

168

Senin necis fiʻlin ola âşikâr
Seni bana tolaşdırdı ey şirâr
Sana bende bir iş ey fuzûl
Tâ kıyâmet olunca söylesün ol
İşidüp ol ʻUkbe feryâd eyledi
Turup Seyyîd-i Battâl söyledi
Didi ki ehl-i Bağdâd olun âgâh
Bu kişi münâfık kâfirdir bî-iştibâh
Diledi ki fitne kopara bu dem hemîn
Çün işitdi bu sözü ʻUkbe lâʻîn
Yağlığın yüzüne tutdu ʻUkbe
Ağlayup çok zârîlık itdi ʻUkbe
Didi ki yâ Müslimânlar görin bu işi
Bana kâfir diyü söyler bu kişi
İki rikʻat namazda işit sen
Yidi kez mushafı hatim iderem ben
Yidi kez hacca varmışam ben ʻayân
Bana bühtân eyledi Battâl bu zemân
Ne taʻalluk bana Kayserin kızı
Göndürem ana ben işidin sözi
Ehl-i Bağdâd didiler kim revâ değildir bu sözi
Sen alup gitdin yine getürdin kızı
Bari bir ʻözür eyle bir gûnâ dahı
Ne lâzım bunın gibi sözler ey ahî
Şimdi bunın gibi ʻâlim yok durur

Niçe ‘âlim şakiritleri çok durur
Didi Seyyîd bunın ardınca kim namâz
Kıldı ise döndersin bî-mecâz
Bu kıydı ise her kankı nikâhı
Câ’iz değildir bulmaz ol felâhı
Didi ‘Ukbe iki bin hutbe ey yâr
Tasnif itdim bilin imdi âşikâr
‘Ukbenin nâmesin Seyyîd çıkardı
Hemân halifenin eline virdi
Okuyup mefhûmın bildi halife
Didi ‘Ukbeye bu niçe kelâm halife
Senindir bilürem bu hattı ben ‘ayân
Ben dahı seni sanurdım Müslimân
Sen dahı münâfık imişsin bî-dâd
‘Ukbe işidüp eyledi feryâd

169

Didi yâ emirü’l-mü’minîn ‘Ukbe ol âgâh
Bu Battâl ‘ayyârdır benzedir hattıma ey şâh
Kayserin nâmesin çıkardı
Hemendem halifenin eline virdi
Alup anı dahı okudu ol halife
Hemendem ‘Ukbe didi ol zemân halife
Didi ki kâfir imişsin dîn düşmânı
Niçün böyle iş eyledin penhânı
Nâmeleri okudu ol zemân halife
Her ne yazdı ise bildi halife
Halâ’ik işidüp oldılar hayrân
‘Ukbe didi ki hâşâ bu bana bühtân
Halife didiki getürin imdi kızı
Gelüp bunda toğru söylesün sözi
Perde kurup geldi kız anda turdı
Halife kıza bu ahvâli sordı
Di seni bu yirden kim götürdi
Varup Seyyîd seni niçe getürdi
Beni Battâl uğurladı didi kız
Haberi yokdur ‘Ukbenin bilin siz
İderler bu işi ‘Ukbeye bühtân
‘Ukbe didi ki işidin ey Müslimân
Kaldı az kim yok yire olam ben helâk
Oturdı anlar didiler kim bu niçe idrâk
Didiler kim Seyyîde ne revâdır
Bunın gibi işler cümle hatâdır

Varup getürdi Seyyîd ol dem İncîl
Sûre-i Meryemden okudu anı bil
Kıza didi kim seni tutsun bu âyât
Söyle imdi niçe oldu hikâyet
Kız didi ki toğrusun bil yâ imâm
‘Ukbe göndürdi beni dinle kelâm
Seyyîd-i Battâl ile ‘Abdulvehhâbın
Bunların suçları yokdur bilin anın
Beni göndürdi ‘Ukbe işit kal
İlçi sûretinde geldi Seyyîd-i Battâl
On karavaşımı öldürdi Battâl
Müslimân oldu dâyem işidin fi’lhâl

170

Benim bildiğim budur ancak hemân
‘Ukbe lâ‘în işidüp kıldı figân
Didi ki korkdu Battâl kızı hemîn
Didi Battâl halife yâ emirü’l-mü’minîn
Bana destûr vir ‘Ukbenin evine varayım
‘Ukbe kâdının evin varıp göreyim
Vardı Seyyîd aradı evin dörüt yanını
Bulmadı aslâ kâfir nişânını
Mushaf-ı şerif ile kitâbı buldu Seyyîd
Münâcât idüp ‘âciz kaldı Seyyîd
Didi ki sana ma‘lûmdur yâ ilâh
Bu kişi kâfirdir bî-iştibâh yâ ilâh
Beni halk içinde itme sermesâr
Habîbin hürmetine yâ perverdigâr
Bunu diyüp ol kapudan çıkdılar
Bir kapu dahı gördiler ana bakdılar
İçeri girdi Seyyîd çevre bakar
Saman vardır velâkin gönlük tutar
Samanı kaldırır oldu ol dem temiz
Sâfi ak mermerden döşenmiş dinleniz
Mermerin birin kaldırdılar
Ki bir pût var aşağıda gördiler
Hem asılmış anda bir gön merdübân
Cümlesi aşağı indiler ‘ayân
Bir kilise var evinde cümle gördiler
İki keşiş nukûd diker gördiler
Seyyîd-i Battâl ol keşişleri bağladı hemân
Tana kaldı gören anı ol zemân
Halifeye haber virdiler ey cân
Ol iki keşişleri getürdiler ‘ayân

Helâk itdiler keşişleri anlar
Korkdu cânı ‘Ukbenin gördi gamlar
Ayak üzre kalkdı ol zemân halife
Seyyîd ile görüşdiler halife
Çok ‘özürler eyledi ana ol dem halife
Gelüp Seyyîd ile tahta oturdı halife
Didi Seyyîd bana vir ‘Ukbeyi hemîn
Hakkımı bundan alayım yâ emîn
Senindür diyü söyledi ana halife
Gör imdi ‘Ukbeye nitdi Battâl âgâh

171

İki kulağın anın ol zemân keser
Soydular esbâbın anın tâ serteser
Sakalın anın bir bir yoldılar
Nezâket ile anı eşeğe bindirdiler
Bağdâdı gezdirdiler başdan başa
Şehrin halkı eylediler anı temâşâ
Seyir itdiler ehl-i Bağdâd ‘Ukbe lâ‘înî hep
La‘net idüp yüzüne tükürdiler hep
Bağdâdı gezdireler ana üç gün temâm
La‘net itdiler ana cümle hâssı ‘âm
‘Ukbenin malın dirdi halife
Anı Battâla virdi ol dem halife
Alup Seyyîd bahiş ider anı miskinlere
Virdi hem yoksullara düşkünlere
Hem ‘Abdulvehhâba dahı ol zemân halife
İkrâm idüp hil‘at virdi halife
Vidâ‘ idüp ‘azîmet kıldı Seyyîd
‘Ukbe kâfiri bile aldı Seyyîd
Cümle yârenler ana karşu geldiler
Görüp ‘Ukbeyi ana la‘net kıldılar
‘Ukbenin ahvâlin Seyyîd temâm
Didi tana kaldı cümle hâssı ‘âm
Çok cefâlar itdiler anda ol bî-‘âra
Yine bindirdiler anı ol zemân himâra
Yine gezdirdiler şehri tamâmet
Seyyîd-i Battâl didi ana gel İslâma bul selâmet
İmâna gel bul bu dem imdi Müslimân
Suçunu bağışlayam seni hemân
Didi ‘Ukbe Müslimân olmazam ben
Velâkin bir sözüm var dinle sen
Nâme yazam Kaysere ey pür-kemâl

Beni satun alup sana vire mal
Seyyîd-i Battâl bu işe oldu râzı
Kaysere nâme yazdı ‘Ukbe kâdı
Şöyle yazdı bî-hakkı nâr-ı nûr
Rüsvây oldum hem dahı sâhib kusûr
Satun al Battâldan meded eyle bana
Çok iyülik itdim atana hem sana

172

Temam idüp bir ilçiye virdi anı ol
Revân olup İslâmbola vardı ol
Alup okudu Kayser anın nâmesin
Ağladı çün gördü anın hâmesin
Beglerin okudu imdi turın siz
Her biriniz birer nesne virin siz
Hevâ-dârımızdır bizim ol yakın
Alalum Battâlın elinden biz satun
Her birisi bir nesne getürdi ey sahî
Virdi Kayser dahı on yük altun ey sahî
On iyü at yüz kılıç dahı kumâş
Biş ulu ruhbânları itdi ana yoldaş
İki yüz kul dahı Seyyîde virdi ol
Geldi cümle mal Malâtıyâya Seyyîd gördi ol
Emir ‘Ömere didi Seyyîd ki geldi mal
‘Ukbeyi virem ana sen malı al
Benim içün dirler ise hasta di katı
Zirâ diri komam ben ol iti
Geçdi bir iki gün aradan turdı Seyyîd
‘Ukbenin ardınca gitdi Seyyîd
Bir ağaç katına varup ârâm itdiler
Vardı Seyyîd ol yire gör ki nitdiler
Gördi kim bir âdem gider ol yana
Varup Seyyîd önün aldı anın ol dem
Didi ne kişisin vir haber imdi sen
Ol didi kim ‘Ukbenin âdemiyem ben
Kaysere nâme götürürem didi ol kişi
Nâmesin beyân idem sana gör işi
Şöyle yazmış ki şehâ devletinde hâss
Olmuşam Battâlın elinden halâs
Nâmesin hemân okudu Battâl
‘Ukbenin âdemin hemân öldürdi Battâl
Esbâbın giyüp sûretine girdi
Gelüp ‘Ukbenin yanına turdı

Gice oldu Seyyîd keşişlerin başını
Kesüp tutdu ‘Ukbeyi gör işini
Bindi Seyyîd atına kendi gider
Boğazına ip takdı anı yider

173

Bildi ‘Ukbe anı didi sen beni satdın
Niçün bu gice gelüp yine beni tutdın
Didi Seyyîd ana kim senin ile işim var
Bilür misin neler itdin bana ey gaddâr
Geldi Şemmâsa kapu kakdı ey yâr
Didi kimsin didi aç kapuyı ey yâr
Didi Şemmâs ana kim işit yâ pehlüvân
Sana hâtırım kaldı bu zemân
Niçün satdın ‘Ukbeyi ey nâmıdâr
Didi Seyyîd aç kapuyı sen ey yâr
Açdı kapuyı karşu vardı ana Şemmâs
Elü bağlu ‘Ukbeyi gördi Şemmâs
Burnu kulakları yok gördi anı
Ana muşta ile urdu gör nihânı
Didi ki sağ ola mı bu lâ‘în yâ pehlüvân
Didi Seyyîd sağ komam ben anı bil ‘ayân
Ol gice anda sohbet itdi Battâl
Alup anı Malâtıyâya gitdi Battâl
Götürüp anda ‘Ukbeye çok itdi ‘azâb
‘Ukbe didi ana ey merdân-ı şâbb
Nâme yazam Kaysere ey serfirâz
Satun alsun beni didi Seyyîd yaz
Yine yazdı bî-hakkı nâr-ı nûr
Satun al beni Battâldan oldum kabiç gör
Vardı ilçi Kaysere ol dem hemân
Aldı Kayser nâmeyi okudu ‘ayân
Beglerin cem‘ eyledi yine ol kefer
‘Ukbenin nâmesin virdi haber
Didiler kim şehâ bir idelüm söz
Eger genc-i ‘âlemi virseniz Battâla siz
Anı Battâlın elinden almazsınız
Öldürür anı ana çâre bulamazsınız
Didi Kayser ne dirsiniz bana şimdi
Didiler nâme yaz Battâla imdi
Şöyle yaz ne kim ta‘allukdur bana
Her ne kim itdi ise ol itdi sana
Gerek öldür anı gerek bağışla

Elünden ne gelir ise anı işle

174

Eğer bunda gelür ise ol kişi
Yine işler fitne olacak çok işi
Bilürsin Battâlı ki niçe pehlüvân
Helâk ider cümlemizi bî-gümân
Bu resme nâme yazıldı ilçi aldı
Revân olup Malâtıyâda Seyyîde geldi
Okudu anı Seyyîd ol dem işitdiler
ʻUkbe lâʻîni çarmığa atdılar
Çağırı çağırı öldü lâʻîn
Cânın cehenneme saldı lâʻîn
Derisine anın saman basdılar
Malâtıyânın kapusından asdılar
Kırık gün anda turdı temâm
Rûm kâfirleri yâs tutdılar ey hümâm
Halife işidüp şâd oldu katı
Ziyâde oldu Battâlın şöhreti
Yidi iklim adı toldu Seyyîdin
Lütuf ile adı toldu Seyyîdin
Niçe şöhret bulmaya ʻâlemde ol
Ana evlâdım dimiştir ol resûl
Rûmı fetih idüp cümlesi oldu Müslimân
Hem sâhîdir Seyyîd hem velîdir pehlüvân
Sahîler serveri Seyyîd-i Battâl
Dilâverler rehberidir Seyyîd-i Battâl
İlâhî ayırma anın şefâʻatindan
Bizi dûr itme anın rağbetinden
Kabûl eyle ilâhî sen bu niyâzı
Şefâʻat ide bize Battâl-ı Gâzi
İlâhi zaʻif bî-nevâ velî kulunı
Rahmetin ile yarlığa zaʻif kulunı
Dünyâ ile ʻukbâda şaşırma anı
Ahir nefesde şeytana virme imânı
Kamu sivâs ile kullarını
Büyük küçük günahların ʻafv eyle anların
Her kim bu duʻâya amîn diyenleri
Kıyametde hacîl itme anları
Bu kitâbı okuyana rahmet eyle
Ana rûz-ı cezâda cennet eyle

175

Bu kitâbı dinleyenler görmeyeler lâ-hisâb
Gireler cennete anlar cümle bî-ʻazâb
Dü cihânda yazan olmasun melûl
Hem kıyâmet günü olmasun ol zelîl
Dilerim ki bu kitâbı yazdıranı
Görmeye yazdırana aslâ ʻazâb nirânı
Hem bakâyî göre cennette didâr
Cümlemize nasib eyle yâ girdigâr
Ger ister isen Muhammedden şefâʻat
Muhammed ruhına virin siz salavât
Zikr-i kıssa-yı ʻAbdulvehhâbın giriftâr olup
Seyyîd-i Battâlın halâs eylediği cengi kıssası
Zâhid ol kim bu fenâ dünyâya hiçbir kimseye yâr olmaya
Kim anın terkinden aʻdâ behter-kâr olmaya
Dârını kurmış cihâna her kim mansûr olur
Var mı bir kes kim anın dârına ber-dâr olmaya
Günden güne eyler kendi özün müzeyyen mahbûb bî-veş
Ziynet ile ol sana vefâdâr oldu mekkâr olmaya
Zâhir hüsn-i hayâlet ile ol seni eyledi hem şikâr
Şimdi ol sana yâr oldu ağyâr olmaya
Daneler saçmış bu yolda dâmını kurmış ol sana
Dîl kuşun saydı itmeye bil bunda ʻayyâr olmaya
Dâmını sayyâdın içinde olur bu kuş cümle ey cân
Hiç ana olmaz ana giriftâr bunda tayyâr olmaya
Yüzüne itdi tebessüm kendin eyledi yâr sana
Gösterir sana vefâlar sonra ol gaddâr olmaya
Ya ilâhî kıl ʻinâyet eyle şerrinden anın emîn
Dü cihan içinde tâ ki kârı ʻizâr olmaya
Gönlümizi kıl münevver zikri ile âbâd ola
Dîl divânına senden gayrı miʻmâr olmaya
Kim mürivvet kânı sensin dest-gîr ol yâ ilâh
Senden artuk kimesne bize hiç vefâdâr olmaya
Dinle imdi bu bakâyî bir gazâvât söylesin
Müstemiʻ ol kim bundan aʻlâ gayrı ahbâr olmaya
Bir gün oturmışdı Seyyîd-i Battâl cümle yârenler dahı
Geldi bir er ol zemân yaʻni ol sâhib-i efkâr olmaya
Didi vefât itdi halife oğlu mü'min oldu şâh
İşidüp hüzün itdiler haddi bî-şimâr olmaya

176

Didiler cümle ulular varalum Bağdâda imdi biz
Biʻat idelüm ama kim kavli ahbâr olmaya

‘Abdulvehhâbı kodular ya‘ni şehri hıfız ide ol
Cümlesi Bağdâda gitdiler anda ol kim sayyâr olmaya
Seyyîd-i Battâlın işit kim var idi üç oğlu hem
Çün ‘Ali oğlunu alup gitdi ol ya‘ni nazzâr olmaya
Hem Beşîr biri Nezîr hem bunlar küçük idi hem
Anın ulusı ‘Ali idi anın gibi nâmıdâr olmaya
‘Abdulvehhâba bunın ikisin ısmarladı
Gitdiler bunlar şikâre kendiler şikâr olmaya
Gâ’ib oldu bunın ikisi Beşîr ile hem Nezîr
‘Abdulvehhâbı göndürüp gör imdi niçe nâçâr olmaya
Didi ‘Abdulvehhâb atasının ardınca gitmiş ola bunlar
Göndürür Bağdâda âdem tâ kim haberdâr olmaya
Gelüp câsûs didi ol dem yokdur oğlanlar anda
İşidüp ağladı ‘Abdulvehhâb Seyyîd haberdâr olmaya
Didi kim evlâdların ısmarladı imdi ol bana
Gâ’ib oldu çünkim anlar gayrı âşikâr olmaya
İrte ol Battâl gelür ise ne cevâb virem ben ana
Bir kişi göndürdi İslâmbola tâ kim medâr olmaya
Geldi ol âdem didi kim anda yokdur ey ‘azîz
Kayseri oğlu dahı yok olmış dahı meğeri sahhâr olmaya
Ol Tekfûr şâh anın gâ’ib olmış oğlu dahı
Gâ’ib olur niçe oğlan kız bu ahbâr olmaya
Cümlesi didiler kim Seyyîd-i Battâlın işleri
Bu cihânda andan gayrı kimesne deyyâr olmaya
‘Abdulvehhâb çün işitdi katı ser-gerdân olur
‘Azmi Rûm itdi kim ya‘ni vâkıf-ı esrâr olmaya
Seyyîdin oğlanların varup bulam diyü ol
Müstemi‘ ol kim bu râzımı tâ ki tekrâr olmaya
Çünki aldı Kayser Battâldan haber
Didiler kim Bağdâda gitdi Battâl pür-hüner
Didiler kim bu işleri itdi Battâl
Hem oğlumızı alup gitdi Battâl
Ana hem korkusından cümle ruhbânlar
Biş yüz batmân virürlerdi anlar

177

Kamu Rûm ehli ana yüz tutdu çün
Esâtûr bu sözü işitdi çün
Cânına od düşüb yandı hemân
Bir ulu kâfir var idi ol zemân
Anın ol gice kızı gâ’ib olur
Geldi Kayser katına zârı kılur
Didi kim senin gibi var mı bir ulu şâh

Yokdur cihânda sana benzer bir pâdişâh
Revâmıdır terk idesin gayreti
İdesin Battâla hem dem sen minneti
Hem ana viresin her yıl harâc
Bunu diyüp ağladı ol bî-ilâc
Yidi iklimine nâme yazdı Kayser hem
Temâm biş yüz bin kişi cem‘ itdi ol dem
Hem didi ki kızımı alup gitdi
Çünki anın sözün cümle işitdi
İki yüz binin İslâmbolda kodu
Yolları derbendi idüp gözledi
Ol yana ‘Abdulvehhâb dinle ey cân
Seyyîdin oğlanların bulmağa oldu revân
Alup kâfir üç yüz bin eri revân olur
Çünki Ma‘muriyye şehrine ol gelür
Varup ‘Abdulvehhâb bir punara yitdi
Alup abdest namâz kılup yatdı
Düşinde gördü bir pûta secde ider ol
Kara balçıkdan ton giyüp oldu melûl
‘Abdulvehhâb uyandı dinle râz
Çeşmeden abdest alup kıldı namâz
Düşinde halâs ider kendin Battâl
Ana ak ton giydirdi düşinde Battâl
Hem katı çok ağladı kaldı tana
Didi ki bu düşden hayır gelmez bana
Ol namâz kılar iken Kayser gelür
‘Abdulvehhâbı dinle imdi ne kılur
Bile geldi anın ile üç yüz bin eri
Ortaya aldılar ol güzel şîr-i nârı
Sandılar kim anı ol zemân Seyyîd-i Battâl
Geldi nokta-yı firenk ana fi’lhâl

178

Didiler kim Battâl sen itdin bu işi
Yanına kalur mı sandın bu ey kişi
‘Abdulvehhâb anlara hamle kılur
Kılıçın çalar anlara iki pâre olur
Bu hâli görüp cümle feryâd itdiler
Buyurdı Kayser okçular ok atdılar
Bi-gâyet cenk eyledi ol zemân ‘Abdulvehhâb
Ana hem çok yara urdılar ehl-i kilâb
Silâhı yok idi çok akdı kanı
Gulüvv idüp kâfirler tutdılar anı

Kaysere getürdiler anı ol şirâr
Gördi Kayser anı kim bir ihtiyâr
Didi Kayser ana kim sen kimsin söylegil
Ol didi kim ʻAbdulvehhâbım didi bil
Dahı ben ol Muhammed Mustafânın
Mübârek yüzün gördüm ben anın
Dahı üç yüz on yaşıma vardım dinle sen
Yitmiş iki kerre hacca vardım dahı ben
Niçe kez murâdıma irdim ben yakın
Ölüm bana şekerden tatlu hemîn
Esâtûr çünkim bu sözü işitdi
Ne kılam buna diyü tefekkür itdi
Didiler kim şehâ bunu öldürme tut hoş
Ola kim dînimize gire bu dem uş
Eger bu dînimize girer ise ey şâh
Mesîh bize yardım ider bil bunu âgâh
Muhammed dînine girenlerin cümlesi dahı
Bizim dîne girerler bil ey sahî
Dahı Battâl bunun olur pehlüvân
Bu olmasa hüner bilmez ol hemân
ʻAbdulvehhâbı Kayser ol zemân dahı
Göndürdi İslâmbola ol kâfir dahı
Kızına yazdı kim bil ey hûb zât
ʻAbdulvehhâba kılasın iltifât
Gice gündüz anın çıkma yanından
Tâ kim anı döndüresin dîninden
ʻAbdulvehhâbı serâya kondurdılar
Yanına hizmetçiler göndürdiler

179

Var idi Kayserin bir kızı aʻlâ
Bi-gâyet hûb idi ol dilber idi zîbâ
Zülfü üzere hûb gerdân-ı handân
Her yanı çâk idüp ol mesti şeydâ
Gelüp ʻAbdulvehhâba ol gice kız
Didi ki ey şîri meydân çekme belvâ
Gâhi hoş hâl-i ʻâlem gâhî na-hoş
Bilindi bî-vefâdır bu cihân fâni dünyâ
Er oldur kim ala dünya safâsın
Zirâ kim bir karâra kalmaz bu fâni dünyâ
Kolunu boynuna saldı anın kız
Hem aldı bir kadeh bâdeyi ol hamrâ
Didi nûş it olasın gassadan ferâmuş

Benim ile zevki idesin imdi husûsa
Getürdi ol zemân ‘işret âletlerin
Gelür sâzendârlar kaddi anların bala
Şol mikdâr eyledi kız şive-yi nâz
‘Abdulvehhâb divâne oldu ammâ
Yine sabrı ol dem ana olmadı çâre
Bilür ‘âşık ‘ışkın hâlini dime lâlâ
Temâm kırık gün itdi kız şive-yi nâz
Yine sabır eyledi ol ‘Abdulvehhâb ana
Esâtûr Kayser irişdi hemendem
Kızın katına çağırdı tenhâ
Didi ki yâ ciger-gûşem ne kıldın
Didi kız çâre olmadı ana aslâ
Hemân işidüp anı Kayser kakıdı
‘Abdulvehhâbı getürdi ol eşkâ
Kolun bağladılar ‘Abdulvehhâbın
Geldiler cellâdlar ana kim ol zemân illâ
Hemen kız gelüp itdi ana şefâ‘at
Getürdi odasına ol dilârâ
Kabul it didi kız ana sözümi
Beni alup bu dem canını eyle ihyâ
Ölmeden sağlık yiğdir dimişler
Benim ile bir-murâd ol imdi ey cânâ

180

Şol mikdâr nâz itdi ol kız anda
Olur ‘Abdulvehhâbın ‘aklı hem yağma
Ki kendine didi kim ‘Abdulvehhâb anda
Dînime zarâr olmaz benim bu dem aslâ
Kılayım şer ile gönlümi ben muhkem
Dilim ile diyem ben oldum eşrâ
Musahhar ideyim bu dem bu kızı ben
Bu nev ile mutî‘yem diyem ana ben cânâ
Bu sözü kız işüdüp oldu handân
Kolun boynuna saldı kız anın cânâ
Ol imdi bu şarâbı kim eyle nûş
Anı redd itmedi geldi ana ol dem sevdâ
Kaçan kim ol şarâbı itdi ‘Abdulvehhâb
Atasına kız âdem göndürdi şâhâ
Dîninden dönüp itdi câmı nûş
İşidüp şâd oldu ol zemân kübrâ
Gelüp câmı ‘Abdulvehhâba sundu
Hem anı nûş itdi anda bî-safâ

‘Abdulvehhâb itdi anı nûş
Unutdu kendin itdi cü‘â
Donatdı şehr-i İslâmbolı kefer
Kamu kâfirler iderler idi anda temâşâ
Kiliseye getürdiler anı keşişler
Ana karşu geldiler sağîr ile kübrâ
Urup başına anın per-nûşı hemendem
Biline kuşatdılar anın zünnâr hâşâ
Getürüp hem itdirdiler anı pûta secde
Tonuz etin yidirdiler ana kâfirler hâşâ
Getürdiler anı ol dem Kayser katına
Saçar anın üstüne dürr ile mesnâ
Virür bin kul anın yanına bin karavaş
Dahı dörüt ulu şehri virdi ana i‘tâ
Otuz kal‘a virdi ana dahı yol
Kim zînet itdi kâfir anda hâşâ
Eyledi yidi gün toyı düğün hem
Kızın halvetine vardı ‘Abdulvehhâb ammâ
Katı mesti olup anda ol uyurdı
Gör imdi niçe hâl oldu ana sonra
Kız oturmışdı anın başı ucunda
Görür levnî tağyir olur anın akbâ

181

Bir ak kuş çıkdı ağzından anın bil
Gelüp bir kara kuş girdi anın ağzına simâ
Yüzinin gidüp rengi oldu bî-nûr
Uyandı ‘Abdulvehhâb kız didi naklâ
İşidüp bu cevâbı itdi feryâd
Didi ki bana ne hâl oldu dirîğa
İmânımdır gördiğin ak kuş benim bil
Ki kara kuş oldu küfür bana ebkâ
Dirîğa niçe oldu hacc ile gazâlar
Niçe ta‘âtlarım oldu cümle hebâ
Mübeddel oldu İslâmım bu gün kefer
Figân itdi ‘Abdulvehhâb anda katı belvâ
Bunu dir iken bir tarâka oldu peydâh
Havâdan düşdü bir başsız a‘zâ
Henüz kanı akardı kız itdi feryâd
Görüp ‘Abdulvehhâb anı kaldı tana
Kılıçın çeküp tama çıkdı
Kimesne görmedi kaldı ‘acebâ
Yine bir tarâka oldu anda nâgâh
Yine düşdü kesik baş nâgâh

Yine tama çıkdı ʻAbdulvehhâb
Görmedi kimse aşağı indi zîbâ
Gördü kim kız dahı yokdur itdi efgân
Gelüp Kayser ider anda hem şekvâ
Görüp Kayser bu hâli oldu hayrân
Didiler hem cüme ulular ve uhrâ
Didiler kim yine bu Battâlın işi
Geçer kırık gün aradan olmadı izhâr
Bu yanadan çün Bağdâddan işit kâl
Emir ʻÖmer ile geldi Seyyîd-i Battâl
Tuymadı Seyyîd işit imdi bu cevâbı
İki oğlu ile ol ʻAbdulvehhâbı
Didiler Seyyîde işbu hâleti
Kalmadı Seyyîdin aslâ tâkâtı
Hemendem tebdîl olup girdi yola
Mûsâ ibn-i Cuʻdeyi aldı ol bile

182

Çün Rûm ehli işitdi bu hâli bil
Oturmışlardı cümle anlar dinlegil
Didiler kim ʻAbdulvehhâbı gör imdi bu dem
Görmiş peygamberin mübârek yüzün hem
Şimdi Kayserin kızına ʻâşık olmış
Dîninden dönüp ol kızın yanına varmış
Girdek gicesi Battâl ana gelmiş
Kızı uğurlayup revân olmış
Bu sözü işidüp Seyyîd ider âh
Ol arada kodu Mûsâyı ol nâgâh
Kendisin bir sûretde itdi ol
Varup İslâmbola yitdi ol
Bu yanadan Kayser kurup tahtın hemân
Oturur idi hem ulu begler ʻayân
ʻAbdulvehhâb ol gün kürsîde hem
Sâfi altun kürsîde oturur idi hem
Bâde içip mesti olmışlar idi
Meşveret itmeğe gelmişler idi
Dirler idi ki Battâldan biz ey hümâm
Ne vaktin alalum andan intikâm
Girdi bir pîr içeriye anda nâgihân
Kaysere virdi selâm vardı ʻayân
ʻAbdulvehhâbın ağzına hemendem
Yumruğun urup ahtardı ol dem
Gitdi boğazına anın üç dişi

‘Abdulvehhâb taşra çıkdı gör işi
Geçüp anın yirine oturdı pîr
Hiç birinde kalmadı zirâ tedbîr
Birinin kalmadı benzinde kan
Kamusı baş egüp oldılar sergerdân
Didi Kayser ne kişidir bana söylegil
Niçe böyle hareket itdi digil
Didi ki şâh-ı Çin virdi sana
Didi ki niçün kızın virmedi ol bana
Geldim ana bildirem kendi özünü
Kayser işitdi anın sözünü
Didi Kayser kızım gâ’ib oldu bil
Hem oğlum dahı gâ’ib oldu nâgâh

183

Didi niçe kız ile oğlan gâ’ib oldı
Kamusın Battâl uğurlayıp aldı
Pîr yirinden turup niçe tedbîr eyledi
Yine kelâm diyü gitdi söyledi
‘Abdulvehhâb yine içeri girdi
Hemân Kayser ‘Abdulvehhâbı gördi
Didi ki hây sana noldiki ol seni
Urup yire dökdü ağzının kanın
Bunca begler katında oldın sermesâr
Niçün bir söz dimedin ana ey yâr
‘Abdulvehhâb didi ki şükür eyle sana
Ki kasdi eylemedi kasdi itdi bana
Didi Kayser kimdir söyle derhâl
‘Abdulvehhâb didi ki ol Seyyîd-i Battâl
Kayser emri itdi çeriler turdılar
Seyyîdin ardınca anlar vardılar
Gidüb Battâl dahı turmadı anda
Yine Mûsâyı buldu ol mekânda
Didi ‘Abdulvehhâbın hâlin ana temâm
Biraz ağlaşdılar anlar ol zemân
Dönüp Seyyîd bir kiliseye vardı hemân
Gördi bağlu kapusı urdu hemân
Gelüp ruhbân didi kimsin dikil seni
Didi ki Battâlam bilsen imdi beni
Bu kulumdur emânet virem bu dem sana
Yine gelince kulumu virgil sen bana
Gelmez isem senin yanında tursun
Kilisenin rûşân işlerin görsün

Çünki Mûsâyı ana virüp gitdi
Gelüp Kayserin leşkeri ana yitdi
Filkırât dirler geldi ol kâfir dahı
Seyyîdi ortaya aldılar ol kâfir dahı
Na‘re urup girdi Seyyîd nâgihân
Ahşam olunca cenk itdi pehlüvân
Gice olunca anda cenk itdi Seyyîd
Çıkıp kâfirin içinden gitdi Seyyîd
İrte deryâ kenârına ol vardı
Gördi iki kişi anda oturdı

184

Didi Seyyîde kimsin söyle sen
Didi ki Kayserin kuluyam işit sen
Adım Mehrûz isterem Battâlı ben
Size bir bir hâli nakıl idem hâli ben
Geldi Kayserin katına Battâl
Bizim ile bir gün cenk eyledi Battâl
Gördiniz ise haber virin anı
Atın tonun size virem nihânı
Didiler kim biz dahı isteriz anı
Kız karındaşım alup gitdi ol nihânı
Seyyîd ile anda ârâm itdiler
Seyyîd anda kaldı anlar gitdiler
Çünki uyuyıp Seyyîd yatdı hemân
Filkırât leşker ile yitdi nâgihân
Görür kim Seyyîd yatur hep anda geldiler
Gulüvv idüp kemendi ana saldılar
Yatur iken Seyyîdi tutdu anlar
Elin bağlayup görki nitdi anlar
Didi Battâl niçün tutarsınız beni
Didi Filkırât isterdim yâ Battâl seni
Şimdi firsât virdi nâr-ı nûr bana
Niçe işler ideyim imdi Battâl sana
Didi ki ben değülem dinle sen
Adım Mehrûz Kayserin kuluyam ben
Didi ki yâ Battâl sana inanmazam ben
Sen bir ‘ayyârsın seni toğru sanmazam ben
Hemân ol iki yigit irdiler ana
Seyyîdi Filkırât bağlamış kaldılar tana
Didiler kim niçün bağladın bunu
Bu Kayserin kuludur Mehrûz adı anın bu
Filkırât didi ki Battâldır bilün siz

Bunlar didiler kim Battâl değildir uzandı söz
İki yigidi öldürdi Filkırât hemâne
Alup gitdi Battâlın oldu revâne
Filkırât didi Battâla kim yâ ʻayyâr
Böyle ruhbâne olmadın ne hilen var
Bunca şâhları öldürüp malın aldın
Söyle imdi ol niçe malları ne kıldın

185

Didi Battâl malı cemʻ itmem ben aslâ
Benim neslim malı cemʻ ittmedi katʻâ
Gazâlardan malı çok alurdım
Kamusın yohsullara veririrdim
Filkırât didi Battâla dime yalan
Söyleme diyü döğer ol kaltabân
Geçüp andan bir köye anlar vardılar
Anda bir halvet degirmeni buldular
Degirmen taşına Battâlı hemân
Bağlayup bir kulu bekçi kodu ol zemân
Üç gün üç gice anı döğdü kul
Seyyîde niçe ʻazâblar itdi anda kul
Uşde tutdum diyü Battâlı hemîn
Kaysere bir kişi göndürdi ol yakin
Kendisi Battâlın yanına geldi gör anı
Didi ki söyle bana kız karındaşım kanı
Bu niçe şâhların malın nitdin
Söyle bana alup malı sen gitdin
Hem benim dînime gir kurtul hemân
Yoksa virmem bu dem sana amân
Didi Seyyîd bir divit getür bana
Cümle malı defter idem ben sana
Hem senin didiğini ideyim ben
Kız karındaşını bana virir isen sen
Filkırât didiğini bu söz girçek ise beni
Kaysere virmem yâ Battâl ben seni
Didi Seyyîd Kaysere beni sen eger
Virmez isen yâ Filkırât beni eger
Ben dahı ideyim Rûma şâh
Kayserin tahtın sana virem bil ey şâh
Filkırât şâd oldu anda oturdı
Hem buyurdı divit kağıd getürdi
Seyyîdi didi ki değirmeni eyle halvet
Kimesne duymasın eyle halvet

Filkırât işitdi cevâbın anın
Kapusın bağladı değirmenin
Çünki halvet kaldı değirmen Seyyîd gördi
Didi ki elim çiş kalem alam didi

186

Seyyîdin elin çişdi ol lâ'în
Malı yazsın diyü ol hemîn
Eli çizildi gördi Seyyîd-i Battâl
Lâ'înin boğazından tutdu fi'lhâl
Şöyle sıkdı lâ'înin 'aklı gitdi
Görünce Seyyîd-i Battâl tedbîr itdi
Filkırâtın esbâbın giydi ol dem
Kendi esbâbın ana giydirdi hem
Şöyle düzdi şeklin it ihtiyât
Seyyîdi gören sanur idi Filkırât
Kendin bağladığı yire hemân
Filkırâtı bağladı Battâl ol zemân
Şöyle urdu ana kim işit sözü
Belürsüz oldu yüzü gözü
Filkırât gözün açup ağladı
Didi ki Battâl beni bu taşa bağladı
Didi Seyyîd ana kim eyâ Battâl-ı 'ayyâr
Niçün gizlersin kendini ey nâ-bekâr
Senin hilene hiç kimesne inanmaz
Senin sözünü kimesne toğru sanmaz
Bunca malı neyledin kıl anı 'ayân
Filkırât işidüp anı kıldı figân
Didi Filkırât dime bana lâ
Bu Battâldır bana itdi Battâl imdi hile
Hile itdin bana inanmazam sana ben
Beni kendi yirine bağladın sen
Herze dime diyü vardı Seyyîd ol yana
Ol kâfiri ol kadar urdı ki kal tana
Dişleri boğazına gitdi anın hemân
Filkırâtın yüzü gözü oldu kan
Varup ol dem kapuyı açdı Battâl
Filkırâtın kulları geldi derhâl
Birine virdi Seyyîd bir ağaç
Didi ki ur kim kanın saç
Aldı eline ağacı ol gulâm
Söyledikçe ana çaldı temâm
Çağırdı kim benem imdi Filkırât

Ol Battâldır it sözüme ihtiyât

187

Şöyle kim urdu gulâm ana ol dem ağacı
Feryâd ider velî yokdur anın ilâcı
Gulâm ana dir ki eyâ Battâl-ı kıttâl
Sana kimesne inanmaz itme al
Çünki Battâl tutuldı bildi Kayser
Binüp atına hemendem geldi Kayser
Vardı Seyyîd karşusına bu hâli didi
Uşda tutdum Seyyîd-i Battâlı didi
Hem üç gündür kendin inkâr ider
Ne kızı ve ne oğlanı ikrâr ider
Anı Kayser işidüp oldu handân
Libâsın virdi Battâla Kayser ol zemân
Sürüp degirmene geldi bî-dâd
Filkırât anı görüp eyledi feryâd
Didi ki bî-hakk-ı nâr-ı nûr dinle kal
Benem Filkırât bu dahı Seyyîd-i Battâl
Güldü Kayser didi ki ey ʻayyâr kişi
Neler itdin bana ey mekkâr kişi
Atam ile ceddimi neyledin kanı
Kanı oğlum sen bana bildir anı
Kız karındaşım kanı sen vir peyâm
Kanı bunca biglerim söyle kelâm
Ol çağırdı kim ʻİsâ hakkı şöyle bil
Filkırât benem bu Battâldır dinlegil
Seyyîd-i Battâl ol gulâma buyurur
Ağaç ile ana şöyle urur
Hem revân oldu başının kanı
Didi Seyyîd Kaysere kim sen gör anı
Dahı ʻayyâr ki gizler ol kendini
Hemân Seyyîd varır ona gör fendini
Bir kaç kamçı urur ana gör sen işi
Didi seni öldürem imdi ey kişi
Sen benem Battâl diyü söyle cevâb
Kamçı ile ana urdu ey habâb
Filkırât çaresiz kalup gör neyledi
Benem Battâl diyü ikrâr eyledi
Sonra feryâd idüp Filkırât didi ey şâh
Filkırât benem bu Battâldır bil âgâh

188

Bana ‘ayyârlık ile itdi hile
Bu hâle koyup bana geldi bu dem belâ
Kimesne bilmez benim hâlim nolur
Senin oğlunu kızını ol bilür
Didi Kayser ey Battâl-ı kattâl
Çok hileler eyleyüp sen itdin al
Bu kez hile ile kurtulamazsın sen
Benim elimden halâs olamazsın sen
Didi Kaysere kim ey hümâm
Buyur anın işin idem temâm
Sen bilürsin diyü taşra çıkdılar
Buyurdı Seyyîd ulu od yakdılar
Cümle kâfirler temâşâ kıldılar
Filkırât mel‘ûnı oda yakdılar
Çağırı çağırı kül oldu lâ‘în
Cânını cehenneme saldı lâ‘în
Dinledi Seyyîd itdi Kaysere du‘â yalandan
Virir hil‘at tâcı itdi ana hibâdan
Yine etrâfa düşer anın âvâzı
Yine oda yandı Seyyîd-i gâzi
Malâtıyâ ehli çün oldu perişân
Şâyed ola imdi bu söz yalan
Çünki yakdı Filkırât mel‘ûnı nâr
Dinle imdi ne kılur ol nâmıdâr
Gelür Battâl didi Kaysere bil ey şâh
Yalınuz gelmedi bunda bu ‘ayyâr
Bana destûr vir bulam anın yoldaşını
Didi Kayser var imdi eyle anları şikâr
Yüz âdem alup gitdi ol dem Seyyîd
Çünki Kayserden cidâ oldu ol dîndâr
İderdi dem-be-dem hamdı ol senâlar
İderdi şükür ile hamdı senâlar
Dir idi bu işler ‘inâyet senindir
Ben gedâya idersin i‘tibâr
Var bir müşkilim kaldı ey hûdâ
İki oğlum niçe şehzâdeler var
Belürsiz oldılar anlar bana ‘ayân it
Ki benden zannı iderler bu kavm-i eşrâr

189

Dönüp vardı kiliseye ol hemendem
Didi ruhbâna kim hiç itme inkâr
Seyyîdin sen kulun aldın bana vir
Didi ruhbân ki korkaram andan ey kâmıkâr
Didi ki ben anı oda yakdım bu dem ey kişi
Virdi Mûsâyı ana bil ey yâr
Hemân Mûsâyı Battâl alup gitdi
Bunu öldürelüm didiler cümle küffâr
Didi Battâl ben buna ideyim çok cezâ
Siz gidin didi gitdi anlar eşrâr
Gelüp Mûsâ Seyyîdin öpdü elin
Geldi kiliseye Battâl ol dem tekrâr
Didi ruhbâna benim kulum kanı
Filkırât alup gitdi didi ol bî-'âr
Didi ki niçün virdin ana benim kulumı
Ki emânet virdim idi sana ey gaddâr
Temâm kırık râhib var idi anda bil
Boğazından tutup itdi anları ber-dâr
Didi Mûsâya anda Seyyîd kim bilgil
Ki benden gitmez kat'â bu efkâr
İki oğlum niçe şehzâdeler hem
Belürsüz olup olmadılar izhâr
Kamusı dirler kim Battâl itdi anı
Bu işde ben dahı olmuşam nâçâr
Ne denlü var ise bu değil âdem işi
Dîv işidir ya sihri itdi sehhâr
Didi Mûsâ buluruz anları inşaallâh
'İnâyet ider ise bize ol settâr
Deniz kenârına çün geldi Battâl
Namazı kıldı bil anda ol ahbâr
Görür kim bir süri hınzır gelür hem
Gelür hem bir yigit ider anda ol zâr
Dir ki Seyyîd-i Battâlı oda yakdılar dirîğa
Anın yakmışlar oda cümle füccâr
Bu zahmetden halâs olmam ben aslâ
Ümidim Seyyîd-i Battâl idi hem-var
Hemendem Seyyîd-i Battâlı gördi ol
Didi ki bu yirden sen dahı git var

190

Ki bu yir kim bir belâlı yirdir ol âgâh
Didi ki döker bu yirde gelse tayyâr
Didi Seyyîd ne kişisin haber vir
Didi sana ben ideyim imdi ikrâr
Didi İbrâhim adım ibn-i Sa‘id
Ki Bağdâddan oluram işit ey yüzü akmâr
Bir bezirgân idim bu yire geldim
İşbu çeşme sara kıldım karâr
Geldi bir câzû karı anda nâgihân
Sihri okuyup bizi itdi ol târımâr
Cümlesini kırdı tutdu ol beni
Kırık yıl oldu bunda esîrem ey sivâr
Güzende câzının bu ‘avratıdır
Esîr itdi beni ey yüzü akmâr
Hem öldürmiş kocasını Seyyîd-i Battâl
İki oğlu var anın ey der-kâr
Biri bunda biri anın Kûh-ı Kâfda
Hilâldir anın adı gâyet ol mekkâr
Bu yire niçe kız oğlan getürdi
Kimin beryân itdi kimin giriftâr
Gidin imdi bu yirde siz turmanız
Ol dem bu sözü dir iken ey mikdâr
Nâgihânı ol karı geldi hemân
Ol yigit âh eyledi hem itdi iftikâr
Gördi Seyyîd dîv şeklidir ol karı
Hem yalınçak geldi ol zemân âşikâr
Seyyîd-i Battâlı görüp güldü karı
Didi ben sana olurdım yâ Battâl intizâr
Sen benim kocamı eyledin helâk
Bende seni öldürem ey nâ-bekâr
Anda bir efsûn okudu karı hemân
Ağdı bulutlar havâya anda bî-şimâr
Câzûluğı nâ-bedîd oldu hemân
Ol lâ‘în kakıdı bil ey bahtiyâr
Seyyîdin üstüne atâş yakdı
Okudu Hızırın du‘sın ol dîndâr
Aldı bir tağı gibi taşı destine
Seyyîdin üstüne atdı şirâr
Sıçradı Seyyîd yire düşdü taş
Geldi kim bir taş dahı ala ol şirâr

191

Seyyîd-i Battâl ol dem Hızırın okunu
Sağ gözüne urdu oldu zahim-dâr
Düşdü câzû kesdi Seyyîd başını
Canın tamuya virdi ol himâr
Seyyîdin pâyına düşdü ol yigit
Çok du'lar itdi ana ey yâr
Hem ol tağdan bir âvâz geldi derhâl
Çağırdı kim eyâ Battâl-ı kattâl
Çünki öldürdin atamı anamı sen
İki oğlunu beryân ideyim ben
Çünki bu sözü işitdi Battâl
Hemân ol tağa toğru gitdi Battâl
Ol yigidin yanında Mûsâ kalur
Geldi tağa gör ki Seyyîd ne kılur
Hem karanu oldu bu 'âlem ol zemân
Çıkdı tağın üstüne ol pehlüvân
Çün münevver oldu 'âlem vardı ol
Bir ulu sahrâda bir gölü gördü ol
Gölün ortasında bir taş var bakar
Çevresinde ol taşın tütün çıkar
Kılıç yanı ile gölü yardı hemân ol
Akıtdı taşı çıkardı ol
Görürler kim bir kuyu var karanuluk hemân
Kırık ayak gönden merdübân var 'ayân
Tîğ-i Dahhâkı çevirdi ol şu'le virür
Seyyîd-i Battâl kuyu içine girür
Gitdi bir kazire bin adım kadar
Bir kapu açıldı anda gör ki nider
Bir şehir gördi kim yitmez ana 'akli rây
Ortasında taht-ı Süleymân var pây
Gördi kim dörüt suffe-yi sultânı var
Çokdur evler ile çarşu dükkân var
Velâkin bir ahad yokdur gördü Battâl
Serâyın içine girdi Battâl
Ki suffe hücreler vardır anda 'ayân
İçi altun gümüş ile tolu hemân

192

Gördi kim bir kubbe vardır girdi içeri
Hem üç suffe dahı gördü ol dîn eri
Hem anda dahı üç taht gördü ulu
Yatur üç kız anda yüzleri örtülü
Hem anda dahı bir mermer direk var
Anda bir kaç satır yazı vardır ey yâr
Yazmış evvelinde kim benâm-ı lâ-yezel
Sonra dimiş dinle anda ne oldu hâl
Benem İskender-i Zülkarneyni ey şâh
Yidi iklime hüküm eyledim bil nâgâh
Sedd-i İskenderi yapdım temâm
Deryâ-yı İskenderi kesdim ben ey hümâm
Bu kızlar benimdir sen dinle râz
Ataları idi gâyet ile serfirâz
Anın bir kız karındaşı var idi
Beni sever idi hem ol dilber idi
Ol sebebden azdırdı bu üç kızı
Dir ki atanuz ere virmez sizi
İmdi bu fâni cihânın lezzeti
Er ile oğlan olur ‘izzeti
Atanuza ağu virin siz bu dem
Atanuzdan iyü görem sizi ben hem
Bu kızlar bu söze gâfil oldurur
Atasına zehri virüp öldürür
Bu sözleri çünki itdiler bana peyâde
Bende bu şehri yapdım nihâde
Benim vezirim Eris Tâlis Hakîm
Tılsım ile bu şehri kıldım mukîm
Ben didim ki bu şehre kimse gele mi
Âdem oğlanlarından bu yana yol bula mı
Vezir ol satırlara eyledi nazar
Didi ki bir er gele ola ol pür-hüner
Ol kişi âhir zemânda geliserdir bil
Muhammed Mustafâ neslinden olusardır bil
Seyyîd-i Battâl Gâzi ola adı ey yâr
‘Âlem kadar ‘aklı olan hem nâmıdâr
Helâk ide dîvi câzûları bil
İki oğlu gâ’ib olur anın dinlegil

193

Oğlanların isteyü ol bunda gele
Ol zemân bunda bir ulu câzû ola
Ta‘âmı ola dîvin şâhların kızı
Gelüp ol dîvi bula işit sözi
Ol dîvi öldürse gerek ol hemîn
Bu mâkamı ide anın şerrinden emîn
Hem nasihat eylemiş kim ey pehlüvân yigit
Çünki bu makâma gelesin sözüm işit
Viresin selâmımı ol Muhammed Mustafâya
Götüre selâmımı ol pür-safâya
Diyesin kim ol İskender-i Zülkarneyin
Taht-ı hükmindedir anın şâh-ı zemîn
Ümmet oldum salavât virdim ben ana
Tâ kim şefâ‘at eylesün yarın ol bana
İmdi sen dahı işit yâ pehlüvân
Kuvvet ile mağrûr olma bu cihâna
Hevâ-yı nefsine hiç olma tâbi‘
Ki ‘ömrin idersin ol zemân zâyi‘
Yazmış anda çok nasihatlar ol dahı
Ağladı Battâl anda ey sahî
Hücrelere girdi gördi kim sîm ü zer
Yokdur hisâbı toludır anda gevher
Gördi Seyyîd hem anda vardır bir hûb serây
Kırık kız ile oğlan oturur yüzü rây
Seyyîd-i Battâlı anlar kim gördiler
Yüzlerin anın ayağına sürdiler
Didiler cümlesi saddak yâ Mustafâ
Ey ciger-gûşe-yi resûl-i hûdâ
Didi Battâl anlara ne bildiniz beni
Didiler kim vâkı‘a gördik işit anı
Düşümizde Fâtıma anayı gördik
Meded diyüp ayağına yüz urduk
Didi ki oğlum Seyyîd-i Battâl gelür
Sizi bundan ol halâs kılur
Gelür her günde ol mel‘ûn kilâb
Alup ikimizi ider ol kebâb
Anı yir kâfir işit imdi sözü
Didi Seyyîd kankınız Kayserin kızı

194

Elin öpdü Seyyîdin biri gelür
Didi Seyyîd anlara kim şimdi dîv kandan gelür
Birkâ gösterdi çünki basdı pây
Gördi kim bir sahrâ içinde vardır bir serây
Sahrânın içine girdi ol Battâl
Bir ulu dîv yatur gördü Battâl
Altmış arşın kaddi var anın temâm
Bir ulu od yakmış anda ol zalâm
Bir ulu şiş var ol önünde ol âgâh
Hem iki kız yatur elü bağlu yüzleri mâh
Çünki dîvin yanına vardı Seyyîd
Tîğ-i Dahhâkı çıkardı ol dem Seyyîd
Didi seni öldürem imdi ey lâ‘în
Müslimânlar olalar şerrinden emîn
Başın kaldırdı dîv fi’lhâl
Didi yâ Battâl-i kattâl-i ‘ayyâr fi’lhâl
Sen elimden kurtulamazsın elimden bil
Ecelin getürdi seni bundan bil
Müntehâ ‘amûdın eline aldı ol dem
Seyyîde anı havâle kıldı dîv hem
Sıçradı Seyyîd yire indi ‘amûd ol zemân
Garık olup çünki yire geçdi ‘amûd hemân
Yine ‘amûdın alınca ol dem ‘ayân
Seyyîd-i Battâl ana bir kılıç urdu hemân
Kesdi kılıç başını hem bir elini
Cânın cehenneme virdi gör hâlini
Cümle kız ol serâya geldiler
Seyyîde çok du‘âlar kıldılar
Ol serâyda dörüt yüz at buldu Battâl
Atlara yükletdi ol zemân genc-i mal
Ol kızlar ile oğlanları alup gitdi ol
Çünki Mûsânın katına yitdi ol
Hem anları dahı ol yirden alur
Hem İslâmbol yoluna râhî olur
Yolda bir ruhbân gelir dinlegil
Seyyîde didi kimsin söylegil
Didi Seyyîd ana kime benzetdin beni
Ol didi kim Battâla benzetdim ben seni
Didi Battâl iyü bildin beni sen
Didi ruhbân tana kaldım işit sen

195

Niçe niçe seni oda yakdılar
Zehir virdiler hem câh-i cehenneme bırakdılar
Dirildin helâk olmadın aslâ
Didi Seyyîd ana kim beni sakladı hak te‘âlâ
Bir iş içün yaradıp virdi ol bana necât
Ol işi temâm itmeyince ben itmem vefât
İşidicek bunu ruhbân hemâne
Parmağın kaldırıp geldi imâne
Didi Seyyîd ana kim Kayserden vir haber
Didi ki leşker cem‘ eyledi ol kefer
Malâtıyâ üstüne gitdi ol dinlegil
‘Abdulvehhâb gitmedi bunda kaldı bil
Sizi oda yakdığı yire ol gelür
Her gün anda ağlayup zârîlık kılur
Bu sözü böyle dir iken bil ey yâr
Çıka geldi anda bir iki kaç sivâr
Didi ruhbân bu gelen ‘Abdulvehhâb
Râvîler kıldılar bunda rivâyet ey hubâb
‘Abdulvehhâb eve çıkmışdı hemân
Bir gögercin çıka geldi nâgihân
Saldı gögercine ol dem toğanı
Seyyîdin üstüne geldi sen bil anı
Seyyîd atdı okunu toğanı tutdı
‘Abdulvehhâb görüp anı kakıdı
Seyyîdin üstüne at saldı hem
Didi ki toğanım niçün tutdın
Didi ki dînini sen terk idersin niçün
Küfrin oku ile urdın anı niçün
Geldi ‘Abdulvehhâb didi ki kazâ
Didi Seyyîd ki bu kez öldü kazâ
Er-rahmân okudu ol dem Seyyîd hemân
‘Abdulvehhâb Seyyîdi gördü ‘ayân
Kendin atdan aşağı atdı ol dem
Bî-hor olup ‘aklı başından gitdi hem
Gözün açup didi ki yâ pehlüvân
Bu düş mü ya hayâl midir ‘ayân
Benim Battâl didi ana hemân
Kesdi zünnârı ‘Abdulvehhâb ol zemân

196

Kulları cümle oldem imân getürdi
‘Abdulvehhâb Kayserin kızını gördi
Birbirin görüp şad oldu gâyet
Didi bu hâli kız ana cümle temâmet
Seyyîde çok du‘âlar kıldılar anlar
Şehr-i İslâmbola geldi anlar
Didi ki Kayserden vir imdi haber
‘Abdulvehhâb didi ki işit ey mu‘teber
Temâm cem‘ eyledi dörüt yüz bin nefer
Malâtıyânın üstüne gitti ol kefer
Didi Seyyîd oğlanlarımdan dahı
Haber aldım bil sen ey ahî
Kûh-ı Kâfda imiş anlar dinle kal
Güzende câzûnın oğlu almış derhâl
Esîr idüp götürmişler anları
Halâs itmem gerek inşaallâh oğlanları
Şimdi varup Malâtıyâya gidelüm
Sonra ol yana ben sefer ideyim
Her ne kim varsa kızın aldılar
Malâtıyâ şehrine râhî oldılar
Yine bu râvîler bunda rivâyet itdiler icâd
İşit imdi idem tekrîr letâfetler idem icâd
Malâtıyâya gelüp câsûs bu ahvâli beyân itdi
Didi Kayser gelür size nedâmetler ider icâd
Perişân oldılar cümle Emir ‘Ömer halifeye ol dem
Haber itdi anı hem sadâkatlar ider icâd
Halife Seyyîd içün katı ağladı ey yâr
Dîli mahzûn hazin ile melâletler ider icâd
Var idi iki gürbüz er biri Hamdi biri Hâşim
Hemân yüz bin kişi virdi ‘adâletler ider icâd
Varır Malâtıyâya bunlar gelür dahı ol kâfirler
Gelüp karşu konup Kayser ‘adâvetler ider icâd
Sabâh namâzın kılup leşker koşun bağladılar
Didiler kim gire şimdi secâ‘atler ide icâd

197

Hemân bir toz olur peydâh gözükdü bir sarı ‘alem bir ile
Gelür Seyyîd-i Battâl gör imdi ne hâletler ider icâd
Bilesince ‘Abdulvehhâb ey cân ki ‘aşkara binmiş
Omuzına alup gürzün mehâbetler ider icâd
Hemân sünnîler anı gördi şâd oldılar cümle
Kamusı gelüp anlar beşâretler idüp icâd

Görüşüp ağladı anlar bu işe oldılar hayrân
Didi Seyyîd kamu hâlin hikâyetler ider icâd
Emir ‘Ömer halifeye bir âdem göndürür kim bil şâh
Halifeye varup ol er beyânatlar ider icâd
Halife işüdüp anı bi-gâyet oldılar handân
İşit kim ne kılan bunda makâletler ider icâd
Esâtûr Kayser gelüp ol dem beyân itdiler kamu hâli
İşidüp ağladı Kayser nedâmetler ider icâd
Atup kendin tahtdan ider efgân ile zârı
Sanasın kendi kendinden melâletler ider icâd
İdüp efgân ile zârı perişân oldılar gâyet
Gör imdi niçe dürlü ol cihâletler ider icâd
Didi ki çâh-ı câhîme bırakdım olmadı ana çâre
‘Aceb şimdi girü Battâl ne ‘âdetler ider icâd
Ki Târiyûn oda yakdı yine yanmayup kurtuldu
Zehir virdi ana ‘Ukbe yine kurtuldu ol ‘abbâd
Bu kez Filkırât anı yanımda ateşe yaktı
Yine dirilüp ölmedi katı çok ağladı idüp feryâd
Veziri var idi anın adına Hantala dirler idi
Didi kim gam yime ey şâh it gönlünü imdi abâd
Varup bir gice Battâlın keseyim başın ey cân
Didi Kayser bu işin sen ne idersen eyle i‘timâd
Tamâmet milkimin nısfın vireyim sana ol âgâh
İşidüp Hantala anı gider İslâma ol bî-dâd
Ki haymesine Battâlın gelüp bir yirde turdı ol
Yalın kılıç elinde hem hâzır eyledi ol şeddâd
Ki ya‘ni haymeden Battâl çıkınca öldüre anı ey cân
Hemendem çıkdı ol Battâl görince oldu ol ber-bâd
Teni titretme tutdu elinden kılıç düşdü anın
Tutup ol kâfiri Battâl niye geldin didi it yâd
Didi toğrusını mel‘ûn anı bağladı çün Battâl
Didi kim irte olunca gelem hakkından ey fessâd

198

Meğer ol gice Hâşim binüp karakola gitdi
Bu küffârdan Kanâtûs hem alup kırık bin er ol fessâd
Sınıp kaçırdılar kâfir varup ortaya düşdü kâfirler
Uyandı uykudan kâfirler kıran birbirini efsâd
Dahı subh olunca kâfirler birbirin kırdılar anda
Temâm yiğirmi bin kâfir kırılmış eyle i‘timâd
Götürüp Hantalayı anda kâfire karşu itdi ber-dâr
Görüp Kayser anı dahı ider âh ile ol feryâd
Hemendem Yemlihâ adlu girer meydâna ol zemân bir kâfir
Varup İslâmdan ol Mehsen helâk itdi ifrâd

İrişdi ol zemân Battâl katı na‘re urup anda
Varup Sentûr kâfire ol irişdi Mehsene imdâd
Kılıcın urdu Battâla Sentûr anı men‘ eyleyüp tutdu
Getürüp dâr ağacına sanasın saydı ider sayyâd
Derisin yüzdiler anın virir tamuya cânın kâfir
Görüp küffâr katı korkup bulmadılar buna imdâd
Esâtûr buyurur ol dem kamu küffâr ider hamle
Cânibden dahı İslâm savaş itdiler ifrâd
İki leşker karışdı çün kesildi niçe başlar hem
Olur meydân içi pür-kan döküldü toprağa ecsâd
Bi-gâyet cenk olur anda ki ki nakil idemez anda nakkâl
Ki bir gün bir gice ey cân savaş eylediler mu‘tâd
Kamu kâfirler girdiler bu hâli gördi çün Battâl
Esâtûrdan yana gitdi bu râzıma sen ol münkâd
Niçe ok atdılar Battâla bihamdillâh olmadı ana çâre
Esâtûr indi tahtından kaçup cânın ider azâd
Varup tahtın kırdı Seyyîd ‘alemdârı yıkdı Seyyîd
Sınıp kaçdı kâfirler aluben sünnîler anda murâd
Kimisin kırdı anların kimisin eyledi esîr
Velâkin gelmedi Battâl aradılar anı pîri emrâd
Temâm üç gün aradılar velî bulmadılar anı aslâ
Bu cânibden haber virem işit ey kâmet-i şimşâd
Esâtûr kaçdı üç gün varır bir kilisye ey yâr
Hemendem geldi bir ruhbân du‘âlar itdi ana ezyâd
Didi ki ey şâh gelüp bu kiliseye bir kaç kadeh nûş it
Esâtûr gördi kim Battâldır yüzü levni olur remmâd
Diledi kim kaçup gide hemân Seyyîd tutdu anı
Halife katına getürdi Kayseri bu kez tâli‘i güşşâd
Görüşdiler halife ile Battâl Esâtûrı getürdiler
Siyâset kurdılar anda ki cellâdlar bî-i‘dâd

199

Didi Seyyîd ana kim yâ Kayser kızın hâlin işitdin sen
Gel imdi Müslimân ol kim kılasın zikir evrâd
Esâtûr didi kim ey şîr eğer ben Müslimân olsam
Kimse bana mutî‘ olmaz iderler cümlesi bana isnâd
Didi Seyyîd ana kim işit imdi eyâ Kayser
Sana kim mutî‘ olmaz ise kesem başını bî- i‘dâd
Esâtûr didi ki yâ Seyyîd eğer oğlum getürürsen
Olayım Müslimân bende ki bu kavle ideyim bünyâd
Didi Seyyîd ana kim hüccet vir yazıldı olzemân hüccet
Esâtûrın elin çişdi çün olmadı buna ‘inâd
Ana giydirdi pes hil‘at temâm on bin esîr var idi

Kamusın eyleyüp azâd verir Seyyîd anları Kaysere nakkâd
Bu hâle oldılar handân vidâʿ idüp gider halife
Ganîmetler alup ol dem oldular çün ʿâzimi Bağdâd
Hikâyet bunda hatim oldu işitdin cümle ahvâli
Dırâz olmadı ancak ol bu hikâyetde olalum şâd
Ki Kâf tağına gitdiğin diyem sonra sana ey cân
Bu meclisde bu mikdârca letâfetler var olalum şâd
İlâhî rûz-ı mahşerde bize ibʿâd ola nirân
Bulalum cennetü'l-me'vâyı bi-gâyetde olalar şâd
İlâhî Veli İbni İbrâhim kamu akrabâ ile ehibbâsın
Cemʿinin zünûbın mağfiret eyle olalum kıyâmetde biz şâd
Hususa kim kavmin cemʿin yarlığa yâ rabb
Ahmedi Mahmudın Mustafâ şefâʿatından olalum şâd
Dahı sivâs ahâlîlerinin zünûbın mağfiret eyle
Lâ tahnatü min rahmetllah ayeti tahtında olalum şâd
Habîbin hürmetine yâ rabb bizi dûr itme rahmetinden
Kamu suçlarımız afv it siyâsetde olalum şâd
Kitâbı okuyanları dahı dinleyenleri cümle
Kamu ehli vilâyet ile kıyâmetde olalum şâd
Bâkâyî çâker-i kemter senin lütfına muhtâcdır
ʿİnâyet kıl hisâb itme selâmetde olalum şâd
Yazdıranı kıyâmetde hacîl itme anı yâ rabbi sen
Günâhın mağfiret eyle kemâlat ile olalum şâd
Muhammed hakkı içün yâ rabb kamu seyyâtın afv it
Salavât vir ana kim ey dildâr şefâʿatde olalum şâd
Zikr-i kıssa-i Hindistân kara dîvin helâk
Ve ak filin geldiği ve Seyyîd-i Battâlın cengidir

200

Fenâya bendi olan dîl-şâd olur mı
Melâletden ki istibʿâd olur mı
Sevenler bu fenâyı oldular harâbat
ʿİmâret bulup ol âbâd olur mı
Sana lâyık nesi var bu fenânın
Ana meyl viren nakkâd olur mı
Bilirsin ki cîfedir bu fâni dünyâ
Anın tâlibi hiç âdem zâd olur mı
Eğer tâlib isen matlûbını bul
Kim ol mahbûba endâm olur mı
Ana ʿâşık olup koma elden sivâyı
Kim andan gayrı imdâd olur mı
Fidâ idüp cânın vâsıl kılanlar
Ol dilberden ʿaceb ibʿâd olur mı

Hiba idüp cânın ol cânâna
‘Aceb pervâneden üstâd olur mı
Ne denlü nâr-ı şem‘a nûrıdır ol
Ana müştâk olanlar yâd olur mı
Husûsa kim bula ‘ışkı hakikat
Kim andan müntehâ murâd olur mı
Dimağa mu‘attar virdi bu ‘ışk
‘Aceb bundan güzel ber-dâr olur mı
Ne ni‘metdir ‘aceb bu ‘ışk-ı ilâhî
Ne lezzet olduğu irâd olur mı
Velî kanı bu şirinin aşinâsı
Fürûmiye olan şehzâd olur mı
Bu ‘ankâ zârı tutdı ehli ancak
Tutan her kuşu sayyâd olur mı
İrişmez gâyetine bunın ‘aklı idrâk
Bu esrâra hiç a‘dâd olur mı
Bu sahte şirîne aşnâ bakâyî
Ki her sengi kesen Ferhâd olur mı
Dimişdir râvîler bunda bir hoş rivâyet
İşiden râzımı nakkâd olur mı
Var idi Seyyîdin üç oğlanları
Kim anları sevmeyenler ‘ubbâd olur mı
‘Ali bini Beşîr bini Nezîr hem
Ki bunu fehm itmeyenler zühhâd olur mı

201

Okurlardı bunlar rûzı şeb ey cân
Zirâ ‘ilmi olanlar bî-dâd olur mı
Meğer bir gün gelüp Seyyîde bunlar
Hocasına hediyye ister anlar
Yok idi ol dem Battâlda bir akçe
Virdi dester ile anlara cibbe
Didi ki virin hocaya bunu armağân
Gazâdan ben gelince işidin ey cân
Çok ganîmetler malın virem ben ana
Gülendâm hatunu görüp kaldı tana
Revâ mı ki senin gibi yok dilîr
Bu cihânda sana benzer yok nerre-şîr
Ki bulunmaz sende bir para hemân
Libâsın virdin ana pehlüvân
Kim bir paraya gücün yitmez ey yâr
Ki ölüm var cihânda hastalık var
Seyyîd-i Battâl ona didi ki kim ey perî

Meğer kim işitdin kim ol peygamberi
Kâfiristândan gelür idi ana harâc
Hem hediyye gelür idi altun dibâc
Cümlesini yohsullara virir idi ol
Ki bir pulu yanında komaz idi ol
‘Ali Hamza iderler idi anlar gazâyı
Hemân isterler idi hakdan rızâyı
Bunlar olmadılar dünyâya mâ’il
Anın neslindenem ben ey mesâ’il
Ben dahı Allah rızâsı içün müdâm
Cenk iderim neylerem malı ey hümâm
Gülendâm didi ki Emir ‘Ömer dahı
Senin neslinden değil mi ey sahî
Malı hazinesi olmış bî-hisâb
Hem iki kez giyer bir günde ol esbâb
Bir kızından gayrı yok evlâdı hem
Didi Seyyîd ana kim sen melûl olma bu dem
Anın kızın isterem virsün bana
Gülendâm didi ki kızın virmez sana
Henüz bir pula gücün yitmez senin
Mal gerek kim kızın almağa anın

202

Didi Seyyîd ki ol kızı aluram ben
Gülendâm didi ki var söyle ana sen
Bilürem ki kızın virmez ol sana
Vardı Seyyîd-i Battâl Emir ‘Ömerden yana
Biraz sohbet itdiler ol şîr-i nâr
Söz açıldı didi Seyyîd yâ Emir ‘Ömer
İşitdim ki malın olmuş bî- ‘aded
Sana bu maldan olur mı meded
Eğer istersen rızâyı ol fakîr
Emir ‘Ömer didi ana kim ey merdân-ı şîr
Bir yigit bulur isen anı söyle bana
Kızım alsun malım virem ben ana
Didi Seyyîd kızını sen bana virin
Şimdi didi Emir ‘Ömer var kızı Târiyûnin
Didi Seyyîd tokuz ‘avrat almış ol resûl
Nola bende itsem iki ‘avrat kabûl
Emir ‘Ömer didi ki ben eve varayım
Kızın anası ne söyler göreyim
Eve gelüp hâtununa anı söyledi
Hâtunı işidüp efgân eyledi

Didi nesi var ki ol kızı ala
Kudreti yitmez anın şimdi bir pula
Kanda varsa ise alur bir ‘avrat dahı
Ol kız anda hâzır idi ey ahî
Didi kız kim ne ola ol pehlüvânın
Her ‘uzvına lâzım bir ‘avrat anın
Anası işidüp turdı hemâne
Şöyle döğdü kızı garık itdi kana
Emir ‘Ömer didi ki meyil itdi ana kız
Ana şimdi ne cevâb virelüm biz
Didi hâtun ana işit nihândan
Ki çok nesne dileyelüm biz andan
Getürmeye anı ol aslâ bize
Bir dahı tâlib olmaz ol bu kıza
Emir ‘Ömer didi ki ne dileyelüm
Beyân it anları biz bilelüm
Didi hâtun Hindistândan ak fil
Getürsin anı ola altun hâlhâlı

203

Ki üstüne hümâyûn çadırı hemân
Sâfi çadır olan altundan der ‘ayân
Yüz kıvırcık deve yüz at hem siyah
Yüz dahı ak deve virsin bil ey şâh
Yüz kumâş getürsin ol bana
Yüz dahı Tâtârî at söyle ana
Her birinin üzerinde olsun murassa‘ eyer
Olsun anların kamusı mu‘teber
Ki yarısına binsin güzel oğlan
Dahı kız binsin yarısına bil ey cân
Var iste Battâldan anları hemîn
Getüremez kurtulur kızın yakîn
Emir ‘Ömer varup didi anları
Didi Seyyîd hoş getürem anları
Seyyîd andan bir sene mühlet aldı
Kalkup andan kendi evine geldi
Hâtunına söyledi önden sona
Gülendâm didi ki dimedim mi ben sana
Sana virmez kızın ol hile itdi
Yârenler bu ahvâli çünki işitdi
Emir ‘Ömerden yüz dönderdiler
Cümlesi Seyyîdin katına geldiler
Ferâgat gel andan sen ya pehlüvân

Didiği nesne ele girmez ‘ayân
Didi ki Hindistâna iderim sefer
İkrârından dönmez olan er
Ne yaz başıma mevlâ göreyim
Hem istediklerin getüreyim
Yârenler geldi gice sohbet itdi
Vidâ‘ idüp Seyyîd-i Battâl gitdi
Gice gündüz ider idi şikâr
Av etin yir idi ol âşikâr
Otuz üç gün bu resme gitdi Battâl
Deniz kenârında çünki vardı Battâl
İndi anda gördü bir hûb mürgizâr
Av etin pişürmeğe yakdı nâr
Didi bana ‘inâyet eyle ya mücîb
İstediklerin bana eyle nasîb

204

Böyle diyüp yatdı ol Seyyîd-i Gâzi
Nâgihân geldi bir atın âvâzı
Gördü Seyyîd ki Hızır ‘aleyhi’s-selâm
Gelüp ol zemân Seyyîde virdi selâm
Varup Hızırın elin öpdü pehlüvân
Yum gözünü didi Battâla hemân
Yumdu gözün açdı Seyyîd nâgâh
Gördi gelmiş bir za‘ferâneli misli yok güyâh
Çok karanfil darçın hem zencebîl
Bakdı Seyyîd görmedi Hızırı bil
Bir âvâz geldi kim yâ Battâl ol âgâh
O Hindistân budur ana toğru râh
Hûdâya sığın bundan gidesin
Gerekdir kim bunda çok işler idesin
İşidüp secde-yi şükür itdi Battâl
İki gün dahı böyle gitdi Battâl
Gördi bir sahra içinde vardır bir serây
Girdi anın içine ol ‘âlî rây
Gördi kim bir serâydır kim ey ‘azîz
Kırık ayak merdübân vardır dinleniz
Merdübândan yukarı çıkdı Seyyîd
Ol serâyın içine bakdı Seyyîd
Hiç kimesne görmedi indi ol hemân
Gördi kim ‘Aşkar görünmez oldu ‘ayân
Çok aradı ‘Aşkarı bulamadı ol
Gitdi yayan oldu katı melûl

Hemân ol yirde gördi bir şehr-i ‘azîm
Kıldı ahşam namâzın oldu mukîm
Sabâh oldu hemân kıldı namâz
Girdi şehrin içine ol serfirâz
Birine didi ki nedir bu şehrin adı
Ol didi ki Tantaniyye bunın adı
Pâdişâhın adı Mihrâseb bil anı
Çün seyrân itdi Seyyîd ol mekânı
Çıka geldi hemân Mihrâseb ey yâr
Gördi Seyyîdi begendi ol âşikâr
Bir kuluna didi şâh ol yigidi eyle mihmân
Ben dahı şimdi gelürem işit ey cân
Didi kul Seyyîde kim ey pür-hüner
Pâdişâh ister seni ey şîr-i nâr

205

Didi Seyyîd kula kim söyledi bana kelâm
Kankı dîn tutar şâhın yâ gulâm
Didi gulâm pût-perestdir pâdişâh
Bir pûtu var kim kızıl altundan ol âgâh
Temâm kırık batmândan mücevvef zer didi
Tanrı yokdur dünyâda ona benzer didi
Didi Battâl ana kim bu niçe herze kelâm
Pûta niçe tanrı dirsin yâ gulâm
Hûdâ oldur ki yaratdı cümle mahlûkâtı
Virdi cümlesine rızık ile necâtı
Yirde gökde şirîki yokdur lâ-nazîr
On sekiz bin ‘âleme ol deste-gîr
Senin şâhın bir itdir söylegil
Kâfir kapusına varmam eyle bil
Çün işitdi gulâm herze söyledi
Seyyîd-i Battâl tutup ana gör ki neyledi
Gulâmın iki kulağın kopardı ol
Kulakların yine gulâma virdi ol
Didi ki ol pûta dirsin hûdâ
Bütün eylesin kulaklarını ol gedâ
Gulâm bu hâli görüp kıldı figân
Seyyîdin üstüne düşdü biri civân
Yumruk ile bunlara urdu Seyyîd-i Battâl
On sekiz âdemi öldürdi fi’lhâl
Pâdişâha varup biri söyledi âgâh
Kakıp atına bindi ol şâh
Gördiler her kime bir yumruk urur
Hurdu alup yire düşüp cân virür

Katı çok âdem helâk itdi ʻayân
Şâh çağırdı kim ok atın hemân
Dörüt yanından ana ok atdılar
Seyyîd-i Battâla zahim çok urdılar
Bi-gâyet cenk itdi çün oldu ahşam
Çıkdı leşkerden itdi Seyyîd ârâm
Bir virâne bulup anda yatdı
Ol yana küffâr anı teftîş itdi
Dörüt yanadan meşʻaleler yakdılar
Seyyîdi bulmadılar ana çok bakdılar

206

Görüp bu hâli şâh oldu hayrân
Sürüp atın serâya geldi elân
Bir veziri var idi Pehnâm adı
Remil atar remmâl idi
Şâh didi ki bilür misin ol eri
Bu âdem-zâde değildir ya perî
Hiç görmedim ʻömrümde böyle işi
Kanda gitdi ola ʻaceb ol kişi
Didi vezire bir remil ur bu gice
Ol kişinin hâlin görem niçe
Vezir geldi gice ol peygamberi
Vâkıʻasında gördi ol serveri
Didi peygamber ana kim şol yigit
Benim evlâdımdır sözüm işit
Fülân virânede mecrûh bî-timâr
Oğlunu alup imdi sen ana var
Var getür anı tımâr eyle sen ana
Ki şefâʻat idem yarın ben sana
Çün uykudan uyandı ol bî-kusûr
Gördi ki evin içi olmış nûr
Misk-i ʻanber virür ana ol nûr muʻattar
Derûnı dahı olmışdır anın muʻattar
Hemân oğlu gelüp girdi içeri
Düşünde gördi ol dahı peygamberi
Bana didi ki cenk iden pehlüvân
Benim ciger-gûşem[dür ʻayân]
Atası gördiği gibi oğlu muʻteber
Ol dahı görmiş [vermişlerdi] haber
Hemenden ikiside kakup ana vardılar
Kapusı [bağlı] şehrin gördiler
El urdılar kilîdi açdılar hemân

Gördiler virânede yatur ol pehlüvân
Bir taşı yasdık idinmiş ol imâm
Gelüp ikiside dahı virdiler ana selâm
Didiler kim ana yâ evlâd-ı âlî resûl
Niçesin gönlünü itme sen melûl
Didi Seyyîd ne bildiniz beni siz
Resûli düşde gördik didiler biz

207

Vâkı‘aların beyân itdiler
Seyyîdi serâya alup anlar gitdiler
Yarasına gül yağını sürdiler
Hem buyurdı ta‘âm getürdiler
Ta‘âmı yiyüp yatup hâbe vardılar ‘ayân
Vücûdında yarası kalmamış ol zemân
Didi vezir Seyyîde kim ey şîr bana
Buyurur isen varam şâhdan yana
Şâyed ana dahı hak rûzî kıla
Mü’min olup dalâletden kurtula
Vezir destûr aldı gör niçe
Şâh didi kim remil atdın mı bu gice
Vezir didi ki remil atdım ol yigit
Peygamber nesli imiş ol makbûl yigit
Şâh didi ki dîn-i Muhammed niçedir
Vezir didi ki şânı anın yücedir
Muhammed resûli birdir Allâh
Yiri göğü ol yaratdı bil ey şâh
Kim oldur Hâliku’l-rezzâk ü celîl
Gice gündüz bunlar ana tapar bil
Şâh didi ki bu zemini âsımânı
Benim pûtum yaratmadı mı bil anı
Vezir didi ki bu pûtu âdem yapar
Ancak ana bî- ‘aklı olan ahmak tapar
İlâhi’l- ‘âlemin ol kim mahlûkâtı
Yaradıp virdi rızık ile necâtı
Hâfız oldur Hâlik oldur ‘Âlim ol
On sekiz bin ‘âleme râzık ol
Bu pûtu sındırır bir ednâ kişi
Niçe tanrı ola ol gör sen bu işi
Şâh didi kim ‘aceb söz didin sen
Ki bu sözleri hiç işitmedim ben
Vezir didi oğluna getür anı sen
Gelüp oğlu Seyyîdi aldı işit sen

İçeri girdi selâm virdi ana Seyyîd
Yir gösterdiler oturdı anda Seyyîd
Seyyîd-i Battâl şâha didi ki ey ulu
Küçü[k]lükden bislesen sen bir kulu

208

Ana çok mal virüp ganî olsa ol
ʻÂkıbet senden bunu çevirse ol
Varup hizmet itse bir şâh ol
Senin adın bir dahı anmasa ol
Elüne girse ana niyden didi ol
Didi şâhını kanın dökerdim didi ol
Didi Seyyîd ki ol Allâh teʻâlâ
Seni yokdan yaratdı ol hak teʻâlâ
Sana sağlık saltânatlık virdi ol
Bunca malı vilâyetler virdi ol
Anın ismini hiç yâd itmedin sen
Bilüp hakkı terk itmedin sen
Ol pûtu bir âdem yapar bil ey şâh
Bir âdem ana bir taş ursa nâgâh
Pâre pâre olur ol pût bî-gümân
Ne lâyık tanrı ola ol bil ey ʻâlişân
Mihrâseb bu sözleri çünki işitdi
Mesti hayrân olup ʻaklı başından gitdi
Didi ki ol pûtu getürin bana
Görelim ol dahı ne söyler imdi bana
Varup hâdimler ol pûtu getürdiler
Yüzünden pür-kaʻin götürdiler
Seyyîd-i Battâl ol pûta kıldı nazar
Gördi kim gözleri gevher kendi zer
Leb-i laʻli dişleri dürr anın ey ahî
Misk-i ʻanber ile içi tolu ol dahı
Hemendem geldi şâh anı gördi
Âgaz idüp anın yanına vardı
Didi ki ey benim maʻbûdım ben bunca zemân
Secde idüp taparam sana ʻayân
Bir kişi gelüp menʻ ider senden beni didi
Cümle işiniz küfür diyü söyler didi
Kaçan kim bu sözleri işitdi pût
Hemân deprenip hareket itdi pût
Didi ki yâ Battâl-ı kattâl-ı ʻayyâr
Rûm vilâyetin itdin târımâr
Şimdi Hindistânı itmek isten helâk

Çünki Battâl işitdi pûtu olur helâk
Ayâtel kürsi okudu anda bî-gümân
Düşdü yüzü üstüne pût ol zemân

209

Pâre pâre oldu ol pût ey serfirâz
Her pâresinden geldi böyle âvâz
Ki lâ ilâhe illalâh didi ol pût
Muhammeden resûlullâh didi ol pût
Anı çün gördü Mihrâseb vezire didi ki ey lâla
Ne didi bu yigit ey cân ki pûtum düşdü bu hâle
Vezir didi ki Allâhın ulu ismin ol zikir itdi
Ki pûtın bâtıl olup düşdi ‘ömri irdi zevâle
Didi şâh ma‘lûm oldı kim bu kişinin dîni hakdır
Hemendem ol gulâm geldi kulak tut kim bu akvâle
Didi ki pûta okuduğın du‘âyı sen bana oku ey cân
Kulağım sağ ola bu dem nazar kıl imdi sen bu kemâle
Kulağın yirine kodu hemân ihlâs okur Battâl
Kulağı sağ olur anın nazar kıl imdi bu kemâle
Görürler ol şâh ile begler olurlar bu işe hayrân
Didi Battâl getür imân ne hâcet gayrı su’âle
Didi şâh kim kaldı bir müşkilim kızım kara dîv aldı
Getürür isen anı bana müstemi‘ ol imdi bu makâla
Kamu ehl-i vilâyet ile Müslimân olalum cümle
Didi Seyyîd kılavuz vir varalum ana biz cidâle
Didi Pehnâm vezir ey cân senin ile giderem bende
Velâkin iki zengi var ki benzer kâmeti vâlâ
Didi Seyyîd değül gam hiç bize yardım ider Mevlâ
Binüp ata revân oldu nazar kıl bu ikbâle
Hemendem gitdiler üç gün didi Pehnâm vezire ey cân
Ol zengi işbu yirdedir kulak tut bu ikbâle
Hemân bir âvâz geldi kim işbu yire niçe geldiniz
Benim heybetimi görüp kuşlar uçarsa döker vâlâ
Görür kim Seyyîd geldi anda bir zengi temâm kırık arış kaddi
Siyahdır çehresi anın nazar kıl işbu eşkâle
Bir ulu tağı delmiş ol hemân bir ağaca geçürmiş ol
‘Amûd itmiş anı ya‘ni anın ile vara kıtâle
Hemendem atdan inüp Battâl varır ol zengiye fi’lhâl
Çün ‘Ancâf Seyyîdi gördü ‘amûdın itdi havâle
Hemendem sıçradı Seyyîd atın arkasına geçdi
‘Amûd indi yiri yardı vezir itdi âhı vâveylâ

210

Didi ki nâzenin Battâl ‘amûd altında kaldı âh
Ümîdin kesdi cânından nazar kıl imdi Battâla
Urur bir na‘re ol Battâl varır ‘Ancâfa ol yakın
Başına urdu bir yumruk nazar kıl sen bu ahvâle
Yıkıldı başı üstüne hemendem sıçradı ol Seyyîd
Çıkar göğsünin üstüne yapışdı sakkala
Gözün açup didi kimsin benim gibi eri ey cân
Ki bir yumruk urup yıkdın tana kaldım bu kemâle
Didi ki Seyyîd-i Battâlam meger kim Seyyîdin adı
Olupdur ‘âleme meşhûr sân ismin virdi delâle
Didi ‘Ancâf ana ey şîr katı sarap kara dîv mel‘ûn
‘İnâyet kıla ol Mevlâ fırsat bulasın ol dalâle
Hemân imân getürdi ol didi bunda niçe geldin
Didi Seyyîd ana bir bir ne hâcet gayrı nakkâle
Ol gice anda kaldılar didi Seyyîde ol ‘Ancâf
Var benim bir karındaşım katı meyyâldır ol bed if‘âle
Hemân ‘Azrâfa vardı Seyyîd anın vasfı dahı ey cân
Hemân ‘Ancâf gibi oldu çün ‘ârifin ol menvâle
Çün Müslimân oldu ‘Azrâf itdi Seyyîdi mihmân
Didi sen dahı kanda gidersin bu eşkâle
Hikâyet didi Seyyîd ana didi ki kara dîv mel‘ûn ey cân
‘İnâyet eylesün Allâh anı kavme mâhı sâla
Vidâ‘ edüp revân oldu velî Pehnâm vezir ey cân
Du‘â iderdi Battâla niyâz iderdi ol celâle
Sekiz gün gitdiler anlar gözükdü bir ‘aceb kal‘a
Yapusu sâfi mermerden burcu bârûsı ki bâlâ
Bedende oturur bir kız sanasın rûhları mehtâb
Leb-i la‘li ya‘ni gören teşne niçe meyil ide ol zülâle
Seyyîd-i Battâlı hemân gördü ol
Didi amennâ ve saddaknâ yâ Resûl
Gelüp hisârın kapusın açdı kız
Seyyîdin ayağına düşdü kız
Didi ki hoş geldin ey merd-i çâlâk
Gerek kim bu kara dîvi idersin helâk
Esîrleri cümle halâs idesiz
Didi Battâl beni niçe bildin ey kız

211

Kız didi kim Karaman şâhının ben
Kızıyam işit imdi râzımı sen
Kara dîv getürdi beni bunda dinle ey şîr

Yidi yıldır bunda esîrem ey şîr
Bu gice ağlayup itdim ben âhı
Düşümde gördüm ol resûlullâhı
Bana didi ki ağlama yaşını sil
İrte oğlum Battâl gelür bil
Anı öldürse gerekdir ol pür-hüner
Seyyîd işidüp anı hayrân olur
Kız kılavuz oldu Seyyîd ol şehre gelür
Gördü Battâl kırık ayak bir merdübân
Ol serâya çıkdı Battâl ol zemân
Dördi kim dörüt sûffe var sultânî-veş
Ortasında taht-ı Süleymânî-veş
Sağı solunda hücreler vardır ey hümâm
İçerinde altun gümüş cümle temâm
Didi Seyyîd şimdi dîv kandadır digil
Didi kız kim bu tahtın altındadır bil
Bir kapu vardır girer andan içeri
Bilmezem kandan gider ol dem ol giri
Hemendem ol kapuya girdi Battâl
Görür kim bir karanu yir gördi Battâl
Aşağı indi hemân ol
Biraz gözün örtdi hemân ol
Kapusın açup kuvvet itdi ol
Gördi kim bir deryâ ‘aceb kaldı ol
Dörüt yana bakup ‘âciz kaldı ol
Bir gemisi yok geçe oldu melûl
Giri dönsem didi ‘âr olur bana
Havfı idüp varmadı dirler ana
Didi ki yâ Mevlâ ‘inâyet eyle bana
Sen yine hidâyet eyle bu dem bana
Bunu dir iken hemân deryâ çûşa geldi
İçinden bir balık hemân çıka geldi
Gelüp ol dem virdi Battâla selâm
Fasîh zebân ile söyledi kelâm

212

Ol didi kim balıkların [şeyhî] benem
Yunusa söyleyüp saklayan benem
Turdu karnımda kırık gün ol ulu
Tesbîh ile toldu karnım toptolu
Cümle balıkların şeyhî oldum râz
Şimdi geldi kulağıma benim bir âvâz
Didi kim geldi ol Seyyîd-i Battâl

Bu deryâyı geçür imdi anı fi'lhâl
Kara dîvi ol ideser dir helâk
İmdi gel arkama bin ey zât-ı pâk
Bu sözü işidüp şâzz oldu Seyyîd
Balığın arkasına bindi Seyyîd
Alup anı revân oldu balık
Hemendem bir adaya geldi ol zemân balık
Seyyîd-i Battâl adaya oldu revân
Hemân denize gitdi balık 'ayân
Çünki çıkdı adaya ol nâmıdâr
Bir 'aceb serây göründü hem âşikâr
Açdı kapu merdübândan ana çıkar
Ol serâyın içine girüp bakar
On sekiz kız gördi anda 'ayân
Dîvden havıf idüp yüzleri olmuş za'ferân
Seyyîdi gördi kızlar hemendem
Kamusı Seyyîdin yanına vardı ol dem
Didiler kim bunda ne gezersin digil
Didi Seyyîd anın içün gelmişem bilgil
Kara dîvi öldürsem gerek işidin siz
Zahmetinden kurtaram sizi bilin siz
Didi kız kara dîv şöyle bil
Senin tasvîr eylediğin değil
Yüzün açsa zehreler olur çâk
Yavuz mel'ûn niçe olur helâk
Kızlar söyler iken işbu sözi
Dîvin ayağının geldi ol dem âvâzı
Râvîler bunda rivâyet itdiler
Çünki kızlar bu sözü işitdiler
Kamusı yüz üstüne düşdüler
Gördi Battâl dîvi gör ne işlediler

213

Hemân tonuz başına benzer anın başı
Kuyruğu ejdehâ kuyruğuna benzer gör işi
Kulağı fil kulağına benzer anın hemâne
Pençesi arslan pençesine benzer nihâne
İki arslan almış iki eline
Birbirine çaldı bak anın hâline
Pâre pâre oldu arslanlar ol dem
Bir kerre çağırdı kim eyâ Battâl hem
Didi ki yâ Battâl bilürem seni ben
Benim kasdıma geldin işit anı sen

Bir ulu taşa geçürmiş bir ağaç
‘Amûd itmiş anı sundu anı bî-lecâc
Havâle kıldı anı gördi Battâl
Sıçradı ‘amûd indi yire fi’lhâl
Ol ‘azimet ile gürzü düşdi yire
Garkı olup yiri geçdi gitdi yire
Didi ol dîv ki bu gerek yâ Battâl sana
Hemân na‘re urdu Seyyîd-i Battâl ol yana
Dahı ölmedin mi diyince Seyyîde ‘ayân
Tîğ-i Dahhâkı çaldı ana hemân
Kuyruğından şöyle çaldı anı
Hıyar gibi iki biçdi Seyyîd anı
Bir kerre çağırdı ol mel‘ûn dalâl
Ger er isen kılıcın bir dahı çal
Bu sana yiter didi ol zât-ı pâk
Düşüp yire ol kara dîv oldu helâk
Bir zemândan sonra ol kızlar hemân
‘Akılları başına geldi ol zemân
İki pâre olmış kara dîvi gördiler
Seyyîdin ayağına düşüp yalvardılar
Didi Seyyîd ol Mihrâseb şâhın kızı
Kankınızdır bildirin bana sizi
Geldi Seyyîdin elin öpdü kız hemân
Kamu kızlar gelüp oldılar Müslimân
Dîvin başın derisin aldılar
Hemân deryâ kenârına geldiler
Yine geldi ol balık işitdin kelâm
Bindi Battâl ile on sekiz kızlar temâm

214

Didi balık sana ey Seyyîd-i Battâl
Ki vardır bir emânet işit kal
Var niçe ravzaya dinle kelâmı
Resûlullâha viresin benden selâmı
Yarın olunca rûz-ı kıyâmet
Unutmayup bana itsün şefâ‘at
Kabûl idüp Seyyîd gitdi balık
Yine yirine varup yitdi balık
İnüp andan kapuya vardılar
Ol kara yire varup turdılar
Ol yana Pehnâm vezir oldu melûl
‘Aceb kanda gitdi dir iken ol
Hemân çıka geldi Seyyîd-i Gâzi

On sekiz kız ile dinle râzı
Vezir gördi bu hâli oldu handân
Dîvin başın derisin gördi hayrân
Didi ki sen itdin bunu pür-hüner
Değül itmiş bunu dünyâda bir er
Bizi itdin bunın şerrinden ‘azâd
Kıyâmete degin ola adın yâd
Yidi iklim buna şâd oldılar bil
İşidenin gönlü âbâd oldu bil
Bunlar gitmek istedi at yokdur hemân
Bu dem bu kapu dahı açdılar ol zemân
Gördiler kim sahrâda otlar dörüt yüz at
Arasında gördü ‘Aşkarı gördi zât
Seyyîd-i Battâl bakup ‘Aşkarı gördi
Hemân şâd olup yanına vardı
Öpdü iki gözünden anın Battâl
Yigirmi at dahı getürdi ol dahı fi’lhâl
On tokuz kızlar bindiler ana hemân
İstediği malı aldılar ol zemân
Hemân yola revân oldu anlar
‘Azrâfın yanına geldiler anlar
Seyyîde karşu geldi ol dem ‘Azrâf
Dîvin başın gördi ‘Azrâf
Hemen bu hâli görüp hayrân oldu
Seyyîd-i Battâl ol gice mihmân oldu

215

Şâh-ı Kişmiş kızında gönlü kaldı
Kızın dahı ana gönlü oldı
Andan ‘Ancâfın yanına geldi
Görüşüp Karaman şâhının kızın ana virdi
Vezire söyledi ol Seyyîd-i Battâl
Pâdişâha haber vir imdi ana fi’lhâl
Geldi vezir söyledi şâha peyâm
Şâdı handân oldılar cümlesi temâm
Ulu ki şâhı gedâ cümlesi ‘ayân
Karşu geldiler Seyyîd-i Battâla ol zemân
Geldi önlerince Mihrâseb hemîn
Seyyîd-i Battâlın elin öpdü yakın
Didi ki bize iyülik itdin bî-şimâr
‘İvâzın virsin size perverdigâr
Ol dîvin başın derisin hemân
Burca astılar ol zemân

Kızı giden pâdişâhlar dahı hem
Haber alup geldiler cümlesi ol dem
Ol iki kızı ere virmiş idi ol
Ataları şâd olup kıldılar kabul
Didi Pehnâm vezir ey şîr-i mevlâ
Bir murâdım var katında â'lâ
Benim dahı gönlümü eyle bu dem âbâd
Didi Seyyîd ana kim söyle ne murâd
Didi ki oğlum Me'âs yâ pehlüvân
Pâdişâhın kızın sever 'ayân
Pâdişâha söyledi Seyyîd-i Gâzi
Kabul itdi pâdşâh ol niyâzı
Me'âsa kızı nikâh itdi şâh
Düğün idüp kızı ana virdi şâh
Didi Battâl şâha bu iklime ben
Ak fili almağa geldim işit sen
Didi ol Heylân sultânı katında
Pût-pereste ulu düşmân katında
Yidi günde var[ılır] ana bundan hem
Didi Seyyîd giderem ana bu dem hem
Didi şâh kim ben dahı leşker direm
Sana hem-râh olup ana bile varam

216

Didi Battâl giderem ben ana yalınız
Himmetiniz bana yoldaş kılunız
Çün ata binüp vidâ' itdi Battâl
Revân olup yidi gün gitdi Battâl
Çıkdı bir tağa nazar kıldı ol râh
Gördi kim anda iki leşker cenk ider râh
Birinin iki yüz bin kadar var çerisi
Hemân seksen bin kadar var birisi
Bu az leşker velâkin cümle Müslimân
Tekbîri âvâz çıkar anların âsimân
Bir kişi bulup ana virdi ol selâm
Niçün iderler bunlar savaş vir peyâm
Ol didi kim bu Mısır sultânıdır
Adı Kayser Müslimânlar şâhıdır
Bunda vardır bir Mısır adlu vilâyet
Anın pâdişâhıdır işit hikâyet
Bu dahı Heylân sultânıdır bil yakın
Kaysere kasdı idüp geldi hemîn
Zabtı ide vilâyetin anın temâm

İşde şimdi cenk iderler ey hümâm
Meğer Heylân leşkerinden bir lâ‘în
Meydâna girdi ol yakın
Müslimânlardan geldi bir hûb dilâver
Adı Hâlid vardı ana berâber dilâver
Ol lâ‘îni depeledi ol zemân
Girdi Kâlın adlu Hindî hemân
Kılıcın çeküp hemân Hâlide vardı
Şehîd idüp inüp karnın yardı
Anın karnın çünki yardı lâ‘în
Cigerin çıkarup yidi lâ‘în
Özü yandı çün anı gördi Battâl
Hemân bir katı na‘re urdı fi’lhâl
Sandılar kim hemân seb‘üssemavât
Birbirine tokundu ol temâmet
Bu iki leşker bakdılar ana ‘aceb
Bu ne sâ‘ikadır noldu bu sebeb
Hemân oldu Kâlûna ol yakın
Didi ki niçün cigerin yidin yâ lâ‘în
Lâ‘în Battâla hamle kıldı yakın
Cendüvâl sünüsin çıkardı Seyyîd hemîn

217

Üfürdi sünüyi içinden çıkdı od
Yani filin dahı yakup gide od
Bir dahı girdi anlara ol dem Battâl
Temâm yitmiş kâfiri helâk itdi fi’lhâl
Gördi kâfirler anı ana kimse varmadı
Gördi Seyyîdi cenge kimse girmedi
Hemân leşkerin içine girdi Seyyîd
Ehl-i küffârı şöyle kırdı Seyyîd
Dökdü tenler kesdi başlar çıkdı cân
Gövdeler hâke düşüp akdı kan
Çün ahşam degin itdi Battâl
Çeriden çıkup tağa gitdi Battâl
Bu iki leşker çün bakdılar ana
Ne kişidir diyü kaldılar ama tana
Anın cengine cümle ta‘accüb kıldılar
Cümlesi bu hâle hayrân oldılar
Ol yana ‘Aşkarı pinhân itdi ol
Müslimân leşkerine gitdi ol
Oturur begler ile Müslimânlar kamu
Seyyîdin erliğin söyler kamu

Didiler kim melekdir ol pür-hüner
Benzemez ana bir kimsene âdem şîr-i ner
Nusiret itdi yine bizlere ol hûdâ
Geldi ol bize eyledi bu dem mûdâ
Didi Kayser ki şimdi ol gelse bana
Kamu tâcı tahtım virir idim ben ana
Velî âdem değildir ol kelen bil muhakkak
Ya feriştâhdır ya melek bize virdi hak
Dönüp andan Seyyîd oldu revân
Vardı Heylân çadırına ol pehlüvân
Gördü Heylânı çadır içinde hemîn
Bir pûta secde ider ol lâ'în
Didi ki ey benim tanrım bunca yıl muhakkak
Secde kılıp sana taparam ben mutlak
Bu gün bir kişi bunca pehlüvânı
Oda yakdı bana bildir imdi sen anı
Dîv midir ya perî midir ol kim ey şâb
İrte niçe virem ben ana cevâb

218

Didi Battâl şimdi gösterem buna hüner
Sünüsin üfürdi ol şîr-i ner
İçi boş idi çıkdı andan od
Tokundu Heylâna düşdü od
Esbâbın çıkarup pûta atdı
Pûtu yakup kendisin kaçup gitdi
Hem andan dönüp taşra çıkdı Battâl
Çadırların ateşe yakdı Battâl
Hem üç kez haykırıp na're urdu
Uyanup kâfirler birbirin kırdı
Bir 'acâ'ib oldu ol gice savaş
Düşüp hâke tenler oldu hurdu-hâş
Sabâh olunca birbirin kırdı kâfir
Yad kişi yokdur olan gördü kâfir
Kakıp Heylân bindi ak file
Leşkerin cümlesin aldı bile
Kayserin üstüne geldi ol kefer
Kayser almışdı gice olan savaşdan haber
Bilür idi anda savaş olduğun
Velî bilmez idi kâfiri kırdığın
Çünki Seyyîd-i Battâl gördi Heylân hemân
İndi tağdan aşağı ol pehlüvân
Hemân geldi Seyyîde ol zemân bir pîr

Didi ki ben Müslimânem ey merdân-ı şîr
Ol zemân kim ol emirü'l-mü'minîn
Ol ʻAli bu vilâyete gelince hemîn
Ben önünde Müslimân oldum didi
İki yüz yıldan ziyâde oldu didi
Kırık tokuz gün ak fil üstünde ʻAli
Cenk eyledi gice gündüz ol velî
Seyyîd işitdi ol pîrin sözünü
Filden yana tuttu yüzünü
Kayserin atası oldu ol gün Müslimân
Heylânın atasın öldürdi ʻAli ol zemân
Ol zemândan beri bu ak fil imdi ana
Mirâs gibi olup kaldı didi ana
Çağırdı kim ana yâ fil-i cihân
Ol kişinin oğluyam ben bil ʻayân

219

Kırık tokuz gün senin üstünde gazâ
Eyleyüp kâfire kıldı anlar çok cezâ
Girçek ise mutîʻ olgıl bana
Fil bu sözü işidüp yüz tutdu ana
Hemân götürüp yire urdu Heylânı
Hortum ile hevâya atdı Heylânı
Düşüp yire Heylân pâre pâre oldu
Segirdip Heylânı ayağı altına aldı
Ayağı ile anı urdu yüz yire
Fil gelüp Seyyîdin önüne kodu yüz yire
Görüp anı atından indi Battâl
Sıçrayıp filin üstüne bindi Battâl
Hemân hamle kılup naʻre urdu
Heylânın oğlu atasını gördü
Turmadı leşker perişân oldılar
Görüp Kayser bu hâli cümle hamle kıldılar
Şöyle kırdılar kâfiri oldu kan revân
Hem altmış bin kâfir öldü ol zemân
Naʻre urup ʻaceb cenk eyledi Battâl
Heylânın hem oğlunu tutdu Battâl
Görüp Kayser Seyyîde karşu geldi
Elin öpüp şâdı hurrem oldı
Hindîler Heylânın oğlunu gördiler
Cümlesi Battâlın yanına geldiler
Didiler kim ne kişisin ey pehlüvân
Bunın gibi iyüliği eyledin bize ʻayân

Didi Seyyîd hâlin anlara ol dem haber
İşidenler tana kaldılar cümle serteser
Müslimân oldu Heylânın oğlu hem
Kayser ana virdi kızın ol dem
Heylânın oğlu ak fili Seyyîde virdi
Bin yük altun dahı ana getürdi
Virdi Battâla bin yük gümüş dahı
Virdi bin kul bin karavaş ol sahî
Virdi Kayser Battâla çok at
Çok kılıç virdi mal ile ol zât
Didiler kim bir zemânda bunda kalalum biz
Hem sana bir zemân müşerref olalum biz

220

Çâre olmadı revân oldılar
Mihrâsebe değin anlar geldiler
Mihrâseb işidüp karşu geldiler
Kamusı Battâla tahsîn kıldılar
Yidi gün anda mihmân oldu Battâl
Virdi ana Mihrâseb çok mal
Koşdu ana biş bin kişi ile geldiler
Çünki anlar deryâ kenârına geldiler
Hemân bir su kenârına anlar geldiler
Ekin eker bir kişiyi ol dem buldılar
Didi Battâl ana bu şehirden vir peyâm
Didi ki Antâkiya şehridir bu makâm
Malâtıyânın yolunu aldılar haber
Revân olup gitdiler ana ey şîr-i ner
Vardı Malâtıyâya ol nâmıdâr
Gördi kim ne şehir kalmış ne hisâr
Hanları yıkılmış olmış cümle harâb
Kalmamış bir taş dahı anda ‘ale’l-türâb
Görmedi bir âdem anda dahı ol zemân
Gördi Seyyîd bu hâli kıldı figân
Buldu bâğın arasında bir kişi
Adı Ebulfettah ekin eker gör işi
Ol didi kim bu hâli söyleyem sana ben
Sefer idince Hindistâna sen
Kaysere bu hâli virmişler anda haber
İki yüz bin er ile geldi ol kefer
Kamu yârân Emir Ömerden hemân
Yüz çevirdiler andan işit yâ pehlüvân
Didiler kim şunın gibi pehlüvânı sen

Avâre eyledin dünyâ içün sen
Niçe kıydın bunun gibi nâmıdâr hemân
Dünyâ içün itdin avâre bu zemân
Cümlesi tağıldılar ol şeyhi şâbb
Gelüp Kayser itdi şehri harâb
Bulduğu âdemi kırdı ol kâfir
Virân idüp şehri gitdi ol kâfir
Seyyîd-i Battâl buyurdı turdılar
Şehrin önünde çadırı kurdılar

221

Tiz Emir ʻÖmerden yana ol dem haber itdiler
Cümle yârenler dahı anı işitdiler
Görüşüp şâdı handân oldılar
Görüp mal ile fili hayrân oldılar
Sergüzeştin söyledi Battâl
İşidenler duʻâ itdiler ana fi'lhâl
Emir ʻÖmer didi ki yâ pehlüvân sen
Sefer idince kızı Kayser esîr itdi bil sen
İşidüp anı Seyyîd-i Battâl oldu melûl
Ben yine Rûma giderim didi ol
Bu mal ile şehri eylen ʻimâret
Hem evvelginden aʻlâsun bu bi-gâyet
Libâsın tebdîl idüp gitdi ol
Yitmiş iki şehri teftîş itdi ol
On altı kalʻayı gezdi ol serteser
Bilmedi ol kızdan aslâ bir haber
Seyyîdin ehlin hemân ol
Esîr idüp Kayser getürmiş ol
Vezirin oğlu Pehneme virmiş ol kızı
Bu gice alsa gerek işit sözi
Gördi Seyyîd güveği ile hem gelini
Gezdirdiler ana kalʻa yolını
Yaʻni zînet ider ol şiʻri sâzı
Girdeğe koya ol ser-firâzı
Geçdi Seyyîdin önünden geldi gelin
Bakup Seyyîdi hemân bildi gelin
İşâret itdi kim eger Seyyîd isem ol
Ben seni kurtaram sen olma melûl
Varup Seyyîd medhi okudu Pehneme
Bi-gâyet bu söz hoş geldi Pehneme
Buyurdı Behnem anda görince
Bu âdemi serâya ge[tü]rin bu gice

Alup Seyyîdi serâya geldiler
Hâsakiler ‘ayşa meşgûl oldılar
Birisi bir câmı toldurdı ol dem
Seyyîdin ‘ışkına nûş idem
Ol biri görüp anı kakıdı
Herze sözü niçe söyledin dedi

222

Didi ki Battâlsın ya akrânısın
Zirâ kakırsın anın akrânısın
Ol didi kim Battâl değülem dinle sen
‘Ukbe kâdının oğlu Velîdem ben
Kitâbda okudım ki Seyyîd-i Battâl
Kanda söylense hâzır ola fi’lhâl
Hemân bunu diyüp tur[mayıp] gitdi
Anın sözün çünki Seyyîd işitdi
Karârı kalmadı ardınca gitdi
Velîd ardına bakup anı gördi
Bildi pâyın öpdü didi ki ey dilîr
Müslimân olup bunda kaldım esîr
Beni götür Müslimânlardan yana
Didi Seyyîd vefâ göster imdi bana
Anın için gelmişem işbu kızı ben
Ele götürem işit bu sözü sen
Velîd didi sen anı benim boynuma sal
Serâya girdiler ikiside derhâl
Kaldı Seyyîd taşra vardı Velîd
Güveğine yanına vardı Velîd
Gördi mest olmış başın keser
Kızı bulmadı aradı serteser
Gelüp Battâla didi ki kız kandadır
Meğer kız bakçenin ardındadır
Seyyîdin sözünü işitdi kız
Hemân Battâlın yanına geldi kız
Dahı altun gümüş aldı Battâl
Varup anda üç at buldu Battâl
Bindi Velîd birine ol kız hemân
Birine mal yükledüp oldular revân
Hiç karâr itmeyüp andan gitdiler
On birinci gün Malâtıyâya yitdiler
Emir ‘Ömer yârenler karşu geldiler
Hem kızı malı görüp hayrân oldılar
Yidi gün düğün idüp itdi nikâh

Aldı Seyyîd ol kızı buldu felâh
Hem ak fil ile biraz mal cem‘ eylediler
Anı halifeye hediyye göndürdiler

223

Malâtıyâ oldu ol zemân ‘imâret
Dirilüp geldiler cümle mü’min temâmet
Temâm oldu bu râvîden rivâyet
Bu meclis bunda buldu hem hidâyet
İlâhî rahmet eyle okuyana
Ki cennet virüp rağbet eyle okuyana
Velî ibn-i İbrâhim ezneb kulunı
Yarlığa dü cihânda mahrûm itme kulunı
Cem‘i akrabâyı eyle vâlideyni lâ-hisâb
Kıyâmetde Muhammed hakkı içün itme ‘azâb
Belde-yi sivâs ile cem‘i kulunı
Yarlığa server-i enbiyâ hakkı içün günâhlarını
İşidüp bu du‘âmı amîn diyenleri Mevlâ
Cem‘i ‘azâblardan emîn eyle kıl anları a‘lâ
Dinleyene rahmet eyle yâ rabb
Rûz-ı mahşerde ana ‘izzet eyle yâ rabb
Yazdırana vir uçmakda ‘âlî câh
Ol Muhammed hürmeti içün yâ ilâh
Hem bakâyî rahmet ister yâ ilâh
Hem rızâ-yı rağbetin ister yâ ilâh
Kabul eyle ilâhî vir ana bakâyî
Zirâ bu fenâda fenâ olmuş kulun bakâyî
İlâhî sen kabul eyle bizden bu niyâzı
Şefâ‘at eylesün bize Battâl-ı Gâzi
Sana anda şefâ‘at ide gâyet
Muhammed rûhı içün virin salavât
Zikr-i kıssa-yı câh-ı cehennem Seyyîd-i Battâlın kuyuya
Atılıp sonra ejdehânın kuyruğu ile halâs oldı
Kanı var mı bu ‘işretde içen ‘ışkın şarâbını
Kanı mâhı ol zulmetde gören ol mâhı tâbını
Gerek ‘âşık olan kanı vire ma‘şûkına cânı
Virür cânın ol pervânı görünce şem‘i tâbını
Cemâlinin zülâlinden ebed sekrân ol ey ‘âşık
Visâlinin hayâlinden döke gözden acı âbını
‘Aceb mi ‘âşıka gözden seylâb ider ise dîl hûnı
Niçe zâr itmeye bülbül saçar ise ol gülâbını
Ebed giryân ol ‘âşık ki hem-dâm ola bu sevdâ
Bula kasr-ı vicdânı sana ide ol feth ide bâbını

224

Dile dâm-ı kütübinde sende hakikat dersin al ey cân
Vücûdın mahvi idüp oku ‘ışkın kitâbını
Dilerim ki Seyyîd-i Battâlın gazâsın ideyim takrîr
‘Ayân idem sana anı ki ref‘ idem hicâbını
Meğer kim Seyyîdin ehlin ol ‘Ukbe kâdının oğlu Velîd
Görüp ‘âşık olur ana gör imdi sen ‘itâbını
Emir ‘Ömer kızı idi Seyyîd-i Battâlın ol ehli
Lâ‘în isterdi fırsandı kurup hile dolâbı
Velîd ile meğer Seyyîd ikisi bâğa vardılar
Velîd mel‘ûn hile itdi işit imdi dolâbını
Unutdum didi miftâhı didi Seyyîd ana getür
Velîd geldi şehre hem gör ol kâfirin hitâbını
Gelüp didi Fâtımaya Seyyîd-i Battâl istedi seni
Binüp tiz ata Fâtıma bula tâ kim sahâbını
Şehirden çünkim çıkdılar görür Velîd ki bir halvet
Hemendem atını tutdu uyanın hem rikâbını
Didi kim ben ‘âşıkam sana murâdım eylegil hâsıl
Kakıdı Fâtıma ana ki san gördi kilâbını
Velîd didi ki yok çâre seni yoksa helâk idem
Firâr eyledi Fâtıma ki kurtara ol cenâbını
Velîd tiz ardına düşdü Fâtıma bir dereye vardı
Tokundu atı anın bir taşa gör imdi sebâbını
Pes at ile kendisi ki pâre pâre oldılar
Çün helâk oldu Fâtıma Velîd çeksün ‘azâbını
Velîd didi ki Battâldan halâs olmak ne mümkindir
Hemân Rûma revân oldu bula tâ kim ol hubâbını
Çün Seyyîd ‘asrı olunca turdı gördi gelmedi kimse
Hemen dem tiz eve geldi bula tâ kim ol hisâbını
Didi kim Fâtıma noldu didiler istemişsin anı
Velîd götürdi hem anı ki bilmeziz ihtisâbını
İşidüp tiz Seyyîd hemân revân oldı
Görür kim at ile hâtun pâre pâre olmışlar bulup âbı türâbını
Emir ‘Ömer kızı idi haber oldu gelüp anlar
Namâzın kılup defin itdiler bulup ol hâkı âbını
Didi Seyyîd ki ol mel‘ûn yine aslına döndü âh
Hemân ‘azmi Rûm idüp gitdi idüp tebdîl siyâbını
Velâkin kış günü idi ol bi-gâyet
Ki kar yağar idi anda bi-gâyet

225

Geldi bir köye oldu ol mihmân
Hemân anda buldu bir yigit ol Müslimân
Adı Kayıs idi didi ki ey şîr-i hak
Velîd dün bunda idi bil sen muhakkak
Bugün irte olunca Rûma gitdi
Çünki Seyyîd bu ahbârı anda işitdi
Ana atın emânet virdi ol
Velîdin gitdiği yola gitdi ol
Velîd irdi bir kiliseye anda ey ahî
Görür turur üstünde bir ruhbân dahı
Velîd anda imiş bil anı ol dem
Didi ruhbân müsâfir geldi bu dem
Velîd mel‘ûn görüp anı feryâd eyledi
Battâl dir müsâfir değül diyü söyledi
Kapu açmam sana muhâldir benim
Didi nirem benzer Battâla imdi benim
Didi ruhbân kiliseden git ırak
Başına taş bırakırım ana bak
Gördi Seyyîd bilindi anda bî-gümân
Bir kaç âyâtı İncîl okur ol zemân
İşidüp anı hayrân oldu ruhbân
Velîde çok herze söyledi ruhbân
Velîd didi ki açma kapuyı ey pür-kemâl
Dinlemeyüp kapuyı açdı ruhbân fi’lhâl
Gelüp Seyyîde ‘özürler itdi ol
Seyyîdi alup içeri gitdi ol
Gelüp hemân od yakup ana pişirdi ta‘âm
Didi ki ma‘zûr tut sözüm yâ imâm
Ki Battâldan şöyle vehhâm oluruz
Görünce bir kişiyi Battâl sanuruz
Kuşağın çişdi Seyyîd anda nâgâh
Bildi Battâl olduğun ruhbân kıldı âh
Didi ki bu Battâl imiş imdi meger
Bunda turmam kurtulursam eger
Velîd anı görüp turdu hemân
Kendin bir köşede kıldı nihân
İzâce’l-kaza ‘amyalbasar hem
Gel imdi bu kazâya kıl nazar hem

226

Didi Seyyîd ruhbâna su getürgil
Didi ruhbân su taşradadır sen bil
Su getürmeye korkaram ben ey yâr
Taşra çıkdı suya ol nâmıdâr
Varup su içüp abdest aldı Seyyîd
Yatsu namâzın kıldı Seyyîd
Bağladı kapuyı ruhbân ol zemân
Gelüp Seyyîd kapuyı bağlu gördü ʻayân
İçeride kaldı esbâbı anın nâgâh
Hemân bir gömlek ile var idi külâh
Kapuyı aç diyü çok zârîlık itdi
Anın sözün çün ruhbân işitdi
Didi ki ey Battâl-ı kattâl-ı ʻayyâr
Yardım idüp Mesîh oldu bana yâr
Hem senin şerrinden eyledi emîn
Didi Seyyîd ruhbâna delisin hemîn
Ben Battâl değülem didi olmadı çâre
Ki çok taş atdılar ol nâmıdâra
Velîd dahı herze söyler anda çok
Müstemiʻ olup Seyyîd-i Battâla bak
Yağar idi anda kar bil katı
Hem sovuk idi eser yil anda katı
Hem çıplak idi didi ki ey hûdâ
Ben sana sığındım eyle ben kuluna meded
Büyük taşları varup ol getürdi
Andan ana sabâh olunca götürdi
Sabâh olunca çekdi ol renci mihnet
Kıyâsa gelmez anın çekdiği zahmet
Temürden idi hem kalʻanın kapusı
Dahı kalʻa gibi idi anın kapusı
Ol kapunın önüne yine vardı Seyyîd
Ölü gibi düşüp yatdı anda Seyyîd
Geldi ruhbân Seyyîde kıldı nazar
Gördi ki ölmüş Velîde virdi haber
Didi Velîd bu katı ʻayyâr kişi
Böyle ʻayyârlık ile işler her işi
Didi ruhbân sen inangıl bu işe
Niçe ʻayyâr ile taş tayanmaz bu kışa

227

Hem ol tamda bir ulu taş var idi aldılar
Yuvarlayıp ikisi ol taşı getürdiler
Bırakdılar anı ol dem anın üstüne
Gördü Seyyîd taş geldi kendi kasdına
Hemân Hızırın du‘âsın okudu ol
Kendi üzerine üfürüp oldu kabul
Düşdü karnı üstüne taş ‘ayân
Yuvarlanup taş aşağı indi hemân
Sakladı anı hûdâ-yı lâ-yezâl
Bir kılına gelmedi anın ol dem bir zevâl
Velîd didi ki ölmiş ana tiz varalum
Başın kesüp anı Kaysere götürelüm
Pes ikiside aşağı indiler hemîn
Seyyîdin yanına vardılar yakın
Sıçrayıp ruhbânı tutdu ol nâmıdâr
Velîd anı görüp itdi ol zemân firâr
Elin bağladı ruhbânın ol zemân Battâl
Kilisede od yanardı gördü Battâl
Varup ısındı anda ol temâm
Velîdi bulamadı anda ol imâm
Gördi kim ırakdan gider Velîd ey hubâb
Ana çağırdı kim eyle mel‘ûn kilâb
Benim elimden nireye varasın sen
Canını niçe kurtarasın sen
Dîne da‘vet itdi ruhbânı ol
Gelmedi hemân depeledi anı ol
Anda bulduğu malı aldı Battâl
Yine Kaysın yanına geldi Battâl
Vasf-ı hâlin ider Kaysa hikâyet
Çün Kayıs işidüp şâd oldu gâyet
Ol malın cümlesin Kaysa virdi ol
Ata binüp yine yola girdi ol
Gördü ki bir çeşmede yatur bir kişi
Velîd imiş görsen bu dem işi
Varup boğazından tutdu anı hem
Gözün açup feryâd itdi Velîd hem
Tutup anı bir ağaca sardı Velîdi
Bir ağaca sardı azgın pelîdi

228

Didi ki seni alup şehre imdi gideyim
Atana itdiğim sana ben ideyim
Seyyîd namâza turdu geldi iki arslan
Hamle kıldı ata at kaçdı hemân
Temâm itdi namâzı kıldı Battâl
Atın ardına düşüp gitdi Battâl
Nâgihân tağdan bir atlu geldi hem
Hışm ile Battâla bakdı ol dem
Yine gitdi geldiği yola dinle haber
Ağaçda turur iken ol kefer
Kâribân gelüp Velîdi gördiler
Ne kişisin diyü ana sordılar
Velîd didi ki bâzırgân idim işit malımı
Harâmîler aldılar cümle işidin hâlimi
Biri gelüp Velîdi çişip gitdi
Halâs olup Velîd kaçup gitdi
Atın bakup bulmadı ol Battâl
Dönüp gelüp Velîdi bulmadı Battâl
Gördü hâ'in kaçmış itdi âh
Gördü yoldan bin atlu gelür nâgâh
Birine didi ki bu kimdir bana söylegil
Ol didi kim bu Bedrîn şâhıdır bil
Bir ʻammisi kızı var imiş anın güzel
ʻAdnu Bânû dirler imiş ana bî-bedel
Ol kız daʻva ider imiş ki her kim beni
Yıkar ise helâl idem ben anı
Bu şâh düşde gördi kim Battâl gelür
Müslimân idüp ol kızı kendine virür
İşidüp hem taʻaccüb itdi Battâl
Bunların ardınca gitdi Battâl
Karşudan gördi kim bir muhkem
Nâgihân çıka geldi ol zemân bir sivâr
Elinde bir arslanı tutmuş gelür
Sanki bir kedi şikâr itmiş gelür
Didi Seyyîd ana gel berü ey pehlüvân
Niçe cellâdsın sen bu dem ʻayân
Cümle arslanı koy virdü ol
Kılıç çeküp Seyyîde hamle kıldı ol

229

Eli ile men‘ eyledi Seyyîd-i Battâl anı
Kakıp sürdü atın ol dem nâgihânı
Atın başına yumruk urdu Battâl
Atı yıkılıp kendi sıçradı fi’lhâl
Gelüp Battâlın kuşağından tutdu ol
Yıkamadı niçe kuvvet itdi ol
Tutup anı yıkdı Battâl bî-gümân
Başı açıldı anı gördi Seyyîd ‘ayân
Gördü bir kız kim ‘âlemde ol lâ-nazîr
Bilüp anı girü gitdi ol dilîr
Gelüp kız Seyyîde didi ki ey yigit
Hamirânın kızıyam sözüm işit
‘Adnû Bânûyam kabul it beni
Seyyîd-i Battâl didi ki ben almam seni
Bedrûn düşde görmüş beni işit sen
Ana virsem gerek sen işit sen
Bunu dir iken Seyyîdin atı geldi
Varup Seyyîd atına meşgul oldı
Atın tutdu Seyyîd ol zemân tiz
Gördü halvet kaçup gitdi kız
Şehre geldi ol dilâvâr serveri
Gördü kim üç bölük konmuş çeri
Meger kız da‘va ider imiş kim beni
Kabul iderem kim meydânda yıkar ise beni
Dörüt yanadan geldi begler pehlüvân
Kim meydânda yıkar ise kızı ala hemân
Hem kızın atası Hamirân dahı
Elli bin âdem ile gelmiş idi ol dahı
Arkaların şehre virüp anlar turdılar
Kûsu harbi hem nakkâreler çaldılar
‘Adnû Bânû geldi ol zemân cevlân ile
Bile geldi yüz kız hem oğlan ile
Bu kızlar cümle meydân içine geldiler
Cümle at segirdip rakkas eylediler
Birazdan kendisi meydâna geldi
Hem devrân idüp meydâna geldi
Pes Hamirân didi kim ey nûr-ı didem
Senin gibi pehlüvân yokdur cihânda hem

230

Kabul it şâhın birin al hırâs
Bu da‘vadan beni eyle imdi halâs
Didi kız kim gerekdir er beni alan
Er gerek kim meydânda beni zebûn kılan
Sürüp meydân içine girdi hem
Firenk melikinin oğlu geldi hem
Eri komadı hamle kıldı tiz
Bir sünü urup ahtardı anı kız
Anı dahı yıkdı kesdi başını
Girdi Bedrûn şâh gör anın işini
Didi ‘ammın oğluyam senin ben
Beni al kabul it ey güzel sen
Hem katı çok malı mülkim bî-şimâr
Kız didi kim gerek bana ol nâmıdâr
Zirâ bana mal gerekmez er gerek
Halâs olmaz elimden benimser gerek
Her kim yıkar ise beni alsun bu gün
Ger er isen itme sen seni ser-nigûn
Birbirine hamle kıldılar anlar hem
Bedrûn şâhı kız atından kapdı hem
Bir eli ile götürüp kız anı yire urdı
Seyyîd-i Battâl Bedrûnı ol hâlde gördi
Hemân bir na‘re çakırdı anda bi-gâyet
Herâsân oldu cümle leşker temâmet
Hemân ol kıza vardı şâh-ı merdân
Başına bir yumruk urdu şîr-i yezdân
Yidi adım atından giri gitdi derhâl
Bildi ol kız kim budur Seyyîd-i Battâl
Çün Bedrûn şâh kızı ol hâlde gördü
Gelüp Seyyîde yüz yire ol zemân kodu
Ol didi kim ey erenler ser-firâzı
Didi Seyyîd kim benem ol Battâl-i Gâzi
Düşde gördin beni ol Müslimân
Görüp hemân getürdi ol dahı imân
‘Adnû Bânûyı hemendem aldılar
Hemân Bedrûnın haymesine geldiler
‘Adnû Bânûya didi ki ey cân-ı nigâr
Seni Bedrûn şâha virdim itme iftikâr

231

Seyyîde kızı didi kim ey pehlüvân
Ne buyurur isen kabul itdim hemân
Didi ki var imdi atana söyle sen
Ana dahı bu sözü şerih eyle sen
‘Adnû Bânû atasına ol zemân vardı
Didi Hamirâna cümlesini ekledi
İşidüp Seyyîdi bildi geldi Hamirân
Lâ-ilâc Seyyîde yüz urdu Hamirân
Görüşüp söyledi Seyyîd-i Battâl ana
Didi ki yâ Hamirân gûşunu tut bana
Ne itsem ben zâhir nihânı
Muhammed mu‘cizâtıdır bil imdi sen anı
Hamirân didi ki râst dirsin ey sahî
Ki Kayserden korkaram ben dahı
Yoksa girer idim dînine ben
Kulunam suçum ‘afv eyle imdi sen
Didi ki Bedrûn şâha virdim kızını
Ol didi kim kabul itdim sözüni
Hemân düğün yarağın gördüler
‘Adnû Bânûyı Bedrûn şâha virdiler
Kızın halvetine girdi ol şâh
Seyyîd-i Battâl ağlayup kıldı âh
Çünki katı ağladı ol nâmıdâr
Ol kıza didi Bedrûn şâh kim yâ nigâr
Didi ki Seyyîd niçün ağlar ne ‘aceb
Meger sende gönlü var imiş ey hubâb
Taşra çıkdılar ikiside tiz hemân
Didiler Seyyîde kim imdi yâ pehlüvân
Niçün ağlarsın haber vir bize hem
Didi Seyyîd yâ niçün ağlamayam hem
Kayserin kızın yâd itmem ben
Gülendâm içün feryâd itmem ben
Emir ‘Ömer kızın aldım idi bu yakın
Velîd elinde helâk oldu hemîn
Bunu diyüp ve hây hây ağladı Battâl
‘Adnû Bânû didi ki ağlama bu hâl
Mâhı Pirûzın bir kız karındaşı ey yâr
Ketâyûn adlu var bir güzel nigâr

232

Bî-bedeldir cihânda hemân ol lâ-nazir
Şimdi bir kal‘a içinde dir ol ey şîr
Dörüt bin er ol kal‘ayı bekler hemân
Şimdi ben ana varayım yâ pehlüvân
Ol kızdan murâd almayınca sen
Murâd almam bu ‘âşıkdan dahı ben
Şu resme medhi eyledi kızı yaraşık
Görmedin Seyyîd olur ol zemân ana ‘âşık
Hemân üçü dahı ol zemân râhi oldılar
Çünki deryâ kenârına râhi oldılar
Virâne kal‘a var idi anda
Atların kodular ol mekânda
Bir gemi bulup hemân anda gitdiler
Kal‘a-yı kevâkibe ol zemân yitdiler
Sûretin ruhbân gibi itdi ol nâmıdâr
‘Adnû Bânûye didi ki imdi yâ nigâr
Ol kıza didi ki Kûhı lülüden bu dem
Atam katına geldi bir ruhbân hem
İncîl okur anın âvâzı garâ’ib
Döner tefsîr ider ol ‘acâ’ib
Hem anın ma‘rifeti çokdur bî-nihâye
Atam anı size virdi imdi hedâye
Bunu di ki ol beni ister ana varayım
‘Avn-i hak ile anı ele getüreyim
‘Adnû Bânû varup bunu böyle söyledi
Ol kıza Seyyîdi çok medhi eyledi
Şöyle kadar medhi eyledi kim hayrân oldı kız
Var getür bana anı didi tiz
‘Adnû Bânû yine Seyyîd katına geldi
Koyup Bedrûn şâhı Seyyîdi aldı
Çünki kızın serâyına geldiler
Hemân kapudan içeri girdiler
Gördü Seyyîd oturur taht üstünde bir sâhib cemâl
Kim yüzünin âfitâbı eyledi bedr-i hilâl
Devri ider rûhsârı üzere hadd u hâli hindû-veş
Görse la‘l-i leblerin feyzi anın âb u zülâl
Görmemişdi Seyyîd aslâ bunculayın bir güzel
Gördü anı gitdi ‘aklı hiç kalmadı aslâ mecâl

233

‘Aklın cem‘ idüp yine Seyyîd gördü ol kızı hemân
Şöyle kim artdı muhabbeti anın vasfı itmek muhâl
Ma‘rifeti söyledi Battâl görüp kız ana oldu hayrân
Âyâtı İncîl okudu ve tesfîr itdi hoş hısâl
İşidüp anı Ketâyûn tahsîn itdi ol zemân Seyyîde
Şöyle itdi ana muhabbet vasfı itmek anın muhâl
‘Adnû Bânûya didi ki âferin olsun imdi sana
Bana bu resme hedâye virmedin ay cân hoş hısâl
Dönüp Ketâyûn Battâldan ana çok şikâyet eyledi
Didi ki ey dîn ulusı dinle kim niçe oldu bu hâl
Didi Seyyîd ana kim niçe erdir Battâl söyle anı sen bana
Didi kız ana kim öyle pehlüvândır ki mukâbil olmaz Rüstem-i Zâl
Hoca-yı ‘Amirden ‘ayyârdır hem itdi ol dünyâyı harâb
Hem sahîdir nesli peygamberdir idersen anı su’âl
Hem didi kız kim Müslimândır ol mesîhin düşmânı
İki kız karındaşımı aldı ol birin itdi helâl
Birin virdi halifeye birin kendisi aldı
Atamı öldürdü ol ben dahı iderim havfi hâl
Didi Seyyîd ana kim bu sıfatları didin imdi bana
Seni ala getüre ol it i‘timâd ey sâhib cemâl
Pes gümân itdi Ketâyûn didi ki Seyyîdsin meger
Didi Battâl ana kim iyü bildin benem ol sâhib cemâl
Pes serâsime oldu kız ‘adne didi ki yâ nigâr
Bu benim düşmânı niçün getürin itdin bana al
‘Adnû Bânû didi ana kim söylemedin mi bir gün sen bana
Bir yigit bul bana varam ben ana didin ey zülâl
Ben dahı gezdim cihânı görmedim böyle bir yigit
Diledi ol dem Ketâyûn çağıra hem bî-ihtimâl
Sıçradı ol zemân Seyyîd vardı ol kızın yanına
Tutup ağzın bağladı yağlık ile dest-mâl
İki hâdimin öldürdi aldı Ketâyûnu pes Seyyîd
Râhî oldular anlar yola dörüt sandık cevâhir dahı mal
Geldiler Bedrûn katına yola râhî çünki oldu anlar
Vir salavât Muhammede kim sende kalmasun aslâ vebâl
Seyyîdin bu işin Velîd aldı ol zemân haber
Gelüp Hamirân katına bunu anda didi ol dalâl
İşidüp anı Hamirân tiz yolları bağladı
Didi ki Ketâyûnu Battâl alup gider ol intikâl

234

Kaysere tiz nâme yazdı bu hâli ana çünki beyân
Alup anı gitdi bir ilçi sanki açdı perr ü bâl
Çünki okudu anı Kayser katı feryâd eyledi ol kâfir
Var idi anın iki dilâvârı ʻadüvv zü'l-celâl
Birinin adı Alyûn hem birinin adı idi anın Hümâ
Alup bunlar yüz bin er varup ideler anda kıtâl
Çünki Hamirâna gelüp anlar yolları cümle bağladılar
Ol yanadan Seyyîd çıkdı gemiden gör niçe ider pür-kemâl
Dîne daʻvet itdi kızı Seyyîd Müslimân ol ey güzel
Kız didi ki dönmem dînimden kabul it beni al
Didi Seyyîd ana kim Müslimân olmayınca almam imdi ben seni
Râhî oldılar leşkere çün oldılar bunlar ana ikbâl
Gördiler kim cümle yollar bağlayup toptolu olmış
Yine geldiler hisâra oldılar anda anlar infisâl
Gördiler kim cümle kâfirler saf bağlayup turmışlar
Didi Seyyîd Ketâyûna yardım ider ise bana zü'l-celâl
Gör imdi küffâra neler idem teferrüc eylegil sen bana
Şöyle girdi meydân içine naʻre urdu bî-misâl
Didi ki siz âgâh olun kim Seyyîd-i Battâl Gâziyem
Kim benim ile cenk ider ise ʻömrine ider zevâl
Cevlân eyledi Battâl şöyle kim hayrân oldu kâfirler ana
Girmedi meydânına kimsene olmadı anın ile pâyımâl
Cenk olur ahşam olunca geldi yine kalʻaya ol
Çıkarup esbâbın kıldı namâzın itdi igtisâl
Pes Ketâyûna didi ki gördin mi Seyyîdi bugün
Niçe işler işledi yardım itdi ana zü'l-celâl
Cümle hak nusiretidir hem muʻcizâtı ol Mustafâ
İmdi gel Müslimân ol kim kalmaya sende dalâl
Didi Seyyîde Ketâyûn ben dînimden dönmezem
Beni kabul it idüp al bu hâlde dime kâl
Didi Battâl ana kim Müslimân alam seni ey cân
Gördi olmadı çâre ana dimedi dahı ana kâl
Ol yana melʻûn Hamirân cemʻ eyledi niçe yüz bin çeri
Seyyîde olmaz bunlar mukâbil eyledi ol kâfir iştigâl
Nâme yazdı Kaysere tiz ilçi göndürdi ol
İtdi ki nâme varınca tiz bana çeri sal
İrte oldu yine meydâna girdi Seyyîd-i Battâl
Er dileyüp naʻre urdu ol pür-kemâl

235

Geldi Alyûn hamle kıldı men‘ ider anı ol Seyyîd-i Battâl
Tiz tutup anı hevâya atdı ol zemân Seyyîd-i Battâl
İner iken anı iki pâre eyledi Seyyîd-i Battâl hemîn
Helâk eyledi ol zemân yitmiş adı bellü pehlüvânı Battâl
Girmedi ayruk kimesne meydâna hiç
Kanki Rüstem hâsım ola merdâne hiç
Gördi gelmez kimse atın depdi anlara
Gel nazar eyle dökülen leşkere
Toldu meydânın içi kan oldu hep
Gördü kâfir herâsân oldu hep
Tokuz kerre öte geçdi hem beri
Sınacak oldu kâfirin leşkeri
Çıkup geldi Karavân şâhı bil
İki yüz bin leşkeri vardır dinlegil
Ahşam oldu savaşdan döndü Seyyîd
Ketâyûna nasihat kıldı Seyyîd
Çâre olmadı ana yine oldu sabâh
Bindi Karavân şâhı cümle kabâh
Firûdîn-ı ‘Acem bindi ol dem hemîn
Saf bağlayup turdı lâ‘în
Bu yana Seyyîd-i Battâl vardı ana hemân
Gördü Pehnem vezir vardı ana ‘ayân
Pehneme urdu gürzün ol çâlâk
Atı ile kendin eyledi helâk
Depeledi Seyyîd-i Battâl kırık kişi
Gördü kâfir leşkeri ol dem bu işi
Bir uğurdan kâfirin cümlesi kıldı hamle
Ara aldılar Seyyîdi anlar cümle
Cenk içinde ol Firûdîn-ı ‘Acem
Seyyîdin boynuna şebdesin urdu hem
Urdu Seyyîd şebdeye hemân
Düşüp kâfir ayağı sındı hemân
Ol gün çok cenk oldu ahşam
Çeriden dönüp Seyyîd geldi ahşam
‘Adnû Bânû Bedrûn ile karşu geldiler
Seyyîde çok âferinler kıldılar
Zahmın bağlayup Seyyîd kıldı namâz
Ketâyûna didi Seyyîd ey ser-firâz

236

Revâ mıdır hakkı sitir itmek imdi sana
Müslimân ol kim tapar olasın bana
Bu erliklerin cümle nusiret-i hakk
Muhammed Mustafânın mu'cizâtıdır bil muhakkak
Pes Ketâyûn didi ki dinle sen yâ pehlüvân
Müslimân olmadığım anın içün hemân
Benim üstüme alasın 'avrat olahı
Bana gâyet acı gele ol ey sahî
Didi Seyyîd ana ol hûdânın hakkı içün
Hem resûlullâh Mustafânın hakkı içün
Sen diri oldukça ey sâhib cemal
Kimseyi üstüne itmem helâl
Çün Ketâyûn bunu işitdi hemân
Müslimân oldu yalandan ol zemân
Açdı bir sandık için ol dem
Bir turuncu çıkardı kız hem
İşidüp şâzz oldu Battâl
Ketâyûn yirinden turdu fi'lhâl
Didi Battâla kim ey merdânı şîr
Ne vakit aç susız olsan ey dilîr
Bunu kokula didi kız Battâla
Kokulayup bî-hod oldu fi'lhâl
Dâr-ı hûş-ber itmiş bil içi anın tolu
Çünki bî-hod oldu Seyyîd sanki ölü
Ketâyûn 'adna gör ki neyledi
Didi ki Seyyîd bana söyledi
Var gusil eyle didi ol bana
'Adnû Bânû didi ki gel gidelüm bu yana
Aldı anı bir punara geldi ana bak
Didi 'adna kim sen git imdi ırak
'Adnû Bânû geldi Bedrûna ol yakın
Didi Bedrûn ana kim gâfil olma sakın
Var katına kaçırın anı sen hemân
'Adnû Bânû varup gördü anı nâgihân
Gördü ol kız kim leşkere eyledi firâr
Geldi Bedrûna didi ol nâmıdâr
Ketâyûn itdi bu dem bana hile
Kaçup gitmiş kâfire uş geldi bana belâ
Didi Bedrûn oldu hâlimiz yaman
Seyyîde şimdi niçe cevâb virem bu zemân

237

İkiside Seyyîd katına geldiler
Seyyîd-i Battâl yatur gördiler
‘Adnû Bânû elin öpdü didi gözün aç
Ketâyûn gitdi ana eyle imdi ‘ilâc
Gördü uyanmaz elin çekdiler
Üstüne sovuk sular dökdüler
Âh idüp didiler kim bu pehlüvâna
Dâr-ı hûşber virmişdir kız ana nihâna
Seyyîdin böyle olduğuna gâyet
Perişân oldular anda bî-nihâyet
Ol yana Akratıs mel‘ûnu görince
Karakola çıkmışdı ol gice
Didi ki ben varam Hamirân katına
Hemân tiz bindi ol zemân atına
‘Aklı gelmez anın yidi gün hemân
Hamirân işüdüp oldu şâdımân
Buyurdu leşker revân oldılar
Kal‘a kapusına çünkim geldiler
Ol yana Seyyîde hiç çâre olmadı
Bin cehdi olup ‘aklı başına gelmedi
‘Adnû Bânû silâhın aldı tiz
Leşker-i küffâra hamle kıldı kız
Şöyle cenk eyledi ‘Adnû Bânû ol zemân
Niçeler düşüp oldılar kana garık ‘ayân
Dökdü niçe hâk üstüne niçe eri
Niçe cenk eyledi ol dîn eri
Yine su dökdiler Battâla bu kez
Girdi Bedrûn şâh kâfire ol kez
‘Adnû Bânû ile Bedrûn ahşama degin
Savaş ile geçdi dünü ahşama degin
İrte oldu çün Hamirân kızına
Bir âdem göndürdi gûşun tut sözüne
Şöyle yazmış ki Ketâyûn Battâla ûş
Dâr-ı hûşber verüp olmış ol bî-hûş
İmdi Battâlı tutup virgil anı bana sen
Bedrûn şâhdan ayırmayam seni ben
‘Adnû Bânû işidüb kakıdı şöyle kim
Didi ki atam lâ‘îne söyle kim

238

Ki böyle işleri çok görmişdir Battâl
Halâs olur bu işlerden yine fi'lhâl
Kaçan ben sağ olam bu pehlüvânı
Virmem ana var söyle sen anı
Bu sözleri alup gitdi ilçi hem
Râvîler niçe rivâyet itdi hem
Cenk iderler bunlar üç gün katı
İkisinin dahı kalmaz tâkâtı
Çok yaraladılar kalmaz anın mecâli
Geldiler Seyyîd katına dinle makâli
Ağlaşuban didiler kim yâ pehlüvân
Seni ısmarladık Allaha biz hemân
Hemân kâfir leşkerine vardılar
Kâfirin saflarına girdiler
Çün Malâtıyâ şehrine anlar gitdiler
Dinle imdi kâfirler nitdiler
Girdi kâfirler kal'aya ol zemân
Bağladılar Battâlı muhkem hemân
Kaysere yazdılar kim hâli nolduğın
Seyyîd-i Battâlın giriftâr olduğın
Varup ilçi Kaysere bunu söyledi
Kayser atdı tâcın rakkas eyledi
Didi ki ey begler yine Mesîh bana
Yardım itdi varam şimdi ben ana
Şimdi Battâl varup öldüreyim
Dört yanadan niçe leşker direyim
Ka'belerin yıkup idem harâb
İdem Müslimânların bağrın kebâb
Halifenin derisin yüzdüreyim
Rûm vilâyetin cümle ana gezdireyim
Ol yanadan yidi gün geçdi çün Battâl
'Aklı gelüp gözün açdı Battâl
Gördi ki bir tahtanın üstünde nâgâh
Eli ayağı bağlu hem eyledi ol âh
Didi ki dirîğa küfrânlar elinde
Esîr oldum kâfirler elinde
Didi ki yâ mevlâ 'inâyet eylesen bana
Yardım idüp hidâyet eyle sen bana

239

Bekçiler ‘aklı gelmiş gördiler
Ketâyûna varup haber virdiler
Ketâyûn Seyyîdin katına geldi
Nikâbın yüzünden aldı
Didi ki yâ Battâl tutuldun hemçü kuş
Gayrıya sandığın başına geldi hoş
Gerçi her ‘ilimde mâhirsin ey yâr
Meger ‘avrat hilesinden sen bî-haber
Karındaşım Kayser uş gelür hemân
Seni şimdi öldürüp virmez amân
Benim iki karındaşım sen aldın
Bu kez gelüp bana kasdı kıldın
Tutuldın devlet olmadı sana yâr
Gel imdi gir dînime ey nâmıdâr
Tâ ki Kayserin elinden ol halâs
Söylemedi ana merdân-ı hâs
Bu yana dahı Firûdînı ol lâ‘în
Çok acı söz didi Seyyîde hemîn
Seyyîde çok acı geldi bu cevâb
Tahtanın üstünde ol ‘âlî- cenâb
Bir kez Allah didi gör sen fendini
Kuvvet idüp sökdü ol bendini
Firûdînı anı görüp kaçdı hemân
Yumruk ile cenge başladı hemân
Elli altmış kâfiri eyledi ol helâk
Katı yalıncak idi ol zât-ı pâk
Niçe bin zahmılar ana urdılar
Gulüvv idüp anın üzerine vardılar
Kemendi atup anı tutdılar
Cümlesi bu hale ta‘accüb itdiler
Göçüp andan bir köye vardı anlar
Seyyîdi bir ağaca sardı anlar
Ketâyûn buyurdu tahtın ol zemân
Seyyîdin karşusına kurdılar ‘ayân
Kendin eyledi gâyet ile ol müzeyyen
Geçüp tahta oturdu ol mu‘ayyen
Didi Battâla sözüm dinle benim
Gir dînime kurtar cânını ey cânım

240

Gelüp Kayser öldürür bu seni bî-gümân
Hâyif olur sana imdi yâ pehlüvân
Seyyîd-i Battâl virmedi ana aslâ cevâb
Geldiler ol zemân cümle ehl-i kilâb
Kamusı Battâla lugûb itdiler
Şarâb içüp cümle serhoş yatdılar
Seyyîd-i Battâl mecrûh idi bî-şimâr
Ağaçda bağlu idi ol nâmıdâr
Münâcât ider ki yâ ilâhî
Ölümden korkmam ey pâdişâhlar pâdişâhı
Korkarım ki Müslimânlar yâ çâlâk
Ayak altında kalurlar yâ çâlâk
Bunu dir iken ağaç başından bir yılan
Aşağı indi ol zemân ol yılan
Mest olup yatur idi cümle zulâm
Ateş yanup bişer idi anda ta‘âm
Kazanların yanına vardı yılan
Cümle ta‘âmı zehirledi anda yılan
Behrâm şâh uyanup turdı tiz
Kulların katına çağırdı tiz
Didi ki karnım aç tiz yimek getürin bana
Varup kulları tiz yimek getürdiler ana
Çünki yidi bir sa‘at geçmedi hemân
Ditredi a‘zâları şişdi hemân
Helâk oldu lâ‘în kulları anın dahı
Ditreyüp öldiler cümle kâfirler ey ahî
Ol gün anda kıssayı itme sen dırâz
Öldü yitmiş bin kâfirler dime az
Kopdu kâfir başına sanki kıyâmet
Figân itdi cümle kâfirler anda temâmet
Ketâyûn gördü bu hâli dinle sen
Meger Ketâyûnın Behrâma gönlü var imiş ‘ayân
Hemendem âh idüp geldi derhâl
Didi Battâla ki işit yâ ‘ayyâr kattâl
Bu işlerin cümlesini sen işledin
Bu gice niçe câzûluğa başladın
Didi Seyyîd kim eğer çâre bula idim
Bu zahmetden ben kurtula idim

241

Kakıyup Ketâyûn ana ol dem varur
Bağlu turur iken kılıç ile ana urur
İki eli birden açıldı anın hemân
Bir kezin na‘re urdu ol pehlüvân
Değmedi kudiret ile kılıç kendine
Uğradı kılıç elinin bendine
İki er var idi anda merdân idi
Biri Târık bir Talkân idi
Seyyîdi tutmaya vardı anlar yakın
Târıka yumruk urdu ol hemîn
Yire urdu Seyyîd Kârûnu ol zemân
Bir ayağın basdı Seyyîd anın ‘ayân
Yıkıldı ol başın kesdi anın hemân
Geldi yine Kârûn adlu bir ulu pehlüvân
Kuvvet itdi yine iki pâre eyledi
Gulüvv idüp gör ki kâfirler ana neyledi
Kimi ağaç kimi taş ile ana urdılar
Akratıs ile Seyyîdi tutmağa geldiler
Göğsüne yumruk ile urdu Battâl
Göğsü geçüp öldü fi’lhâl
Bu kez hamle eyledi Sühel lâ‘în
Urdu yumruk ana ol dahı hemîn
Kana garkı oldu gör anın işini
Diledi kim kese anın başını
Yine kemendi atup tutdular anı kamu
Seyyîdin eline bendi urdılar kamu
Bağladılar anı garkı itdiler kana
Bir haber geldi anda ol zemân hemâne
Geldi Kayser diyü ana karşu gitdiler
Hikâyeti ana beyân itdiler
Kayserîn benzinde kalmadı kan
Kurup tahtın oturdu ol zemân
Getürüp Seyyîdi kurdılar siyâset
Kurup cellâtları geldiler anda temâmet
Kurulmış siyâset gördü Battâl
Dizin çeküp oturdı Seyyîd fi’lhâl
Didi cellâdlara ana varın siz
Söyletmeyüp boynun urun siz

242

Veziri var idi anın Yemlihâ adı
Didi şâh gel sen bunu öldürme didi
Oda yakdı Târiyûn ölmedi
‘Ukbe zehir virdi ama çâre olmadı
Bunın kanı yire dökülür ise ey cân
Topraga karışıb ot biter nâgehân
Ol otu yir bir koyun ey ahî
Ol koyunın etin yirse bir âdem dahı
Ol koyun etinden biline şehvet gele
Ol şehvetden yine bir Battâl gele
Didi Kayser ya niçe idem imdi anı sen
Ya halâs ideyim mi düşmânı ben
Vezir didi ki yâ niçün iden anı halâs
Erciyes tağında bir kuyu var ey merdânı hâs
Varsun ölsün at kuyuya anı
Kamu begler maslahat gördiler anı
Göçüp andan Erciyes tağına geldiler
Câh-ı cehennemi varup cümle gördiler
Ol yana râvîler rivâyet itdiler çün
‘Adnû Bânû Bedrûn ile gitdi çün
Malâtıyâya vardılar sen işit hikâyet
Oturmışlar cümle yârenler temâmet
Dirler idi kim kanda gitdi Battâl ‘aceb
Bir haber gelmedi andan ne oldu sebeb
Geldi Bedrûn ile ‘Adnû Bânû ey hümâm
Seyyîdin hâlin haber virdiler cümle temâm
Melûl oldu cümle Müslimânlar serteser
Didiler Yahyâya var getür haber
Erciyes tağına çünki vardı Yahyâ
Niçe yüzbin çeri gelmiş gördü Yahyâ
Tahta kurdu kuyu ağzına biri
Oturdu tahta üstüne gâzi serveri
Yalın kılıç geldi cellâdlar hemîn
Ya‘ni boynun ura bî-dâdlar yakın
İleri geldi cellâdın biri hem
Tahtaya basdı kim Seyyîdi ura hem
Tutdu Seyyîd anı düşdü tahta içeri
Gitdi cellâd ile gâzi serveri

243

Ol kuyunın içine çünki gitdiler
Buyurdı Kayser kâfir ki gör ki nitdiler
Büyük taşları varup çekdiler
Ol kuyunın içine varup dökdiler
Şi‘r-i Seyyîd-i Battâlın kuyuya
Gider iken bunu evrâd-ı ezkâr iderdi
Çün atdılar beni câh-ı cahîme
Tayanup giderem rabbi rahîme
Dilerem senden ey hayy-ı bakâyî
Hatâ gelmeye aslâ bir kılıma
Var imiş bu başımda ezelden nahnü kasemnâ
Yazılmış bu kalem bir ile benim serime
Ümîdim bu ki câhde kalmayam ben
Sığınan olmaya mahrûm kerîme
Koma kalım beni câhın içinde
Uram İslâm kılıcını hasıma
Dahı ziyâde olunca ben devr-i şem
Alup keysü sünüsin ben elime
Beni koma derûni câhde ey şâh
Giriftâr olmayam bunda ben zâlime
Beni câhden halâs it yâ ilâhî
Zirâ bendi olmuşam bunda renc ü ‘azime
Derûni câhde koyma beni ya rabb
Tîğ-ı Dahhâkı çalam hasıma
Bugün Battâl-ı Gâziyem yâ ilâhî
‘İnâyet şüddesin bağla bilime
Seyyîd-i Battâl bu şi‘ri diyüp gitdi
Kuyunun dibine çünki yitdi
Görüp bu hâli Yahyâ oldu giryân
Çok ağlayup gulüvv itdi ol zemân
Can atup Malâtıyâya yitdi Yahyâ
Yârenlere kamu haber virdi Yahyâ
İşidüp yârenler feryâd itdiler
Karalar giyüp cümle yas tutdılar
Hâzır olun uş geldi çeri
Yolda gördüm iki yüz bin leşkeri
Çin şâhı Fağfûr anın adı
Size kasdı eyleyüb geldi didi

244

Yârenler işidüp oldılar perişân
Halifeye gitdi ilçi ez-nişân
Haber itdi Kayser Fağfûr dahı
Didi kim yâr isen gel gidelüm ey ahî
Hem öldürdi oğlumu Battâl dahı
Vilâyetim harâb itdi ol ey ahî
İki yüz bin çeri cem‘ eyledim ben
Benim ile yâr isen gel gidelüm sen
Kıralum anları kurtulmaya bir nefer
İşde ben Malâtıyâya eyledim sefer
Çün Kayser işidüp oldu hurrem
Çin leşkeri ile ehl-i kılıç hem
El bir idüp ana ikimiz varalum
Ne kadar Müslimân var ise anları kıralum
Karaman Mağribi dirler var idi bir er
Yüz yaşında idi ol mel‘ûn kefer
Gelüp Kaysere didi ki dinlegil
Benim vardır bir murâdım şöyle bil
Murâdın nedir didi Kayser ana
Ol didi ki Ketâyûnı virgil imdi bana
Senin yoluna kırıldı leşkerim
Oğlum öldü ben dahı kodum serim
Yok dir isen ben dahı bundan turmazam
Emîn olup ben dahı düşmânına varmazam
Didi Kayser ben dahı Ketâyûna giderüm
Anın ile bir müşâvere ideyim
Ketâyûnın katına vardır Kayser
Hikâyeti ana haber virdi Kayser
Ketâyûn ana ol zemân kakıdı
Karaman Mağribine it didi
Hâyif kim Battâlı virdim ben sana
Anın ‘ivâzın idersin bana
Didi Kayser giderem şimdi ben ana
Yok dir isem düşmân olur ol bana
Bir ahmakdır gülelüm anın sakalına
Geldi Kayser Karaman şâhının yanına
Didi Kayser ama kim Ketâyûn söyledi
Kaçan İslâm aradan gide didi

245

Ol zemân beni alup alsun murâd
Karaman şâhı işidüp oldu şâd
Meger Ketâyûnın gönlinde yakın
Seyyîdin ‘ışkı ana düşmiş hemîn
Erliği hem sözünün hem letâfeti
Sehâveti dahı kaddi kâmeti
Kendine lütuf ile râğıb olduğu
Kendi ana dürlü cezâ kılduğu
Hâtırına geldi anın ol zemân
İtdiği işlere oldu peşîmân
Çok ağladı didi ki kadirin bilmedim
Bu zulmetde mâh-ı bedri bilmedim
Şunun gibi pehlüvânı şîr-i nâr
Elime girmiş iken câha atdı kefer
Uyku girmedi gözüne anın hemâne
Kaldı az kim ola ol zemân divâne
İrte oldu aldı Kayser begleri
Malâtıyâya gitdi cümle kâfir leşkeri
Ola yana Yahyâ gelüp virdi haber
Didi ki Kayser eyledi imdi sefer
Emir ‘Ömer nâme yazdı ol zemân
Halifeye nâme vardı anda ‘ayân
Dörüt yana nâme yazdılar ‘ayân
Halife leşker dirdi ol zemân
Yola girdi bu yana dinle sen peyâm
Gelüp Çin leşkeri yitdi ey hümâm
Müslimânlar cem‘ eyledi kırık bin er
Kondular kâfire karşu anlar berâber
Yarındası gün nakkâreler çaldılar
Cümle leşker saf bağlayup turdılar
Girdi Çin leşkerinden ‘Ankâsı Çin
Sünnîlere berâber geldi ol dem hemîn
Didi ‘Ankâs ne kişisin digil bana
Söylemeyüp vardı andan yana
Urdu kılıçın kalkanın tutdu ol
Kalkanın iki pâre itdi ol
Değdi ata at dahı oldu helâk
Sıçradı indi atdan ol zât-ı pâk

246

Lâ‘înin atı ayağın çaldı ol
Atı yıkıldı yayak oldu ol
Bir kılıç urdu lâ‘îne ol şeh-süvâr
Koltuğu altından iki böldü âşikâr
Müslimânlar tekbîr itdiler gör işi
Emir ‘Ömer didi ki kimdir bu kişi
Gelüp Bedrûn didi ki ‘Adnû Bânûdır
Benim yârim ol cânım cânıdır
At götürdiler bindi ol nigâr
Geldi ‘Ankâs oğlu anın ile bî-‘âr
Kılıcın kaldırdı ‘adna ol lâ‘în
Kalkanın karşu tutdu ana hemîn
Kılıcın çevirdi ana ol pelîd
Koltuğından anı itdi şehîd
Bu kez meydâna girdi Bedrûn ey yâr
Depeledi kâfiri ol nâmıdâr
İndi Bedrûn atdan bil ol zemân
‘Adnû Bânûnın üstüne düşüp virdi cân
Müslimânlar ağlaşdılar anlara hem
Defin itdiler iki ‘âşıkları hem
Sabâh oldu müjdeciler yitdiler
Kayser geldi diyü ana karşu gitdiler
Vardı Fağfûr Kayser ile görüşdiler
‘Ankâs içün ağlaşdılar
Didi Fağfûr elime girse Battâl
Amân virmez öldürürdim işit kâl
Güldü Kayser didi ki Battâlı tutdum
Nâr-ı nûr devletinde câh-ı cahîme atdım
Fağfûra didi hikâyet Kayser temâmet
Bu yana Seyyîdin ahvâlin gör ‘alâmet
Rivâyet eyledi ol Seyyîd-i Gâzi
Çün atdılar beni dinle sen râzı
Ki üç yüz kez okudum ‘’kulhuvallâhu ahad’’
Ki düşdüm dibine sanma mecâzı
Gömüldüm balçıka çıkıp yürürüm
İçi zulmet velâkin bir ulu yazı
Taşları dökdüler üstüme
Öldü cellâd kıldım ben dahı namâzı

247

Gördim ki çıraklar oldu ol zemân peydâh
Yılanlar var ki kuş gibi anların âvâzı
Sanasın kim her birisi bir ejdehâdır
Gelüp anlar bana itdiler kim ey İslâm ser-firâzı
Ayete'l kürsîyyi okudum ben hemâne
Dâ'ire eyledim ben ol dem hemçü yazı
Dâ'irenin çevresinde anlar turdılar
Yine geldi yılanları kim kaddi dırâzı
Münevver oldu câh yılan gözünden
Geldi bir ejdehâ ki şâh-bâzı
Başında var bir tepsi içinde anın bir yılan
İderler cümle yılanlar andan ihtirâzı
Kaddi küççük ol yılanın rengi ak
Selâm virdi ol bana itdi niyâzı
Didi bana ki yâ niçesin Seyyîd-i Gâzi
Erenler şâhi ey merdânı ol hicâzî
Şi'ri yılanlar pâdişâhı şâh-merânın
Seyyîd-i Battâl ile eylediği cevabın
Der-in 'âlem kesî bî-gam nebâşet
Eger bâşet benî âdem nebâşet
Cihânda ya'ni âdem bî-gam olmaz
Eger gamsız olur ise âdem olmaz
Bu takdîr ki bu câha sen giresin
Bunda niçe 'acâ'ibleri göresin
Benim adım bil ki Şâhmerân
Benim leşkerimdir bu cümle yılan
Süleymândan sonra beni tutdılar
 şehrine beni habis itdiler
Tağı taşı gezdirdiler cümle temâm
Kankı otun nef'î vardır bilürem temâm
Yine andan hak te'âlâ beni itdi halâs
Bu kuyuya girdim ey merdân-ı hâs
Çıkup bu kez ben Muhammed Mustafâyı
Ziyâret eyledim ben ol pür-safâyı
Buna câh-ı cehennem dirler ol âgâh
Bunın üç kapusı vardır dinle ey şâh
Biri Kâf tağına açılur bil anın
Biri vâdiye açılur bil bunın

248

Biri cehenneme açılur bunın bil hemân
Seyyîdin karnı aç idi ol zemân
Dilince yılana söyledi ol
Varup bir taş getürdi ol
Taşı alup Seyyîdin önüne kodu
Seyyîd ağzının içine ol taşı kodu
Taşı ağzının içine kodu Seyyîd
Sanki dürlü ta‘âmı yidi Seyyîd
Açlığı susuzluğu gitdi ol dem
Yine ol taşı Seyyîd yılana virdi hem
Uyudu uyandı yine ol pehlüvân
Görmedi ne Şâhmerân var ne yılan
Yine zulmetde kalmış ol âgâh
Didi kim hâlim niçe olur benim yâ ilâh
Gördi kim karşudan iki şu‘le çıkdı
Seyyîd anı görüp ol yana bakdı
Ol yanadan Ketâyûn bî-nihâyet
İtdiği işe peşîmân oldu gâyet
Câha gelür idi her gün ol nigâr
Katı ağlayup ider idi zârı zâr
Ol yana Malâtıyâya vardı Kayser
Ol gün cenk itmeyüp kondu Kayser
Yarındası gün nakkâreler urdılar
İki leşker ata binüp turdılar
‘Abdulvehhâb meydân içine girdi
‘Abdulvehhâbem diyü çağırdı
Temâm üç yüz on yaşıma girmişem
Hem resûlullâh yüzün görmişem
Kim ölüm ister ise gelsün bana
Vardı Tâlût adlu bir kâfir ol yana
Didi ki ey pîr leşkerinde yok mı bir yigit
Sen geldin bugün meydâna işit
‘Abdulvehhâb didi ki ey mel‘ûn kefer
Eger bu cenkde bana bulur isen zafer
Yigitler var ki İslâmda ey kilâb
Yüz senin gibi ite virürler cevâb
Kakıdı Tâlût sünü atdı ana
‘Abdulvehhâb men‘ eyledi anı kaldılar tana

249

‘Abdulvehhâb sünüsin atdı ana hem
Kalkanın delüp göğsine batdı hem
Arkasından çıkdı mel‘ûnın hemân
Yıkıldı cehenneme virdi cânı hemân
Girdi Şem‘ûn anı dahı ‘Abdulvehhâb öldürdi
Ki Fağfûr hayrân olup anı gördi
Meydâna girdi ol zemân zengî Çin
‘Abdulvehhâba bir ok atdı zengî Çin
Kaçdı kalkandan omuzın deldi hem
‘Abdulvehhâb atından düşdü ol dem
Ahmedî Turrân vardı andan yana
Hâyli cenk eyledi anın ile kaldılar tana
Urdu gürzün Ahmede karşu virdi kalkanın
Pâre pâre oldu kalkanı bak imdi anı
Ata değdi atı dahı yıkıldı anın hemân
‘Ali İbn-i Hâşim girdi ana ol zemân
Râvî ider on adı bellü pehlüvânı
Zahimdâr eyledi mel‘ûn sen gör anı
Emir ‘Ömer buyurdu Tarsus şâhı
Yidi bin er ile girdi ol pâdişâhı
Kâfir leşkerleri karşu geldiler
Müslimânlara cümle hamle kıldılar
Müslimânlar ol eşkâ içinde
Belürsiz oldılar deryâ içinde
Ki bir gün bir gice cenk itdiler katı
Kalmadı mü’minlerin aslâ tâkatı
Emir ‘Ömer ider ol zemân hakka münâcât
Katı yalvarıp itdi hakka hâcât
Hemân Bağdâd yolundan anda nâ-gâh
Halife geldi bil anda ey şâh
Bilesince iki yüz bin eri var
Geldi hem sancağ-ı resûl âşikâr
Çârı-yârın sancağı cümle temâm
Geldi dörüt yüz bin hâfız-ı kelâm
Halife buyurdu küffâra kamu
Cümlesi ok atdılar eşrâra kamu
Irak gitdi cümle kâfir leşkeri
Kayserin üstüne döküldü çeri

250

Gâziler ile Emir ‘Ömer geldiler
Halifenin önünde çok du‘âlar kıldılar
Seyyîd içün itdiler efgânı zar
Bu yana söyleyem ey ma‘nîdâr
Çünki Seyyîd-i Battâl gördü karşudan hemân
İki şu‘le zâhir oldu ol zemân
Didi ki hak te‘âlâ kıldı yine bana meded
Gördi geldi bir ejdehâ ki vasf-ı bî-‘aded
Berk-ı hâtıf gibi gözü şakır anın bil
Gördü anı Seyyîd vehhâm oldu bil
Ejdehâ Seyyîde virdi ol dem selâm
Gitdi ol kuyudan yukarı ejdehâ temâm
Didi ki okudum üç bin kulhuvallâh
Ejdehânın kuyruğu geldi ey şâh
Bir zemândan sonra yine döndü ol
Yine kuyudan aşağı indi ol
Yidi gün indi çıkdı ol temâmet
Didi Seyyîd ki budur bana bu dem işâret
Kuyruğına yapuşup idem taleb
Çıkam taşra bu ola bana bu dem sebeb
Kuyruğun çengel eyledi ejdehâ hemân
Seyyîd-i Battâlı alup gitdi revân
Ejdehâ kuyruğından ol pehlüvânın
Mübârek göğsü yandı sen bil anın
Bunalıp didi ki düşem câha ben
Bunın ile bir dahı çıkmayam daha ben
Bunu dir iken kuyruğun çekdi yılan
Seyyîd-i Battâlı yukarı atdı ol zemân
Câhın üstüne düşüp ‘aklı gitdi
Biraz kuyunın üstünde yatdı
Bir zemândan ‘aklı başına geldi
Şükür idüp hûdâya secde kıldı
Alup abdest kıldı ol namâzı
Subh değin eyledi ol niyâzı
Sabâh oldu gördü karşudan hemân
Bir süri hınzîr ile geldi bir çoban
Câha geldi ol çoban dinle kelâm
Herze sözler söyledi ol temâm

251

Didi Seyyîd ana ne dersin yâ çoban sen
Didi ki herze söylerem Battâla ben
Didi Seyyîd ana kim hınzîrlar kimin ey kilâb
Ketâyûnın diyü ana virdi cevâb
Didi Seyyîd ana adın nedir ol didi kim Levlân
Didi Seyyîd ana kim beni bildin mi ey çoban
Ol didi kim Battâlsın bilürem seni ʻayân
Didi ki bildin Müslimân ol bî- gümân
Olmadı başın kesüp esbâbın geydi hem
Çobanı öldürüp kuyuya atdı anı hem
Ahşam olunca hınzîrları ol sürdi
Varup hınzîrlar yirli yirine kondı
Ketâyûnın karşusına ey yâr
Bir sınık bardak ile bir suffe var
Döşenmiş köhne palâs ol mekânda
Çarmığın çıkarup oturdı anda
Bir karavaş getürdi ol zemân ana taʻâm
Yiyüp şükür itdi hûdâya ol hümâm
Çıka geldi Ketâyûn ol dem nâgâh
Giyinmiş atlas velâkin rengi siyah
Didi ki yâ Levlân ne didim ben sana
O kuyudan haber virgil imdi bana
Didi Seyyîd ki câha vardım ya nigâr
Bir inilti geldi anda ey kâmikâr
Çün Ketâyûn işidüp âh eyledi
Ağlayup niçe şiʻri ol söyledi
Didi ki kendi elüm ile eyledim bu işi
Kendime satun aldım bu teşvîşi
Bana gelmiş iken ol hûb dilîrin
Kadrin bilmedim ol nerre-şîrin
Buna irdi işim ki ana varam ben nihân
O kuyuya kendim atam nâgihân
Hâyif ola kim andan gayrı idem penâh
Bunu diyüp ağladı hem kılup âh
Görüp Seyyîd anı hayrân oldu muhakkak
Didi ki taş gönlünü nerem itmiş hak
Didi ki Seyyîd Ketâyûna kim ey hâtun sabâh
Varam senin ile ol kuyuya bul felâh

252

Bir niçe kemendi getürin siz bana
Bilime bağlayup varam andan yana
Ol kuyunın içine ben gireyim
Seyyîd-i Battâlı sana getüreyim
Ketâyûn didi ki ider sen bu işi
Sana çok mal vireyim ben ey kişi
O gice anda Ketâyûn oldu şâd
Uyku gelmedi gözüne san aldı murâd
Ol gice geçdi çünkim irte oldu
Seyyîd-i Battâl hınzîr ile ol tağa vardu
Ol kuyuya vardı Ketâyûn dahı
Aldı bir iki karavaş ol sahî
Çağırdı kim ya Lavlân uş gelmişem ben
Gice ki kavline râzı mısın sen
Didi Seyyîd kim kuyudan çıkdı bir er
Katı yalıncak idi ol er
Şol yire gitdi ol ikimiz varalum
Seyyîd-i Battâl mıdır varup anı görelüm
Anı alup ol yire gitdi Battâl
Gördü bir halvet atın tutdu Battâl
Ketâyûn didi ana ki yâ Lavlân neyledin sen
Didi Seyyîd ana kim bak Lavlânmıyam ben
Ketâyûn diledi kim atdan kendin ata
Valeh olup ‘aklı başından gide
Ketâyûnın başın dizine aldı
Birazdan ‘aklı anın başına geldi
Didi ki yâ cân ne hâl oldu bana
Düş mü ya hayâl oldu bu dem bana
‘İnâyet eyledi yine bana hakk
Muhhamed mu‘cizâtıdır bil cümlesi muhakkak
Didi Seyyîd-i Battâl Gâzi
Yine çıkdı kuyudan dinle sen râzı
Ketâyûn düşdü Seyyîdin pâyına hem
Didi ki bağışla suçum bu dem
Bir karavaş kim senin didi ol
Gerek öldür beni gerek eyle kabul
Müslimân oldu Ketâyûn ol zemân
Birbiri ile görüşdü anlar ‘ayân
Didi Battâl Kayserden vir bana haber
Didi Ketâyûn Malâtıyâya gitdi kefer

253

Bir aydır kim Malâtıyâya gitdi ol
Ben giderem didi Ketâyûna ol
Dönüp andan Kayseriye anlar geldiler
Ketâyûnın nesi var ise aldılar
Aldılar kırık karavaş kırık kul dahı
Yola girdi bunlar çünki ey ahî
Râvîler kıldı râvî kim budur muhtâr olan
Bunda sana bendi olayım ki nazım ile bessâr olan
Ol gice bindi çeriler girdi ol meydâna ʻAli
Şöyle cevlân itdi kim havıf iderler küffâr olan
Kayserin leşkerinden öldürdi yitmiş eri
Girdi Câlût kim Firengi eşrârı şâh olan
Kılıcın urdu ʻAliye karşu virdi ol kalkanını
Kılıcın çevirdi melʻûn budur ʻayyâr olan
Koltuğından çaldı anı şehîd oldu ʻAli
ʻAbdulvehhâb girdi ana bakdı bî-ʻâr olan
Bağlayup ʻAbdulvehhâbı küffâra virdi ol zulâm
Kıssa-yı dırâz itme kırık pehlüvânı virdi kâfire mekkâr olan
İndi yire atından halife başın açup ağladı
Secde kılup itdi münâcât ol hünkâr olan
Kayserin yolundan ol dem toz belürdi nâgihân
Geldi bir sarı ʻalem altında ol dîndâr olan
Bilesince hem iki yüz er gördi mü'minler anı
Şâdı handân oldılar budur cümle ahbâr olan
Gördü Seyyîd-i Battâl anları Ketâyûnı kodu ol zemân
Didi ki sen teferrüc eyle kim gör kimdir nâmıdâr olan
Ketâyûn didi kim ana yardım eylesün ol hûdâ sana
Sürüp atın girdi meydâna pür-kemâl olan
Oldular cümle kâfirler didiler kim ola bu ʻaceb
Gelmedi meydâna kimse sanasın kim tayyâr olan
Oldu Câlûta mukâbil atdı şebdesin ana
Menʻ idüp aldı eline gürzünü nâmıdâr olan
Atdı gürzün havâya çaldı iki pâre anı
Gürzünü urdu Câlûta kim ebsâr olan
At ile kendin hâka garkı itdi anı
Girmedi meydâna kimse budur cânına kıyan olan

254

Gördi Seyyîd kimse gelmez didi atın kâfir içine ol
Kanı sil gibi akıtdı akar kan sanki enhâr olan
Oldu taşları reng-i ahmer tenleri kan götürdi
Kalbi kalbe urdu katı heybet ider ol ser-firâz olan
Ahşam oldu döndü cenkden karşu geldiler ana
Gördi Seyyîd ol zemân biraz yârân yokdur akrân olan
Didi ki kanı bâki yârenler didiler kim oldu anlar esîr
ʻAhdı peymân eyledi ol kim bu iʻtibâr olan
Didi Seyyîd anlara anlar halâs olmayınca ben itmem taʻâm
Kayseri bir yana idem ben didi ol kâmıkâr olan
Hemendem ʻâlemi tutdu zulumât yağdı yağmur hem tolu
Niçe çadırlar yıkıldı kalmadı pâyidâr olan
Gitdi Kayser yana ol hûdânın gör hikmetin
Yıldırım şakıladı ol zemân esdi yiller rûzigâr olan
Vardı bir çadıra Seyyîd gördi kim yârenler anda kamu
Bendi içinde olmışlar esîr aldı bendelerin ikrâr olan
Bunları göndürdi Seyyîd vardı çadıra ol yine
Gördi kim on bin çeri var cümlesi füccâr olan
Birine didi kimdir bu turan cümle çeri
Ol didi kim Karavân şâhındır bunda karâr olan
Vardı Seyyîd ana didi kim ister Kayser seni
Didi kim bunda yok bil dahı agyâr olan
Çün işitdi anı Kayserin vardı yanına Karaman
Vardı Seyyîd yitdi ana gör ne dir esrâr olan
İtdi ki neylersin beni didi Seyyîde kızı alan sen misin
Bir ağaca sardı anı işbu hem şikâr olan
Kayser-i Rûmı getürdi hem cümle ulu begleri ol
Asdı ağaca bir bir anları ol yüzü akmâr olan
Şehre karşu bir depenin üstüne asdı bunları
İrte oldu didi leşker kimdir bunlar berdâr olan
Gördiler kim Kayser ile hem ulu begleri cümle temâm
Cümle boğazından asılmış böyledir gaddâr olan
Çünkim anları gördi kâfirler cümle kaçmağa yüz tutdılar
Artlarınca vardı Müslimânlar kim şeh-süvâr olan
Kimin kırıp kimin esir idüp anlar geldiler
Hem ganîmet malın aldılar böyledir pür-kemâl olan
Gâzilere taksîm itdi Ketâyûnı aldı ol dahı
Seyyîd-i Battâl aldı Ketâyûnı böyle izhâr olan

255

Çünki Kayser helâk oldu oğlu Esâtûru bu kez
Yirine Kayser itdiler tahta geçdi ol işbu dildâr olan
İlçi göndürdi Seyyîde kim bir kimesne kuluyam kulu kem
Virem ana her yıl harâcı böyledir hâli nâ-çâr olan
Hem halife dahı gitdi Bağdâda oldu çünkim revân
Hem temâm oldu bu kıssa bilindi ma'nîdâr olan
Ya ilâhî dilerim ki bu kitâbı okuyanları yarlığa
Görmeye tamu odnu aslâ yakmaya nâr olan
Hüsni rızândan ayırma yüzüne urma 'isyânın
Hem 'abdi kemter kulu velî tarîki müştakımdan ayırma nacâr olan
İlâhî yarlığa vâlideyni ile cem'i akrabâsını anın
Dahı ehl-i sivâs ile sağırı kebîr olan
Amîn diyen ehibbâ ile akrabâyı cem'i imâm ehlini
Rûz-ı mahşerde hayrân eyle ahmedi muhtâr olan
Dinleyene rahmet eyle lâ-hisâb bî- 'azâb
Gireler uçmağa cümle sağır ile kibâr olan
Bu kitâbı yazanı itme yâ rabbi kıyâmetde sen zelîl
Rûz-ı mahşerde olalar yüzleri pür-nûr olan
Hem didâr ister bâkâyî zâr ider bübül gibi ol
Hiç safâ virmez bana ol goncası rûhsâr olan
Yazdırana dest-gîr ol lâ-hisâb bî-'azâb
Olmaya ol dü cihânda sâhib-i efkâr olan
Ol Muhammed hürmeti içün yarlığa anın 'isyânını
Hem rızâyı ister ol vir ana budur iftihâr olan
Rûz-ı mahşerde Muhammed şefî' olsun ana
Virsün ol Muhammede salavât 'âşık-ı didâr olan
Kıssayı ve gazâ Seyyîd-i Battâlın halife
İle İslâmbola varup Güzende câzûnın helâkı
İrişdi nev-bahâr ayı oldu şeydâ
Figâna başladı bülbül oldu şeydâ
Hem güyâ oldu şükûfe bî- hisâb
Goncalar açıldı ey 'âlî-cenâb
Hem nesim aldı mu'attar oldu tayyibât
Söyledi bülbül gûnegûn hidâs
Yakdı 'ışkın nârı anı bî-leccâc
Kim budur düş dîl şehrine dibâc
Ki hakikat olmaz ise infisâh
Ehl-i 'ışkı bendi ider olmaz ırah

256

Diledi nârı dembedem olur ziyâd
Sankim dil ihrâk olur demâd
Cân alur bundan velâkin olur iltizâz
Hem olur dil hânesi gâyetde şâzz
Ki bu sırra yokdur a‘dâyı şimâr
Müntehâdır irmez ana hem iftikâr
Niçe vasfı ide bu esrârı bu zâr
Ey bâkâyî itme bu râzı sen dırâz
Seyyîdin gazâsın eyle bî- kıyâs
Söyle kim bu dem nef‘î olan işiden nâs
Meğer bir gün halife sâhib-firâş
Şikâre gidüp gezdi ol tağı taş
Gördü bir âdem yatur ol merd-i hâs
Burnu kulağı kesilmiş ol me‘âs
Ağlayup ol gözünden dökdü hıyâz
Halifeye itdi hâlin i‘tirâz
Didi ki adım Süheldir it ihtiyât
Tâcir idim ben dahı sâhib neşât
Vardım İslâmbola it râzımı hıfâz
Aldı malımı itdi ihtifâz
Çok kumâş virdim ana idem intifâ‘
Akçesin virmedi bana itdi nizâ‘
Ben didim ki akçe halifenin ol çağ
Kakıp uş yüreğime urdu tâğ
Didi ki sen halifeyi eyledin bana lâf
Didi ki beni korkutdın mı ez-siyâf
Beni bu hâle koydu imdi bak
Halifenin oldu cânı ihrâk
Nâme yazdı hemendem ol zât-ı pâk
Dörüt yanadan geldiler merdânı çâk
Kim üç yüz bin kişi cem‘ itdi halife
Geldi Malâtıyâ üstüne halife
Seyyîd ile Emir ‘Ömer ey hümâm
Karşu çıkdı yârenler cümle temâm
Gelüp Malâtıyâya kondu ol hân
Hikâyeti Seyyîde beyân itdi hân
Didi Seyyîd halifeye ey ulu
Niçün zahmet çekdin ey bahtulu

257

Bana disen ana giderdim ey şâh
Kayserin ‘ömrin iderdim ben kütâh
Halife didi ki ey şîr-i Mevlâ
Benim gönlüm gazâ istedi illâ
Bindi leşker sanasın kim toldu cây
Çünkim İslâmbol yoluna basdılar pây
Bu hâli bildi kâfirler didiler Kaysere ey şâh
Sefer eyledi halife getürdi leşker-i ol takvâ
Haberdâr oldu çün Kayser çeri cem‘ eyledi ol dem
Tokuz yüz bin kişi dirdi getürdi leşker-i eşkâ
Cebel tağı eteğinde mukâbil oldular anlar
Esâtûra nâme yazdı kim idem sana anı ifşâ
Didi Kayser halifeye kim Battâlı bana göndür harâcı vir
Temâm Rûmı harâb idem ki koymayam bir diyâr aslâ
Veziri getürür anı halife okudu çünkim
İşidip kakdı Battâl işit niçe ider icrâ
Vezirin bil kulağını dahı burnun kesdi ol
Sühel tâcire döndü ol Esâtûra ider şekvâ
Girüp meydâna çün Afşûn şehîd itdi anı mel‘ûn
Bir ok atdı Sühel tâcire şehîd oldu bulup ‘ukbâ
İşüdüp anı çün Battâl lâ‘în bir ok çıkardı hem
İrişdi çün ana Battâl sünüsin atdı ol eshâ
Lâ‘înin deldi kalkanın yarıp arkasın çıkdı
Görüp bu hâli yârenler vehimnâk oldular eşkâ
Girer Deryûn meydâna helâk itdi anı Battâl
Bu hâli gördü çün Kayser katı çekdi hem belvâ
Varır meydâna çün Kayser bilesince dörüt yüz oğlan
Kamu altun kemer ey cân kuşanmışlar katı zîbâ
Beraber vardı Seyyîde didi Battâla ki yâ kattâl
Senin ile şöyle cenk idem görenler kala tana
Atamın ceddimin dâdın bu gün alayım senden
Didi Battâl ana kim gel al imdi sende ey kübrâ
Hemendem hamle kıldı ol zebûn itdi anı Battâl
Atın döndürüp kaçdı iki leşker görüp cem‘â
Kamusı eyledi hamle cümle kâfire girdiler
Hemendem na‘re urur Battâl keser başlar döker a‘zâ

258

Halife Müslimânlar hem kamusı kıldılar hamle
Kırıldı şol kadar leşker olur taş kan ile velâ
Kesdi Seyyîd niçe başlar hem meydân içi leşler hem
Alur rengi taşlar hem kamusı oldular hamrâ
Yıkar Seyyîd ʻalemdârı kamusı kaçdı küffârın
Müslimânlar alup esîr ganîmetler olur ehyâ
Gelür Seyyîd halifeye hemen duʻâ eyledi çün ana
Kamusına virur hilʻat çin nisret virdi ol Mevlâ
Halife didi ki yâ Seyyîd benim gönlüm diler bu kez
İdem Kayseri bir yana gidem Bağdâda ben sonra
Didi Seyyîd ana kim ey hân senindir emir ile fermân
Nakkâreler çalup ol hân geçerler bir niçe sahra
Bu yana kaçdı çün Kayser İslâmbola vardı Kayser
Çeri cemʻ eyledi Kayser hazinesin idüp yağma
Didi Battâl gelir imdi ne cevâb virem ben ana
Getürsem bir ulu câzû olalar bana anlar arka
Vezir didi kim bil ey şâh vardır bir cezire kim anda
Anın adı durur ʻAklân işit sözümü ey hân
Kim Hâdûs câzû var anda ki Şeksâ câzûnın oğlu
Eger ol bunda gelür ise ne esfel kor ne aʻlâ
İşitdi bu sözü Kayser hemendem nâme yazdı kim
Sana bende olam ey cân beni kurtar azâd it ey cân
Bu yirde bir kişi vardır anın adı durur Seyyîd-i Battâl
Âbâ ecdâdım öldürdi benim kasdımda durur hâlâ
Gelüp öldür anı bu dem beni halâs eyle andan
Senin emrinde olam bende gitdi ilçi ana cânâ
Aradan geçdi çün kırık gün hemendem geldi câzûlar
Kimi hınzîra binmişler kiminin atları ejdehâ
Kimi küpe binmişler yılanı kamçı itmişler
Yüzlerine bakmaz âdemler kamusı ʻifritî simâ
Havâdan indiler anlar kamu sahraya kondular
Varamaz yanlarına âdem kokar tenleri bed-reyhâ
Ana karşu varır Kayser serâya geldi çün Hâdûs
Şikâyet kıldı Battâldan didi sen kıl kerem iʻtâ
Didi Hâdûs ki bilürem katı heybetlü durur Battâl
Okumuş dörüt kitâbı ol bahâdırlıkda bil istimlâ
Mukâbil olmam ana ben velâkin bir câzû vardır
Sedd-i İskenderiyededir câzûlukda misli-lâ

259

Güzende câzû dirler ana eger ol bunda gelürse ise
Hezârân Battâlı öldürür ki kaddi kırık eriş anın bâlâ
Esâtûr nâme yazdı kim var getür câzûyı bana
Olup Hâdûs revân oldu havâya gitdi ol illâ
Haber irişdi kim nâgâh ki Battâl geldi ol âgâh
Melûl oldu katı Kayser budur akvâl-i ez-akvâ
Gelür önce ol gâzi Malâtıyâ leşkeri cümle
Halife geldi yanınca ki dörüt yüz hâfız-ı gurrâ
Okurlar sûre-yi fethi halifenin tahtın ol dem
Ki ak fil üstüne kurmış oturmış ol ‘ale’l-‘alâ rızâ
Resûlullâh sancağı ey yârânın önünce giderdi
Halifeyi görüp Kayser iderdi ol âhı vâveylâ
Didi Kayser ki yâ nâr-ı nûrı nitdim ben sana
Ki bu kavmi musallat eyledin sen bana
Bu yana geldi ol İslâm leşkeri
İslâmbola karşu kondu ol çeri
Musul kâdısını Seyyîd ol zemân istedi
Var Esâtûra söyle didi
Esâtûr olsun Müslimân ey hümâm
Bu kez Rûmı Müslimân idem ben temâm
Esâtûra varup söyledi ol
İşidüp ağladı hem olup melûl
Didi ki mühlet virsün bana ey sahî
Cem‘ idem ruhbânları bu dem ben dahı
Sizin ‘âlimleriniz gelsün kamu
Anlar ile mukâbil olsun kamu
Kankı dîn hakk ise olsun ‘ayân
Bu söz ile kâdıyı göndürdi Kayser hemân
Gelüp kâdı halifeye söyledi
Ana on gün halife mühlet eyledi
Bir gice Kayser olur katı melûl
Hem huzunet irişüp ağladı ol
Didi ki bu kavmin elinden cümle vilâyet
Harâb olup yıkıldı cümle temâmet
Ceddimi atamı eyledi ol helâk
Beni zebûn eyledi ol çâlâk

260

Bunu böyle diyüp yüz yire düşdü çün
Anın sözünü Velîd işitdi çün
Ol ‘Ukbe kâdının oğlu idi hem
Gelüp didi ki ey şâh çekme gam
Varup idem bu dem Battâla alı ben
Avâre idem ol Battâlı bugün ben
Çünki Battâl avâre olunca ey hân
Kalan leşkerin işi kolay olur olur ey cân
Didi Kayser eger ider isen bu işi sen
Kız karındaşım virem imdi sana ben
Velîd kendin düzdü sûfûyâne
Sakalın eyledi Velîd pîr-âne
Boynuna tesbihin takup gitdi Velîd
Sabâh vakti leşkeri İslâma yitdi Velîd
Müslimânlar namâzın kıldılar temâm
Girdi kapudan içeri ol zulâm
Ağlayup yüz yire urdu Velîd
Halifeye nâmesin virdi Velîd
Alup nâmesin okudu halife
Hem beyân itdi içindekin halife
Öninde yazılmış ismi hûdâ
Andan sonra yazılmış Muhammed Mustafâ
Seyyîde çok du‘âlar eylemiş dinlegil
Mağrib sultânıyam dimiş şöyle bil
Adım Abdû’l-mü’min işitdim ben kâl
Haber geldi kim gazâya gitdi Seyyîd-i Battâl
Ben dahı yitmiş bin er cem‘ itdim temâm
Yardıma gelür iken ben yâ imâm
Kanda mü’miniyye dirler vardır bir hisâr
Vardır anda bir Firenk gâyet şirâr
Gelüp toksan bin Firenk ile yitdi ol
Gemilerimizi cümle hisâr itdi ol
İmdi bana gel meded eyle ey zât-ı pâk
Yoksa Firenk elinden olduk helâk
Çünki nâme temâm okundu ol zemân
Halife didi ki ne kılam ben ‘ayân
Eğer Seyyîd gider ise bunda ne kılam ben
Ne şimâr olur Seyyîd olmayınca sen

261

Ol pîri katına okudu Seyyîd
Ne kadar yoldur didi ana Seyyîd
Didi ki biş günde varılur ana bil
Didi Seyyîd az yol imiş dinlegil
Aldı destûr halifeden Seyyîd ol zemân
Bindiler zevraka olup revân
Ol didi ki adaya vardı Seyyîd
Çıkup namâza turdu Seyyîd
Lâ'în fırsandı buldu alup zevrâkı
Kalup anda Seyyîd gitdi ol şakî
Çünki Seyyîd kıldı namâzın hemîn
Çağırdı kim kanda giden yâ lâ'în
Seyyîde çağırdı kim ol mel'ûn pelîd
Benem 'Ukbe kâdının oğlu Velîd
Zehî geldim senin hakkından ben hemân
Bu adaya bırakup oldum revân
'Ömrin oldukça bir âdem yüzünü
Görmeyüp işitmeyesin sözünü
Bunu diyüp oldu ol kâfir revân
Seyyîd-i Battâl anda kaldı bir zemân
Didi şimdi Kayser katına varayım ben
Leşkerini birbirine urayım ben
Dörüt yana bakup görmedi bir er
Nâliş idüp ağladı ol zârı zâr
Hak te'âlâdan diledi çünki ol meded
Niçe ihsân eyledi gör ana ol ahad
Çıka geldi ana bir karı ol zemân nâgihân
Görüp Battâl karıyı bildi hemân
Zirâ bir kaç yirde gelmiş idi ol karı
Seyyîde çok meded kılmış idi ol karı
Karı gelüp Seyyîde virdi selâm
Seyyîd-i Battâla getürdi ol ta'âm
Didi kim yâ ciger-gûşem niçün inandın
Kâfirin sözün toğru mu sandın
Lâkin alnına yazılmış senin ey dilîr
Götüre seni bu yirden Hızır ey nerre-şîr
Seyyîd-i Battâlı alup gitdi karı
Hemân bir punara varup yitdi karı

262

Ol punarın etrafı gül-‘izâr
Bir yüz at otlar anda nâmıdâr
Yanında turup Seyyîd kıldı namâz
Çünki namâzdan fârik oldu dinle râz
Vardı Seyyîd Hızır peygambere ey yâr
Elin öpüp selâm virdi ol nâmıdâr
Seyyîdi bağrına basdı ol sahî
İki gözlerin öpdü anın ol dahı
Kaldı bir gün bir gice sohbet ider
Hızır peygamber ana çok nasihat ider
Çıkarup üç dane ok virdi ana
Didi ki bu oklar gerek olur bir gün sana
Ol karıya didi ki götür imdi Seyyîdi
Yine leşkerine götür imdi Seyyîdi
Didi ki karı ana kim yum gözünü yumdu hemân
Hakka hamdı idüp gözün açdı ‘ayân
Buldu kendin deryâ kenârında ol hemân
Velîd varup Kaysere didi cümle ‘ayân
Kayser oldu şâdı handân
Geldi Hâdûs câzû ol zemândan
Câzû dahı şâzzı handân oldu bil
Didi ki Battâl yokdur dinlegil
Güzende câzû gelince anları ben sana
İdeyim bu leşkeri târımâr bir yana
Buyurdu Kayser nakkâreler çaldılar
Şehirden çıkup leşker dirler
Bu yanadan geldi İslâm leşkeri
Koşun bağlayup turdı dîn eri
Bir câzû meydâna girdi hemân
Bir yigit girdi Müslimânlardan ol zemân
Cazû bir efsûn okudu ol zemân
Ol yigidin eli bağlandı hemân
Kılıç urup şehîd itdi anı
Öldürüp üç yigidi dökdü kanı
‘Abdulvehhâbın oldu dörüt yanı sil
Kaldı az kim garkı ola şöyle bil
‘Abdulvehhâb resûlullâh du‘âsın hemân
Okudu su nâ-bedîd oldu ol zemân

263

Câzûya bir kılıç urdu ʻAbdulvehhâb
İki pâre oldu câzû ol şâb
Girdi Kırtâs sihir okudu hemân ey yâr
Duʻâ okudu sihir itmedi ʻAbdulvehhâba kâr
Ol câzûyı depeledi ol sahî
Hamle kıldı noktâ-yı Firenk dahı
Yidi bin Firenk ile geldi kilâb
Hamle kıldı anlara ʻAbdulvehhâb
Halife buyurdu Ahmedî Turrân
Malâtıyâ begleri geldiler ol zemân
Hamle idüp Firengi kırdı anlar
Kamu kâfiri geri döndürdi anlar
Esâtûr buyurdu leşker temâm
Hamle kıldı Müslimânlara cümle temâm
Hamle kıldı Müslimânlar dahı
Kesdiler baş dökdüler kanlar dahı
Boyandı erenler yine kara kana
Çıkdı cengin ünü ol dem âsimâne
Bir yanadan dahı geldi ol Hâdûs
Bir avuç toprağa efsûn okudu Hâdûs
Efsûn okudu nazar eyle ana
Saçdı efsûnu Müslimânlardan yana
ʻÂlemi tutdu zulümât ol zemân
Karanu katı olup oldu zulümât hemân
Müslimânların tutuldu dilleri
Cümlesinin bağlandı hem elleri
Kalmadı tâkatları sındı çeri
Halifeden yana döndü çeri
Halife gördü kim leşker sındı
ʻÂlem katına gelüp halife indi
Niyâz idüp başın açdı halife
Gözlerinden kanlu yaş dökdü halife
Ağlayup didi ki ya ilâhe'l-ʻâlemîn
Leşker-i İslâmı saklasın muʻîn
Bu münâcâtı idince ol zemân şâh
Bir naʻre ünü geldi ol zemân nâ-gâh
Sandılar kim katı gürlerdi âsimân
Bildiler kim Seyyîd-i Battâl geldi hemân

264

Gördü Seyyîd sındı İslâm leşkeri
Bir kez yine na‘re urdu ol dîn eri
Vehimnâk oldu cümle kâfirler dinlegil
Getürdiler Seyyîde ‘Aşkarı sen bil
Yine Seyyîd ‘Aşkara oldu revân
Meğer Hâdûs câzû olmış bir yirde pinhân
Yalıncak efsûn okurdı ol lâ‘în
Toprağa üfürüp saçardı hemîn
Seyyîd-i Battâl varup buldu anı
Gördü Hâdûs câzû Seyyîdi korkdu cânı
Diledi ki kaçup gide itdi ‘âr
Okudu efsûnu Seyyîde itmedi sihir kâr
Bir kılıç urdu Seyyîd-i Battâl ana işitdi
Başı günbet gibi anın önüne düşdi
Çünki câzû virdi cehenneme cân
Gitdi zulmet münevver oldu cihân
Geldi Müslimânlar ol zemân temâmet
Kâfirin başına kopdu kıyâmet
Şehre girdi ol kâfirler ne kim var
Müslimânlar şehri eylediler hisâr
Halifeye geldi Seyyîd ol zemân
Görişdiler ikiside anda ey cân
Seyyîd anda cümle hikâyeti söyledi
İşiden âdem ta‘accüb eyledi
Esâtûra ol gice oldu haber
Güzende câzû geldi diyü oldu haber
Esâtûr şâzz oldu sabâh
Ana istikbâle geldi kıbâh
Didi râvîler geldi câzûlar hemîn
Şöyle bir sûrette geldiler lâ‘în
Görenlerin zehresi oldu çâk
Yüzüne bakan kişi olur helâk
Görüşdiler Kayser ile hâh nâ hâh
Serâya getürüp itdi mihmân nâ-gâh
Yidiler ni‘metleri şarâb içdiler
Yine Battâlın sözün açdılar
Güzende câzû didi Kaysere olma melûl
Seyyîd-i Battâl didiğin kimdir ol
Kûhu Kâf benim hükmündedir pâyı serîri
Benim korkumdan yatmaz dîvler ile perî

265

Halifeyi hem Battâlı öldüreyim
Ka‘belerin dahı oda urayım
Rûm ilini cümle kırayım
Kayser işitdi câzûdan böyle kelâmı
Canına od düşüp âh eyledi
Didi kim câzû böyle cevâbı söyledi
Ne Battâlı kor bu kişi ne kor beni
Tamâmet zabt idiserdir Rûm ilini
Korkusından tutuldı Kayserin dili
Geçdi gice irte oldu gör anı
Seyyîde zindân içinden nâgihân
Atdılar bir ok anda ‘ayân
Ok içinde nâme okudı Seyyîd melûl
Yazılmış isim hûdâ hem nâme-yi resûl
Şöyle yazmış ki Şemmâsam ey dilîr
Ben senin yârınam ey nerre-şîr
Velîd Kaysere şikâyet eylemiş ey cân
Şemmâs Müslimân dimiş ‘ayân
Beni zindâna koydu Kayser bil ey ahî
Hem üç bin vardır esir Müslimânlar dahı
Bilürem ki ‘inâyeti ol hûdânın
Mu‘cizâtı Muhammed Mustafânın
Da’imâ senin iledir inşaallah
Unutma beni bunda bil ey şâh
Okudu nâmeyi ağladı ‘âlî-şân
Müslimânlar oldu gâyet perîşân
‘Abdulvehhâba virdi kırık bin kişi
Pusuya gizledi gör imdi işi
Sabâh oldu nakkâreler çaldı küffâr
Cümle meydân içine girdi küffâr
Güzende câzû çünki leşkeri gördü
Haykırıp meydâna içine girdi
Bilesince geldi dörüt yüz câzûlar
Câzû ile toldu ol gün yazular
Kırık eriş kaddi var palâs giyinmiş
Girdi meydâna gergedana binmiş
Şöyle sûretde kim dîv andan kaçar
Hem ol lâ‘înin ağzından odlar çıkar

266

Müslimânların cümlesi korkdu hemân
Halife katınna vardı Seyyîd ol zemân
Du‘â idüp hemân câzûya vardı
Bakup Seyyîd-i Battâlı câzû gördi
Didi câzû ana kimsin adını söyle
Didi Battâlam murâdın bana söyle
Didi câzû ki Battâlı isterem ben
Ana bugün erliğini gösterem ben
Didi ki benem Seyyîd-i Battâl-ı Gâzi
Yine na‘re urdu ol merd-i hicâzî
Didi câzû bu cihânı birbirine uran
Rûm ilinde bunca fitne koparan
Didi Seyyîd benem bil ey kâfir dahı
Bir tılsıma efsûn okudu câzû dahı
Ejdehâlar gibi yılanlar oldu fi’lhâl
Resûlullâh du‘âsın okudu Battâl
Nâ-bedîd olup sihri bâtıl oldu
Ol zemân karı çıka geldi
Didi ki Hızırın virdiği okları
Didi karı kim cigergûşem at anları
Hemân Seyyîd oku mel‘ûna atdı
Sağ gözün delüp câzûnun gitdi
Lâ‘în feryâd eyledi gelüp hemân
Okun biri dahı âher gözüne batdı ‘ayân
Çağırdı kim câzû Battâl-ı ‘ayyâr
Beni iki pâre kıldı didi câzû ey yâr
Varup ana kılıcın çaldı nâmıdâr
Çağırdı câzû kim helâk itdi hilekâr
Üç oku atup cümle hamle kıldılar
Kâfirin kanın sil gibi akıtdılar
Câzûlar feryâd idüp baş açdılar
Ol câzûyı koyup kalanı kaçdılar
Na‘re urup cümle kâfire girdiler
‘Alemdârı Battâl ahtardı gördiler
Sındı kâfirler Esâtûr kaçdı hemân
‘Abdulvehhâba yolları uğradı nâgihân
Zirâ kırık bin er ile turmışdı ol
Nihân olup pusuya girmişdi ol

267

Esîr itdi Kayseri ol zemân ʻAbdulvehhâb
Kırdılar kâfirleri Müslimânlar bî-hisâb
Esâtûrı bağlayup hem geldiler
Seyyîdin önünde çok duʻâlar kıldılar
Didi Seyyîd Esâtûra imdi yâ lâʻîn
Müslimân ol yoksa buyuram hemîn
Boynunu uralar senin şimdi ey nâ-bekâr
Didi Esâtûr Seyyîde kim ey nâmıdâr
Benim şimdi elüm altında ey cân
İki bin şehristân vardır ʻayân
Hem yidi bin kalʻa vardır dinlegil
Şimdi ben Müslimân olsam şöyle bil
Bana ʻâsi olurlar anlar imdi bu zemân
Bu defʻa dahı bana virin siz zemân
Harâca kesüp beni eylen bu dem azâd
Size kasdı itmeyem idem ben dahı yemin yâd
Didiler ulular kim öldürürsen bunı
Yirine Kayser iderler bunın oğlunı
Şehri sarbdır savaş ile alınmaz
Barışmakdan gayrı çâre bulunmaz
Didi râvîler işit bu sözü hemtây
Gör niçe Seyyîd eyledi tedbîri rây
Didi Seyyîd sulhı olalum senin ile illâ
Vir bir gön uzunu kadar yir dime lâ
Ben dahı bir nişân idem ol âgâh
Didi Kayser virem sana ol kadar yir ey şâh
Su sığırı gönün aldı ol ulu
Katı ince dildi anı ol ulu
Dörüt bin arşun oldu uzunu hemân
Girdi İslâmbola ol pehlüvân
Aldı Seyyîd-i Battâl gön uzunu yir makâm
Yıkdı kiliseleri dükkân ile evleri imâm
Gördü Kayser anı oldu kaddi dâl
Halifeye şikâyet itdi Kayser derhâl
Didi Kayser kim Seyyîd istedi niçe emlâk
Şimdi İslâmbola oldu iştirâk
Didi halife Seyyîde ki imdi bak
Niçe Kayser böyle olmışken ʻitâk

268

Kaysere hışım ile bakdı Seyyîd bî-hilâf
Korkup Kayser eyledi Battâldan hâf
Didi ki ey şîr bu hışmından gel ferâğ
Senin olsun bu tâc ile tahtı bâğ
Didi Battâl Kaysere ey pür-tama‘ kilâb
Şemmâs ile esîrleri vir imdi bî-nizâ‘
Varup Şemmâsı getürdi ol ikâz
Hem esîrleri virdi ol bî-ihtifâz
Ol yiri itdi Seyyîd çün inkıbâz
Yapdı mescid ile medrese hem hıyâz
Yapdı minâre okutdu ezânı ol hâs
Cum‘â namâzın kılup buldu halâs
Yidi gün Şemmâs oldu sahib-firâş
Vefât eyleyüp eyledi kütâh ol yaş
Melûl oldu Seyyîd anda bî-kıyâs
Vefât eyledi anda niçe olan nâs
Defin idüp anları Seyyîd kıldı namâz
Virdi Kayser harâcı hem itdi ihtirâz
Vidâ‘ idüp Kaysere ol nâmıdâr
Hem halife ile siğarı ol kibâr
Yola girdiler kamusı oldular şâzz
Hem bu cenkden aldılar ol dem lizâz
Çünki yola girdi ol zemân cümle ‘ibâd
Geldiler Malâtıyâya sanki aldılar murâd
Emir ‘Ömer halifeyi tut ana kulah
Da‘vet idüp eyledi ana kıbâh
Yidi gün anda turdu bulup felâh
Sekizinci gün gider ol ‘ale’s-sabâh
Temâm oldu bu meclis burada ey imâm
Yarın ki meclisi dinle sen temâm
İlâhî rahmetin erzânı kıl sen
Veli İbn-i İbrâhim yarlığa sen
Ol habîbin hürmeti içün yâ ilâh
Sivâs ile […] imân ehlin yarlığa
Cem‘i günâhların bunların yarlığa
Muhammed hürmeti içün salma darlığa
Benim bu du‘amı işüdüp amîn diyeni
Emîn eyle iki cihânda sen anı
Bu kitâbı okuyanı bî- ihtiyâç
Vara cennetde bula taht ile ol tâc

269

Dinleyene dilerim ki yâ müstegâs
Kıyametde rahmet eyle ana bî-gıyâs
Dü cihânda yazan olsun ‘âlî- zât
Yazdıran bula kıyâmetde nûrdan necât
Yazdırana itme yâ rabbi sen ‘ikâb
Hem bâkâyî itme ya rabbi aslâ ‘azâb
Tâ şefî‘ ola sana Muhammed Mustafâ
Vir salavât rûhına bula cânın safâ
Zikr-i Seyyîd-i Battâlın Kûhu Kâfa gidüp kılbaraklar
İle ve yitmiş iki dili bilüp ve oğulların aradığı kıssa
Gel ‘âşık bu dünyânın sen oldun çünki gamnâkı
Gören gözler alur ‘ibret ki anda bin gamnâkı
Ol mahbûba olan ‘âşık ebed giryân olur ey cân
Dîli mûnis olur hûna velî bilmez anda ferah-nâkı
Ola şeb rûzı giryânı gözünden hem döke kanı
Cenâbı sevmeden canânı fidâ ide ki ol tâ ki
Göre vechi mahbûbı bula tâ kim ol matlûbı
Ola tâ kim ol mansûbı bula bî-haddı emlâkı
Kanı sende yok bu hâlet kanı nâle kanı efgân
‘Aceb oldu ki giryânı kanı nemnâkı
Eger ola idi bu hâlet bilünürdi ol figânından
Bilür bakar ise bir âdem ferahnâkı vehimnâkı
Kınamadı bizi zirâ zehimdâr eyledi ol yâ rabb
‘İnâyet kıl bize yâ Mevlâ bulam zahme tiryâkı
Bu rence hiç şifâ bulmaz bu derde hiç devâ olmaz
Zirâ bunda vefâ olmaz ne nâşi kor ne ‘allâkı
Muhammed hakkı içün ya Mevlâ bizi hifiz eyle dünyâdan
Zirâ emmârı nefsin biz olmuşız sehimnâkı
Ol bir sultân-ı a‘zamdır ki vasfı idemez vassâf
Anın içün Hak yaratmışdır cihânı arzı emlâkı
Kamu ‘âlem cihâletde kalıpdır zulmetde çünkim
Cihâna basdı çün akdam münevver eyledi hâki
Risâlet anda hatim oldu şefî‘almüznibîn oldur
Bilindi ol niçe sultândır olanlar zerre idrâkı
Habîb-i zü’l-celâl oldur kim oldur mefhâr-ı ‘âlem
Yanar nâr-ı cehennemde kim olsa anın şekkâkı
Bâkâyî şemme zâtından ne mümkin zerre vasfı itmek
Anı vasfı idemez vassâf şu mikdâr kadri a‘lâkı

270

Bilindi çünkim bu ma‘nâ velî bir hûb hikâyet var kim ol
Sana diyem anı mevzûn ki hiç kalmaya anın rekkâkı
Meger kim Seyyîd-i Battâlın iki oğlu olur gâ’ib
Bu hâli gördü çün Kayser figân itdi ol ‘illâkı
Esâtûr Kayserin oğlu adı Tekfûr olur gâ’ib
Belürsüz oldılar anlar kim sağ olduğu ve ehlaki
Meğer haber oldu Seyyîde kim bunlar Kâf tağına gitdi
Hilâl câzû alup gitmiş didi ki bulam ol çalâkı
Esâtûr didi Seyyîde eger oğlumu getürür sen
Olayım Müslimân bende ki terk idem bu işrâkı
Didi Battâl Kaysere kim ben Kâf tağına giderem
Ümîdim var ki inşaallah helâk idem ol dekkâkı
Vidâ idüp hemân Battâl gelür deryâ kenârına
Bilesince dahı Kayser çün itdi anda emsâkı
Didi hem Kaysere Battâl bana sen bir gemici vir
Var idi anda bir gemici kim red iderdi şimşâkı
Gemiciyi hemân çağır ol zemân Kayser
İki yıllık zahîre virdi ana Kayser
Gemiye girdi Seyyîdi çünki hemâne
Hûdâya sığınıp oldu revâne
Kanda bir adaya görse varır idi
Haber almak içün ana konar idi
Bir haber almadı ol ‘âlî-rây
Gitdi bu nev‘î ile altı ay
Velî bir gün ulu tağ gördiler
Gemiyi ol tağa toğru sürdiler
Anda bir punar var idi gördü Battâl
Gice olunca anda kaldı Battâl
Gördü ol tağda od yanar nâmıdâr
Didi gemiciye kim sen gemiye var
Ben varup göreyim şol od niçe
Ol odun yanına vardı ol gice
Gördü kim bir mağara içinde ‘ayân
Temâm kırık zengî vardır anda hemân
Bir od ya[kmışlar] içerler anda şarâb
Tonuz etin yirler idüp kebâb
Bir ulu zengî var kim dinle sen
Bilür müsiz bunda niçün geldim didi ben

271

Didiler yok söyle sen ey nâmıdâr
Didi ki işbu tağın ardında ben ey yâr
Bir şehir vardı adı Seylâk ol âgâh
Adı ‘Asced anda vardır bir pâdişâh
Vardır anın otuz bin mikdâr eri
Bir kızı var kim güzeller serveri
Hümâyun Zülfürûz anın adı
Niçe yıldır ana ‘âşıkım didi
Oturanlar didiler kim ana varalum
Ol kızı alup sana getürelüm
Ol didi kim durın siz varam ben
Kızı alup dahı getürem ben
Bunu diyüp yola râhî oldu ol
Hemendem ol kızı alup geldi ol
Şöyle kızdır kim yüzü anın mâh-ı tâb
Ol kızı alup geldi ol kilâb
Gördiler ol kızı zengîler cümle cem‘i
Kamusının oldu ‘aklı zâyi‘
Çünki ol kıza eli ile urdu lâ‘în
Kızın ağzı kana garkı oldu hemîn
Şarâb içüp cümle serhoş oldılar
Çünki Battâl ol kızın yanına geldiler
Hançeri aldı eline Seyyîd ol zemân
Kesdi kırık zengînin başın hemân
Seyyîdin pâyın öpdü ol nigâr
Didi ki kimsin sen ey nâmıdâr
Kâfir elinden azâd eyledin beni
Didi Seyyîd götürem imdi ben seni
Aşup tağdan vardı Seylâka Battâl
Kızın serâyına çün vardı Battâl
Tutup Seyyîd kızı yukarı atdı
Kız yürüyüp serây tamına gitdi
Şehirden taşra çıkup gitdi Battâl
Uyuyup hem namâzı kıldı Battâl
Hemân kırık dane dervişler geldiler
Selâm virüp hem du‘âlar kıldılar
Didiler kim hoş geldin Seyyîd-i Gâzi
Gaziler serveri merd-i hicâzî

272

Didi dervişlere ol Seyyîd-i Battâl
Beni niçe bildiniz söylen fi'lhâl
Didiler kim düşde gördik Mustafâyı
Ki bulduk cânımıza biz safâyı
Didi bize kim oğlum ol Seyyîd-i Battâl
Fülân yirde yatur didi işit kal
Seyyîd dervişleri alup gitdi
Yidi gün anın ile sohbet itdi
Didi Seyyîd bir gemi vardır bilin
Ben giderem siz bunda kalın
Didi dervişler resûlullâh buyurdu ey şâh
Ki bunda kırık gün kalsın ol âgâh
Bir cevâhir virdi Seyyîd ol zemân anlara
Harcı eylen didi ol zemân anlara
Hemendem iki hâdim geldi anda nâgâh
Didiler Seyyîd kim kandasın bil ey şâh
Ol Hümâyun Zülfürûz virdi bizi
Pâdişâhın kızıdır ister sizi
Serâya Seyyîdi da'vet itdiler
Dahı dervişleri alup bile gitdiler
Kız buyurdı getirdiler ni'meti
Eyledi Battâla dürlü rağbeti
Virdi her dervişe bir kaz kız hemân
Didi ki senin kulunam ben yâ pehlüvân
Bin altun andan Seyyîde virdi kız
Gelüp Seyyîdin elin öpdü kız
Kalkup andan makâmlarına vardılar
Kazları çünki dervişlere virdiler
Yarup kazları buldular iki gevher hem
Bin altunu Seyyîd anlara virdi hem
Dervişin biri bir gevher alur
Anı harcı itmeğe sarrâfa gelür
Bilüp sarrâf gevheri didi bunda tur sen
Varup eve akçe getürem ben
Hemân şâhın katına vardı sarrâf
Hikâyeti ana didi ol sarrâf
Kakıdı 'Asced kuluna buyurdu ol
Tutup dervişleri getürdi ol

273

Didi şâh dervişlere bu gevheri bil
Kanda buldun ise bana söylegil
Didi derviş bunu diyem imdi sana
Bir ulumuz vardır virdi işit bana
İşidip ‘Asced bir âdem virdi ana tiz
Seyyîd ile dervişleri getürdiler tiz
Didi ‘Asced Seyyîde kim bu gevheri sen
Kimden uğurladın digil bana anı sen
Didi Seyyîd ben değülem uğru bil
Nesli peygamberem ey şâh işitgil
Benim katımda hazine-yi ‘âlem
Filur-i ahmer kadar yokdur ey azlem
Niçesin bahiş eyledim hâssı ‘âma
Kulak tutdu ‘Asced imdi bu kelâma
Cem‘ ider şâh tâcirleri bil ey ahî
Geldi bâzirgânlar ile hocalar dahı
Biri didi ki senin devletin ey şâh
Getürdi yanına bunu ol âgâh
Bunun uğruluğu fitnesi çok durur
Niçe begleri bu eyledi hem makhûr
Benim kanlum bu olur Seyyîd-i Battâl
Niçe şâhları bu eyledi iktâl
Benim adım Sahıt işit imdi sen
‘Ukbe kâdının karındaşıyam ben
Tiz öldürin didi işitdi
‘Ascedin cânı ateş gibi yandı
Geldi bir âdem Seyyîde kamçı urur
Seyyîd-i Battâl çünki anı görür
Buyurdu dervişleri geldi ol dem
Temâm kırık dâr ağacı dikildi hem
Bağladılar dervişleri ol zemân fi’lhâl
Anlara Seyyîd-i Battâl söyledi kâl
Gelüp nevbet Seyyîde bî-dâd
Ki ya‘ni bağlayalar Seyyîdi cellâd
Başına yumruğu urdu hemân ol
Beyni dağıldı cellâdın ol
Kamu leşkerler gördiler bu hâli
Anın üstüne üşdiler metâli

274

Çünki ol sâ‘at sekiz kişi öldürdi
Hümânun hâdimi Seyyîd-i Batttâlı gördi
Hümâya söyledi hâdim bildi kız
Binüp atına hemân geldi kız
Yarıp halkı hemân Seyyîde vardı
Yüzün Seyyîdin ayağına sürdi
Bunu ma‘zûr dut didi ol yâ pehlüvân
Bilmeyüp seni savaş oldu ‘ayân
Çeşdi ellerin dervişlerin ol
Bunu gördü atası oldu melûl
Didi ki ey kız sana noldu ki geldin
Bunu sen kanda görüp niçe bildin
Kız dahı atasına vasf-ı hâlin söyledi
Ne oldu ise cümle ma‘lûm eyledi
Bir niçe er mağaraya göndürdiler
Seyyîdin helâk itdiğin ‘Ascede haber virdiler
Oldu ‘Asced piyâde geldi ana hem
Seyyîdin ayağına düşdü ol dem
Dahı hem kırık dervişi aldı ‘Asced
Serâyına Seyyîd ile geldi ‘Asced
Seyyîd-i Battâl kıldı bu hâli beyân
Ne iş içün geldiğin itdi ‘ayân
Hemân ‘Asced Hümâyûn Zülfürûzı
Virdi Seyyîde anı dinle sözüni
Müslimân oldu hemendem ol âgâh
Aldı on bin er ol pâdişâh
Hâzır itdi ol gemiyi ol dahı hemân
Seyyîd-i Battâl ile oldu revân
Gitdiler deryâya anlar bir ay temâm
Bir muhâlif yil esdi ey hümâm
Oldu leşker perâkende ol zemân
Binüp Seyyîd kayığa oldu revân
Gelüp bir tağa irişdi ol sahî
Geldi yanınca anın bir pîr dahı
Didi pîr ana bunda tur sen ey şîr-i nâr
Ben bu tağdan virem sana haber
Kaldı Seyyîd tağa vardı pîr
Tağda bir ulu kal‘a gördi pîr

275

Kapusında üç zengî vardır oturur bil
Didiler kandan gelürsin söylegil
Didi ki Battâlın gemicisiyem ben
Didi anlar kim Battâl kimdir söyle sen
Pîr didi kim Battâl şol kişidir bil anı
Koydu bir hokka içinde ol cihânı
Kûhu Kâfa gider ol Seylâka geldi
Varup ol ʻAscedin kızın aldı
Didi anlar kim vardır bizim bir erimiz
Ol kızı sever idi serverimiz
Ol kızı evlayı gitdi vir imdi haber
Ger haberdâr isen vir andan haber
Didi pîr anlara kırık zengîleri hemân
Seyyîd-i Battâl mağarada öldürdi ʻayân
Benem ʻUkbe kâdının bil karındaşı
Benim kanlımdır bilin ol kişi
Fırsat isterem ana şimdi nihânı
Ki hakkından gelüp öldürem ben anı
Gizlenin siz tiz ben ana varayım
Anı varup bu yire ben getüreyim
Şol yatup uyuduğu vaktin başını
Hem kesüp idin kütâh başını
Bunu böyle didi ol kefer
Seyyîde gelüp didi ki ey pür-hüner
Anda bir kalʻa görüp döndüm giri
Mağaraya varmaya korkdum ey dîn eri
Seyyîd-i Battâl didi ana kim bunda tur sen
Niçe kalʻadır varamadım ana ben
Gitdi Seyyîd anda ol melʻûn kalur
Yine ol üç zengîler çıka gelür
Zevrakı alup gitdi pîr çün
Seyyîd-i Battâl kalʻaya gitdi çün
Görmedi kimseyi giri geldi hemân
Gördi kim gemi yokdur ʻayân
Didi Seyyîd pîre kim zevrak kanı noldu
Didi kâfir kim bir kaç zengî geldi
Bana kasdı eyledi kaçdım hemâne
Alup zevrakı oldular revâne

276

Gördi Seyyîd bu hâli oldu melûl
Uykusı gelüp yatup uyudu ol
Lâ‘în zengîlere ol zemân virdi haber
Kılıçların çeküp geldiler cümle kefer
Bu yana Seyyîd-i Battâl emirü’l-mü’minîn
‘Alîyi vâkı‘asında gördi hemîn
Didi kim ey gûşem bil ‘ayân
Sana kasdı eylediler imdi uyan
Na‘re urup uyandı Seyyîd-i Battâl
Zengîler bu hâli gördiler ol dem fi’lhâl
Ellerinden kılıçları düşdü hem
Seyyîd anları depeledi ol zemân hem
Pîre didi kim niçün bunları hemîn
Haber virmedin bana anları yâ lâ‘în
Pîr didi kim ben bunları gördüm hemân
Yavı kıldım ‘aklım ben yâ pehlüvân
Bu sözü söyler iken gör ne olur
Deryânın yüzünden bir sandık gelür
Gâhî batar ol sandık gâhî çıkar
Zevrak ile Seyyîd varup ona bakar
Tutup kenâra çıkardı sandığı
Kapağın kopardı Seyyîd ol sandığı
Gördi kim içinde yatur bir yiğit
Hem giyer mülûkâne esbâb ol yiğit
Yüzüne su saçup anı gördi
‘Aklı başına gelir yigidin oturdı
Didi Seyyîd ne hâlin vir peyâm
Ol didi kim ben Müslimânem yâ imâm
Ol didi kim şehr-i ‘Ansurdan oluram
Atamın adı Çaşdur bilürem
Kâfir imiş olmamış oğlu kızı
Niçe kurbânlar itmiş işit sözi
Bana bir gün hâmile olmuş anam
Tokuz aydan sonra hâlim dinle yâ imâm
Şöyle bir işkenbe içinde ben
Gelmişim dünyâya işit sözüm sen
Çok hekim cerrâh getürmiş ey ‘amû
İşkenbeyi yarmağa korkmışlar cümle kamu
Ki zirâ bir ay olmamış ana çâre
Binüp atam ata bir gün gitmiş ol şikâre

277

Gördü kim karşudan iki derviş gelür
Bunlar atama yoldaş olur
Biri Muhammed Mustafâdır anın biri
Biri Dâvud ile ʻİsâdır anın biri
Hem atam anları daʻvet eylemiş
Kankı dîn hakk diyü söylemiş
Bunların her biri dînlerin öğer
Dimiş atam anlara var bir işkenbe meger
Ki bir bir duʻâ eylen siz ey cân
Ol işkenbe yarılsun âşikâr
Kimin olur ise duʻâsı müstecâb
Anın dînine girem dimiş ey hubâb
Mûsâ ile Dâvud ʻİsâ ey yâr
Duʻâ iderler kabul olmaz bil ahbâr
Gelür nevbet Muhammede çünki ol dem
Üç gün tutup oruç kıldı namâz hem
Duʻâ idüp yalvardı hûdâya ol zemân
İşkenbe yarılup ben olmuşam ʻayân
Atam ile ili vilâyeti cümle temâm
Cümlesi Müslimân olmışlar ey hümâm
Benim adım komışlar ol zemân Muʻîn
Çünki öldü ben dahı kaldım hemîn
Bir ʻamûm var idi anda Yahûdî
Taʻziye virmeye geldiler cümle cühûdi
Gâfil iken gelüp tutdu ol beni
Diledi kim öldüre ol zemân beni
Anam öldürmeye komadı itdi figân
Anamın ağladığın gördü ʻayân
Sandık içine beni koydu kefer
Atdı deryâya beni ey şîr-i nâr
Gayrı hâlim bilmezem nolduğun ben
Seyyîdin yanına düşdü işit sen
Hemân ol Mûʻîni alup gitdi Battâl
Gemi ile revân oldu Battâl
Gider iken bir tağ göründü itme lâğ
Didi Mûʻîn kim ilümizdir bizim bu tağ
Gemiyi sürüp Seyyîd tağa yitdi
Gemide kaldı anlar Seyyîd-i Battâl gitdi

278

Varub şehre irdi vakt-i sabâh
Okuyup ezânı buldu ol felâh
Var idi hem anda dörüt yüz Müslimân
Seyyîdin katına geldiler cümle hemân
Düşdüler Seyyîdin pâyına derhâl
Mû'înin hâlin söyledi bunlara Battâl
Anları şehre alup geldi Seyyîd
Toğru serây içine girdi Seyyîd
Ol Yahûdînin adı Kükil idi
Seyyîdi alup ne kişisin didi
Didi Seyyîd ana sözüm var söyleyem ben
Serâyı halvet eyle imdi sen
Yahûdînin serâyını halvet itdi hem
Didi Yahûdî gel sözünü söyle hem
Didi Seyyîd ana tiz ol imdi Müslimân
Seyyîd-i Battâl benem tiz getür imân
Niçün eyledin Mû'îne sen bu işi
Gördü Yahûdî çağırmak istedi ol kişi
Gördü Seyyîd boğazından tutdu anın
Cânı cehenneme gitdi hem anın
Bir veziri var idi anın ol âgâh
Didi Seyyîd seni ister bil ey şâh
Geldi vezir didi Seyyîd ana ol Müslimân
Gördü olmaz depeledi Seyyîd anı ol zemân
Bu tarîk ile olmasun bu dırâz
Depeledi yitmiş kâfiri ol ser-firâz
Şehre içine girüp ol na're urur
Geldi dörüt yüz mü'minler karşu turur
Seyyîd-i Battâl cenge turdılar hem
Seyyîd-i Battâl ile kâfiri kırdılar hem
Cümle kâfirler çağırdılar el-amân
Oldu şehrin halkı cümle Müslimân
Anda 'Asced şâhı dahı çıka gelür
Seyyîdin cengin görüp hayrân olur
Ol Mû'în dahı babası tahtına çıkdı
Geçüp tahta Seyyîd ana bakdı
Ol zemân Seyyîd gemiye geldi hem
'Ascedi alup revân oldu hem

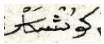
279

Korkulu yirlere vardılar dinle râz
Didi ‘Asced Seyyîde ki ey ser-firâz
Didi ‘Asced Seyyîde kim yâ pehlüvân
Bundan öte âdem yoktur bil ‘ayân
Sen giri git ben gideyim bu yana
Zahmet olur ise bil ey şâh sana
Didi ‘Asced Seyyîde kim niçe cân tende var
Ben seni terk itmezem ey nâmıdâr
Gitdiler andan öte bir ulu tağ gördiler
Zevrakı ol tağa karşu sürdiler
Bulup bir yol ol tağa vardılar
‘Askeri ol tağa çıkardılar
Gördiler kim ol tağda yemiş bî- hisâb
Haymeler kurulmış anda ey ahbâb
Gördü ‘Asced anda geldi biraz canâvar
İt gibi uluşdılar anda anlar âşikâr
Her tarâftan canâvarlar geldiler çok
Cem‘ oldılar bir yire kim haddi yok
Gördü ‘Asced bunları itdi hem âh
Leşkerin saf bağladı ol şâh
Seyyîdin uykusu geldi hemân
Yatup anda uyudu ol pehlüvân
Ol emirü’l-mü’minîn ‘Ali ol zemân
Vâkı‘asına girdi anın hemân
Didi ki ey nûr-ı didem Seyyîd-i Battâl
Çün uykudan uyandı işit kâl
Bir alma bu denizden gelür bil ey yâr
Alup anı yiyesin bil sen âşikâr
Her nedenlü dil var ise bilesin
Bu seferde çok ‘acâ’ibler göresin
Çün uyandı Seyyîd gördi bir alma geldi
Alup yidi anı kamu dilleri bildi
Revân olup çünki tağa çıkdı Seyyîd
‘Ascedin leşkerine bakdı Seyyîd
Kamusı korkmışlar görüp bu heybeti
Canâvarlar gulüvv itmişler anlara katı
Didi ‘Asced Seyyîde kim yâ pehlüvân
Canâvarlar ağzına düşdük hemân

280

Didi Seyyîd siz turın ben varayım
Ne kavimdir anları varup ben göreyim
Varup anların dillerince çağırdı Battâl
Didi ki bizden ne dilersiniz didi Battâl
Çün bunlar bu sözü işitdiler
Bu gelen ne kişidir didiler
Didi Seyyîd şâhı getürin anı
Ne iş içün gelmişdir soram anı
Ol şâha dirler idi Hûrâsân yakın
Varup Seyyîd du'â kıldı ana yalandan hemîn
Hûrâsân didi Battâla sen âdem olasın
Bizim dilimizi niçe sen bilesin
Didi Seyyîd sizden idim ben dahı
Âdem alup gitmiş beni bilün ey ahî
Küçükden büyüdüm anda ben hemân
Anların rengine döndüm ben 'ayân
Hûrâsân didi kim bu şâh-ı Seylâk
Dahı 'Asced imdi ana bak
Bunda niçün geldi ise anı söylegil
Didi Seyyîd ana kim iki oğlunu bil
Kılbaraklar alup itmişler anları esîr
Bir kızı var kim anın cihânda lâ-nazîr
Anı sana virecekdir ey merdânı hâs
Tâ kim oğlanların idesin halâs
İşidüp anı Hûrâsân oldu şâdımân
Kılbaraklar ne itdir didi ol zemân
Varup alam oğlanların anın bu dem
Kırık yarar sansar virdi ana ol dem
Didi anlara varup 'Ascedin kızın görin
Dilber ise gelüp bana haber virin
Geldi Seyyîd 'Ascede virdi haber
Bir halâyık donadıp virdiler ana mu'teber
Anı sansarlar görüben gitdiler
Şâhlarına varup haber itdiler
İşidüp anı şâd oldu Hûrâsân
Hem 'Ascedin katına geldi Hûrâsân
Ol Hûrâsânı alup gitdi Seyyîd hemân
Hem getürdi câriyeyi ol zemân

281

Ol Hûrâsân mesti yatur iken işini
Görüp Seyyîd kesdi anın başını
Derisin eylediler anın ol zemân dibâgat
Giyüp anı Seyyîd yürüdi melâhat
Sanurdı sansarlar anı Hûrâsân
Gelürler yanına sansarlar Seyyîdin Hûrâsân
Didi Seyyîd anlara kim bu ‘Asced pâdişâh
Kızın virdi bana olun siz âgâh
Bunın iki oğlu var imiş dilîr
Kılbaraklar eylemişler anları esîr
Bana lazım oldı kim anlara varam
Kılbaraklardan anları ben kurtaram
İmdi tiz on sansar olun siz
On gemi ile anlara râhî olun siz
Varup on bin sansarlar aldılar
On gemi ile dahı anlar revân oldılar
Hûrâsânın derisin dembedem ol
Giyüp taşra çıkardı Seyyîd-i Battâl ol
İstimâlet iderdi ol zemân anlara hemân
Yine ‘Ascedin yanına gelür idi pehlüvân
Gitdiler kılbaraklar ol râhına
Hem ‘Anuk dirler idi anın şâhına
Hûrâsânın derisin geydi Battâl
Hem aldı kırık yarar sansarları işit kâl
Gitdiler kırık gün gemiyi ol zemân sürdiler
Kılbarakların katına çünki vardılar
Karşu geldi ‘Anuk şâh dahı ana
Didi ki ne iş içün geldin bana
Didi Seyyîd ‘Asced şâhı bil ana
Bir güzel kızı vardır virecek sana
Velî şol şart ile iki oğlunu bil
Kim esîr itmişler anı bil
Senin ile ‘Ascedin katına varalum
Kızı alup oğlanları kutaralum
Çün ‘Anuk işidüp oldu şâd
Vardı katına sanki aldı murâd
Ol halâyıkı varup getürdiler
Ol ‘Anukın halvetine yitürdiler

282

Hem bunın dahı derisin ol gice
Çünki dibâgat eyledi Seyyîd gör niçe
İrte oldu geydi Seyyîd anı ey ‘amû
Kılbaraklar şâhların gördü kamu
Kılbaraklar du‘â itdiler ana nâgâh
Didi Seyyîd anlara kızın bilin âgâh
Şimdi siz on bin er hâzır olun
On ulu gemi bana hâzır kılun
Varup bulalum anın oğlanların
Kim den alalum anları
Varup on bin er hâzır oldılar
Ol lerin katına vardılar
Anı dahı ol tarîk ile dinle râz
Hâsılı kıssa bu olmasın dırâz
Yitmiş iki dürlü mahlûkâtı bil
Kendine kıldı musahhar dinlegil
Hem girer idi her şâhın sûretine
Benzer idi her şâhın sûretine
İstimâlet ider ol rûzı şeb ‘ayân
Kendi şâhların sanurdı hemân
Bir gün deryâdan gider iken hemân
Suları tükendi anların ol zemân
Bir cezîreye çıkdı anda ol nâmıdâr
Gördi kim anda bir ‘acâ’ib murgı zâr
Dinle imdi bu gazâdan niçe cânlar hayrân olur
Bülbülü bu câna bakup bu bir ‘acâ’ib gülşen olur
Vardılar çün ol adaya gördiler kim bir ‘acâ’ib gül-‘izâr
Çok ağaçlar ile yemişler su akup hem revân olur
Çıkdı Seyyîd bir depenin üstüne kıldı nazar
Gördi bir sahra ortasında bir niçe meskân olur
Bir ulu ağaç var anda kaddi anın gâyet yücedir
Vardı Seyyîd ol yire tâlibi seyrân olur
Ağacın altında iki kızıl altundan kubbe var
Çün namâzın kıldı Seyyîd zikir ile Kur’ân olur
Kubbeler yarıldı geldi üç nûrânî yüzlü ol zemân
Seyyîde virdiler pîrler selâmı gör niçe yârân olur

283

Didiler Seyyîde kim hoş geldin ey âli resûl
Çok şükürler olsun hûdâya bu dil handân olur
Nâgihân üç hûn geldi havâdan bunların katına
Çün duʻâ idüp didiler hûn yine gaybân olur
Gördü Seyyîd bunların yüzlerinin nûrını
Kim sitûn eylemiş havâya gör niçe tibyân olur
Didi Seyyîd bunlara bu yir niçe bir yirdir virin haber
Didiler kim Kûhu Kâf budur Sedd-i İskender olur
Bizler İskenderin yârenleriyiz bil ey hümâm
Bunda bir gün oturur iken hâlimiz yaman olur
Geldi bir leşkeri tuğyân cümlemizi kırdılar
Biz kaçup kurtulduk gam bize mihmân olur
Bir mağara içine girdik geldi bir gün bir âvâz
Ki sizi hıfız eyledi Mevlâ gör size niçe ihsân olur
Andan aldılar bizi bu kubbelere koydular
Gör ki bunda niçe dürlü ihsân olur
İki bin iki yüz yıl oldu bu kubbe içinde değin
Vâkıʻa gördin bu gice resûli niçe fermân olur
Bize didi ki oğlum Seyyîd-i Battâl sabâh geliser
Siz mutîʻ olun ana derdinize ol dermân olur
Bunda olan câzûları ol idiser cümle helâk
Seyyîd-i Battâl işitdi bu sözü şâd olur
Bunların adın sordı Seyyîd birinin adı Hâbil imiş
Biri Kâmil biri Mâ'il niçe ism-i şâh olur
Seyyîd-i Battâl döndü andan geldi leşker katına
Şâhların derisin giydi sanma ki mihrân olur
Girdi cümle şâhlar sûretine bunlara istimâlet eyledi
Şâhların sanurdı leşkeri cümle sergerdân olur
Didi Seyyîd kim şol tağdan kim isterse öldürin
Tağa karşu turdu leşker herâsân olur
Döndü andan geldi Seyyîd pîrlerin katına
Bu çeriyi görüp anlar katı şâdımân olur
Gördü Seyyîd karşu tağdan od tütün olur peydâh
Hem tarâka kopdu nâgâh kim gören andan nedmân olur
Didi pîrler Seyyîde kim aldı Hilâl câzû sizden haber
Bu gavka anındır sanma kim pinhân olur
Didi Seyyîd anlara birinizi câzûya göndürem
Didi Hâbil beni göndür ana cânım kurbân olur

284

Ol beni öldürür dir gözlen ol zemân başım siz ʻayân
Kankı cânibden gelür isem size ʻayân olur
Başımın evvel namâzın kılup sonra defin idesin
Gör bu dünyâ yüzünde niçe cânına kıyân olur
Hem benim ol selâmımı Muhammed Mustafâya viresin
Kıyâmet günü olunca anın şefaʻâti erzân olur
Gördi Seyyîd geldi baş hemân anı defin itdiler
Gitdiler başın geldiği yola gör niçe ʻirfân olur
Gördiler kim bir sahrâ içinde bir ʻacâ'ib kalʻa var
Sâfi mermerden yapusı gör niçe evtân olur
Ol Hilâl câzû önünde leşker ile anda oturur
Çün Hilâl Seyyîdi görüp güldü niçe ahzân olur
Hem çağırdı Seyyîde ben seni ister idim yâ Battâl
Hem seni bana bahtum getürdi gör niçe düşmân olur
Seyyîd-i Battâl tiz buyurdu geldi sansarlar hemân
Kılbaraklar girdi meydâna gör niçe fevkan olur
Girdi Seyyîd hem bunların beglerinin sûretine
Virdi destûr bunlara her biri düşmân olur
Geldi cümle begler ol zemân anın katına
Naʻre urup hamle kıldı gören anı hayrân olur
Katı cenk eyledi ol oldu meydân içi pür-kan
Vardı Seyyîd Hilâl câzûya gör niçe arslan olur
Ol Hilâl gördi Seyyîdi tiz buyurdı dîvleri
Havıf idüp tahtın havâya götürdiler fevkan olur
Seyyîd-i Battâl sığınup hûdâya bir ok atdı câzûya
Varup tokundu tahtına niçe emkân olur
Geçdi andan ok kolu ile başının bir yanından
Çıkup gitdi ok gör niçe pehlüvân olur
Heybet ile indi melʻûn yaʻni Seyyîdi kapa ol
Kılıcın çaldı ana Battâl bir eli anın beryân olur
Bir elin kapup kaçdı şehre girdi ol lâʻîn
Sanki gökler yıkıldı işidenler heresân olur
Câzûlar görüp anı cümlesi kaçdılar
Vardı Seyyîd sansarlar katına şâdı şükrân olur
Vardı Seyyîd kalʻaya yol bulmadı ana ol zemân
Ol gice dîvler câzûlar cümlesi derbân olur
Yire sürdi yüzünü hakka münâcât eyledi
Ol Hızır irişdi gör ne resme cân olur

285

Didi kim yâ Seyyîd-i Battâl niçün olursın melûl
Sen sebeb oldın anlara cümlesi Müslimân olur
İndi atından Hızır Seyyîdi bindirdi ol ata
Kamçısın virdi Seyyîde gör niçe ‘âlîşân olur
Şehre indi toğru tutup uçup pervâz itdiler
Şehrin ortasına kondu anlar sankim kuş olur
İndi atdan Seyyîd-i Battâl ol serâya girdiler
Gördi kim dört suffe var gör niçe evtân olur
Ortasında kızıl altundan kubbe vardır ‘aceb
Hem Hilâl câzû yatmış üstüne niçe tuğyân olur
Ol kesük elin göğsü üstüne komuş ol
Varup Seyyîd tutdu anı gör niçe imtihân olur
Okudu Hızırın du‘âsın elin bağladı
Ol Hilâl câzû sihri okudu ana sihri yalan olur
Didi ki ey Battâl atam ile anamı eyledin helâk
Ger azâd eylesen beni sana ne noksân olur
Didi Seyyîd-i Battâl ana kim ey it kanıya oğlanlarım
Didi kim aldı anı câzûlar ol peri ‘özür olur
Gördi Seyyîd kim bir yigit var Kayserin oğlu bunda
Tahtın altında yatur ol görünce pinhân olur
Gelüp pâyın öpdü Seyyîdin ol zemân yigit
Şâdı handân oldu Tekfûr sahib-i imân olur
Dakdı İshâkın kemendin ol câzûnın boynuna
Virdi Tekfûra anı ya‘ni ciğeri câzûnın beryân olur
Tutdu Hızırın kamçısın bir kapu açıldı hemân
Vardı ‘Asced katına ol tâlibi seyrân olur
Didi Seyyîd Hilâle kanıya benim oğlanlarım
Ol didi kim aldılar perîler anları sanma imtinân olur
Çün işitdi anı kılıcın çaldı câzîya hemân
İki pâre oldu mel‘ûn meskeni anın nirân olur
Bir kezin çağırdı mel‘ûn işitdi anı câzûlar
Bildiler olduğun anın kaçdılar cümle perişân olur
Buyurdı Seyyîd cümle leşker girdi şehrin içine
Çok mal aldılar anlar cümle hânımân olur
Gördi ki bir serây vardır ol zemân
Kapusında oturur bir pîr hemân

286

Seyyîde gelüp selâm virdi pîr
Didi ki hoş geldin ey merd-i dilîr
Sen bu iklime gelesin ey merd-i hâss
Şerr-i câzûdan bizi eyledin halâs
Didi Seyyîd aç kapuyı gireyim
Ben bu serâyda ne var ise göreyim
Didi Seyyîde pîr ki bil ey ahî
Girmedim bu serâya üç bin senedir ben dahı
Bunu dir iken Hızır geldi hemân
Hem bu iklimi sen itdin Müslimân
Rûzı mahşerde adın ola yâd
Cümle iklimde işiden oldu şâd
Hem gazân olsun mübârek hemîn
Bu iklimi eyledin sen emîn
İçeri gir şâh-ı İskenderi
Hem ziyâret idesin ol dîn eri
İçeri Seyyîd girdi imdi ana bak
Bir serây gördü cânı kasır ana bak
Ortasında kubbeler var ki dinle sen
Kapısı la'l-i cevâhirdir şöyle bil sen
Ol kapudan içeri girdi Seyyîd hemân
Gördü dörüt suffa var altundan 'ayân
Orta yirinde anın bir tahtı hemân
Sûreti İskenderîdir anda 'ayân
Ol Eris Tâlis vezir andadır hem
Sankim sohbet ider ikisi anda hem
Gördi kim bir levhi durur Seyyîd-i Gâzi
Levhi üstünde yazılmış bu yazı
Şöyle yazmış ki ey yigit sen gelesin
Muhammed nesli âli resûl olasın
Bil benem İskenderî şâhı ey hümâm
Yidi iklimi ben zabtı itdim temâm
Niçe dîvler itdim ben imdi musahhar
Bu benim sûretim gör imdi ey yâr
Ki bundan sen içeri giresin
Benim ahvâlim niçe olur göresin
Seyyîd-i Battâl hemân içeri girdi
Taputı zer tahtın anda gördi

287

Yazı var anda okur şîr-i hûdâ
Hem yazılmış anda kim Muhammed Mustafâ
Yazılmış anda ki bak yâ Seyyîd-i Battâl
Benim ahvâlimi görüp imdi ‘ibret al
Temâm üç kez cihânı gezmişem ben
Ki Ye’cüc ile Me’cüce sed yapdım ben
Hem İskender denizin kesmişem ben
Ecel yitdi bana çâre yokdur işit sen
Sen dahı bilgil itme ey cân gurûr
Bâki sanma dünyâyı kimsede kalmaz sürûr
Muhammed Mustafâya varasın sen
Selâmım ana viresin yâ yigit sen
Şefâ‘at ide bana ol resûl
Başım üzre olan gevheri al kıl kabul
Alup anı pâzıbandı itdi Battâl
Ağladı bu ahvâli gördi Battâl
Bakup gördü böyle oldu bu felek
Çünki geçdi kimseye kalmaz bu felek
Taşra çıkdı kapu kapandı geri
Geldi giri ol gâziler serveri
Geldi Tekfûra didi cümle ol mu‘teber
Niçe oldu ahvâlinizden vir haber
Didi Tekfûr çünki bizi kapdı Hilâl
Bunda getürdi bizi işit hâl
Tennûr gibi kuyu kazdı câzû hemân
İçine od yakdı anda bil ‘ayân
Ya‘ni beryân ide câzû bizi hemîn
Elimiz bağlu idi bizim bil yakın
Hemân ol zemân havâdan perîler geldiler
Bizi kapup revân oldılar
Beni kapan perîye yitdi bir dîv
Çünki ol perîyi helâk itdi bir dîv
Yine beni alup geldi bu yana
Didi Seyyîd ol kapuyı göster bana
Gösterüp ol kapuyı geldi Battâl
Alup abdest namâzı kıldı Battâl
Şefî‘ getürdi ol resûlullâhı hem
Hemendem bir karı geldi ol zemân hem

288

Dürlü esbâblar giyer geldi karı
Selâm virüp Seyyîdi bildi karı
Niçün ağlarsın didi ey pür-hüner
Sana oğlanlarından virem imdi haber
Alıp Tâmûs perî anları degil yâd
Virüp kızların itdi kendine dâmâd
Cümle perîlerin sultânıdır ol
Şimdi oğulların perîler şâhıdır ol
Temâm yüz bin perî virdi anlara işitgil
Cümlesi oğlanların hükmindedir bil
Dahı ol kızların dâyesiyem ben
Hilâl câzûyı öldürdin işit sen
Dahı Tâmûsı varup muştulayam ben
Tâmûsı yanına getürem işit sen
Müslimândır Tâmûs bil ey yigit
Hem bu iklimler anındır bil ey yigit
Hilâl gazab idüp aldı bunu
Bunu diyüp havâya gitdi karı işit anu
Gördü Seyyîd gökyüzünden ol zemân
Tutuldu anda rû-yı âsimânı
Hem nakkâreler çaldı perîler leşkeri
Geldi ol uzun boylu eri
Ak sakallı nîze ton geymiş temâm
Seyyîde virdi selâmı ol hümâm
Didi ki elhamdülillâh yâ pehlüvân
Bu fethi size virdi ol Allah hemân
Ki çok cenk eyledim olmadı çâre
Müyesser oldu cenk sen nâmıdâra
Ol Hilâli çünki öldürdin hemîn
Hem bu iklim oldu şerrinden anın emîn
Hemân Battâl ile gelüp ol görüşdi
Yine ol karı gelüp ol zemân irişdi
Didi Seyyîde karı Tâmûs budur hemân
Didi Tâmûsa lâyık olur mı sana hemân
Çün oğlanlarım senin katında olur
Bu ahvâli bana bildirsen nolur
Rûzı şeb niçe zahmet çekdim ben
Niçün getürmedin oğullarım sen

289

Didi Tâmûs getürmedi kim budur benim ey hüman
Didi Seyyîd ana çok söyleme sen kelâm
Var getür oğlanlarım imdi sen bana
Didi Tâmûs ben revâ görmem sana
Anları ayırma sen bu dem benden
Didi Seyyîd ana sen perî olasın âdem ben
Ne münâsib ola kim seve anlar sizi
Var getür oğlanlarım ko çok sözi
Bu sözi dir iken Hızır geldi hemân
Ayağına düşdü Tâmûs ol zemân
Didi ki gör yâ nebîyyullah sen bu işi
Gâ'ib itdi iki oğlunu bu kişi
Ol Hilâl elinden azâd eyledim ben
Kızlarım virüp dâmâd eyledim ben
Hem birin itdim bir perîye ben pâdişâh
Diler anları ide iftirâk ol âgâh
Ben bunın oğlanların virmem muhâl
Ara yirde çok olur cengi kıtâl
Hem Hızır tiz barışdırdı bunları
Görüşdürdi tiz anları
Hızır didi Seyyîde kim ey nâmıdâr
Çok oturma vakit dar oldu ey yâr
Geldi İslâm üstüne düşmân
İzin vir bu leşkere sen hemân
Seyyîd izin virdi 'Asced şâh dahı
Destûr aldı her tâ'ifeler ey ahî
Hem perîler kendi makâmlarına gider
Gör ki râvîler niçe rivâyet ider
Kanıya oğlanlarım dir iken ol gâzi
Hemân geldi nakkârelerin ol âvâzı
Yüz bin perî çıka geldiler
Elin öpüp Seyyîdin şâd oldılar
Seyyîd-i Battâl Tâmûs ile vidâ ider
Dönüp Seyyîd İslâmbol yoluna gider
İki oğlun Seyyîde getürdiler
Hem denizden öte götürdiler
Vardı bir punara aldı abdest
Hemân kulu Beşîr geldi selâmet

290

Didi Seyyîd ana kim ne gezersin bunda sen
Didi ki ticârete geldim didi bunda ben
Didi Seyyîd var Esâtûrdan yana
Geldi oğlun diyü söyle ana
Kaysere varup Beşîr söyledi
Hasta idi Esâtûr gör ki neyledi
Tiz buyurdı ol çeriler vardılar
Seyyîdin ayağına yüz urdılar
Geldi Kayser katına ol pehlüvân
Hasta yatur idi Esâtûr ol zemân
Didi ki oğlunu getürdüm bil şâh
Esâtûr gözün açdı anda nâgâh
Didi ki kanı göreyim oğlumu ben
Varup öpdü atasının elin işit sen
Çünki Kayser ol zemân oğlunu gördi
Müslimân olup hem parmağın götürdi
Atasına dahı Tekfûr söyledi
Seyyîdin hikâyetin vasıf eyledi
Yidi gün anda yatdı ol Kayser
Sekizici gün vefât eyledi Kayser
Namâzın kıldı anda Seyyîd-i Gâzi
Anı defin eyledi ol merd-i hicâzî
Oğlu Tekfûrı Kayser itdi Battâl
Hem ana bî‘at itdi begler fi’lhâl
İtdi İslâm üzere hükmi ol imâm
Bunda oldu bu kıssa dahı temâm
İlâhî dest-gir ol velî kuluna babasına
‘Azâb itme cümle ehibbâ akrabâsına
Valide ile ahavi ahavât yoldaşımızı
Koyma cahîme cümle hâldaşımızı
Şehr-i sivâsın cümle ehl-i imânın
Rahmetin ile yarlığa vir amânın
Amîn diyen kardaşlara rahmet eyle
Koyma câhîme anlara rağbet eyle
Cümle kulun anlar ehli nevâyı
Rahmetin ile yarlığa kıl devâyı
Sonra nakıl idem gazâyı Bâbiki
Bildirem sana cezâyı Bâbiki
Bu gazâ buldu burada çünki karâr
Okuyana rahmet eyle yâ girdigâr

291

Dinleyenler bulsun kıyâmetde ol felâh
Yazanı yakmasın yâ rabb nâr-ı kıbâh
Yazdıran olmaya rahmetden cidâ
Rahmet ide bâkâya ol hûdâ
Tâ şefâ‘at ide sana ol fahr-ı kâ’inât
Rûh-ı pâkine virin siz salavât
Zikr-i kıssa-i bâbik lâ‘înin peygamberlik
Da‘vâsı idüp sonra Seyyîdin helâk eylediği
Ey gönil bu çarha sen olma âşinâ
Kim sana yâr olmaya sanursın bu fenâ
Bî-vefâdır kimseyi ol yâr eylemez
Noldu senden evvel gelenler söz sana kâr eylemez
Cümlesi bu çarha meftûn oldılar
Sonra bunda vefâ yokdur bildiler
Kanı bunca enbiyâyı ol mürselîn
Ya kanı noldılar göster cümle mü’minin
Bâki kala idi eğer olsa bu bekâ
Kalurdı ‘âlemin fahrı ol Muhammed Musatafâ
Çünki bildin bî- vefâdır bu cihân
Gel ferâgat kıl cümlesinden nihân
Gâfil iken hâk itmedin cân teni
Koymaz ölüm cihânda ne seni ne beni
Tutalum niçe geçdi bunca leyli nehâr
Bu fenâdan sen dahı nakıl idersin ey yâr
Eyledi bu san‘atı ol kesbikâr
Var mı bir kimse kim olmadı ol pâyidâr
Lâkin idem bu hâli kime ben beyân
Cümle insan olmışlar giriftâr-ı cihân
Hiç sözüm itmeyem bunda ben telâf
Sanma kim bu sözlerim benim hilâf
Sana şimdi bir hikâyet söyleyem
Râvî kavlince sana şerhi eyleyem
Vezin ile Bâbik gazâsın nakıl idem
Nazım ile sonra cezâsın nakıl idem
Müstemi‘ olanlar bulur bunda çok sevâb
Dinle imdi niçe olur bunda çünki cevâb

292

Eyledi mü'min halife çünki vefât
Geçdi tahta Mu'tasım eyledi hitâb
Ol zemân Seyyîd-i Battâl pehlüvân
Kûhu Kâfa gitmişdi ol hubâb
Anda varup buldu oğlanların
Buldu Kayserin oğlu Tekfûrı ey şâbb
Ol Hilâl câzûyı öldürdiğini
Eyledim bâlâda sana zikrin bir bir hisâb
Bu yana dinle Bâbikin sen aslını
Hem beyân idem sana anın neslini
Atası Bağdâdda ider imiş hem karâr
Uğurluk ider imiş ol leyli nehâr
Anı halife Bağdâddan çıkardı ey yâr
Hem Ahar milke varır ol 'ayyâr
Bir köye varup oldu anda çoban
Ol köy kethudâsının meğer kim bil 'ayân
Kız karındaşı var imiş anın dinlegil
Ol kız ile 'âşık olur eyle bil
Hâmile oldu kız andan gördiler
Ol kızı çobana çünkim virdiler
Ol zinâdan oldu ol zemân Bâbik
Zinâdan olanın adı oldu Bâbik
Yidi yıldan sonra anın atası ölür
Oğlu Bâbik yirine çoban olur
Lâkin ol Bâbik gürbüz er olur
Öğrenir her sâzı silâhı bilür
Geldi Tifliz şâhı anı bulur
Çok fesâdlar işleyüp anda kalur
Memlân işitdi anı hoş sıfât
Ana yüz kamçı urup kovdu ol zât
Gelüp fırsat buldu bir gün ol lâ'în
Şehîd itdi Memlânı virmedi ana necât
Azdırıp insanı çok harâmîlık itdi ol
Niçesine virdi ol mal ile at

293

Bir gün oturur iken ol Bâbik lâ'în
Geldi ana şeytân gör niçe itdi âfât
Didi şeytân ana kim kesmeye kılıç seni
Yakmaya ol ateş seni olmayasın memât
Bunda vardır bir defîne gel imdi çıkar

Anı harcı eyle olsun adın âşikâr
Hem nebîlik da‘vâsını kıl ey kişi
Didi ki ben peygamberem ey hurrem kişi
İşidüp bu sözü Bâbik vardı hem
Ol defîneyi bulup çıkardı ol dem
Anı halka virdi ol zemân lâ‘în
On bin er katına cem‘ oldu hemîn
Didi anlara ben peygamberem bilin hemân
Od yakmaz beni kılıç kesmez hem ‘ayân
Ol halife çün bu ahvâli gördi
Hem Esed Kûfe ilçi göndürdi
Niçe âdemler azdırdı çün ol dem
Bin er ile azdırdı Noktâyı ol dem
Geldi Noktâ didi ana kimsin digil
Didi Bâbik peygamberem sen şöyle bil
Cümleniz gerek kim bana gelesiz
Bî‘at idüp benim ile olasız
Didi Noktâ ana kim kanı göster mu‘cizât
Didi ki kılıç ile beni çal selâs
Ger keser ise hoşnudam incâs
Kesmes ise tabî‘at eyle bana hidâs
Çıkardı kılıcın Nokta ol zemân
Bâbikin boynuna çaldı selâs
Ol zemân Nokta ile gelen erler murtâd oldılar
Yüz bin er cem‘ oldılar itme bî-hâs
Kalkup andan geldiler Bağdâd şehrine
Şâma kaçdı halife yok ana ib‘âs

294

‘Ukbe oğlu Velid anda hâcib idi
‘Ammîsi Sahıt anda hem nâ’ib idi
Seyyîdin oğlu ‘Ali tutdu ol
Kırık kişi ile giriftâr itdi ol
Revâyı idi Seyyîd-i Battâl ol zemân
Kûhü Kâfdan geldi işit nihân
Bile geldi iki oğlu ile Tekfûr dahı
Vardı İslâmbola ol sahî
Çün Esatur oğlunu gördü
Müslimân olup şehâdet getürdü
Yidi günden sonra Kayser vefât itdi hem
Oğlu Tekfûr yirine şâh oldu hem
Beglerin cem‘ eyledi Seyyîd Battâl
Tekfûra bî‘at idin didi Battâl

Ya‘ni İslâm üzere hüküm ide ol
Cümle begler itdiler anı kabul
Çünki Seyyîd Bâbiki işitdi ol zemân
Didiki ben giderem bu zemân
Koymadı Tekfûr şâh anı ağladı
Yalınız ben bunda korkaram didi
Gördü Seyyîd Tekfûr ağlar bî-‘ilâc
Ol Beşîr oğlunu kodu anda bî-‘ilâc
Hem Nezîri aldı ‘Asced kızı ile ol dahı
Geldi Malatıyâya yakın ol sırâc
Bir punar üstüne kondu ol ulu
Bir bâzirgân geldi ol sâhibi dibâc
Ol bâzirgâna didi ol şîr-i nâr
Vir haber Bâbikden ey bî-ihtiyâc
Hem yukarıda didiğim gibi ol dahı
Seyyîde haber virdi birliki kaç
Hem didiki Seyyîdin oğlu ‘Ali
Kırık er ile esîr oldu ol velî
Ol eti kesmez kılıç yakmaz od dahı
Fesâdı çok itdi batmaz ok dahı

295

Ben peygamberem dir ol da‘vî kılur bil dahı
Cümlesinin atasının adın bilür ol dahı
Kankı yere varsa bolur ol genci mâl
Dir ki hınzîr eti ile şarâb helâl
İki karındaşı birbirine dir ki virin
Nazar kılun tedbirine imdi anın
İki def‘a Şâmı yıkdı ol lâ‘în
Niçe kal‘aları harâb itdi ol lâ‘în
Seyyîd-i Battâl bî-nişândır ey hümâm
Hem ‘Acem milkini zabtı itdi ol zülâm
Seyyîd-i Battâl işitdi çünki bu sözi
Dem‘î hışım ile toldu anın gözi
Ol Nezîr Zülfürûz ile ol hemân
Göndürür Malâtıyâ şehrine pehlüvân
Kendisi Bağdâd yoluna gitdi hem
Ağlayu ağlayu bu yola gitdi ol dem
Çıka geldi bir sivâr geymiş silâh
Ol Muhammed İbn Fellâh bula felâh
Tutup Seyyîd bağrına basdı anı
Biraz ağlaşdılar olmadılar râh
Didi Seyyîd ana vir haber didi ol dahı

Haber virdi bâzirgân gibi ol şerrâh
Hem halife Şâma gitdi didi ol
Ben dahı bu cânibe açdım cenâh
Düşde gördüm resûli bu gice
Hem bana didi ki melûl olma sabâh
Bil geliser Seyyîd-i Battâl zât-ı pâk
Hem idiser ol lâ'îni hem helâk
Didi Seyyîd turma imdi Şâma var
Ol halifeye haber vir imdi âşikâr
Çekmesün gam bil ümidim var ki
Ol Bâbik lâ'îni idiserem helâk hem
Çünki Muhammed oldu Bağdâda revân
Bu yana Bâbiki dinle sen 'ayân

296

Çünki biş yüz bin kişi virdi ol dem
Dörüt veziri var idi anın bil hem
Oturur iken ol Bâbik lâ'în hemân
Kahkaha ile güldü ol lâ'în 'ayân
Niçün güldüniz didi ana cümle kavmi kıbâh
Ol didi kim Battâl geliser dir sabâh
Oturanlar didiler kim öldü ol
Bâbik didi kim olmayup geldi ol
Yitmiş iki dürlü mahlûkatı ol
Kendine kıldı musahhar geldi ol
Niçe câzû ile dîvleri öldürdi
Bulup oğlanların ol yine geldi
Bî'at ider ise bana ol itmem ana kıbâh
Yoksa idem erlik ile infisâh
Çıkdı tağa gördi Seyyîd leşkeri
Niçe bin 'āmeller vardır anda sırâc
İnüp tağdan na'ra urdu pehlüvân
Sanasın kim İsrâfil urdu nefâh
Didi ki ey bî-'aklı kavm-i dalâl
Niçün itdiniz küfri diniz nisâh
Hakka yarın niçe cevâb viresiz
Kâfir oldunız tutup ana sumâh
Seyyîd-i Battâl Gâziyem agâh olun
Terki edüp küfri imâna gelün
Kûhü Kâfdan ol Hilâli ben bulmuşam
Katil idüp ol câzûyı ben gelmişem
Kanı gelsün ol murdâr lâ'în berü
Ol Kanatus görüp vardı ilerü

Didi ki ey Battâl niçün peygambere
Sen muti‘ olmazsın bu servere
Tutup atdı kâfiri gör ne kılur
Çaldı iner iken iki pâre olur
Girdi Heylât herze söyledi
Anı dahı Seyyîd iki pâre eyledi

297

Birbirin ardınca tamâm yüz kişi
Katil eyledi Seyyîd gör imdi işi
Anı görüp vardı ana Bâbik yakın
Gördü Seyyîd kim yürü Bâbik hemîn
Boyu uzun bir yaşıl gözlü ol kilâb
Hem sakalı kûhi uzun bir esmer şâb
Gelüp Battâla didi kim ey çalâk
Niçün eyledin bunca pehlüvânları helâk
Bil benem peygamberem itme bana ‘inâd
Mu‘cizeler idem sana imdi icād
Ol Muhammed devri geçdi bil ey yiğit
Bu benem devrimdir eyle bana i‘tikâd
Ger inanmaz isen kılıcın çıkar
Boynuma çal keser ise ey […]
Kesmez ise dinime girer misin
Didi Battâl ana kim ey kâfiri bî-dâd
Eylesen bu misilli yüz bin şeytânı mekkâr
Uymazam ben sana aslâ ey it ‘itâd
Sen ki bir evlâd-ı zinâ olasın
Tağ başında oğruluk kılasın
Bunca lâyık iş ne haddin hemân
Didi Bâbik ol Muhammed bî-gümân
Bir yetim idi ‘inâyet kıldı ana hak
‘Âleme peygamber oldu imdi ana bak
Bir yetim oğlan idin sen de gedâ
Hem sana da ‘inâyet eyledi ol hudâ
Şöyle kim toldu cihân adın ile bil
Dîv ile perîler musahhar oldu sana bil
Virdi mevlâ mansûbı bu dem bana bil
Bana uyar isen seni a‘lâ idem bil
Ol Muhammede ‘Ali niçe ise işit sen
‘Ali gibi olam bil imdi sana ben
Ol Muhammed geldi dünyâya bil hemân
Didiler ana kim peygamberi ahîr zemân

298

Didi Bâbik benem peygamber ey hurrem kişi
Seyyîd-i Battâl didi ki işit ey kişi
Lâ nebîyyin ba‘dî diyü buyurdı resûl
Hem kitâb getürdi var mı sende ol
Hiç bu sözden almadı Bâbik lizâz
Kendisinden biraz söyledi iltizâz
Kakıdı Seyyîd sünü atdı ana
Karşu tutdu kâfir arkasın itdi ma‘âz
Zerrece kâr itmedi Seyyîd anı gördü
Oldu hayrân ana Bâbik ol şâz
Tîğ-i Dahhâki ana Seyyîd havâle eyledi
Karşu tutdu boynun Bâbik ittihâz
Gürzün atdı Seyyîd Bâbik tutdı başını
Gelmedi zarâr ana aslâ buldu nefâz
Yidi kez hamle eyledi Seyyîd ana katı
Ol lâ‘îne kâr itmedi cenk âlâtı
Didi Bâbik Seyyîde kim insâf eylegil
Niçe hamle eyledin sen bana bil
Seyyîd anın başına bu kez hemân
Şöyle gürzün urdı ol pehlüvân
Kûhü Kâfa ursa gürzü şaş
Kûhü Kâf olur idi hûrdı hâş
Gelmedi bir zarâr mel‘ûna ol zemân
Görüp Seyyîd ‘âciz kaldı ‘ayân
Didi ki ey kâfir gel imdi hamle kıl
Ol lâ‘în sünüsin atdı bil
Kamçı Seyyîd anı ma‘nî eyledi gör ki ol
Gice olunca cenk eyledi ol
Leşkerine gitdi yine ol lâ‘în
Seyyîdin erlikin didi ol lâ‘în
Dönüp Seyyîd geldi kılup namâz
Subh olunca eyledi ol hâlika niyâz
Bu yanadan ol Muhammed İbn-i Fellâh vardı çün
Hem halife peyâmı virdi çün

299

Didi Seyyîd Battâl geldi ey kâmı-kâr
Halife işidüp boldu şâz medâr
Yüz bin er alup gitdi Bağdâda ol
Bu yanadan Seyyîd-i Battâl ol nâmıdâr

Girdi yine meydâna didi ki Bâbik kanı
Vardı Seyyîde yine ol kâfir şirâr
Öyleneden itdiler anlar yine savaş
Didi Bâbik Seyyîde kim nâ-bekâr
Bir iş işleme kim sonra sen
Olmayasın peşimân sermesâr
Bir kişiyi kılıç kesmeye ey hümâm
Batmaya ok yakmaya od ey imâm
Bundan ulu mu'cizât olmaz yakın
Seyyîd-i Battâl didi ana kim ey kâfir lâ'în
Hiç bu rahmânî değil şeytân işi bil
Kurtaramazsın elimden canını bil
Hem sana işler idem ki ey kâfiri bî-dâd
Tâ kıyâmet günü olunca olsun yâd
Didi Bâbik ennime ur oku bu kez
Geçmez ise gir dinime benim bu kez
Bâbikin ennine oku bu urdu ol
Değdi ok pâre pâre gördü ol
Bâbik didi Seyyîde kim uş gördin 'ayân
Gel getür imdi yâ Battâl bana imân
Didi Battâl ben Allaha peygambere imân getürdim
Sana imân getürmezem ey kâfir didim
Peygamber gelmez resûlden sonra bil ey kâfir
Senin gibi şeytâna uymam ey kâfir
Bâbik didi Seyyîde kim ey er imdi sen
Hiç inanmadın benim sözüme sen
Ger senin dinin hak ise dinle râz
Karşu tur kılıcıma ey ser-firâz
Hem sana ok kılıç itmez ise kâr
Bileyim hakdır dinin bilme mecâz

300

İşidicek bu sözü Battâl hemân
Ditredi oldu yüzünin rengi sâz
Gönlüne irişdi ilhâm-ı hak
Hem Hızır du'âsın okudu merdi Hicâzı
Didi ki ey kâfir gel imdi göreyim
Çaldı Bâbik kılıcın ana bî-ihtirâz
Bazusın karşu virdi ana hemîn
Değdi kılıç kesmedi anı ol dem yakın
Virmiş idi ol resûl ana bir niçe kıl
Bâzıbendi itmiş idi anı şöyle bil
Gördü Bâbik gürzünü aldı ele

Didi ki yâ Battâl başını aç hele
Başın açdı gürzüne karşu yürür
Ol lâ'în gürzi ile anın başına urur
Bir kılına gelmedi anın aslâ hatâ
Sakladı anı ol lâ-yezâl kıldı 'atâ
Bu def'a sünüsin atdı mel'ûn hemân
Karşu virdi göğsünü Seyyîd ol zemân
Bir kılına gelmedi anın aslâ bir keder
Ol lâ'în hayrân oldu ana 'aklı gider
Bu savaşı ider iken anlar ol zemân
Şâm yolundan halife geldi hemân
Seyyîdin cenk itdiğin bildiler
Cümle müminler ana du'âlar kıldılar
Görmemişdi halifeyi vardı ana
Karşu vardı Seyyîdi kıldı halife du'â ana
Olmadı ol gün savaş kondu nâs
Hem halife tahta geçdi anda bî-kıyâs
Seyyîd vardı toprak üzerine oturur
Hem halife didi kim ana bî-iltimâs
Niçün otururın bu toprak üstüne
Niçün oturmayam didi ol sahib sipâs
Dinimize ta'nı ide bu mel'ûn kâfir 'ayân
Olmadan sağ ölüm iyüdir bî-iltimâs
İrte oldu gördiler kim Bâbik lâ'în
Girdi meydân içine geymemiş ol libâs

301

Arkasında gömleki var idi hemân
Didi ki yâ Battâl gel imdi sen 'ayân
Hem dahı bir gömlek ile gel sen dahı
Çünkim işitdi bu sözleri ol dahı
Çıkardı esbâbın ol cân pâresi
İtme didiler ana yokdur çâresi
Geydi bir gömlek vardı ana yakın
Gördü anı hayrân oldu ol lâ'în
Didi ki yâ Battâl dilerim ki ben seni
İtmeyem helâk bil imdi ben seni
Dinime girüp benim ile yâr olasın
Bu cihânda bir nâmıdâr sen olasın
Didi Seyyîd ana kim çok sözü ko ey kâfir
İnşâ-Allah sana zafer bulam ey kâfir
Çok senin gibi itleri eyledim helâk
Bir iş idem sana ki ey kâfir nâ-pâk

Tâ kim kıyâmet günü olunca söylene
Birbiri ile hamle eylediler anlar yine
Gice olunca anda cenk itdiler
Birbirin almayup gine gitdiler
Karşu geldi ana halife ol zemân
Çok du'â eyledi ana halife 'ayân
Geydi esbâbın Seyyîd ol zemân
Binüp gitdi atına ol sırrı fâş
Varup tağ başına abdest aldı ol
Namâz kılup gözünden dökdü yaş
Hem râvî didi ki ey bârı hudâ
Bunca gündür ol kâfir ile iderem savaş
Ol Muhammedin dinine ta'nı eyleye
Böyle diyüp yire sürdü yüzün yaş
Ol habîbin hakkı içün sen bana
Vir ölüm yoksa zafer bulam ben ana

302

Böyle dir iken uyudu ol pehlüvân
Düşinde gördü Mustafâyı ol zemân
Varup öpdü anın pâyın ol
Aldı devletden hem pâyın ol
İki gözünden öpdü Battâlın resûl
Didi ki ey ciger-gûşem olma melûl
Anın ölümi senin elindedir bil
Anı şeytân azdırır sen dinlegil
Bilki her kaçan meydâna girse lâ'în
İblîs anın ile bile girer hemîn
Sen kılıcını ana çalınca bil 'ayân
Kendin karşu tutar şeytân ol zemân
Kesmez anı ok ile kılıç hâleti
Yaz silâhın üstüne bu âyâtı
Hem dilinde oku kaçsun ol lâ'în
Sen zafer bul didi uyandı hemîn
Hem kalem divit getürdi ol imâm
Cümle silâhlarına yazdı bunu tamâm
Lâ Havle ve lâ Kuvvete İllâ Billâhil Aliyyil Azîm
Ol halife Seyyîd içün didi kısâs
Gitdiğine oldu gam-gîn ol 'âmi hâss
Çün sabâh oldu Seyyîd yine hemân
Girdi meydân içine bul halâs
Cümle müslimânlar görüp anı şâz oldılar
Na'ra urup vardı gördi Seyyîdi 'âs

Gelmedi şeytân lâ'în Bâbik oldu melûl
Zırhı geyüp geldi ol kâfiri 'âs
Didi Bâbik Seyyîd kim anda fil-hâl
Dünkü gibi gelmedin ey gönlü pâs
Didi Bâbik belki Cebrâ'il bugün bana
Gelmedi hem böyle geldim ben sana
Didi Seyyîd hamle eyle ey kâfir hemîn
Hamle kılup hem sünü atdı ol lâ'în
Seyyîd-i Battâl ma'nî idüp vardı ana
Ayağı ile kâfire ol bir yana

303

Yidi adım atından atdı ol giri
Tekbir itdi müslimânların her biri
Avâzı irişdi Seyyîdin asımân
Kapdılar Bâbiki kâfirler ol zemân
Gördi Bâbik gelmedi ana şeytân yakın
Leşkerin kaçup kaçdı ol lâ'în
Sarup kal'a yapmışdı ol kâfir
Vardı kal'a içine ol kâfir
Ol halife Seyyîde geldi yayan
Görüşüp oldular anda şâdımân
Bindi yine atına ol nâmıdâr
Varup hem kal'ayı itdi hisâr
Hem kemendi atdı ana gör anın işini
Ol hisâra girdi yigirmi kişi gör işini
Kırdılar kâfirleri idüp ol hıyâz
Şöyle kan akdı kim san oldu hıyâz
'Ukbe kadînin karındaşı ol lâ'în
Anda idi Seyyîde idüp ol garâz
Bir kapudan alup gitdiler ol Bâbiki
Çün sabâh oldu işit itme gammâz
Kal'ayı yıkup itdiler anlar harâb
Kırdılar kâfileri indiler inkıbâz
Bu yana Bâbik kaçdı gör anın kahrını
Varup hisâr itdi Zengibâr şehrini
Kal'anın mâlikinin adı idi Sa'id
Mü'min idi asıl bünyâdı Sa'id
Geldi Künkâr şehri Zengibâr üstüne
Şehri hisâr eylediler bak kasdına
Tîğı yârân itdiler mü'minler hemân
Yidi gün hisâr itdiler ol ḳaltabân
Hem münâcât itdiler mü'minler katı

Hiç birinin kalmadı aslâ tâkatı
Ol hisârda olan cenk ol zemân
Çıka geldi Seyyîd-i Battâl hemân

304

Hamle kıldı leşker ile ol dahı
Vardı Seyyîd Künkâr şehrine bil ey sahî
Hamle kıldı müslimânlar oldılar şâz
Geldi kırık bin er ile geldi ma'âz
Bir kılıç urdu ana iki pâre ider
Gördü kâfirler anı kaçup gider
Çünki kâfirler kaçup gitdiler
Bâbike varup şikâyet itdiler
Didiler kim bizler şehre olunca sullât
Ol ma'âz bizi kırıp itdi ihtiyât
Kakıp çün Bâbik işitdi anı
Geldi şehrin üstüne bî-ihtilât
Didi Seyyîd ol ma'aza kim sakın
Geldiğim dime kimseye hem bil iştirât
Tâ kim getürem ol mel'ûn kâfiri ele
Bindi tağa gitdi ol sahib neşât
Çünki Bâbik geldi ol şehrin üstüne
Seyyîd-i Battâl indi tağdan bî-hılât
Bir 'acâ'ib savaş eyledi ol şîr-i nâr
Ol zemân tağdan indi ol nâmıdâr
Halâyık anı görüp ta'accüb kıldılar
Didiler kim bu kimdir ta'accübe kaldılar
Girdi meydân içine haykırdı bil sen
Kûhü Kâfdan geldim didi işidin ben
Yüz bin er alup geldim bu yana
Girçek peygamber isen mu'tî olam ana
İşidüp Bâbik vardı ana hemân
Bil benem peygamber işidin 'ayân
Didi Seyyîd ana kanı göster mu'cizât
Didi Seyyîd ana kim işitdim ey 'âlî zât
Od yakmaz imiş kılıç kesmez dahı
Didi Bâbik böyle olur mu'cizât ey ahı
Didi Seyyîd nedir adın ol didikim ser-nigûn
Didi Bâbik ana kim gelmedi Cebrâ'il bugün

305

Didi Seyyîd ana kim harâm-zâde lâ‘în
Bozmuş istidrâcını ol Battâl hemîn
Ben Battâlın yârenlerindenem ol îkâz
Sana işler idem ki ey gammâz
Bile gelmişdi idi Bâbik eyle bir kefer
Çaldı anı iki pâre eyledi bil hıfâz
Seyyîde urdu kılıcın Bâbik anı ma‘nî eyledi
Kakıdı bu sözden ana olmadı hıfâz
Gördü anı ‘âciz kaldı Bâbik ol zemân
Ey yiğit didi Seyyîde Bâbik sözüm it hıfâz
Sen bugün sabır eyle irte gel yine
Hem senin ile cenk idelüm yine
Didi Seyyîd ana ben seni koymam bil yakın
Didi Seyyîde kim Battâlın meğer hemîn
Vardı Seyyîd anı atdan aldı hem
Yire urdu Bâbiki indi atından ol dem
Çıktı sakalın tutup göğüsüne
Hem çıkardı hançerin gör imdi kasdına
Didi Seyyîde Bâbik beni yâ pehlüvân
Ol halifeye götür hem vir amân
Müslimân olam didi Seyyîde ol dem
Bağlayup anı ma‘âze virdi Bâbiki hem
Bindi ata hamle kıldı ol nâmıdâr
Görüp bu hâli feryâd itdi cümle küffâr
Şehri Baltâna düşer ol çeri
Görüp anı giri geldi din eri
Sünnîler itdiler du‘â ana gördiler anı
Didi Seyyîd ma‘âze kim Bâbik kanı
Bâbike vardı ol pür-şücâ‘
Gördi kaçup gitmiş andan ol bî-nizâ‘
Gelüp Seyyîde bu hâli ol dem söyledi
Çünki Seyyîd ana oldu ol zemân istimâ‘
Didi benden niçe ola ol halâs
Gitdi ardınca hemân idüp Seyyîd vidâ‘

306

Leşkerine geldi ol zemân Bâbik bu yana
Şehrin önüne oturdı ol tama‘
Dün yarusı Seyyîd irişdi hemân
Na‘ra urup hamle kıldı ol şücâ‘
Cenk ider subh olunca pehlüvân

Birbirin kırdı kâfirler ol zemân
Hem duhâ vaktinde irişdi ol ma'âz
Kırık bin er ile geldi ol zemân ma'âz
Gördi anı sındı Bâbikin leşkeri
Giri Baltân şehrine vardı çeri
Yidi gün Seyyîd eyledi ol şehri hisâr
Çünki sekiz gün olunca ol nâmıdâr
Urdu gürzün kal'anın kapusına
Kapuyı yıkdı döküp anın yapusına
Şehri aldı Seyyîd gördü anı Bâbik lâ'în
Bir lağıma girüp kaçdı ol lâ'în
Şehrin halkı didi cümle el-amân
Hep gelüp oldular cümlesi müslimân
Didi Seyyîd anlara kim Bâbiki gösterin bana
Ol lağımı gösterdiler ol zemân ana
Tutdu 'aşkarın ol zemân uyanını
Gitdi ana kim tâ bula ol düşmânını
Çıkdı bir sahrâya gördü anda bir çobân
Bâbiki sordu Seyyîd ana gitdi didi çobân
Oldu ol zemân Bâbik lağımdan ferâğ
Geldi şeytân anın yanına yine itme lâğ
Gördü şeytân ider hem Bâbik firâr
Didi Bâbik geldi Battâl git bu çâğ
Kaçdı Bâbik Seyyîd irişdi hemân
Didi ki Bâbike kim ey kâfir hiç komam ben sağ
Yüz yigirmi bin er anda ol zemân var idi
Seyyîdi ortaya aldılar hem-çü zâğ
Geldi anın ardınca ol zemân 'Abdülvehâb
Hem ma'âz geldi toldu çeri ile tağ

307

Kırık yigit aldılar ol zemân hemân
Seksen bini kaçdılar ol dem 'ayân
Bâbike urdu kılıcın ol zemân nâmıdâr
Kalkana değdi iki pâre itdi nâmıdâr
Kendin atdan yire urdu Bâbik lâ'în
Bir ağaca arkasın virdi lâ'în
Didi kim benden ne istersin yâ pehlüvân
Gel amân vir bana bu dem hemân
Gayrı ata binmeyüp almayam hem silâh
Didi Seyyîd ki müslimân ol bul felâh
Bunu dir iken gör ki ne olur
Anda hem bir nâliş avâz gelür

Bakup Seyyîd didi ki bunca figân
Görüp bir pîr didi kim yâ pehlüvân
Hiç revâmı sağ ola işbu pelîd
Bunın atası kıldı Hasan Hüseyni şehîd
Çün ‘Ali evlâdın yâd itdi ol dem hem
Ağladı Seyyîd-i Battâl anda ol dem
Sildi yaşın gördü yokdur Bâbik hemân
Gördi kim şeytân imiş ol bî-gümân
Buldu oğlunu ol zemân ol kalıp sâf
‘Abdulvehâba virdi ol bî-hilâf
Didi ki ben varup Bâbiki bulayım
Binüp gitdi atına sanma hilâf
Gitdi Bâbik andan bir niçe gün
Bir kiliseye varup itdi ol şikâf
Didi keşîş kimsin vir imdi haber
Bir garibem didi kılmazam anda lâf
Çünki Bâbik kaldı anda oldu hoş
Gelüp şeytân kör ne itdi keşşâf
Varup pâyın öpüp didi ki hâkezâ
Sen eyledin beni imdi giriftârı kazâ
Didi şeytân ana Seyyîdin bil ölümi
Hem senin elindir bil anın zulümı

308

Bir define gösterüp virdi imdi ana
Bunu aç kim halâik mu‘tî olar sana
Gitdi şeytân ile ruhbân ol zemân
Eletdiler Bâbiki bir köye anlar hemân
Ol köyün ehlin cümle azdırdılar
Ol defineyi açdı Bâbik cümle aldılar
Ol mâlı aldılar cümle hâssı ‘âm
Ana seksen bin kişi oldu tamâm
Gelüp bir gün bir kişi ana virdi haber
Didi kim bu tağda gördüm bir kefer
Yüzü âdem gibi vücudı anın sâfi kıl
İşidüp ol Bâbik tağa gider bil
Nâgihân Seyyîd irişdi ana hemân
Na‘ra urup vardı Bâbike hemân
Didi ki kanda kurtulasın elimden ey kefer
Görüp anı itmedi Bâbik firâr
Karşu geldi Seyyîde ol nifâk
Cenke başladı anın ile ana bak
Leşkerine haber oldu çünkim gelür

Hamle kıldılar Seyyîde anlar bil-ittifâk
Geldi on bin müslimân ile Memlân dahı
Gördü kâfirler cânların itdiler ‘itâk
Kaçdılar kâfirler bulmadı Seyyîd Bâbiki
Göndürdi Seyyîd Memlânı ana ırak
Bâbikin ardınca gitdi Seyyîd hemân
Çıka geldi Bâbik ol zemân
Aldı abdest kıldı namâz ol hemîn
Bir punar başında turur iken yakın
Seyyîdi gördü namâz içinde hemân
Fırsat budur diyüp kılıcın çekdi hemân
Yidi kerre çaldı kılıcın kâfir ‘ayân
Bir kılın kesmedi anı ol zemân
Gördi kesmez kaçup gitdi ol kilâb
Çünki namâzı kıldı merdânı şâbb

309

Gitdi ardınca anın ol zemân nâmıdâr
Bir gemiye girdi Bâbik kâfiri şirâr
‘Ukbe kâdînın karındaşı anda idi hemîn
Bâbiki anda gizledi ol lâ‘în yakın
Vardı Seyyîd Bâbiki sordı ana
Didi ki gördin ise haber virgil bana
Sahıt didi kim ol gemiye gitdi ol
Didi Seyyîd kanda gitdi ise di ol
Ol didi Çin iline gideriz bu an
Ol gemiye girdi ol Seyyîd-i Battâl pehlüvân
Sakladı Bâbiki Sahıt ol âgâh
Seyyîde bir beksimet virdi kâfir nâ-gâh
Darı hûşber koymuşdı ol kâfir
Yiyüp Seyyîdin ‘aklı gitdi vâfir
Çün yıkıldı Seyyîd geldi Bâbik lâ‘în
Çaldı kılıcın ana ikisi ol zemân hemîn
Bir kılın kesmedi anın kılıcı hemân
Bir büyük taşı boğazına bağladı bî-pâk
Seyyîdi deryâya atdılar esdi bir yil katı
Ol gemicilerin olur zehresi çâk
Ol gemilerin bir kayaya urdu bil
Gark oldu içindeki bî-pâk
Velîken ol Sahıt ile Bâbik lâ‘în
Tahta üstüne halas oldılar hemîn
Kenâra çıkdılar ol kâfirler hemân
Bir şehir var idi gördiler ol zemân

Birine didi ki bu şehirden vir peyâm
Bunın adı Velâniyyedir imdi hümâm
Elli bin leşkeri var idi Bâbiki gördiler
Ol şehrin içine kâfir getürdiler
Hâcibine didi ki var şâhdan bana
Bil ki ben peygamberem haber virgil sen ana
Şâha varup hâcib anı söyledi
Şâh dahı gelsün diyü ana emîr eyledi

310

Geldi şeytân Bâbike didi bunu ol dem
Şâhın atasının anasının adın hem
Hem fülân yirde dahı bil ey şirâr
Anda kırık yük Takyunus altunu var
Vardı Bâbik şâhın ismin didi
Cümlesinin ismi ile ta'rîf eyledi
Hem didi ki vâkı'a gördin ey şâh
Ta'bîr budur anın ider sen kabûl
Vardır kırık yük altun dahı hemân
Takyunus altunu çıkar anı al
Kesmedi beni kılıç yakmadı ataş dahı
Batmadı ok bana görince sihri ol
Görüp anın ayağına düşdiler
Hem mutî' oldılar sözüne dinle kâl
Sana imdi bu yanadan nakli idem
Hem rivâyet itdi Seyyîd hoş makâl
Didi Seyyîd ki beni denize atdı kilâb
Bir kişi gelüp tutdu beni dinle ey şâbb
Hem elim çişdi taşı kaldırdı ol
Beni deryânın dibine indirdi ol
Şol kadar indim ki su gökler kadar
Kaldı bu su üstümde gökler kadar
Hem bakdım beni indiren bir gökçek er
Bir kızıl yüzlü kişi yüzü nurlu er
Hem kuşanmış bir kılıç gördüm anı
Bir 'Arab atına binmiş gördüm anı
Ol beni koçup didi ki yâ pehlüvân
Er olan âdem çok iş görür 'ayân
Hem bu yirde çok 'acâ'ibler göresin
Bir şehir vardır ana sen varasın
Hem elüm çişdi taşı kaldırdı ol
Beni deryâ dibine indirdi ol
Gördi Seyyîd anda kim bir şehri 'azîm

Bârûsı var anın inlü ol mukîm
Şehrin kavmi cümle ana karşu geldiler
Seyyîd-i Battâlı cümle ziyâret kıldılar

311

Seyyîdi getürdiler anlar bil ey hümâm
Pâdişâhlarına vardılar cümle hâss ‘âmm
Gördü oturur bir tahtın üstünde
Çevre yanında oturur begleri tamâm
Seyyîdi görüp hemân geldi şâh
Seyyîd ile görüşdiler cümle tamâm
Seyyîdi tahta çıkardı ol zemân
Çok nevâhıtlar itdi ana ol zemân kâm
Hem didi ki ol emîr-il-mü’minîn
Ol ‘Ali geldi bu şehre ey imâm
Ben anın önünde olmuşam müslimân
Hem tahtes-serâ dirler ‘ayân
Nitekim yiti kat gökleri dinlegil
Hem bizlerde yidi kat yirler eyle bil
Gördi meydân içinde buğda var ‘ayân
Halâ’ik çuvâl ile alurlar revân
Yidi gün anda kaldı ol merdi şâbb
Çünki gitmek istedi ol ‘âlî cenâb
Seyyîdi götürdi geldi hem ol er
Ol denizden çıkardı ol pür-hüner
Çıkdı Seyyîd karaya çünkim yürür
Karşusında ‘aşkarı otlar görür
Çünki anda Seyyîdi gördi ol at
Anın yanına geldi ol at
Bindi Seyyîd ‘aşkara oldu ol süvâr
Bir kilîseye vardı ol zemân nâmıdâr
Karşısında bir ruhbân gelür dinle râz
Didi kim hoş geldin ey merdi Hicâz
Bu gice düşemde gördüm Mustafâyı
Hâlini didi bana ol nuru safâyı
Çünki ruhbân oldu müslimân anda
Seyyîdi eyledi mihmân ruhbân anda

312

Didi Seyyîd ana kim Bâbiki sen vir bana anı haber
Didi Seyyîd ruhbân kim ey şîr-i cihân
Bir şehir vardır bunın adı Velâniyye bil anı

Şâhının adına Vakkâs dirler ‘ayân
Geldi Bâbik çok hasâret eyledi
Çok iş eyledi diyü kıldı figân
Ağladı Seyyîd çünki işitdi anı
Nâme yazdı virdi ana oldu revân
Aldı ruhbân nâmeyi revân oldu
Çünki ruhbân Vakkâsın yanına geldi
Oturmışlardı cümle içüp şarâb
Nâmeyi Vakkâsa virdi ey hüccâb
Çünki Vakkâs okudu nâmeyi agâh
Şöyle yazmış ki Seyyîd yâ Vakkâs ol agâh
Kılıcım havfından ol Bâbik lâ‘în
Bil senin yanına kaçup varmış hemîn
Sen dahı anı tutup göndür bana
Yoksa hâzır ol kim uş vardım sana
Kakıdı Vakkâs çünki anı okudı
Şimdi bu ilçiyi tiz öldürin didi
Didi Bâbik ilçiye yokdur zevâl
Nâme yazdı Seyyîde Vakkâs dalâl
Şöyle yazdı nâmeyi ol bî-edeb
Ben seni ister idim her rûzi şeb
Tâ kim atam ile karındaşım kanını
Alam senden şâd idem anların cânını
Aldı ruhbân nâmeyi oldu revân
Alup Seyyîd okudu anı ‘ayân
Ol yanadan Bâbik dahı bed-hulu
Aldı dörüt yüz bin er itdi gulüvv
Bağlayup sâf turdu kâfir leşkeri
Gelüp Seyyîd na‘ra urdu ol ulu
Sındı cümle kâfir yıkıldı asımân
Didi Vakkâs bu nedir ey sevgülü
Didi Bâbik bu na‘ra Battâlındır
Didi gâyet ile erimiş ol bahtlu

313

Didi Bâbik nazîri yok bunın
Bunda olusar dir ol Battâl ulu
İndi tağdan aşağı Battâl hemân
İstedi er meydâna girdi ‘ayân
Yitmiş iki dürlü lu‘b itdi ol
Gördi Vakkâs anı hayrân oldu ol
Hem çağırır kim yâ Vakkâs dinle râz
Bil benem ol Seyyîd-i Battâl ser-firâz

Ol lâ'în Bâbiki virgil imdi sen bana
Yoksa bu dünyāyı tar idem bu dem sana
Hâm adlu bir lâ'în vardı Seyyîde
Hamle idüp sünü itdi Seyyîde
Ma'nî idüp Hâmı yukarı atdı ol
Hem iner iken iki pâre itdi ol
Bin sâ'atde öldürdü yitmiş eri
Hem katı havf itdiler kâfir leşkeri
Çünki Bâbik ol ahvâli gördü
Yüz bin eri Seyyîdin cenkine göndürdü
Öyle olunca cenk eyledi pehlüvân
Gördü Bâbik yok oldu yüz bin er nihân
Göndürdü yüz bin kişi ol lâ'în
Anlar dahı bozuldu bil imdi yakın
Virdi yüz bin kişi ol kâfir nâ-gâh
Hem katı cenk itdi Seyyîd bil agâh
Niçe kâfiri itdi Seyyîd garka hûn
Niçesinin 'ömrin itdi ol kûtâh
Girdi dörüt yüz bin kişi cenke bu kez
İtdi Seyyîd Battâl yine hûnı siyâh
Üç gün üç gice itdi Seyyîd savaş
Hirgiz âdem olan itmedi anın gibi
Çok zahımlar urdu ol kâfirler ana
Katı çok akdı kanı anın ey şâh

314

Hak te'âlâdan istedi ol zemân meded
Çün şefî' itdi resûl Allah kıldı meded
Hem havâdan geldi ol zemân Tâmus perî
Bile geldi anın ile yüz bin peri leşkeri
Çaldılar kâfirlere kılıç anlara hemân
Görünür kılıç velâkin görünmez âdeme çalan
Kırdılar ol zemân dörüt yüz bin kişi
Kaçdılar kâfirler görüp ol zemân bu işi
Çünki Seyyîd işbu hâli gördü
Şükür edüp yine meydân içine girdi
Cenke turdu kâfir ile ol merdi şâbb
İtdiler ol cenki üç gün ey ahbâb
Anda Tâmus perî Seyyîde vardı
Açdı gözün Seyyîd Tâmusı gördi
Birbiri ile görüşüp şâd oldılar
Çünki Tâmusın haymesine geldiler
Şerbet idüp içirdi ana ol ey yâr

Zahmın bağladı ol Seyyîdin ol kâmıkâr
Didi Seyyîd ana kim Bâbiki söyle bana
Didi ki gitdi kâfir İslâmboldan yana
Bil getürdi anı şeytân dime lâ
Gitdi Rûma şimdi ol sahib sılâ
Gördi Vakkâs ol perî leşkerin
Gördü yok oldu Bâbik oldu ana belâ
Çağırdı Vakkâsa Seyyîd-i Battâl ol zemân
Müslimân ol yoksa cenke geldim ey dalâl
Şimdi perî leşkerine emri idem
Kim virân idem şehrini bu dem âlâ
Geldi Vakkâs öpdü Seyyîdin elin
Mü'min olup buldu kalbi anın cilâ
Bu gibi altında anın bil ey hümâm
Var idi yigirmi dörüt şehir tamâm
Cümle müslimân oldu ol zemân
Seyyîd bir ay oturup din şartın didi 'ayân
Gitdi Tâmus şehrine yine ey cân
Seyyîd didi Vakkâsa giderem ben 'ayân

315

Didi Vakkâs ana bende bile giderem dahı
Didi Seyyîd bunda kal sen ey âhi
Bir gemiye binüp gitdi ol şîr-i nâr
Bu yana Bâbikden sana virem imdi haber
Gördü bu heybeti çünki Bâbik lâ'în
Kaçup deryânın kenârına gitdi hemîn
Gitdi şeytân Bâbik vardı hemân
Gördü Bâbik anı ağlayup itdi efgân
Didi ki çok belâlar görürüm hem ser-nigûn
Didi şeytân ana varalum Rûma bugün
Hem geçürdi Bâbiki şeytân ol zemân
Didi İslâmbola sen eyle işiki 'ayân
Yidi gün gitti ol kâfir bil rây
Gördü kim kırık ruhbân gelür dinle rây
Didi Bâbik anlara kim kandan gelür miz
Rûmda Kayser kimdir virin haber ey pây
Didiler kim Kayser oğlu Tekfûr oldu müslimân
Hükmi altında anın cümle […]
İslâmbol nâ'ibi oğrun din tutar
Hem zirâ anları öldürmek olur kolay
Seyyîdin oğlu Beşîr anda dir
İsteriz Bâbik bil bizler ehli rây

İşidüp anı Bâbik oldu şâdımân
Hem benem Bâbik diyü itdi beyân
Seyyîd-i Battâlı katil eyledim Çinde ben
Didiler ruhbânlar aç görelüm görki sen
Görsin açdı ol zemân dalâl
Gördiler kim pûl pûl olmış sankim çakal
Çünkim Nasdûr nâ'ibine oldu haber
Bâbik ile görüşdü cümle kefer
Bâbiki sakladı anlar o zemân
Niçe kâfir gelüp uydular ana penhân
Tekfûr ile Seyyîdin oğlu Beşîr
Gitdiler ikiside şikâre ey didiler

316

Geldi Bâbik boldu anlar pelîd
Hem kıldı Beşîr ile Tekfûrı şehîd
Her ne kadar var ise anda müslimân
Cümlesin şehîd itdi kâfir 'ayân
Çağırdı Bâbik ki ben peygamberem bilin agâh
Kılıç kesmez od yakmaz beni ey kavim nâ-gâh
Sana evzân ile anı diyem ahbârı muhtârı
Eger tevfîk ider ise ol bârı refîk eyle settârı
Ne denlü var ise mü'min şehîd itdi çün ol kâfir
Geçüp tahta oturdu ol cemî' ider ol küffârı
Gelür hem otuz altı şâh ana bî'at itdiler cümle
Çün anda cemî' ider Babin tamâm biş yüz bin eşrârı
Alup ol leşkeri Bâbik Malatıyâ üstüne gitti
Ki gâfil iken anlar gelür kâfir gör imdi ol gaddârı
Tamâm kırık eri ol kâfir şehîd itdi bil ey yârân
İdem bir kaçın sana tibyân bilesin tâ ki nam-dârı
Birisi Ahmedî Turrân biri Kâsım biri anın Cu'de
Biri Nasrı Hayât ey cân kamusı Seyyîdin yâri
Sekiz eri bellü er kaçup bir kal'aya düşdiler
Kim anın adı Lârencân idi haber virem bu esrârı
Yıkup Bâbik lâ'în ol dem Malâtıyâyı harâb itdi
Geçüp Kıbtîlere gitdi yanınca bunca şâhları
Bu cânibden dahı Battâl çıkup Tarsusa vardı
'Ali karşulayup anı ider mihmân ol dindârı
Hem dem geldi bir ilçi virür Battâla ol nâme
Okudu çün anı Battâl ider efgân ile zârı
Meger ki bu nâmeyi ey yâr göndürmiş Emîr 'Ömer
Ki Bâbik bu yana geldi gör imdi sen ol mekkârı
Hem oğlun ile Tekfûrı şehîd itdi ol kâfir

Şehîd oldu kamu yârân harâb itdi bu hisârı
Hemân bizim kurtulup kaçdık helâk oldu kalanı
İşidüp yâs tutar ziyâde oldu efgârı
Bu cânibden Emîr ‘Ömer halifeye nâmeye yazdı kim
Şehîd olanları yazdı dahı bunca füccârı
Alup hem ‘Abdulvehhâb gitdi halife oldu çün mahzûn
Didi ‘Abdulvehhâba halife Seyyîdden vir ahbârı
Didi ‘Abdulvehhâb ey şâh ki Seyyîd gelmiş Tarsusa
İşidüp virdi ana kırık bin er ol dindârı

317

Alup Abdulvehhâb olur Tarsus şehrine râhî
Varup Seyyîdi buldu yanınca bunca sivâri
Biraz ağlaşdılar anlar didi ‘Abdulvehhâb ey cân
Kim ‘ömrüm üç yüze vardı ki bilmem böyle eşrârı
Ki ser-leşker idüp anı yürüdü Seyyîd-i Battâl
Bu cânibden dahı Bâbik direr üç yüz bin eşrârı
Tamâm biş yüz bin ehli zünnâr cemî‘ eyledi ol kâfir
Var idi anda bir kâfir Merîz dirler adına bil kâfiri
Abdulvehhâba uğrayup mukâbil oldılar anlar
Yıkar ‘Abdulvehhâb anı tutup itdi mel‘ûnı giriftârı
Hemen çıka geldi Bâbik din düşmânı kâfir
Sınup kaçdı mü’minler hem aldılar Merîzibârı
Gelüp Battâla dahı haykırdı işitdi ününü kâfir
Kırıp kâfirleri ol dem çün nûsret virdi ol bârı
Ki bir gün bir gice anda katı eyledi ey yâr
Varup Bâbik üstüne yarup hem niçe sâfları
Görüp çün Seyyîdi Bâbik hemân kaçdı kâfir
Kırıldı şol kadar kâfir ki yokdur haddı mikdârı
Kaçar çün ol kâfir varır bir kal‘aya çünkim
Niçe yüz bin kâfir ile girdi kal‘aya füccâr
Sühel idi anın şâhı kal‘aya girdi çün Bâbik
Kapusın bağlayup turdı sanasın kim izrârı
Bu cânibden dahı Battâl didi mü’minlere ol zemân
Gice ben kal‘aya girem ekber ile asgârı
Velâkin kal‘a içinde kaçan kim ben na‘ra ursam
Hisâra siz dahı girin tutalum ol bed-kârı
Hisâra vardı ol gice kemendi atup varır Seyyîd
Sarâyına varup anın Sühel ile ol sehhârı
Görür kim oturur Bâbik ‘Ukbe kadînın dahı oğlu
Velîd ile Sahıt anda şarâb içerler kamu varı
Karanu yir bulup Battâl varup ol yirde turdu hem
Başın kaldırup Bâbik niçe gör oldu

Didi ki Battâlı öldürem sizin her birinizi ben
Virem birer şehri bilün ey cân çün böyle ikrârı
Velîde virdi Bağdadı virür Tarsusa hem Sahıtı
Sekiz er var idi bunlar virür bunlara şehri Diyârı
Varur çünkim Seyyîd ol zemân bana nireyi virürsin
Görüp ah eyledi Bâbik hemân tutdu ol ‘âdî

318

Elini bağlayup anın Velîdi Sahıtı öldürdi
Kamu kâfirleri kırdı Sühel gördi ol mekkârı
Şehâdet söyleyüp andaki müslimân olur ol şâh
Kapuyı açdı çün Seyyîd na‘ra urdı tekrârı
İrişdi leşkeri İslâm hemân na‘ra urur Seyyîd
Sanasın kim hûnı kâfirden akıtdı niçe enhârı
Kırıldı şol kadar küffârı üç gün üç gice leşkeri
Biri kurtulmayup anın ki böyle itdi ebsârı
Bu kez ol Bâbiki Seyyîd Sühelin habsine virdi
Alup Bağdâda gitdiler bulalar tâ kim ol hünkârı
Gider iken ol yola Bâbik Sühele didi ki temürüm al
Ki ben peygamberem ey cân sakın itme inkârı
Sühel didi Seyyîde didi Seyyîd ana müslimân ol kim
Didi Bâbik Seyyîde gel uy bana bu dem ola tâ kim şeh-vârı
Kakıdı Bâbike Seyyîd çıkardılar ol zemân anın
Eli ile bu kez Bâbik işâret kıldı hem-vârı
Elini kesdi pes Seyyîd iki gözünü çıkardı
Halifeye virür nâme ki tutdum kâfir ‘ayyârı
Halife şâz olur ol zemân ki Seyyîde hoş geldi
Görüşüp turdılar hem yakarlar ulu nârı
Ol anı oda yakdılar virür tamuya cânın ol
Ana lâ‘net ide mevlâ hemîşe nâr ola dârı
Ebed kalsun cehennemde tamâm olsun hikâyet hem
Ki olmayalum gayri biz bu sözün ısrârı
İlâhi okuyanı dinleyeni cürmini ‘afv it
Ola meskenleri anların cennetin bâğ-ı gül-zârı
Dahı yazanı yazdılar anı mağfiret ile yâ rabbi
Cinânın lâ naziri hem olalar bizde hem nezzârı
İlâhi rahmetin erzânı kıl sen Velî İbni İbrâhime
Vir makâmın cennetü ‘adnin sen eyle ber-karâr
Dahı ehli Sivâsın hep cemî‘ günâhın mağfiret eyle
Şefî‘ olsun Muhammed livâ-yı hamdın altında olalar karârı
Bekâyı bir bekâ ister ki kat‘â olmaya aslâ
Safâ virmen ana zirâ fenânın gonce ruhsârı
Velî gam çekme ey Seyyîd sakın kat‘i ümîd itme

Bu ‘isyân ehli içün rahmet it görelüm cümle didârı
Hususâ şefî‘ ola cihânı fahrı habîbullâh
Salavât vir ki habîbullâh göresin anda didârı

319

Zikri Gazâ-yı ‘Ayn-el Kıtra Gidüp Mağfiret Âdemi
Salavat Allah Te‘âlâ ‘Aleyhi Ziyâret Eyledi İki Kıssa
Ey hayâli firkati üftâde ol mesrûr mıdır
Yâ visâli mağfiret şûrîde mehcûr mıdır
Bir tecelli kalbe itdi bu vücûd oldu helâk
Yâ tecellî itdi kalbe Tûr-ı Sînâ yine ma‘mûr mıdır
Pâre itdi kalbi mihri şimşîri çünki anın
Yâ olan dârına ber-dâr ol yalnız mansûr mıdır
Bu zülâl-i câm-ı vahdet ‘âlemi mesti eyledi
Yâ hayâtı nûş iden mağfiret cifr mahşerü midir
Bir sefîne virdi Nuha buldu tufândan necât
Gark olur deryâ-yı ‘ışka dil ebed mestûr mıdır
Yâ Halîlin nârını bir demde gülzâr eyledin
Teskin olmaz nârı kalbim haşreden ma’mûr mıdır
‘İbret al lâ-yüs’elüden ey bakâyı hâmûş ol
Bahrı hikmetden su’âl olmaz ‘aklı maksûr mıdır
Söyle bârı bir rivâyet kim işiden ola şâz
Müstemi‘ ol kim nakıl idelüm gör ki bu meşhûr mıdır
Râvî aydır ol halifenin kızı olur bir gün gâ’ib
Bilmedi anı kimse kim sağ mıdır yâ ölü midir
Ağladı üç gün halife hem halifenin hatunı
Vardı bakçenin içine gör bu hâli mestûr mıdır
İki kuşlar gelüp ol dem kızın hâlin söyleşür
Hiç ‘aceb itme ana bu hak te‘âlânın kudretinden midir
Didi kim Ra‘dî câzı alup gitdi halifenin kızını
Yidi deryâyı geçürdi şimdi ol makdûr mıdır
Vardı ‘Ayn-el Kıtra gitdi yüz kız ile oğlan dahı
Çünki hatun bildi hâlin ol mezkûr mıdır
Hem halifeye dedi hatun halife dahı ağladı
Söyledi Seyyîde bir bir gör anları pehlüvân mezkûr mıdur
Didi Seyyîd ana kim refîk it himmetini imdi sen bana
Gitdi ol dem ol yiğit nâzırı anın manzûr mıdur
Bir niçe gün gitti çünkim Bahr-ı ‘Ummâna vardılar
Didi kim bu hûb gazânın cümlesi mahrûr mıdur
Bir gemiye girüp ol yilken açar
Çünki Seyyîd Bahr-ı ‘Ummânı geçer

320

Vardı ‘Ummân şehrine ol nâmdâr
Gördi kim şehri ʿazîm muhkem hisâr
Girdi Seyyîd şehre kıldı nazar
Gördi kim bir pîr ile bir pût gezer
Çağırır kim bu pût gibi cihânda yok hudâ
Hem hudâ dir üstâdı anı bu gedâ
Her kim bu pûtu alur ise bu dem hemîn
Cümle belâlardan ola ol emîn
İşidüp bunu Seyyîd kıldı ana gazab
Varup Seyyîd didi pîre kim ey bî-edeb
Böyle küfri niçe niçe dirsin ey fuzûl
Niçe tanrılığa lâyık ola ol
Bunu senin gibi kâfir itler yapar
Ancak ‘aklı olmayan ana tapar
Tanrı oldur hâkdan yarattı âdemi
‘Arş-ı kürsî on sekiz bin ʿâlemi
Pîr işidüp Seyyîde söğdü hemân
Urdu ol kâfire yıkdı anı pehlüvân
Anı görüp geldi cümle şeher
Seyyîdin üstüne düşdü cümle kefer
Niçe âdem öldürdi ol şîr-i ner
Çünki şehrin şâhına oldu haber
Vardı Seyyîde selâm virdi şâh
İndi atından yüz yire kodu şâh
Seyyîdi tahta götürdi dinle râz
Ne işe geldin didi ey ser-firâz
Didi Seyyîd ol halifenin kızı
Gâ’ib oldu isterem işit sözi
Ol Tefânûş işidüp ah eyledi
Gâ’ib oldu benim bir kızım dahı didi
Ki getürür isen benim kızımı ey ulu
Müslimân oluram bulup toğru yolu
Bunlar bu bu sözi [söyler] iken ol dem
Ki şehrin içinde bir gavga oldu hem
Didi Seyyîd şâha bu gavga niçe ahvâl
Tefânûş didi ki işit yâ Seyyîd-i Battâl
Kim emîre’lmü’minîn hem ol ʿAlî
Bu vilâyete gelince ol zemân ol velî

321

Şehrin itmiş yarusını ol müslimân
Yarusını kesmiş harâca ol zemân
Kim az sene içün dinle ʿayânı
İderler çok savaşı dinle zindigânî
Gemisin Seyyîde virdi ol Tefânûş
Bilesince kırık kişi göndürdi Tefânûş
Bindi Seyyîd yine gemiye ol kâmıkâr
Gitdi üç gün gemide yine ol nâmıdâr
Bir muhâlif rüzgâr esdi hemân
Ol gemi bir taşa urdu ol zemân
Pâre pâre oldu ol zemân gemi
Bindi Seyyîd ʻaşkara ol demi
Seyyîd ʻaşkar ile râhî oldu
Anda bir gemi dahı çıka geldi
Vardı ʻaşkar ol gemiye ey sahî
Ol gemiye girdi Battâl dahı
Biri didi ki kimsin söylegil
Didi Seyyîd anlar kim düşmânım var bil
Hem benem ile cenk eyledi bir niçe gün
ʻÂkıbet ol düşmânı kıldım zebûn
Hem bu deryâya bırakdım ben düşmânı
Hem gemim gark oldu arar iken anı
Hem sebeb oldu bu at bana şöyle bil
Didi adın nedir ol didi ki Ser-câ'il
Hem anlar didi kim bizim adımız Ser-câ'il Kantâr
Ki Kostantin oğluyam bil ey yâr
Atamı öldürdi Battâl ol zemân
Ben kaçup Çin şehrine oldum revân
Didi Battâl ana kim ol Seyyîd-i Gâzi
Ol yire varmaz mı dinle sen râzı
Gemiyi bağladı ol zemân bir kayaya
Hemen dem çıkdılar anlar karaya
Od yakup pişürdiler taʻâm
Geldi bir dîv şekli ʻifrit ey hümâm
Kırık arış tamâm anın kâmeti
Kuyruğından od saçar dinle hâleti
Naʻra urup katı çıkardı ol hemân
Raʻdî câziyam didi bilün siz ʻayân

322

Bu şikâr-gâhîma niçün geldiniz
Yürüyüp Kantârı kapdı tiz
İki pâre eyledi anı ol zemân
Didi Seyyîd ok atın buna ʻayân
Bir sihri okudu ol kâfir câzu hemân
Dörüt yüz âdemi oda yakdı ol zemân
Gördi Seyyîd bu işi vardı ana
Bir ok atdı Raʻdî câzudan yana
Câzunın çünki sağ gözüne batdı
Hem ok kafasından çıkup gitdi
Hemân bir tarâka oldu peydâ
Belürsiz oldu Raʻdî câzu nâ-gâh
Yüz kişi kalmış idi cümle geldiler
Bildiler Seyyîdi cümle müslimân oldılar
Gemiye binüp oldular cümle revâne
Tamâm bir ay gitdi Seyyîd hemâne
Bir şehir göründü ana vardılar
Bu şehrin adı ne diyü sordılar
Didiler kim bu şehrin adı Sındıbâr
Kumru şâhdır mâliki bil aşikâr
Varup limâna karâr itdi gemi
Kumru şâh gördi kim geldi gemi
Bir kuluna buyurdu getürsen peyâm
Gelüp kul Seyyîde didi ki ey hümâm
Ne iş içün geldiniz vir imdi haber
Didi Seyyîd ilçiyiz biz bil muʻteber
Ol halifeden gelürem bil imdi ʻayân
Varup Kumru şâha itdi anı beyân
İşidüp anı yitmiş âdem göndürdi şâh
Seyyîdi götürdiler pâdişâha nâgâh
Oturup Seyyîd selâm virdi ana
Şâh didi kim hâlini söyle bana
Didi Seyyîd ana halifenin kızı
Gâ'ib oldu isterem anı işit sözi
Didi şâh kim nedir adın di derhâl
Didi Seyyîd bana dirler Seyyîd-i Battâl
Götürmiş ol kızı Raʻdi câzu
Haber vir kanda ise Raʻdu câzu
Seyyîdin adın işitmiş ol bil agâh
Seyyîd ile gelüp görüşdü ol nâ-gâh

323

Ağladı didi ana ey merd-i cihân
Ol benim kızım dahı alup gitdi nihân
Müneccimler bana haber virdi bil ey şîr
Anı Seyyîd-i Battâl öldürür didiler ey şîr
Hamdülillâh yüzünü gördüm senin dahı
Buyurdu tiz ta'âm getürdiler ey âhi
Yemedi anın ta'âmın Seyyîd dinleniz
Didi şâh ana kim içün yimezsin ey 'azîz
Didi Seyyîd ana gel imdi müslimân ol kim
Ta'âmını yiyem ehl-i imân ol kim
Didi şâh eger getürür isen kızımı
Kim müslimân olam ol vakit dinle sözümi
Ol ta'âmı yidi kaldı ol zemân nâmıdâr
Gitdiler bir gün kim ideler anlar şikâr
Bunu dir iken giyik hemân çıka gelür
Bir münakkaş gören anı hayrân olur
Kamusı ol sahrâya geldiler
Didi şâh kim bunda gâ'ib oldı kız bildiler
Vardı Seyyîd ol giyiğe hemân
Kaçdı giyik ardınca oldu Seyyîd revân
Yitdi ardından anın atdı kemendi
Geçti boğazından olmadı bendi
Kaçtı yine vardı agâh ol imâm
Kovdu anı yitmiş fersah ol imâm
Oldu ahşâm gâ'ib oldu çün
Dönüp çişmeye geldi Seyyîd çün
Hem namâzın kıldı şîr-i cihân
Terlemişdi suya girdi ol zemân
Çıkdı sudan esbâbın bulmadı
Yatup anda biraz uyudı
Uyanup atın silâhın bulmadı
Seyyîdin aslâ mecâli kalmadı
Her ne mikdâr var ise du'âsı heb
Cümlesi gitmiş buna kaldı 'aceb
Ol mübârek saçları peygamberin
Bâzusında gitmemiş saçı peygamberin
Ağlayup didi kim ey Hayyi Samed
Bir za'îf pîrem eyle bana meded

324

Niçe yirde eyledin bana sen ‘inâyet
Bana eyle bu def‘a yâ rabbi hidâyet
Ağladı ol sürdü yüzün itdi ah
Hem şefî‘ eyledi resûlullâh agâh
Hızır gelüp selâm virdi ana kâl
Elin öpdü anın Seyyîd-i Battâl
Hızır didi ana kim ey nûr-ı didem
Niçün gâfil oldun sen bu dem
Ol giyik olup gelen dinle sözi
Bilki ol Ra‘dî câzunın kızı
Bil getürdi ol [seni] fırsat bulup
Gitdi atını hem silâhını alup
Ol resûlin saçı var yanda ‘ayân
İdemedi sana anın içün ziyân
Didi Seyyîd ana niçe idelüm ey yâr
Hızır didi ana Serendibe var
Gel Serendibe senin ile gidelüm
Hazreti Âdemi varup ziyâret idelüm
Aldı Seyyîdi hemân râhî oldu
Gözün yumumunca ol yire geldü
Hem didi ki bunda tur sen ben varayım
Tâmusu alup sana getüreyim
Üç gün anda turdu gâzi serveri
Kıldı ziyâret Âdem peygamberi
Geldi dördüncü gün Tâmus perî hem
Gelüp Battâl ile görüşdü hem
Geldi Tâmus didi ana dinle ey şîr
Ol câzunın yiri sarpdır ey dilîr
Geçmeli hem yidi deryâyı bil tamâm
Niçe bin zahmet çekülür ey imâm
Didi Seyyîd ana gidelüm çâre yok
Gidelüm şimdi ana dime avâre yok
Gördü Tâmus yokdur çâre ana hem
Seyyîdi alup Tâmus gitdi hem
Yidi deryâyı geçürdi Tâmus hemân
Çok ‘acâ’ibler gördü Seyyîd ol zemân
Vardı ‘Aynel-Kıtra ol nâmıdâr
Kondu bir sahrâya ol zemân nâmıdâr

325

Sanasın kim suları var âbu hayât
Za‘ferân sünbil dahı cümle nebât
Ağaçları cümle ‘ûd hem sandal
Türâbı miski ‘anber taşları lâl
Hemân Tâmus didi ki dinle kelâmı
Budur uş Ra‘dî câzunın mekânı
Gördü Seyyîd kal‘ası var ‘alî tâk
Sâfî mermerden yapusı anın rengi ak
Hem namâzı kıldı çün ol ‘alî rây
Didi Tâmus ana oku imdi yay
Çün getürdi Seyyîde ol oku kemân
Kal‘anın kapusını açdı câzu hemân
Taşra çıkdı câzu kâfir lâ‘în
Hem elmâs kılıç elinde anın hemîn
Çağırdı kim direm yâ Tâmus sana
Niçün getürdin düşmânım bana
Ol Battâlın işin evvel bitüreyim
Sonra dünyâdan seni getüreyim
Sihre meşgûl oldu câzu ol zemân
Seyyîd-i Battâl atdı bir ok ana nâ-gihân
Câzunın ennine batdı ol dem ok
Hem kafasın yarup gitdi ok
Gitdi ‘aklı başından düşdü lâ‘în
Kesdi başın Seyyîd anın hemîn
Kanı şu resme akdı ol mekânda
Sanasın kim yüz sığır boğazlandı anda
Bu hâli görüp hayrân oldu Tâmus
Sücûd idüp şükürler kıldı Tâmus
Hemân toğru sarâya girdi Seyyîd
Oturmış bir kız ağlar gördi Şeyyîd
Didi kız ana kimsin ey merdân-ı ‘âlem
Bu yire geldiği yok idi hergiz âdem
Didi Seyyîd benem Battâl bil muhakkak
Didi ol kız kim yâ ‘Âişe saddak
Bu gice ben zârı kıldım dinlegil
Düşde gördüm ‘Âişe anayı bil
Bana didi ki ağlama Battâl sabâh
Öldürür câzuyı bul sen felâh

326

Hamdülillah yüzünü gördüm bugün
Cümle kızlar gelüp görüşdü ol gün
İderler Seyyîde anlar istimâlet
Didi Seyyîd sizi getürem budur ʻalâmet
Bu kızlar şâz olup kıldılar duʻâlar
Gelüp Tâmusa gelüp kıldılar senâlar
İçeri girüp mâl aldılar anda perî
Ağniyâ oldular anda olan perîlerin her biri
Kalʻayı yıkup itdiler anlar harâb
Bir kapu dahı açdı ol ʻâlî cenâb
Gördü kim ʻaşkar anda turur ey hümâm
Hem silâhı üstünde cümle tamâm
Gördü şâz oldu Seyyîd-i Battâl
Aldı hem kız ile hem niçe mâl
Altı bin perîye yükletdi mâlı hemân
Sındıbâr milkine oldular revân
Hem bir âdem göndürdü geldi Kumru şâh
Görüp kızın müslimân oldu Kumru şâh
Ol perîleri gören cümle hayrân oldılar
Müslimân olup cümle begler geldiler
Hem vilâyeti cümle müslimân oldılar
Kilîseleri yıkup mescîd yapdılar
Çün vidâʻ vardı ʻUmmâna ol
Ol Tefânuş karşu geldi ana geldi ol
Gördi kızın müslimân oldu şâh
Ehl-i ʻUmmân müslimân oldu cümle agâh
Ol halifenin kızın göndürdi hem
Mekke şehrine gitdi Seyyîd ol dem
Kırık yük altun Mekke kavmine virdi
Kendi Medine şehrinde kaldı
Virdi kırık yük altun ol temâmet
Resûlullahın türbesin kıldı ziyâret
Sürdü yüzün türbeye itdi niyâz
Şükür idüp ol dahı kıldı namâz
Ol mübârek türbeden geldi hâb
Hem resûl düşünde gördi merd-i şâbb
Seyyîdin iki gözün öpdü ol hemîn
Didi kim ey ciger-gûşem bil yakın
Şol işleri kim sen işledin bil ʻayân
Hoşnûd oldum senden dahı cümle cihân

327

Bunda eğlenme şimdi velâkin sen
Şehri Bağdâda irişgil imdi sen
Hem havâyic yezîd itdi bu dem zuhûr
Var anı ma‘nî eyle kalbi sâf tuhûr
Uyanup Tâmusa bunu ol söyledi
Tâmus ile ‘azmî Bağdâd eyledi
Sana nazm ile ahbârı virem nesrin beyânında
İşit niçe rivâyetler olur hem râvî ol lisânında
Ebül Müslim Horâsanın zemânında meger kim ey yâr
Ki kalmışdı bir yezîd mel‘ûn haber virem ziyânında
Anın bir oğlu var idi Hakem dirler idi adına
Harâmîlık ider idi ol terki itdi mekânında
Tamâm otuz bin er dirdi gider iken Haybere vardı
Anın ile görüşüp ‘Anter diyem bâtın ‘ayânında
Didi ‘Anter ana ey yâr otuz bin er senin var
Yigirmi bin er benim var pehlüvândır cümle kâmıkârında
Halife gâfil iken biz alalum şehri Bağdâdı
Halife sen veziri ben görme imtinânında
Çün böyle eyledi tedbîr sefer itdi iki kâfir
Halife ol gice ey cân yaturdı şehrin yanında
Yatur iken şehri Bağdâdın önünde anı basdılar
Kaçup şehre gider ol han alup şehri civârında
Perişân oldu mü’minler yidi gün ol Hakem mel‘ûn
Çün Bağdâdı hisâr itdi koydılar merdübânında
Vehim-nâk oldu mü’minler halife gördü bu hâli
Münâcât itdi bu toprağa sürüp yüzün nurânında
Kodular merdübân ki şehri alalar fil-hâl
İrişdi ol zemân Battâl tutup elde sinânında
Hemân bir na‘ra çıkardı didi kim geldim ey kâfir
İdüp hamle kırar ol dem civanı nâtüvânında
Perîler hamle kıldılar kırup kâfirleri cümle
Kılıç görünür lâkin görünmez başı kesen nihânında
Savaş ider iken çün Battâl Hakeme uğradı
Didiler kim Hakem budur kim leşkerin miyânında
Didi Seyyîd ana kim ey kâfir niçün Bağdâda kasıd itdin
Hakem didi ki yâ Battâl işit râvî kirâmında

328

Bu Bağdâd milki ceddimdir Ebül Müslim Horâsânî
Gelüp zor ile aldı ol ol zemân imtihânında
Vir imdi müslimân isen bu hakkı müstahakkına
Didi Seyyîd ana niçün katil itdin niçenin dökdin kanında
Senin neslin neler itdi resûlin hânedânına
Didi Seyyîd ana niçün ‘aksîn dirsin sözin yalanında
Horâsandan gelüp Müslim virüp bu mülki evlâda
Yezîdin cümlesin kırdı komadı nâmı şânında
Bu sözü dir iken Battâl Hakem kâfir urur ana kılıncı
Kılıcın ma‘nî idüp Battâl tutar hem giryânında
Anı çün bağladı hem itdi ‘Anteri ihlâk
Ne denlü var ise kâfir komadı nâmı şânında
Halife vardı Battâla inüp atdan görüşdiler
Gelüp Tâmus görüşdi halifenin hem dîvânında
Perî leşkerin görüp kamusı ‘ibret aldılar
Halife kızın görüp kalur hem şâdımânında
Buyurdı hem Seyyîd-i Battâl Hakem kâfiri getürdiler
Derisin yüzdiler anın tamuya virdiler cânında
Halife Tâmusı da‘vet eyledi üç gün idüp ikrâm
Vidâ‘ idüp gider Tâmus alup hem hanımânında
Didi râvî Malâtıyâdan haber oldu kim Emîr ‘Ömer
Vefât itdi dahı ‘Asced kızı bil ismi şânında
Yidi gün yâs tutar Seyyîd ulular maslahat gördü
Halife kızın aldı yanınca bende-gânında
İki oğluna ol Malâtıyâ beglikin virdi ol zemân
Abdulvehhâbı ser-leşkeri idüp Rûmın revânında
Didi elhamdülillah kim bize hiç kalmadı düşmân
Olup Rûm ehli müslimân oturdılar vatânında
Meger kim Kayserin oğlu Kanâtus geldi bir gün Battâla
Ayağına düşüp anın bu devlet asitânında
Didi kim ayâ pehlüvân bana vir bu Rûmın iltizâmını
Kılayım tahtı hükminde bu Rûmın müslimânında
Kimesne kalmadı Rûmda didi Seyyîd ana kim müslimân ol
Kanâtus didi kim müslimân olmazam harâca keser Rûmın armağânında
Kanâtus didi kim ey merdân dinimi severem gâyet
Harâca kesdi çün anı kalur küfrin nişânında
Didi Seyyîd ana kim hazar eyle sakın İslâma kasdı itme
Yıkaram şehrini yoksa koyam anı virânında

329

Kanâtus didi kim hâşâ tapundan yüz çeviremem
Du‘â idüp gider ol dem virir ana hem uyanında
Halifenin kızı anda vefât idi ol agâh
Yalınız kaldı çün Seyyîd ki bu fâni cihânında
Medine şehrine gitdi mücâvir oldu pes anda
Yidi yıl kaldı pes anda fidâ kıldı ol yarânında
Ki her yıl Mekkeye gidüp iderdi hacc ile gazâ ol
‘İbâdetler idüp her bâr ki zikrullah zebânında
Kamu mâlın Battâl alup gedâya bahşı eyledi ol
Dilâverlik tamâm oldu cihânın pehlüvânında
Gelürdi her taraflardan hediyye cümle şâhlardan
Gelürdi tuhfe armağanlar nitekim resûlullah zemânında
İlâhi fazlı lûtfın ile kitâbı okuyanı cümle
Bula hûrî ile gılmân ol isti‘lâ cinânında
Keremler gânisin Allah ki lutfına muhtâcdır velî İbni Ebu İbrâhim
Dâ’ima rızânı ister koyup bu fenâyı bekâ hak dîvânında
Kamu Sivâs şehrin imân ehlin yarlıga
Kamu günâhların ‘afv eyle yarın rûzi kıyâmetde
Dahı velî İbni Ebu İbrâhimin vâlidin ile akrabâsın cümle
İmân ile göndür anları ahîr demde zevci […]
Dahı dinleyeni yâ rabb zunûbın mağfiret eyle
Müsekken ile uçmakda ricâlin hem pinhânında
Yazan ile yazdıranı dilerem mahşerde olalar şâd
Olalar dü cihân içinde hakkın hıfzı emânında
Muhammed hem şefî‘ olsun işidüp hem nâmı şânında
Salâvât vârid olur ise ki her kimin zübânında

Zikri Kıssa ve Gâzi Seyyîd-i Battâlın Azra’il Elinden Nûş Vefât İdüp ve Kayserin Sındığı Cenk

Gel ey dil terki gülzâr bu gülşen içinde makâl olmaz
Bunın yârine ağyâr ol ki bundan yig makâl olmaz
Nedendir bu senin yârin neden oldu vefâdârın
Ger olsa bin a‘mârın kamusı bir hayâl olmaz
Zirâ oldur adüvvü kem ana nâdân olur hem dem
Taammül kıl anı bir dem ki bunda hiç kemâl olmaz
Verir renci şifâ bulmaz ider cevri vefâ bilmez
Anı sanma cefâ bilmez ki derdine zevâl olmaz
Egerçi dil garîb oldur ki zâhirde habîb oldur
Sana yâri garîb oldur ki infisâl olmaz

330

Kamu üftâdedir ana hüsni gören anın kalur tana
Ne hâletdir virür sana velâkin ittisâl olmaz
Hüsnine olmamış ıskât ki nakış itmiş anı nakkâş
Yüzünde lebleri ahlât bu resme haddu hâl olmaz
Edâya nâze nâ'ildir dahı hüsni anı şemâ'ildir
Kamusı ana mâ'ildir ki böyle hûb cemâl olmaz
Sana sonra bu nisâ dünyâ virür bir şerbeti ol mevtâ
Anı nûş itmedik aslâ bu dünyâda aslâ bir cân olmaz
Gelenler pâyımâl oldu gidenler bir hayâl oldu
Bu emr-i zülcelâl oldu bu hikmetden su'âl olmaz
Görür bâkî değil fânî ki bilür iken zâhire anı
Te'â kıl 'alî pendine kimesne hiç visâl olmaz
Var iste 'âlemi 'Ukbe değildir bâkî bu efnâ
Bakâyî olan şeydâ fenâda pâyımâl olmaz
Ola idi bâkî ol agâh kalurdı bâkî ol habibullah
Ki hüsn-i şemsine bin mâh felekde bir hilâl olmaz
Kanı Sıddık 'Ömer 'Osmân kanı ol şîr-i yezdân 'Ali
Mukâbil ana ey merdân hezârân Rüstem-i Zâl olmaz
Kanı bunca dilâverler savaş içinde serverler
Bu resme 'âlî şevherler bu hasma mecâl olmaz
Husûsâ behteri Battâl dilâver rehberi Battâl
Bu 'âlem serveri Battâl gibi sahib cemâl olmaz
Ana nusret virüp rahmân bu Rûmı itdi müslimân
Niçe cenki itdi ol merdân ki şerhi intikâl olmaz
Kamusını 'ayân itdim nesir beytin virân itdim
Bu nazm ile 'ayân itdim ki bunda 'âlî kâl olmaz
Bu kez nakıl idem encâmın ki nûş itdi ecel câmın
Gidüp kendi kendi kodu nâmın ki vasfına zevâl olmaz
Sana bir bir rivâyetden disem sana ol bedâyetden
Disem sonra nihâyetden ki vasfına hiç zevâl olmaz
Tamâm Rûmı fetih itdi kendi Medine şehrine gitdi
Kamu yârını terk itdi didi gayri kıtâl olmaz
Yidi yıl eyledi tâ'at mücâvir oldu ol zât
Zirâ kim ol salâhiyyet mislî iştikâl olmaz
Meger ravzada ey cân olurdu Seyyîd zâkiri Kur'ân
Gelür bir er adı 'Osmân işit sözi yezâl olmaz
Didi Seyyîde kim ey yâr yagı oldu yine Kayser
Firenkden dirdi çok leşker ki mu mikdâr dalâl olmaz

331

Çün altı yüz bin er aldı hem İslâm üstüne geldi
İki şehri hisâr kıldı sözüm gayrı şikâr olmaz
Geldi Ma‘muriyyeyi itdi ol hisâr
Kayseriyeyi itdi hisâr ey nâmıdâr
Kayser oldu Malâtıyâ şehrine revân
Çünki bu sözi işitdi ol pehlüvân
Seyyîd perişân olup gice oldı
Resûlullahı Seyyîd rüyâsında gördi
Resûlullah didi ana yâ oğlum Seyyîd Battâl
Meded kıl var mü’minlere sen fil-hâl
Uyanup namâzın kıldı ol şâh
Yire yüz sürüp didi ki yâ ilâh
Ben dilerdim ki han olam bunda hem
Lâkin emrine mutî‘em ben bunda hem
Resûlin hem mutahhar türbesine
Yüzün sürdü münevver türbesine
Hem ağlayup itdi anda ol niyâzı
Bir avâz geldi kim yâ Seyyîd-i Gâzi
Hoşnûdem ben senden işitgil cevâb
Din yolunda sa‘yın oldu bî-hisâb
Defterine dahı dergâhı hakdan
Yazıldı çok sevâb dergâhı hakdan
Var İslâma bu def‘a eyle penâhî
Gör anda niçedir hükmi ilâhî
İşitdi Seyyîd Resûlullahdan el-cevâbı
Secde kılup yüzüne sürdü toprağı
Binüp ata olur yola ol revâne
Giderken bu sözü dir idi ol hemâne
Ey hudâ pîri za‘îfem bî-çâre ben
‘İnâyet eyle bana yana ey hudâ sen
Sana diyem bu cânibden rivâyet
İşit niçe oldu ol hikâyet
Meger bir gün Seyyîdin oğlanları
Oturmışdı cümle yârenleri
Bir kişi gelüp virdi anlara haber
Didi ki yine geldi Kayser kefer

332

Altı yüz bin leşker ile geldi bu dem
‘Ûvuc Firenk berâber geldi anın ile hem
Müslimânlar anı çünki ol zemân işitdiler
Kırık bin er anlar dahı hâzır itdiler
Hem halifeye bunu yazdılar ol zemân
Hem halife vefât itmiş idi ‘ayân
Bil halife idi oğlu anın Bahtiyâr
Çünki Malâtıyâya geldiler kâfir şirâr
Oğlu ‘Ali ile Beşîr ‘Abdulvehhâb
Meşveret kıldılar anda ol zemân ey hubâb
Kırık bin er ile dörüt tarafdan vardılar
Hamle kılup kâfir ile cenke turdılar
‘Abdulvehhâb hamle kıldı ey ‘azîz
‘Abdulvehhâbım didi anda dinleniz
‘Ûvuc Firenk gelüp kafasından anın belîd
‘Abdulvehhâbı urup itdi ol şehîd
Kaldı at boynunda götürdi anı at
Bir depenin üstüne düştü ol zât
Çünki düşdü atdan eyledi ‘arzı imân
Kaldı anda hakka teslim eyledi cân
Halifeye yazdılar bunu ol zemân
Halife vefât itmiş idi ol zemân
Sabâh olduğu vaktin sındı İslâm
Kaçup ol tağa toğru gitdi İslâm
‘Abdulvehhâbı buldular hem anda
Şehîd olmış gördiler hem anda
Gelüp kâfirler eylediler tağı hisâr
Hem şehîd itdi kâfirler niçe nâmıdâr
Kırık binden kaldı anda altı bin kişi
Malâtıyâyı yıkdılar anda gör işi
Bir gice geldi ol Seyyîd-i Gâzi
Görür kâfir ile tolmuş ol yazı
Hem şehîd olmış niçe erler ol agâh
Bâkî kalanlar tağı idinmişler penâh
Meş‘ale ile tolmuş tağı taş
Müslimânlar sınmış ol gün olup savaş
Gelüp Seyyîd itdi anda niyâzı
Dahı kıldı namâzın ol Battâlı Gâzi
Hem didi ki yâ elâh-el ‘âlemîn
‘Ömrimin encâmı olmışdır yakın
Nusret ider isen bana ey ehad
Bula fırsat kâfire bu gedâ ey samed

333

Bunu diyüp hemân üç kez naʻra urdı
Tiği dahhâk çeküp kâfire çaldı
Şöyle kırdı kâfiri ol Seyyîd-i Gâzi
Ol kadar kırdı kâfiri kan ile toldu yazı
Cendüvâl sünüsin Seyyîd hemân
Çıkarup anı üfürdi ol zemân
İçi boş idi anda od çıkar
Otuz kırık kâfiri ol oda yakar
Seyyîdin oğlanları Battâlı bildiler
Şâd olup anlar dahı hamle kıldılar
İrte oldu ol halife geldi hemân
Bilesince üç yüz kişi var idi ʻayân
Çün halifeyi gördi ol zemân ʻalî zât
Ol ʻalem dibine sürdi ol at
Safları yarup vardı kâfire nâ-gâh
Seyyîdi görüp Kayser eyledi katı ah
ʻÛvuc Firenk çünki Seyyîdi gördi
Kılıç çeküp hemân Seyyîde urdı
Maʻnî idüp ana kılıcın çaldı pehlüvân
İki pâre eyledi ʻÛvucu ol hemân
Hem ʻalemdârı aktardı ol hemîn
Görüp anı kaçdı ol Kayser lâʻîn
Nâgihân geldi havâdan ol Tâmus perî
Tâmus ile cümle perî leşkeri
Ol kâfirleri kırdılar perîler ʻaceb
Kaldı Kayser kırıldı kâfirler hep
Gelür Battâla halife ol zemân âmâde
Görüşüp oturdılar anlar piyâde
Hem oğlu ʻAli ile Nezîr gelüp görüşdiler
Birbirinin hâtırın sordılar
ʻAbdulvehhâb içün mahzûn oldılar
Çok mâl alup Malâtıyâya geldiler
Yine harcı eyledi ol mâlı temâmet
Malâtıyâyı itdiler yine anlar ʻimâret
Yeni câmiʻ yapdı anda ol fil-hâl
Varup hutbe okudu Seyyîd-i Battâl
Niçe vaʻazı nasihat itdi ey cân
İşidenler itdiler zâr ile efgân

334

Hem didi ki Allah rızâsı için müdâm
Din yolunda çalışdım subh şâm
Geldi ki mikdâr elimden ben düşmânı
İtdim helâk yardım itdi ol ganî
Velî ‘ömrim irişdi imdi intihâya
Sizin ile dostluk itdim bî-nihâye
Nânı ni‘met hakkı vardır bu niçe sâl
Cümlesin idiniz bana imdi helâl
Bu sözü işidenler efgân itdi hem
Düşdü bir od kalbi biryân itdi hem
Hem halifeye didi ki ey pâdişâh
Hoş tut evlâdlarım ile penâh
Helâllık diledi Tâmusdan ey yâr
Katı ağlaşdılar idüp zâr
İder evlâdlarına çok vasiyyet
Dahı yârenlerine itdi çok nasîhat
Didi ki Allah rızâsı içün idin gazâyı
İdüp kâfirlere kılun siz cezâyı
Altun ile gümüşe aldanman hemân
Hem du‘â itdi anlara ol zemân
Yidi gün anda sohbet itdi Tâmus
Vidâ‘ idüp yoluna gitdi Tâmus
Halife dahı Bağdâda gitdi ol zemân
Didi Seyyîd ki Kayseri kanda bulam ‘ayân
Didi anlar kim işit imdi ey şîri ner
Mesihe kal‘asına gitdi kefer
Didi Seyyîd kim varayım şimdi ben ana
Hem anı dahı ideyim ben bir yana
Binüp ata üçüncü gün gitdi ol
Mesihe kal‘asına gitdi ol
Hisâr önünde Kayser otururdı
Ki bin biş yüz çerisi önünde tururdı
Hem üç kez na‘ra urdu Seyyîd-i Battâl
Geldim yine sana imdi ey dalâl
Kanı itdin idi benim ile ‘ahdi peymân
Kim olmam didin idi düşmân
Sana işler ideyim kim işbu dem
Atana itdiğim asân ola hem
Didi Kayser yine Battâl geldi ah
Kanda gidem yâ kime idem ben penâh

335

Hamle kıldı yine kâfire ol nâmıdâr
Kırdı kimin itdi ol târı mâr
Kaçup kal‘a içine gitdi ol kâfir
Ki kal‘a kapusın berkitdi kâfir
Kayserin bir kızı var idi hemân
Seyyîde ‘âşık oldu kız ol zemân
Seyyîd itdi ol gün kal‘ayı hisâr
Gör niçe endişe itdi ol kâmıkâr
Alup ulu taş bak tedbirine
Dakdı İshâk nebînin zencirine
Atdı burcu eyledi anı harâb
Hem niçe kâfirleri helâk itdi ol şâbb
Hem niçe hâneyi itdi ol târı mâr
Ol gün çok kâfiri helâk itdi nâmıdâr
Yıkup kal‘ayı burcu itdi hâş
Kayser ‘âciz kalup gözünden dökdü yaş
Taş atmadan usandı ‘alî şâbb
Hem biraz yatdı kim ide ol hâb
Öyle namâzın kıldı Seyyîd-i Gâzi
Hem abdest alup kıldı ol namâzı
Didi ki bu kal‘ayı sonra ben serâser
Yıkup burcun idem yire berâber
Çün uyudu Seyyîd geldi Kayser kızı
Gördü burcdan Seyyîdi işit sözi
Di ‘âşıkı ‘ışk ile sultânım benem
Yol üstünde yatur ol ma‘şûk benem
Şimdi Sercâ’il gelüp anı görür
Uyur iken ol pehlüvânı görür
Aldı bir taş eline ol kız hemân
Yazdı ol taşın üstüne revân
Çok uyudın şimdi kâfirler gelür
Korkaram sana bir ziyân olur
Al evvel bu kal‘ayı sonra imdi beni
Kayserin kızıyam ben cândan sevdim seni
Hem dinine girdim senin ey nâmıdâr
Taşı atdı Seyyîde ol nigâr
Şöyle takdîr eylemiş ol çalab
Seyyîdin fevtine oldu taş sebeb

336

Yil götürdi ol taşı hem ol zemân
Seyyîdin sinesine tokındu taş hemân
Bir kezin itdi hareket ol pehlüvân
Cân-ı pâkın virdi mevlâya ol hemân
Çünki din yolunda cânın itdi fidâ
Bî-nihâyet rahmet eylesün ana hudâ
Meskeni cennet ola ‘alâ olsun anın
Hem civârı olsun habîbullah anın
Böyledir çünkim çünkim bu fânî cihân bî-vefâ
Bâkî kalmaz kimsede kalmaz safâ
Şi‘ir-i Seyyîd-i Battâl-ı Gâzi
Erenler Şâhı Merdi Ol Hicâzı
Ey dirîga var mıdır a‘dâ bî-vefâ ma‘nâ gibi
Var mıdır gaddâr-ı kübrâ bu denî bî-dünyâ gibi
Her kime ider ise rağbet sonra ider ana pâyımâl
Her kime ‘izzet ider ise ‘izzeti anın ehvâ gibi
Bir tarîk itmiş kim cihânı kim müzeyyân ol ‘alî rây
Ol tarîk üstüne kurmuş dârını berdâr gibi
Hiç kimse halâs olmaz anın elinden virmeyince cânını
Cümlesi olmış esir bî-‘aklı ol şeydâ gibi
Yâhud sayyâda benzer ol dil cemâlin seyîr ider
Harbe-yi mevtâ elinde ‘anter-i eşkâ gibi
Küllü şey’in hâlik illâ bî vechehu hayyü lâ-yemût
Bâki kalmaz kimsene olsa bin İskenderi kisrâ gibi
Çünki bildin anı bî-vefâdır râhî olma râhına
Olmaya hiç bî-vefâsız sevdâda bir sevdâ gibi
Yine râvîden rivâyet ideyim
Tâ ki bu sözü nihâyet ideyim
Çünkim kız gördü Seyyîdi uyanmadı
Cân-ı pâkın hakka teslim itdi sanmadı
Babasına geldi kız idi ol nigâr
Kim yatur Seyyîd-i Battâl kâmıkâr
Didi kız babasına bana destûr vir varam
Başın kesüp Seyyîdin sana getürem
Didi Kayser kızına bir ‘ayyâr kişi yakın
Didi kız ki gör neler idem ana hemîn
Vardı Seyyîdin yanına mâh-ı rûy
Gördi cânın teslim itmiş mâh-ı rûy
Didi kız yâ rabbi bu dünyâda itmedin nasîb
Nasîb it ‘ukbâda bana anı nasîb

337

[Düşdü] Seyyîdin üstüne ol sahî
Cânın hakka teslim itdi kız dahı
[Yil] tufân oldu anda bî-emr-i vedûd
Hem belürsüz oldu anda iki vücûd
[Bil]mediler kim niçe oldu Battâl ol dem
Kaçdı Kayser İslâmbola gitdi hem
[Bil] niçe kim Seyyîdin oğlanları
Gelmiş idi imdâda dinle anları
Altı bin kişi bilesince var hemân
Seyyîdi bulmadılar anlar ol zemân
[…] kal‘a içine anlar girdiler
Seyyîdi vâk‘alarında gördiler
Bir Burâka [binmiş] başında hem [tâc]
Hulle geymiş kamusı sâfi dîbâc
Hem şehîd anın ile ulu […]
[…] gördi ‘ayân
Didi oğlanlarına kim siz beni
Bu dünyâda sanmanız […]
Hakka vâsıl olmışam olun agâh
Himmet eyledim size olun penâh
Râh-i dinde sizde edin gazâ
Hiç riyâ itmen isten rızâ
Mekke ile Medine armağan virin siz
Göndürin nefse mutî‘ olman siz
Hem yetim olanlara ‘izzet idin
Hem za‘îf olanlara hürmet idin
Her işi meşveret ile işlen başı
Sonra pişmân olup itmen teşvişi
İsten Allahdan hidâyet dâ’imâ
Tâ kim ‘inâyet ide Allah size dâ’imâ
Zâlim olanlar ile sohbet itmeniz
Hayr-ı ihsân itmeği terk itmeniz
[Bu] dünyâya mağrûr olmanız
Zikri tâ‘at itmeden dûr olmanız
[…] olmaya yarın size ‘azâb
Bunu diyüp gitdi burâk ile âlî cenâb
[…] olunca kalkup ağlaşdılar
Birbirine bu düşi söyleşdiler

338

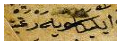
Geldiler anlar Malâtıyâ ol dem ʻayân
İtdiler bu ahvâli haber […]
Bin hezâr şükürler olsun ey bârı
Sana muhtâçdır […]
Abayı ecdâdın anın cümle yarlıka
İki cihânda anları […]
Rahmetine muhtâçdır cümle bayı gedâ
Cümlesin yarlıka […]
Ne kim eksülür nihâyetsiz rahmetinden
Muhammed hürmet içün kıl […]
Cümle cehîme hem saʻîr koyma hâviye
Sakire ile hem […]
Sivâs ile cümlesini
[…]
Ne denlü din karındaş […] ilâhi
[…] ʻafv eyle kim […]
Yazana yazdırana okuyup dinleyene
Yarlıka cümlesin […]
İşitdi halife ağladı Seyyîde pes
Yâs tutdılar işiden cümle nâs
Yidi iklime irişdi bu peyâm
Rûh-ı pâkine hatim okudular cümle tamâm
Sen dahı oku rûhı pâkine hem fâtiha
[Hem] rûh-ı pâki içün okun ana fâtiha
Tamâm oldu bu nazım burada temâmet
Muhammed rûhı içün virün ana salavât
Zikri Kıssayı Bekânın Pîr Elinden
Câm-ı Nûş İdüp Vehem Şiʻir Olduğu
Tamâm oldu bu nazım elhamdülillah
Hitâm oldu bu hidâyet kıldı Allah
Bu oldu kim sebeb cümle yârenler ile
İderdin sohbet cümle akranlar […]
Okurduk çün gazâ-yı Mustâfayı
Dahı cenk-i ʻAli ol murtazâyı
Sadef bâtınında oldur dânesi hep
Saçılurdı meclise […]
Okudukça gazâ-yı haydârı ey cân
Olurdık cümle […]

339

Temâmetdir çün manzûm hem bu hikâyet
Didim ki bir dahı olsa hem rivâyet
Okunsa vezin ile hem gazâlar
Yine dökse ‘adûdan hûn gazâlar
Didiler kim bir hikâyet vardır garâib
Okunur nesîr ile ol ammâ ‘acâib
Letâfetler bulur idi ehl-i irfân
Olur idi meclis ehli handân
Didiler kim ne hikâyetdir söyledür hâl
Didim ki gazâyı ol Seyyîd-i Battâl
Didim takdîr ider ise bana mevlâ
Getürem nazma anı olsun a‘lâ
Didiler kim niçe yüz yıl olmış ey yâr
Gazâsı okunur idi nesîr ile her-bâr
Velî cehdi itdim kıldım bunu ben manzûm
Bilinsün nesri gibi ol mefhûm
Didiler kim kalmış idi ana i‘tibârı
Bekânın fenâda olmış yâdigâr
Murâd itdim bu nazma çünki ol dem
İki cenki manzûm itdim ben ol dem
Yazar iken bir gice kalmadı kâlim
Kim manzûm itmeğe kalmaz aslâ mecâlim
Pes andan ağlayup itdim ben ahı
Didim ki ey kâdiri kayyûm ilâhi
Bilindi bu nazım her şâbb içinde
Hacîl itme beni ahbâb içinde
Bunu diyüp uyudum ey şîr
Gördüm geldi vâkı‘amda bana bir pîr
Yüzü anın münevver hem sakalı ak
Elinde kâse-yi billûr hem var burâk
İçinde görünü anın hamrâ hem bâde
Didim vir nûş idem irem hem murâda
Didi pîr bana kim ecel bâdesidir bu
İçen ölür ecel mey sâdesidir bu
Didim ana vir bana idem anı nûş
Ecelim bitüp ölürsem ol hûş
Didi pîr bana söyle bir beyit buna hem
Çün ol dem söyledim bir beyti a‘zam

,

340

Alup nûş eyledim ben anı hemâne
Velî ‘aklım gidüp oldum divâne
Ecelim bitüp öldüm ben hâb içinde
Uyanup sanki vücûdum âb içinde
Pes andan eyledim bu nazmı ben itmâm
Remîl bahr-ı hezec oldu ihtimâm
Velikin bil bahr-ı mesnevîyeler
Dahı gelür ba‘zı yirde ol […]
Kimi bahr-ı remîl mekfûf müseddes
Kimi mahbûn kimi mevkûf müseddes
Getürdüm bir niçe bahrı ben müdekkik
‘Aruz ehli bilür ancak anı muhakkak
Sarîh olsun kim ‘inâyet dinleyenler
Hem fehim ideler temâmet dinleyenler
Çün aldım her bahrıdan ben bir kelâmı
Ola tâ kim güne gün anın hem makâmı
Tamâm oldu sipâs olsun hudâya
Şükürler olsun bî-kıyâs ol […]
Ki Gâzi Mustafa Han devletinde
Getürdim nazma […] devletinde
Kim oldur a‘zamı sultânı ‘âdil
Serîri saltâ[…] hanı ‘âdil
[…] a‘dâsını kahrı ide mevlâ
[…]sını kahrı ide mevlâ
Hıyâta ide dünyâyı anın penâhı
Hem atvel eylesün ‘ömrin anın ilâhî
Tamâm oldu bu nazım ol gün ey yâr
Nazar ider ise göz ucu ile hünkâr
Vezîri a‘zam pâşâ sadrı ‘âlî
Muhammed nâmında vezîri sadrı ‘âli
Bekâya hidâyet eyleyen ol mevlâ
Hünkârı kıl sen ey hudâ a‘lâ
İlâhi bu kâtib kulın günâhın afv it
Kesri zunûndır cümle ‘isyânın ‘afv it
Dahı vâlideleri eyle cümle akrâbasına rahmet eyle
Kamu imân ehli Sivâs ile
Dahı kâzî âbâd kazâsının sağîr ile kebiri
Irak eyle cüme cehetden hem nârı […]

341

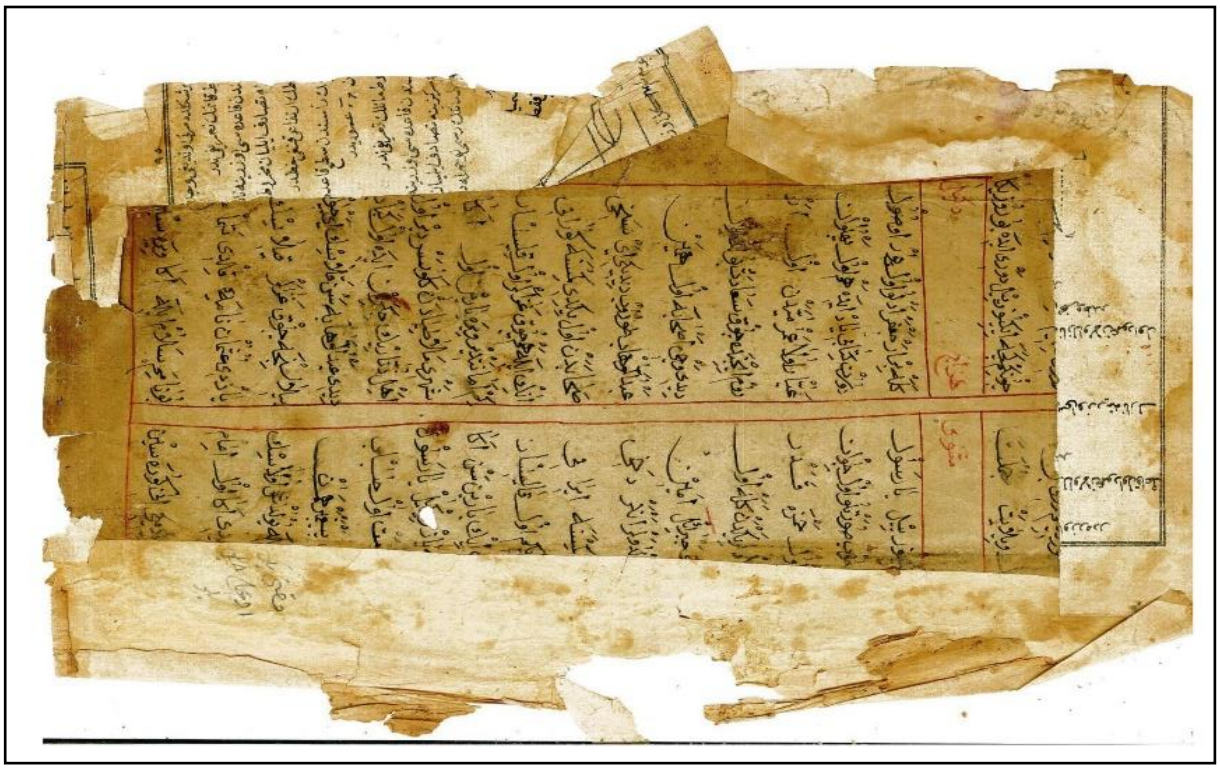
[…] anın ağzına hem
Boğazında dökülüp kaldı bar hem
‘Abdulvehhâbın boğazında ol yâr
Kim bakar ise görünür idi aşikâr
Çünki geçdi bir niçe müllet hemân
Görki neyler sonra bu çarh-ı nihân
Pes risâlet hatim oldu bulup karâr
Lâkin ashâb oldu arasında figân
Neyler anlar çünkim gitdi afitâb
Kaldı zulümâtda toğmaz oldu mâhı tâb
‘Uzlet itdi bu fenâdan ol habîb
Kimsene bulmadılar bu derde anlar tabîb
Hem hilâfet hatim olup buldu ol kavâm
Tamâm çârıyâr noldular ol iki imâm
Hasan zehir içinde anı kıldı nûş
Hüseyin anı görüp oldu bey-hûş
‘Âkıbet ol rûh-ı pâk kendi sa‘îd
Kerbelâda ol dahı oldu hem şehi[d]
Pes hurûc itdi yezîd mel‘ûn yine
Çün ihânet itdiler yitmiş sene
Hem resûlullah neslinden var idi bir velî
Var idi hem anın ismi ‘Ali
Bakup gördi böyle hem rûzigâr
Gelüp ol Malâtıyâ şehrinde kıldı karâr
Bir begi var idi hem ol Malâtıyânın
Hem ‘Ömer neslinden idi Ziyâd adı anın
Karşu geldi Ziyâd hem ana
Hem nevâhıtler itdi ana önden […]
Virdi ol şehrin hitâbetin ol dahı
Virdi ana mâl ile hilkatler ol dahı
Kaldı dörüt yıl halka eyledi hitâb
Sonra câm-ı ecelden nûş itdi […]
Var idi bir oğlu hem anın adı Râbi‘
Ol halâik oldular ana cümle […]
Ol dahı kıldı hilâfet hem oldu sâl
Ol dahı itdi vefât cümlesi oldı […]
İki oğlu kaldı anın hem sahî Hasan
Birinin adı Hüseyin kim birinin [Hasan]

342

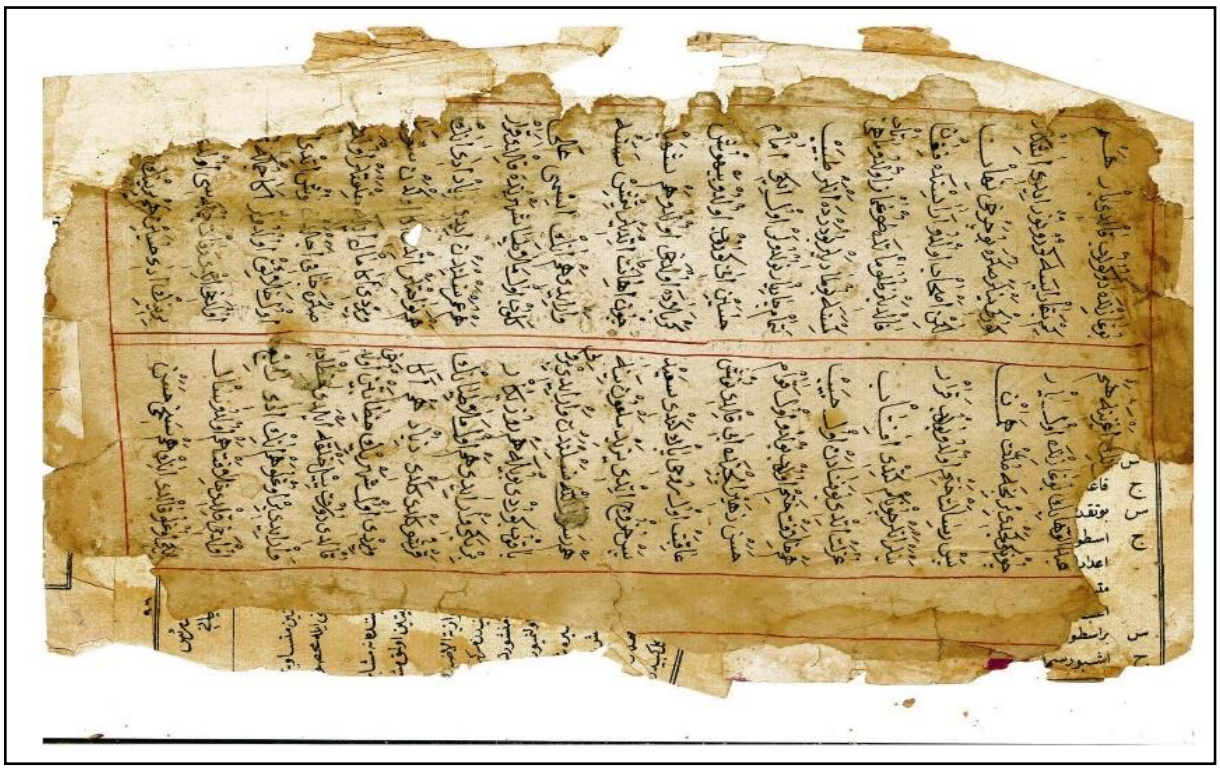
[…] vilâyet cümleten
Çünkim geçe iki yüz yıl devri ide bu rûzına
[…] yüz yıl yâ resûl
Gele birer Ca‘fer adlu ol pür-usûl
[…] suretlü ol civân
Dörüt kitâbı yâd ide hem ol pehlüvân
[…] ol Hamza kadar
‘Ayyâr ola ‘Amrûmuyyeden ol er
[…] larından gele ol
Rûm içinde çok sa‘âdet bula ol
[…] Cebrâ’il emîn
Didi vahyi ashâba ol hemîn
[…]dular anlar dahı
‘Abdulvehhâb turup didi ki ey sahî
[…] kimsene ire mi
Sahâbeden ol yiğidi kimsene göre mi
[…] kim ol kalısar
Anın ile hem çok gazâlar ol kılısar
[…] barın sen ana
Kim emânetdir vire yarın ol ana
[…] yaz virgil yâ resûl
Şehr-i Malâtıyâdan gelüser dir ol
[…] ol hubâb
Ehli zünnârın ciğerin ide ol kebâb
[…] peygamber hemân
Didi ‘Abdulvehhâba sen kalasın ey […]
[…] yoldaş olasın
Bilesince çok gazâlar kılasın
[…]di ana ol imâm
Yazdı ‘Osmân nâmeyi kıldı tamâm
[…]diki anı göresin
Bu nâmemi selâm ile viresin

TIPKIBASIM

342

341

340

339

338

337

336

335

334

333

332

331

330

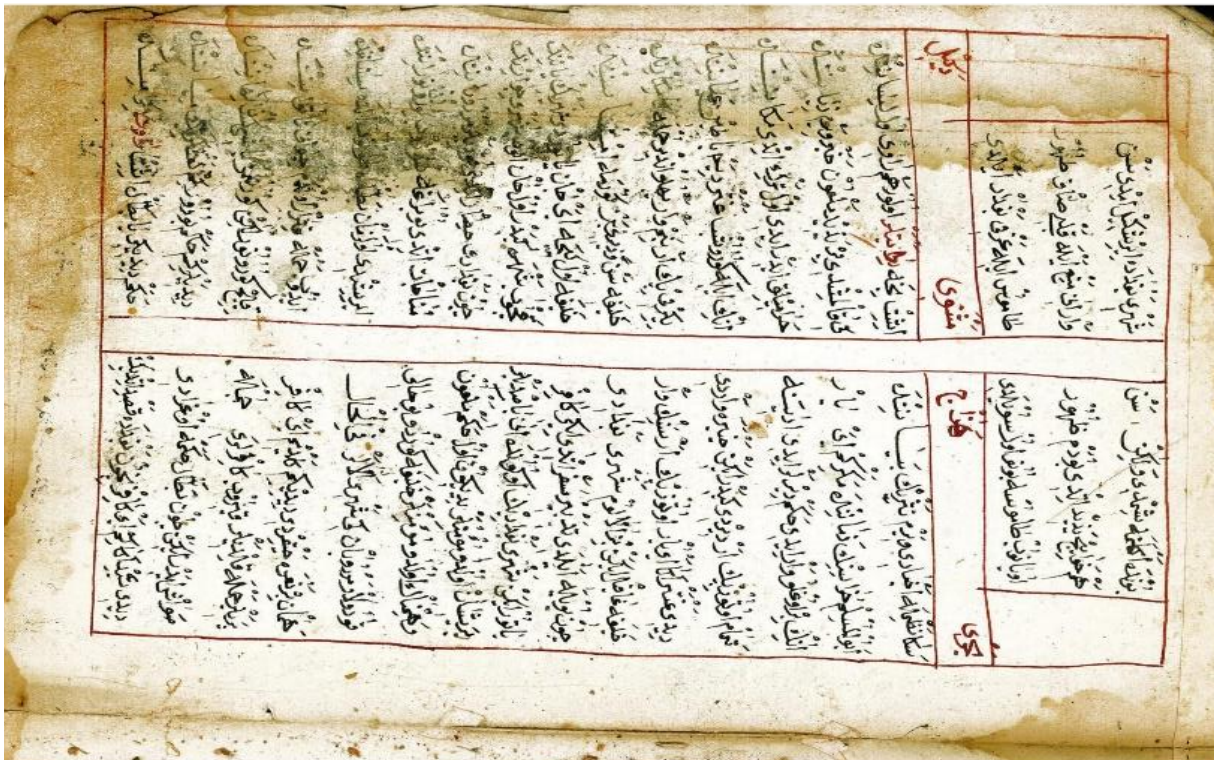
329

328

327

326

325

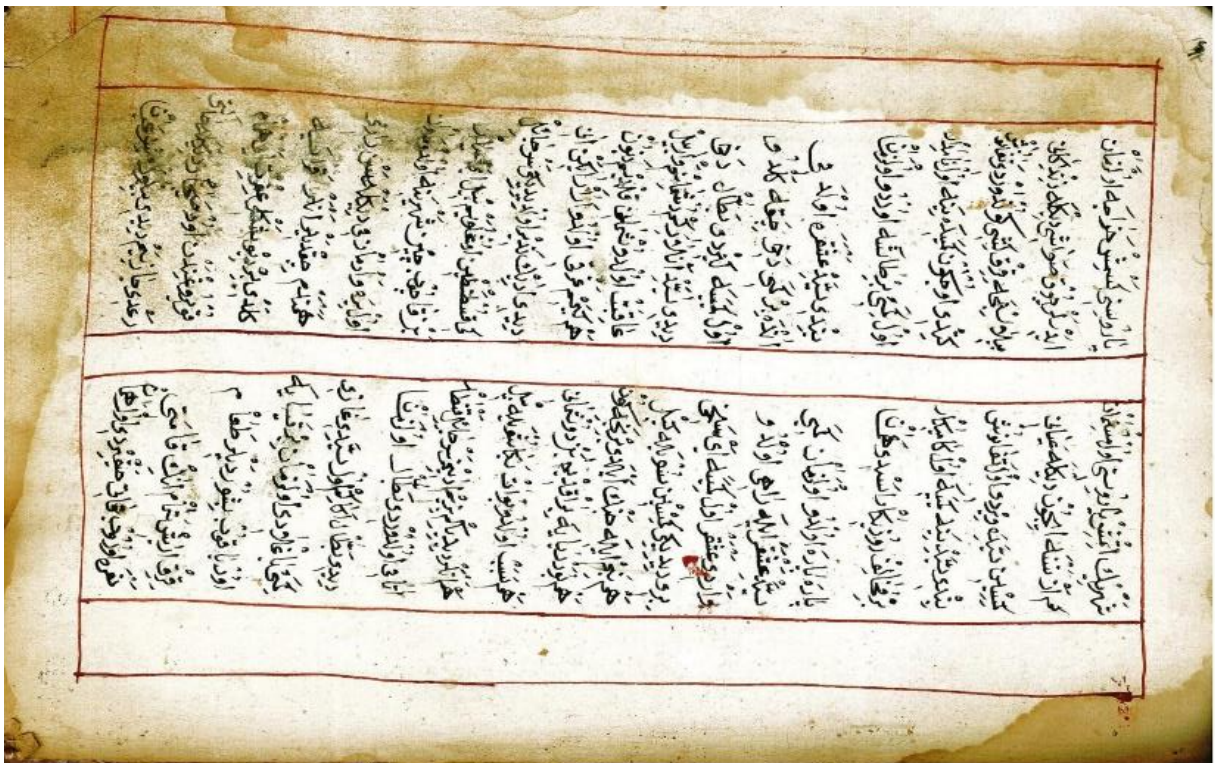
324

323

321

322

320

319

318

317

316

315

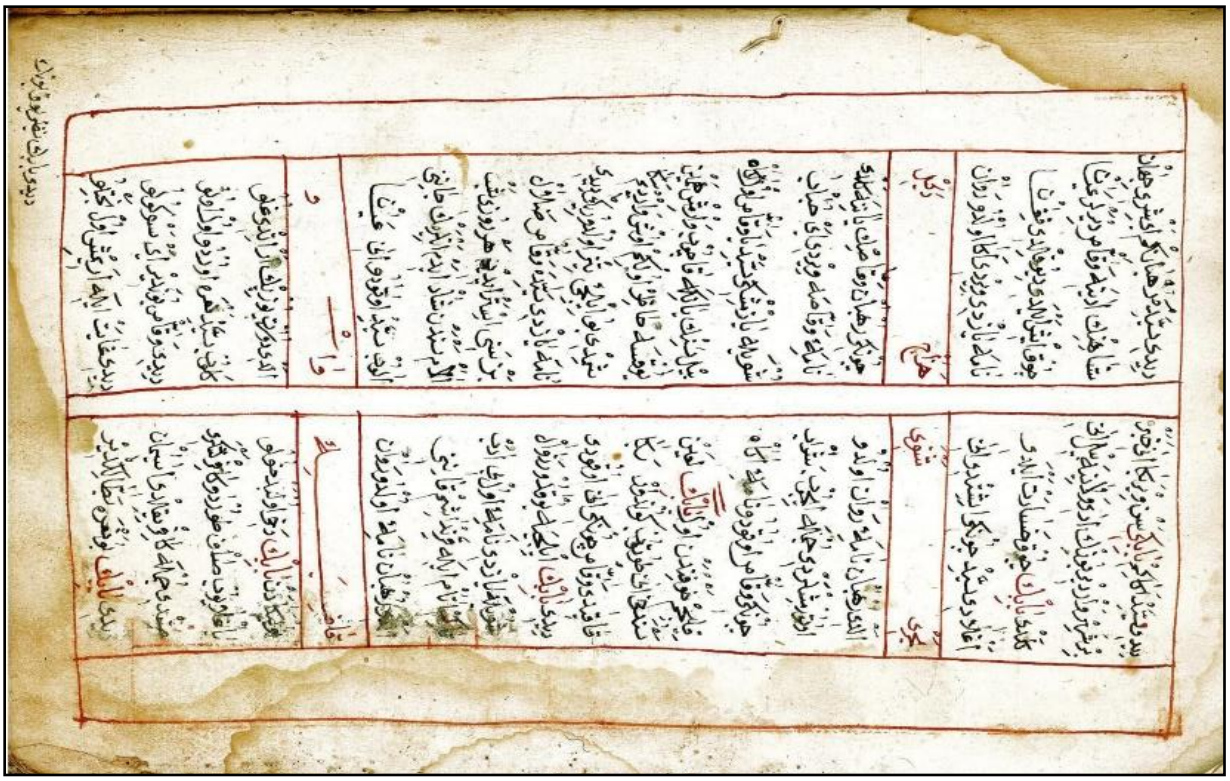
314

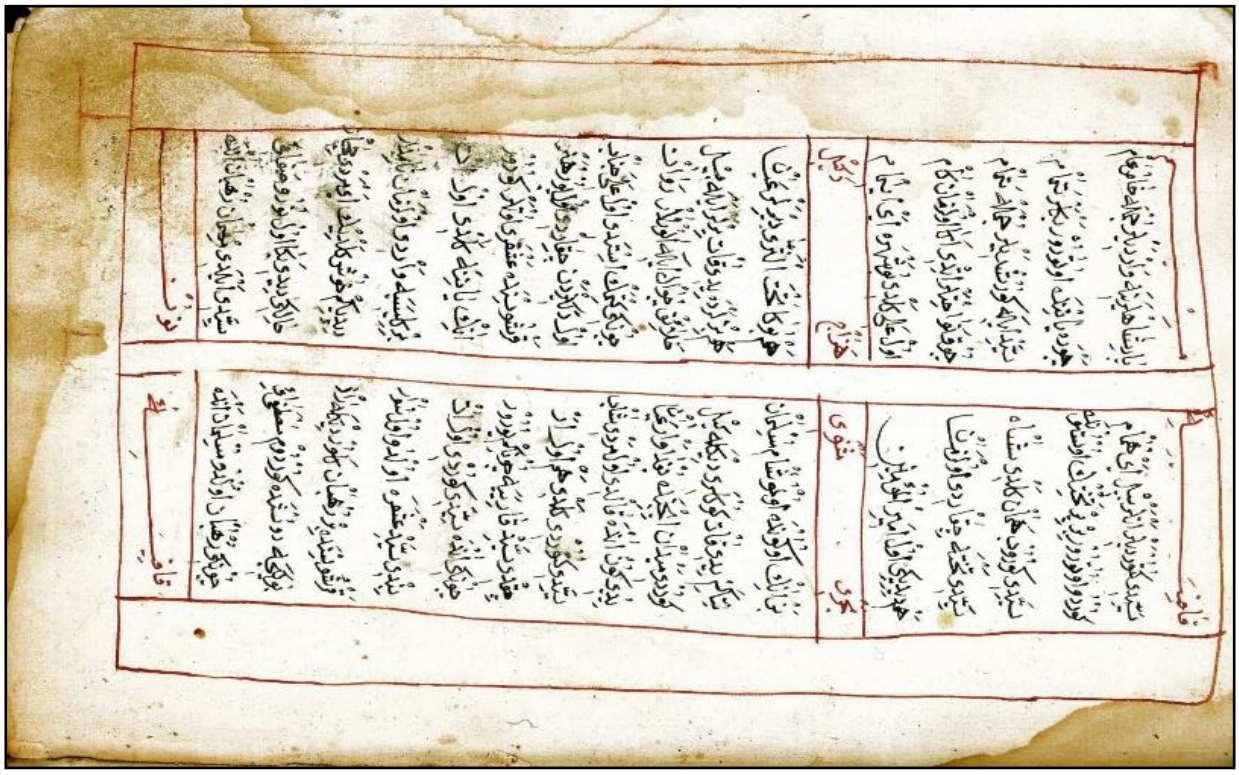
313

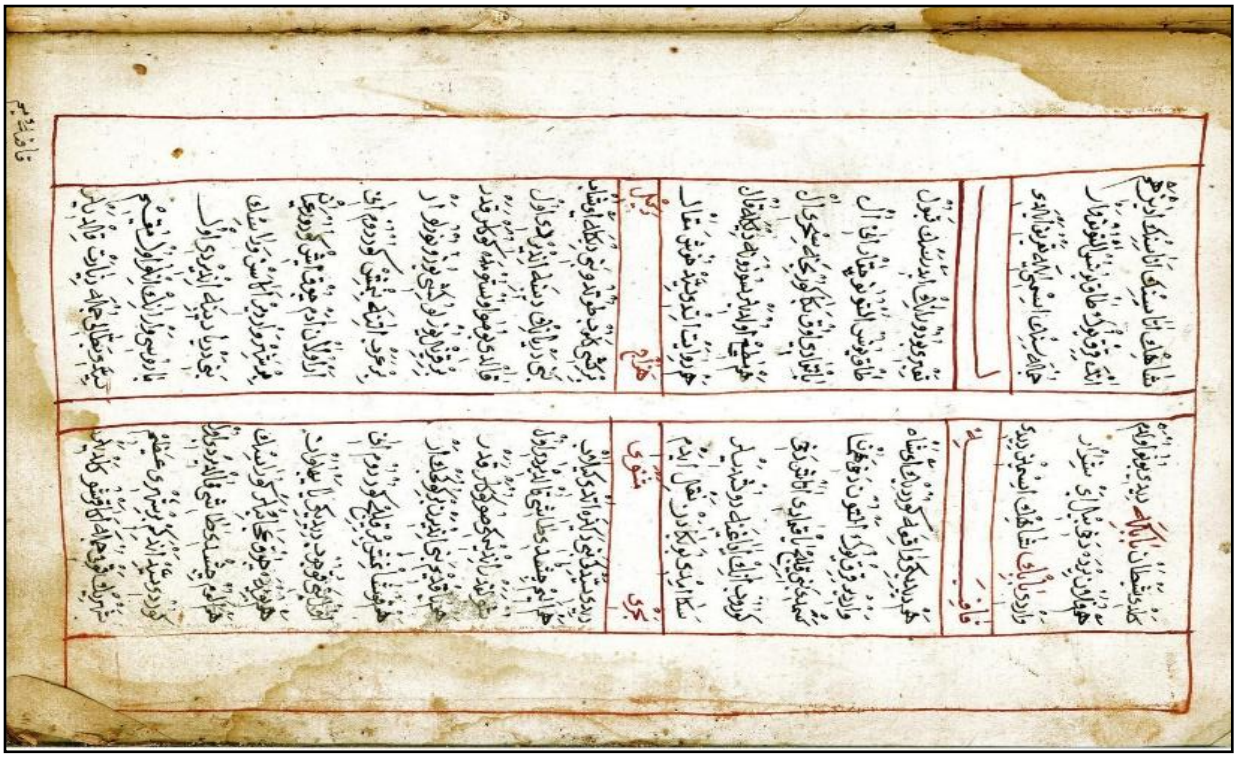
312

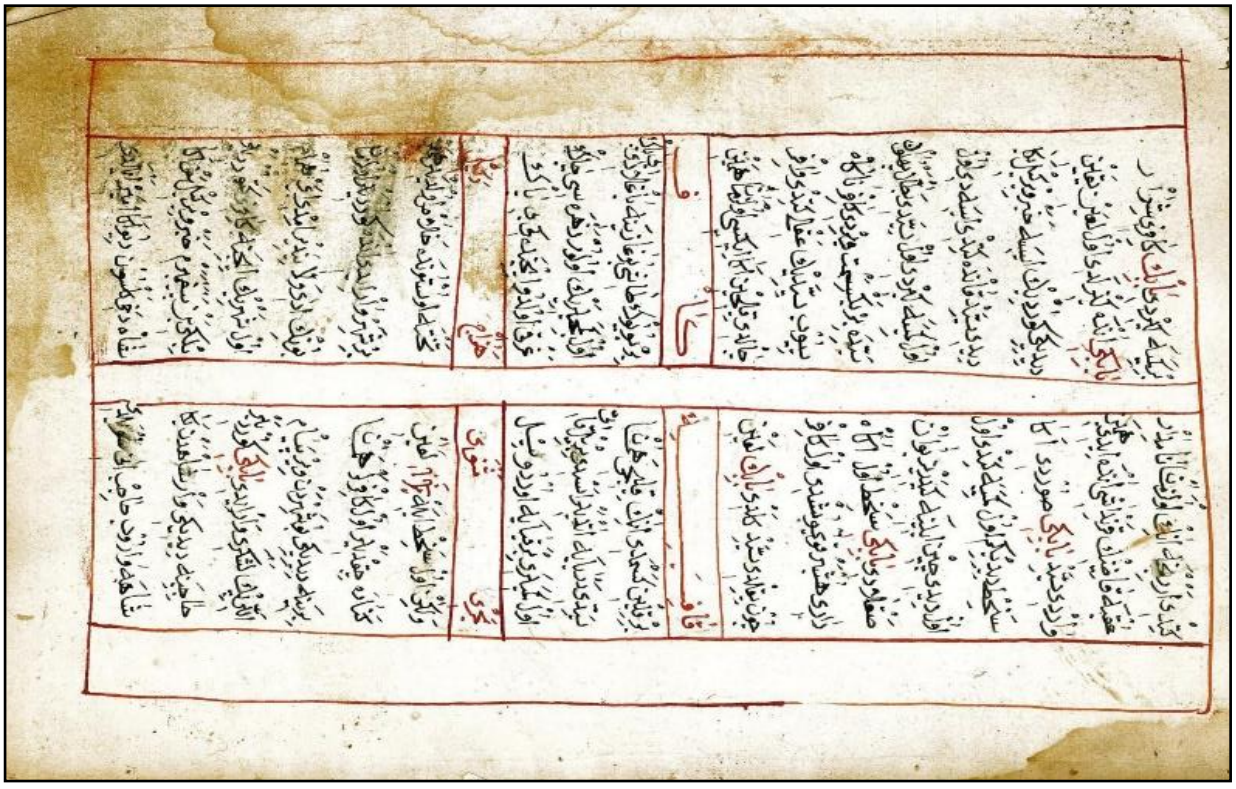
311

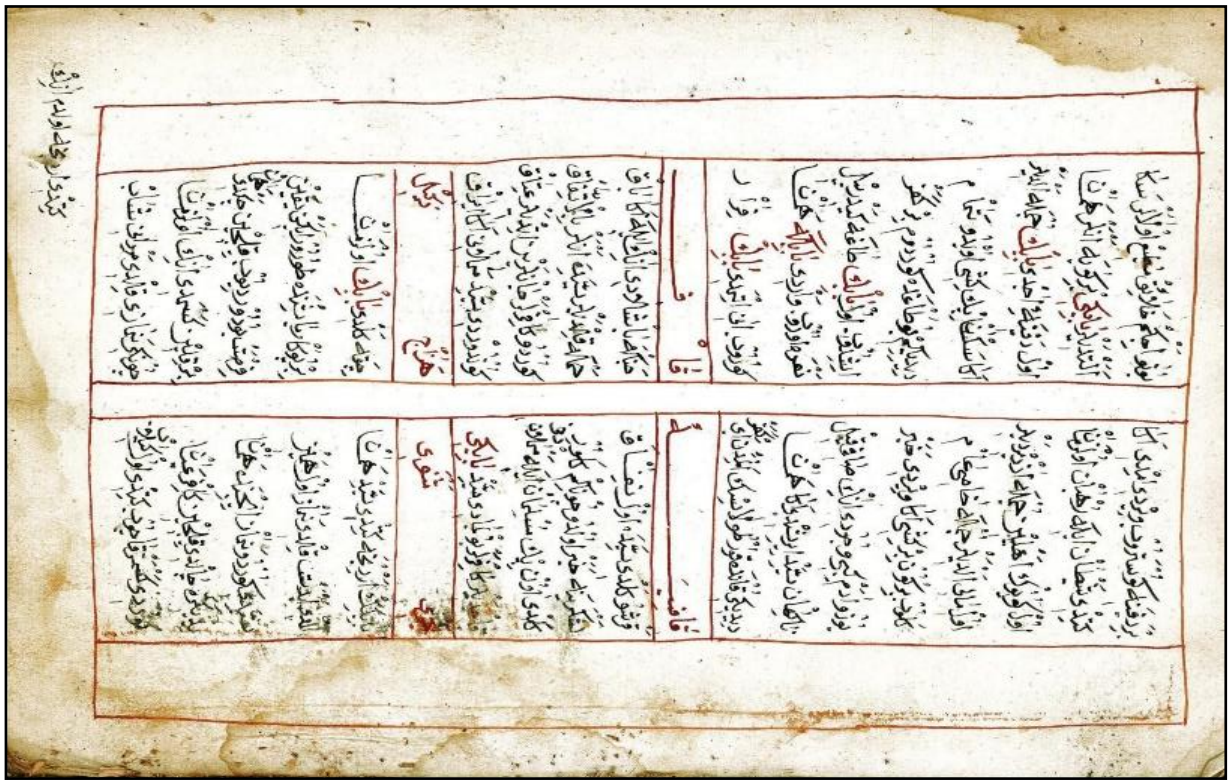
310

309

308

307

306

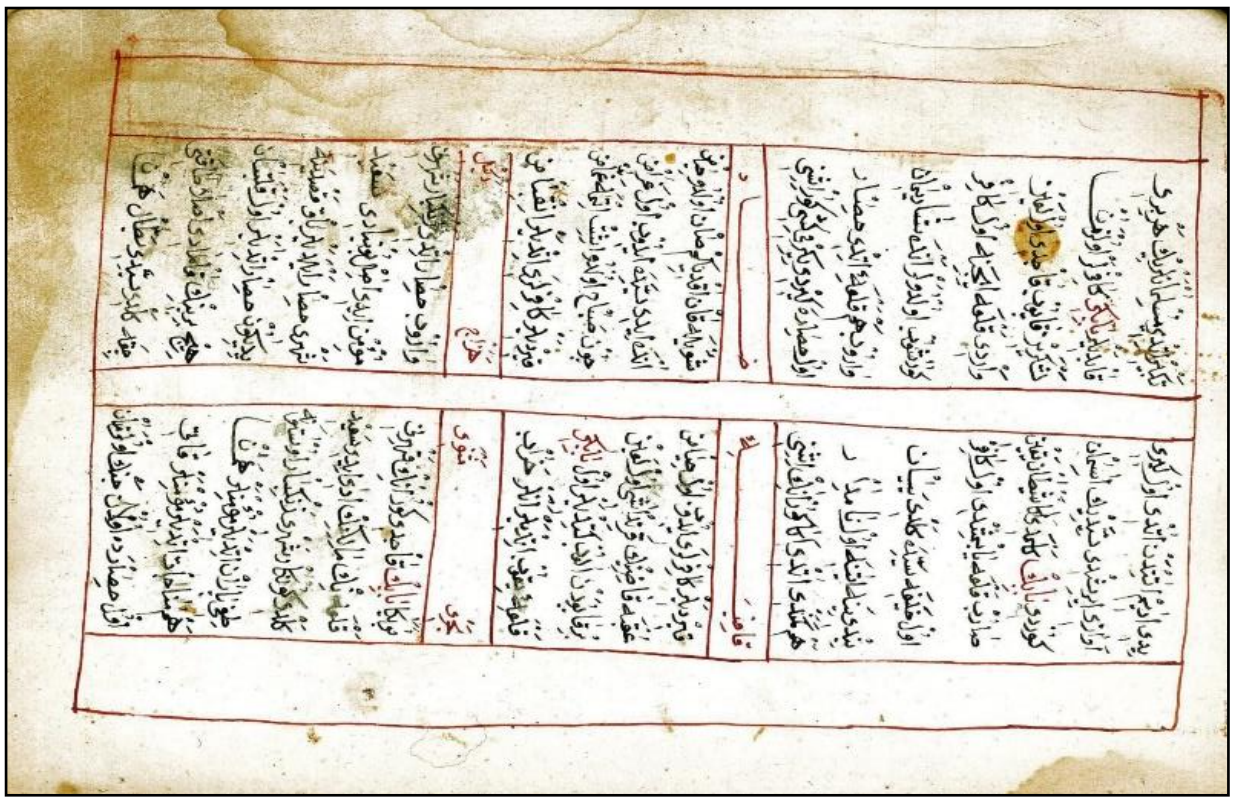
305

304

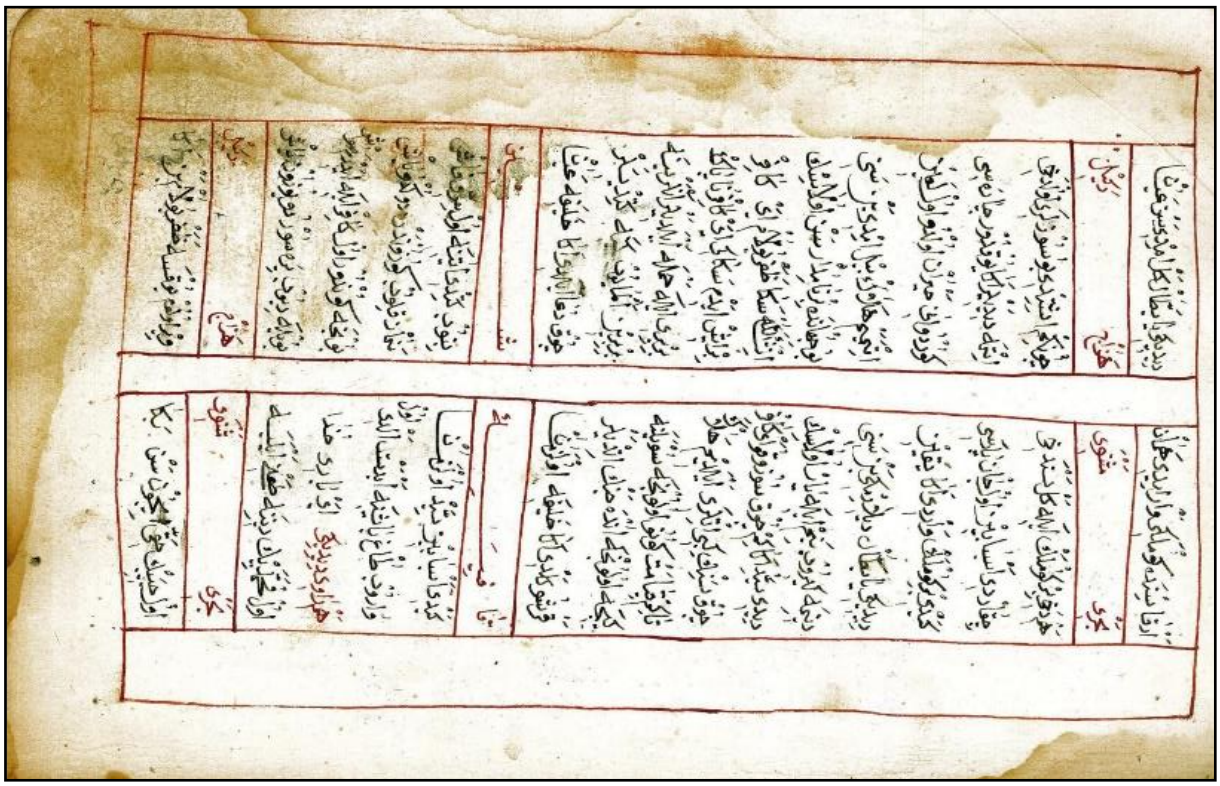
303

302

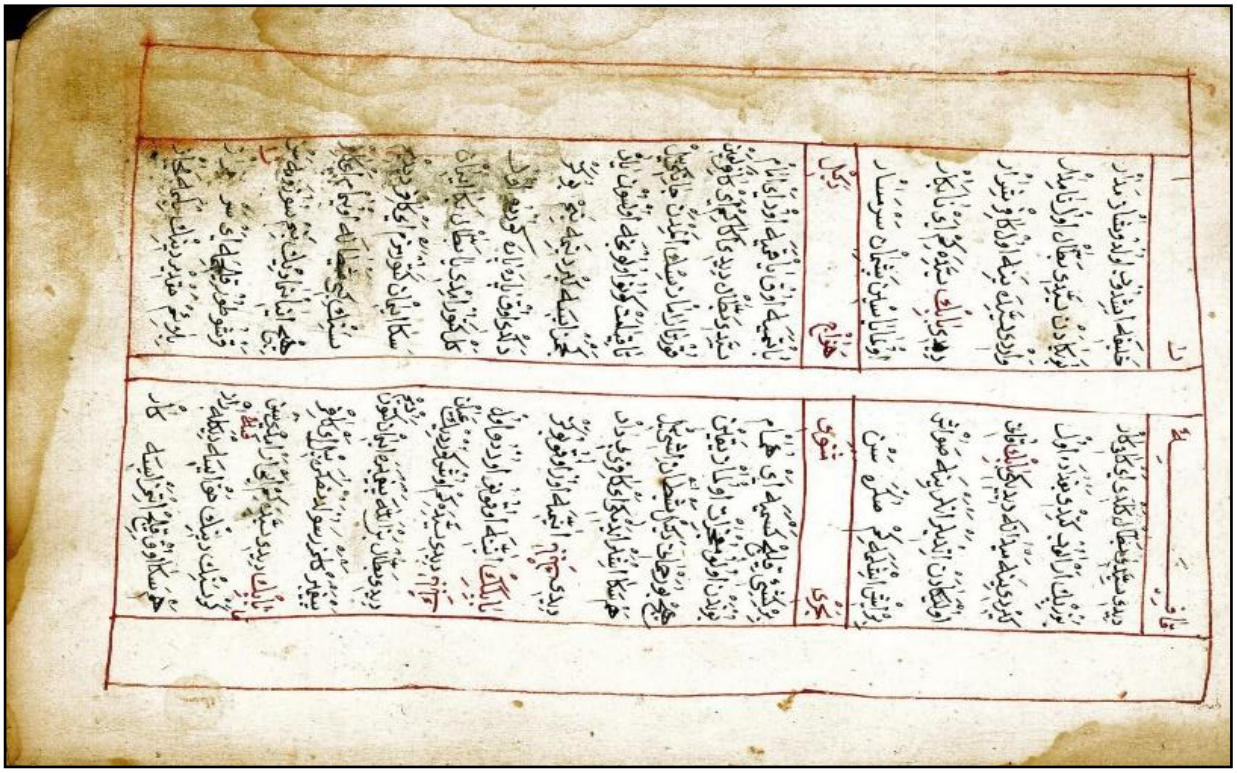
301

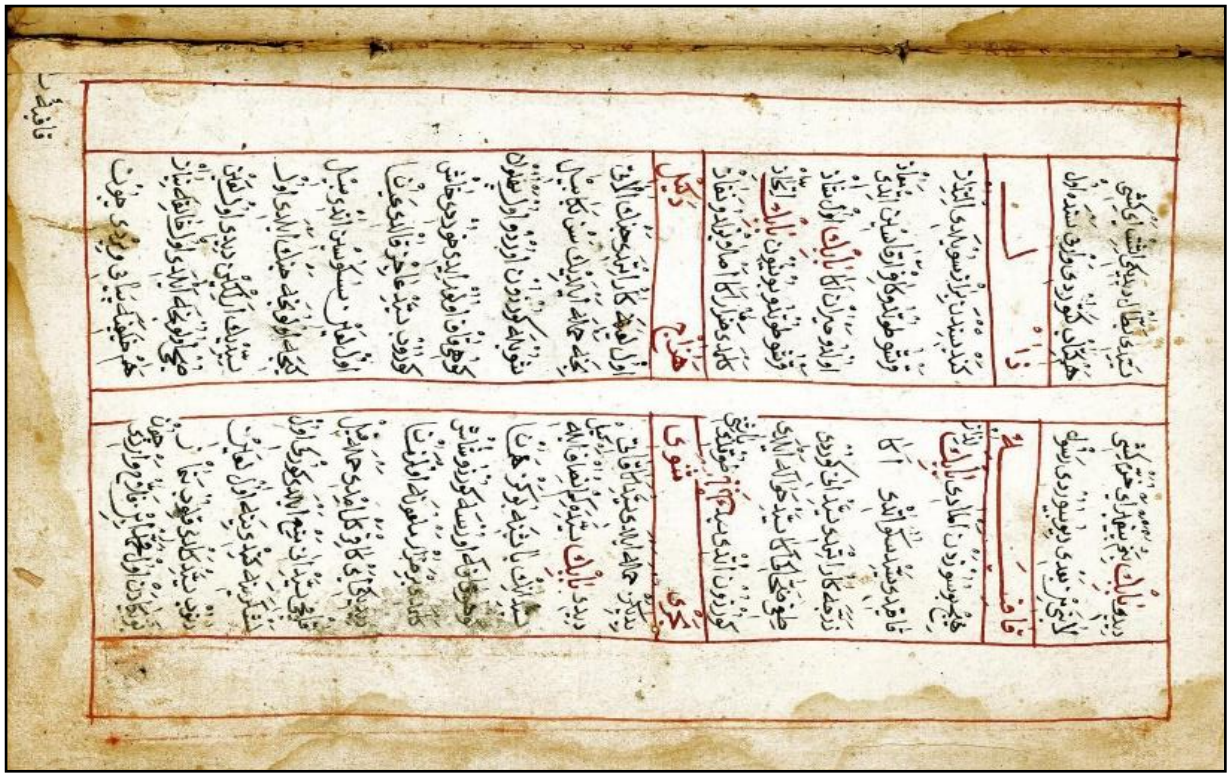
300

299

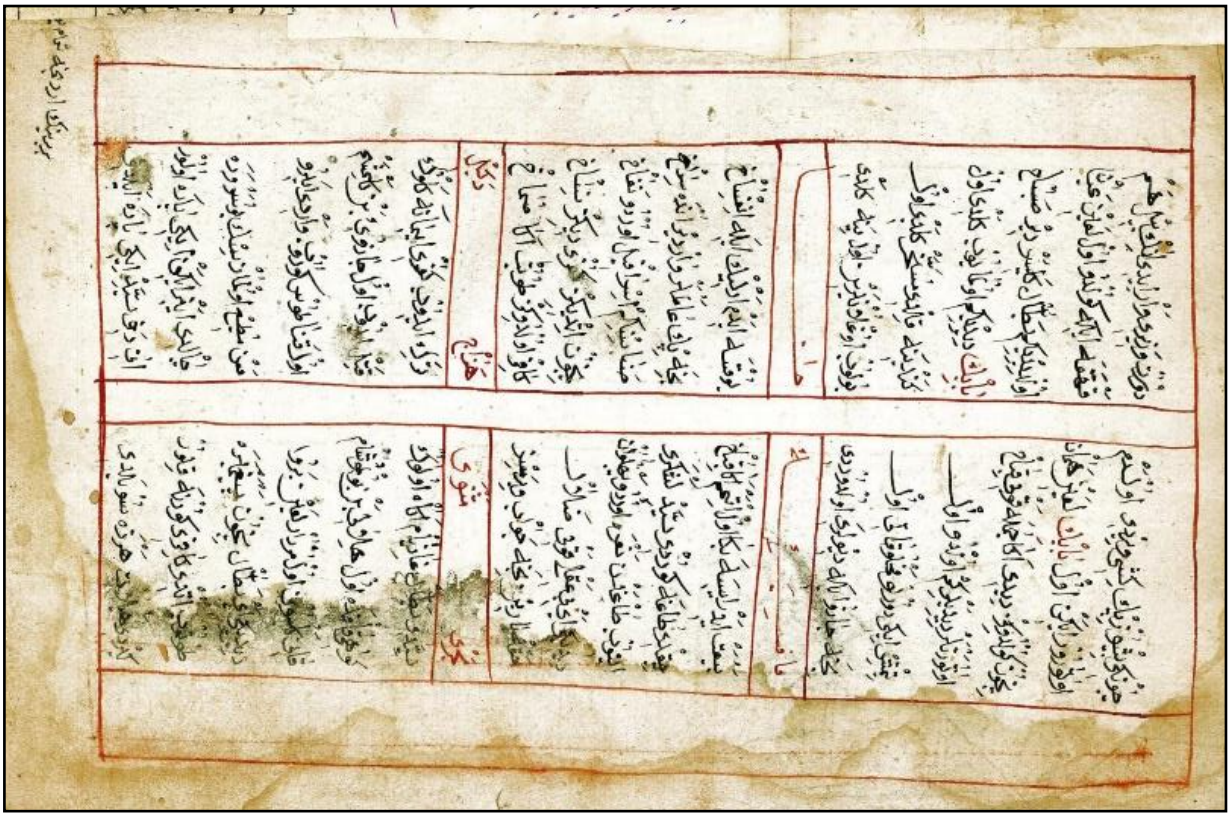
298

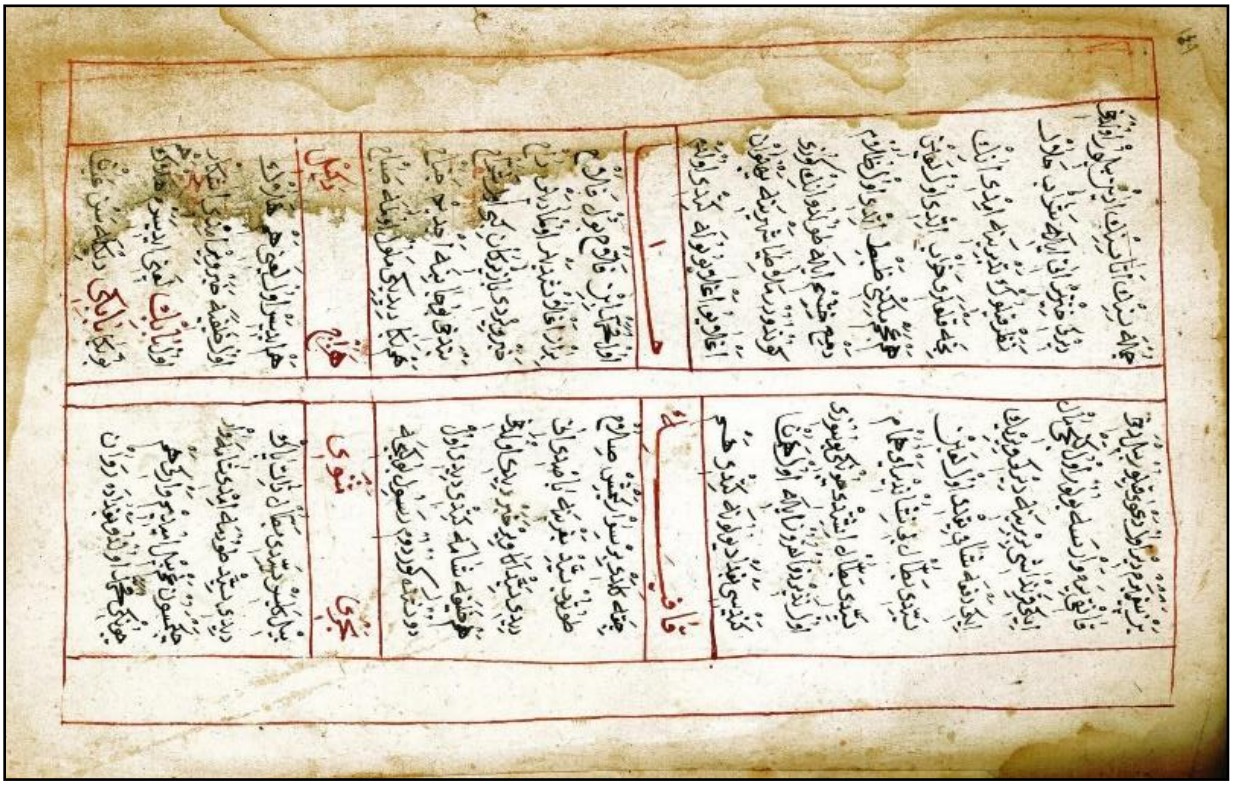
297

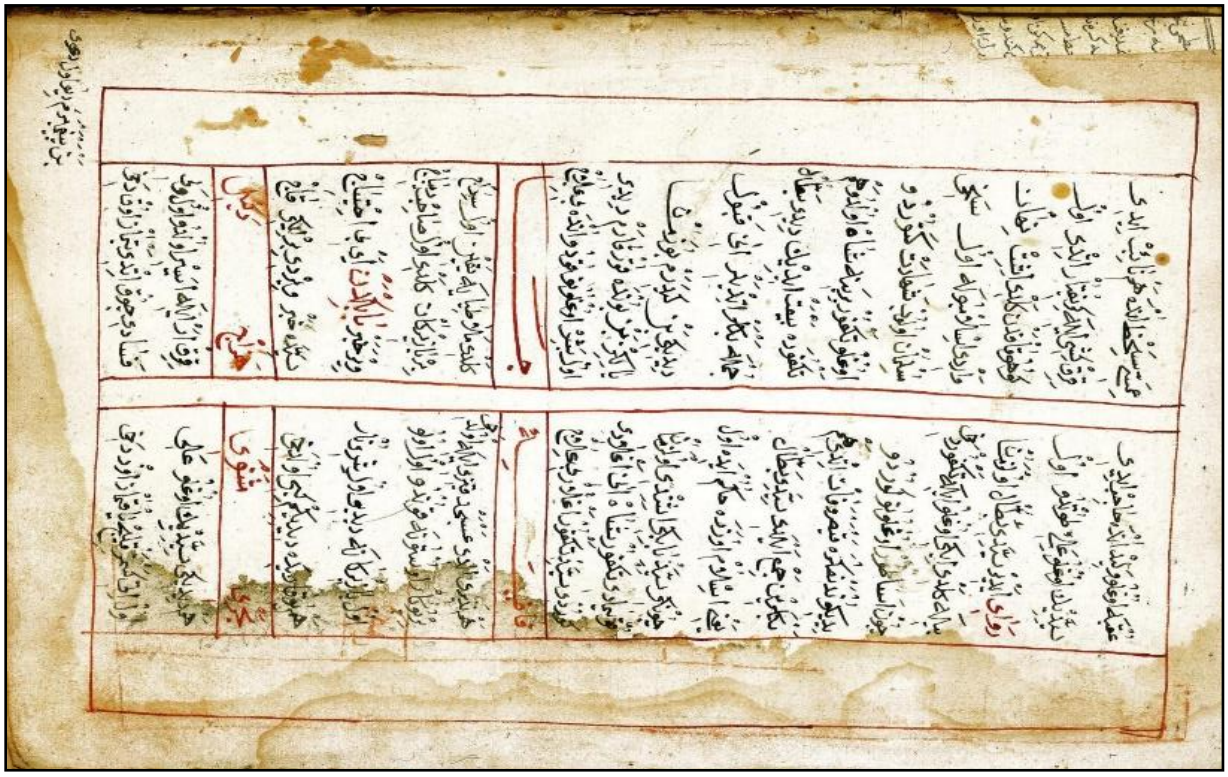
296

295

294

293

292

291

290

289

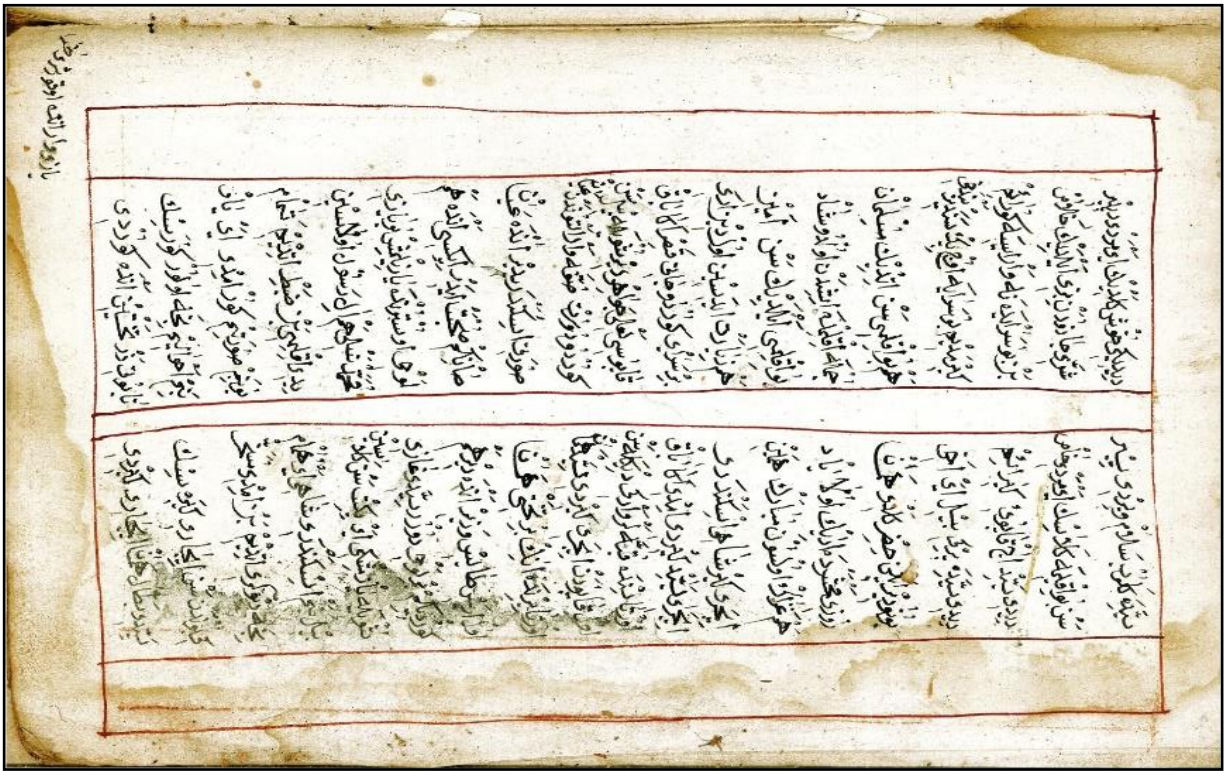
288

287

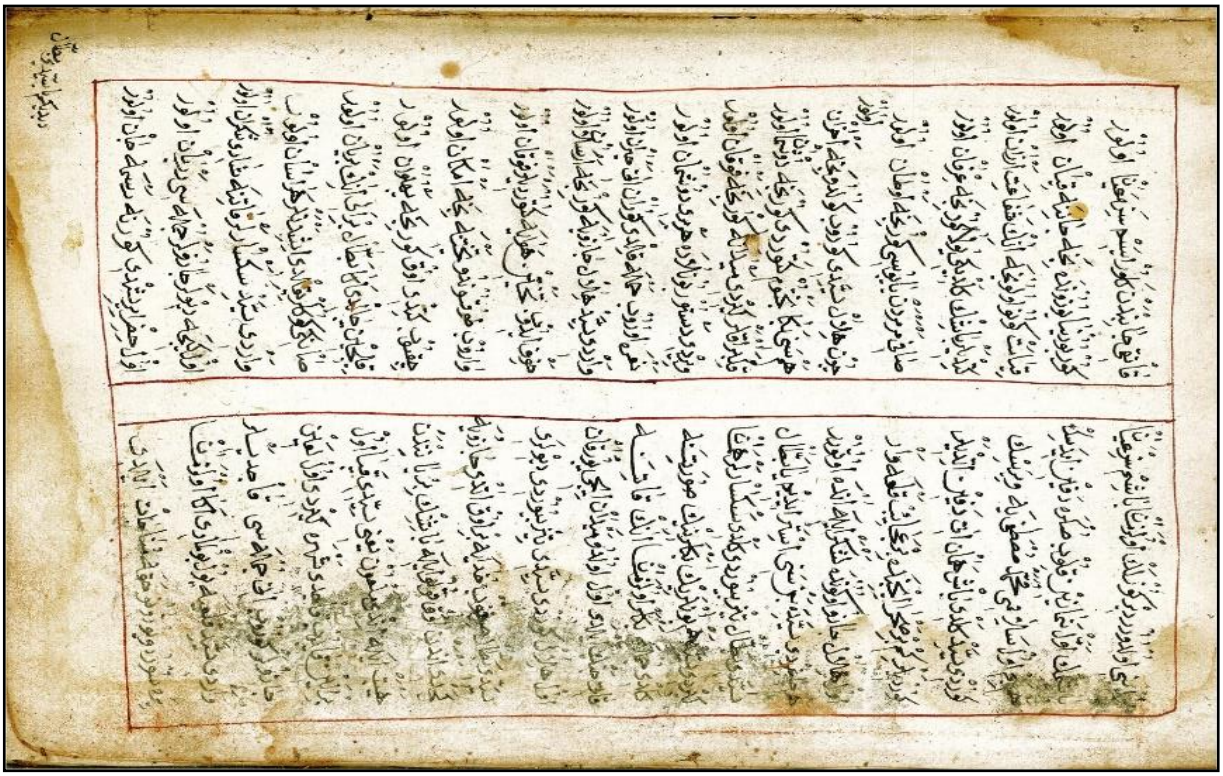
286

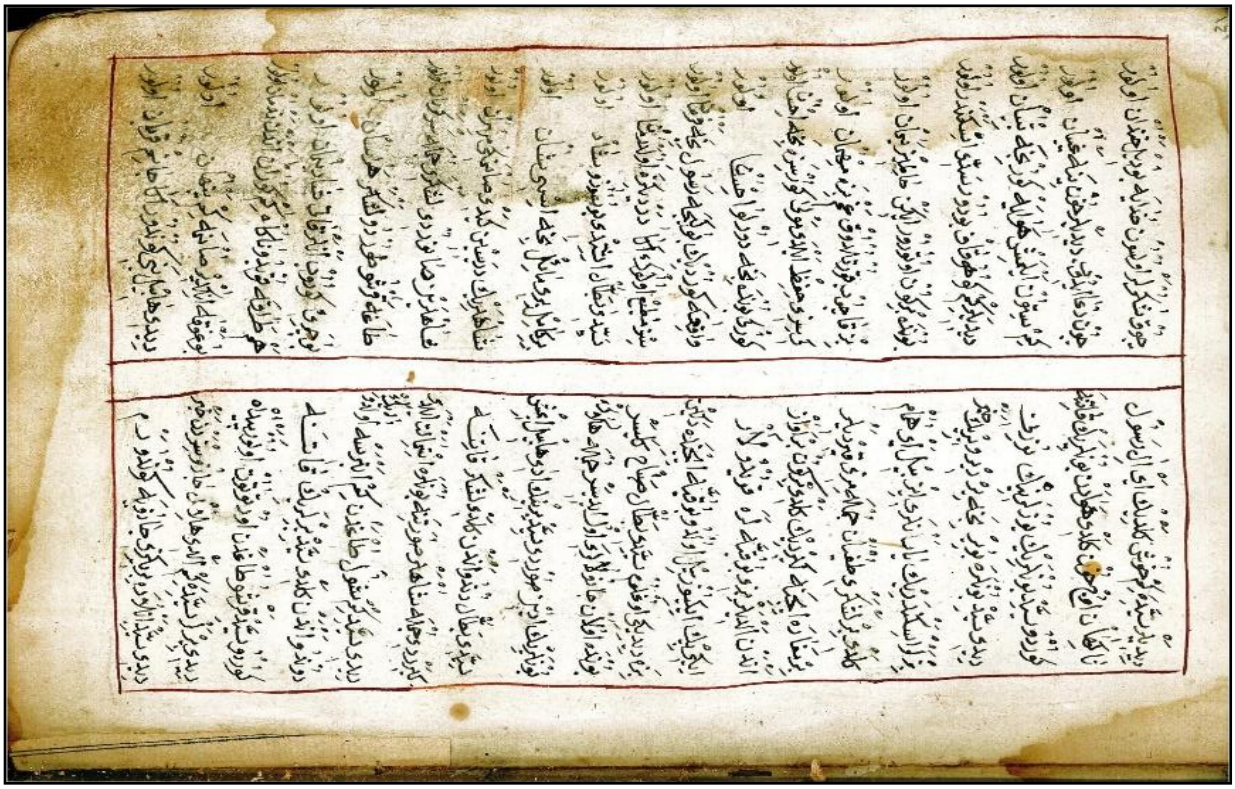
285

284

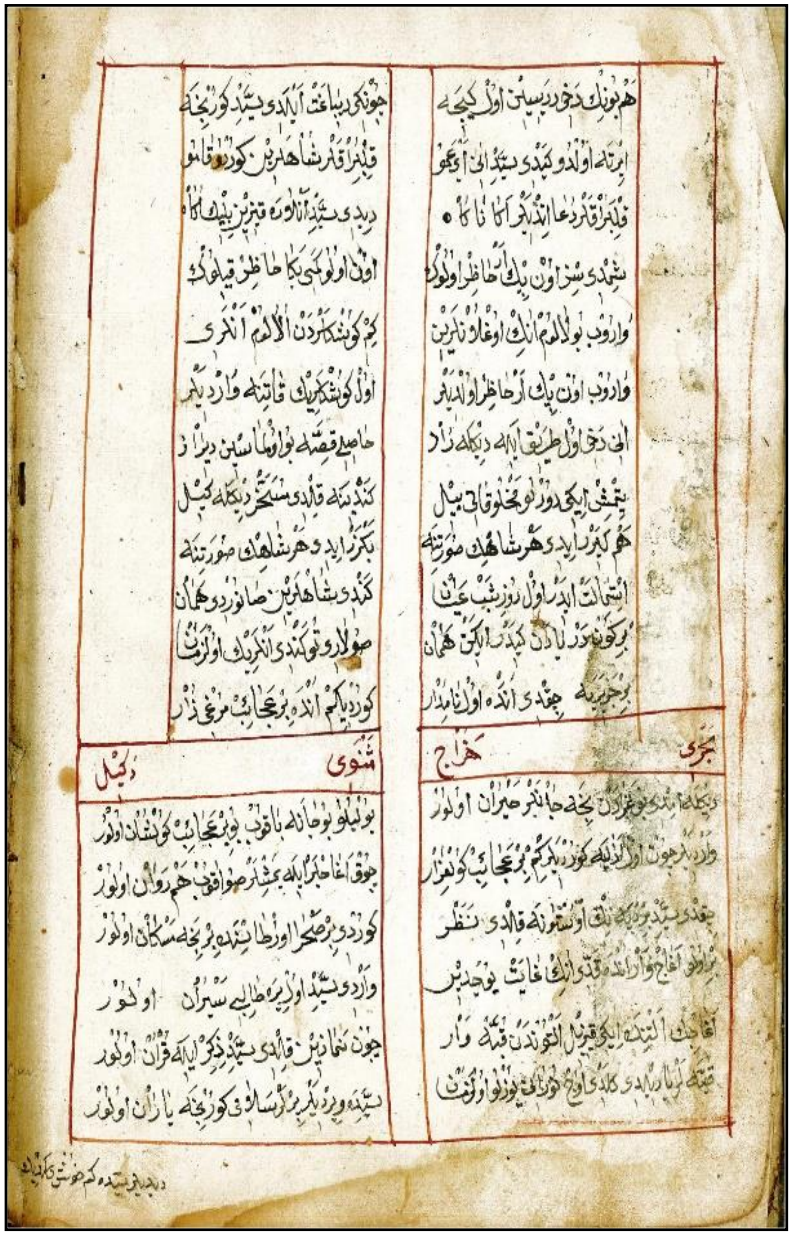

283

281

بحری	هزج	مثنوی	رمل
ریکله ایدی بو قزلار نخجه جانلر صیرانور اولور	وارد بلر جون اول ایلکه کور ریکرم بو عجایب کونشلر اولور	بو ایلو بو حاله یاقوب بو عجایب کونشلر اولور	
یقدر سیدی بو زلفه اوستونه قالدی نظر	چوق اغاجلر ایله کور صوقاقلر هم روان اولور		
براولو اغاجلر وارلقه قدی ایلک غایت یوجه بر	کور دی رصحرا اورطاسنده بر نخله سکان اولور		
اغاجلر ایچنده ایکی قزل التوندن قبه وار	وارد و سیدی اولیره طالب سیرلر اولور		
قبه نک اوسته یلدی کلدی اوچ قوزلق یوزلو اولمش	جون نمازدن قالدی سیدی ذکر ایله قرآن اولور		
	سیدیه ورد ایدر بر رسالدی کور نخله یاران اولور		

282

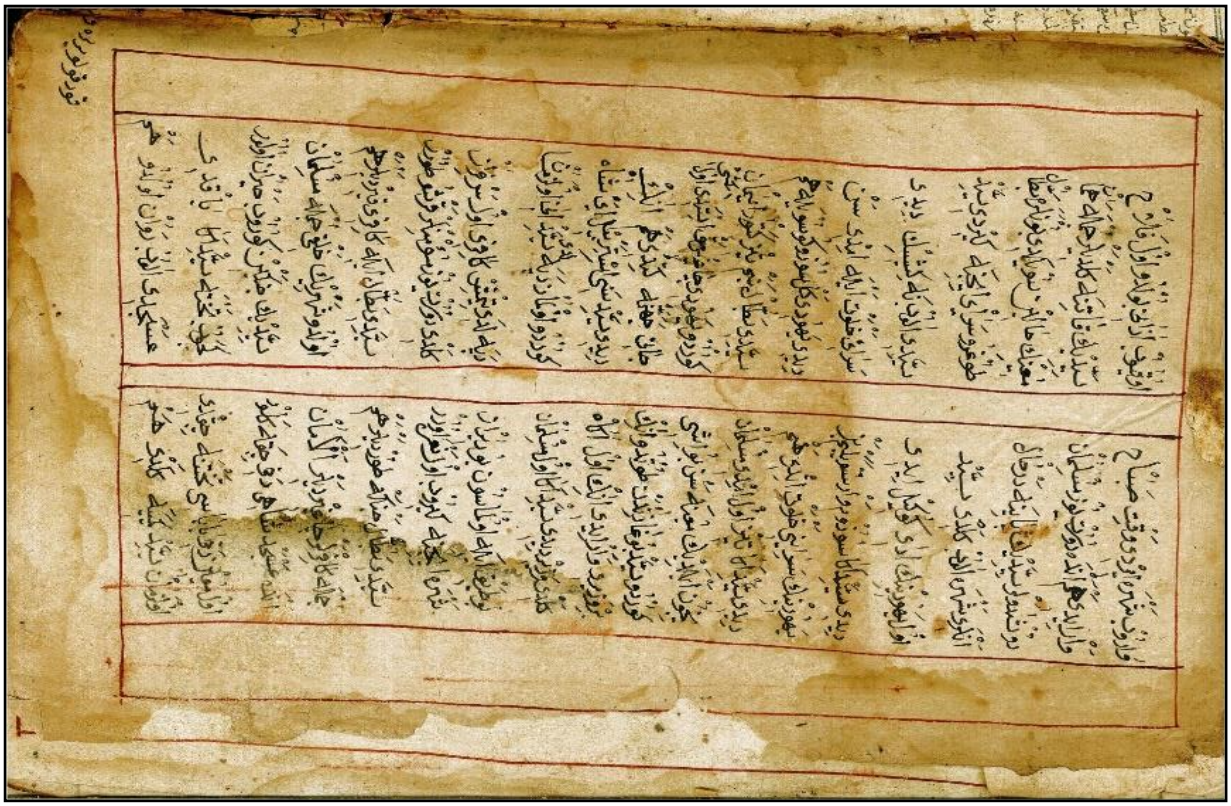
280

279

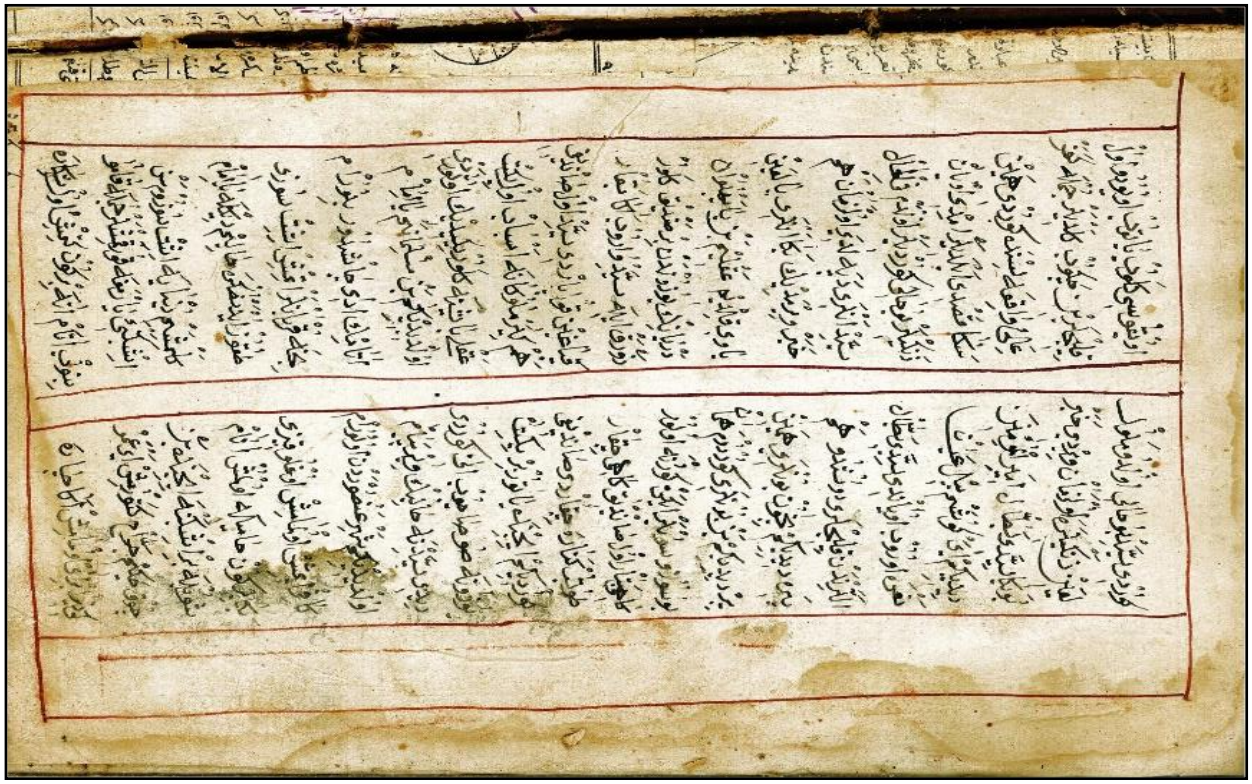
278

277

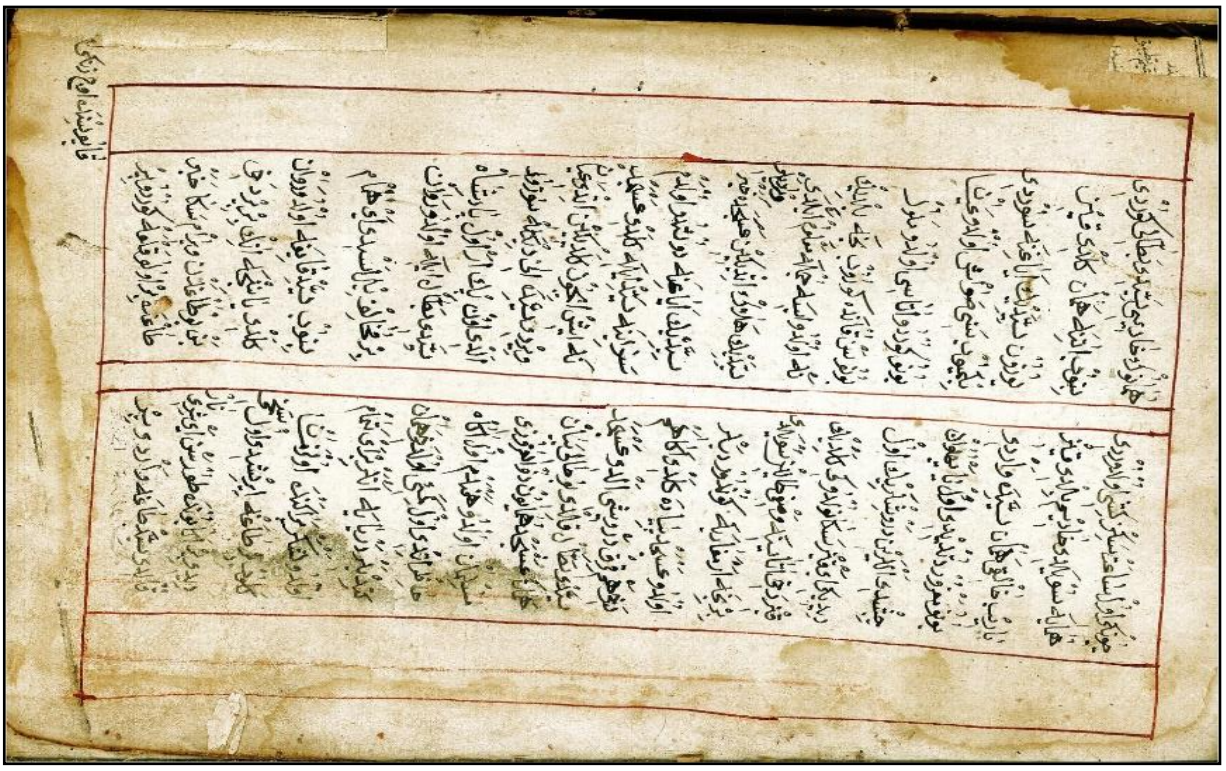
276

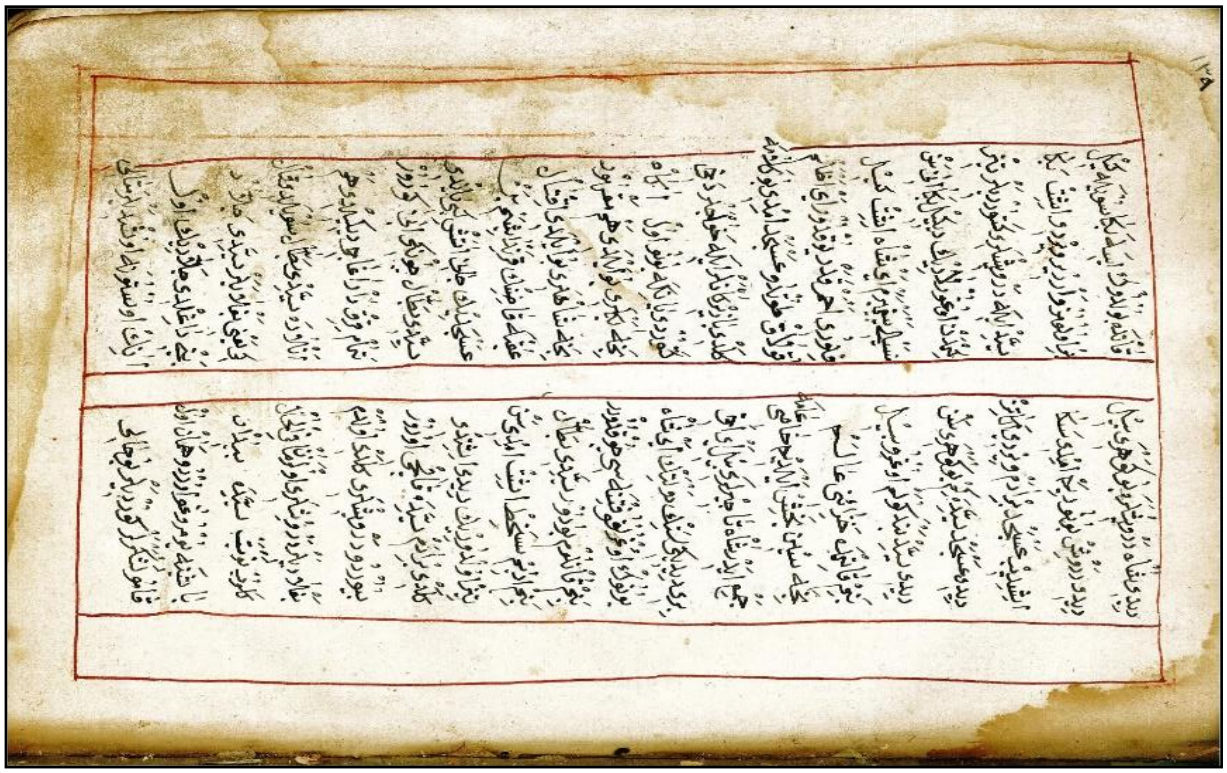
275

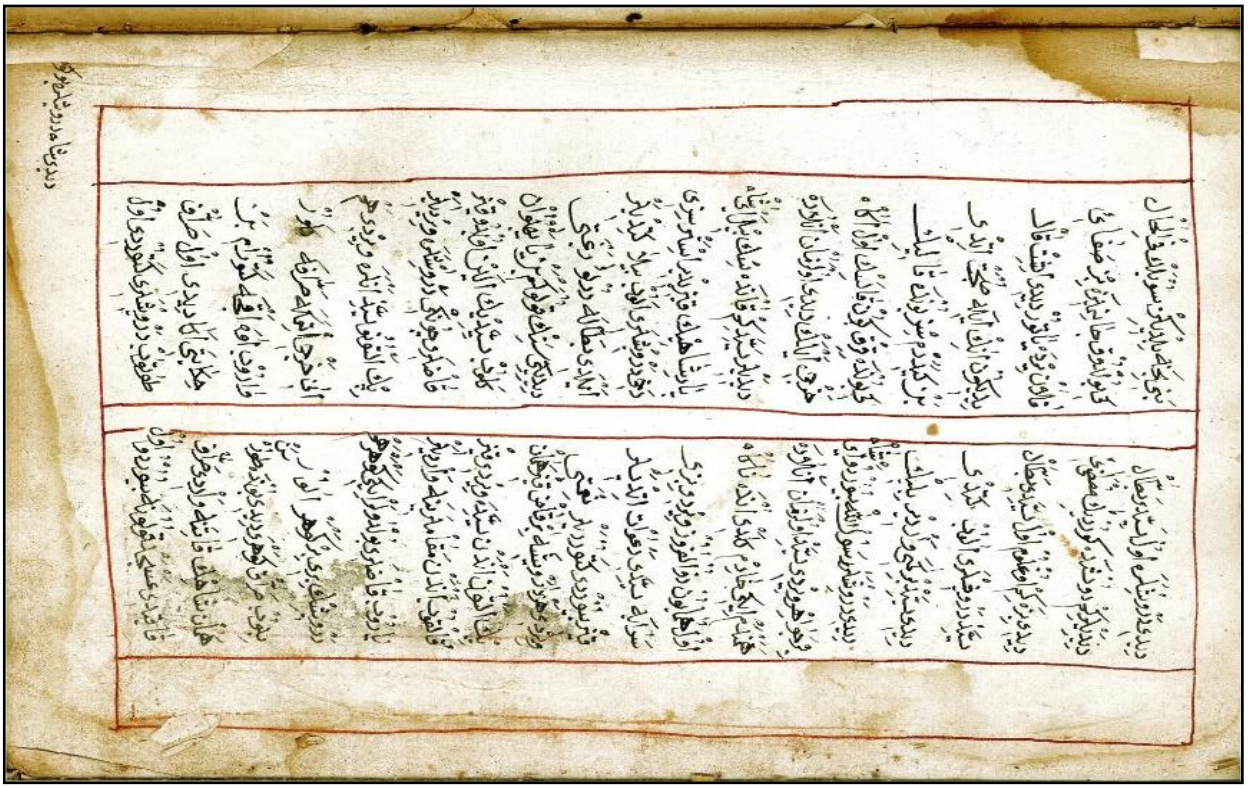
274

273

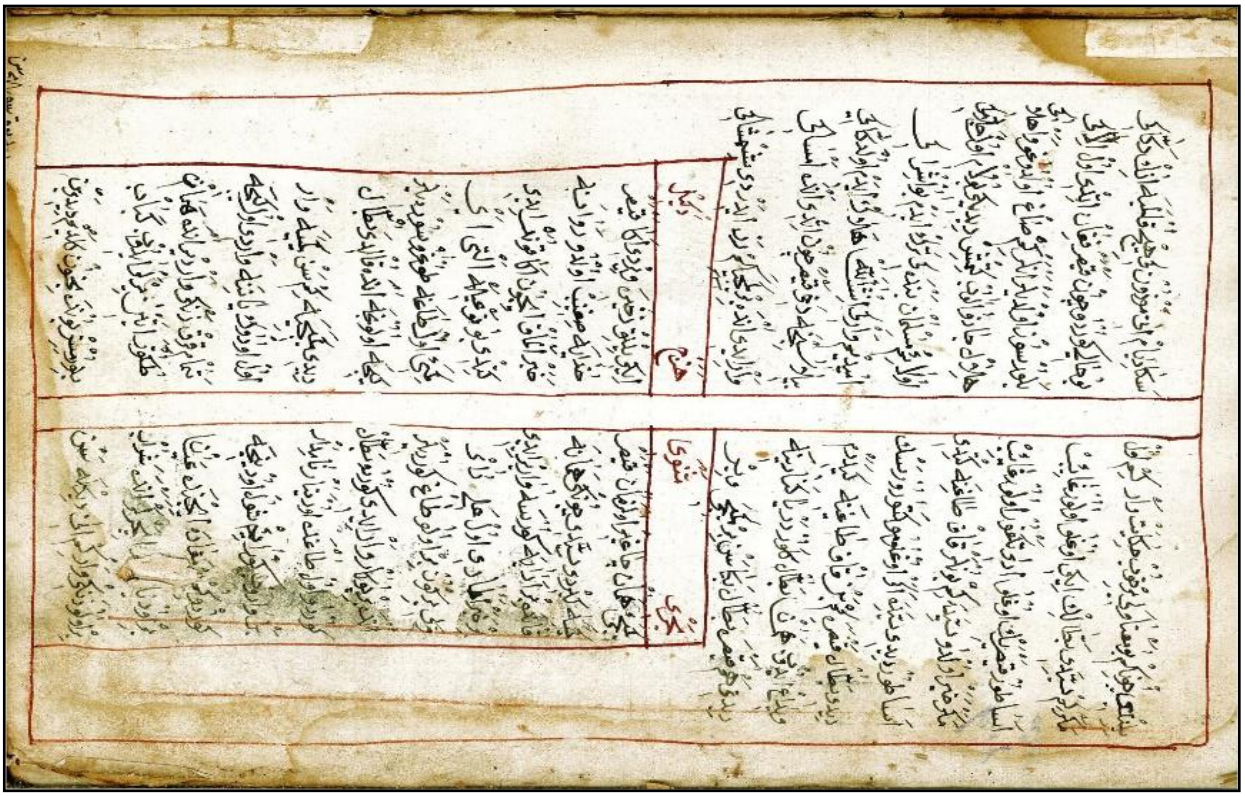
272

271

270

269

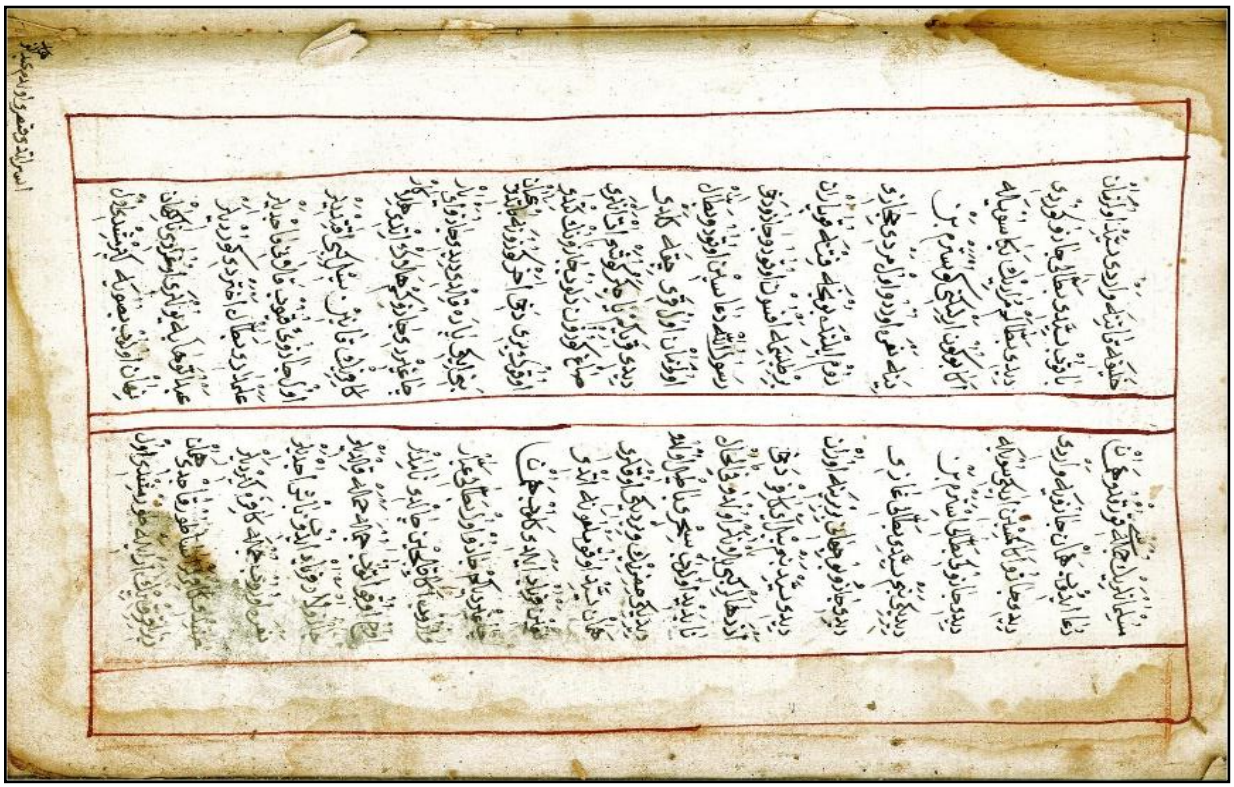

268

267

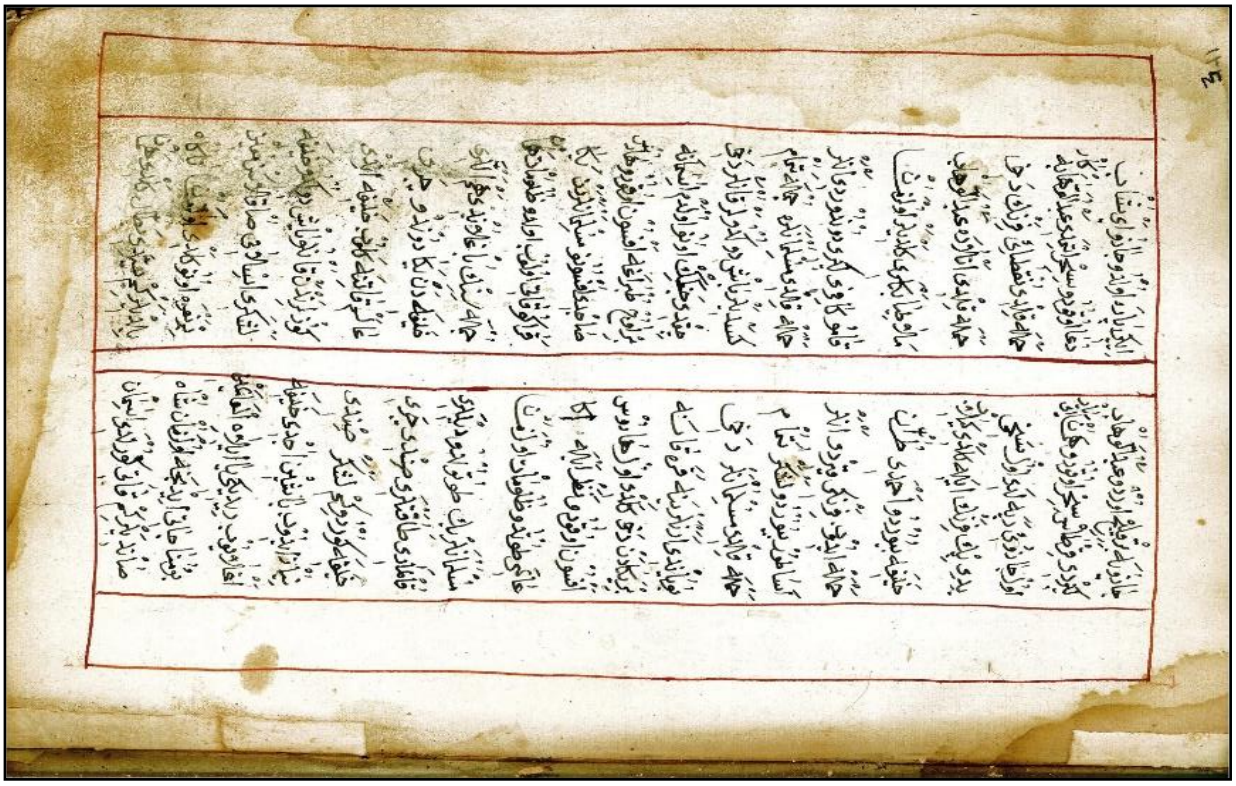

266

265

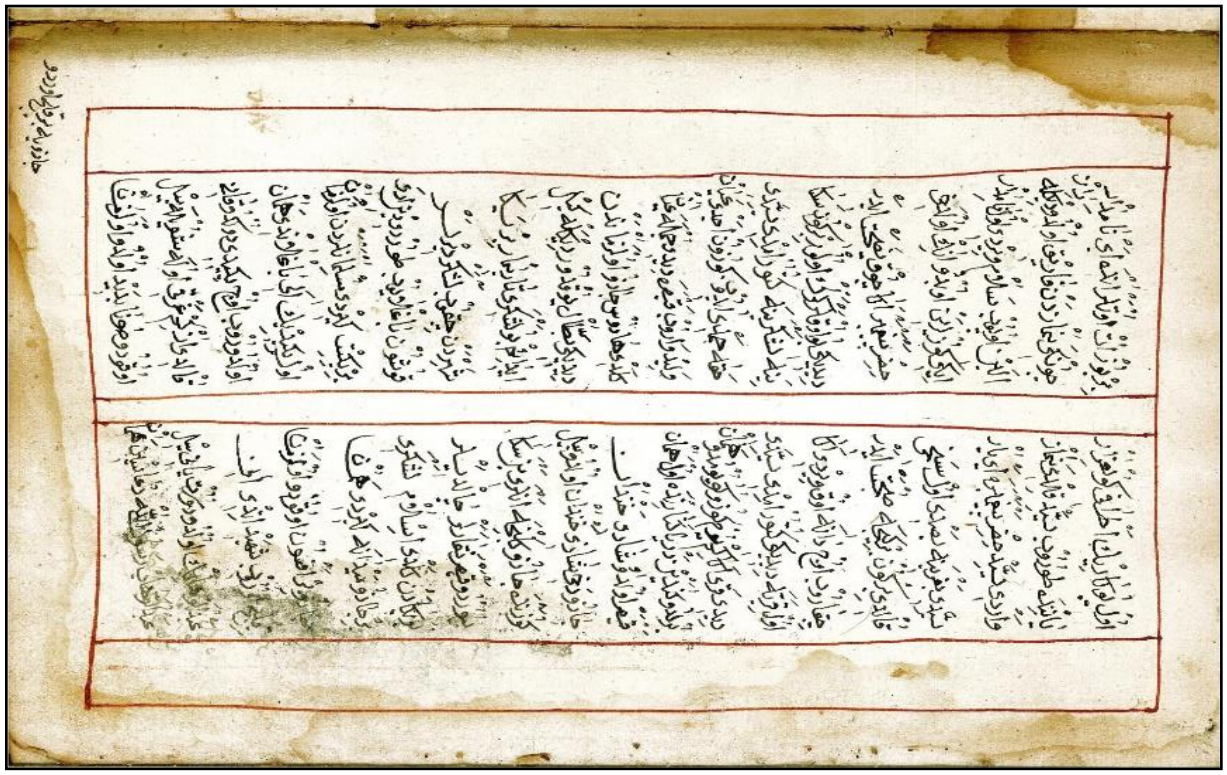
263

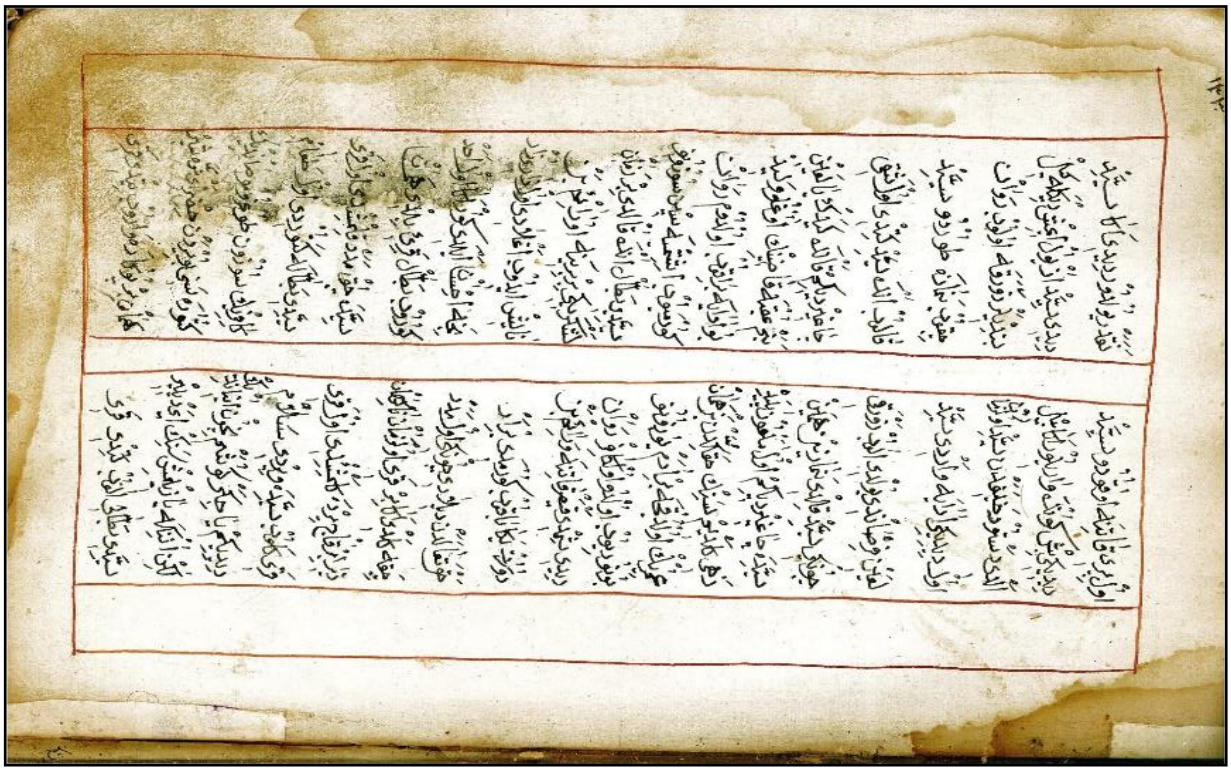
264

262

261

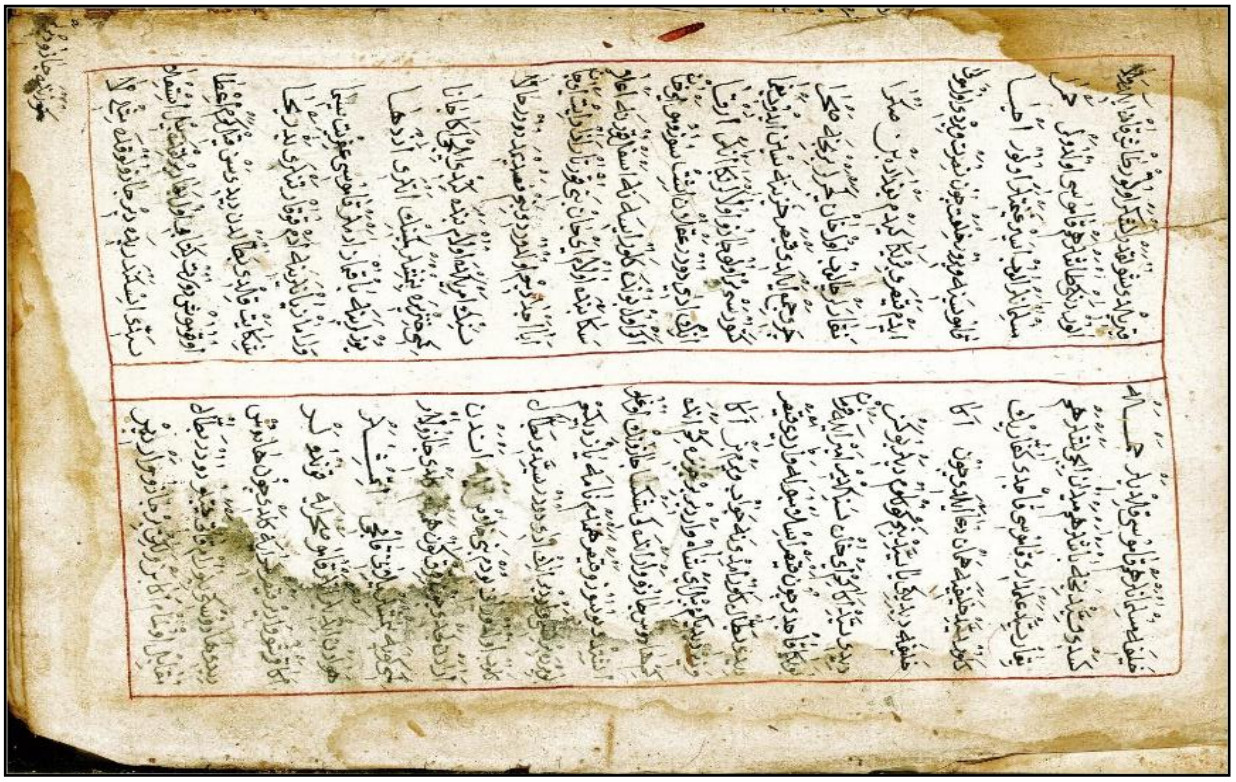
260

259

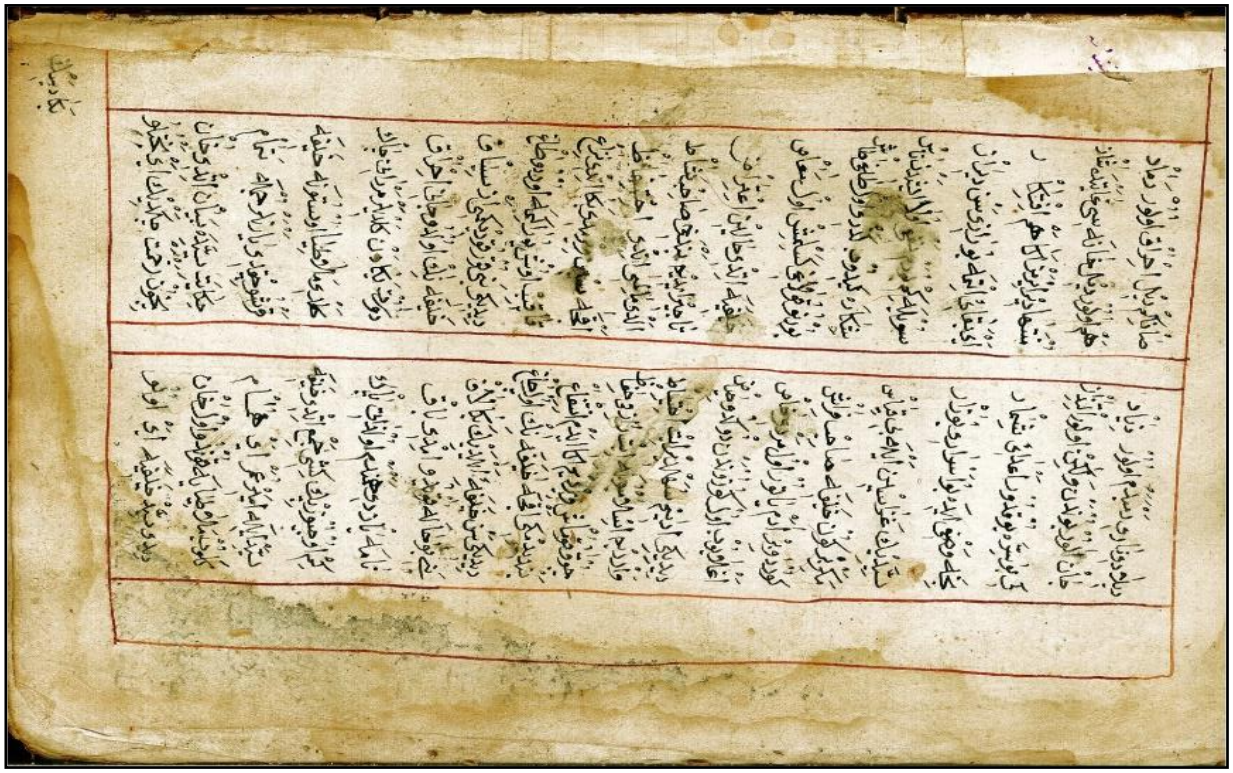
258

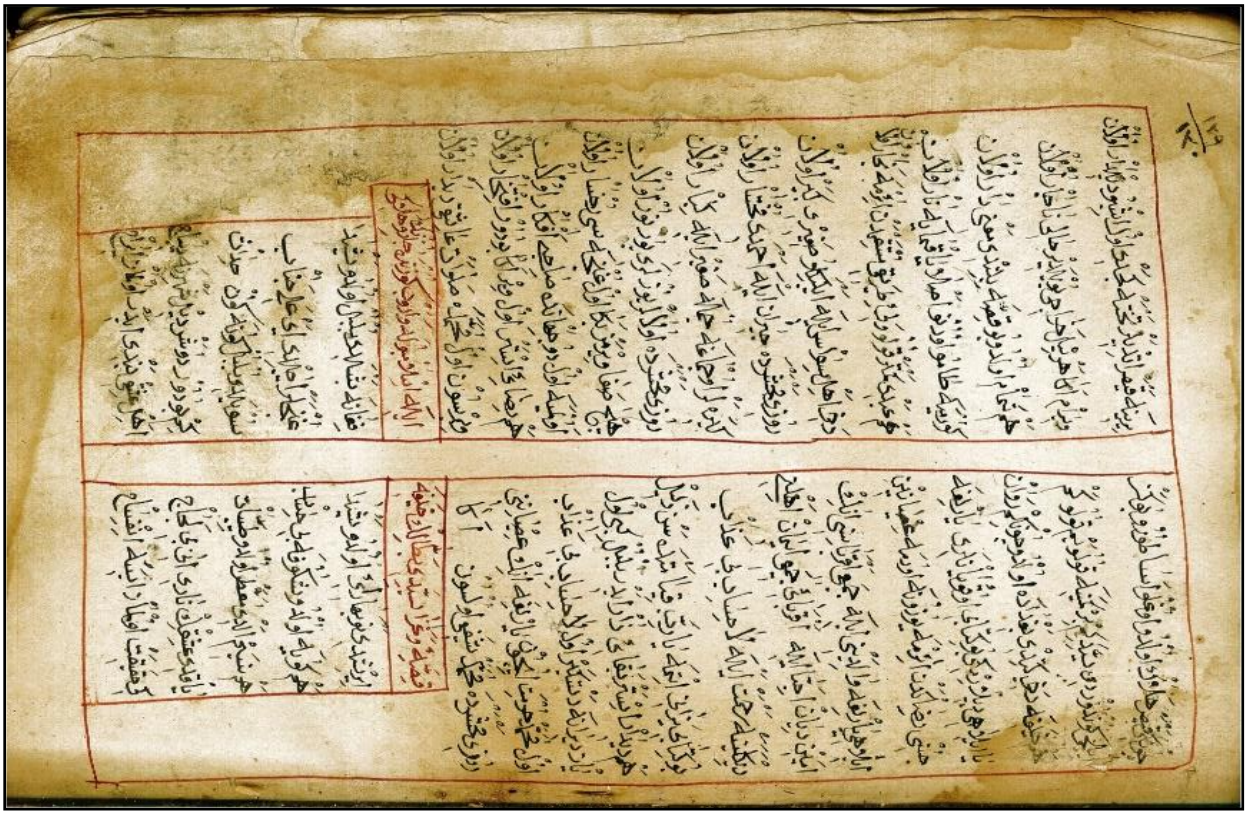
257

256

255

254

253

252

251

250

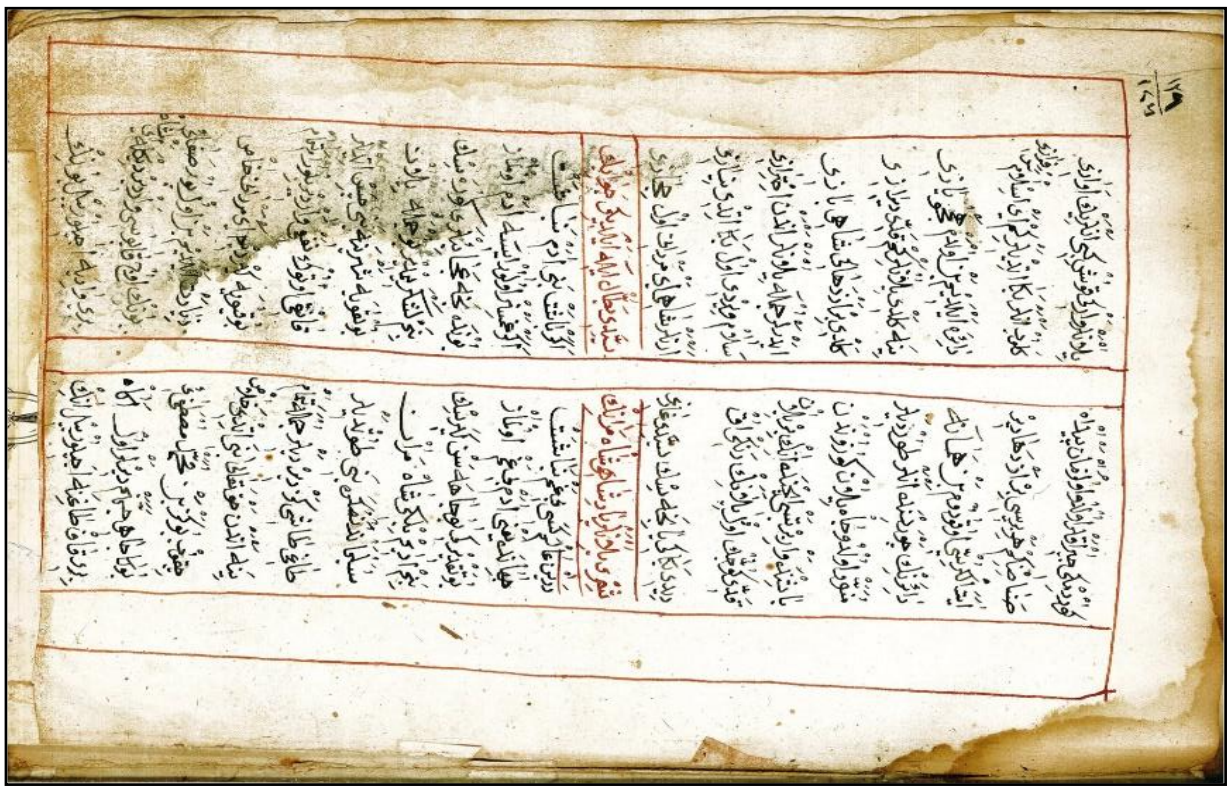
249

248

247

246

245

244

243

242

241

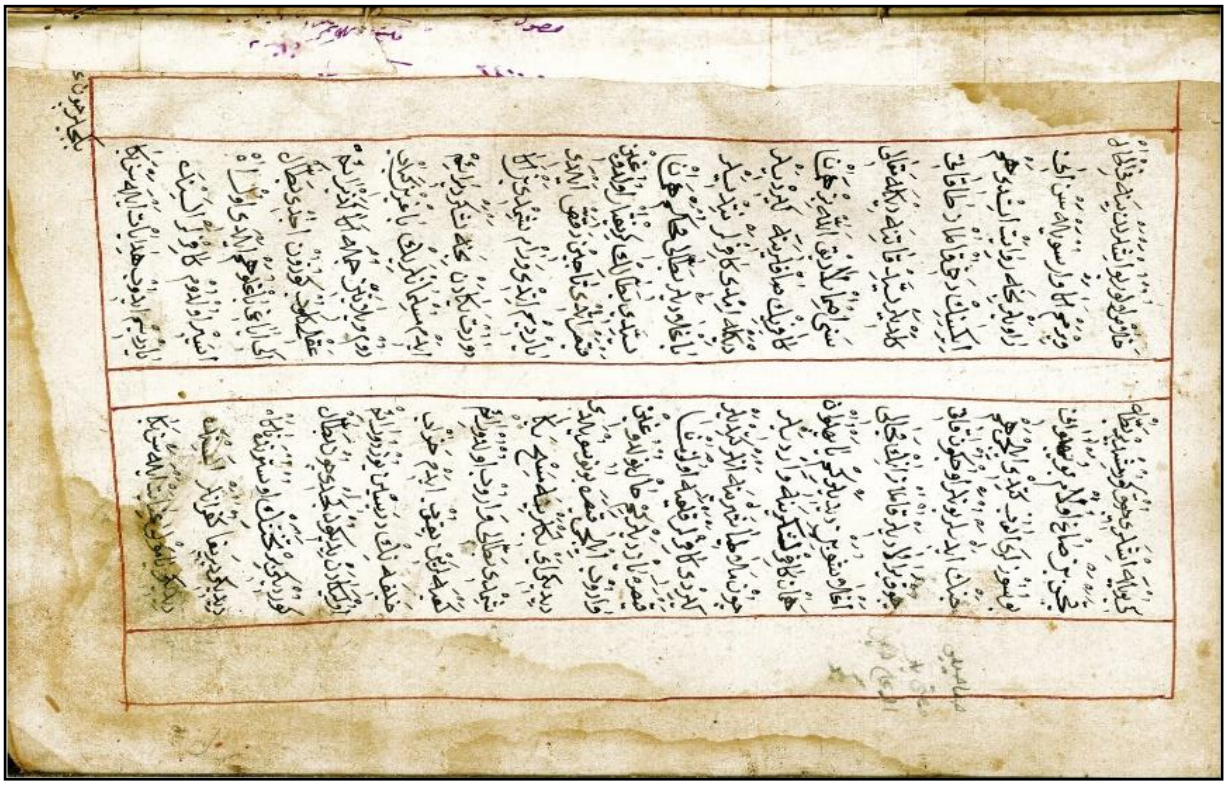
240

239

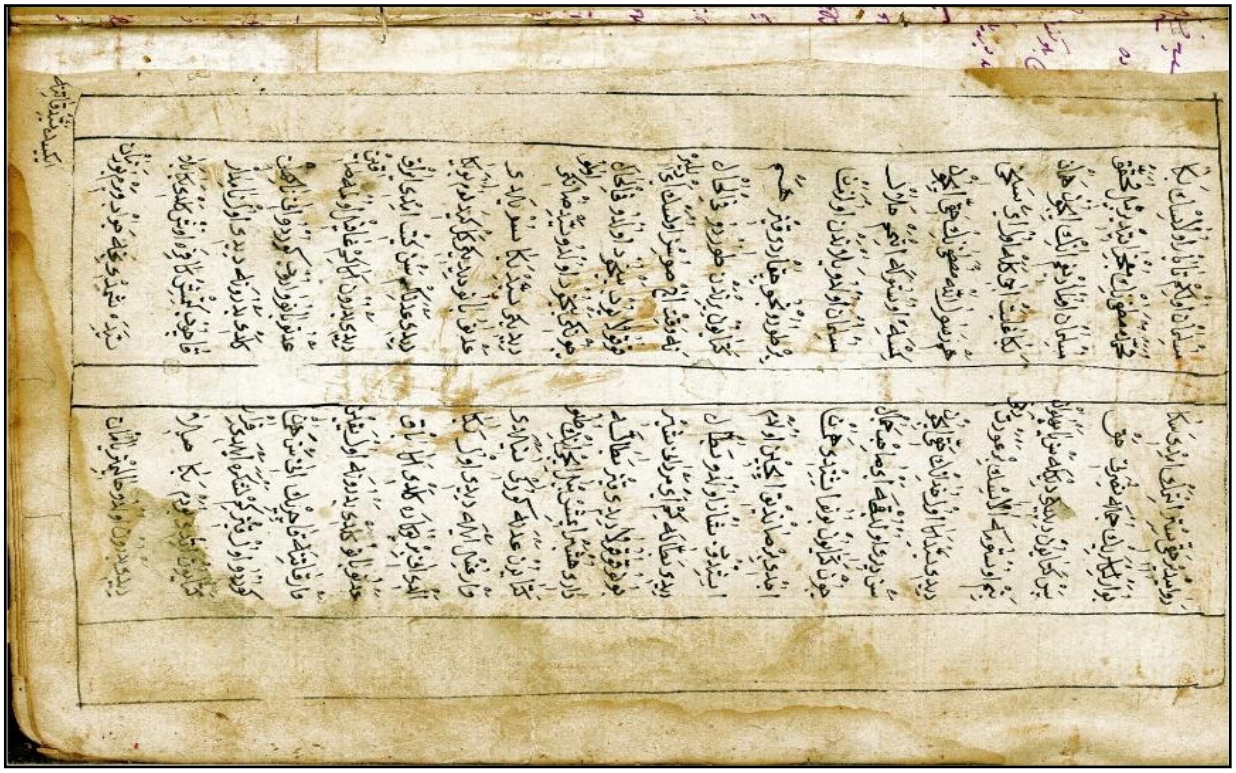
238

237

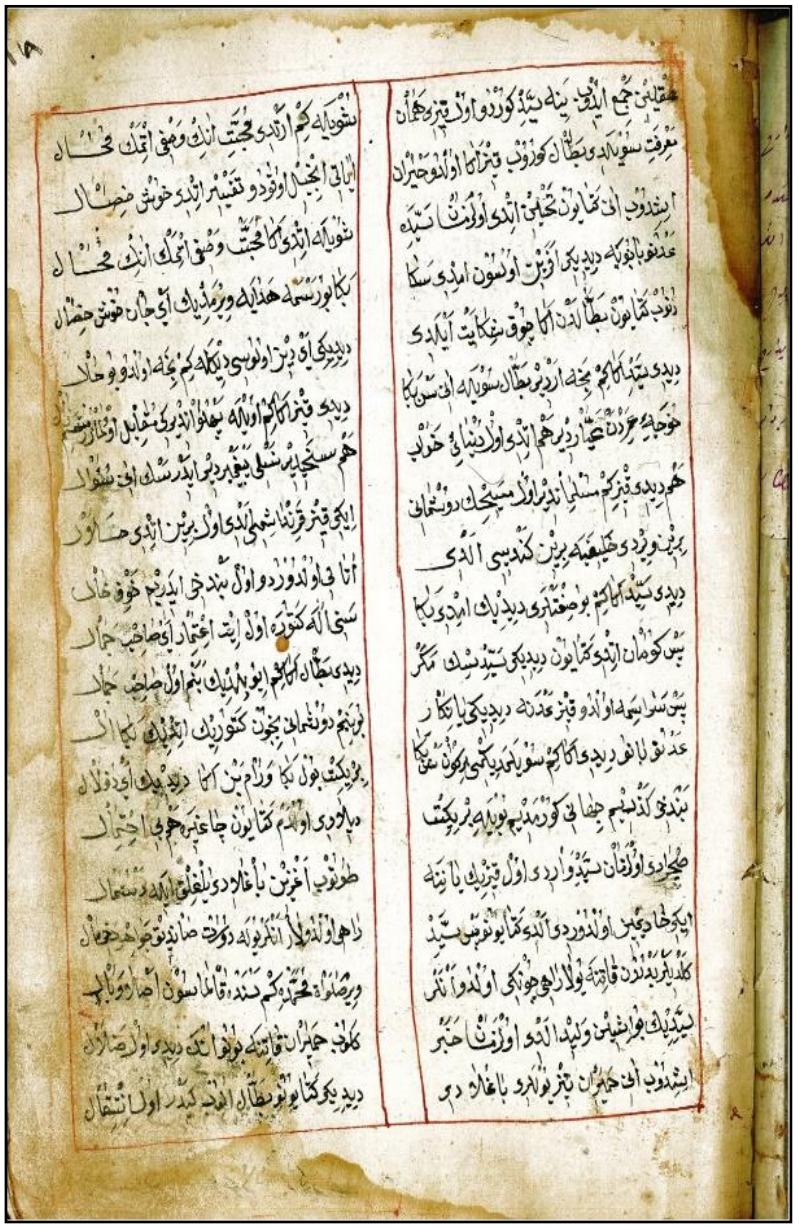

236

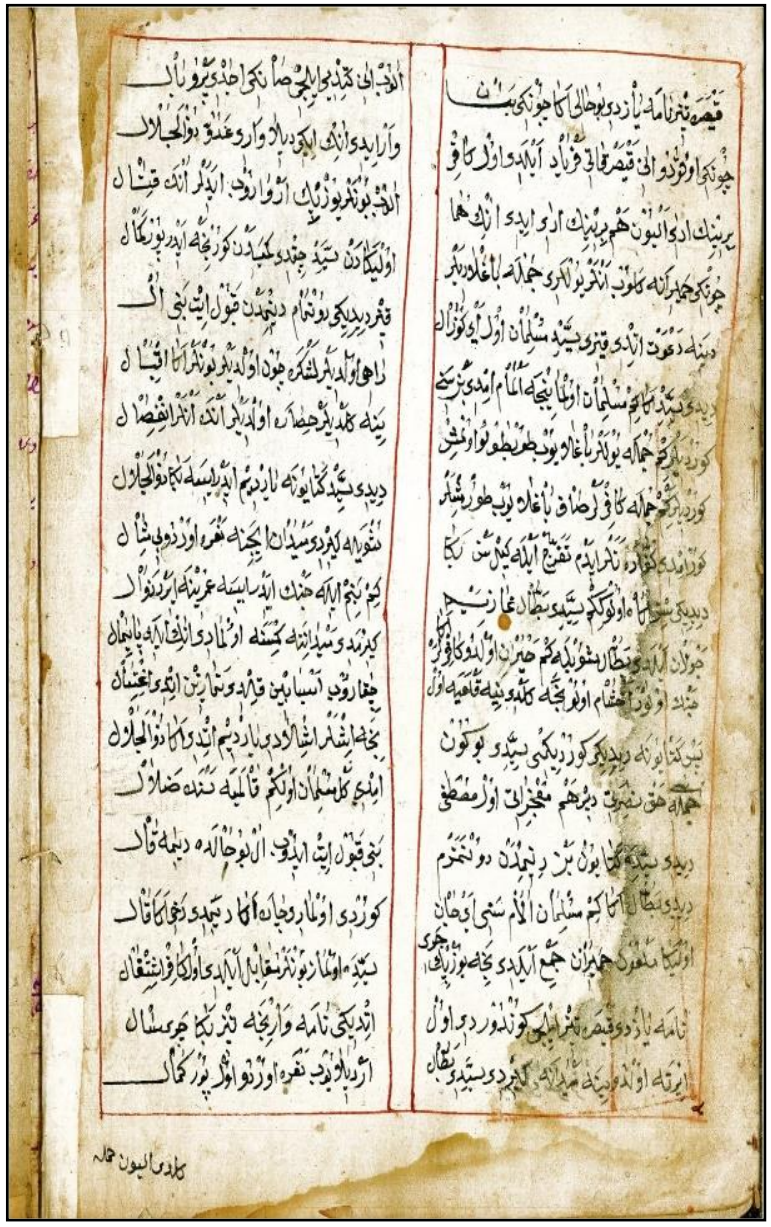

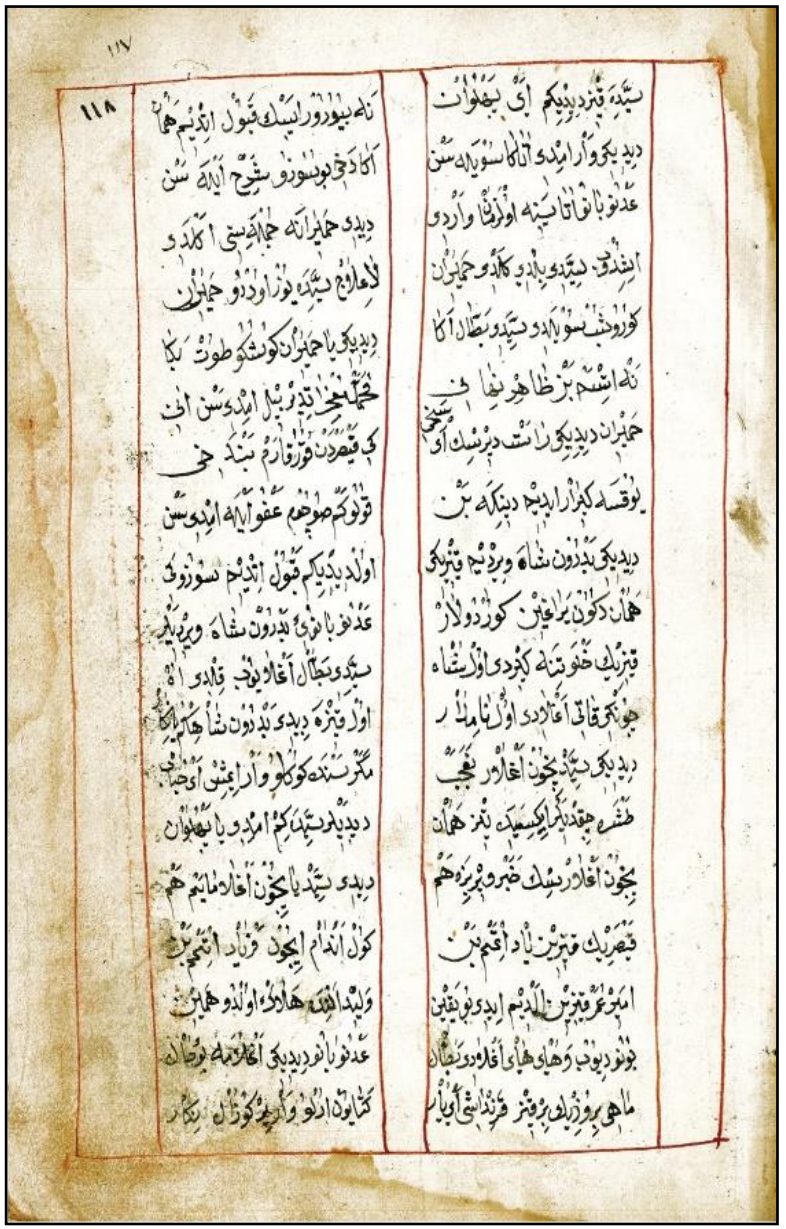
235

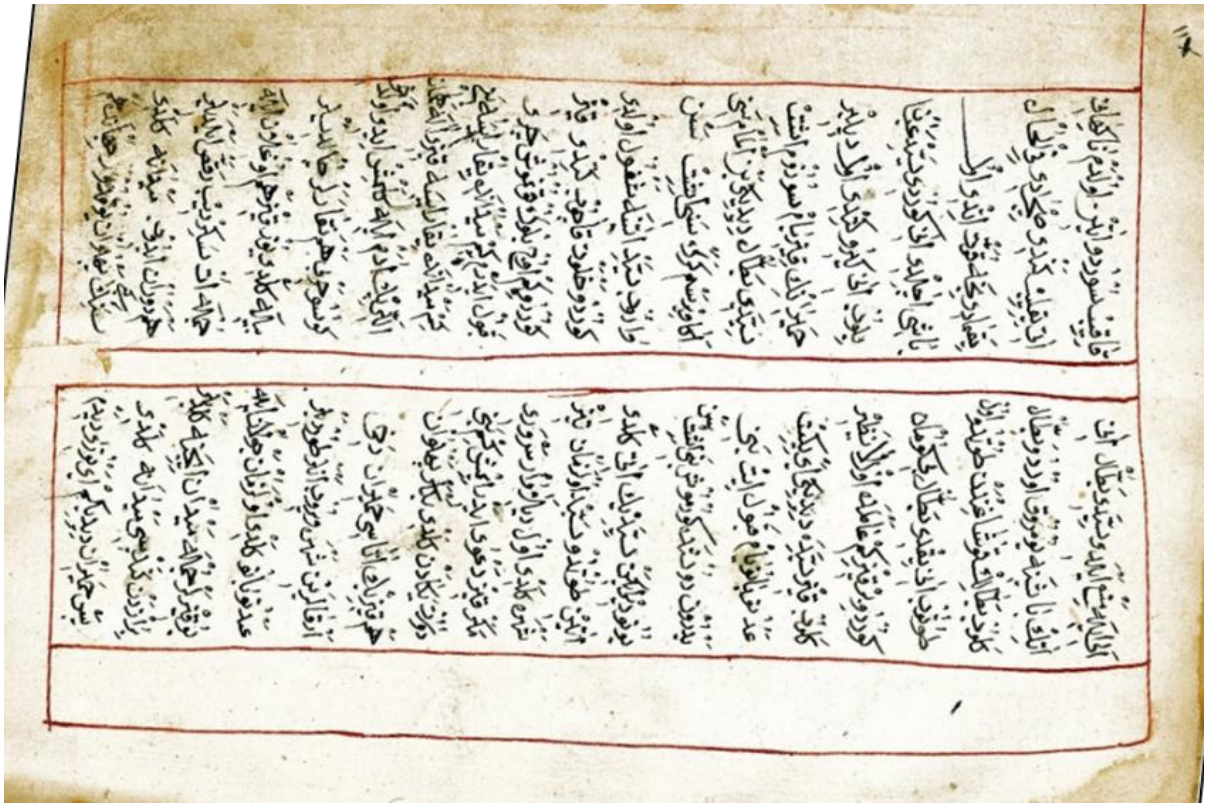

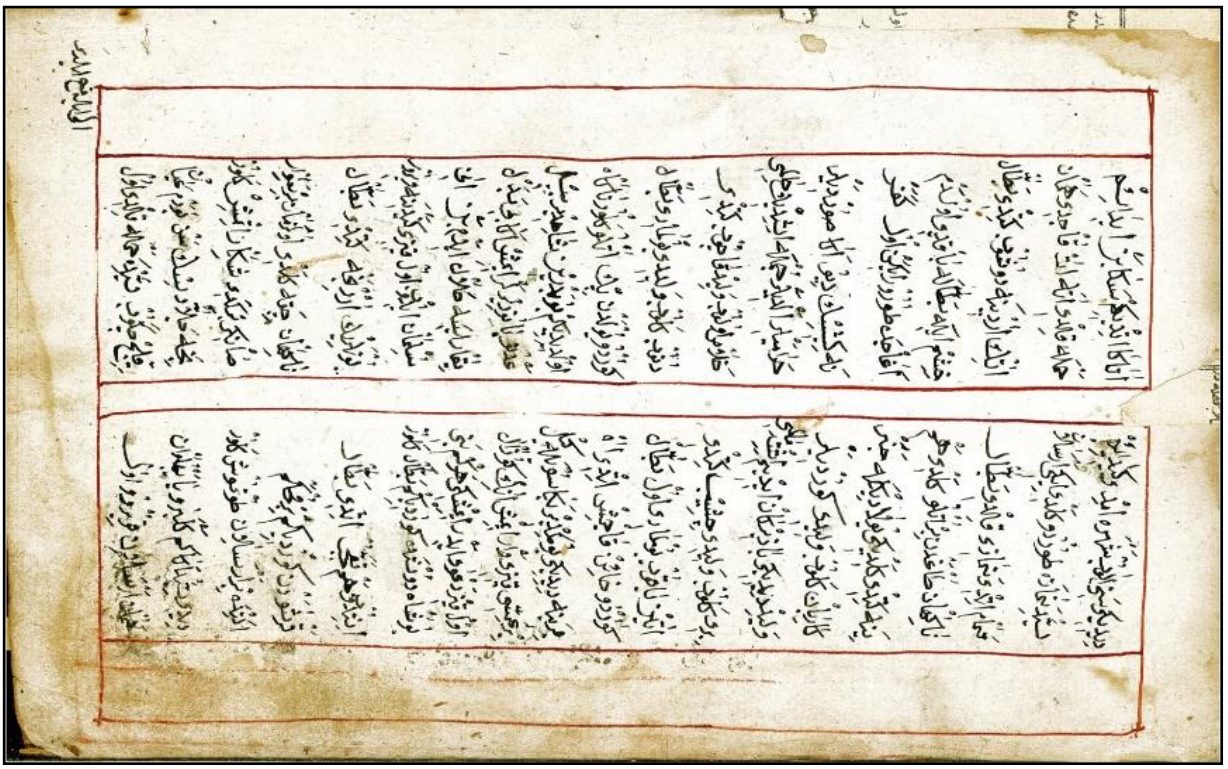
230

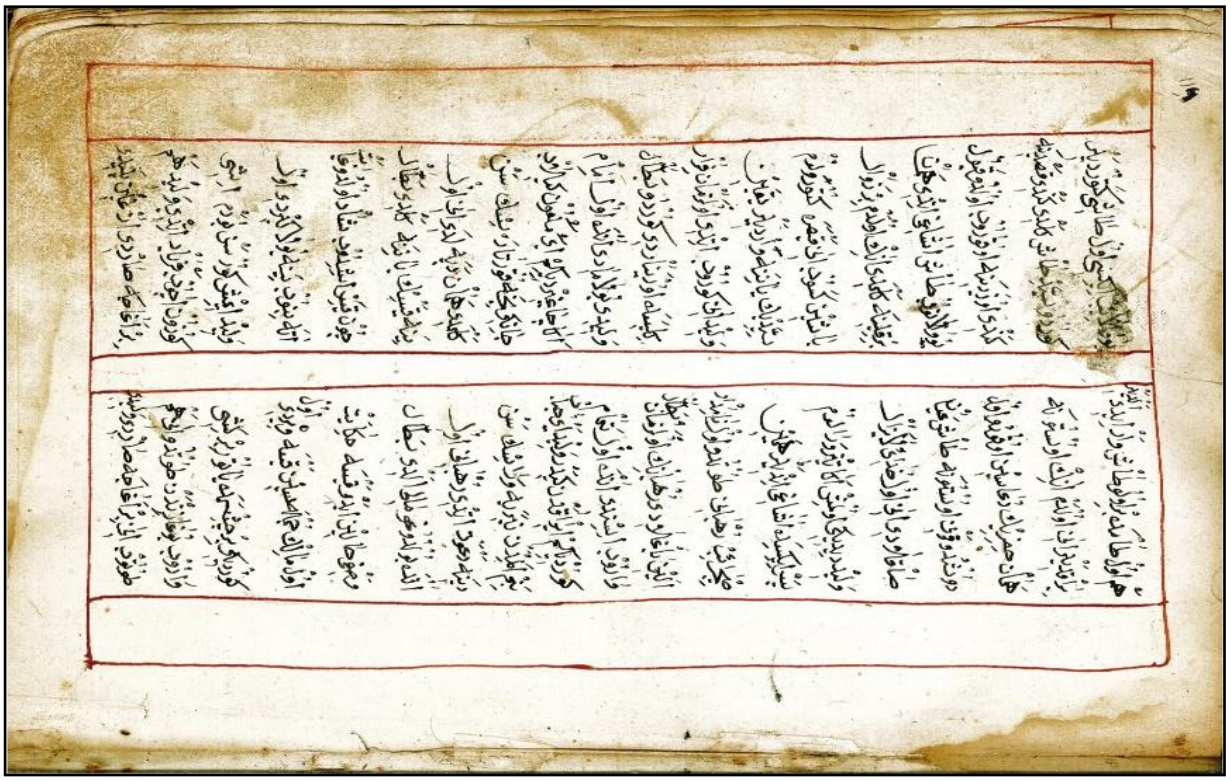
229

228

227

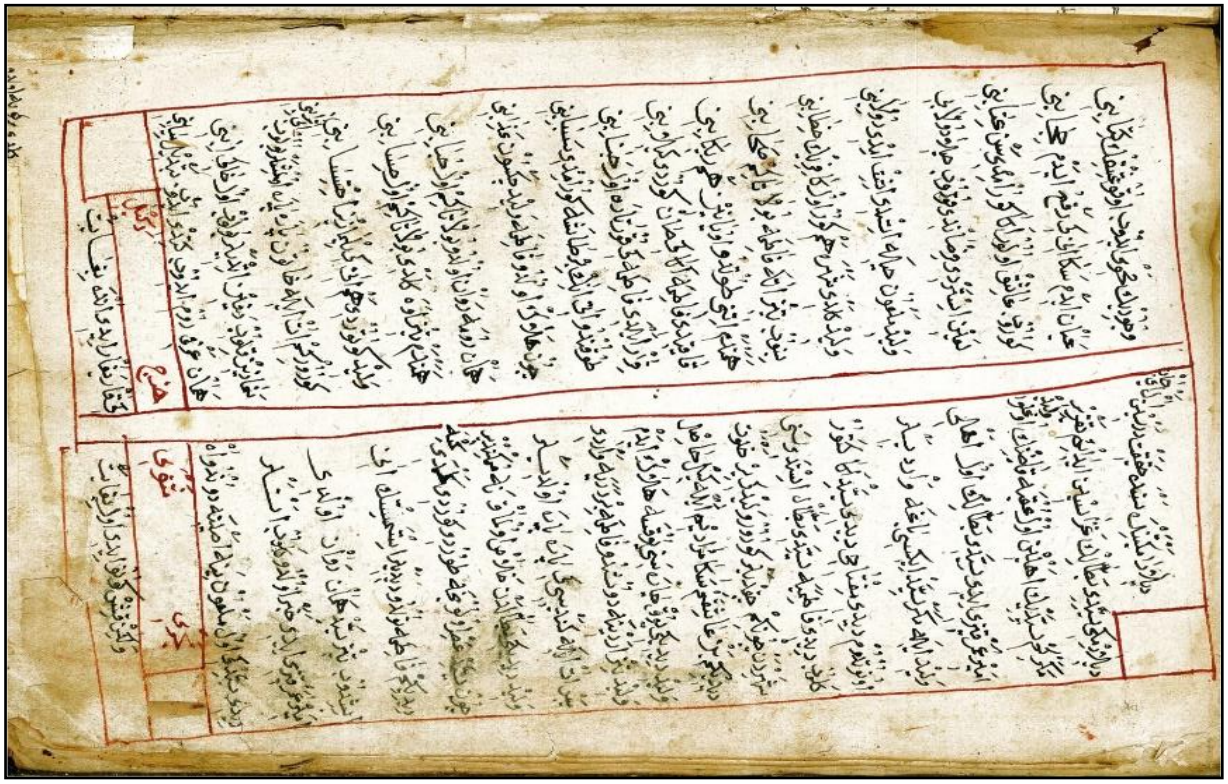
226

225

224

223

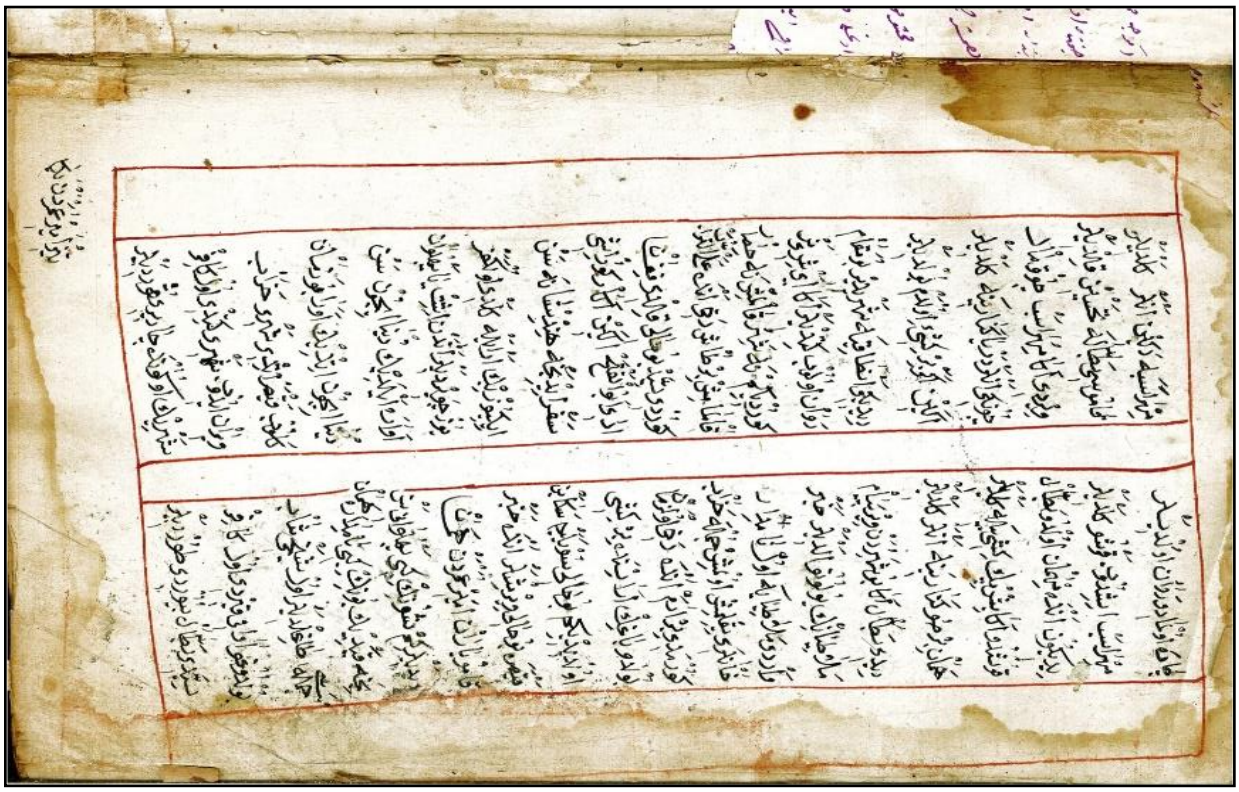
222

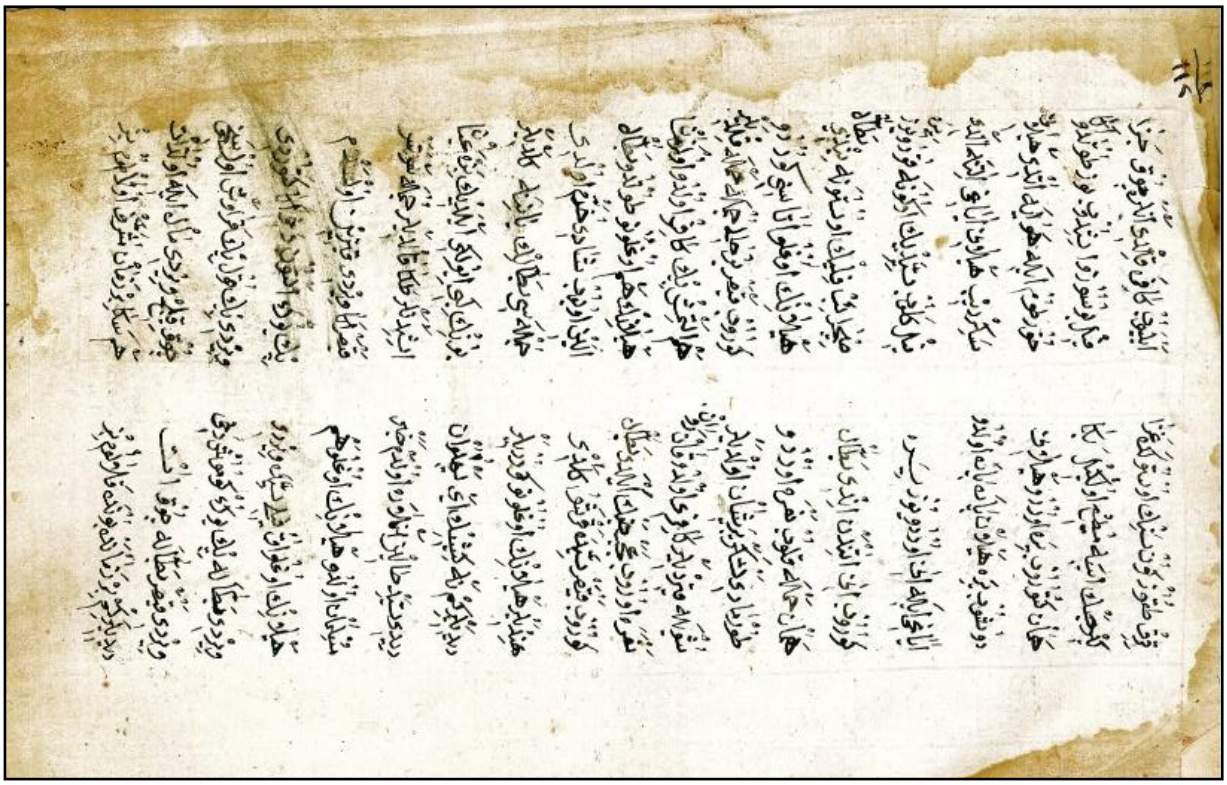
221

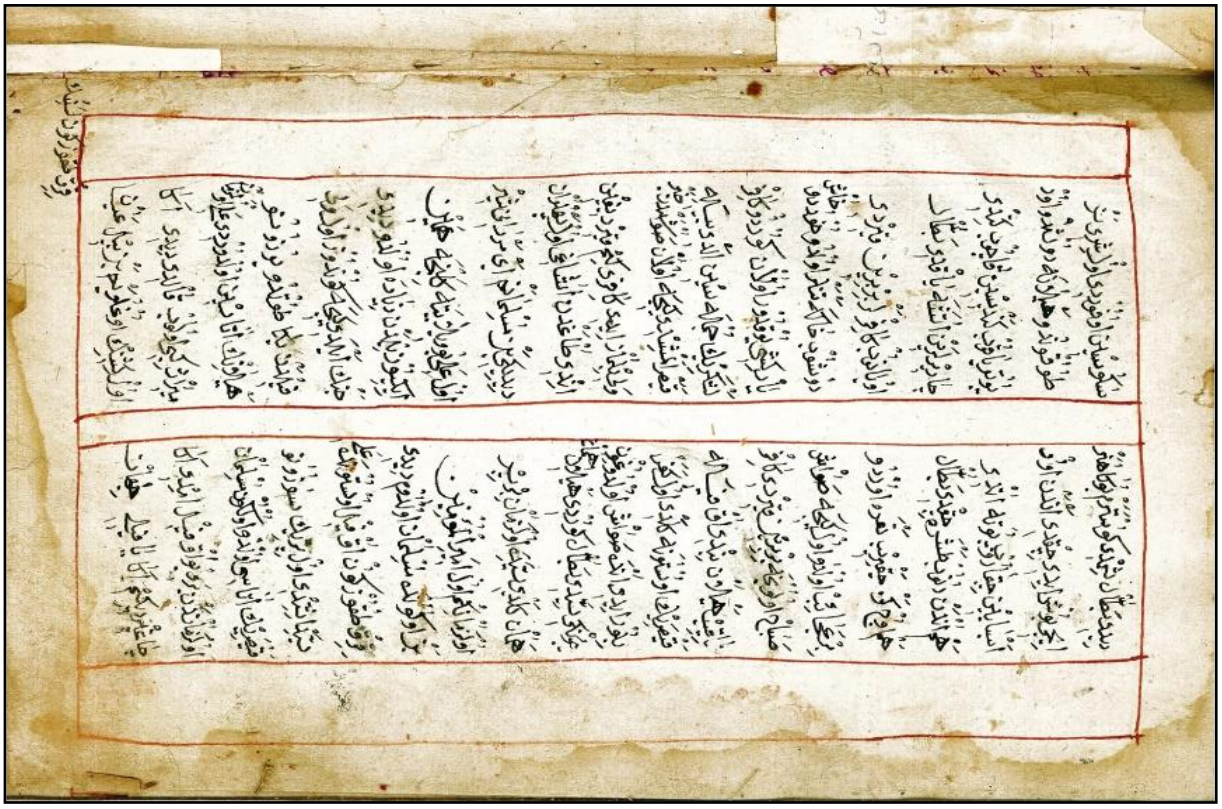
220

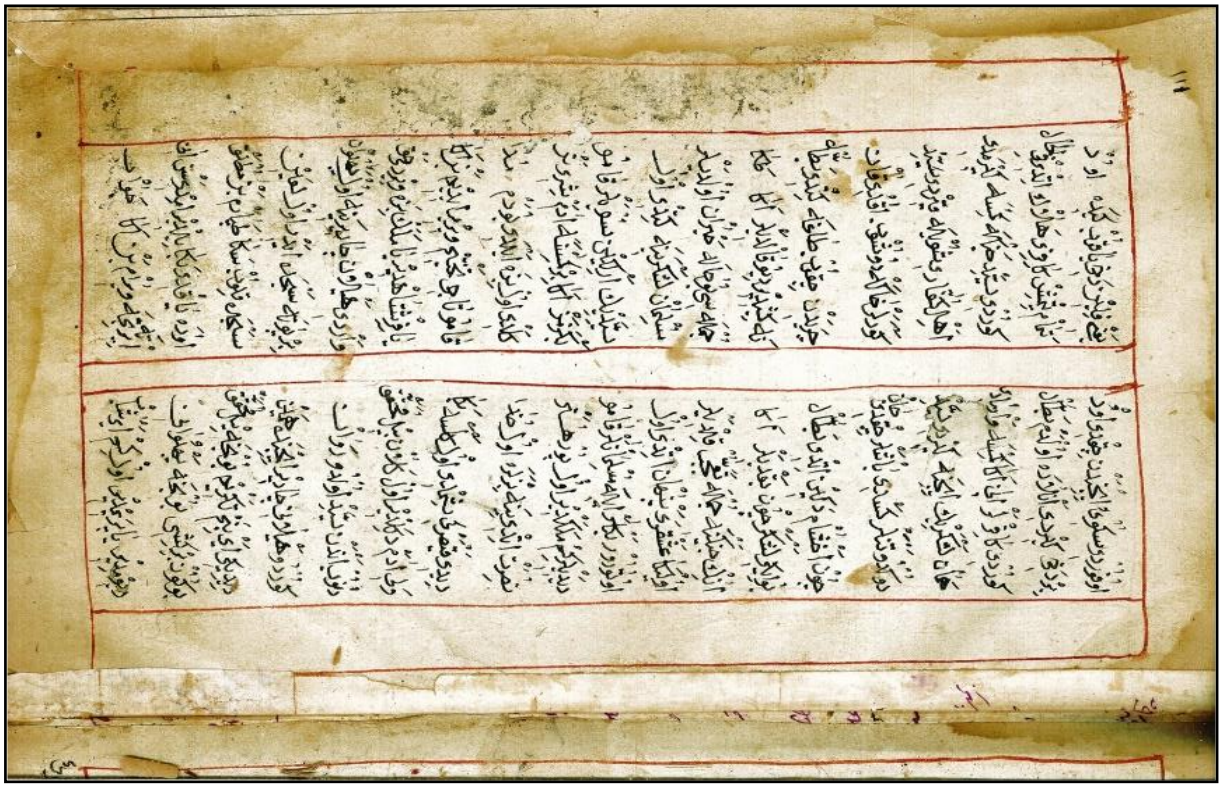
219

218

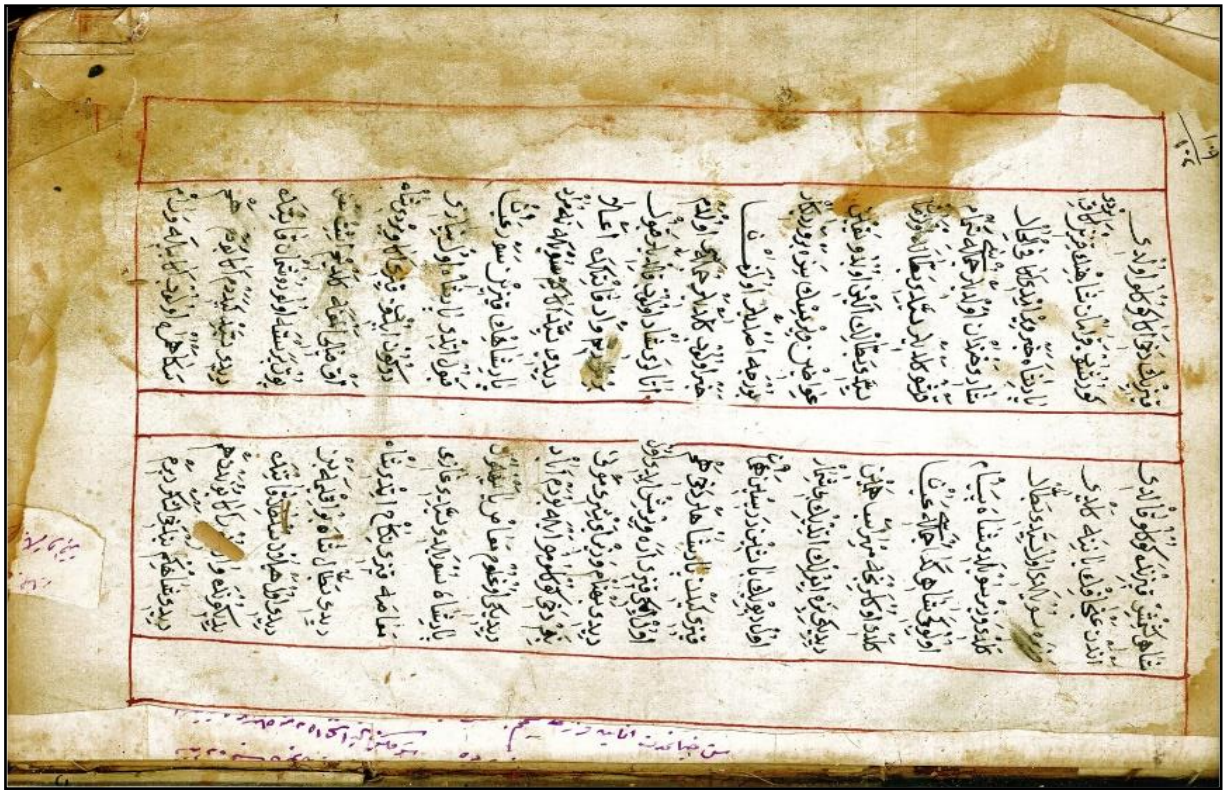
217

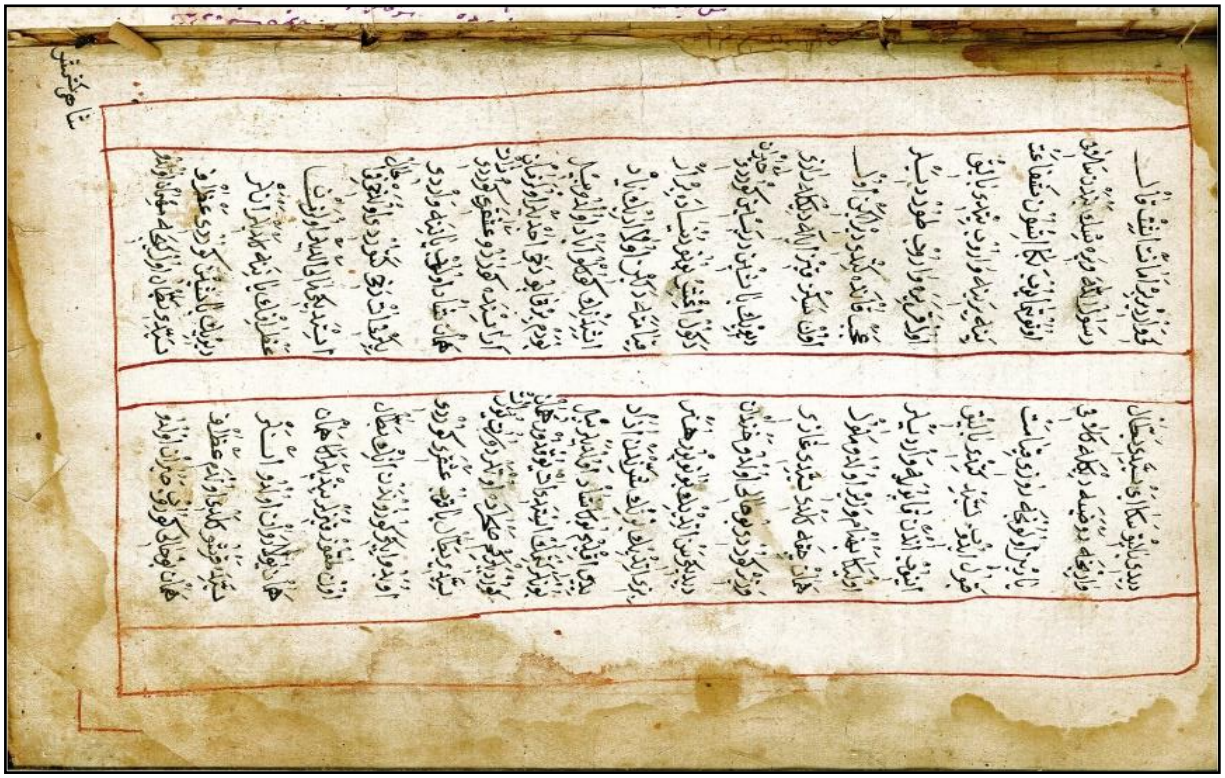
216

215

214

213

212

211

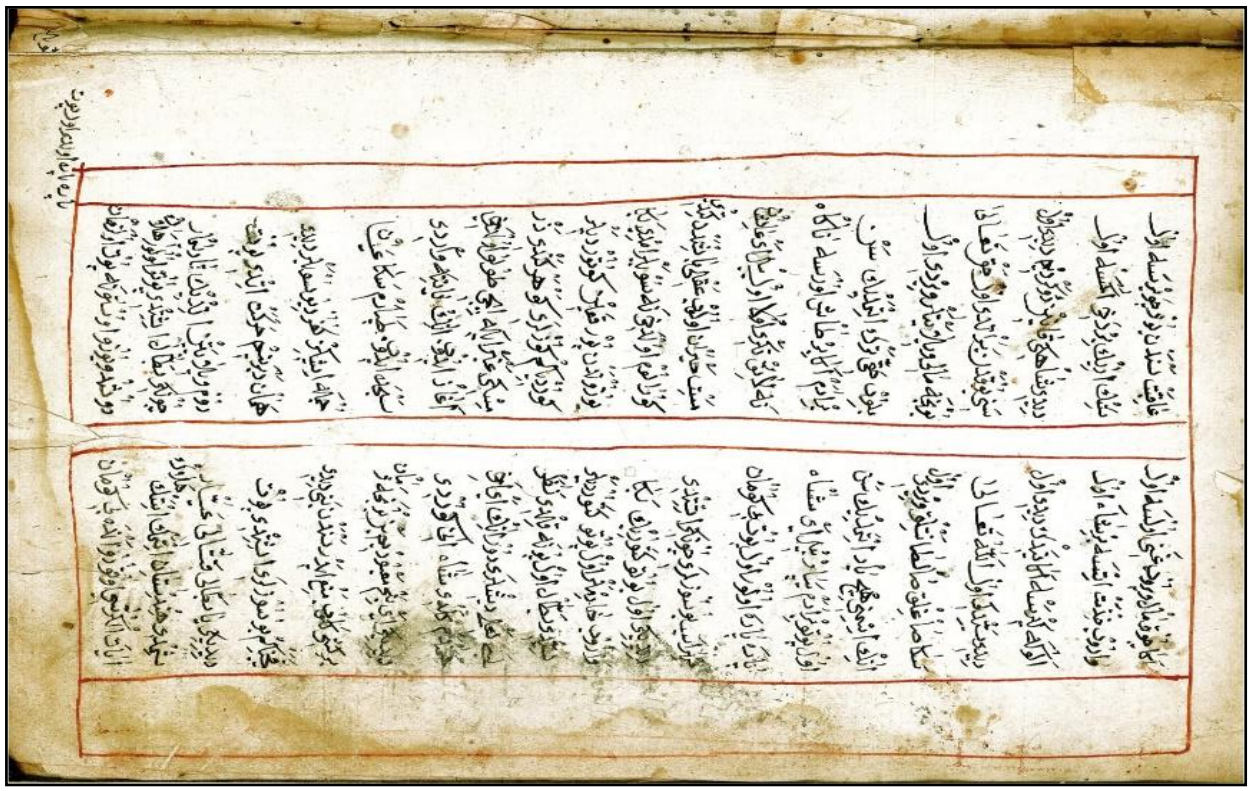
210

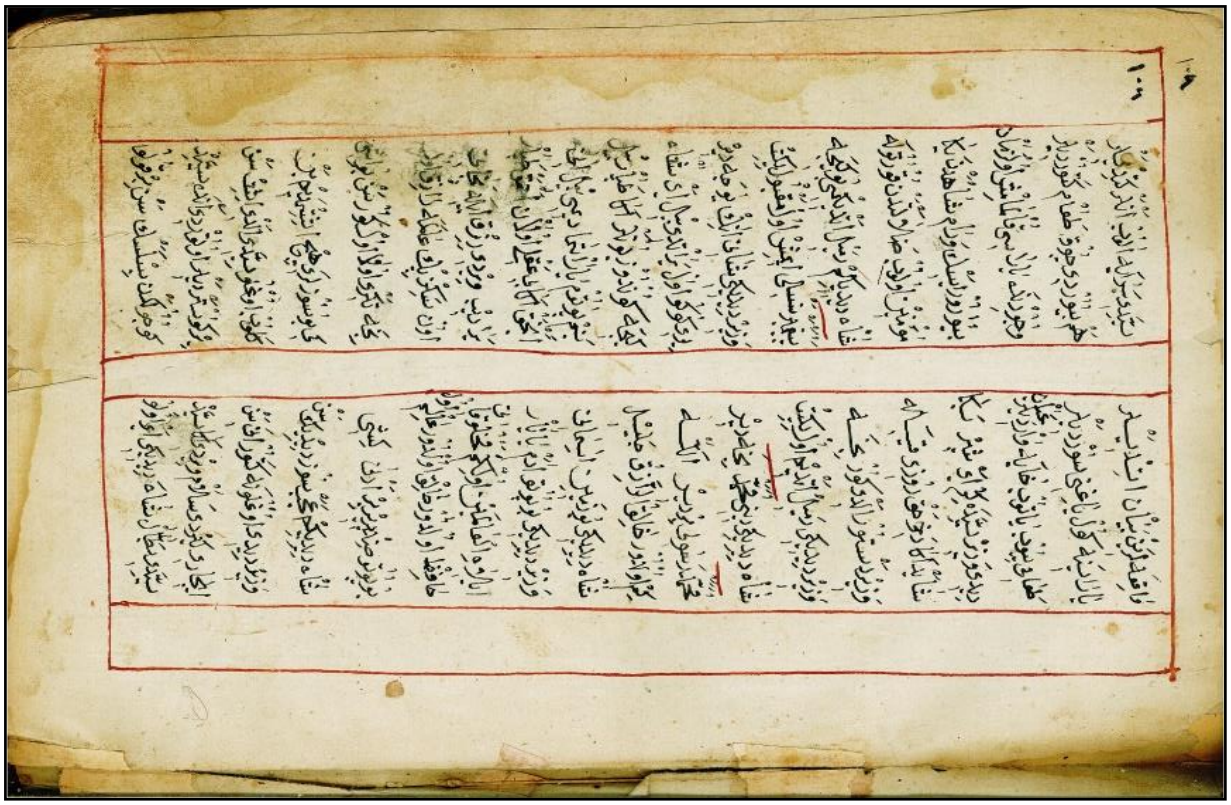
209

208

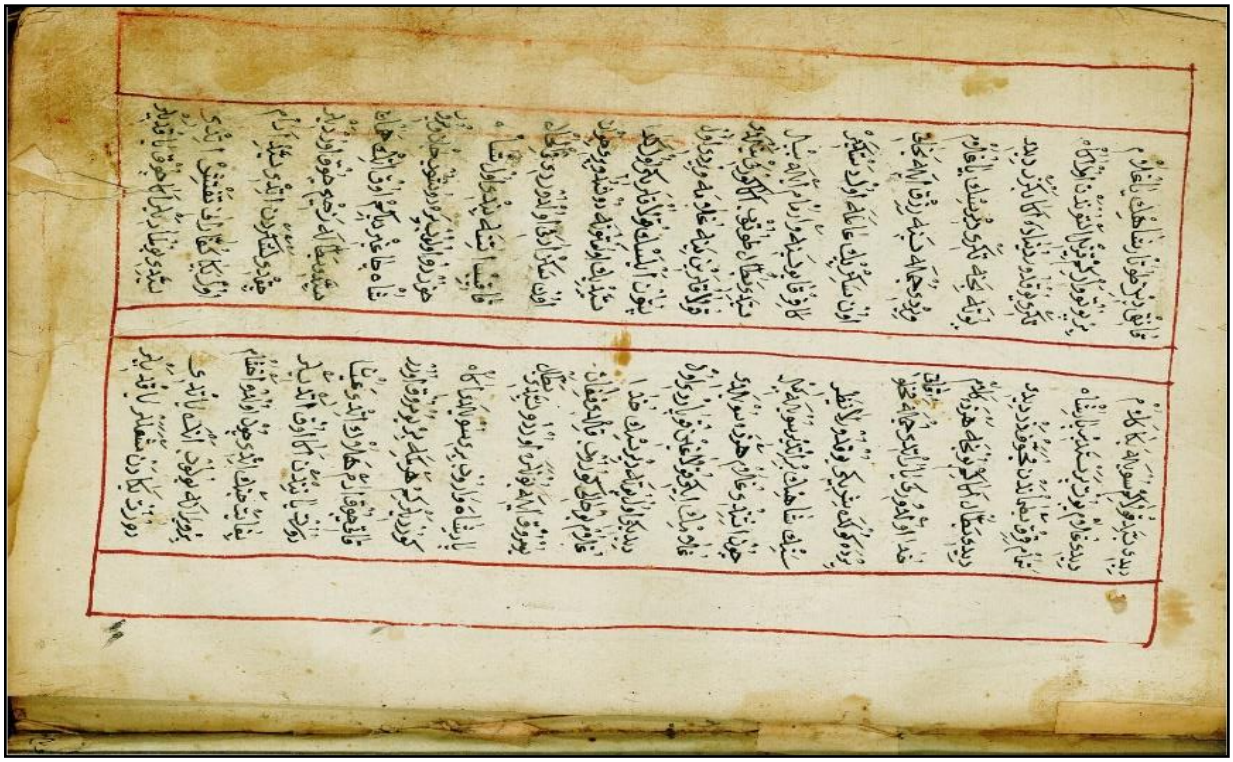
207

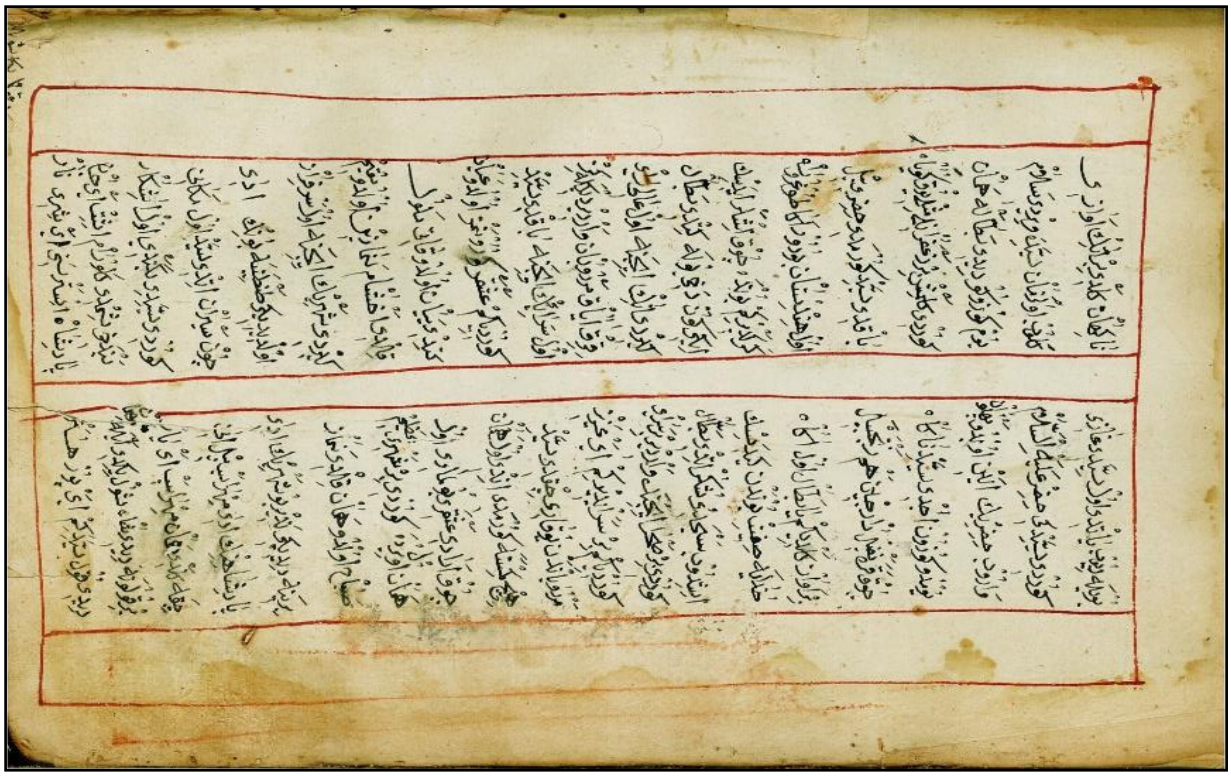
206

205

204

203

202

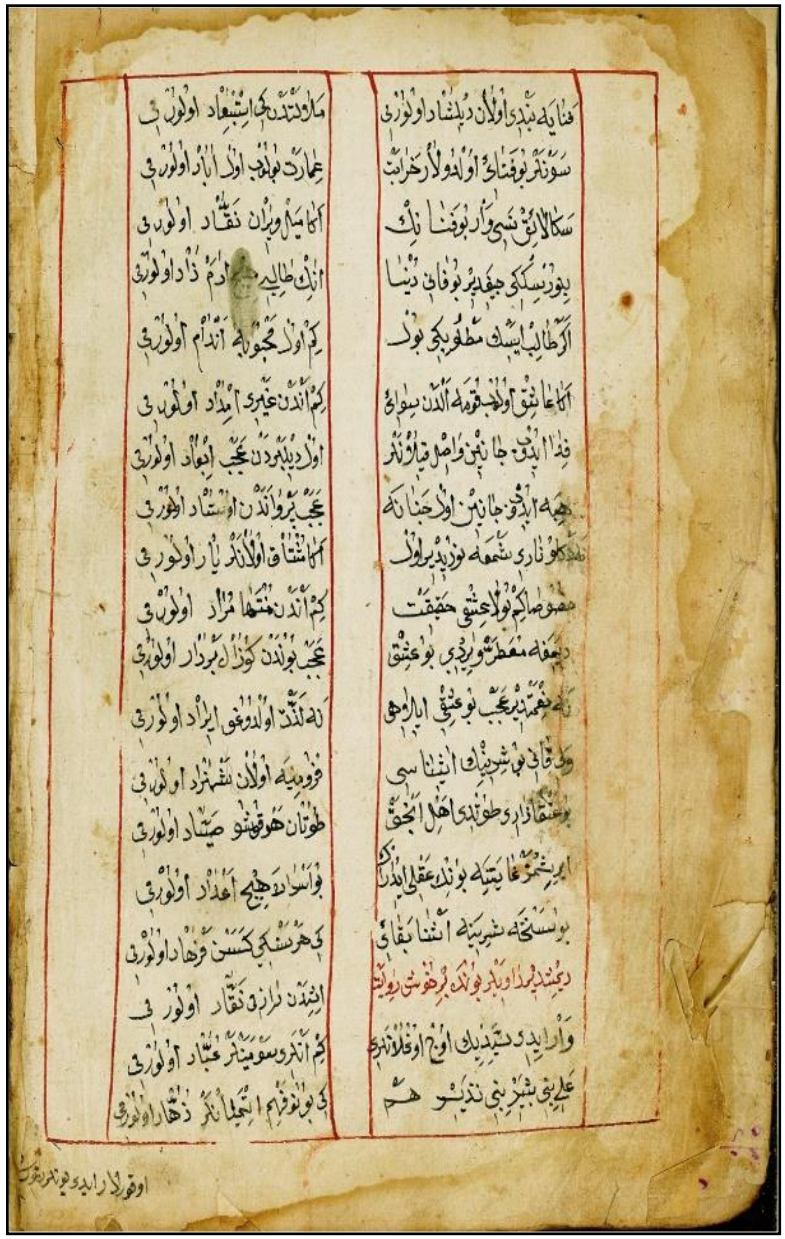

201

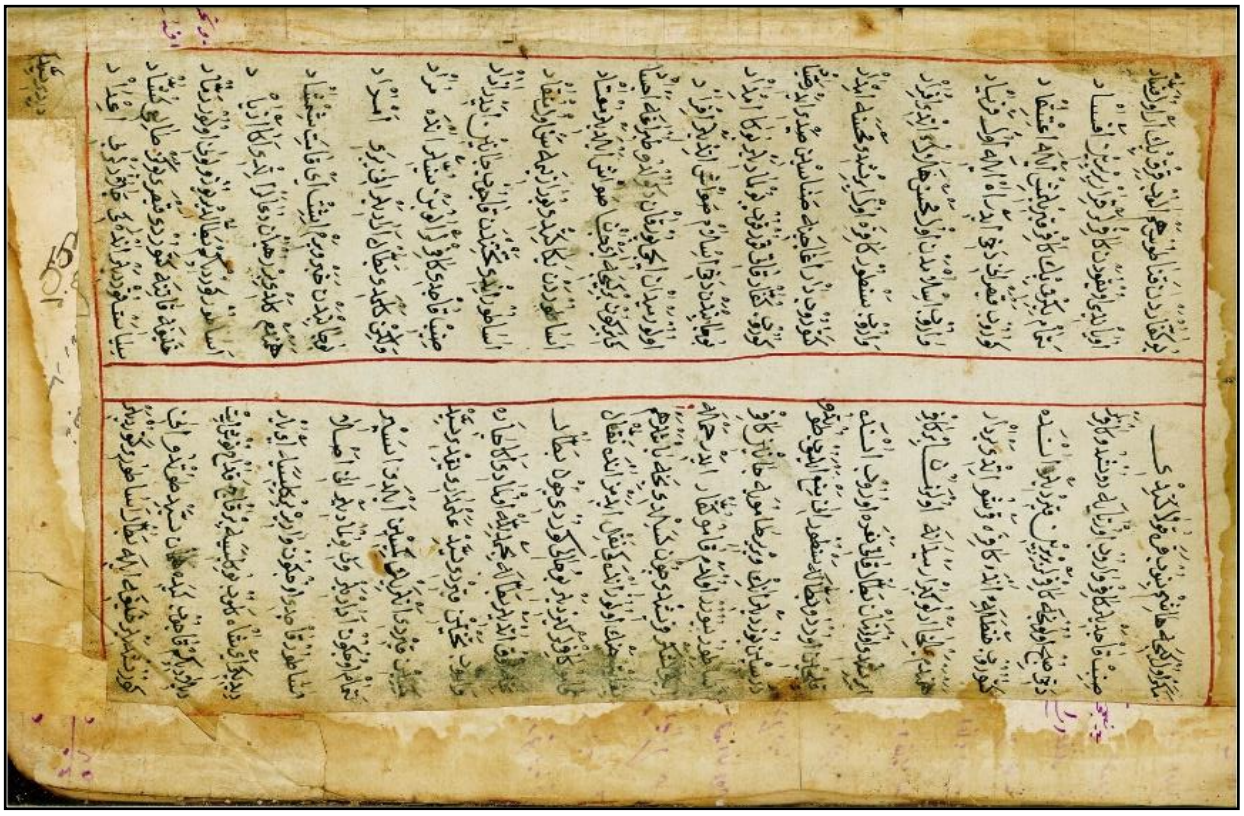

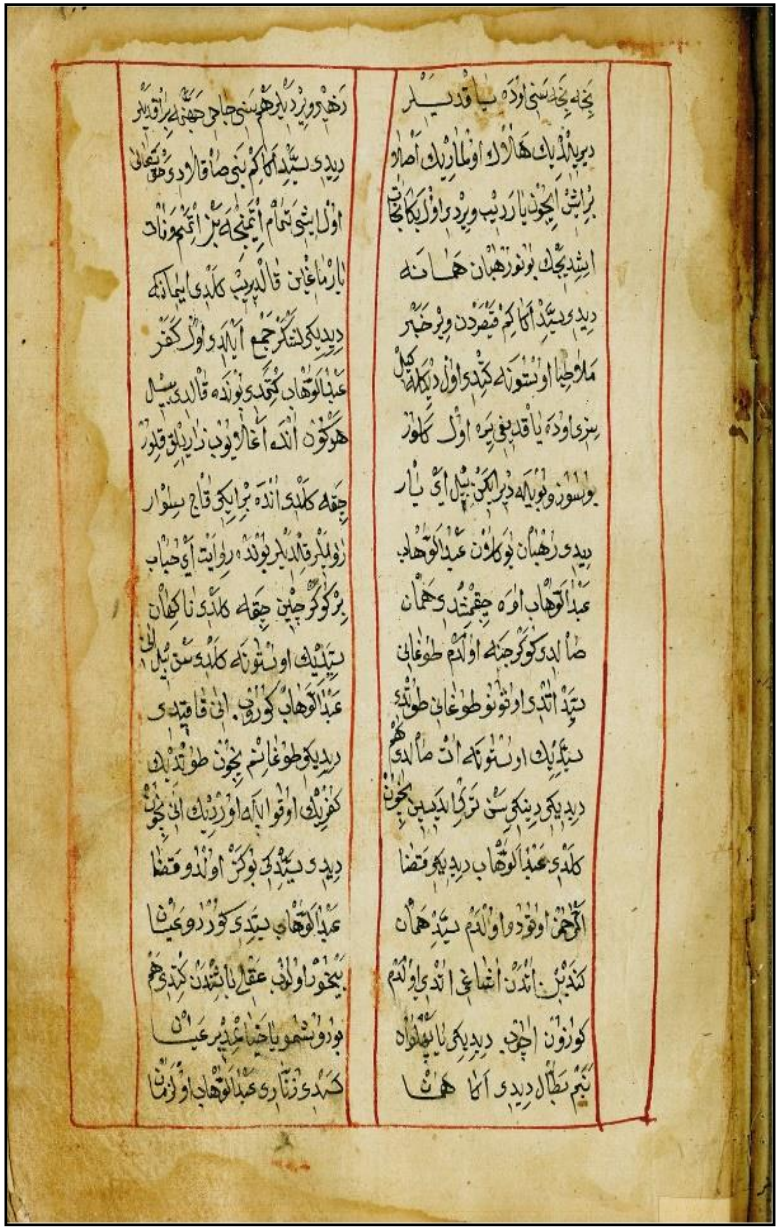

198

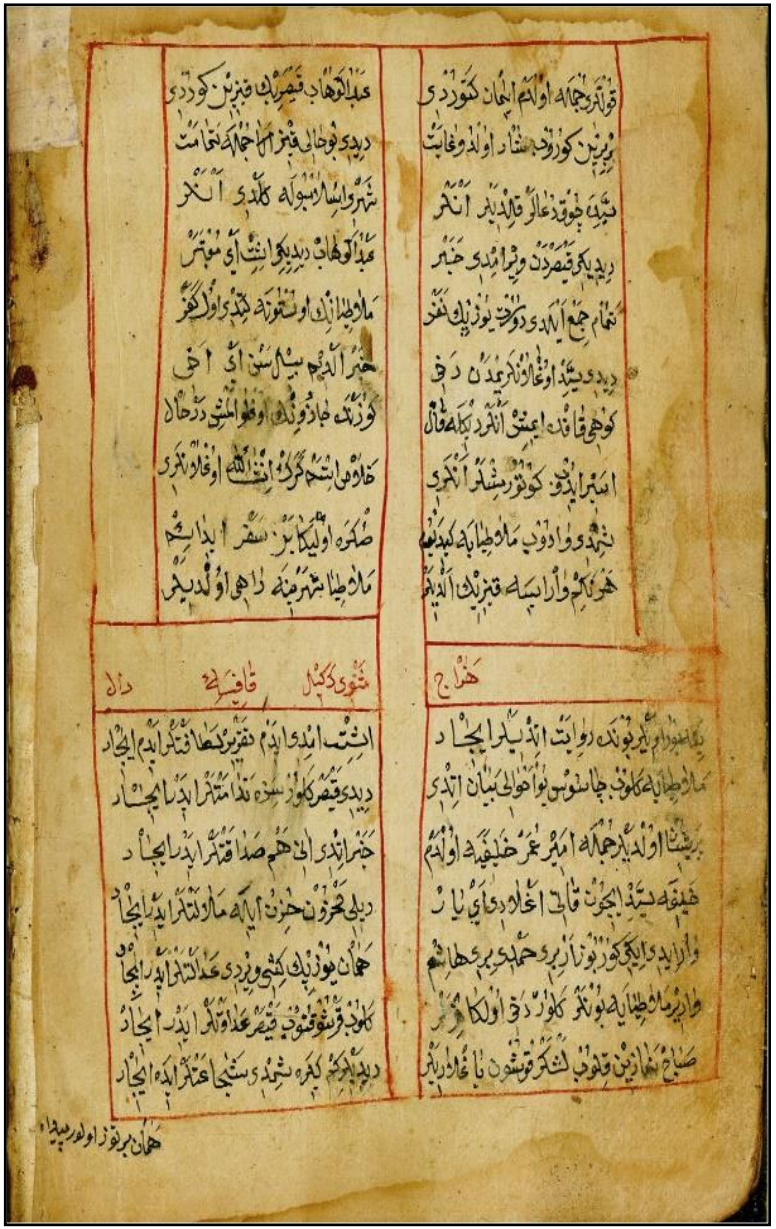

197

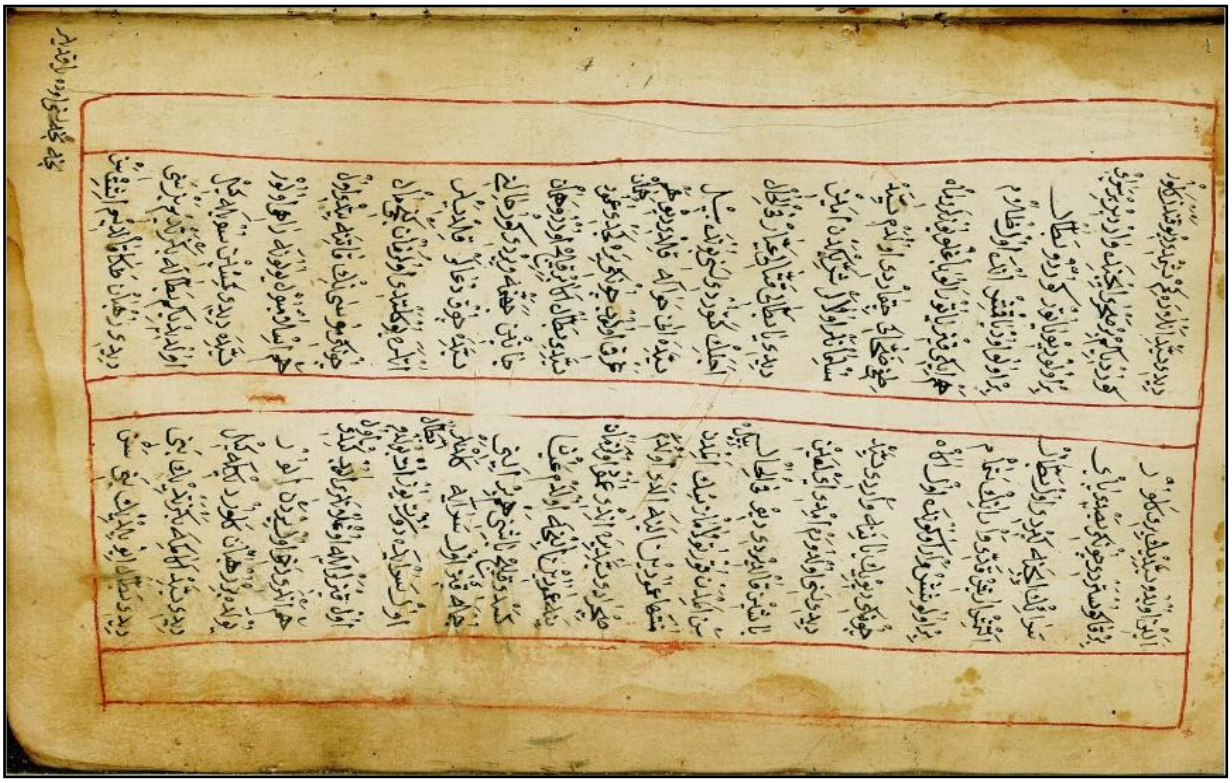

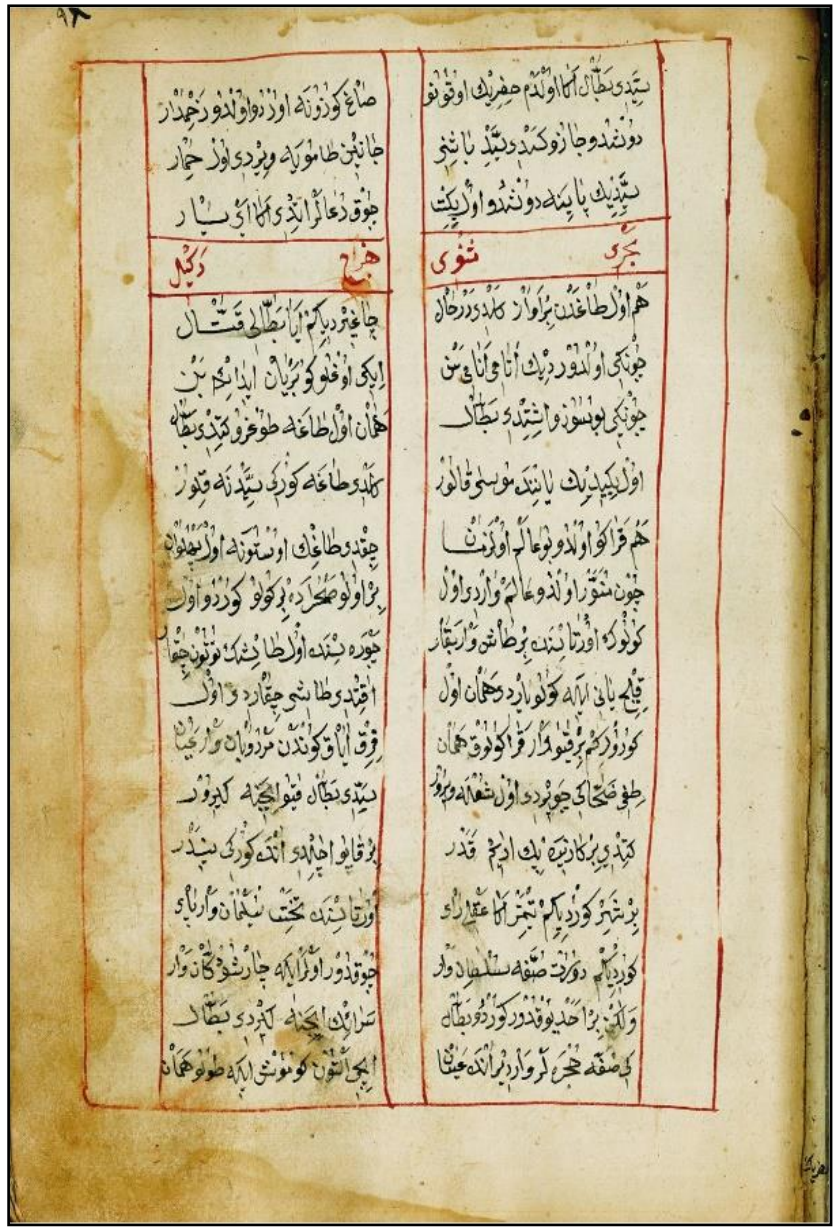

194

193

سیّدی بطّال اما اولدم حضرتیک اوتوسنه	صاغ کوزونه اوزدواولدوزخمدار
دوشمدوجازو کندی سیّد باشنه	جانبن طاموزیه ویردی اولز خمار
سیّدیک پاینه دوشدو اوپدیکت	جوق زمانز ایدی اما ای یار
بحری	**مثنوی** **هزج** **رکیل**
هم اول طاغدن برآواز کلدی درحال	جانم ترکیم ای بطّال قتّال
جوبکی اولدوریک اتاوی اناوی سن	ایکی اوغلوکو بریان ایدارکم بن
جوبکی اوسوزواشیدی بطّال	همان اول طاغه طوغرو تیدی بطّال
اول ایکیدیک یانیندموسی قالور	کلدی طاغه کورک سیّدنه قالور
هم قراکو اولدو بوعالم اولدی تا	چقدی طاغدن اوستونه اول یهلوان
جون شوّرا اولدو عالم واردی اول	برآو اوصحراده برکوکو کوردی اول
کوکوکه اورتاشدی برطاش وارسیقار	جوره شنه اول طاشی دشدی توتوب چقار
قیلیچ یانی ایله کوکو یاردی همان اول	اقتدی طاشی چقاردی اول
کوزلرکم برقیولار قراکولوق همان	قرق آیاق کوندن مزدوران وارایدی
طوغ ضحاکی جوبردی اول شعاله ویردی	سیّدی بطّال قیلیچیله کیردی
کندی دیرکاریه یک ادیم قدر	برقاچو اجلدی انده کورک سیّد
برشیر کوردیکم تیمز اما عقل رای	اورتاشدی تختی سلیمان وارپای
کوردیلر دورت صفه سلطان وار	جوقدور اولرایله چارشوکان وار
ولکن برآحدیوقدر کوردی بطّال	سرایلن ایچنه کیردی بطّال
کی صفه هجرلر وارایدی انده عجبا	ایچی اتون کومونش ایله طولو همان

کوردیلر کم برقیله وارایدی کیدی اچری	هم اوچ صفه دخی کوردی وارایدی بیزاری
هم انده دخی اوچ تخت کوردی اولنو	یا تورا اوچ قیز انده یاتورلری اورتانو
هم انده دخی برمرمر دیرک وار	انده برقاچ سطر یازی وارایدی آیدار
یازیسن اوکیمسنه کم بنای لایزال	صکره دیمش دیکله انده نه اولدوغاه
نیچه اسکندر دوقرنین اولغاه	یدی اقلیمه حاکم آیادیم بیل ناکاه
سیّدی اسکندر دیایدیم تمام	دریای اسکندری کیدیم بن اوهمام
بوقیرلر نیچه دیرسن دیکله راز	اتا لری ایدی غایت آیاله سرفراز
انک برقیز قرنداشی وارایدی	بنی سورایدوهم اولدیلر ایدی
اول سیّدن اذیردی بواوچ قیزی	دیرلر اتا کوزاده ویرمز سیزی
امیدی بوقیز جهازلک لذّتی	آرایله اوغلان اولور عزتی
اتا کوزه اخو ویرلک شرّیدم	اتا کوزدن ایو کورام سیزی بزدهم
بوقیرلر بوسوزه عاقل اولدوزر	اتا یه ذهیر ویرمز اولدوزر
بوسوزلری جونکی ایدیلر بکا بیان ده	بنده بوشهری یاپدیم نهاده
بنم وزیریم ارپش طالبش حکیم	طلبلدم ایله بوشهری قالدیم تمام
بن دیدیکی بوشهره کمسنه کلمدی	ادم اوغلو اترندن بویله یول بولمدی
وزیرلر اول شهرلره آیادی نظر	دیدیلر کی بزلر کله اولله اول قرهتر
اول کشو اخر زمانده کلیسر دیرلر	محمد مصطفی سلندن اولوسار دیرلر
سیّدی بطّال غازی اولا ادر اویدیار	عالم قدر عقل اولا انلرک هم نامدار
کلاوزه ایده دیو جاز ولادی بیتدی	ایکی اوغلو غایب اولوانلرک دیکله کیم

اوغلاوغلنری ایستولر اولیورلنه

190

189

188

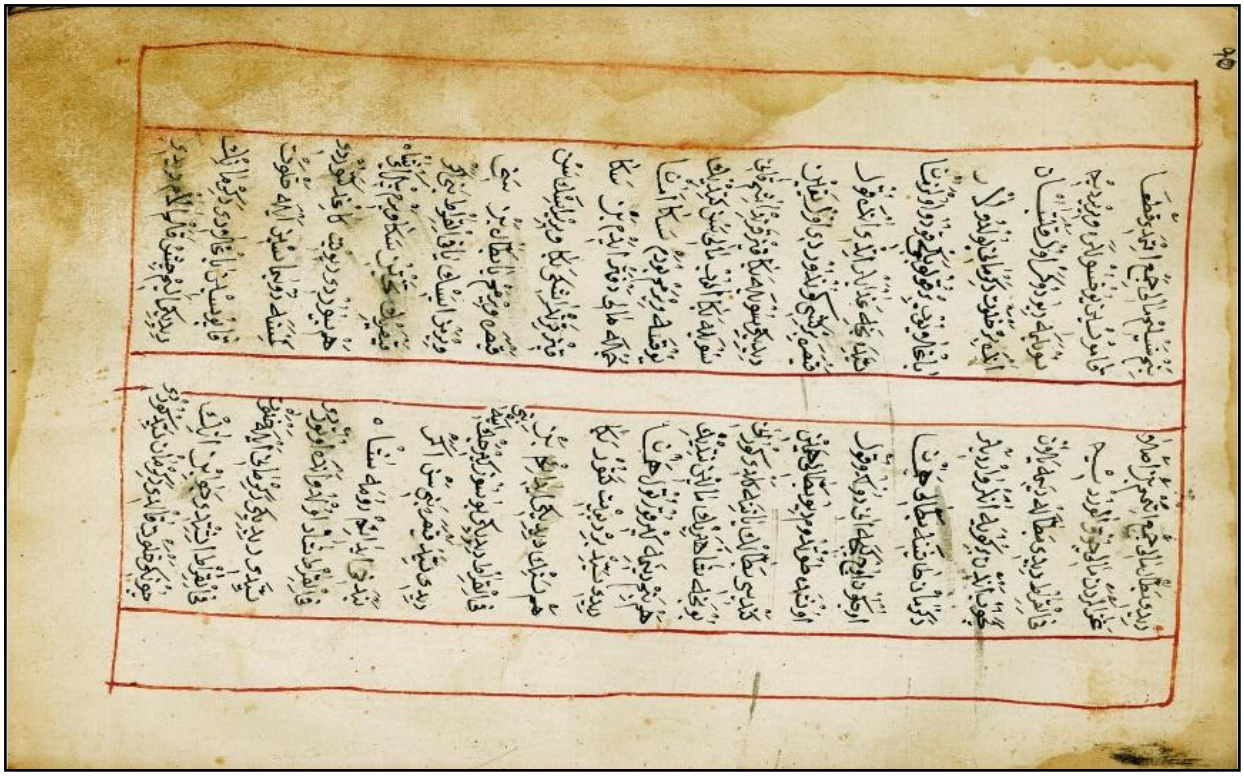
187

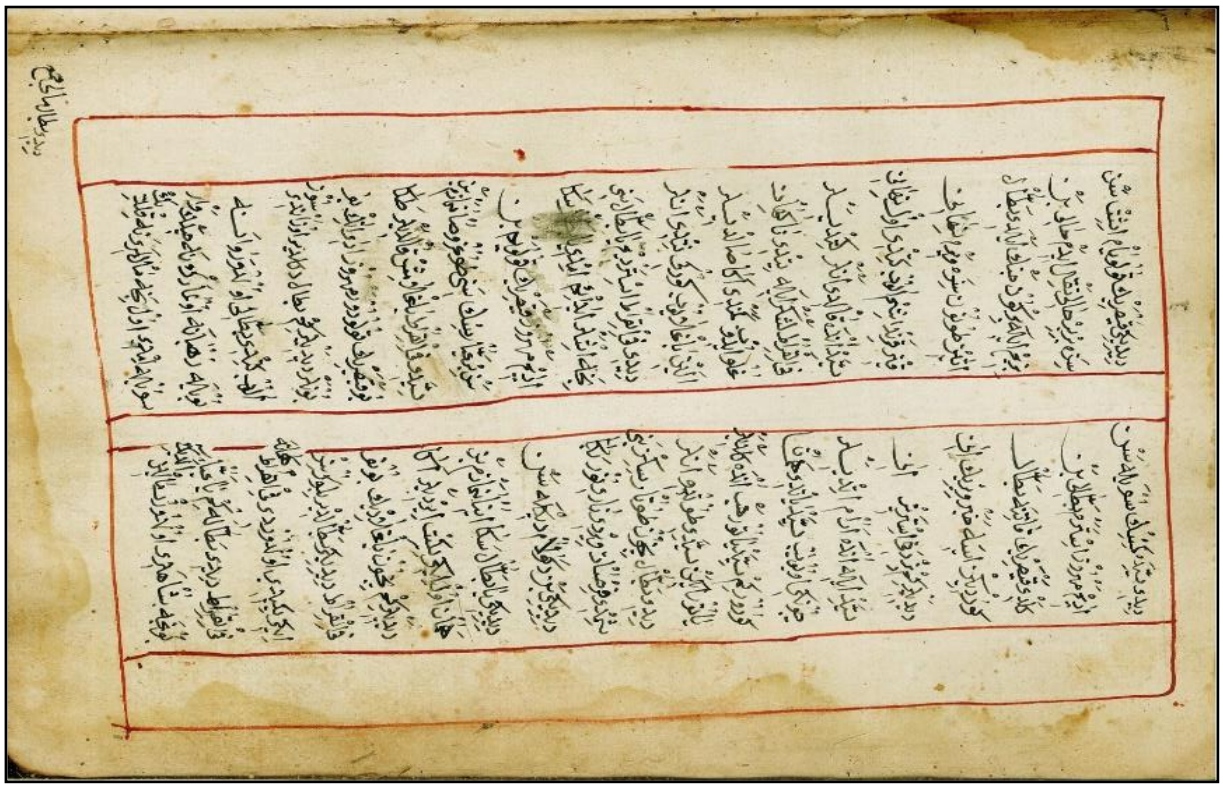
186

185

184

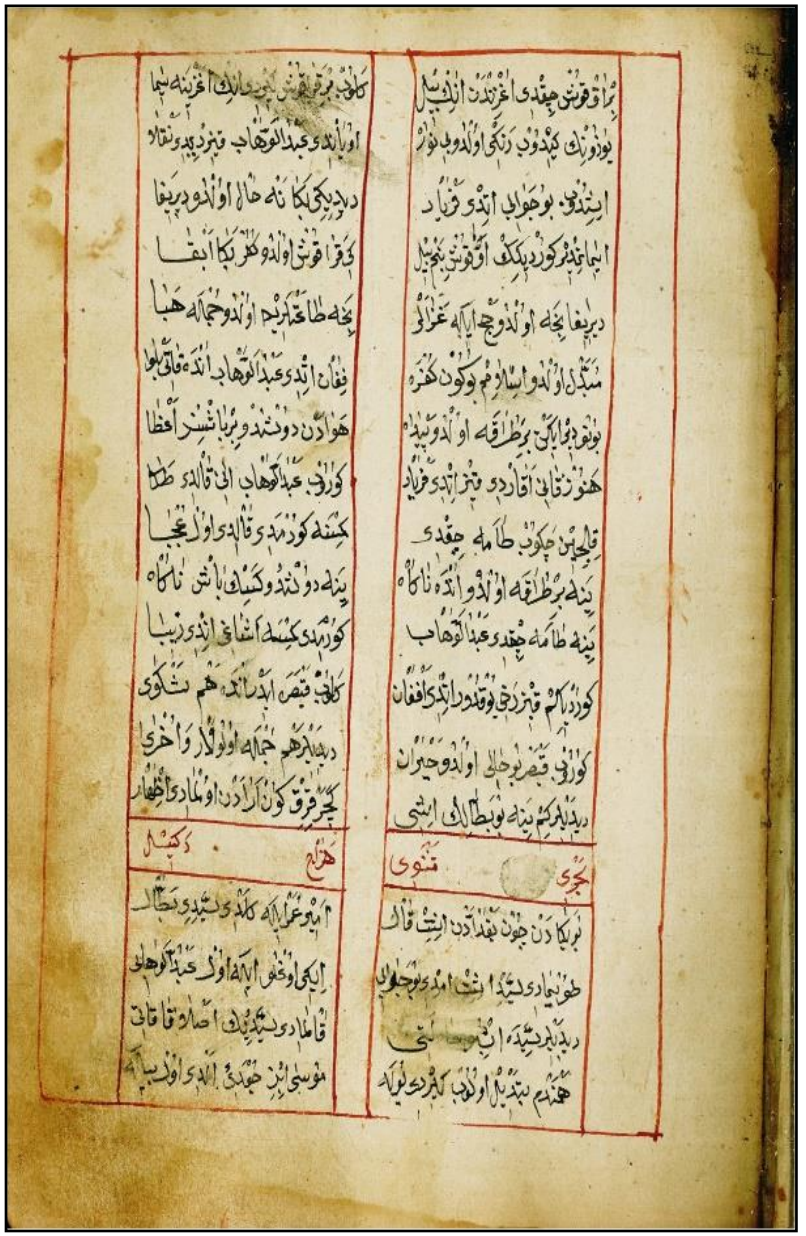

183

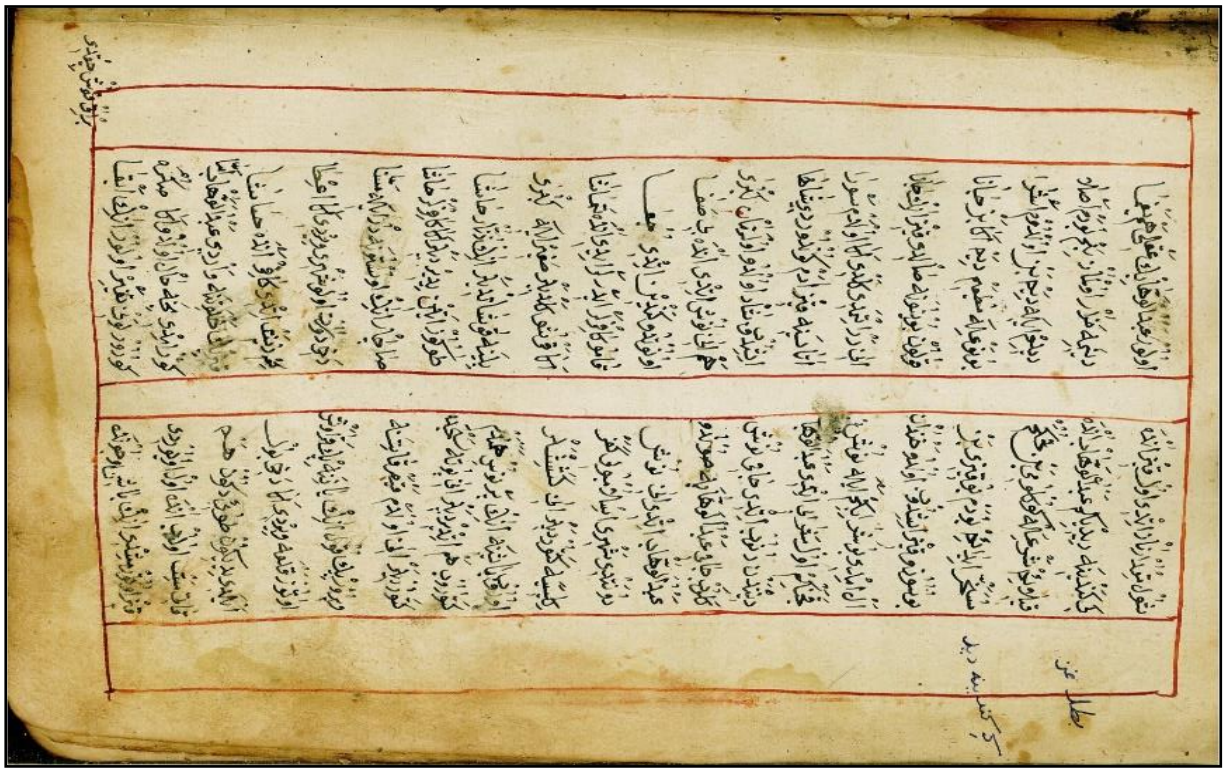

180

179

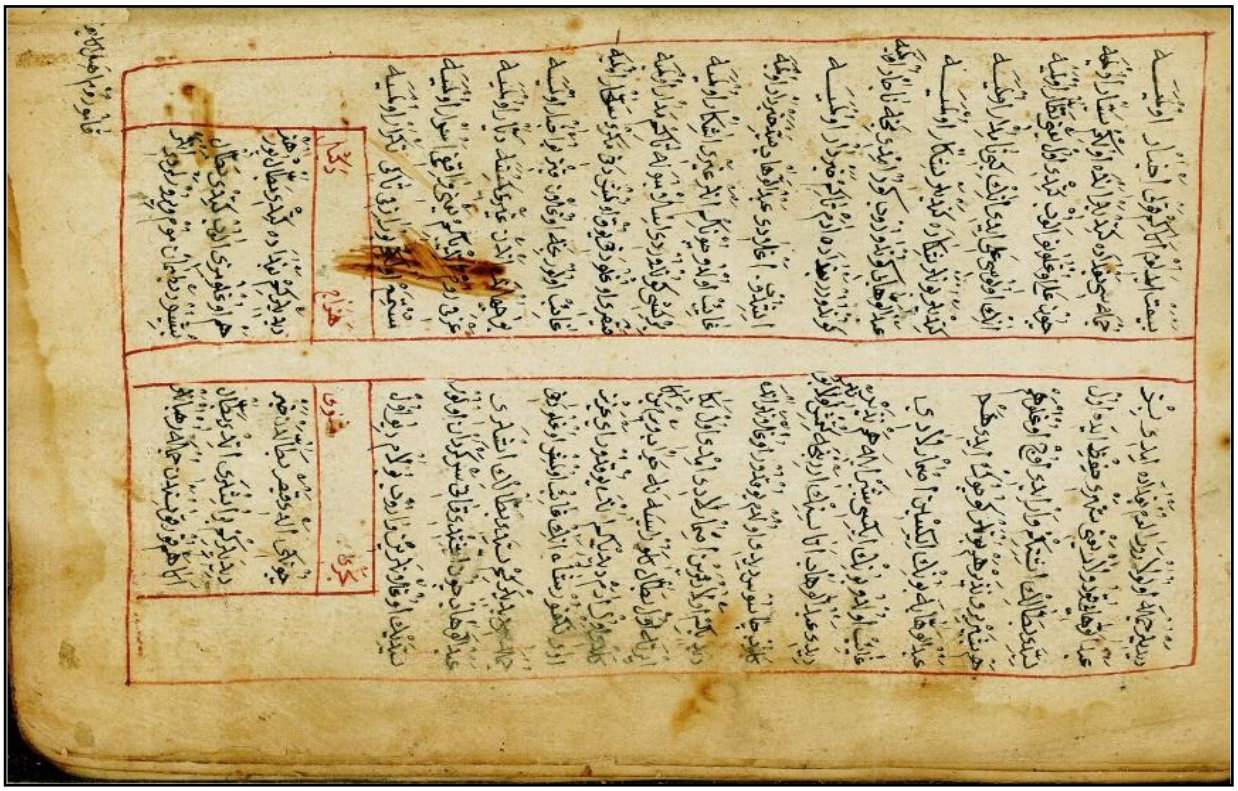
178

177

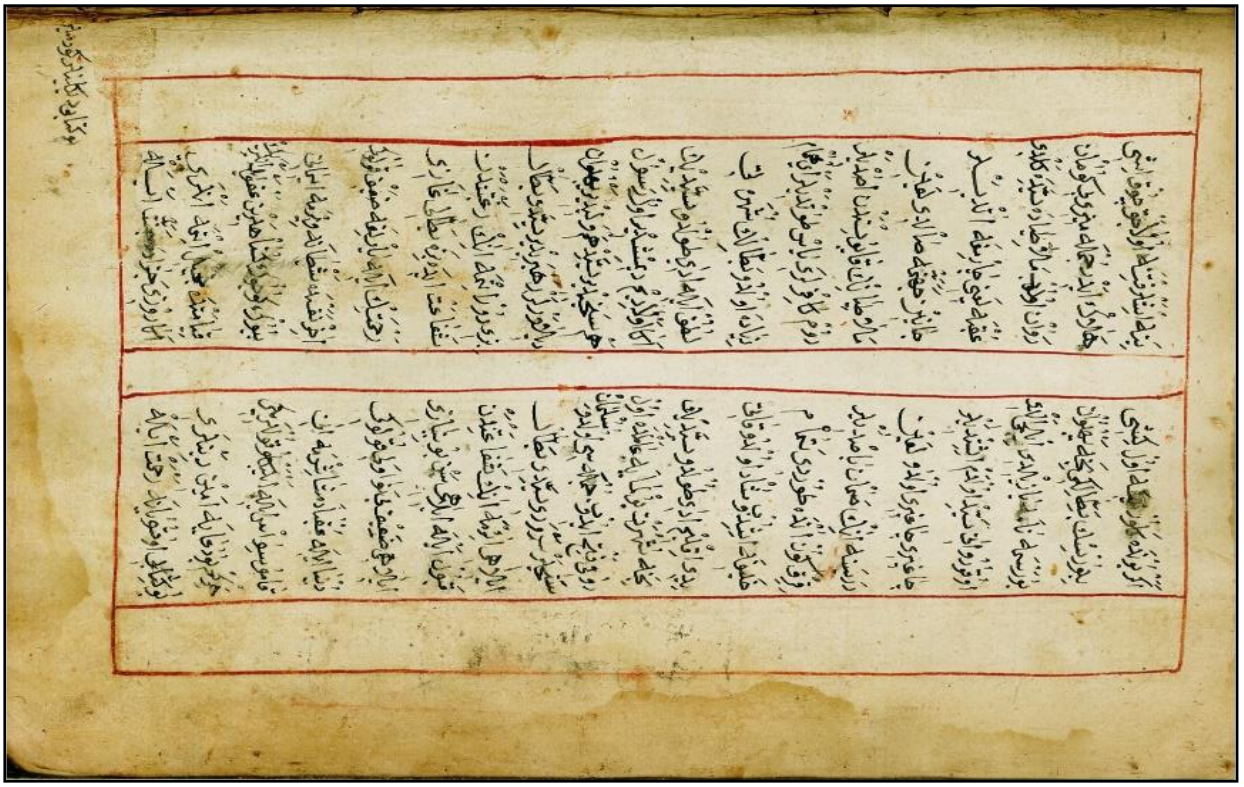
176

175

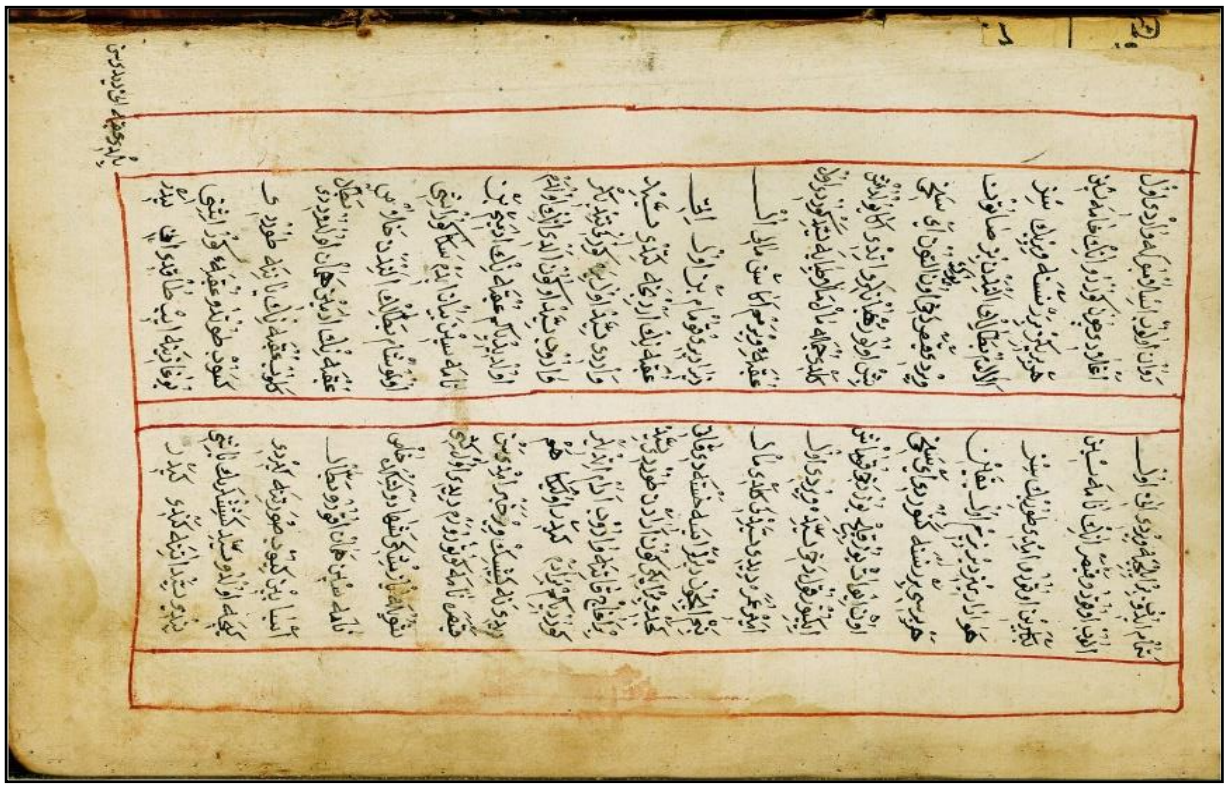
174

173

172

171

170

169

168

167

166

165

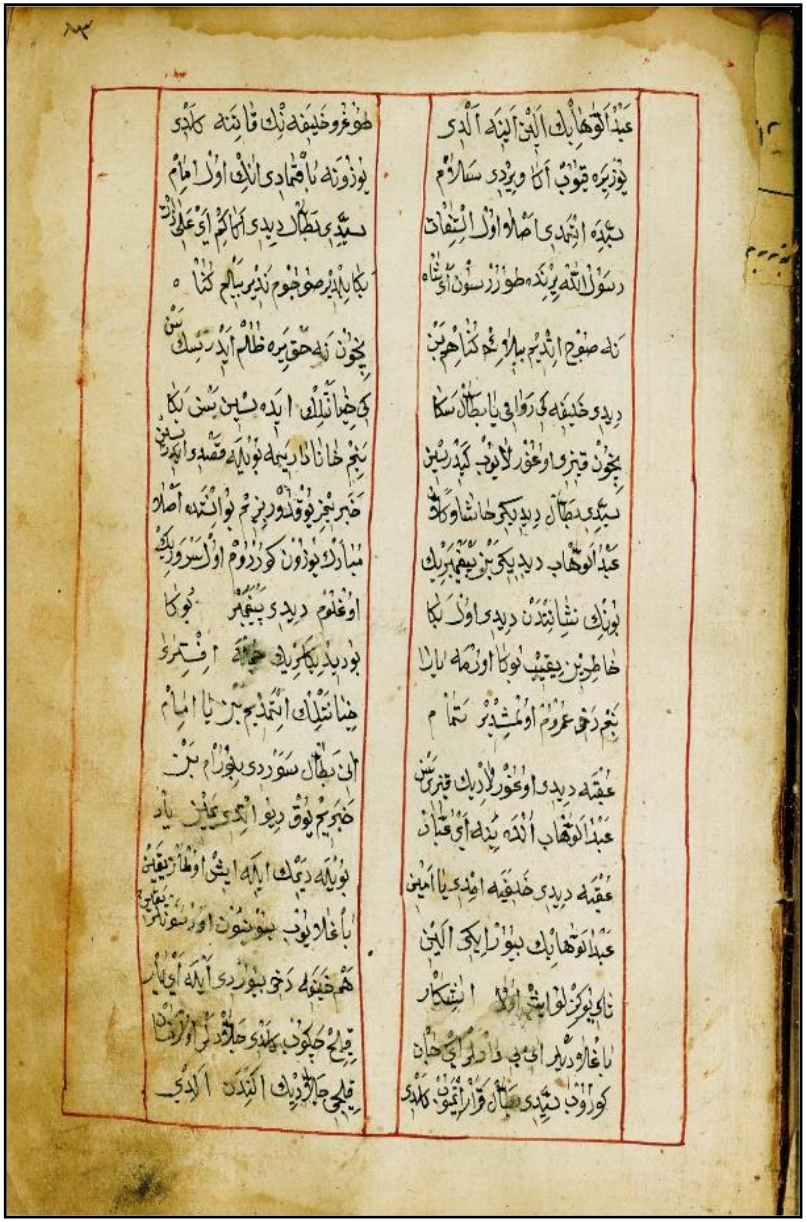

164

163

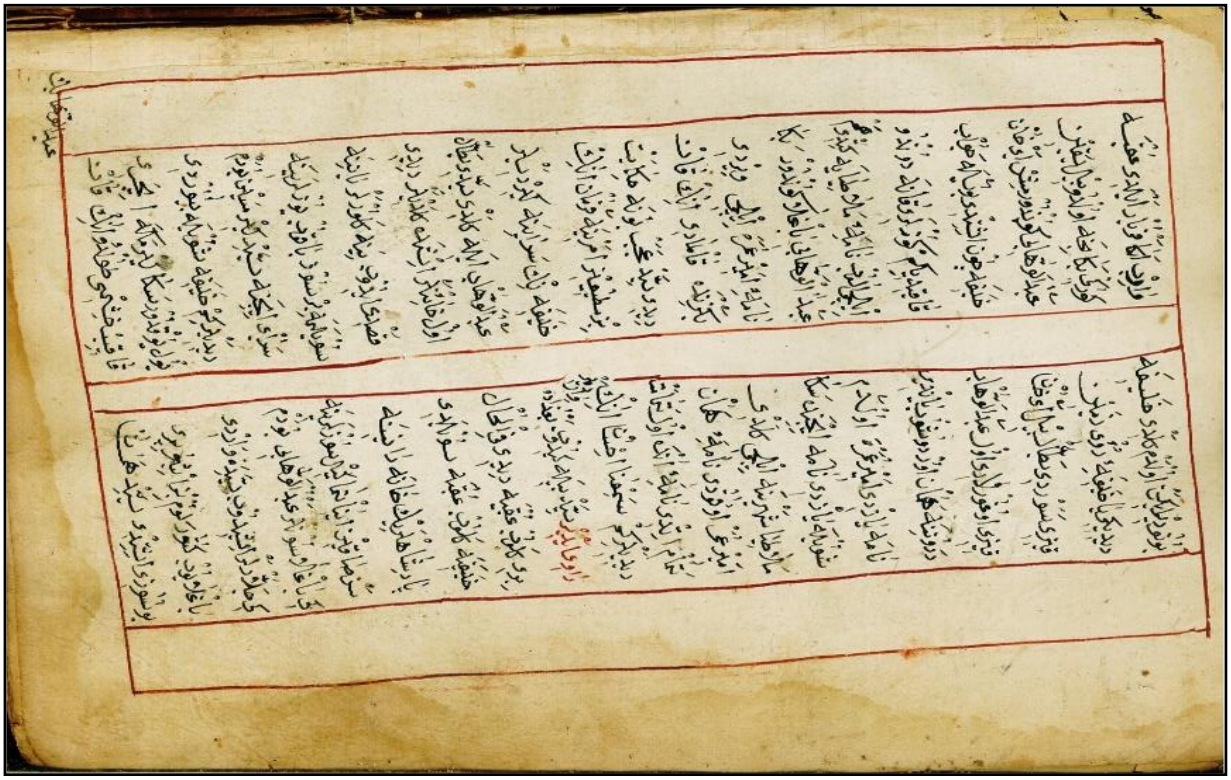

161

162

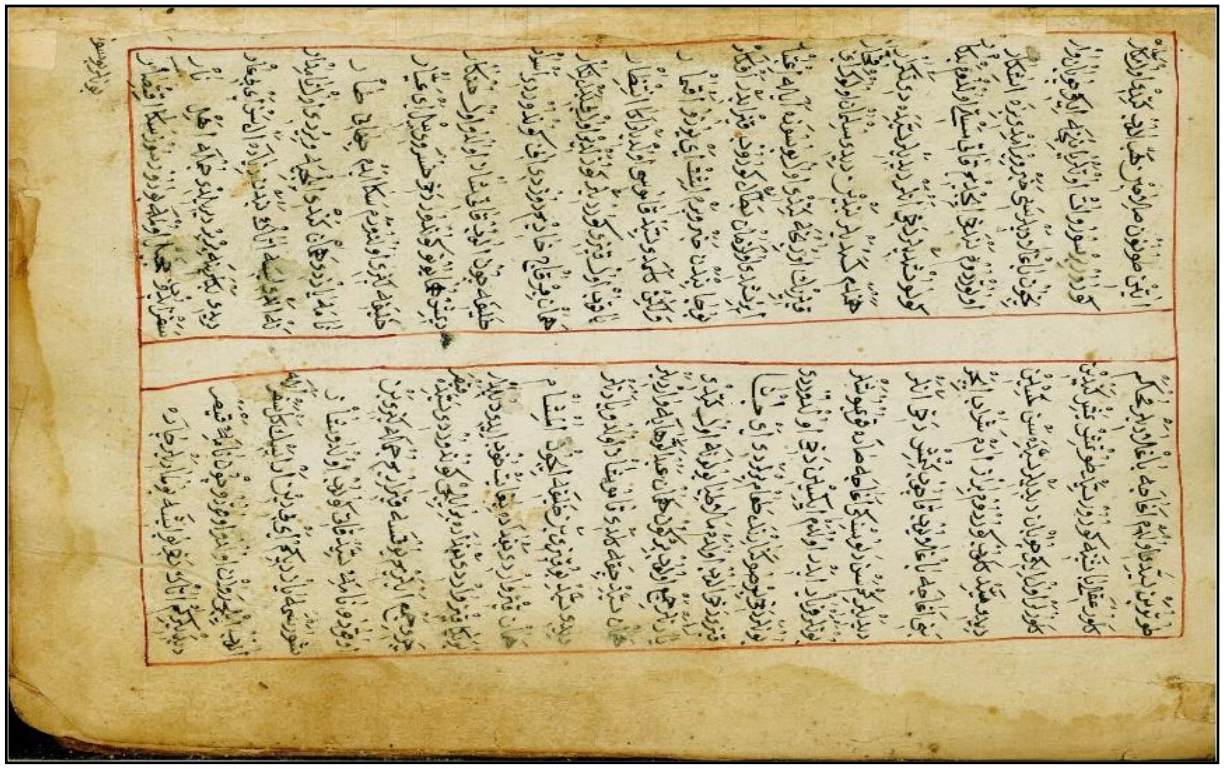
160

159

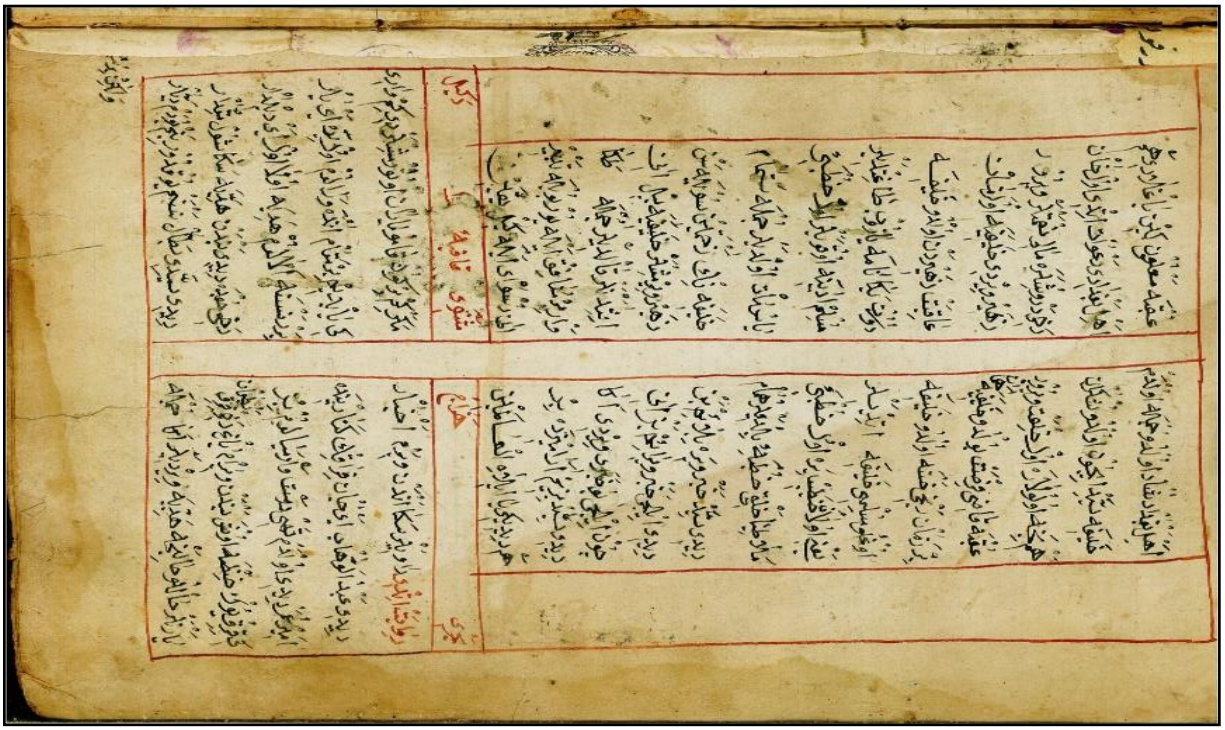
158

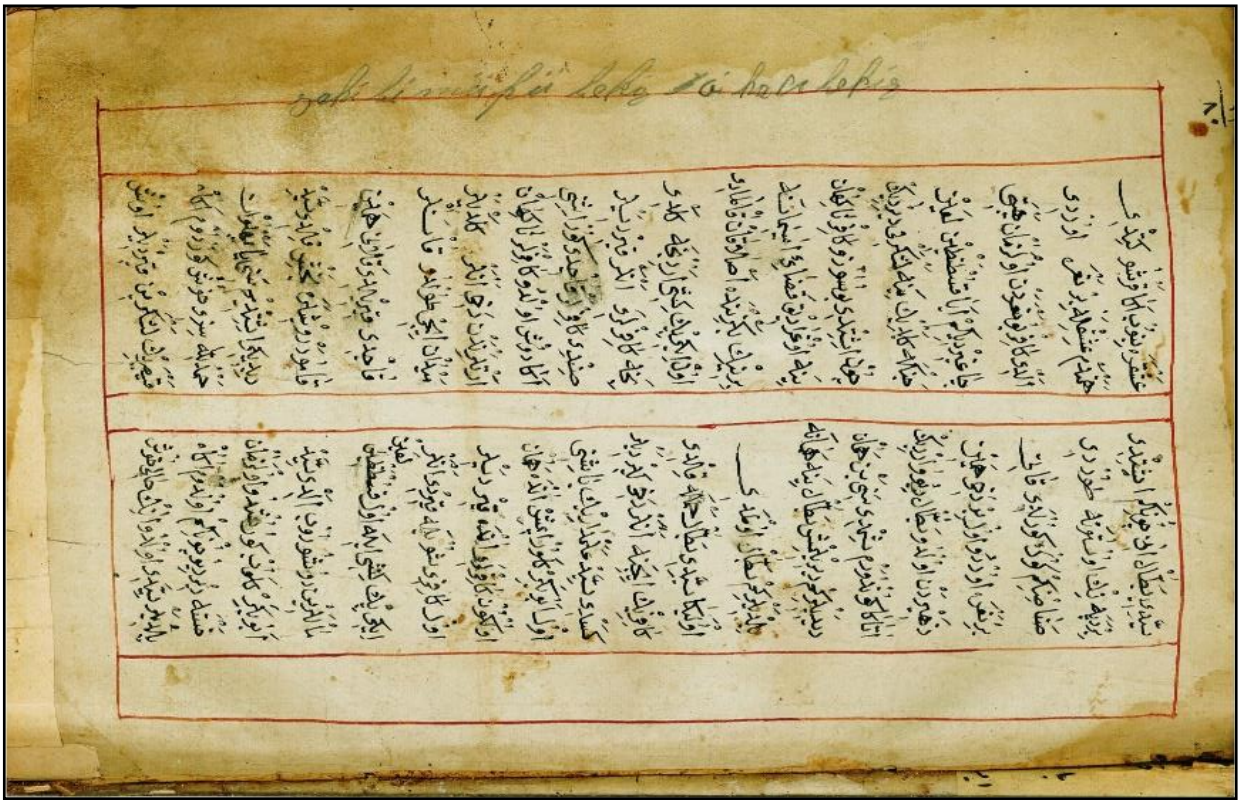
157

156

155

154

153

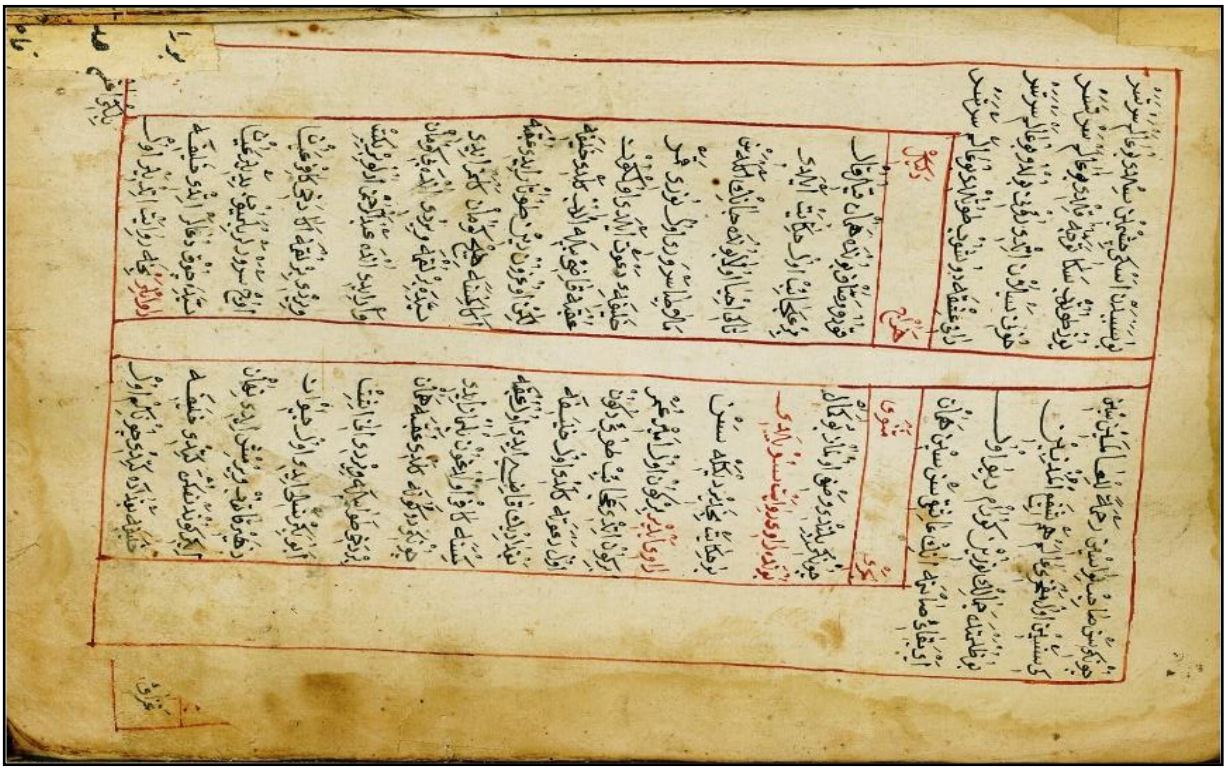
152

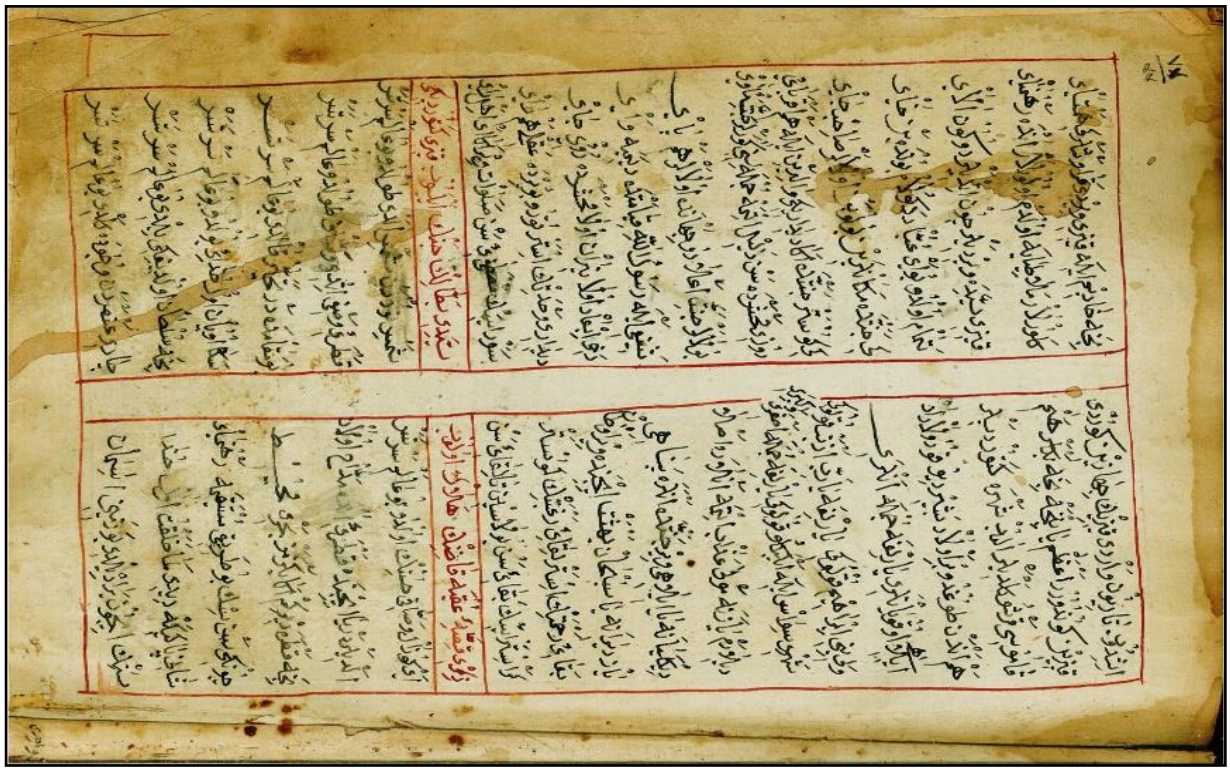
151

150

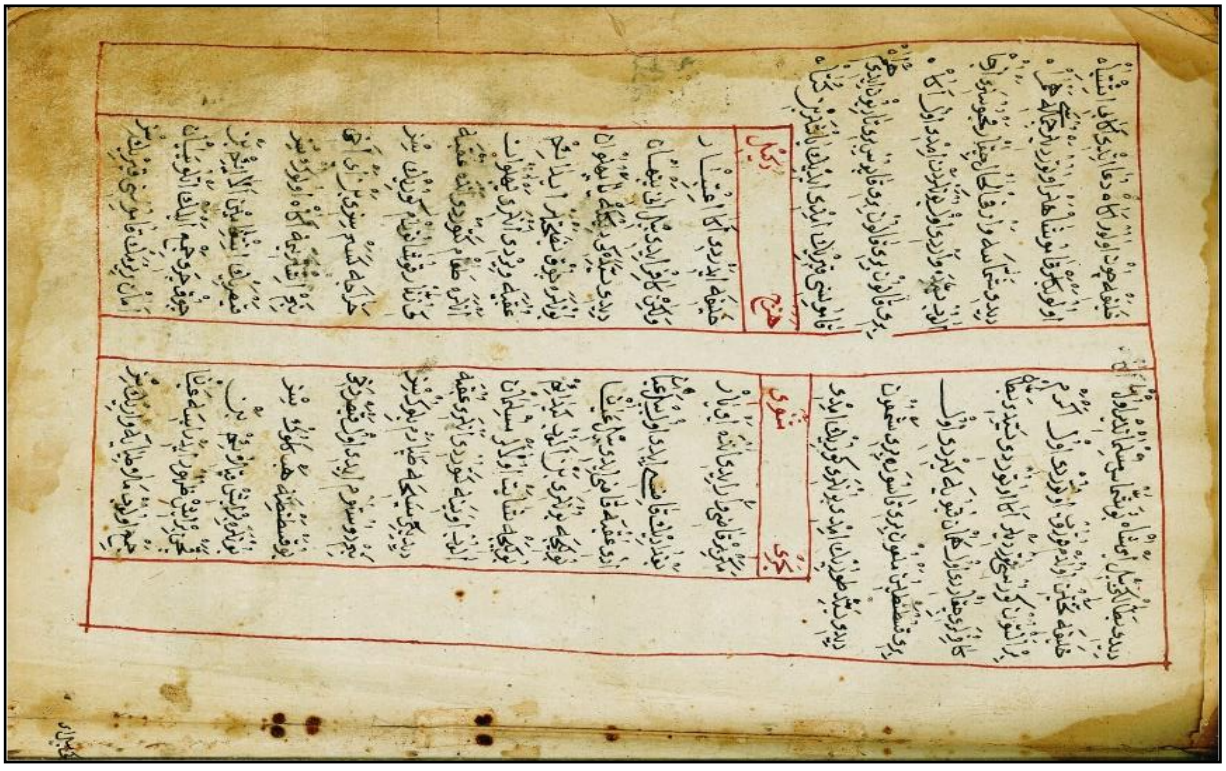
149

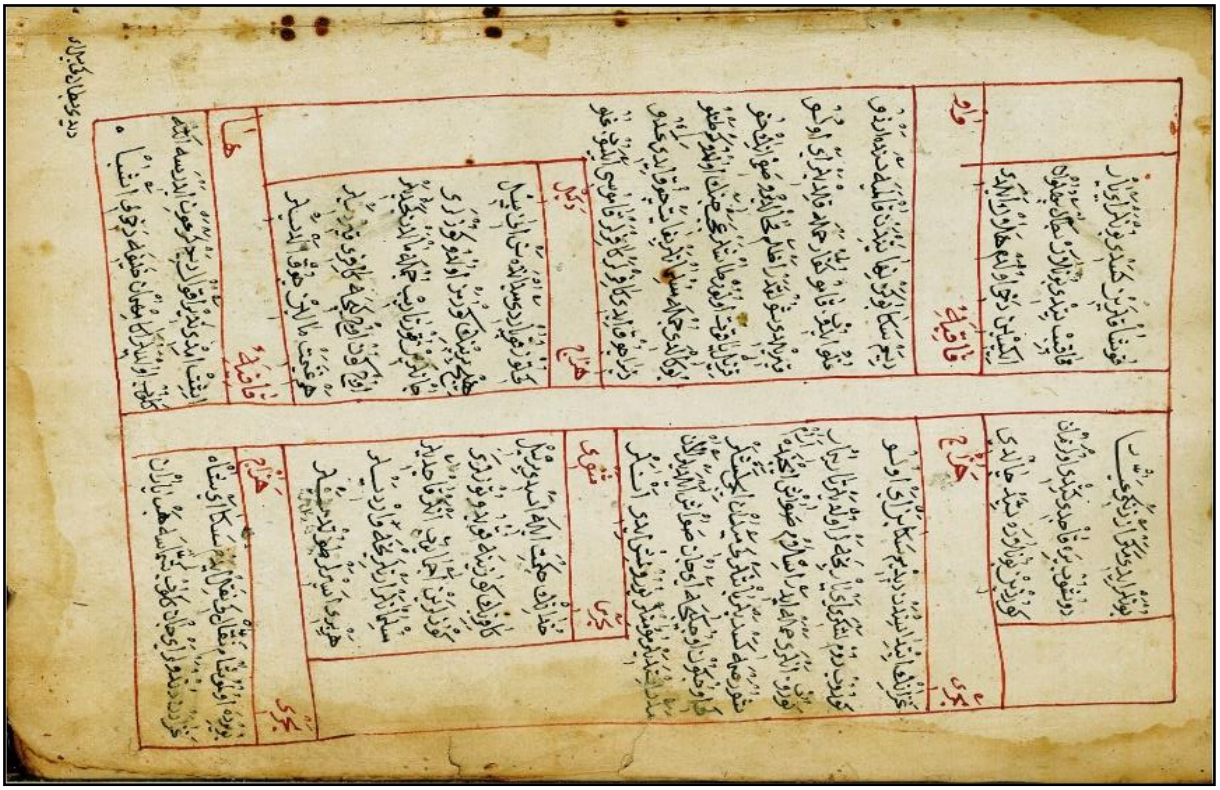
148

147

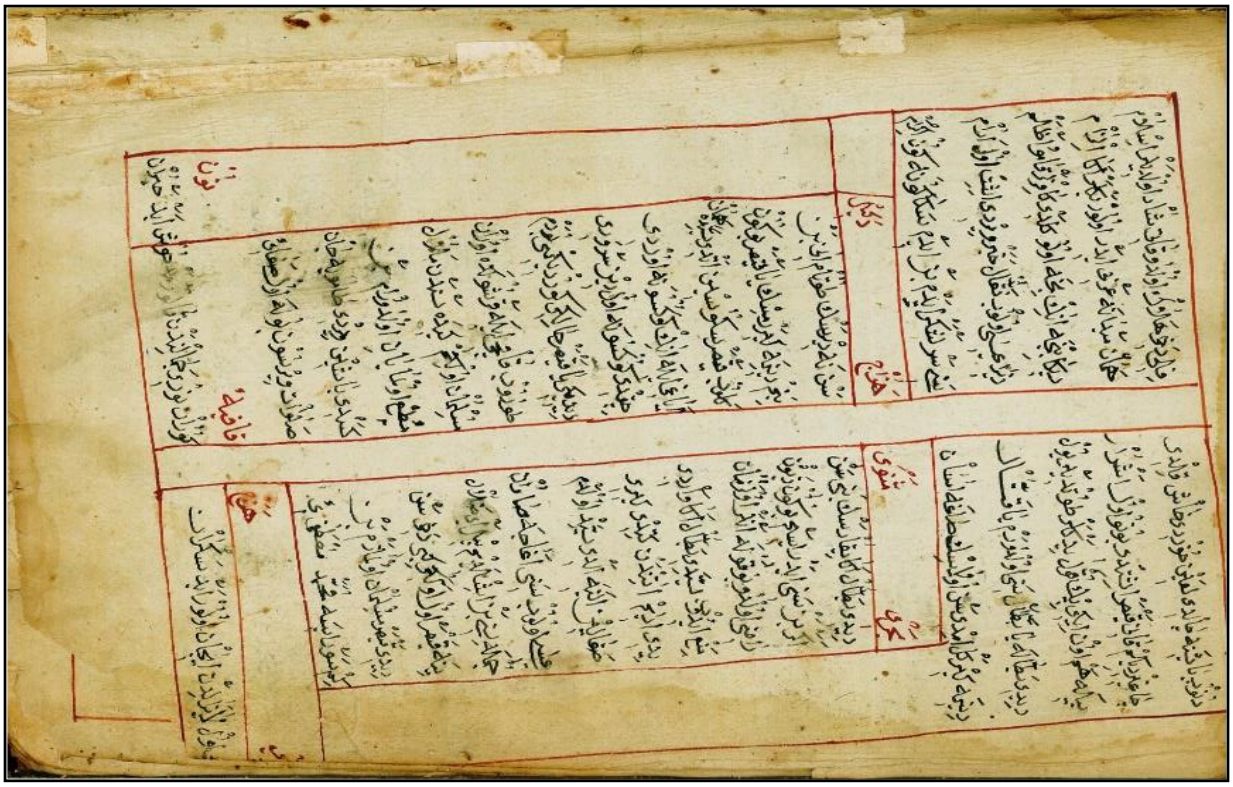
146

145

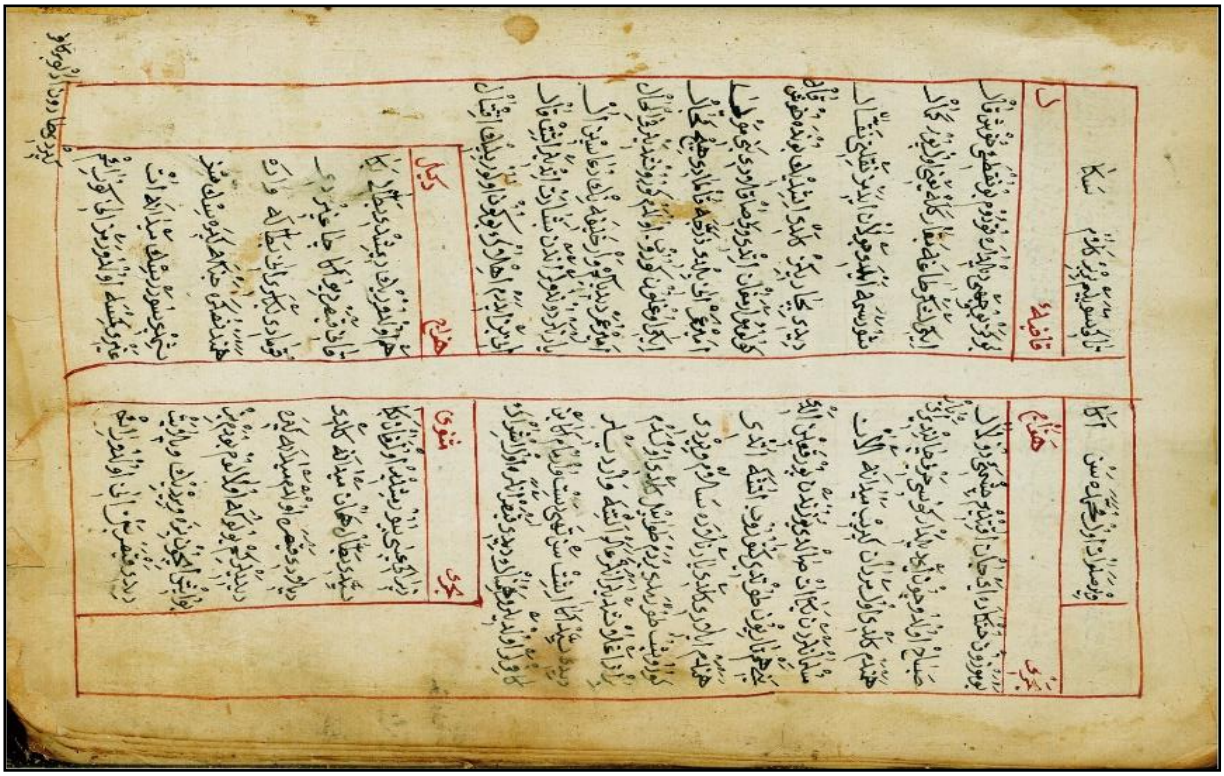
144

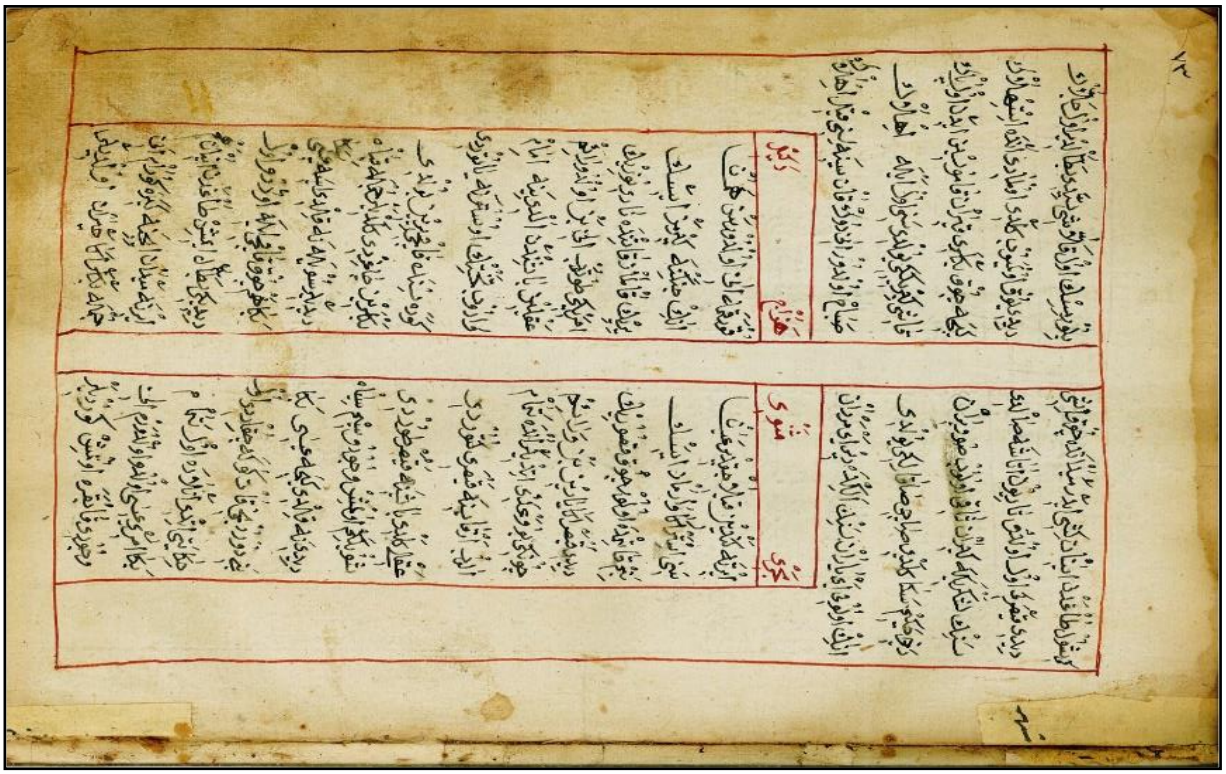
143

142

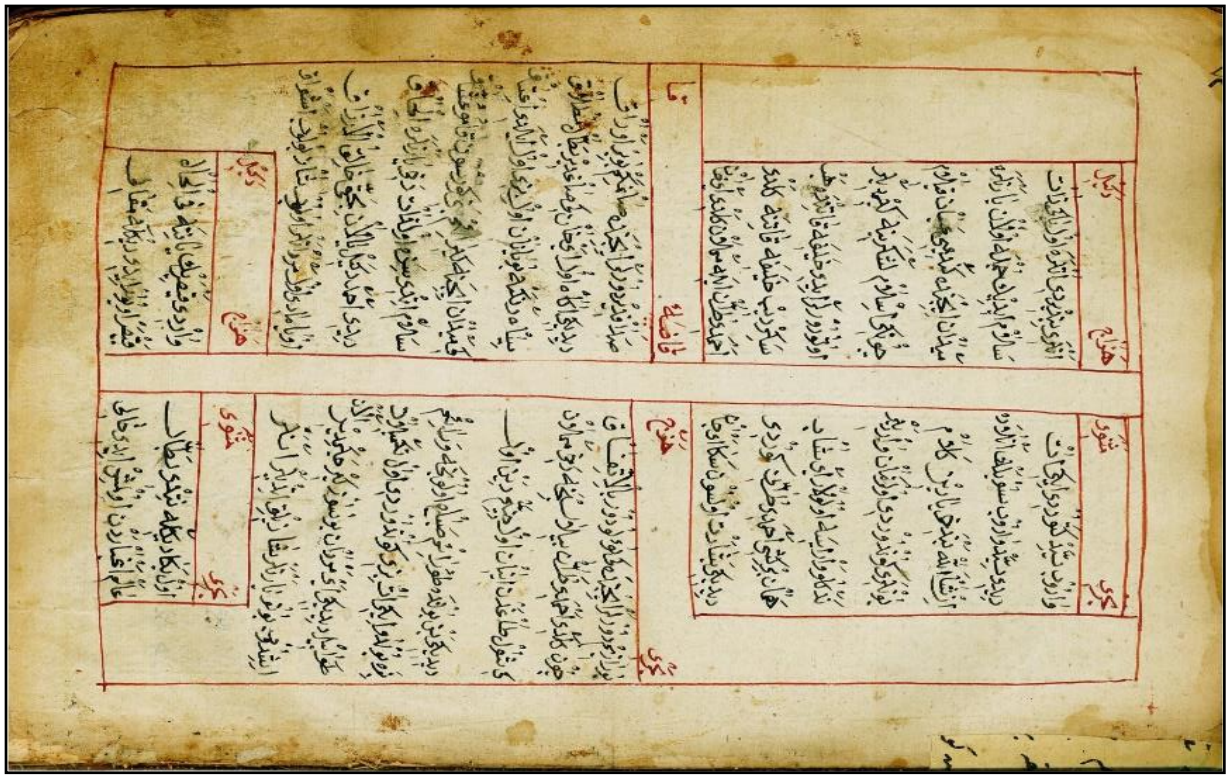
141

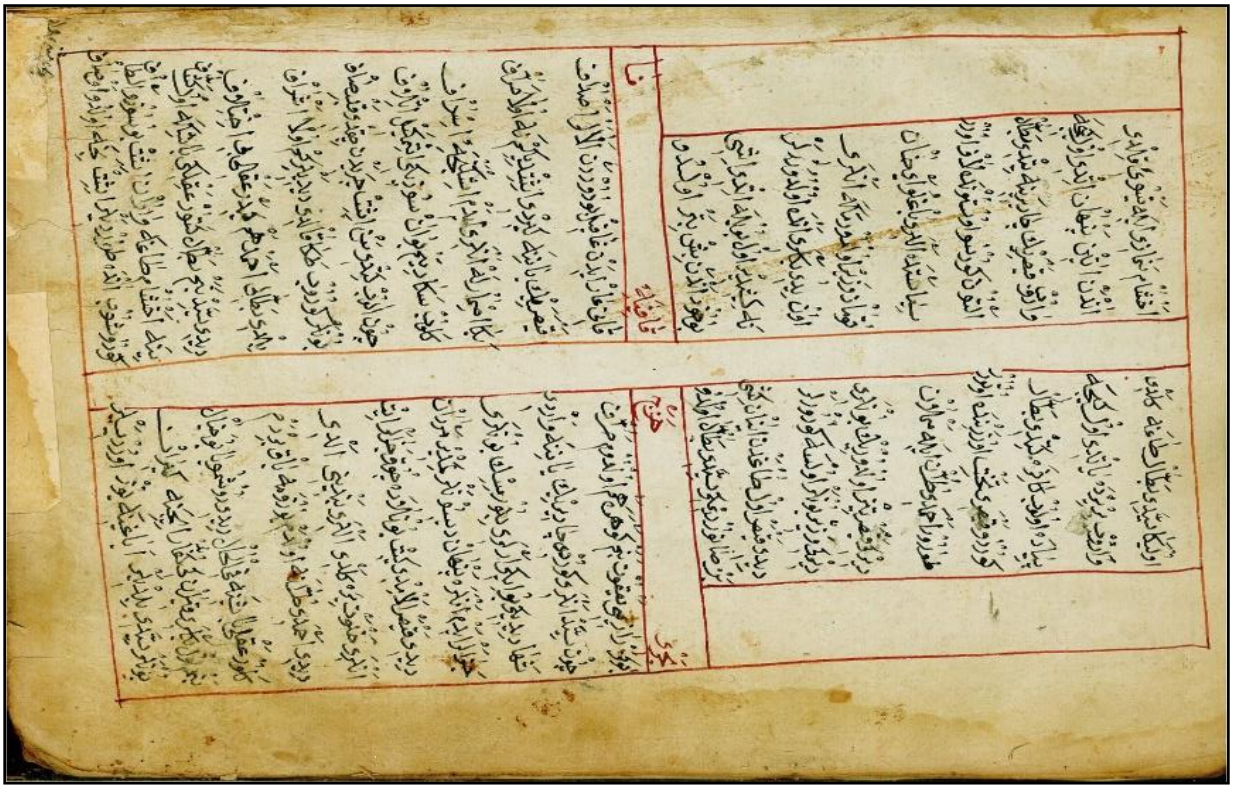
140

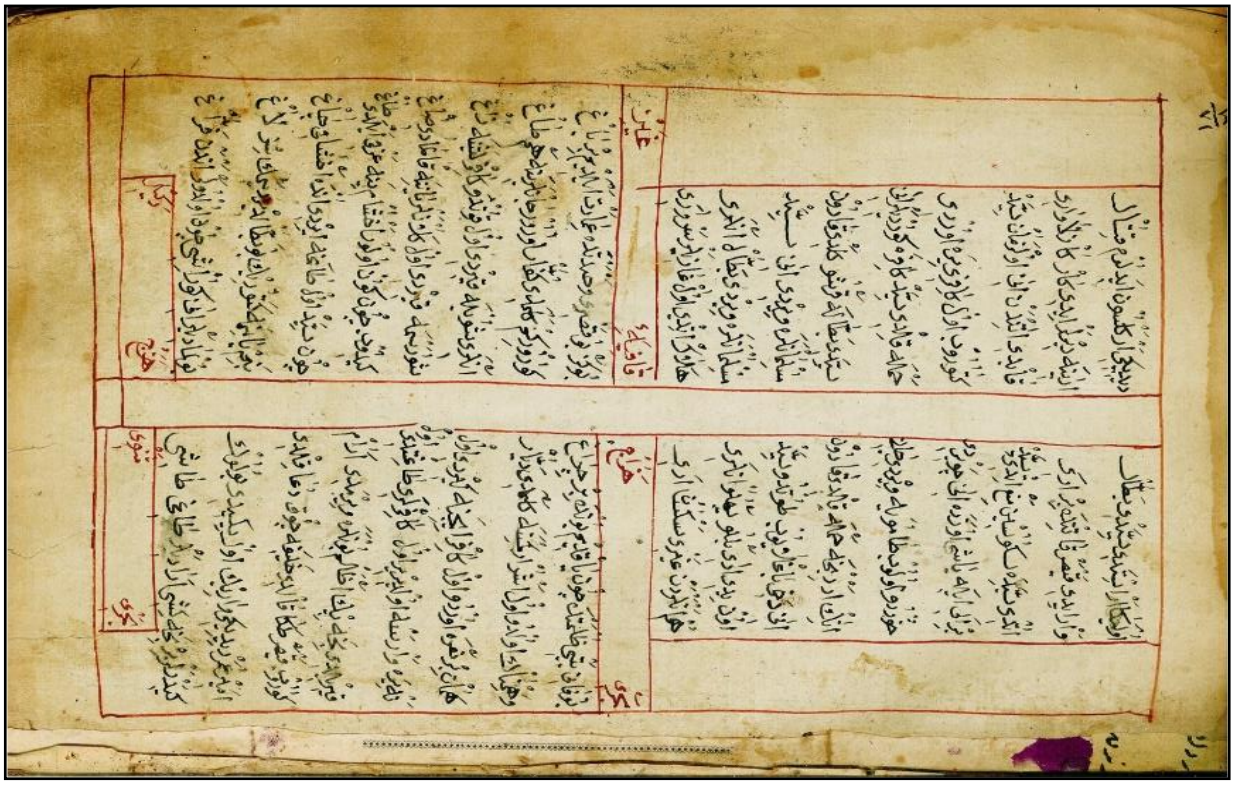
139

138

137

136

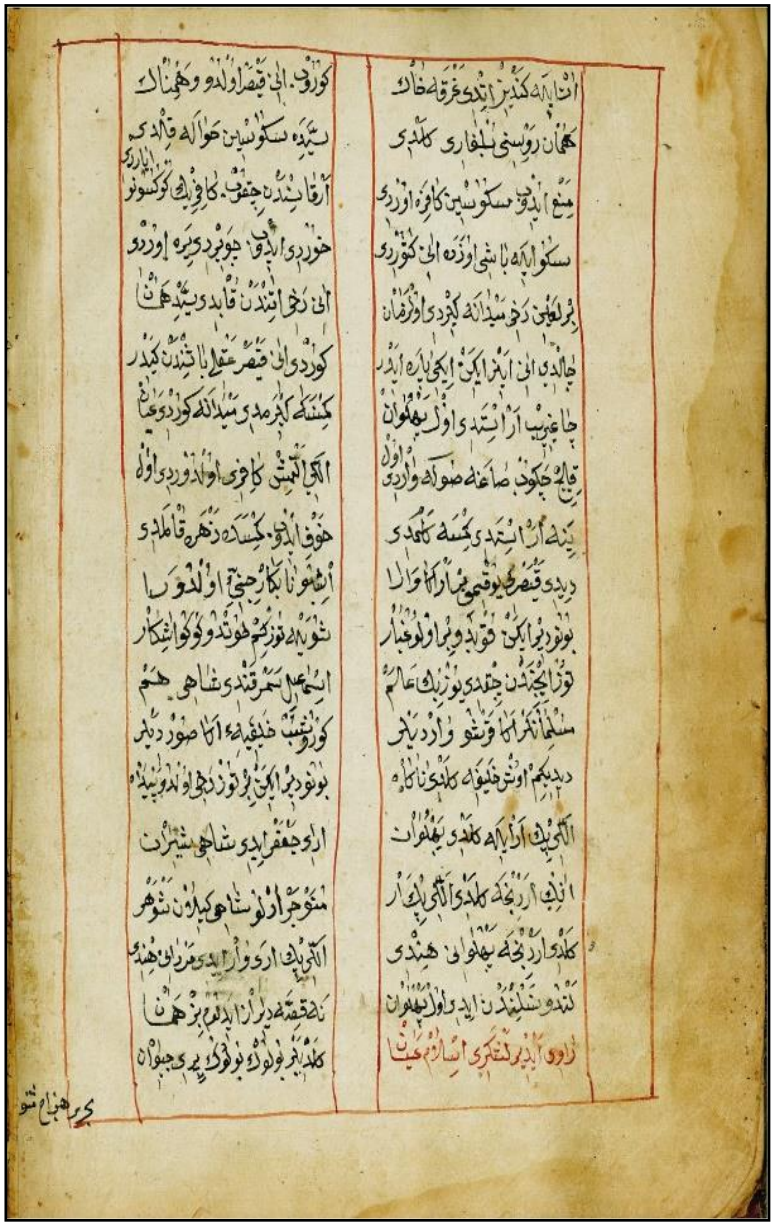

135

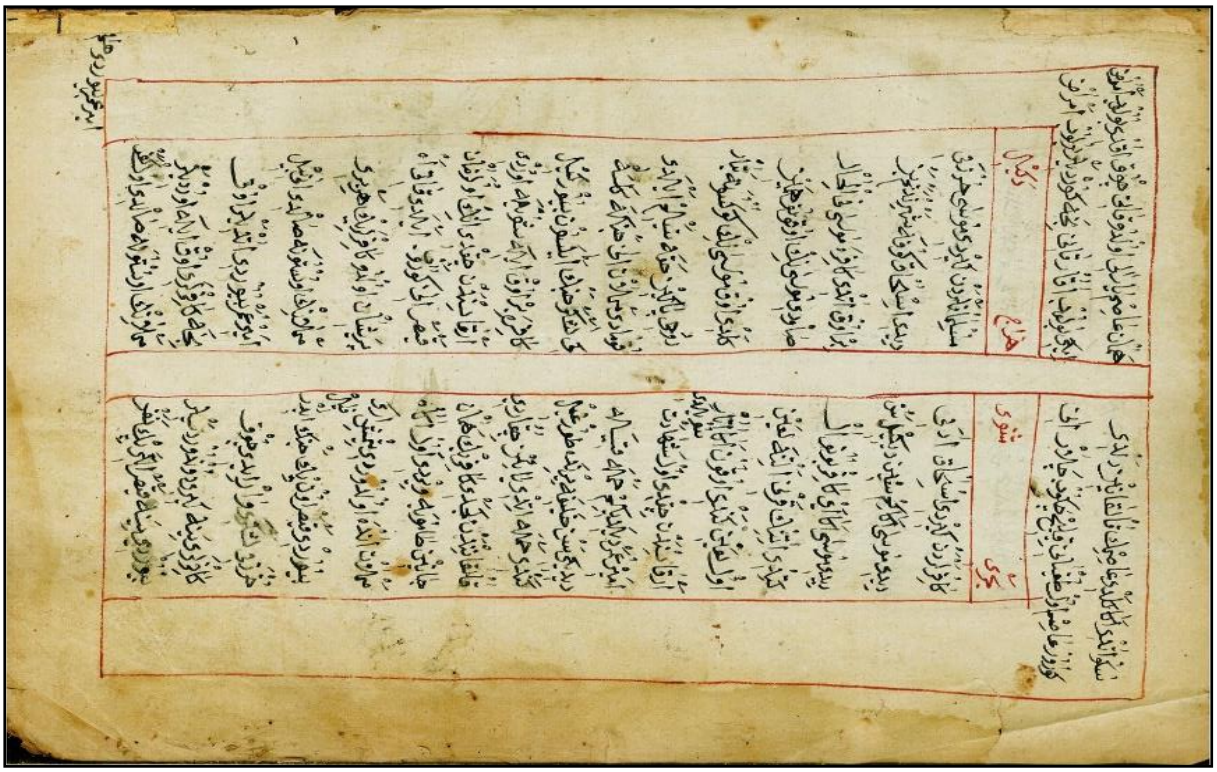

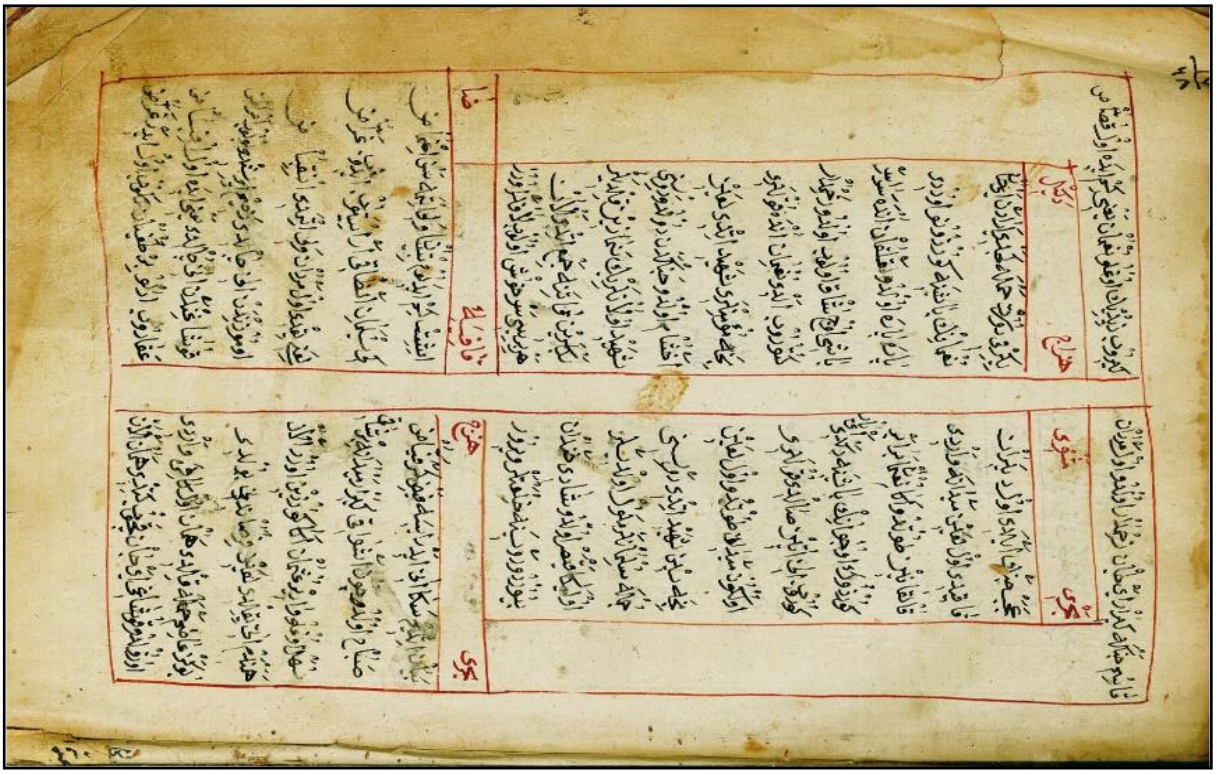

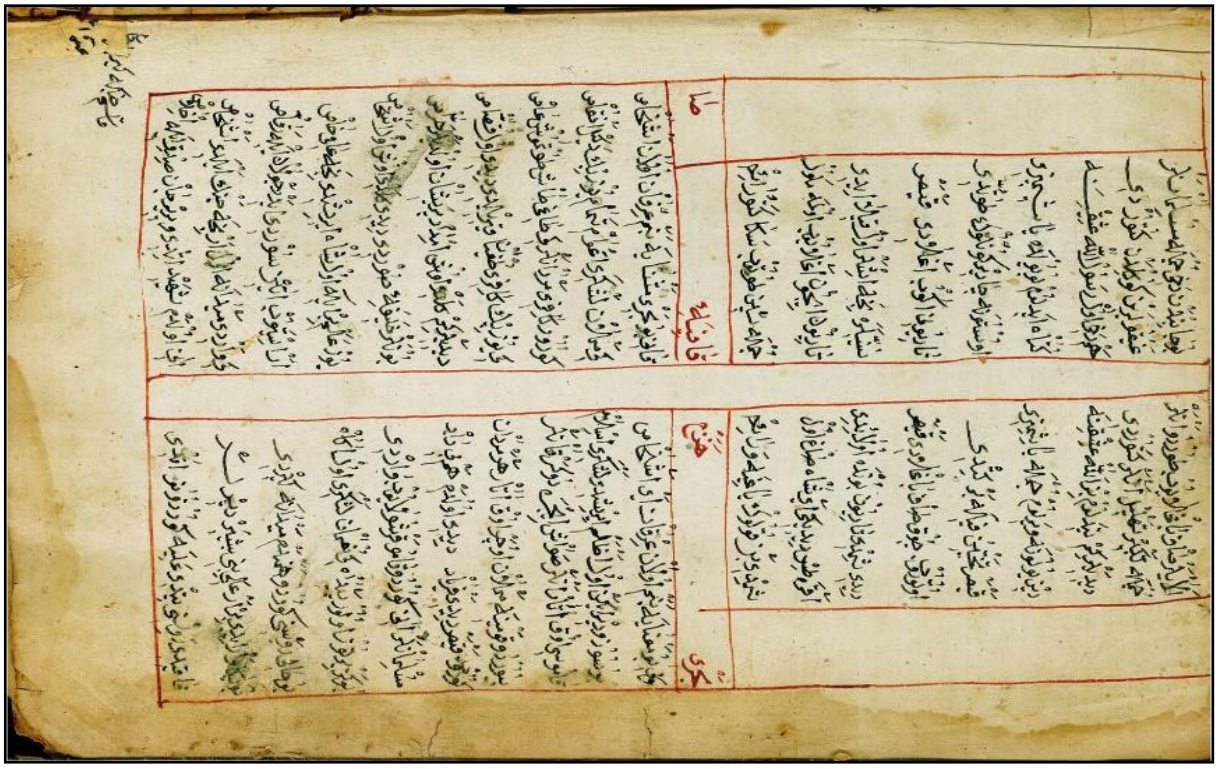
132

131

130

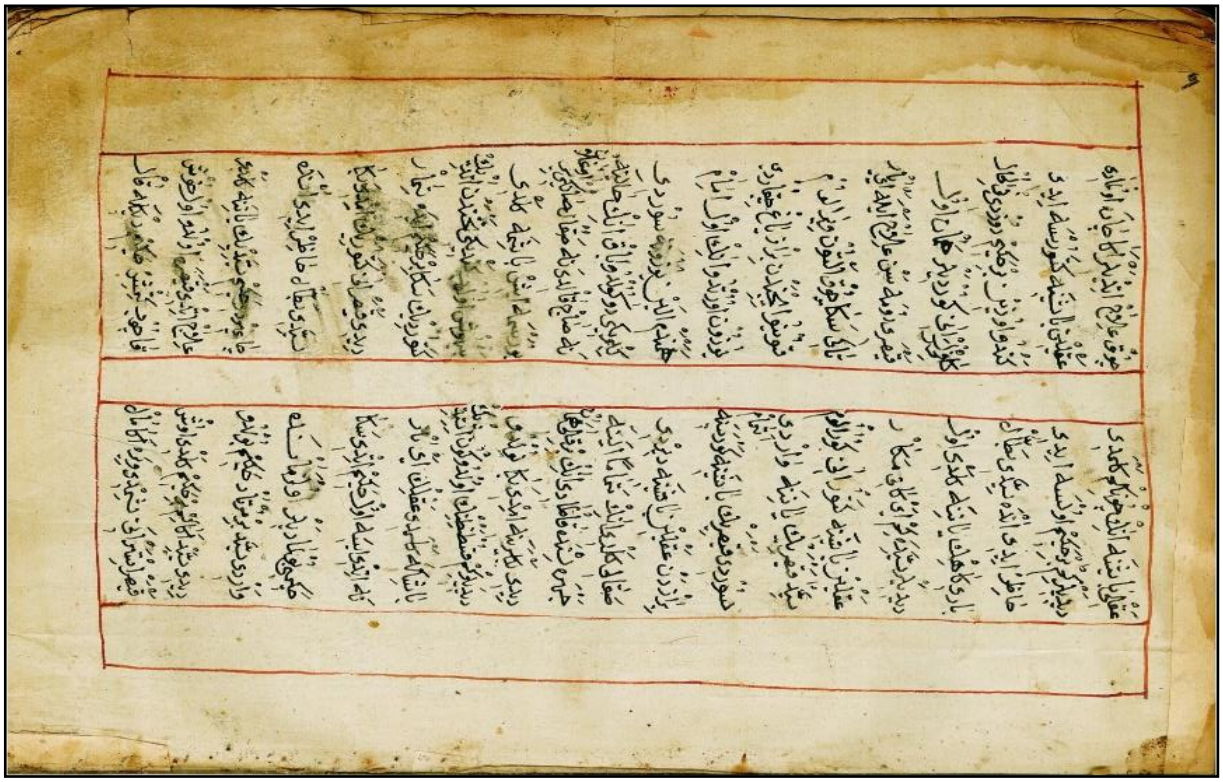
129

128

127

126

125

124

123

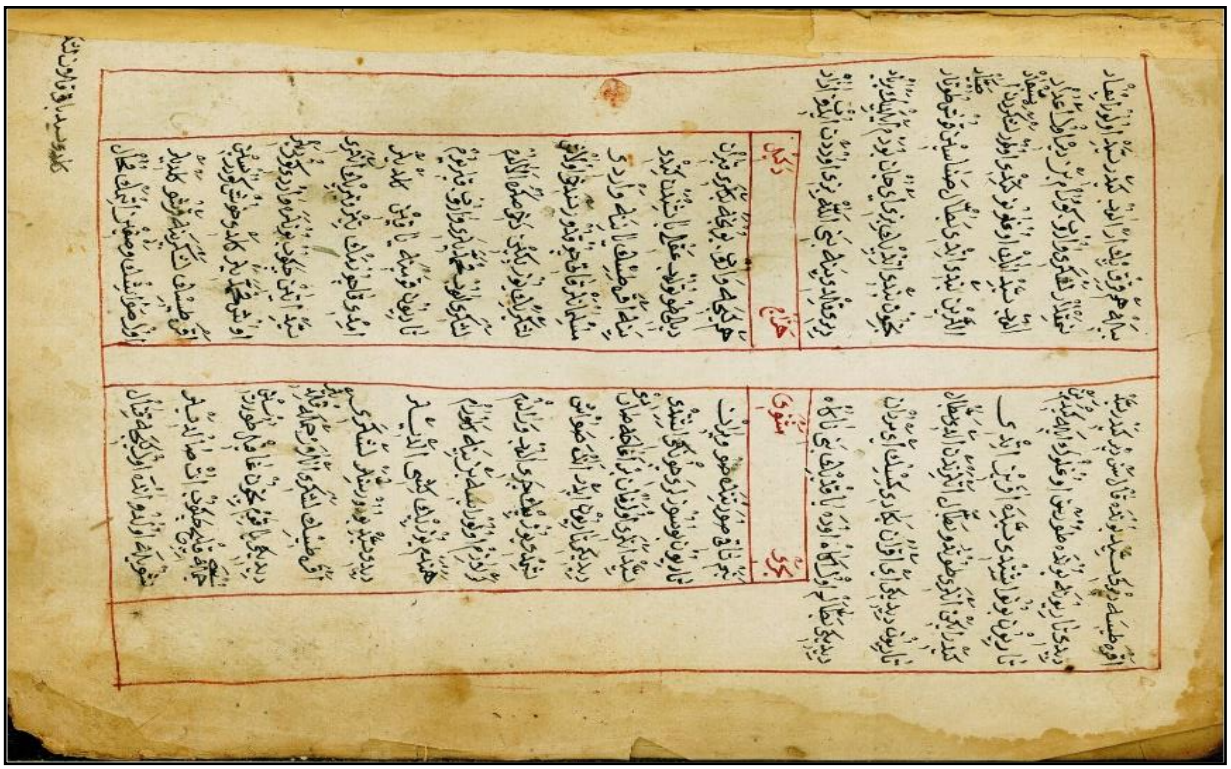
122

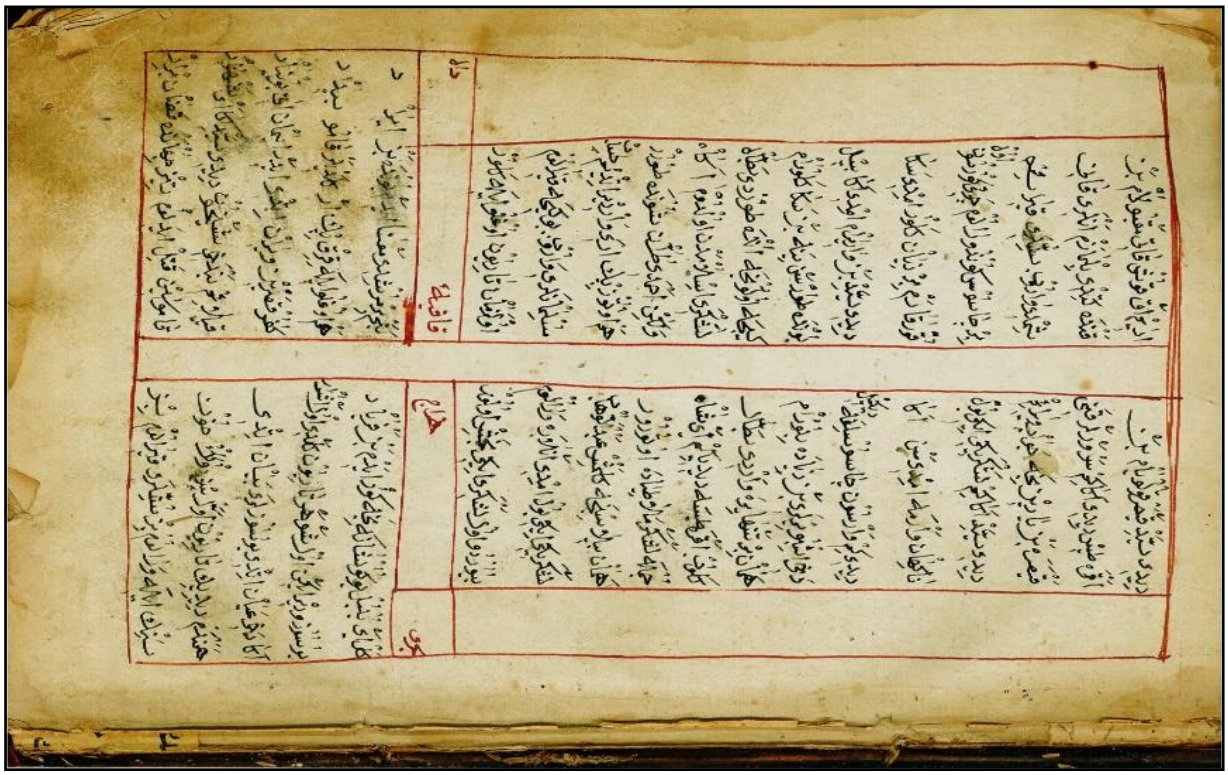
121

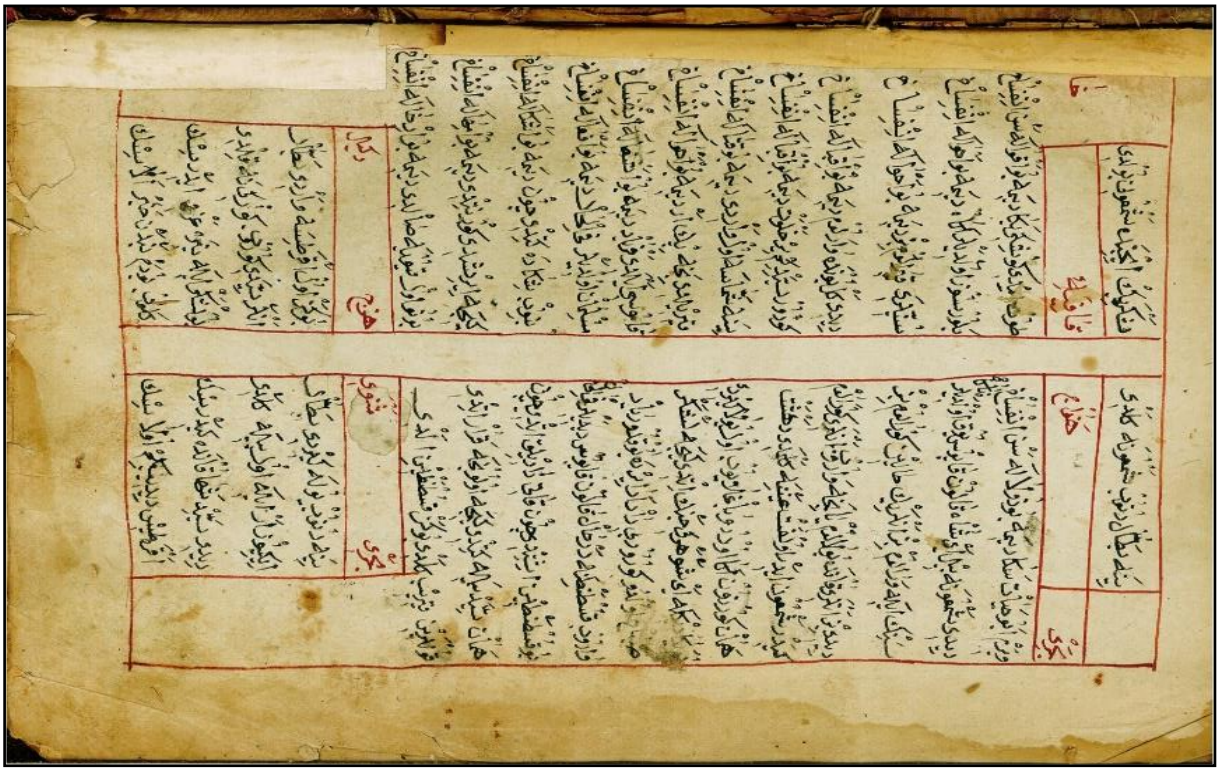
120

119

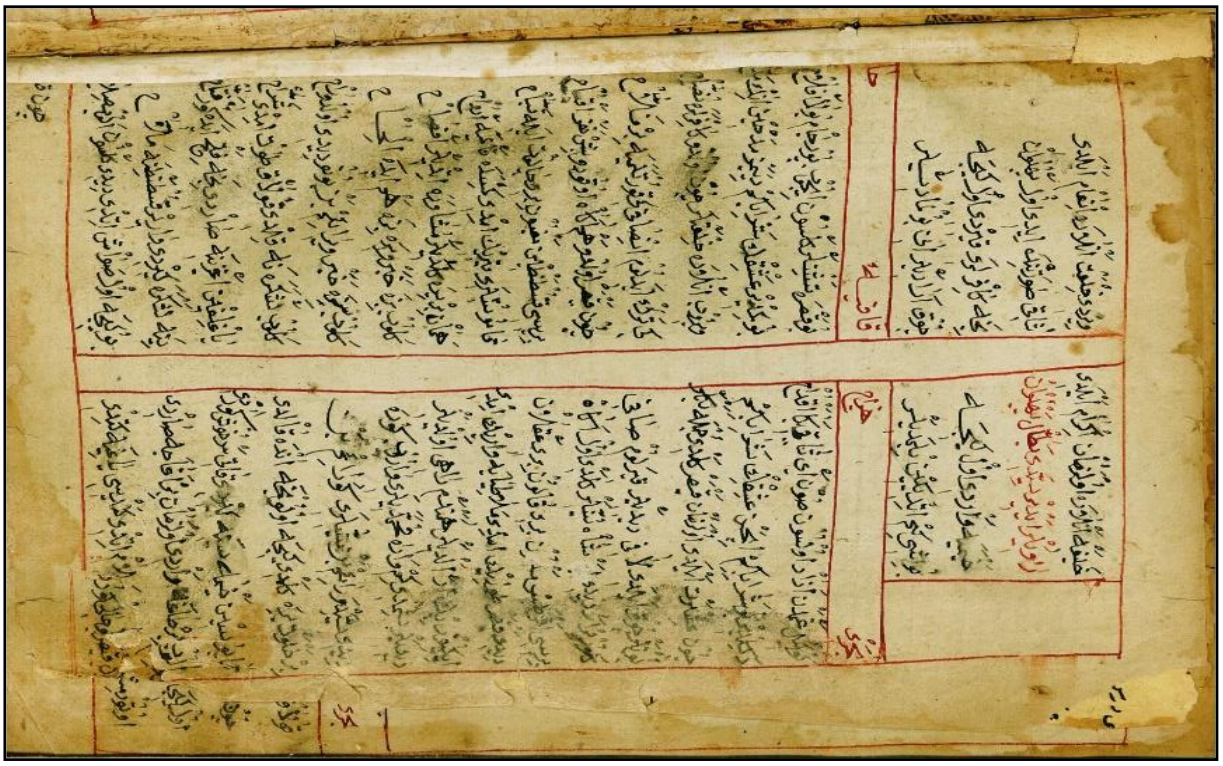
118

117

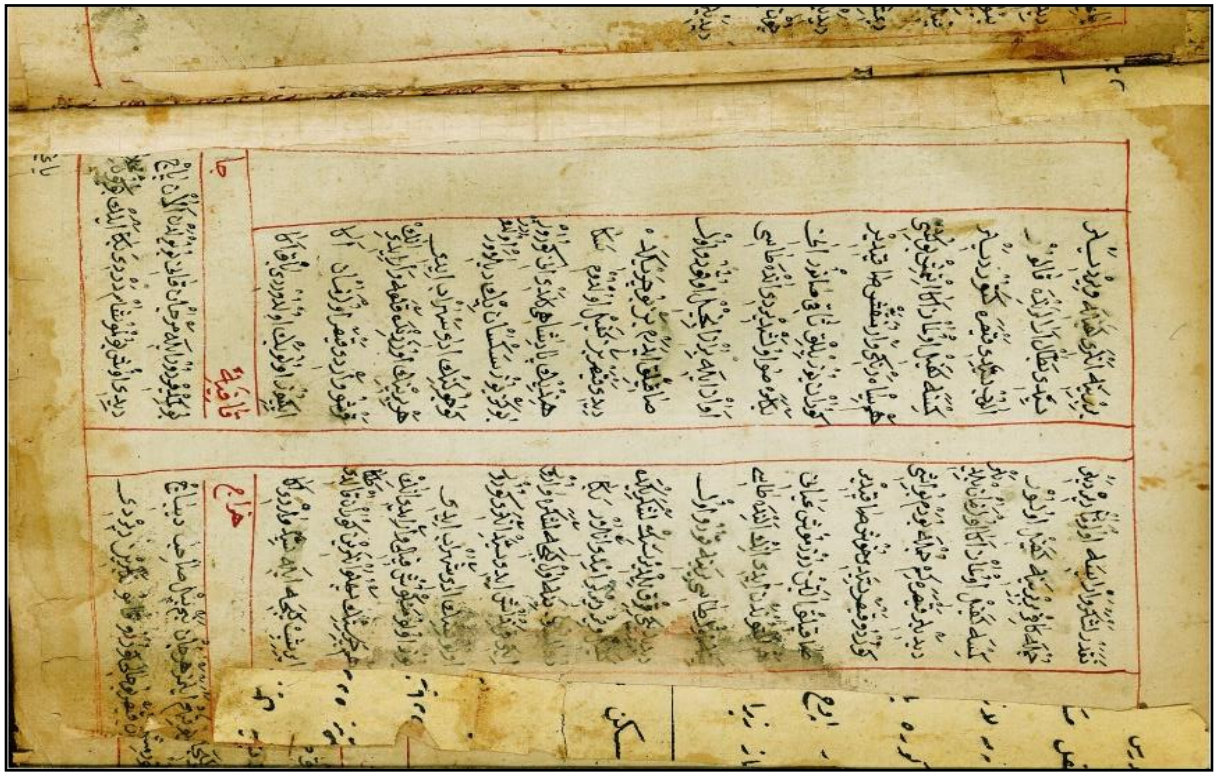
116

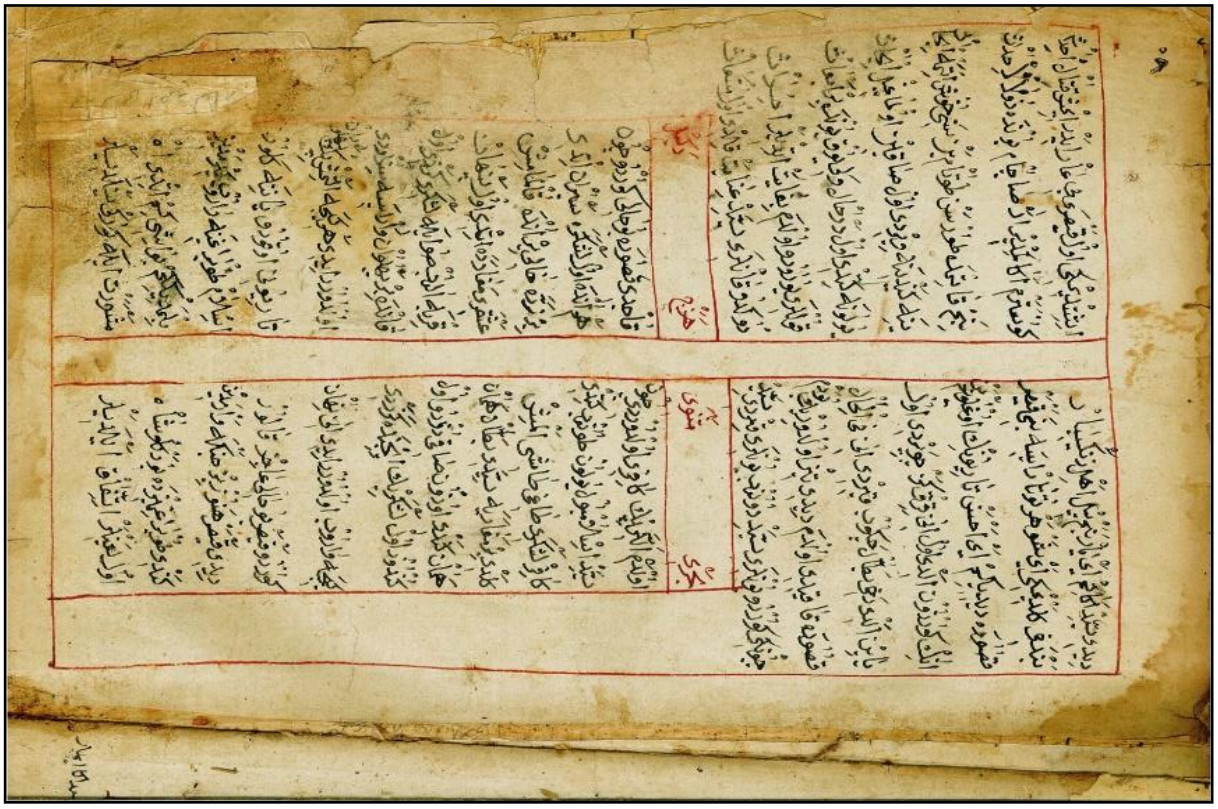
115

114

113

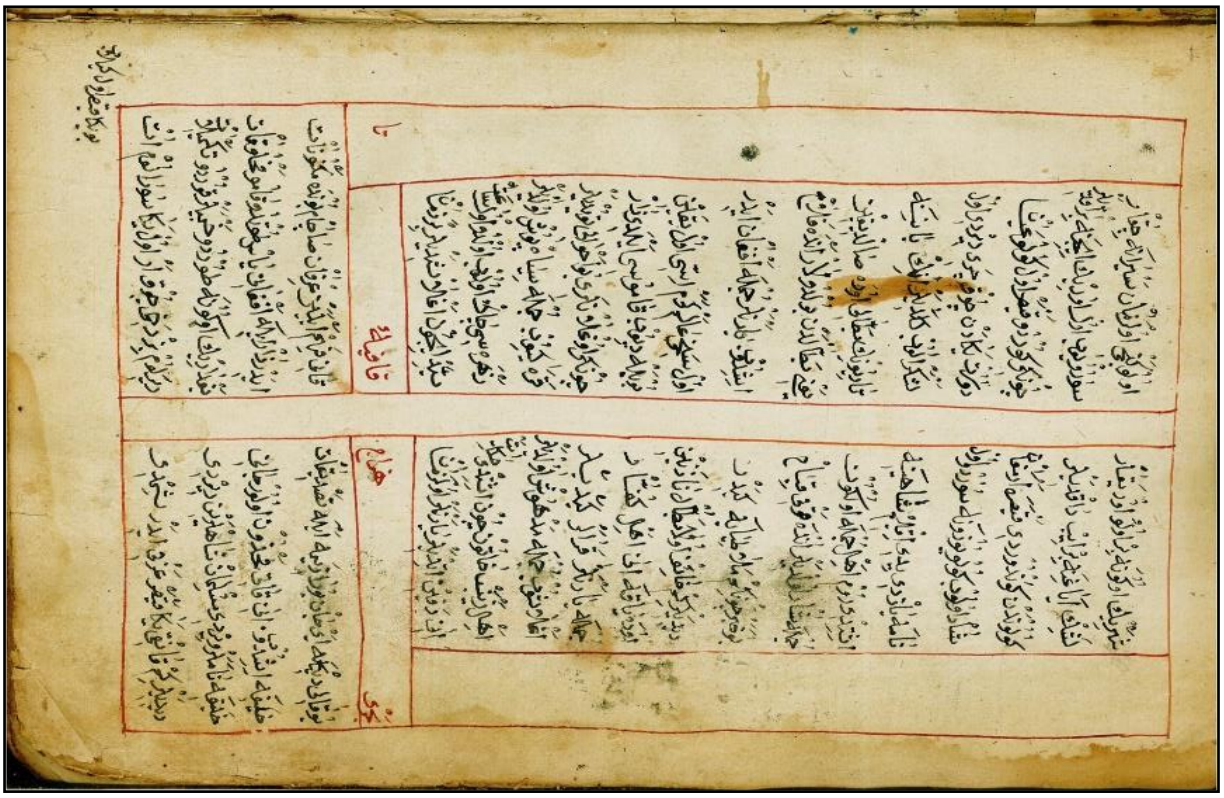
112

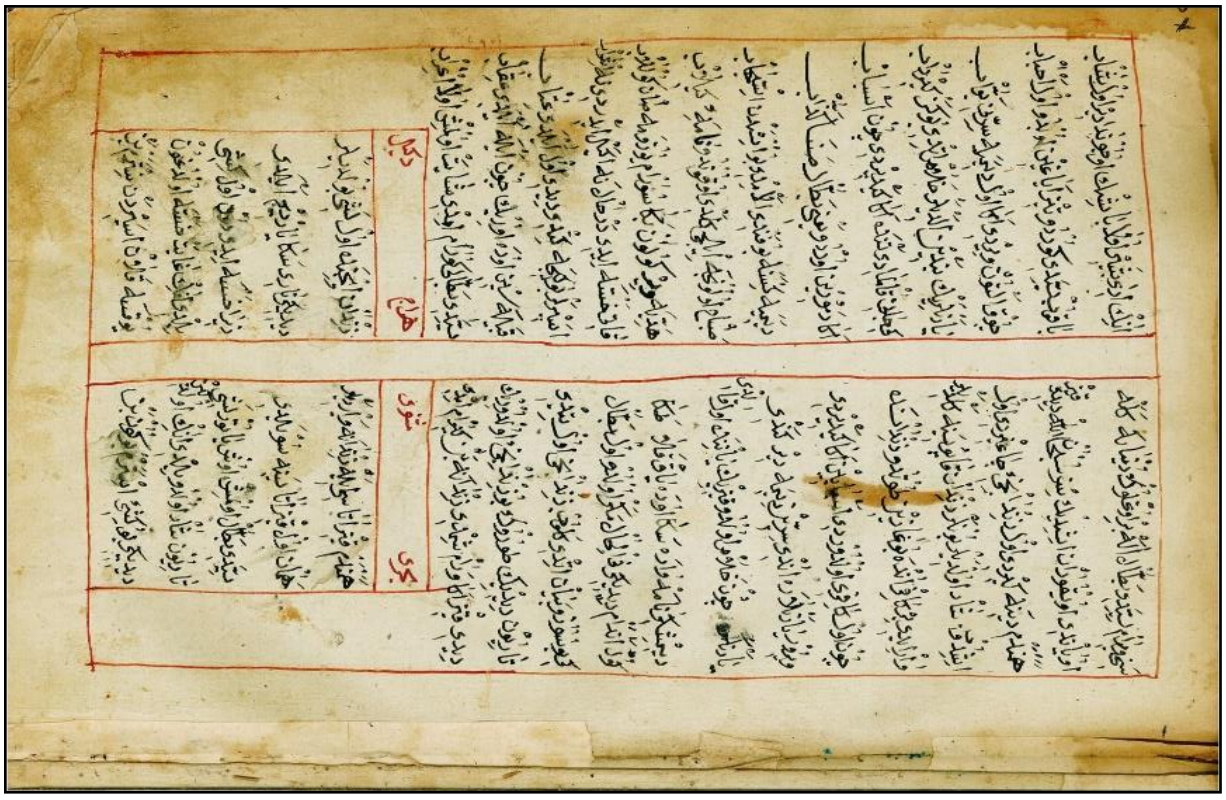
111

110

109

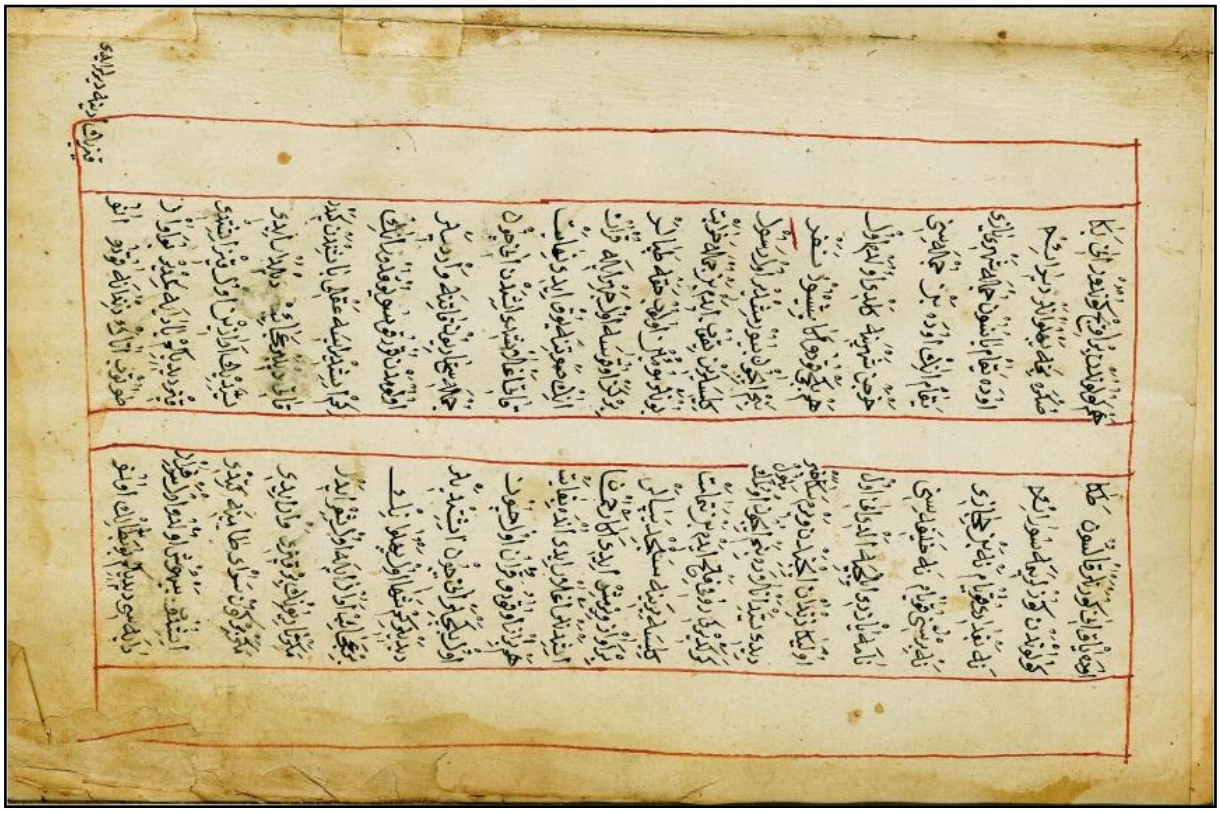
108

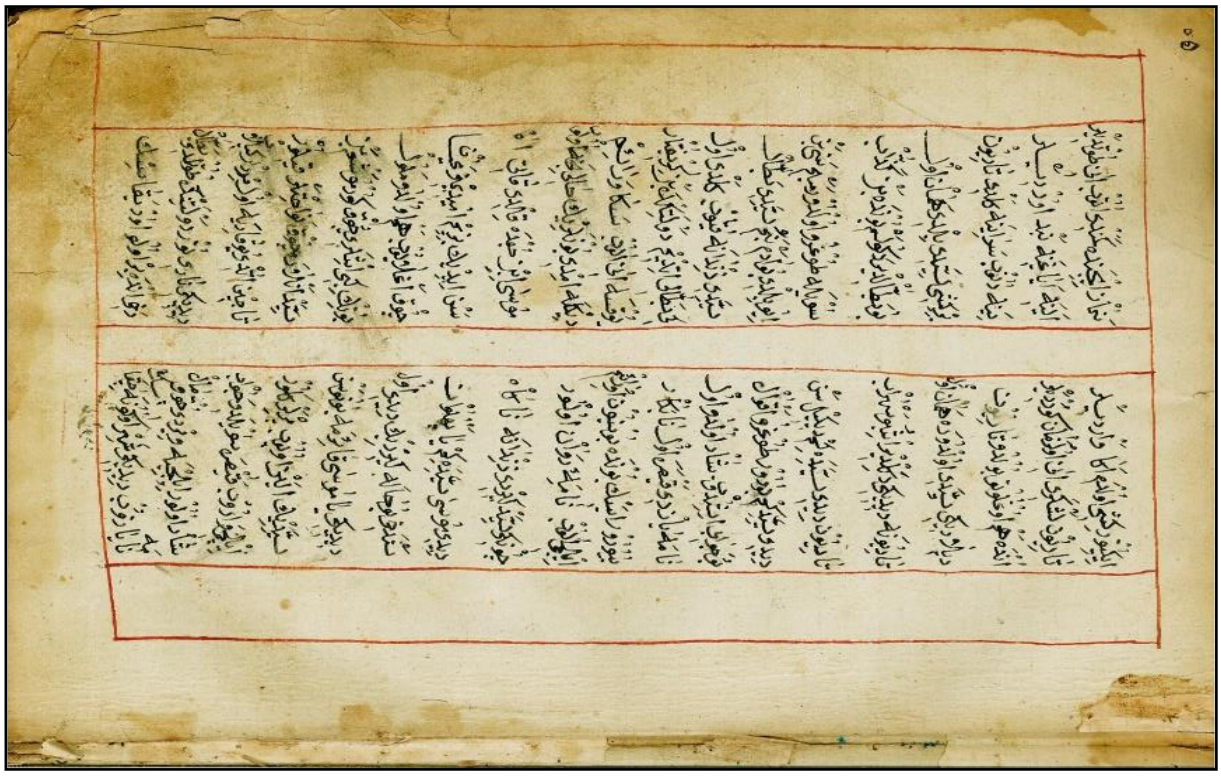
107

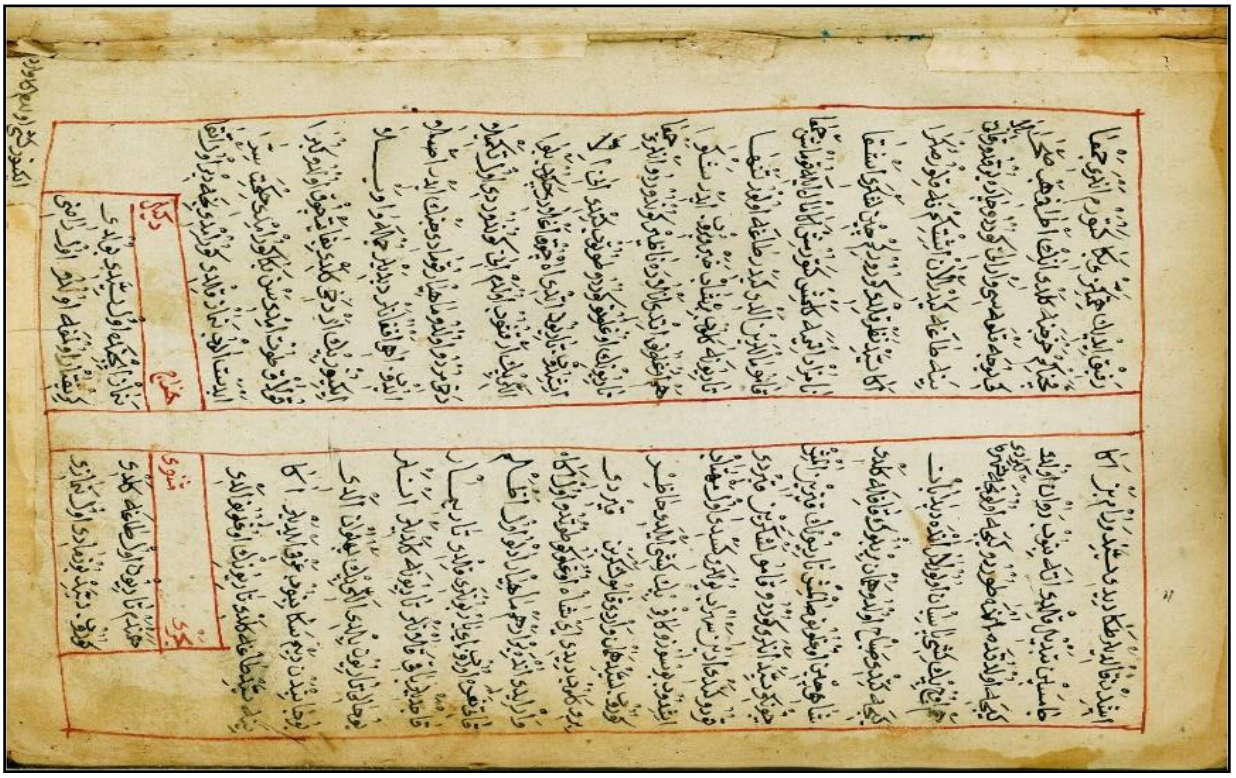
106

105

104

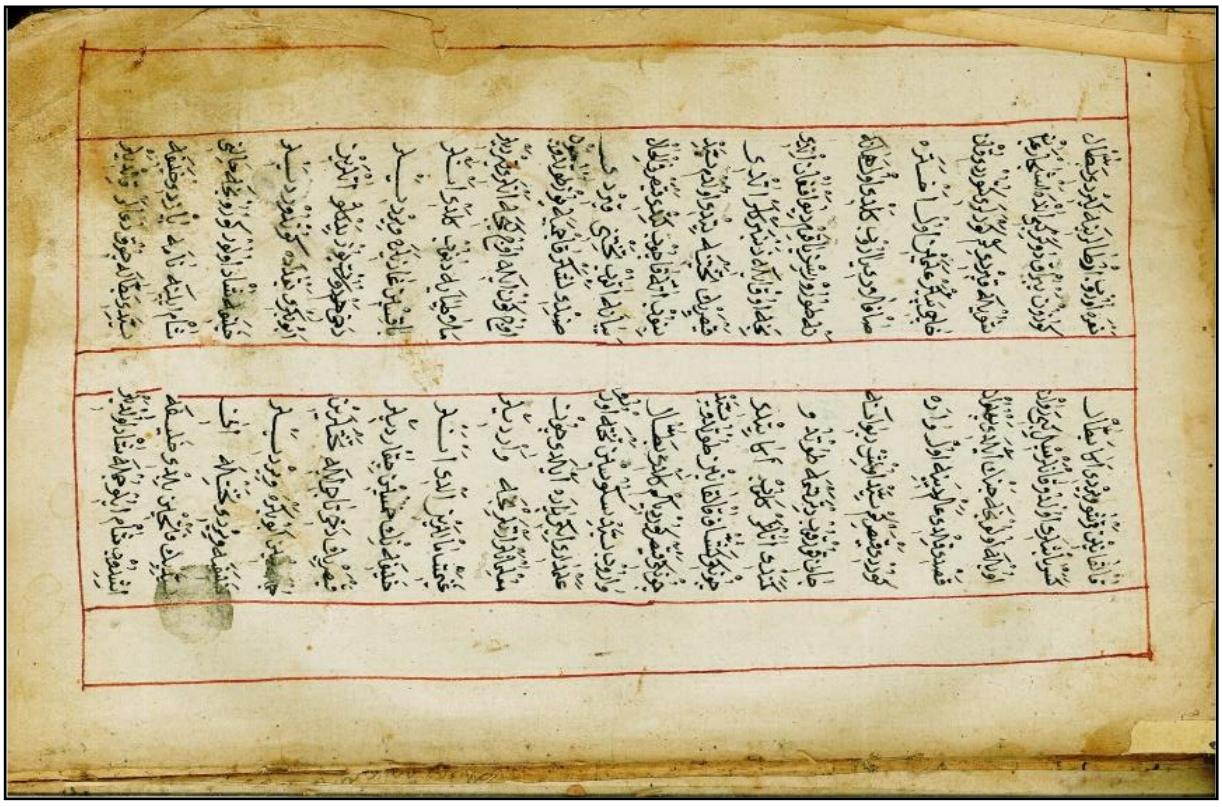
103

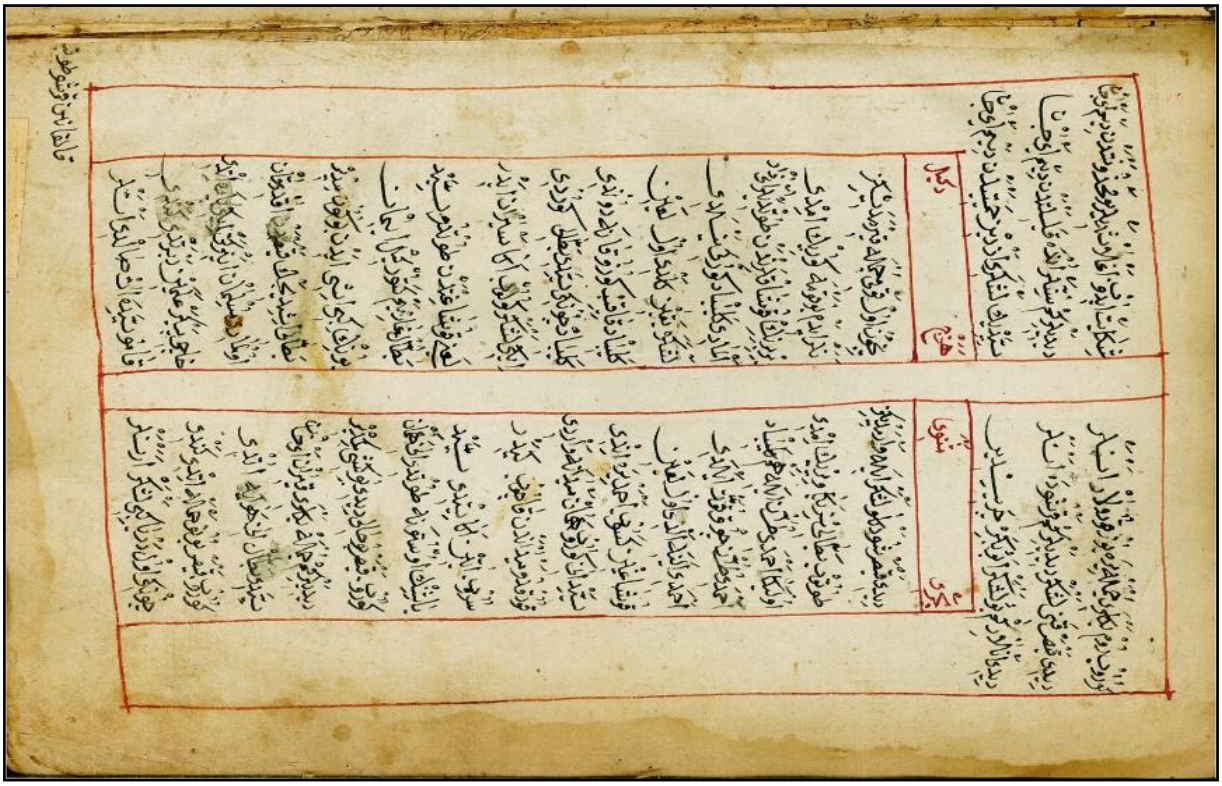
102

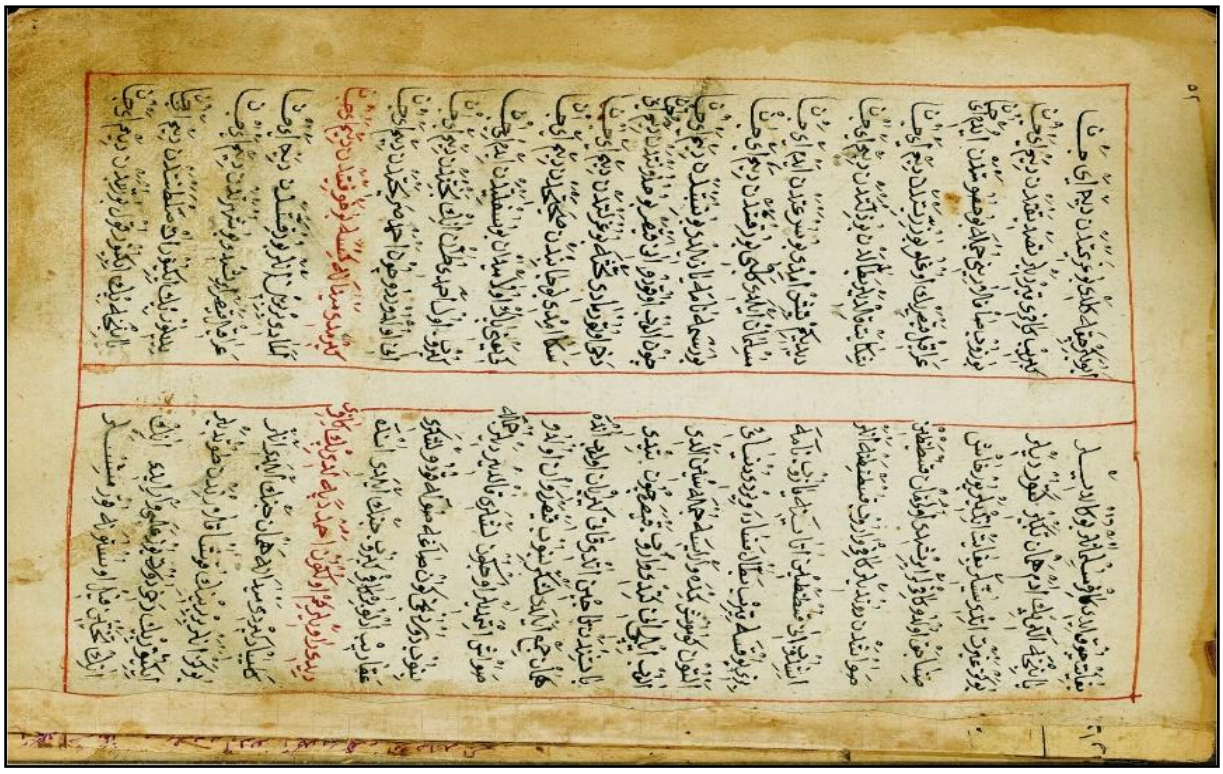
101

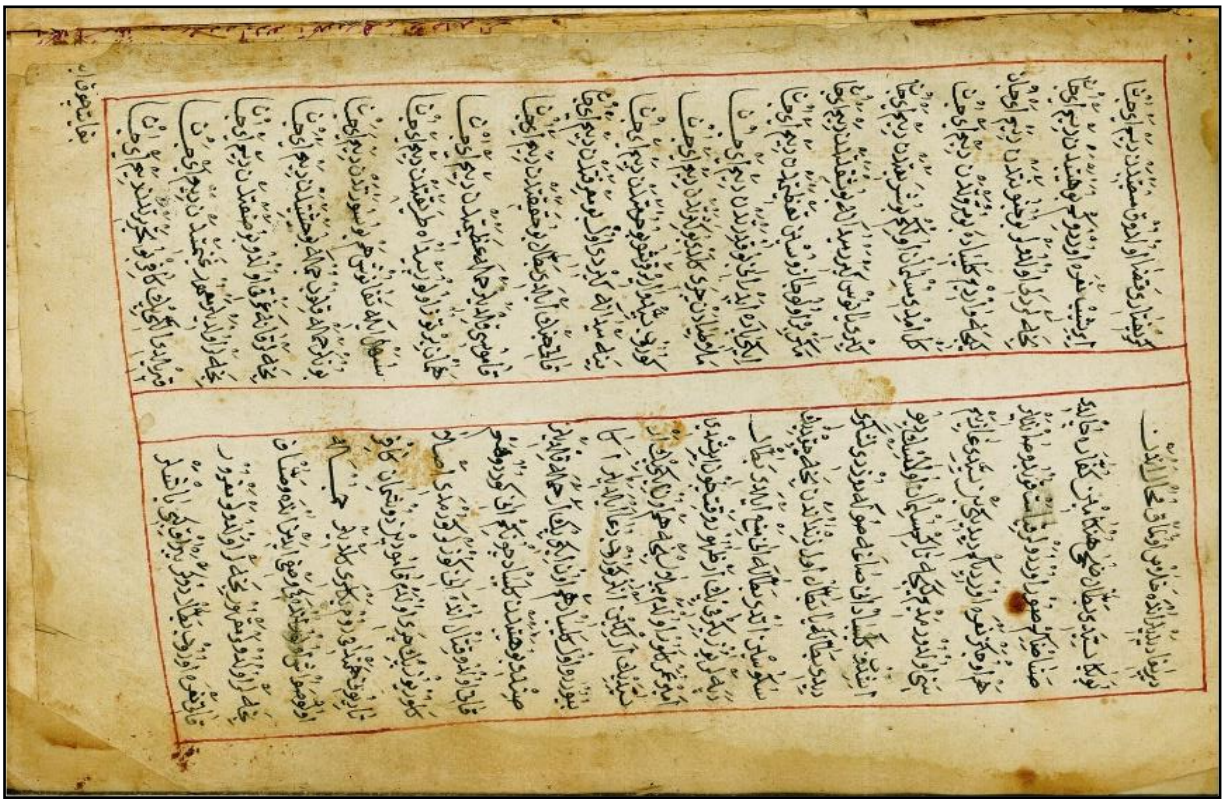
100

99

98

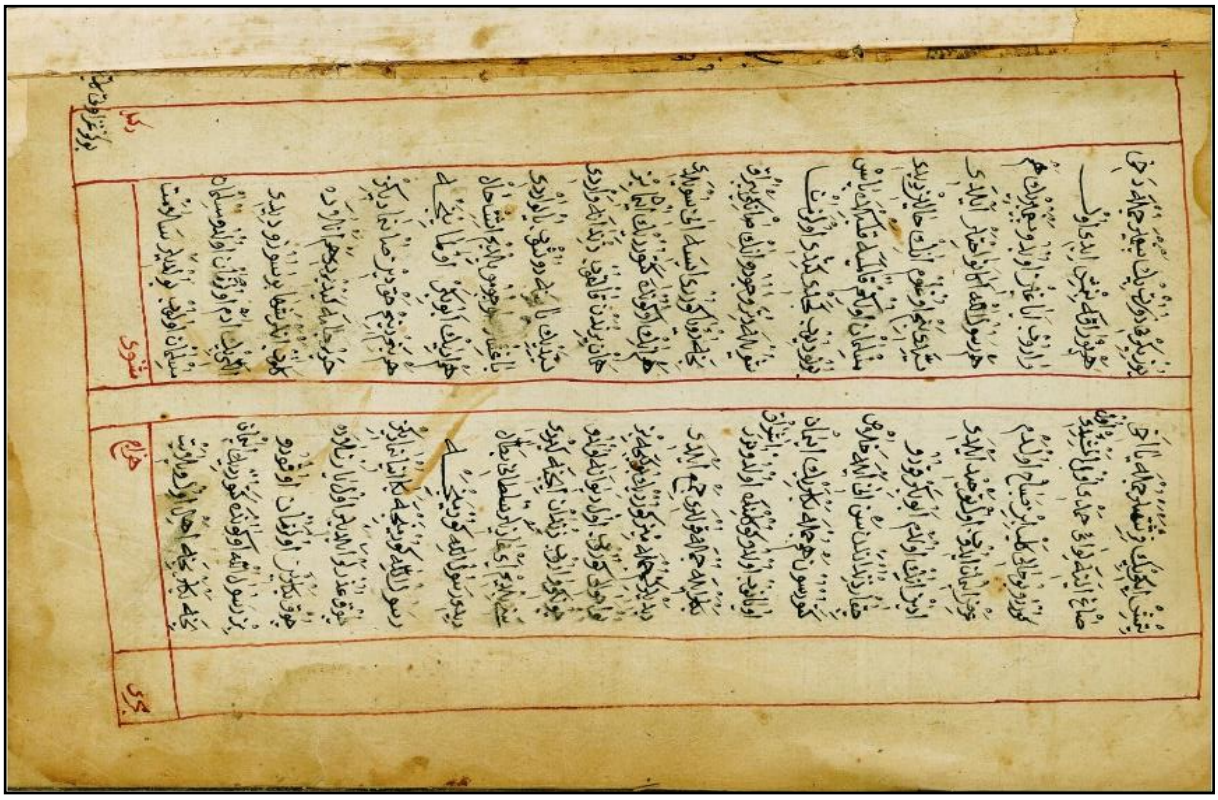
97

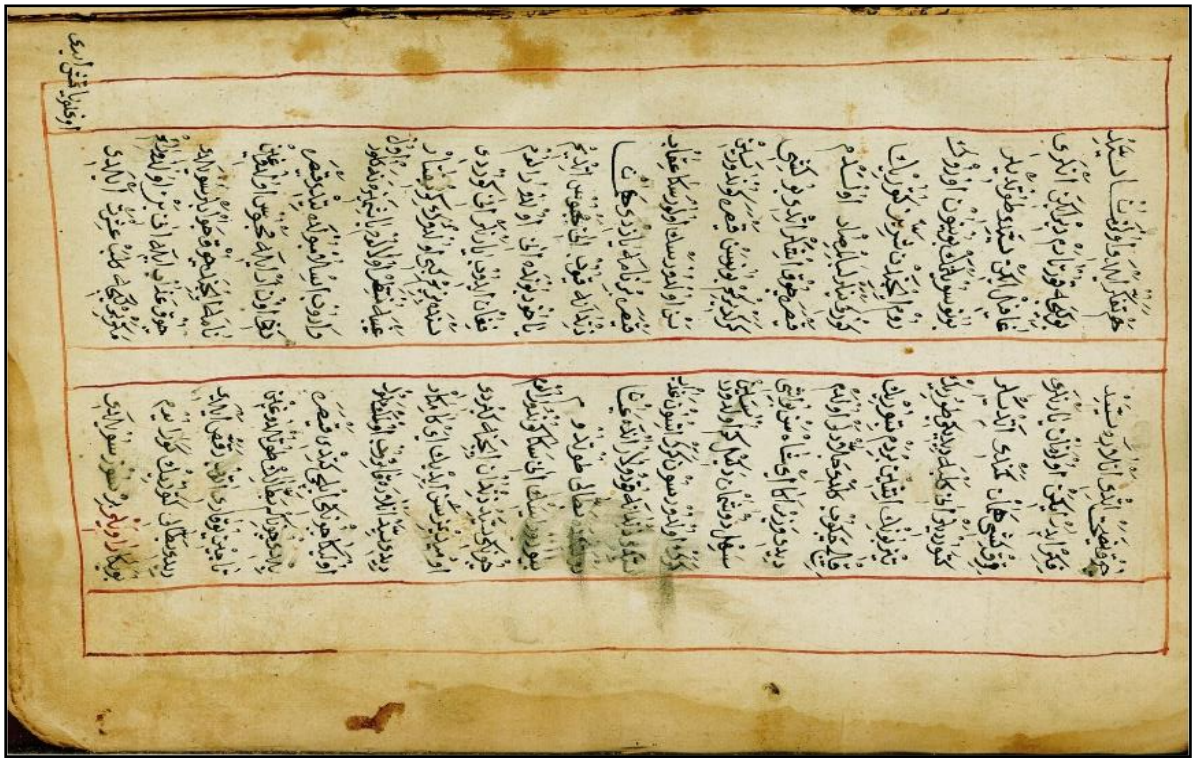
95

96

94

93

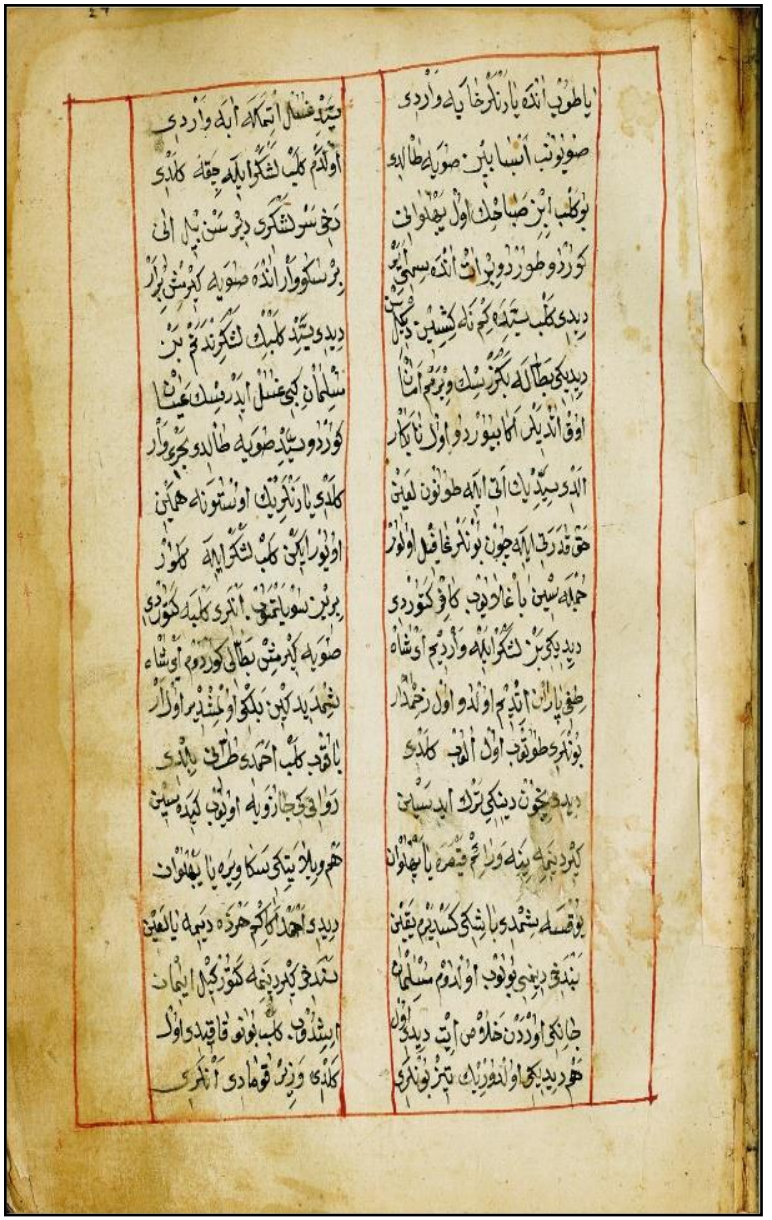

92

91

88

87

86

85

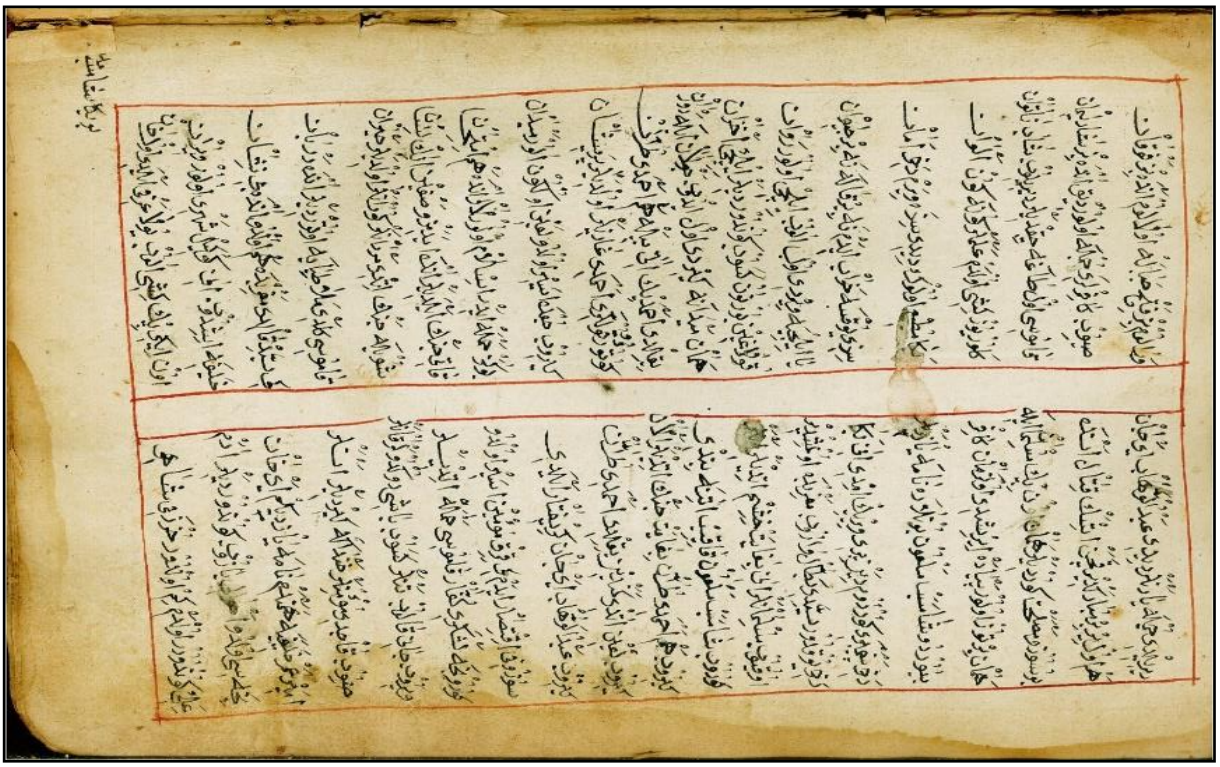
84

83

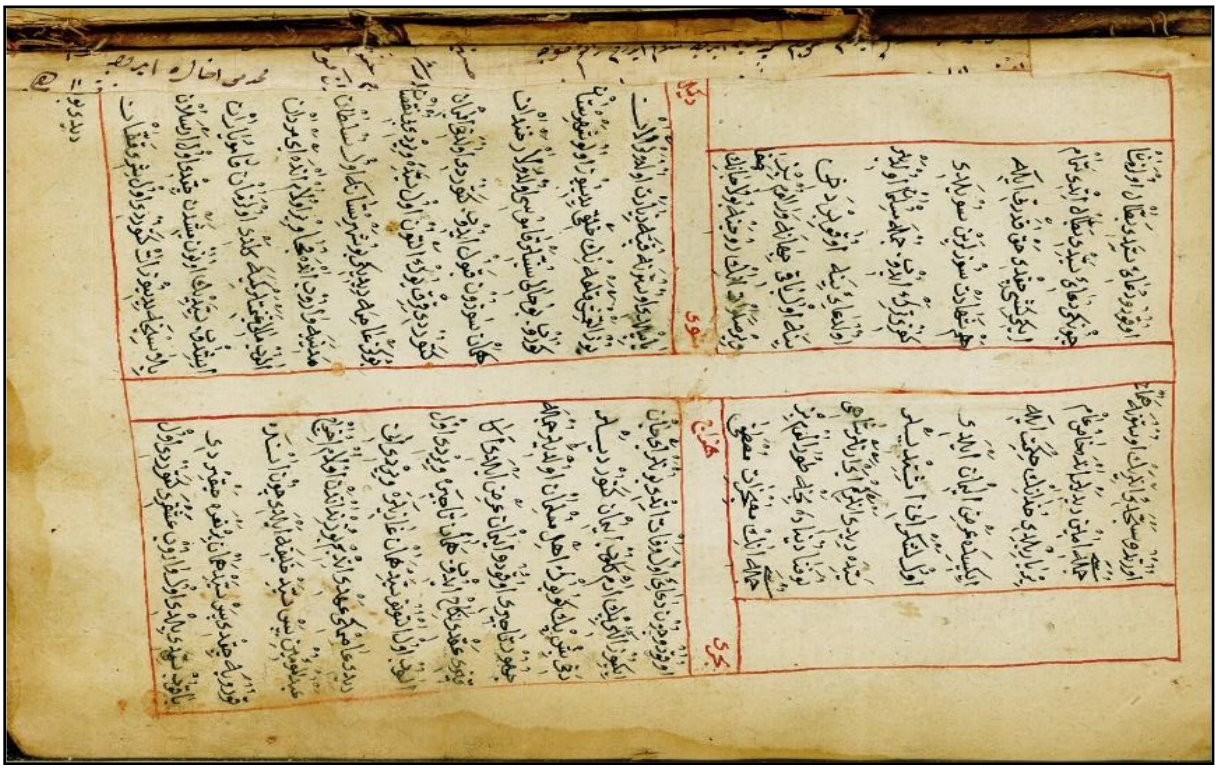
82

81

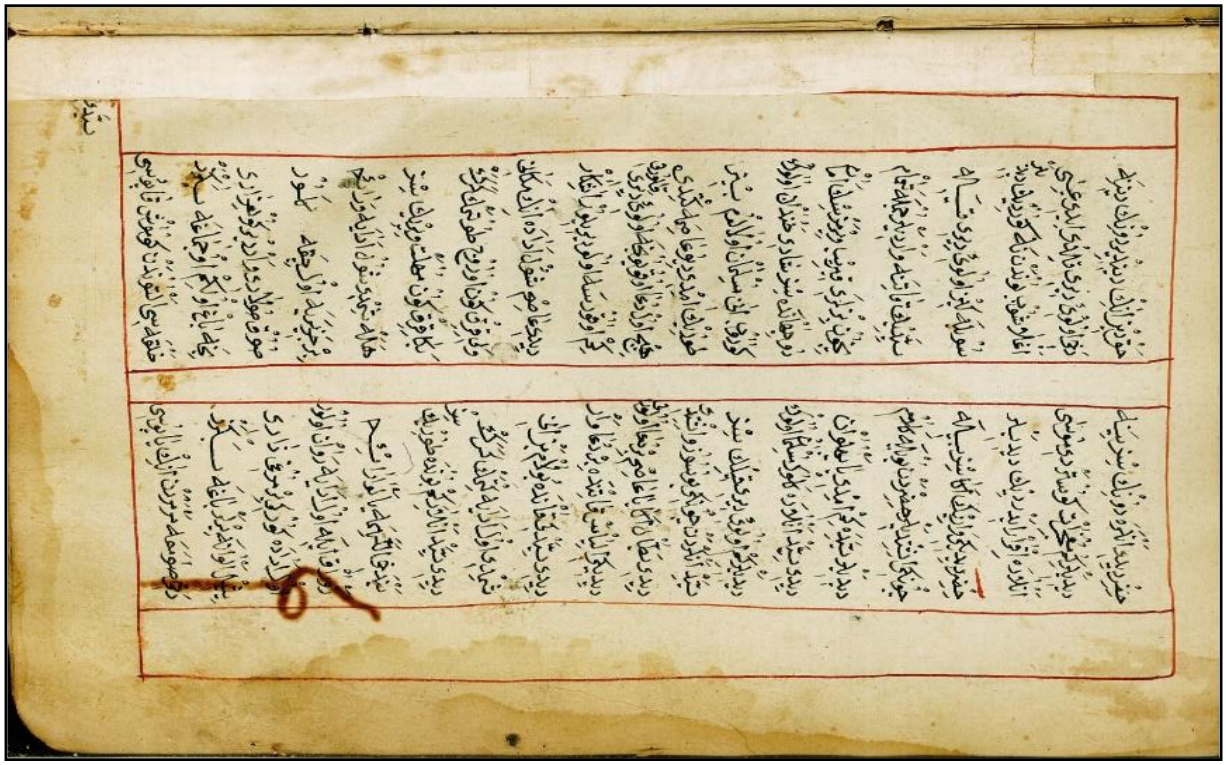
80

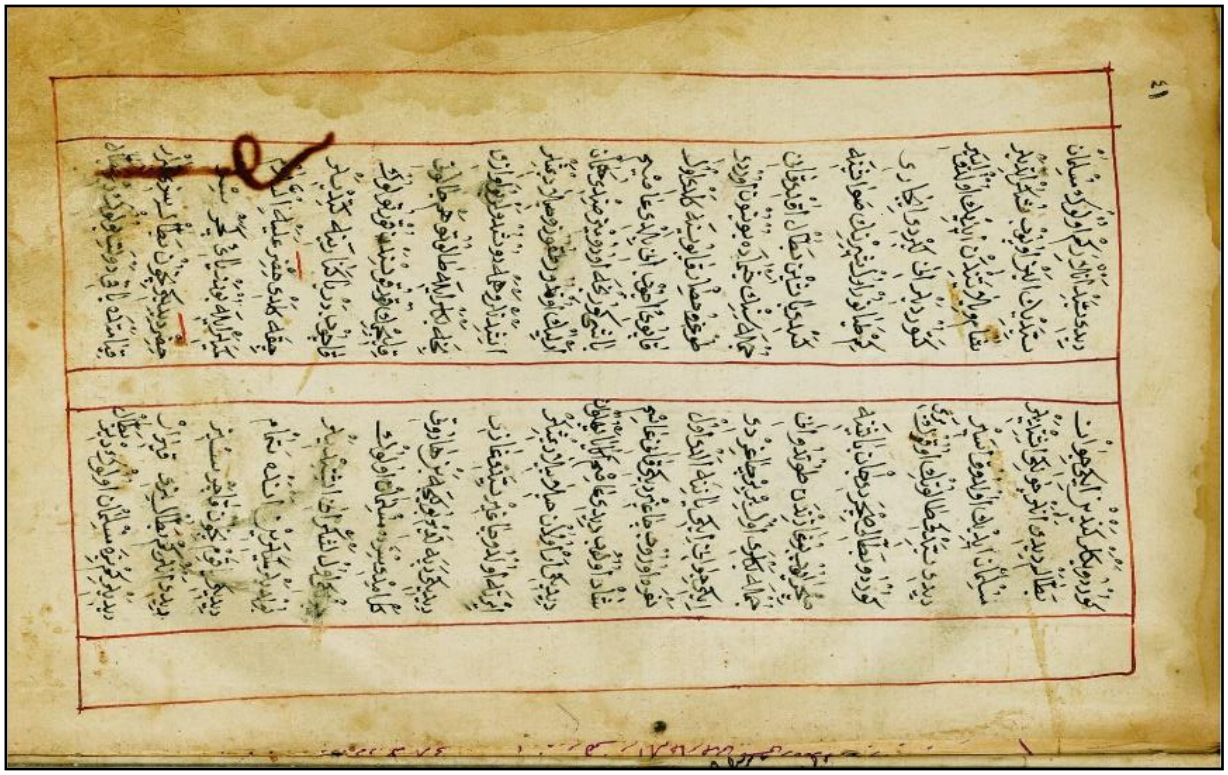
79

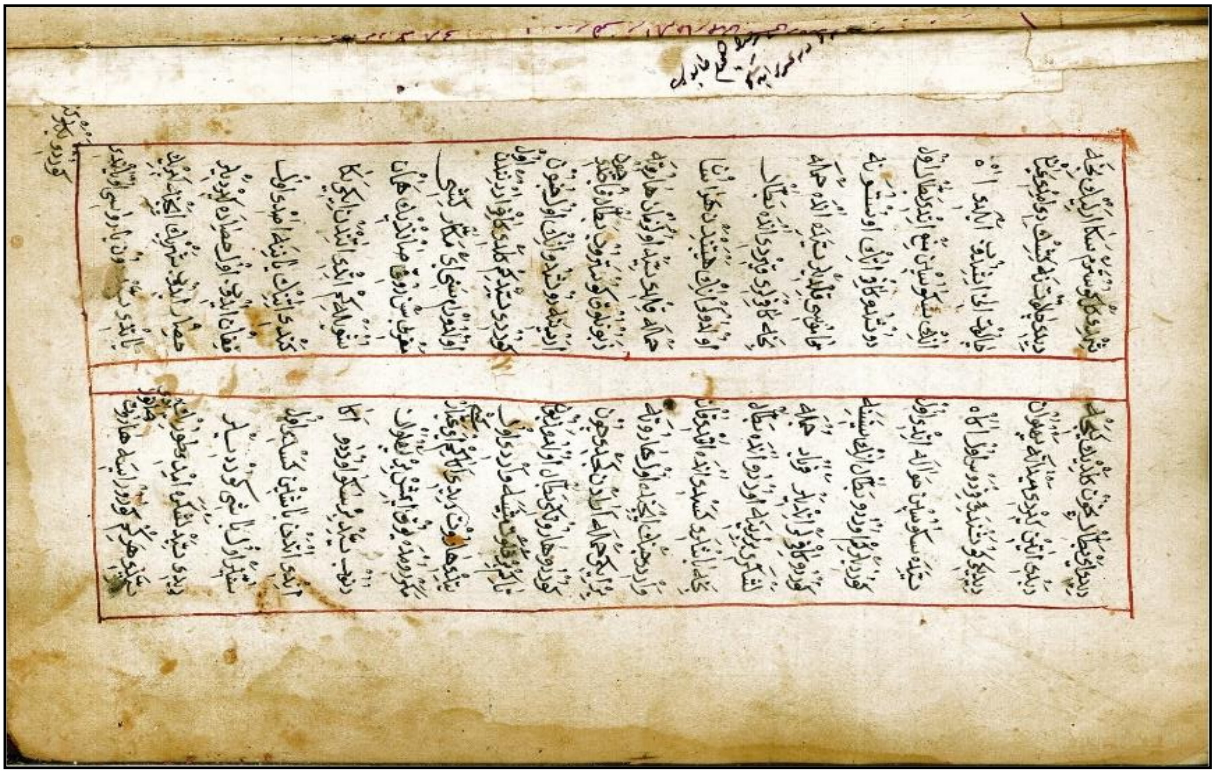
78

77

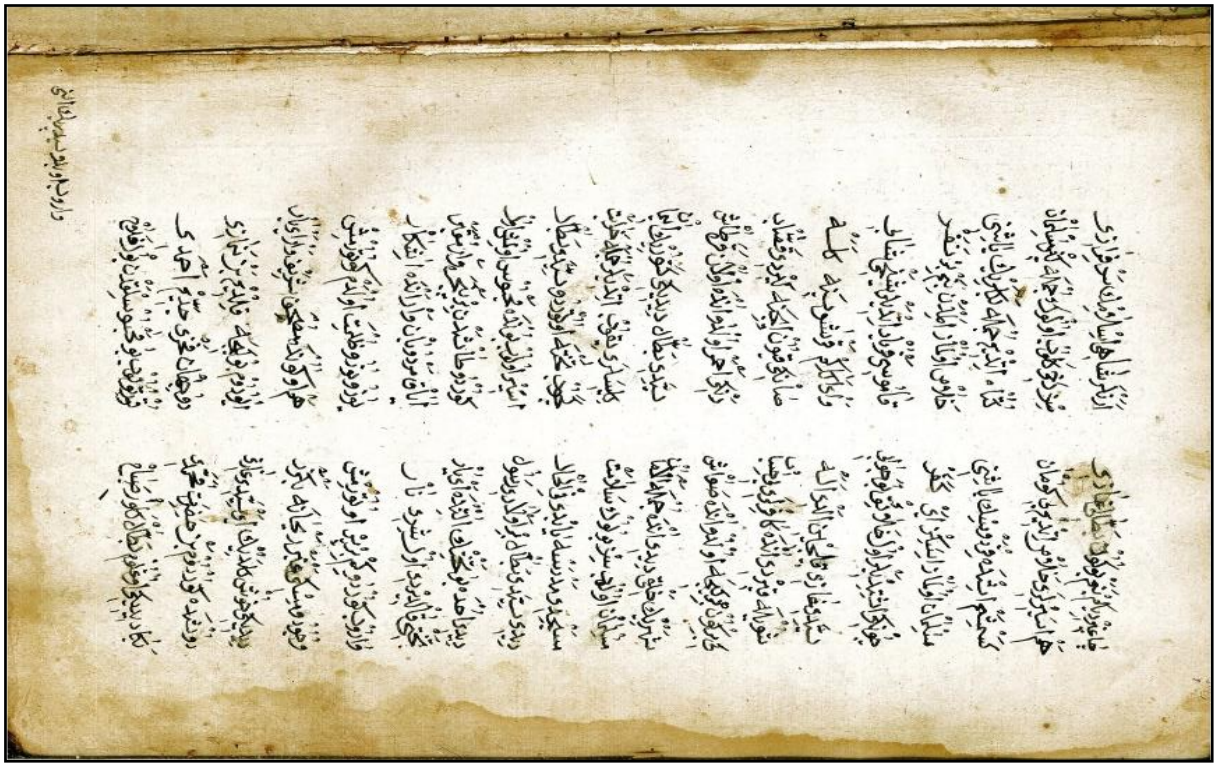
76

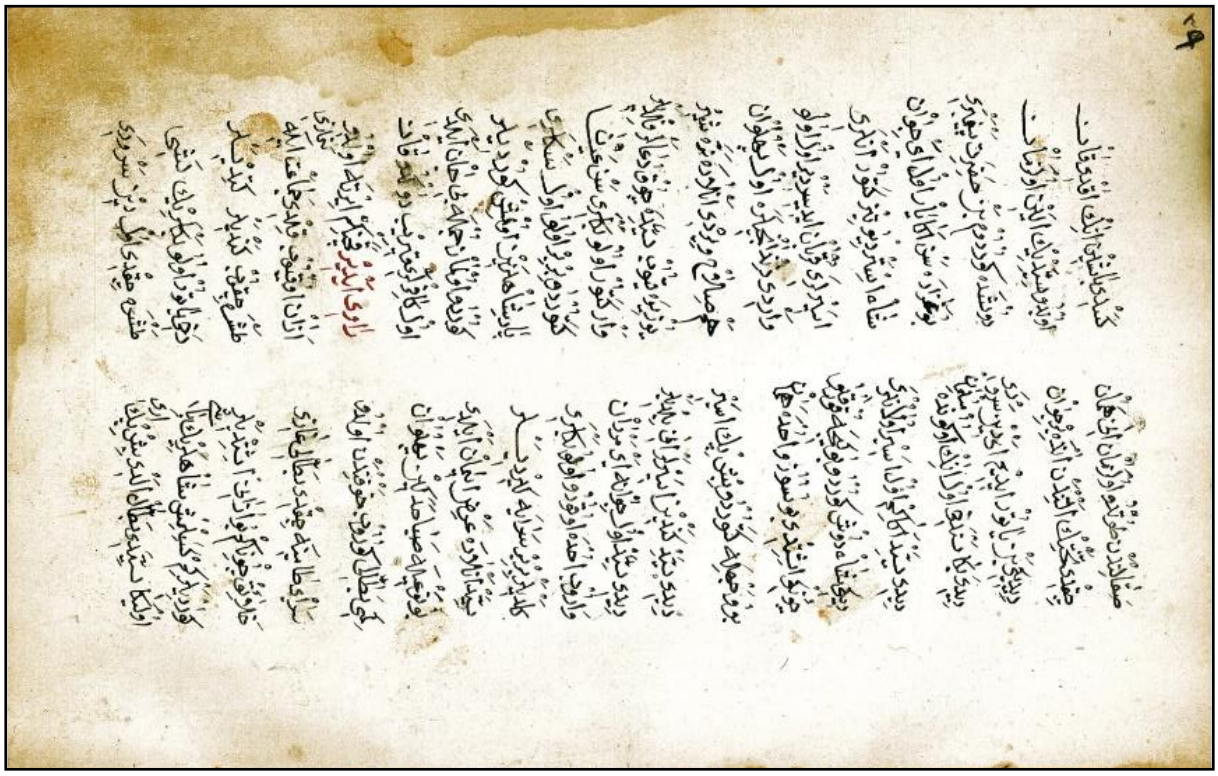
75

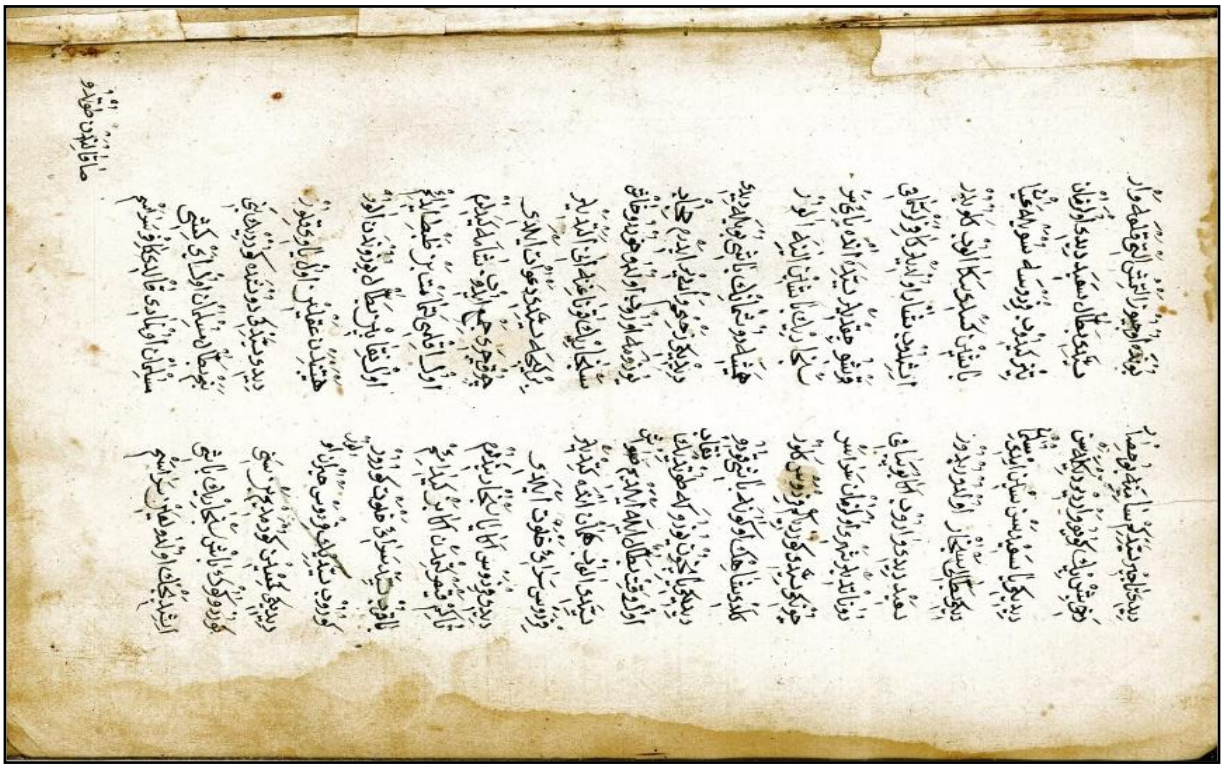

74

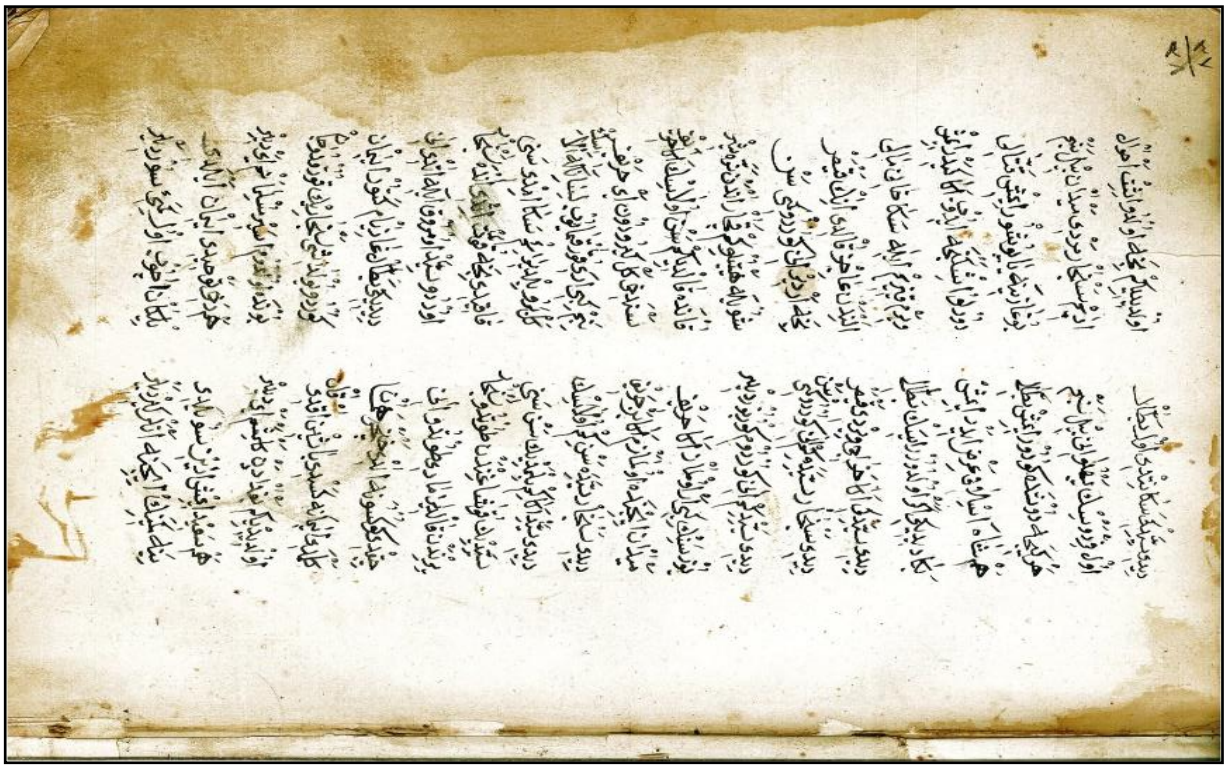

73

72

71

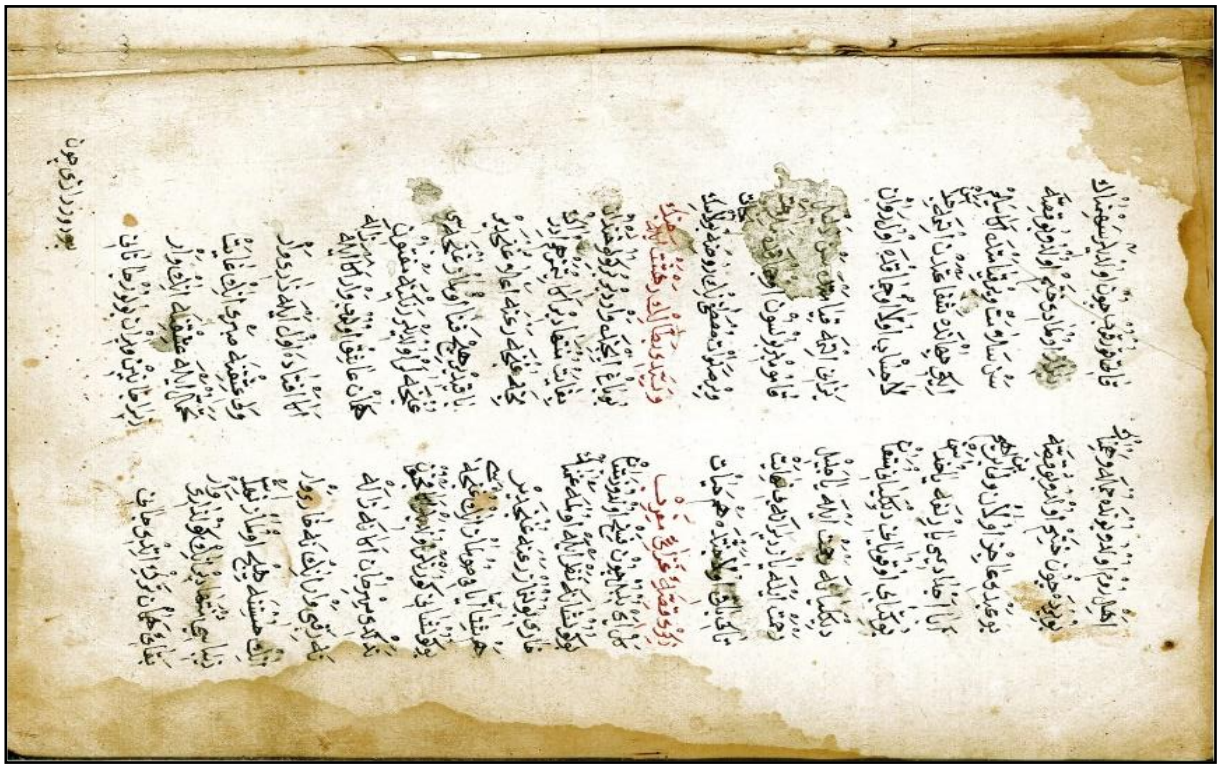
70

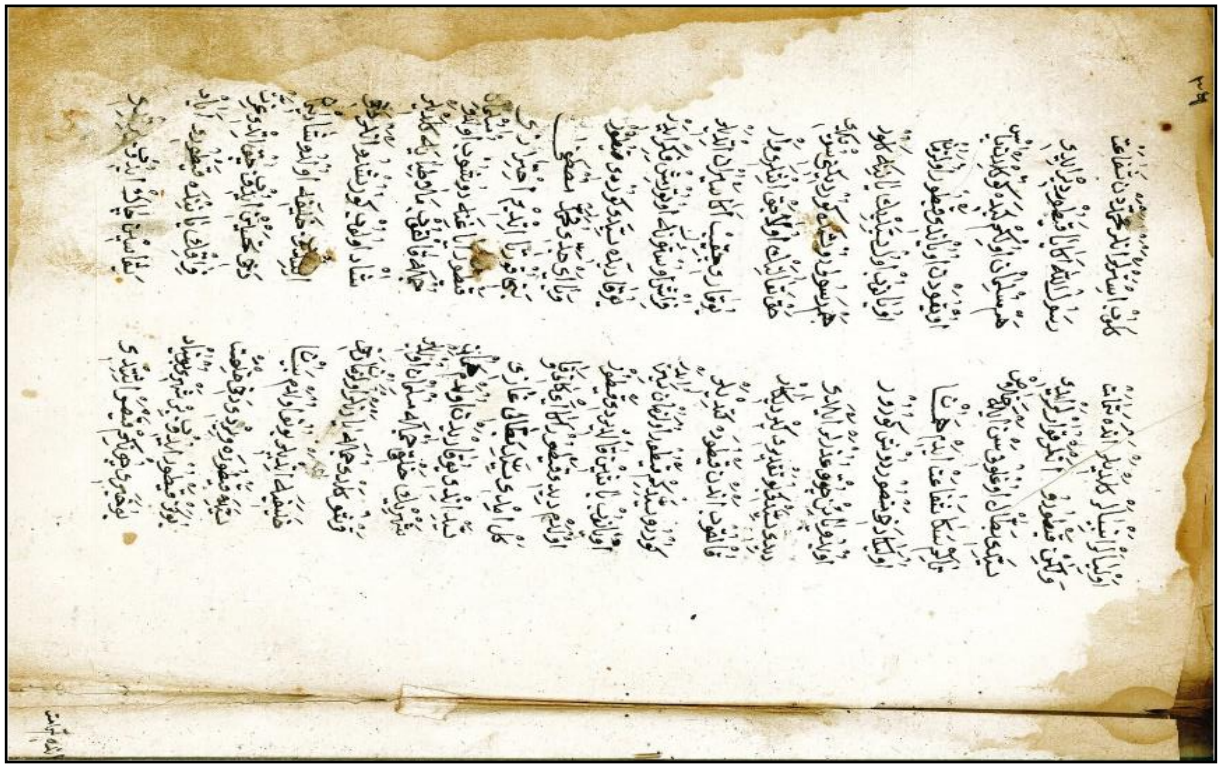
69

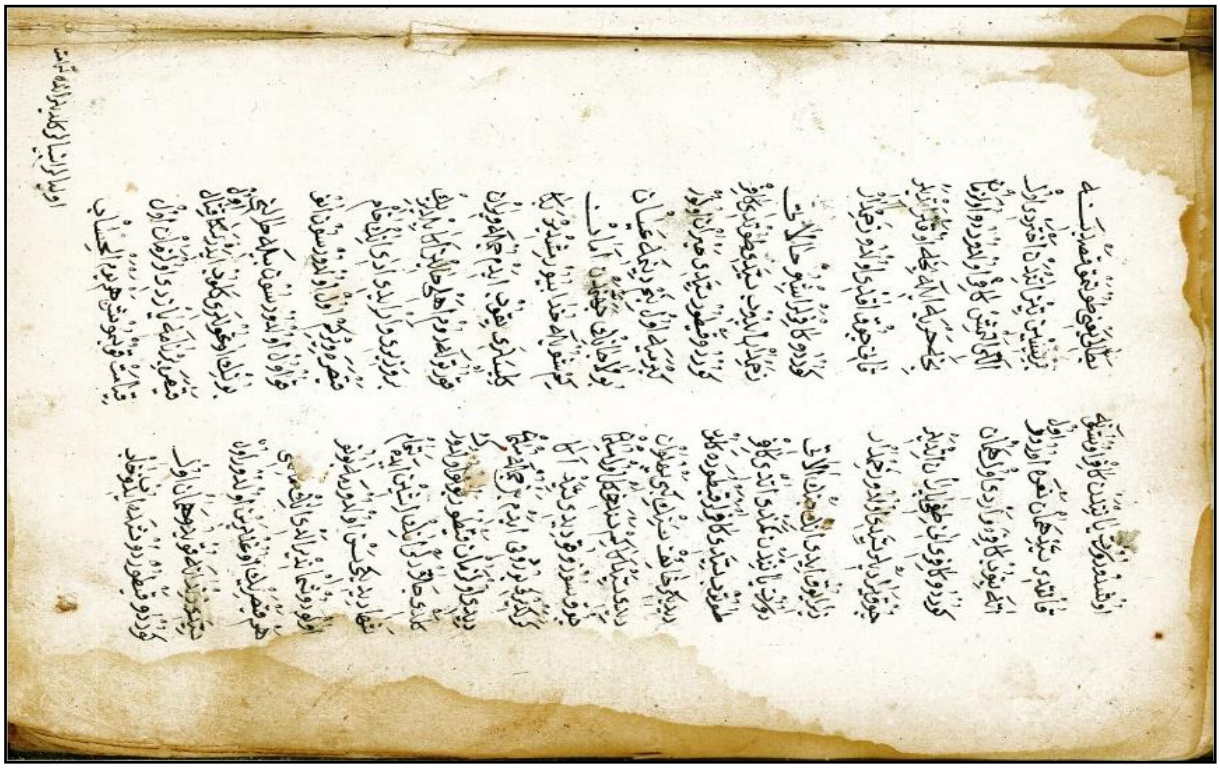

68

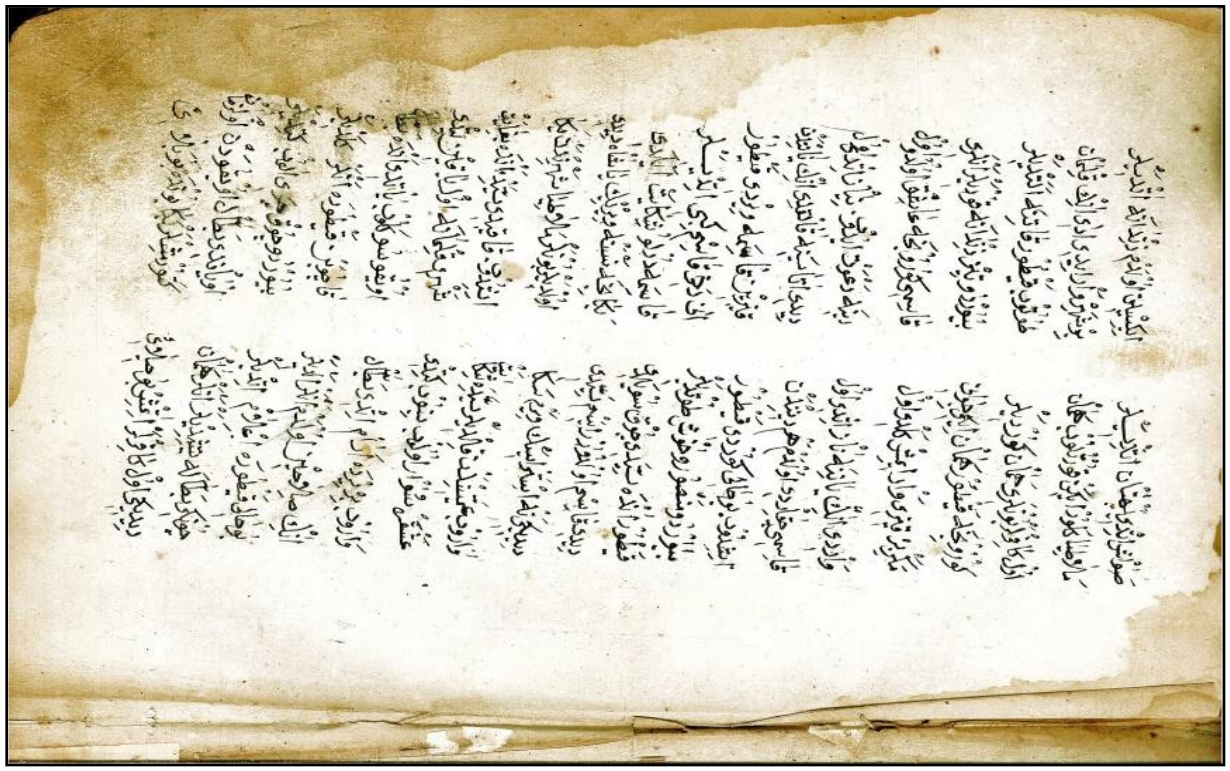

67

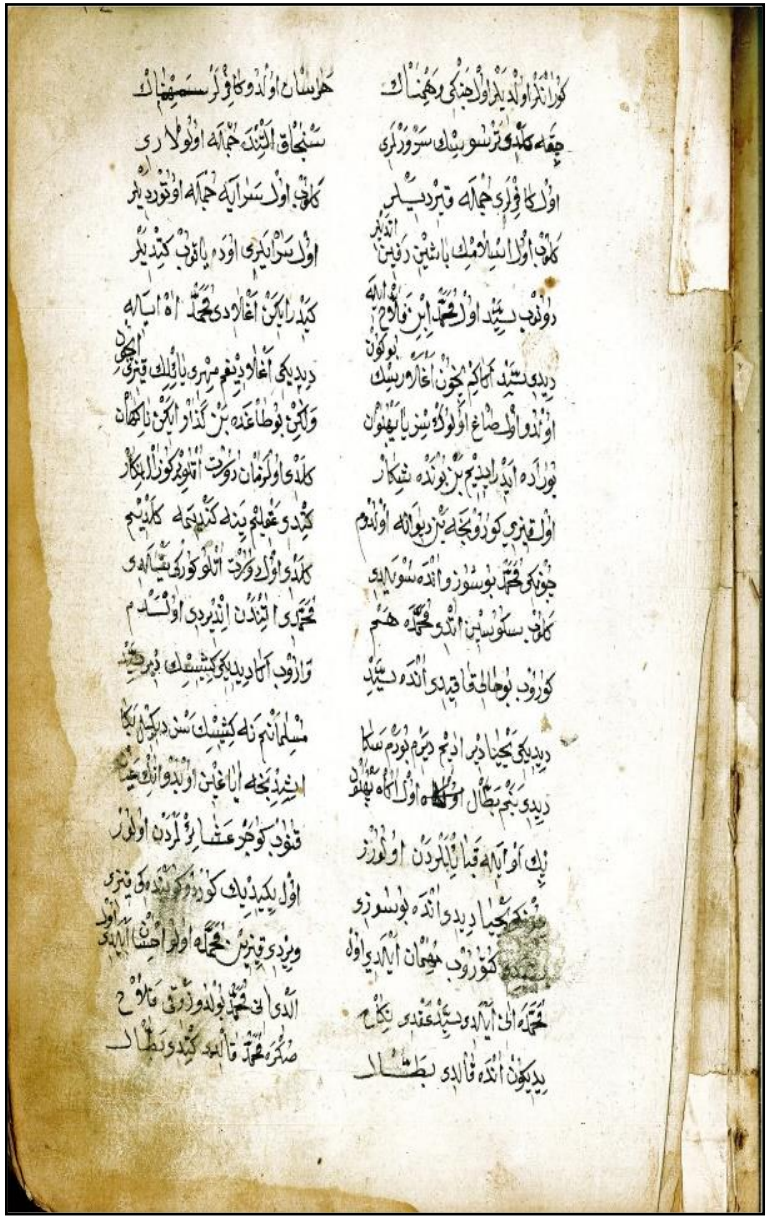

66

65

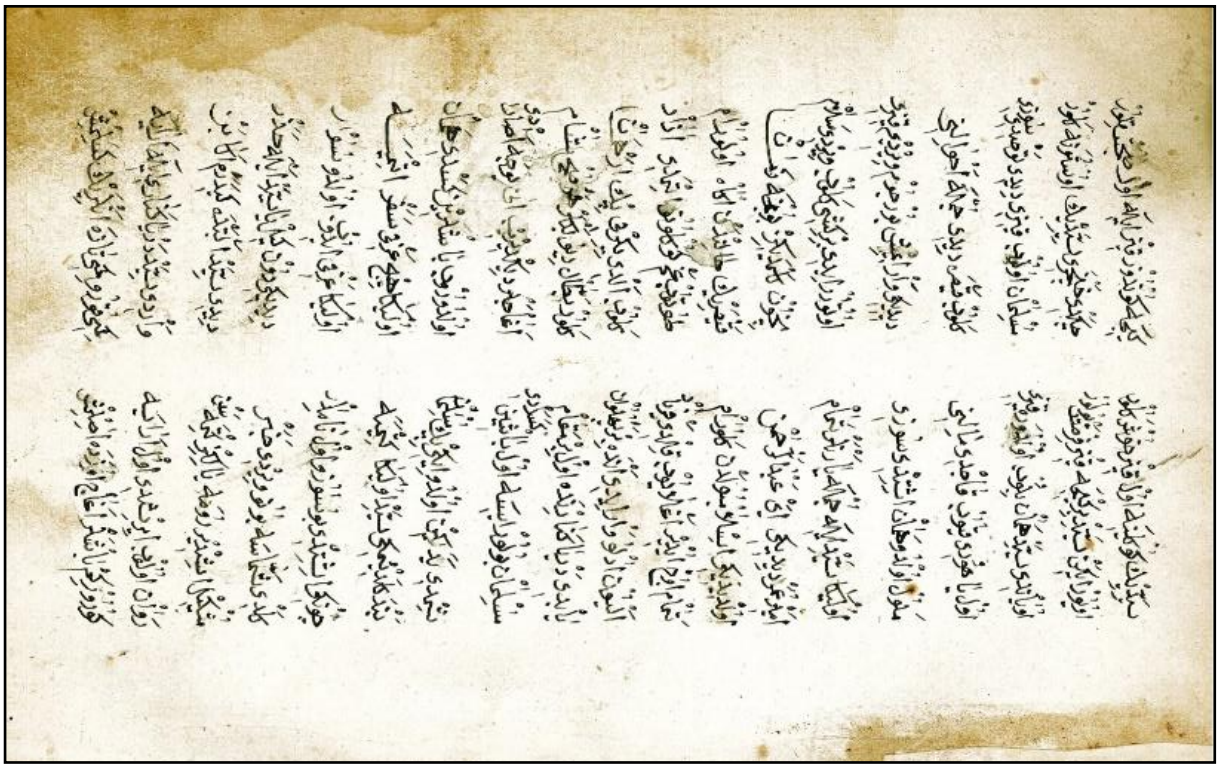

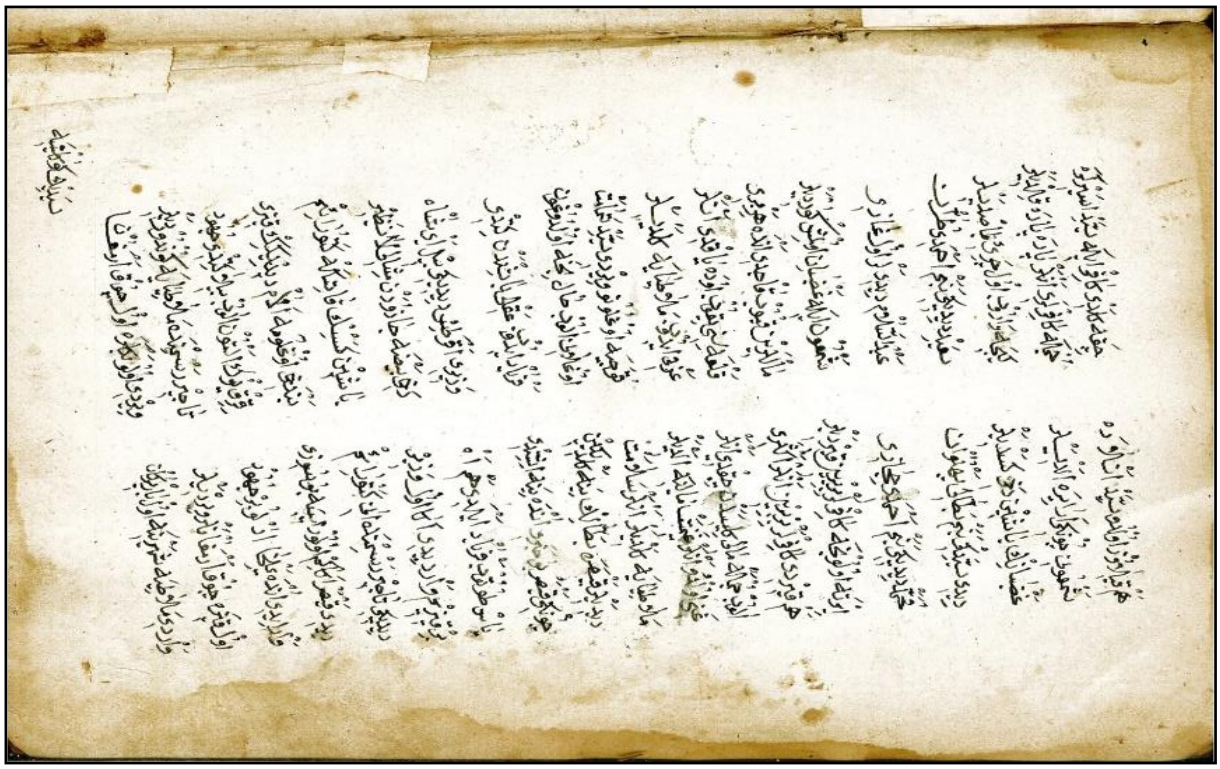
62

61

60

59

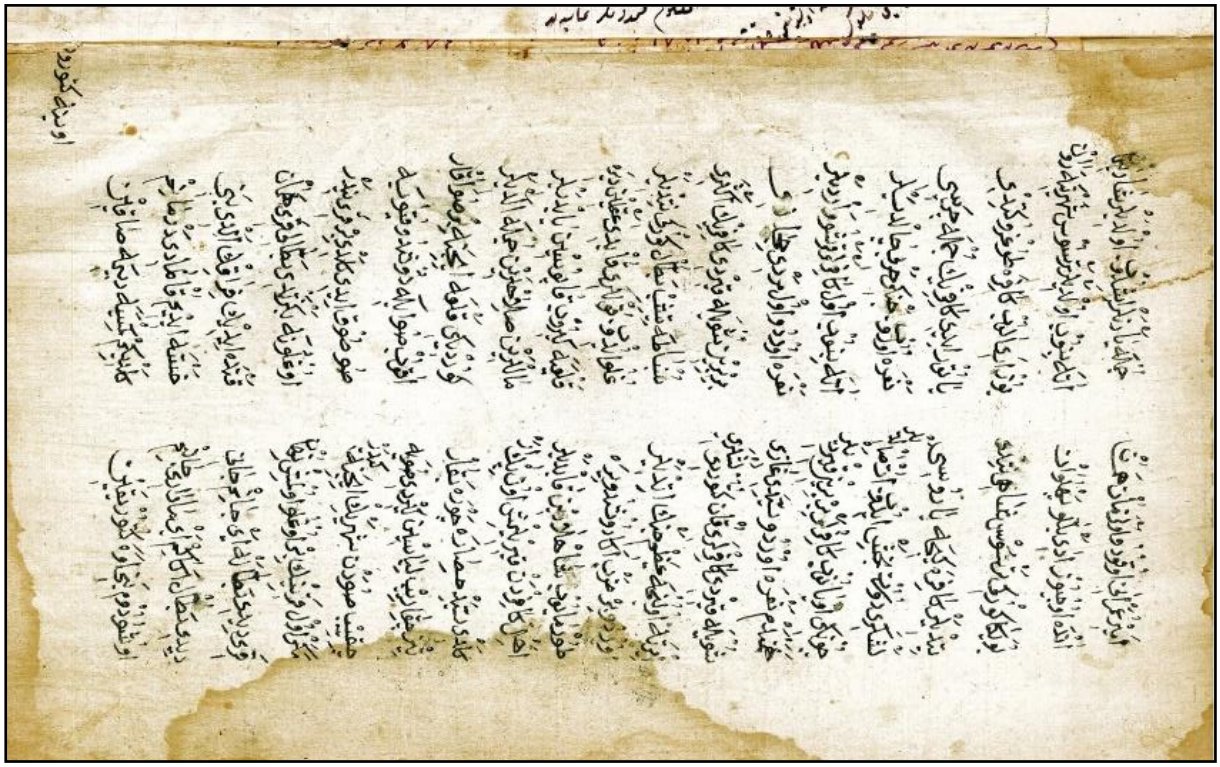
58

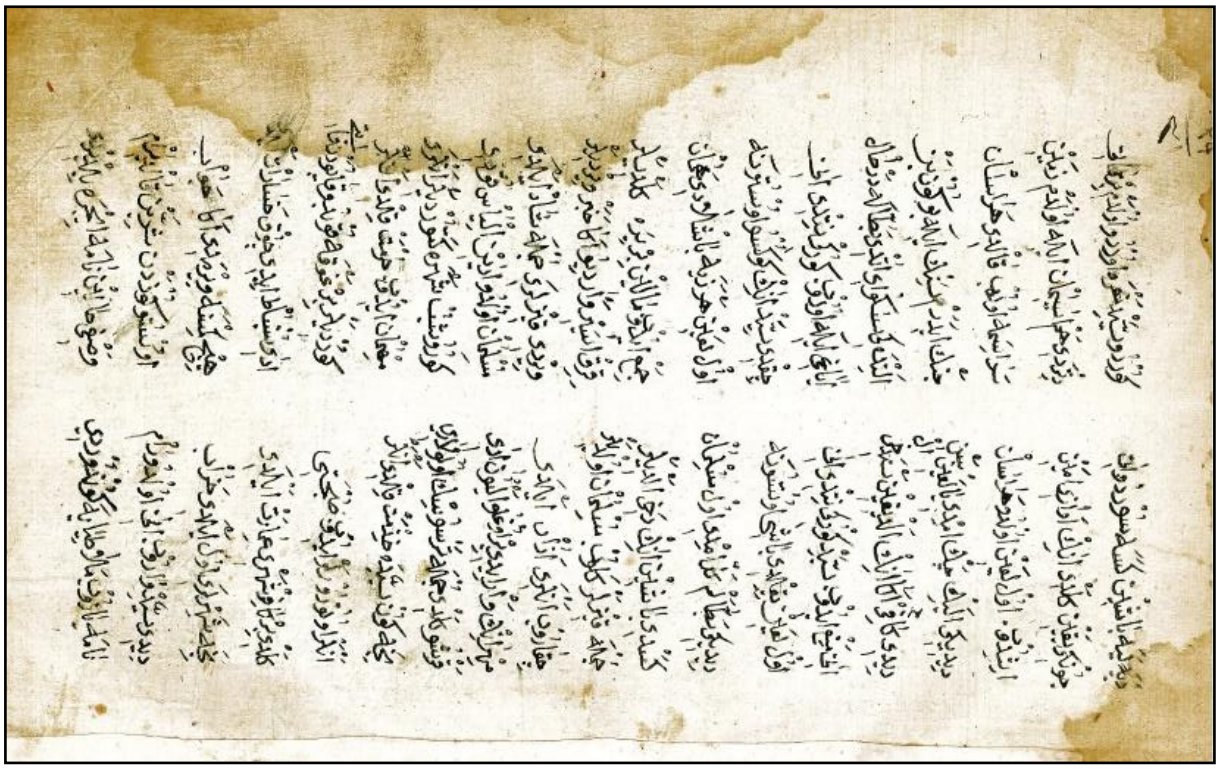
57

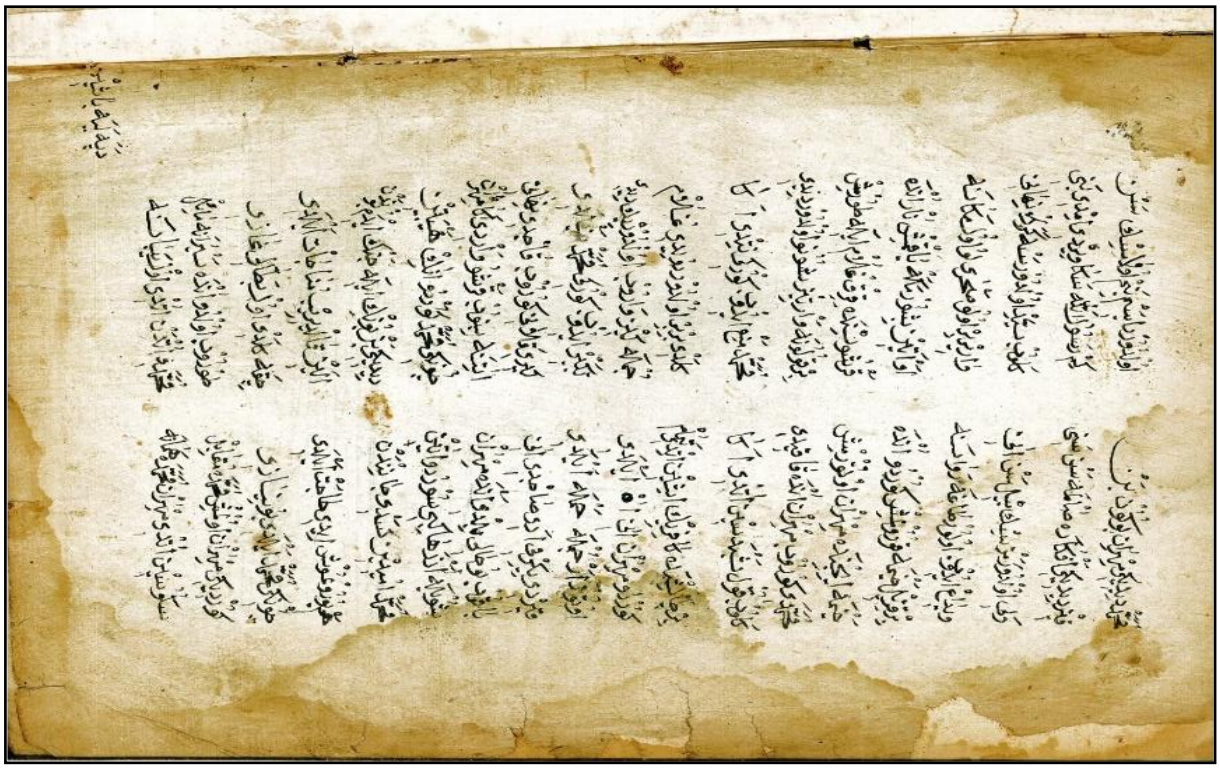
56

55

54

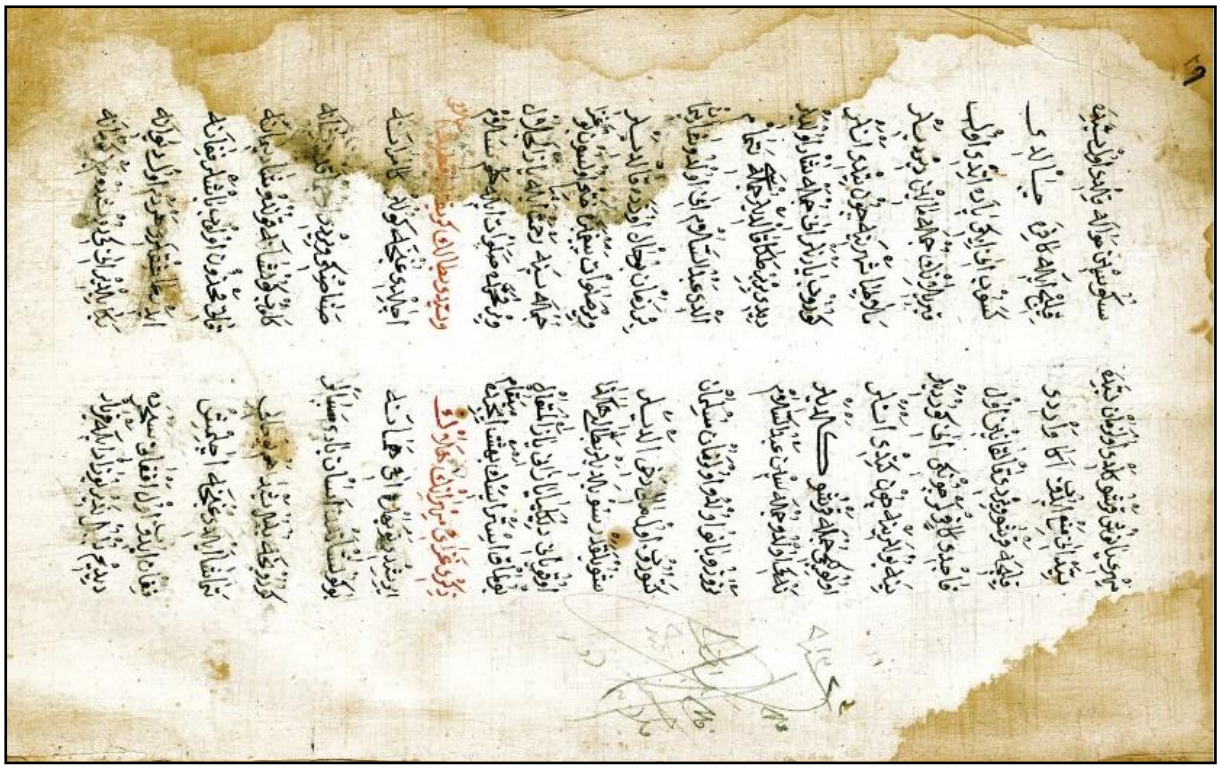
53

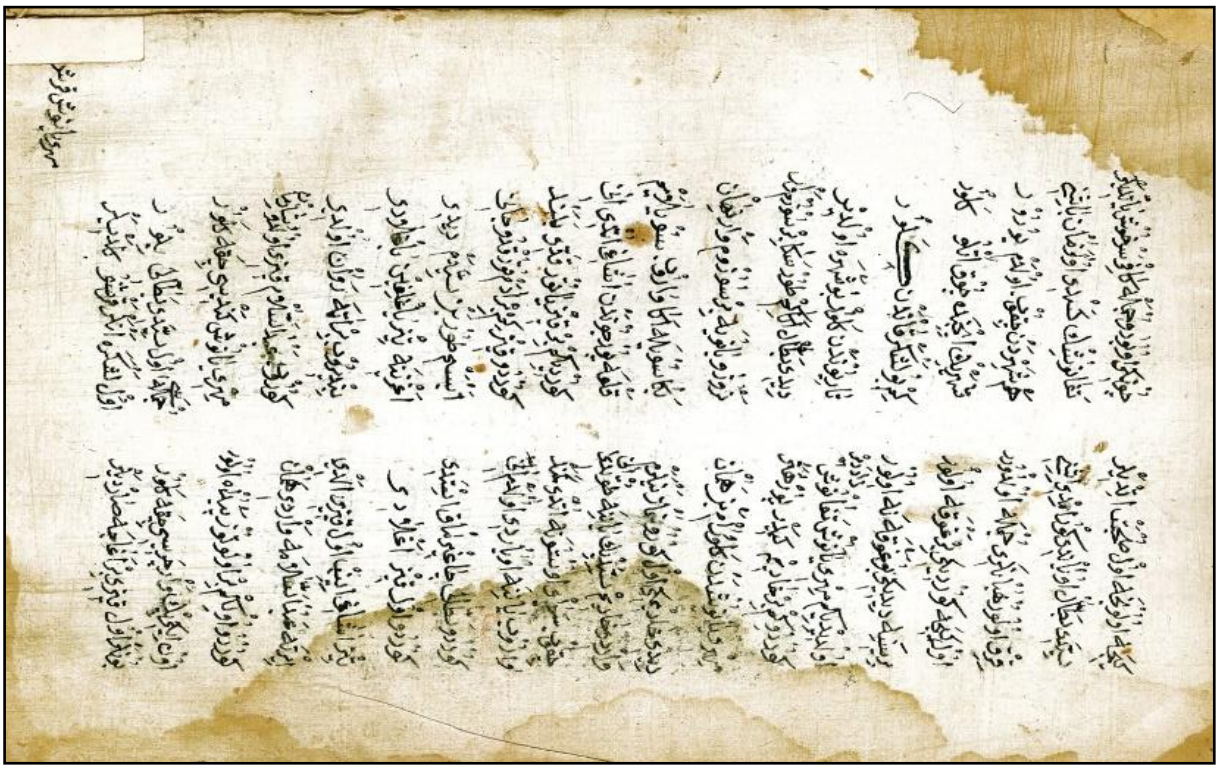
52

51

50

49

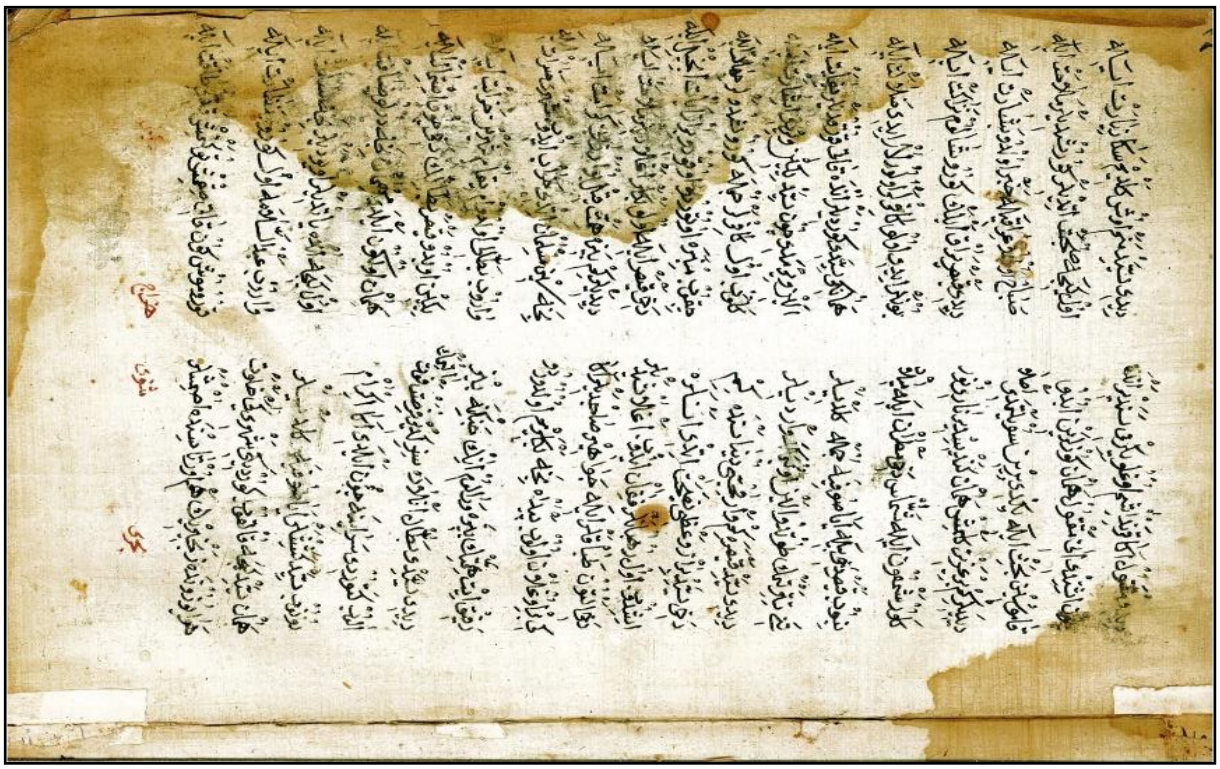

46

45

44

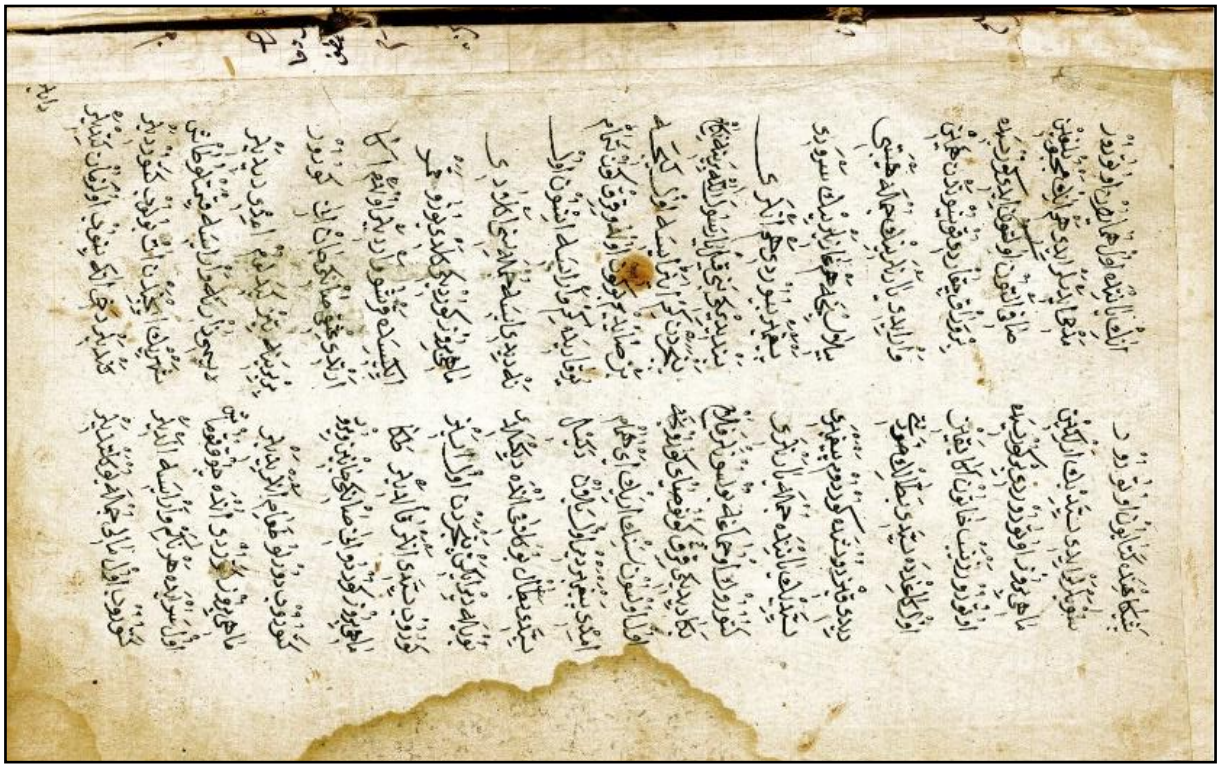
43

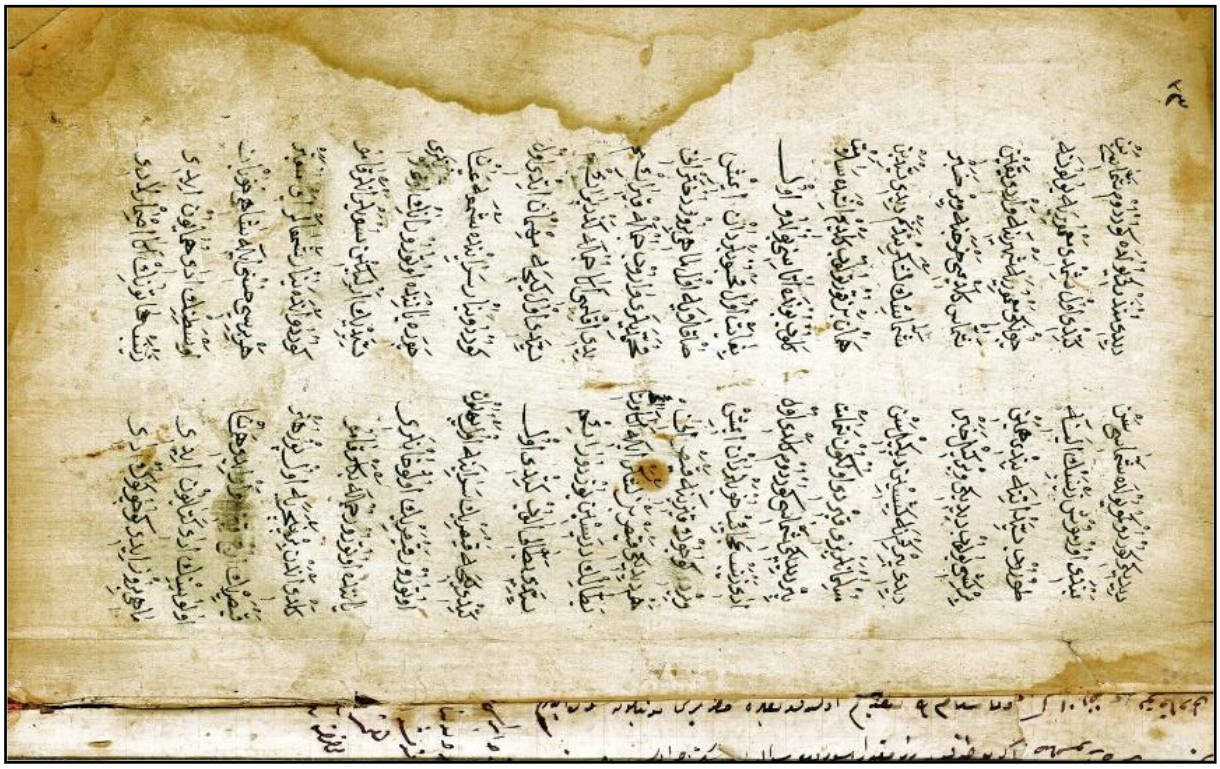

40

39

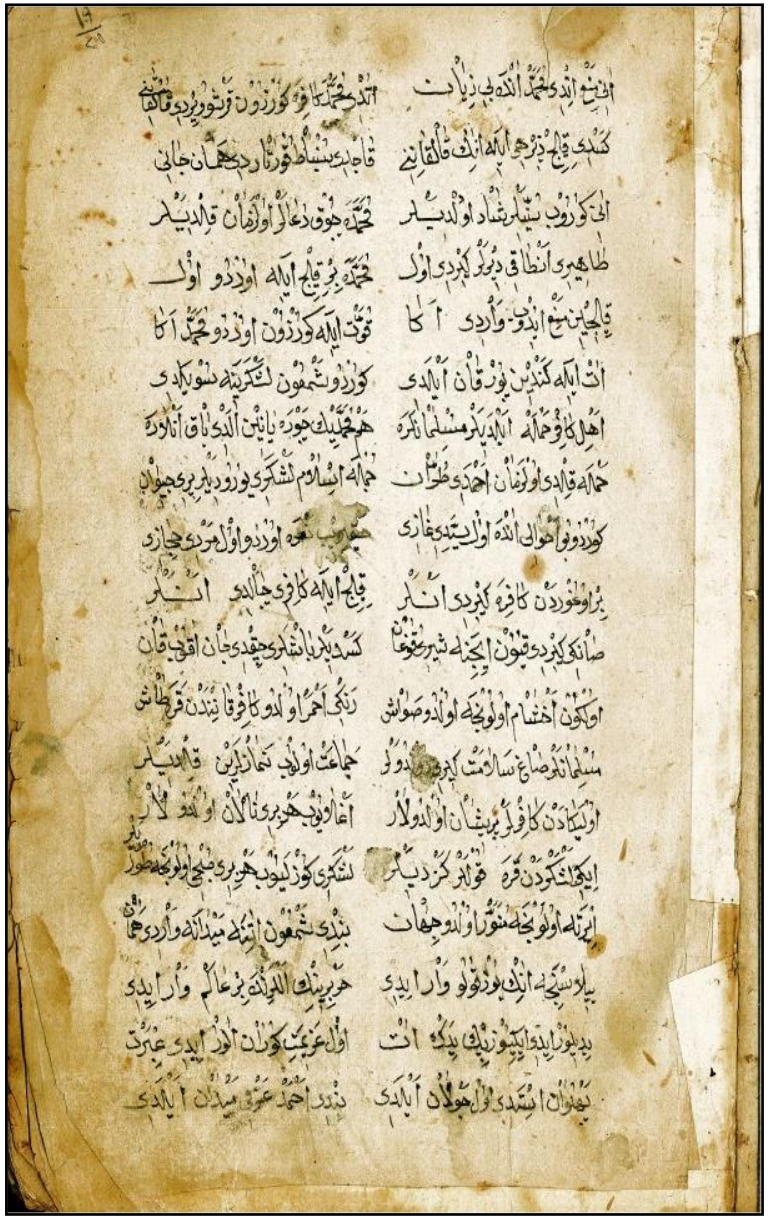

38

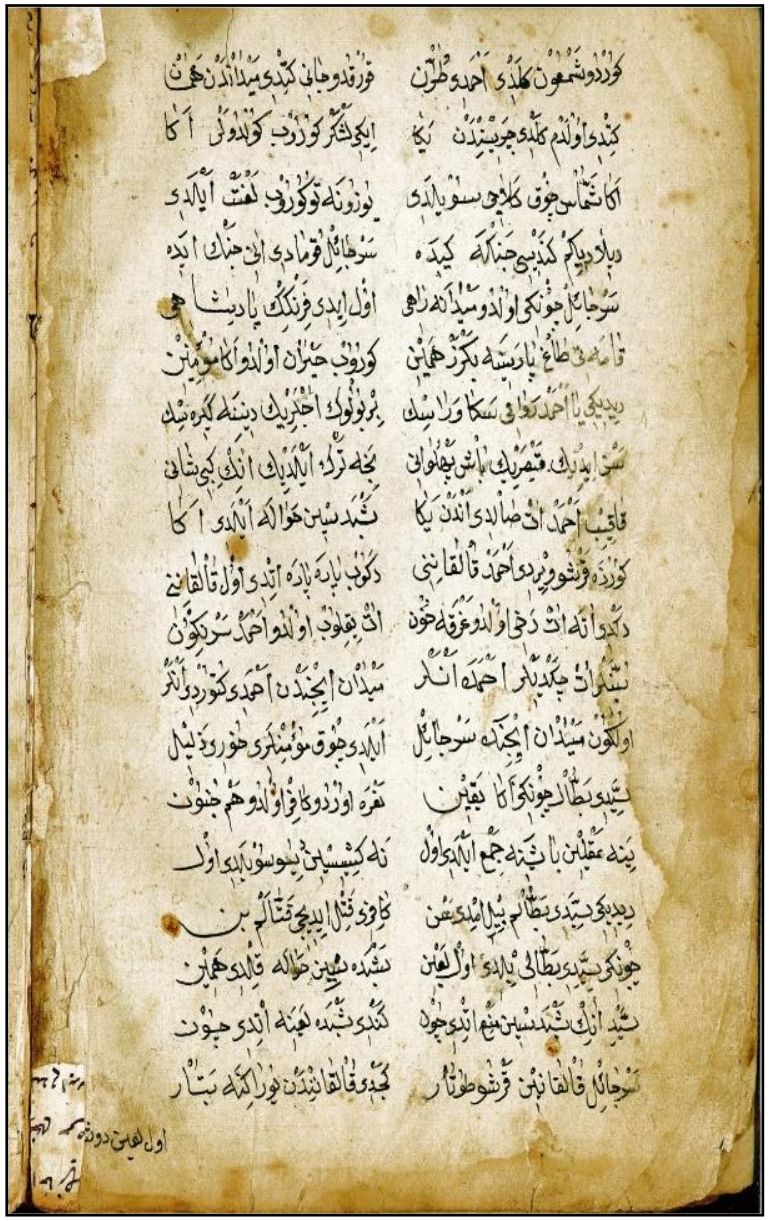

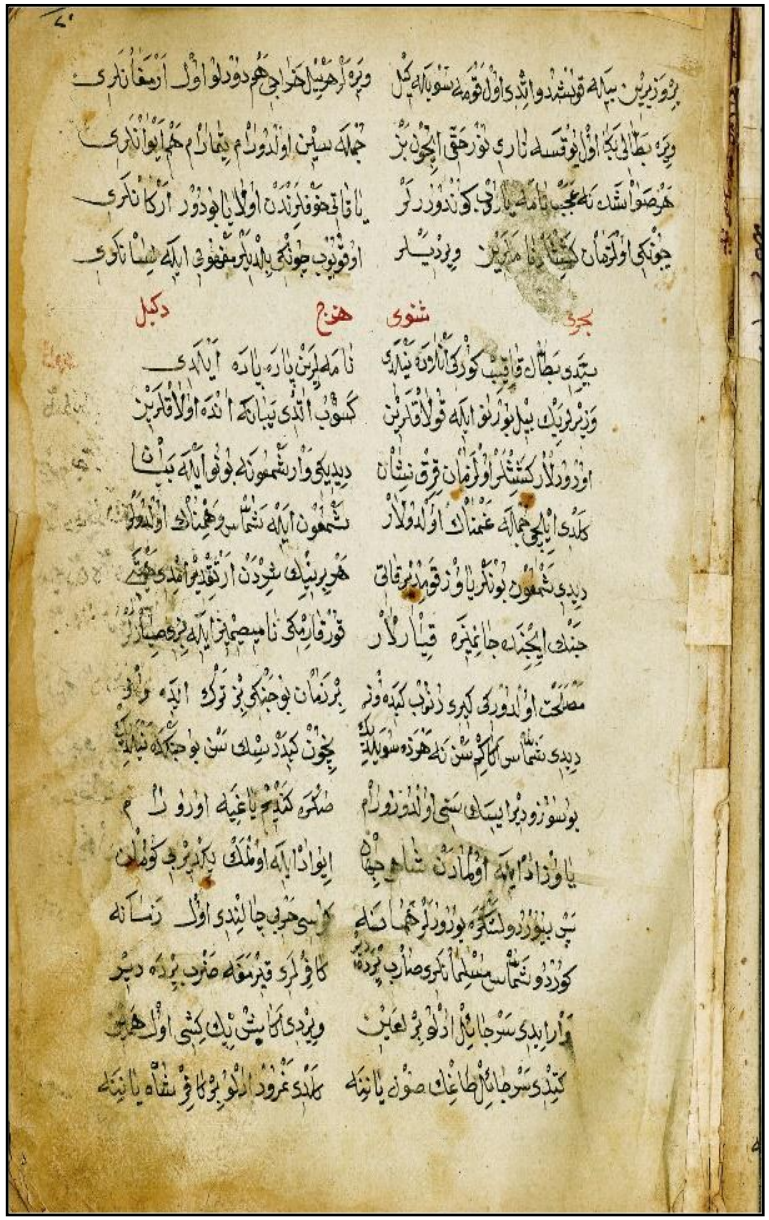
37

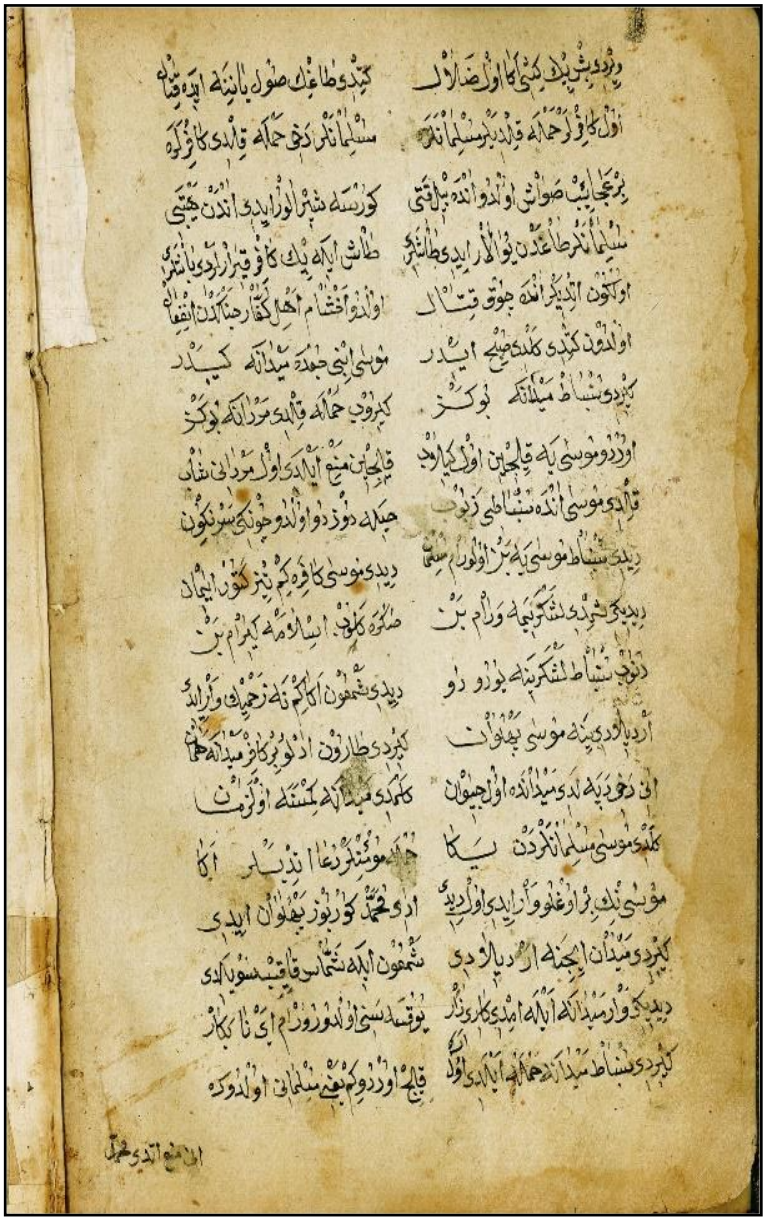

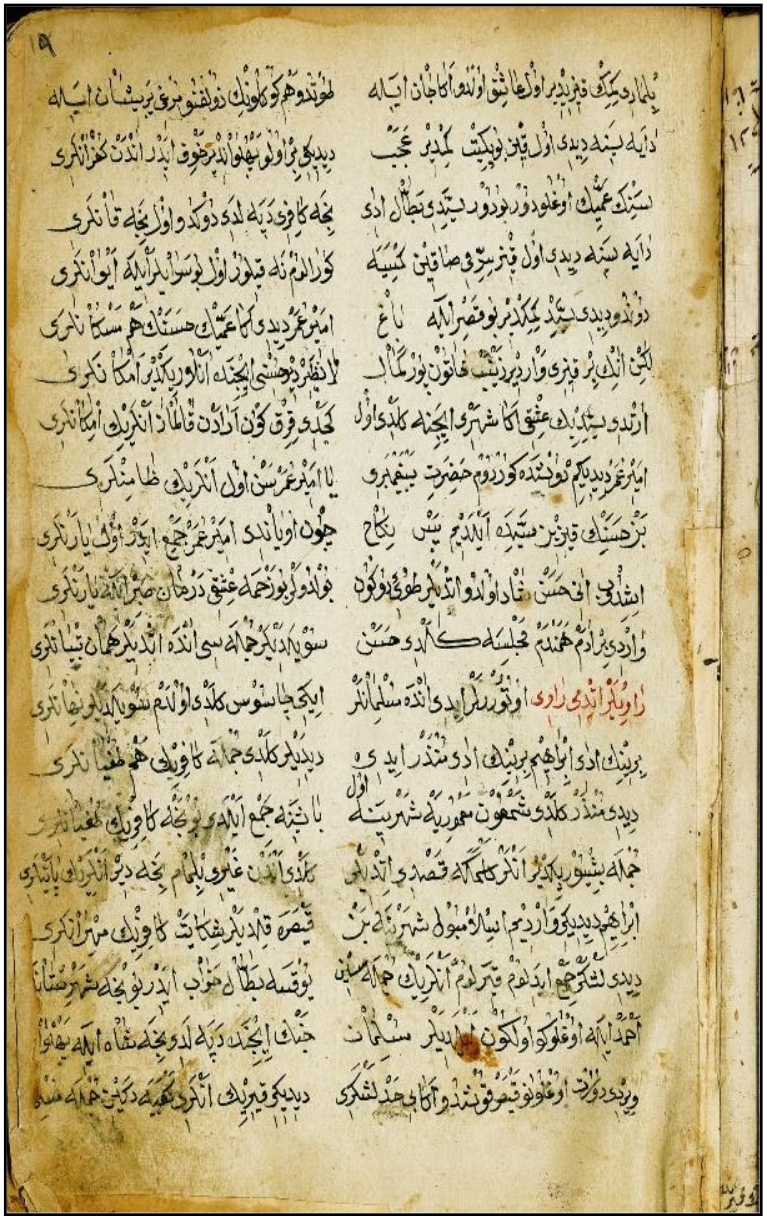
بحری — شنوی — هنج — دکیل

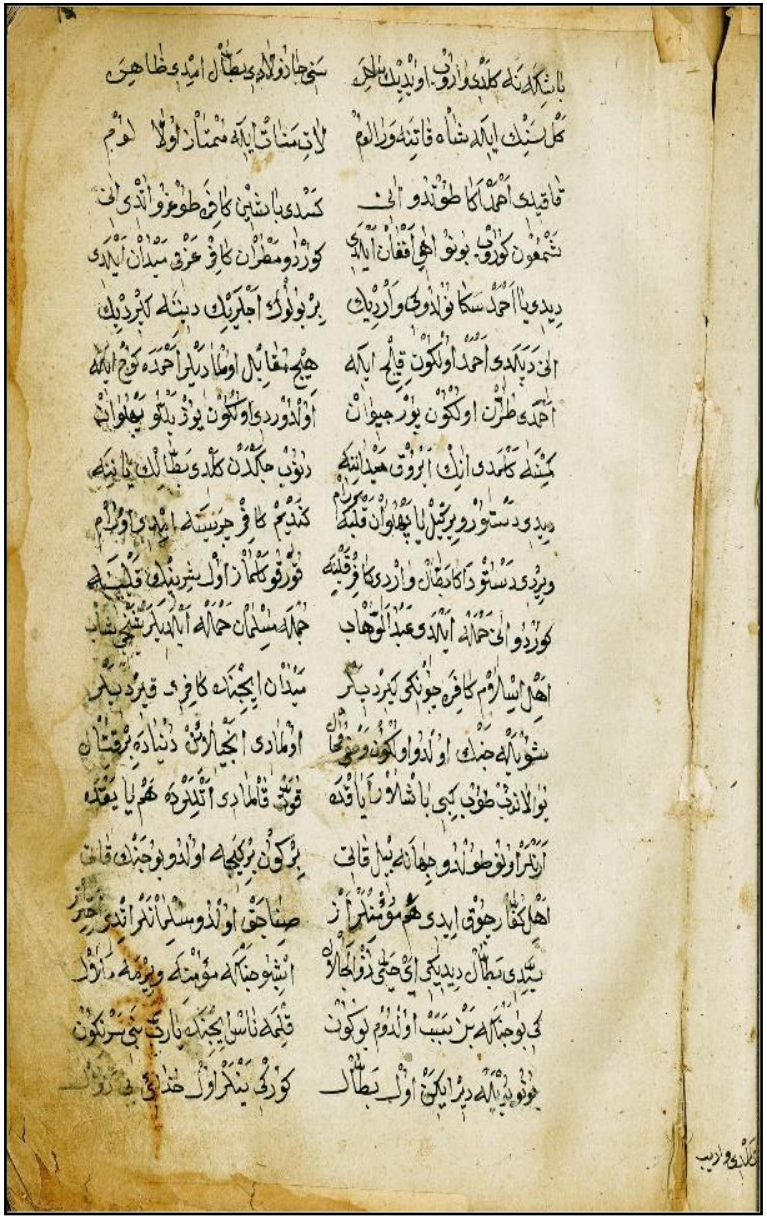

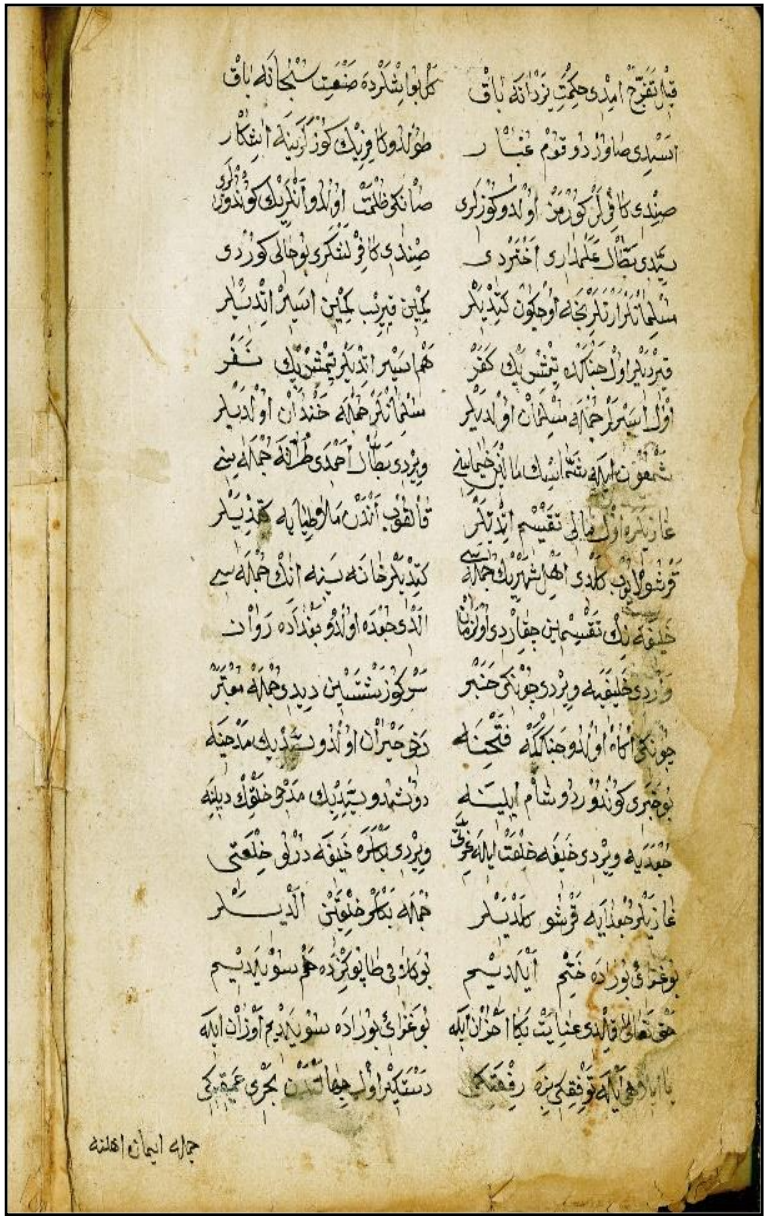

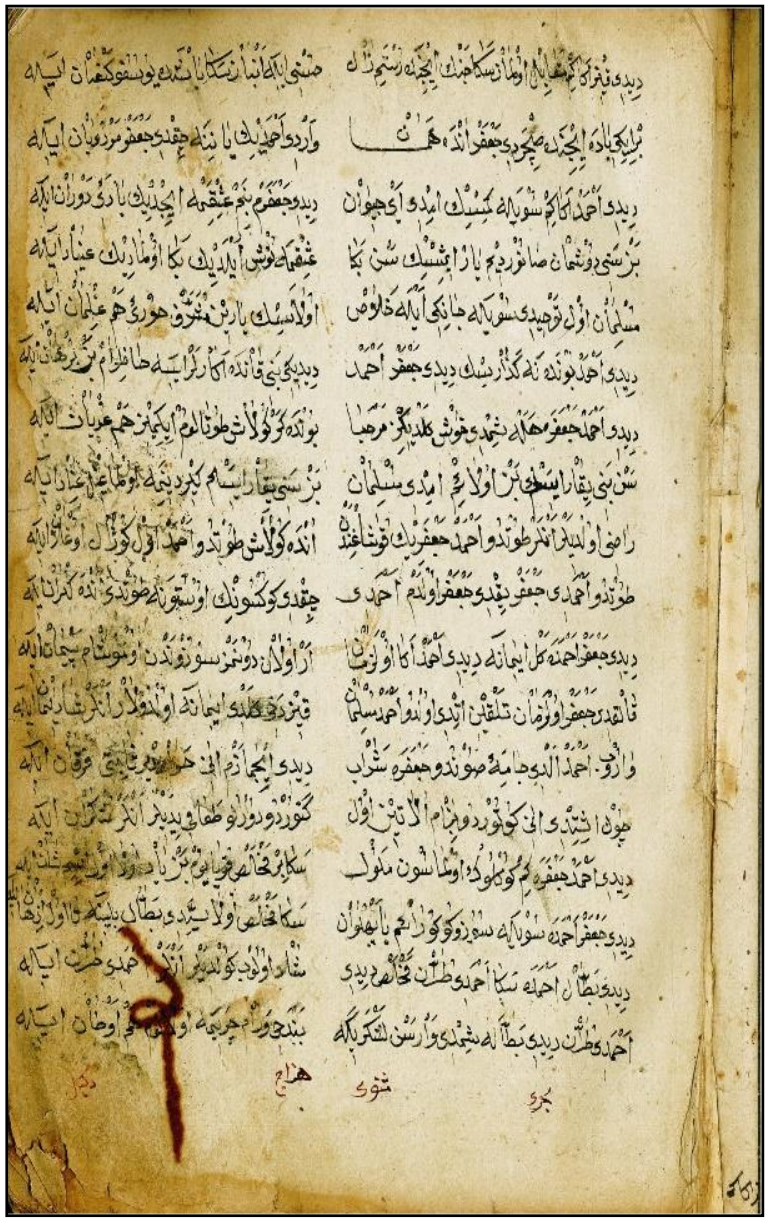

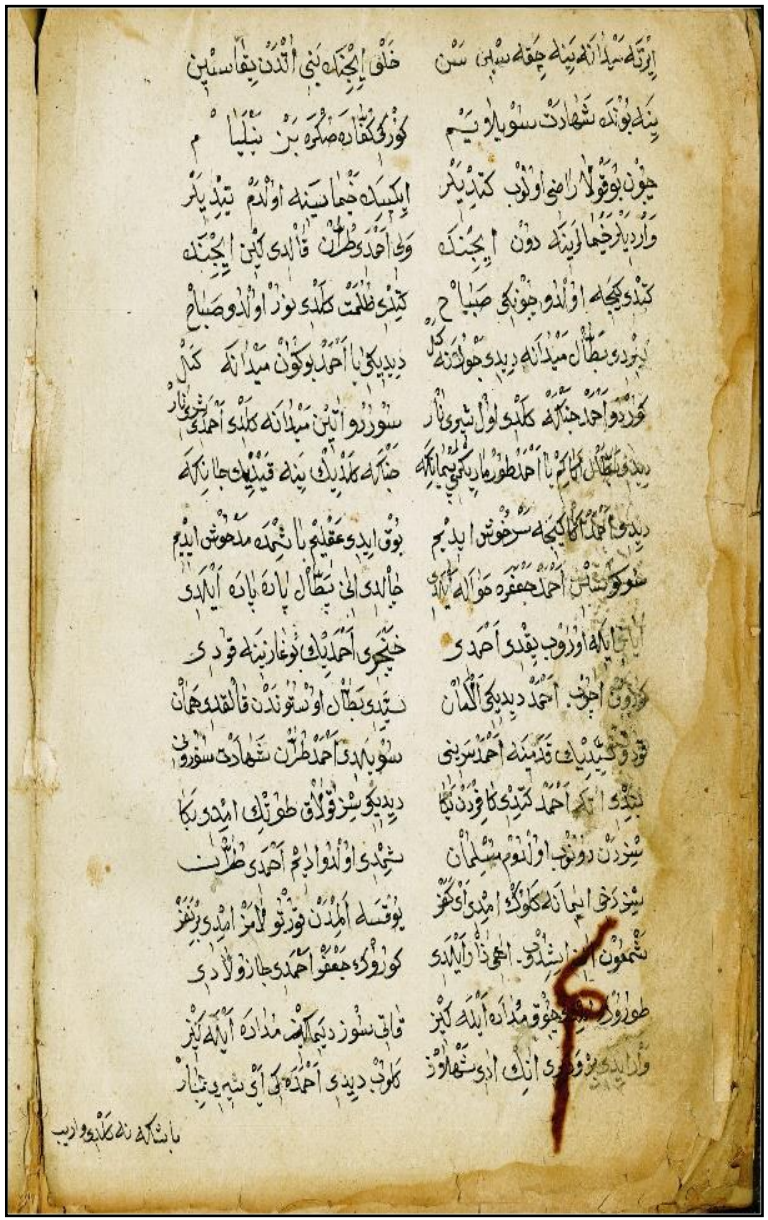

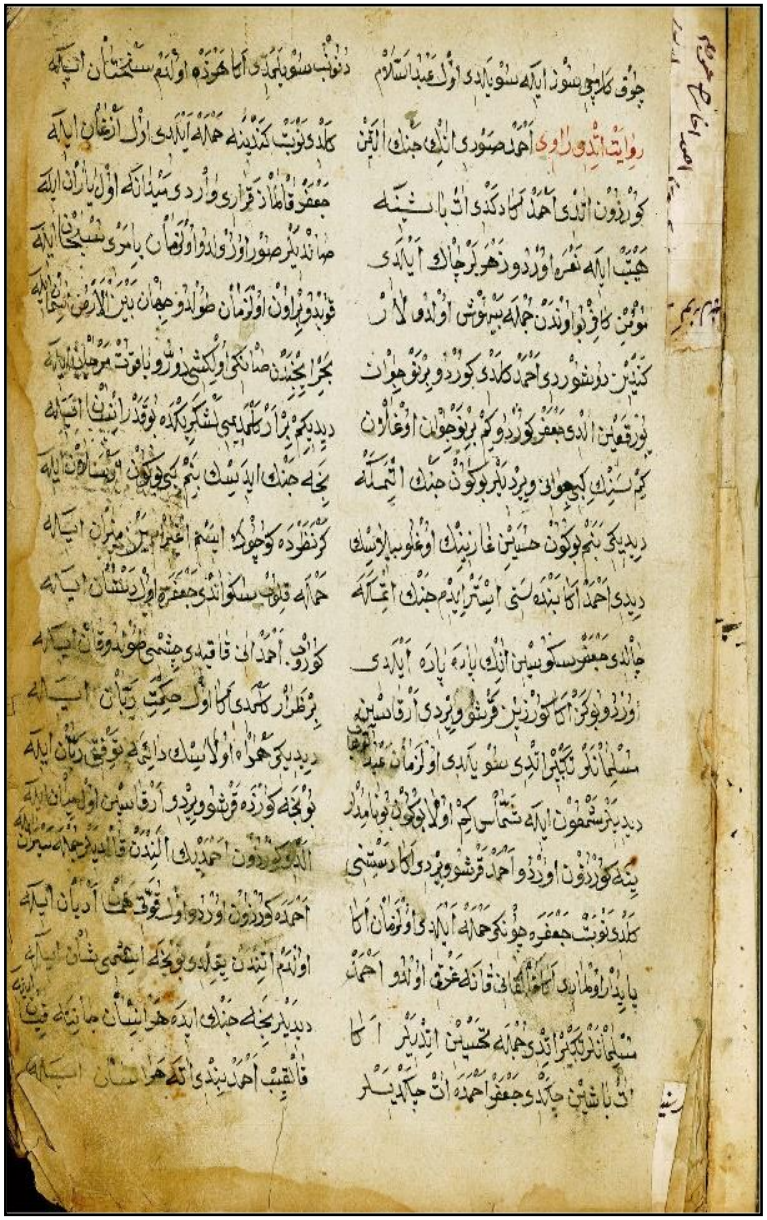

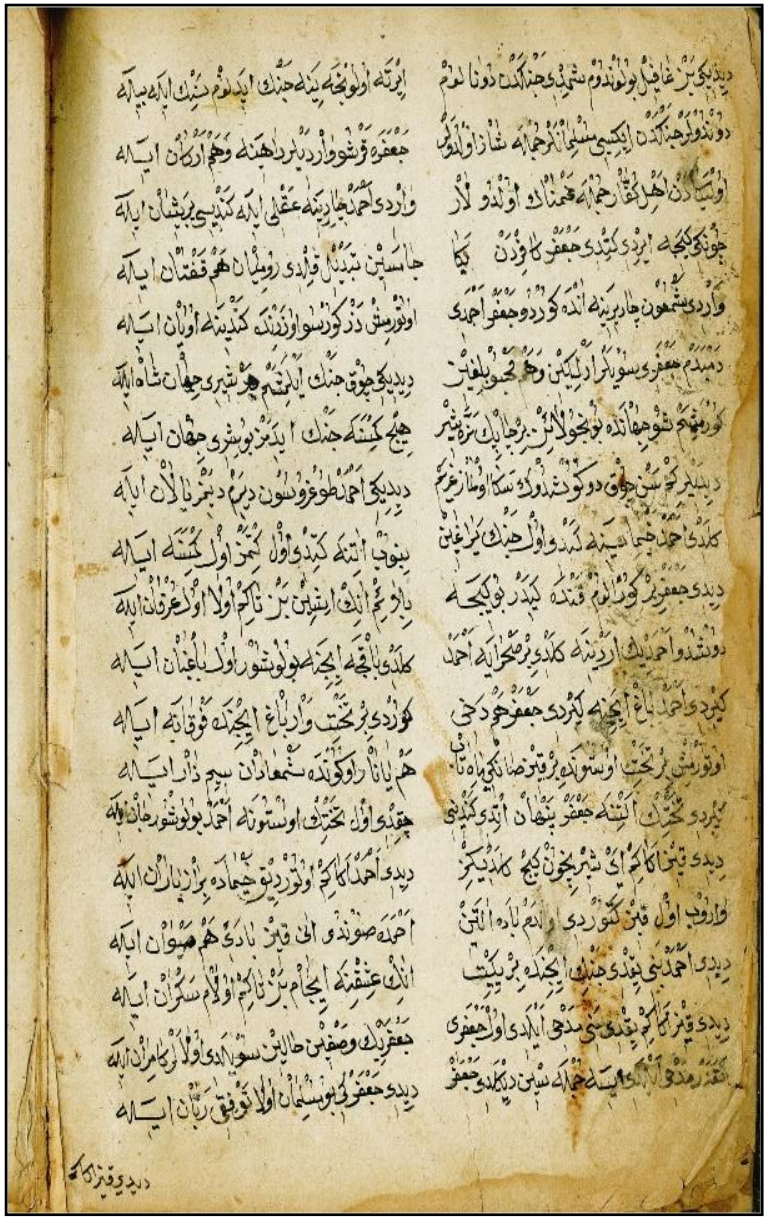

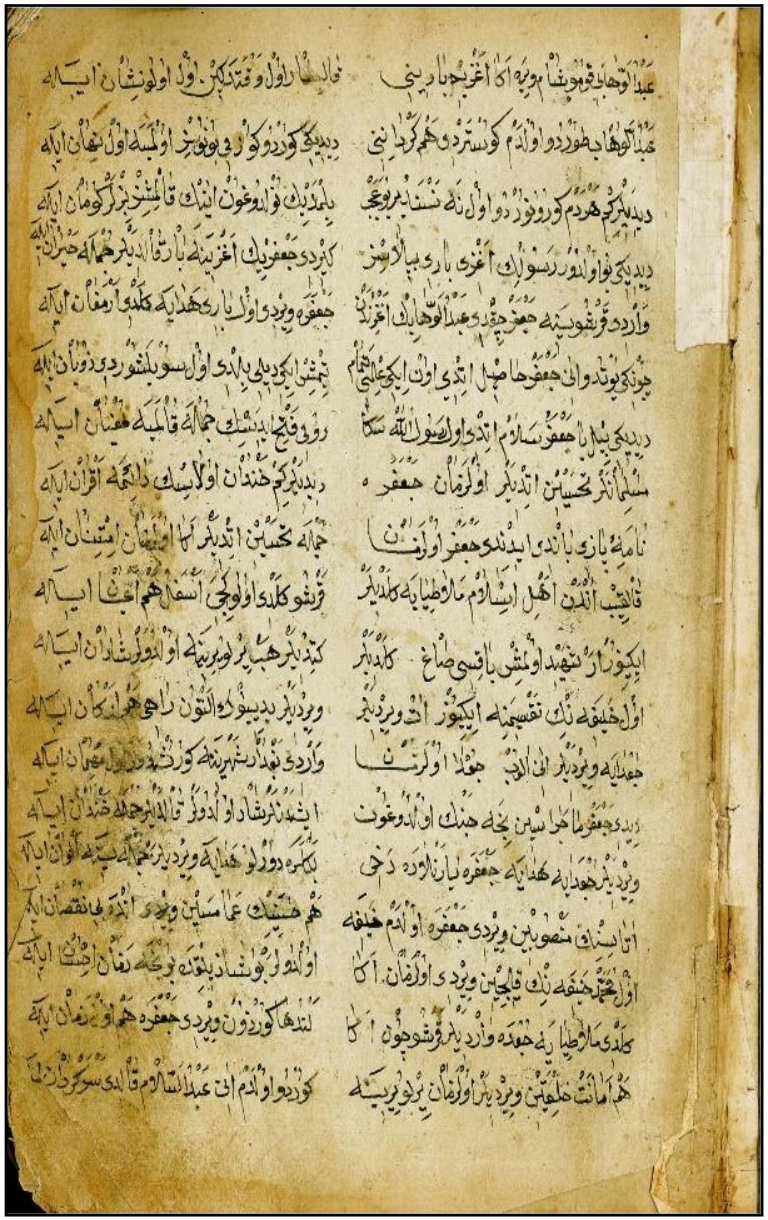

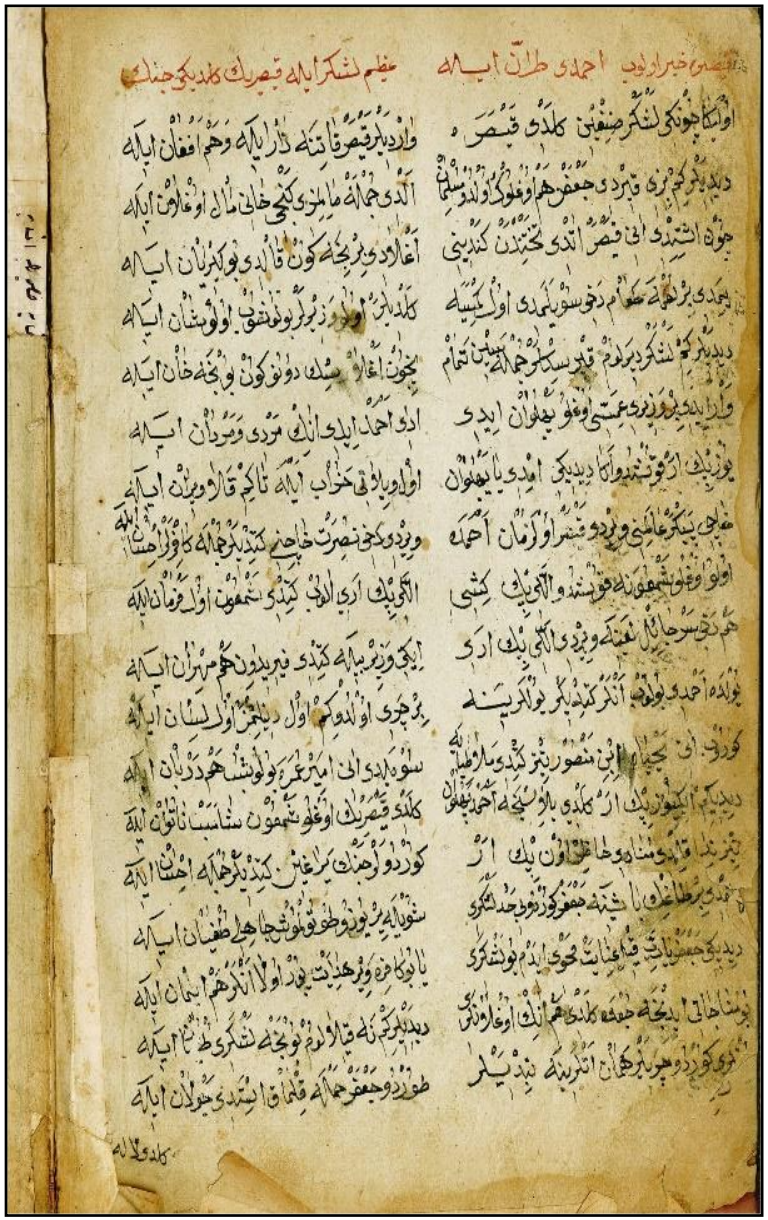

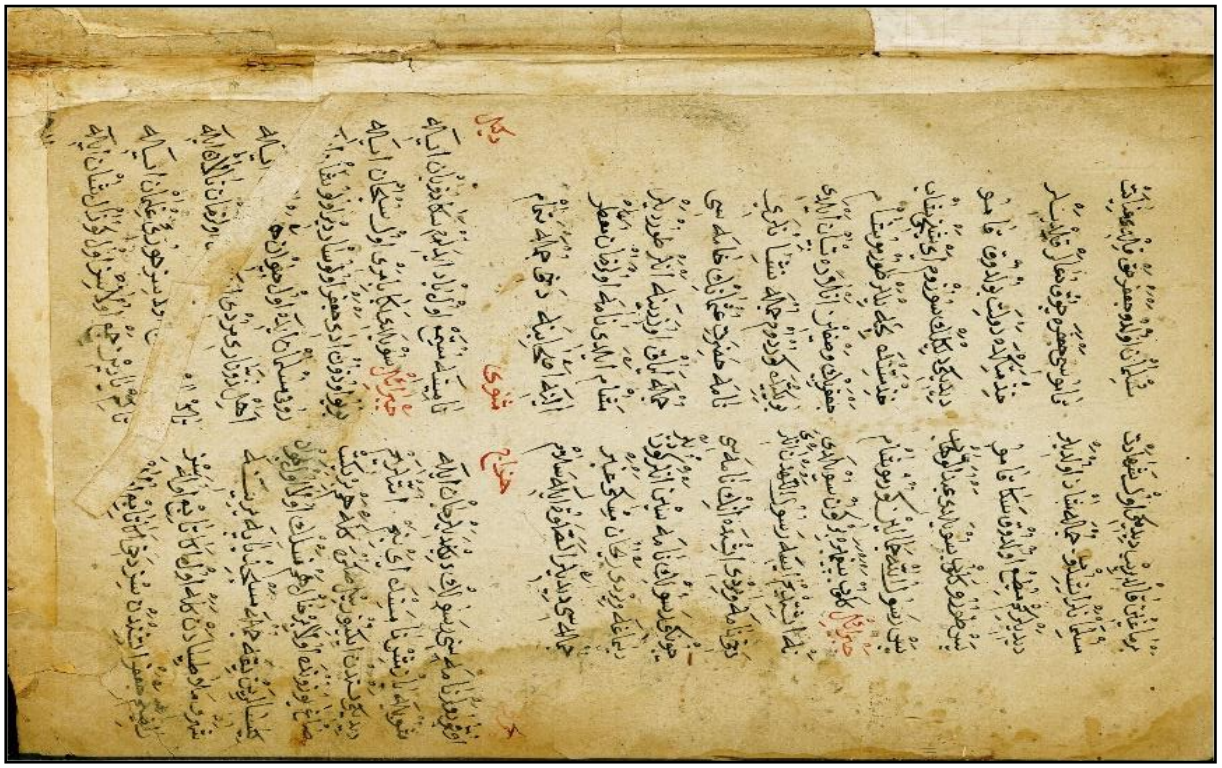

18

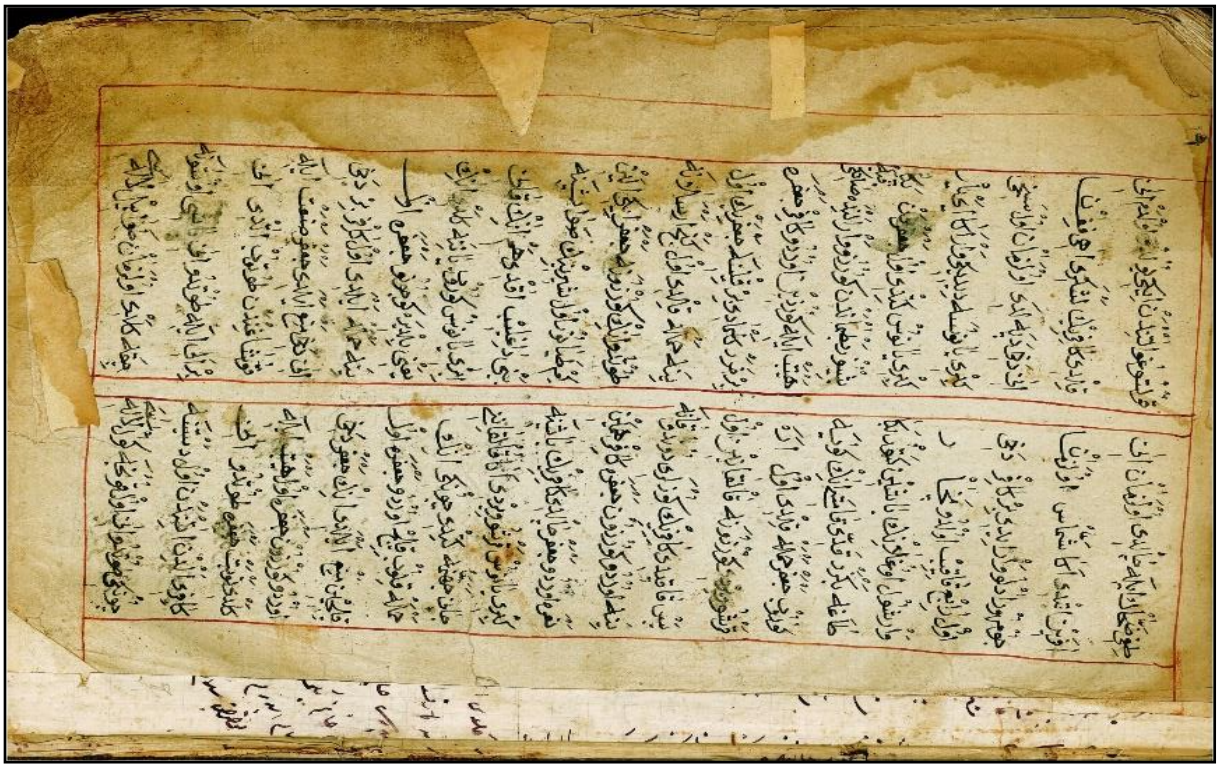
17

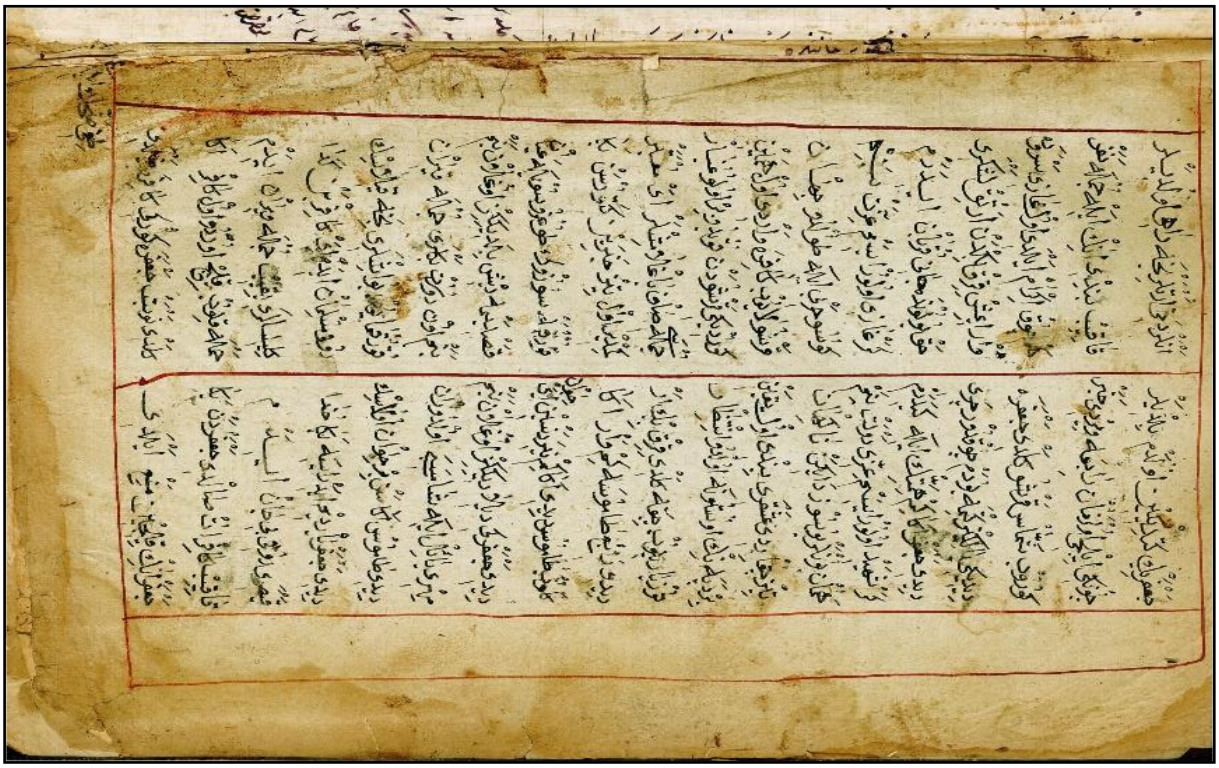
16

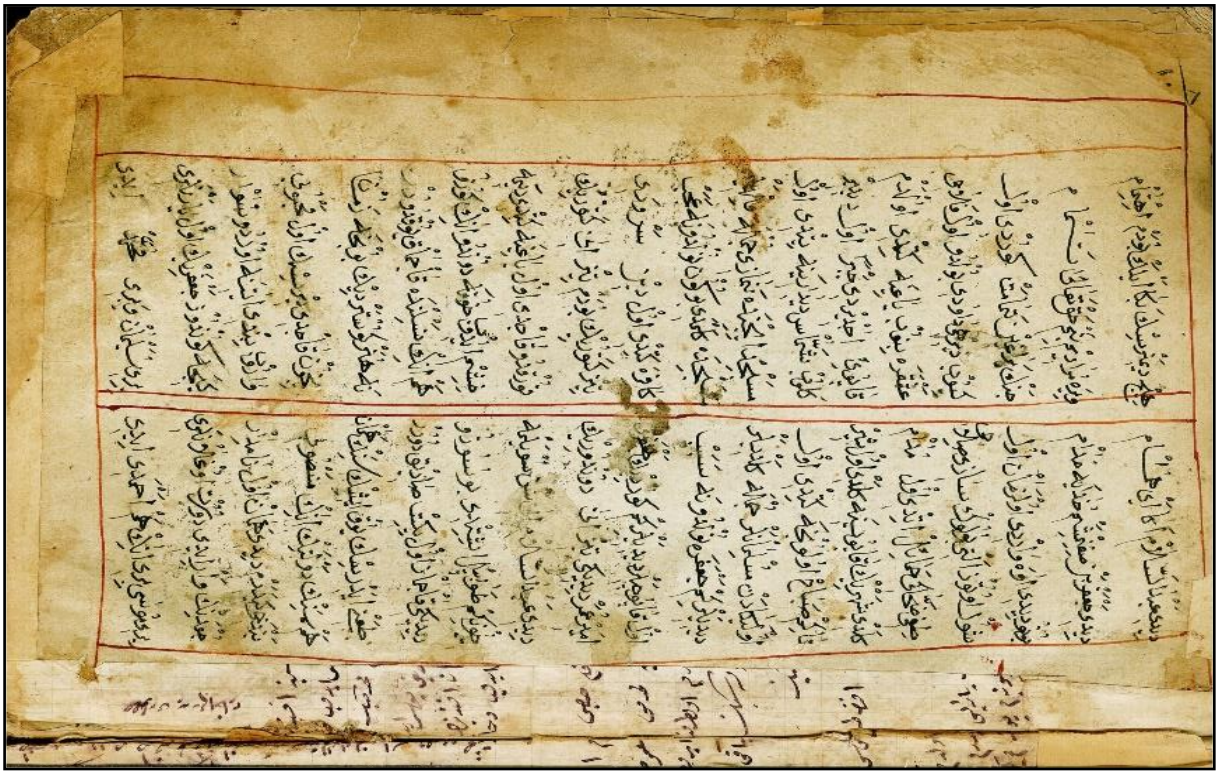
15

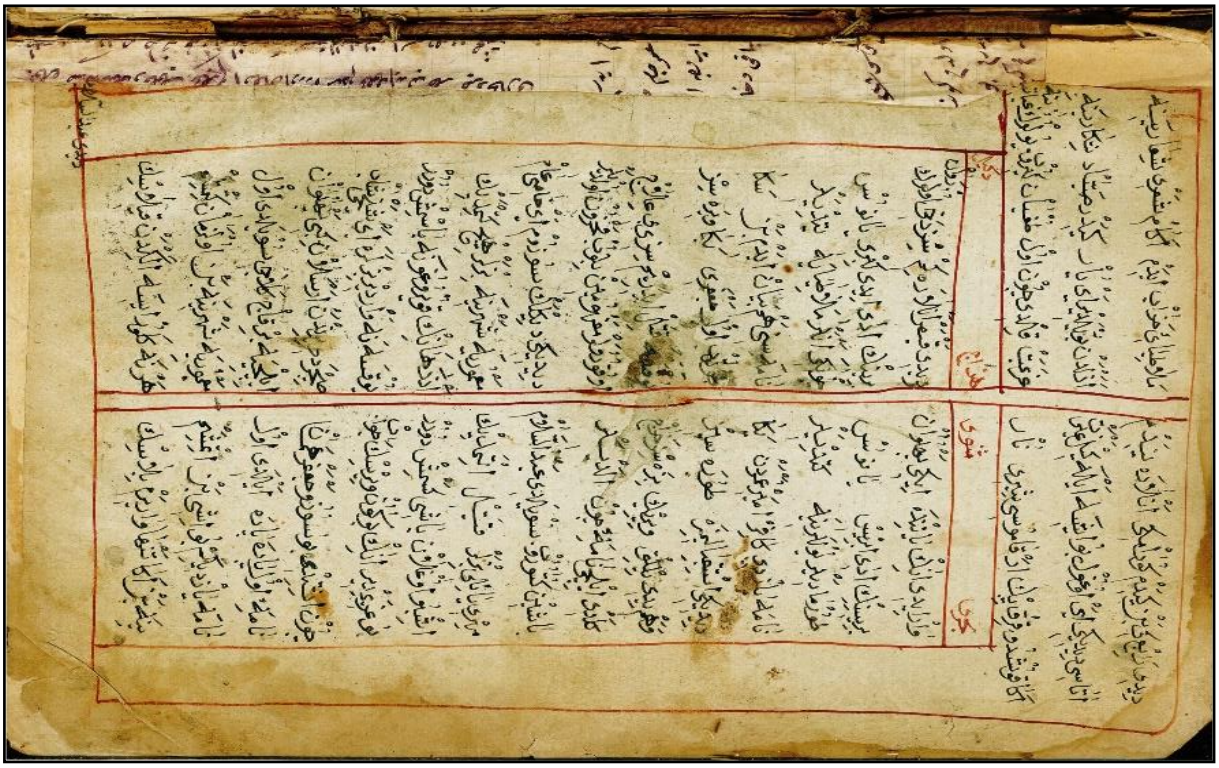
14

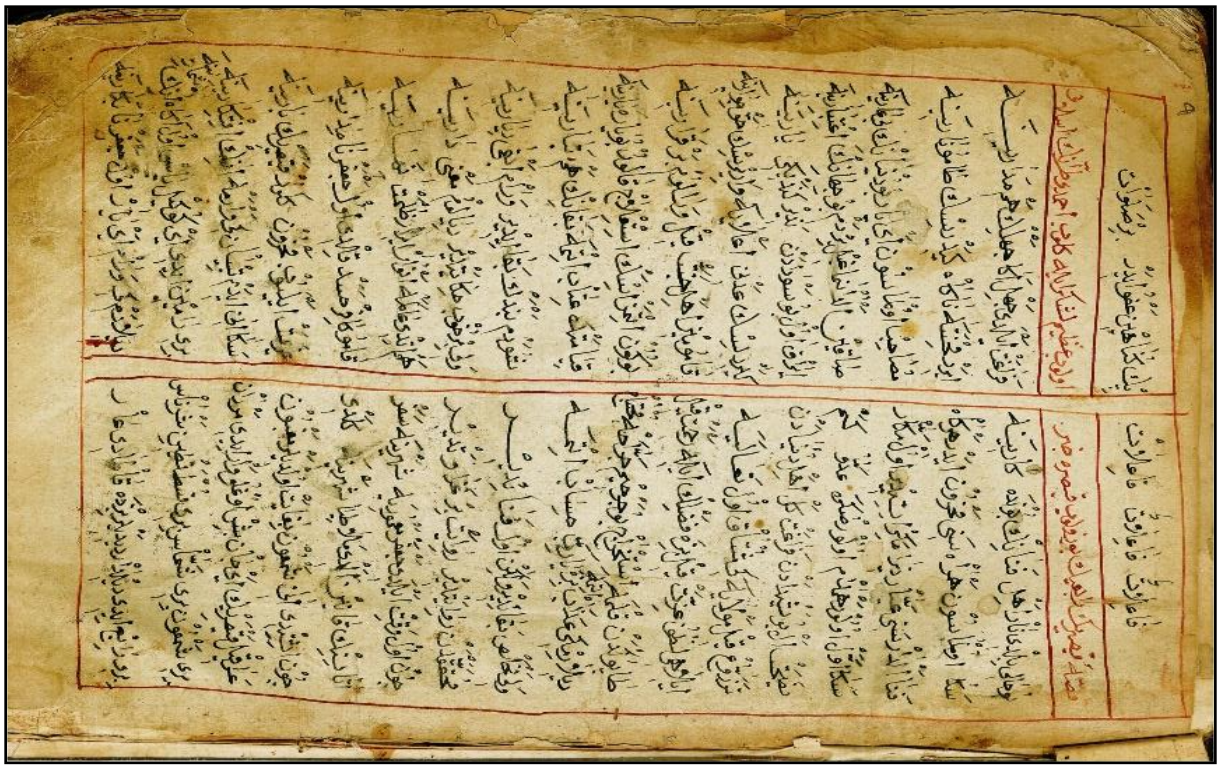
13

12

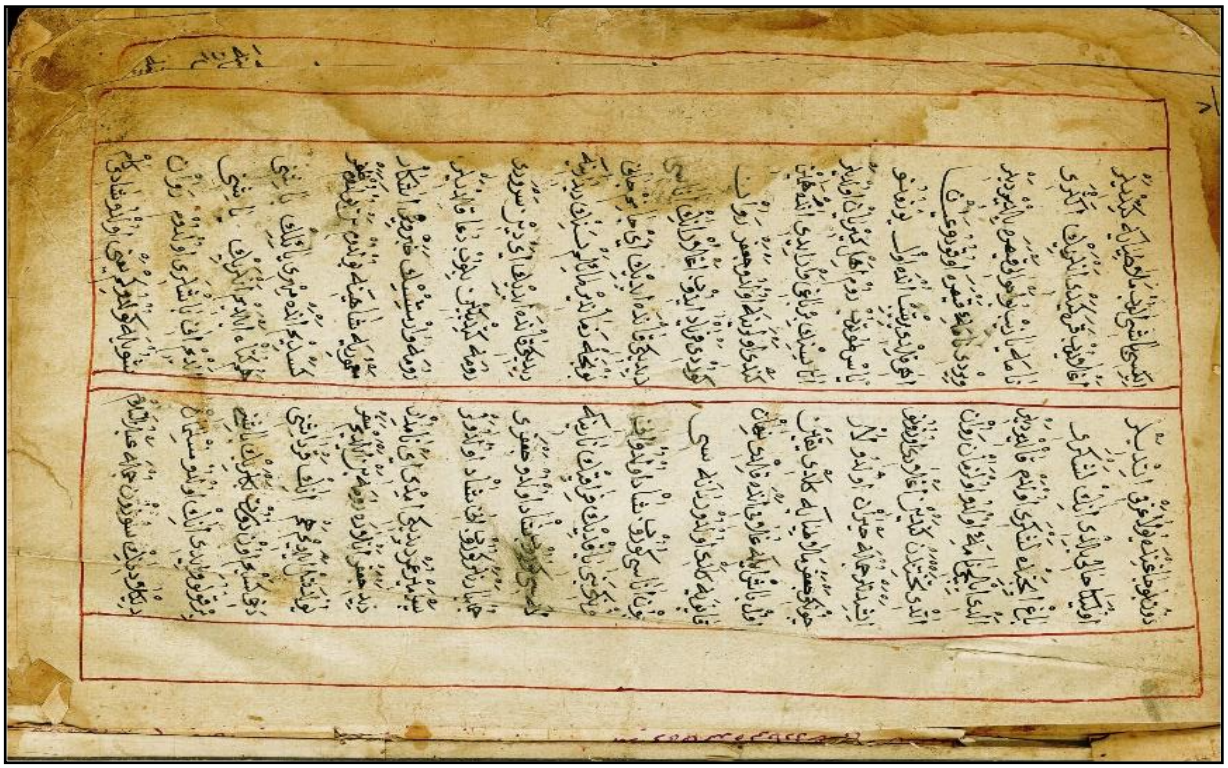
11

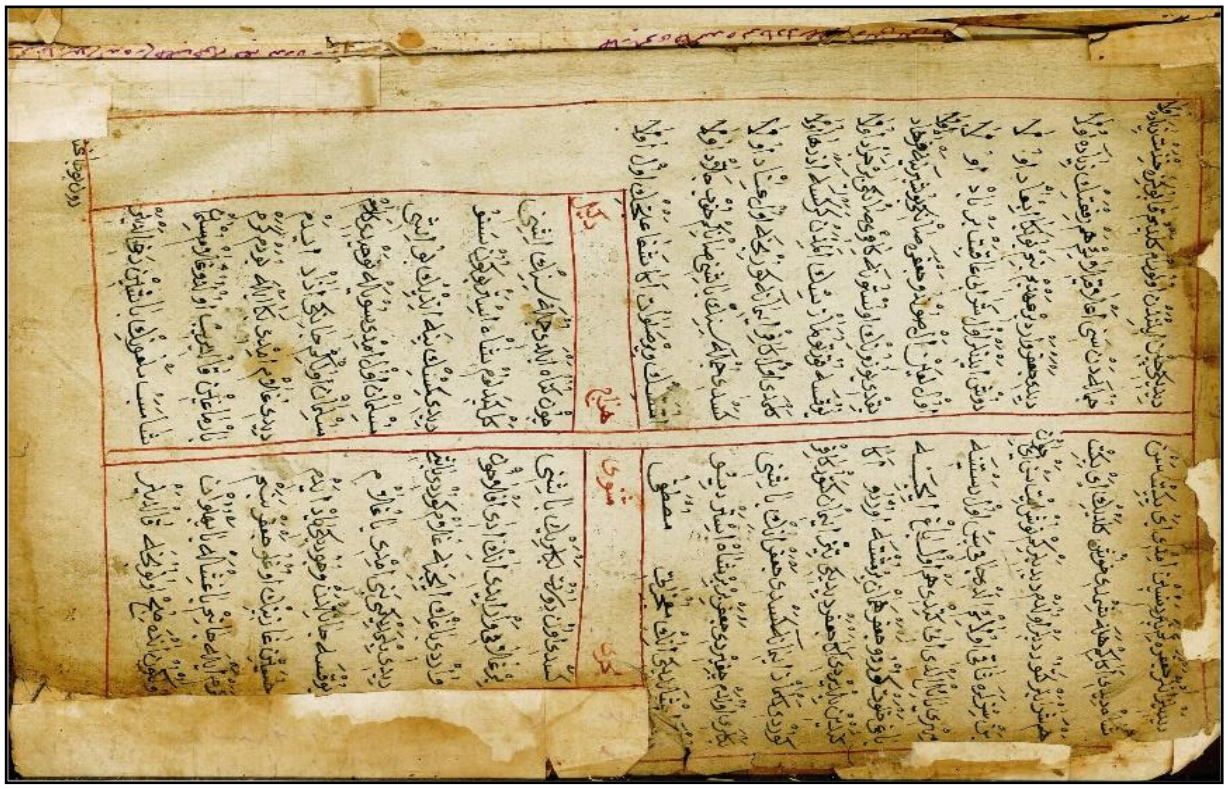
10

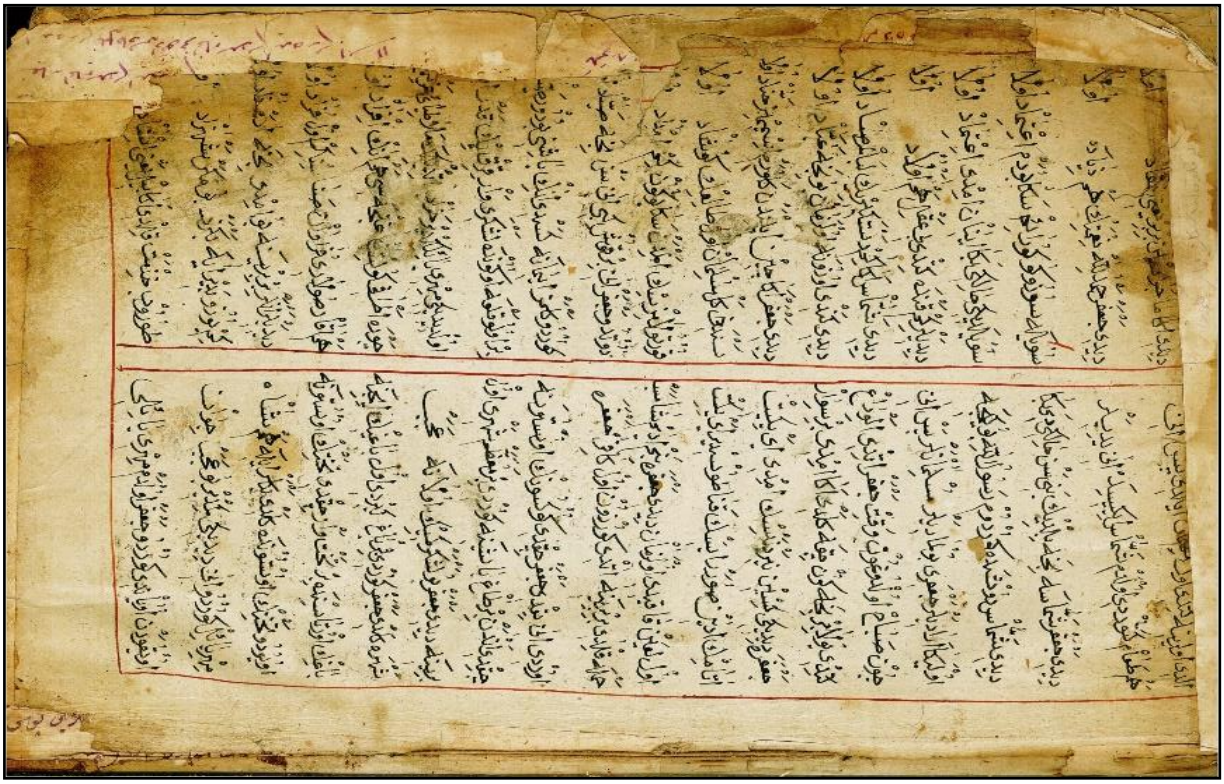
9

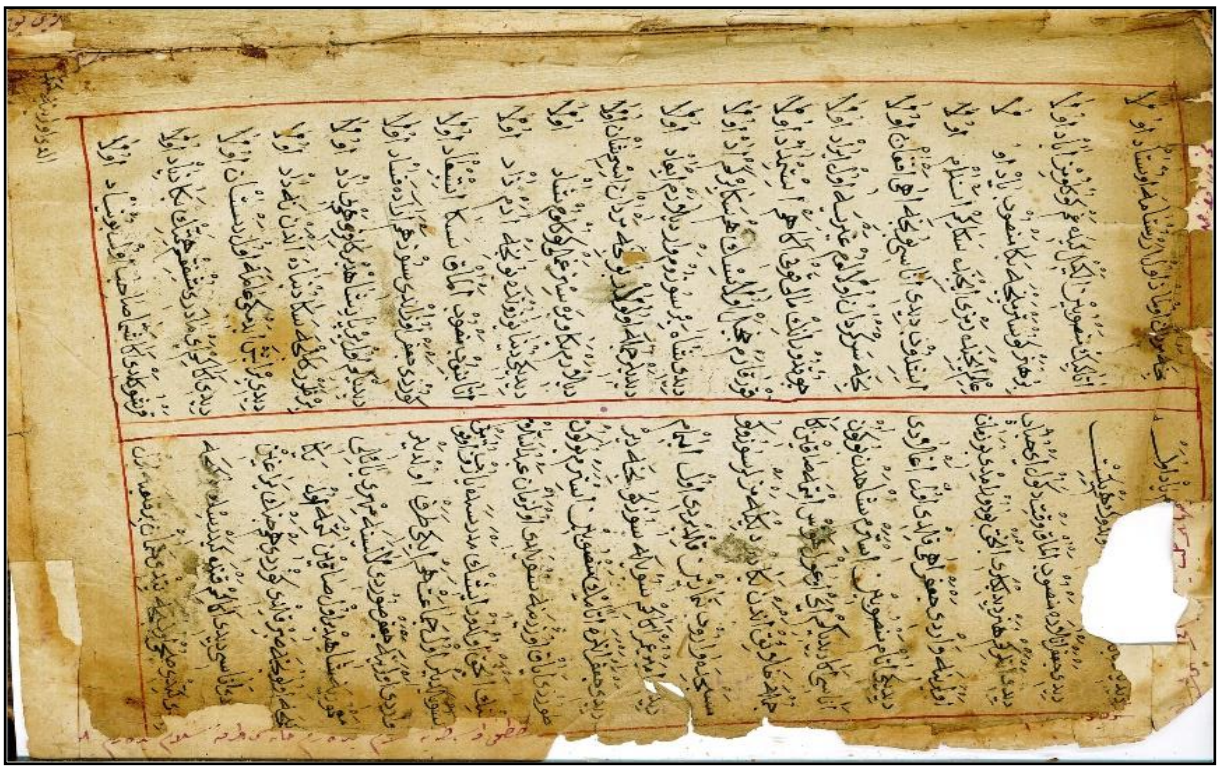
8

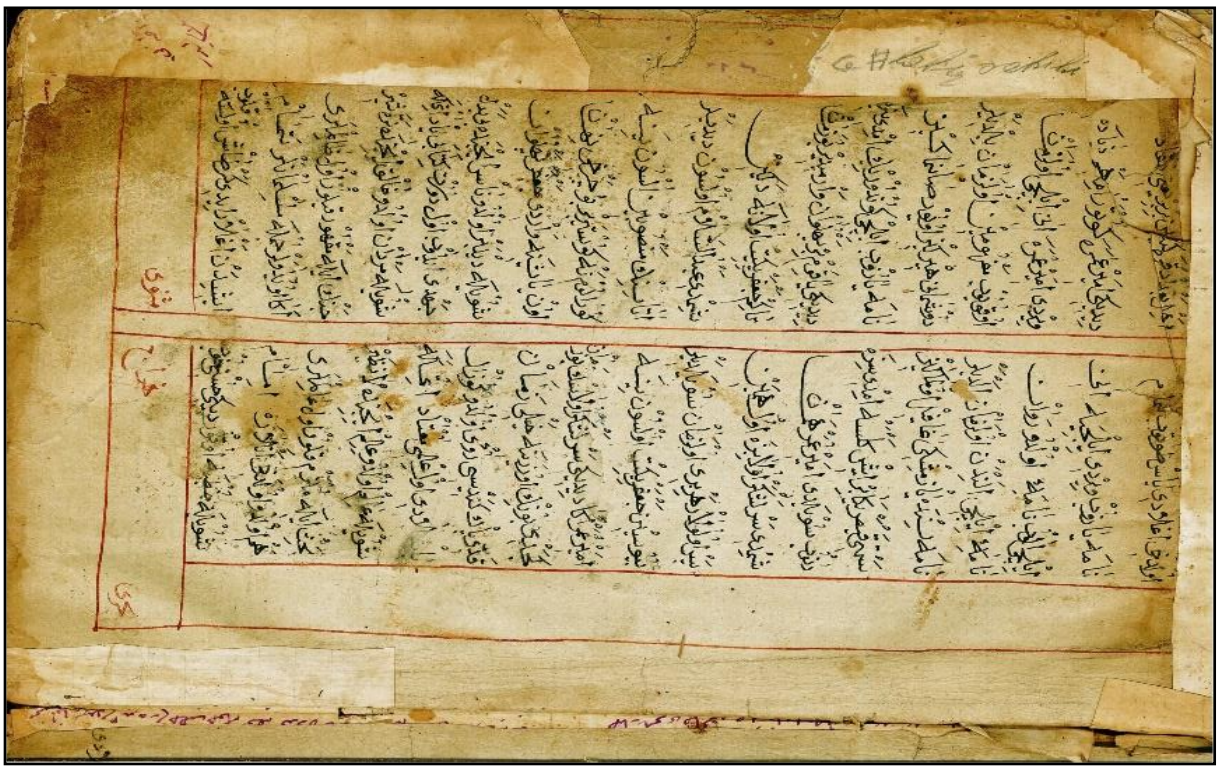
7

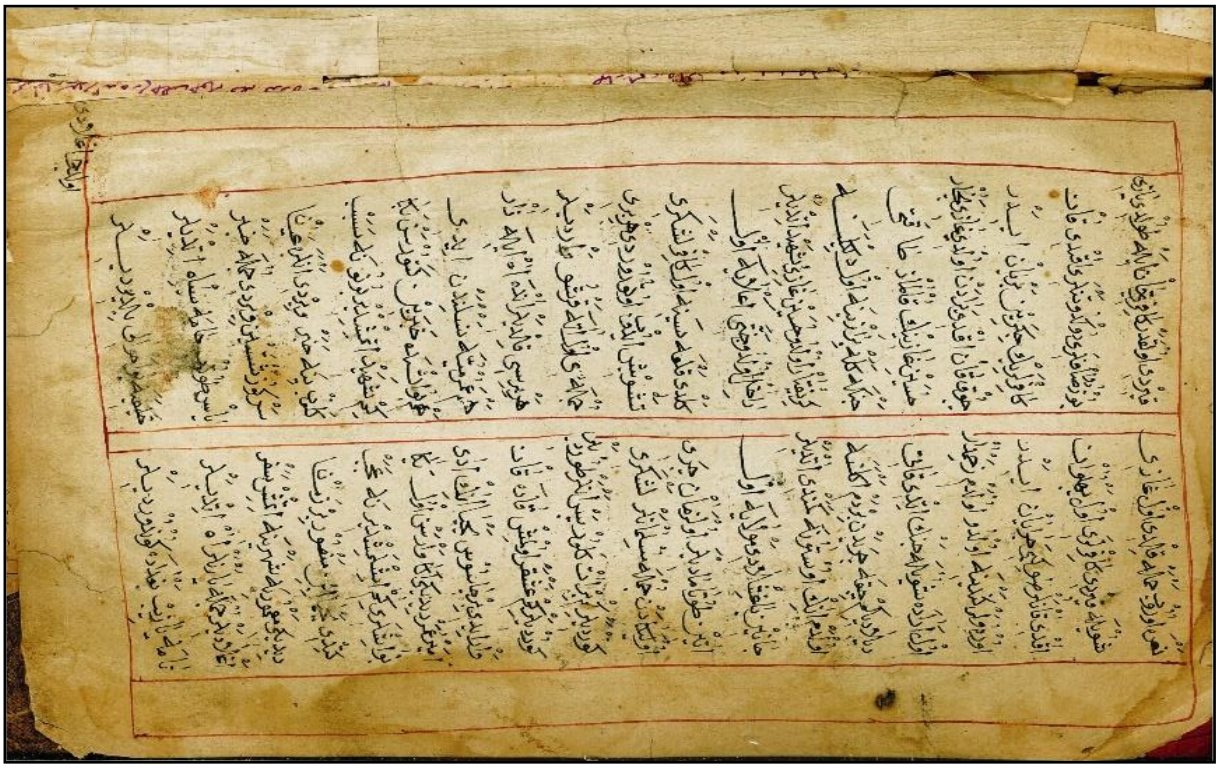
6

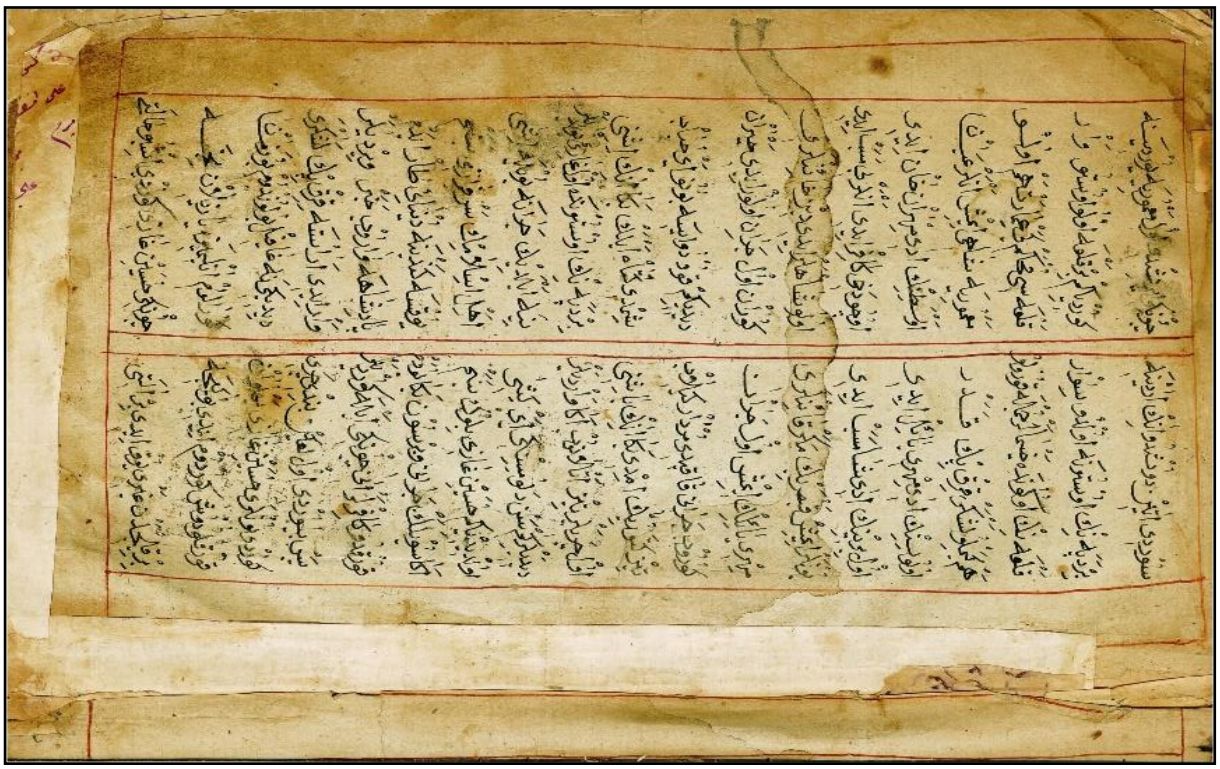
5

4

3

2

1

